નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

ખુદ્દકનિકાયે

જાતક-અટ્ઠકથા

(સત્તમો ભાગો)

૨૨. મહાનિપાતો

[૫૪૩] ૬. ભૂરિદત્તજાતકવણ્ણના

નગરકણ્ડં

યં કિઞ્ચિ રતનં અત્થીતિ ઇદં સત્થા સાવત્થિં ઉપનિસ્સાય જેતવને વિહરન્તો ઉપોસથિકે ઉપાસકે આરબ્ભ કથેસિ. તે કિર ઉપોસથદિવસે પાતોવ ઉપોસથં અધિટ્ઠાય દાનં દત્વા પચ્છાભત્તં ગન્ધમાલાદિહત્થા જેતવનં ગન્ત્વા ધમ્મસ્સવનવેલાય એકમન્તં નિસીદિંસુ. સત્થા ધમ્મસભં આગન્ત્વા અલઙ્કતબુદ્ધાસને નિસીદિત્વા ભિક્ખુસઙ્ઘં ઓલોકેત્વા ભિક્ખુઆદીસુ પન યે આરબ્ભ ધમ્મકથા સમુટ્ઠાતિ, તેહિ સદ્ધિં તથાગતા સલ્લપન્તિ, તસ્મા અજ્જ ઉપાસકે આરબ્ભ પુબ્બચરિયપ્પટિસંયુત્તા ધમ્મકથા સમુટ્ઠહિસ્સતીતિ ઞત્વા ઉપાસકેહિ સદ્ધિં સલ્લપન્તો ''ઉપોસથિકત્થ, ઉપાસકા''તિ ઉપાસકે પુચ્છિત્વા ''આમ, ભન્તે''તિ વુત્તે ''સાધુ, ઉપાસકા, કલ્યાણં વો કતં, અપિચ અનચ્છરિયં ખો પનેતં, યં તુમ્હે માદિસં બુદ્ધં ઓવાદદાયકં આચરિયં લભન્તા ઉપોસથં કરેય્યાથ. પોરાણપણ્ડિતા પન અનાચરિયકાપિ મહન્તં યસં પહાય ઉપોસથં કરિંસુયેવા''તિ વત્વા તેહિ યાચિતો અતીતં આહરિ.

અતીતે બારાણસિયં બ્રહ્મદત્તો નામ રાજા રજ્જં કારેન્તો પુત્તસ્સ ઉપરજ્જં દત્વા તસ્સ મહન્તં યસં દિસ્વા ''રજ્જમ્પિ મે ગણ્હેય્યા''તિ ઉપ્પન્નાસઙ્કો ''તાત, ત્વં ઇતો નિક્ખમિત્વા યત્થ તે રુચ્ચતિ, તત્થ વસિત્વા મમ અચ્ચયેન કુલસન્તકં રજ્જં ગણ્હાહી''તિ આહ. સો ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિત્વા પિતરં વન્દિત્વા નિક્ખમિત્વા અનુપુબ્બેન યમુનં ગન્ત્વા યમુનાય ચ સમુદ્દસ્સ ચ પબ્બતસ્સ ચ અન્તરે પણ્ણસાલં માપેત્વા વનમૂલફલાહારો પટિવસતિ. તદા સમુદ્દસ્સ હેટ્ઠિમે નાગભવને એકા મતપતિકા નાગમાણવિકા અઞ્ઞાસં સપતિકાનં યસં ઓલોકેત્વા કિલેસં નિસ્સાય નાગભવના નિક્ખમિત્વા સમુદ્દતીરે વિચરન્તી રાજપુત્તસ્સ પદવલઞ્જં દિસ્વા પદાનુસારેન ગન્ત્વા તં પણ્ણસાલં અદ્દસ. તદા રાજપુત્તો ફલાફલત્થાય ગતો હોતિ. સા પણ્ણસાલં પવિસિત્વા કટ્ઠત્થરણઞ્ચેવ સેસપરિક્ખારે ચ દિસ્વા ચિન્તેસિ ''ઇદં એકસ્સ પબ્બજિતસ્સ વસનટ્ઠાનં, વીમંસિસ્સામિ નં 'સદ્ધાય પબ્બજિતો નુ ખો નો'તિ, સચે હિ સદ્ધાય પબ્બજિતો ભવિસ્સતિ નેક્ખમ્માધિમુત્તો, ન મે અલઙ્કતસયનં સાદિયિસ્સતિ. સચે કામાભિરતો ભવિસ્સતિ, ન સદ્ધાપબ્બજિતો, મમ સયનસ્મિંયેવ નિપજ્જિસ્સતિ. અથ નં ગહેત્વા અત્તનો સામિકં કત્વા ઇધેવ વસિસ્સામી''તિ. સા નાગભવનં ગન્ત્વા દિબ્બપુપ્ફાનિ ચેવ દિબ્બગન્ધે ચ આહરિત્વા દિબ્બપુપ્ફસયનં સજ્જેત્વા પણ્ણસાલાયં પુપ્ફૂપહારં કત્વા ગન્ધચુણ્ણં વિકિરિત્વા પણ્ણસાલં અલઙ્કરિત્વા નાગભવનમેવ ગતા.

રાજપુત્તો સાયન્હસમયં આગન્ત્વા પણ્ણસાલં પવિટ્ઠો તં પવત્તિં દિસ્વા ‘‘કેન નુ ખો ઇમં સયનં સજ્જિત’’ન્તિ ફલાફલં પરિભુઞ્જિત્વા ‘‘અહો સુગન્ધાનિ પુપ્ફાનિ, મનાપં વત કત્વા સયનં પઞ્ઞત્ત’’ન્તિ ન સદ્ધાપબ્બજિતભાવેન સોમનસ્સજાતો પુપ્ફસયને પરિવત્તિત્વા નિપન્નો નિદ્દં ઓક્કમિત્વા પુનદિવસે સૂરિયુગ્ગમને ઉટ્ઠાય પણ્ણસાલં અસમ્મજ્જિત્વા ફલાફલત્થાય અગમાસિ. નાગમાણવિકા તસ્મિં ખણે આગન્ત્વા મિલાતાનિ પુપ્ફાનિ દિસ્વા ‘‘કામાધિમુત્તો એસ, ન સદ્ધાપબ્બજિતો, સક્કા નં ગણ્હિતુ’’ન્તિ ઞત્વા પુરાણપુપ્ફાનિ નીહરિત્વા અઞ્ઞાનિ પુપ્ફાનિ આહરિત્વા તથેવ નવપુપ્ફસયનં સજ્જેત્વા પણ્ણસાલં અલઙ્કરિત્વા ચઙ્કમે પુપ્ફાનિ વિકિરિત્વા નાગભવનમેવ ગતા. સો તં દિવસમ્પિ પુપ્ફસયને સયિત્વા પુનદિવસે ચિન્તેસિ ‘‘કો નુ ખો ઇમં પણ્ણસાલં અલઙ્કરોતી’’તિ? સો ફલાફલત્થાય અગન્ત્વા પણ્ણસાલતો અવિદૂરે પટિચ્છન્નો અટ્ઠાસિ. ઇતરાપિ બહૂ ગન્ધે ચેવ પુપ્ફાનિ ચ આદાય અસ્સમપદં અગમાસિ. રાજપુત્તો ઉત્તમરૂપધરં નાગમાણવિકં દિસ્વાવ પટિબદ્ધચિત્તો અત્તાનં અદસ્સેત્વા તસ્સા પણ્ણસાલં પવિસિત્વા સયનં સજ્જનકાલે પવિસિત્વા ‘‘કાસિ ત્વ’’ન્તિ પુચ્છિ. ‘‘અહં નાગમાણવિકા, સામી’’તિ. ‘‘સસામિકા અસ્સામિકાસી’’તિ. ‘‘સામિ, અહં પુબ્બે સસામિકા, ઇદાનિ પન અસ્સામિકા વિધવા’’. ‘‘ત્વં પન કત્થ વાસિકોસી’’તિ? ‘‘અહં બારાણસિરઞ્ઞો પુત્તો બ્રહ્મદત્તકુમારો નામ’’. ‘‘ત્વં નાગભવનં પહાય કસ્મા ઇધ વિચરસી’’તિ? ‘‘સામિ, અહં તત્થ સસામિકાનં નાગમાણવિકાનં યસં ઓલોકેત્વા કિલેસં નિસ્સાય ઉક્કણ્ઠિત્વા તતો નિક્ખમિત્વા સામિકં પરિયેસન્તી વિચરામી’’તિ. ‘‘તેન હિ ભદ્દે, સાધુ, અહમ્પિ ન સદ્ધાય પબ્બજિતો, પિતરા પન મે નીહરિતત્તા ઇધ વસામિ, ત્વં મા ચિન્તયિ, અહં તે સામિકો ભવિસ્સામિ, ઉભોપિ ઇધ સમગ્ગવાસં વસિસ્સામા’’તિ. સા ‘‘સાધૂ’’તિ સમ્પટિચ્છિ. તતો પટ્ઠાય તે ઉભોપિ તત્થેવ સમગ્ગવાસં વસિંસુ. સા અત્તનો આનુભાવેન મહારહં ગેહં માપેત્વા મહારહં પલ્લઙ્કં આહરિત્વા સયનં પઞ્ઞપેસિ. તતો પટ્ઠાય મૂલફલાફલં ન ખાદિ, દિબ્બઅન્નપાનમેવ ભુઞ્જિત્વા જીવિકં કપ્પેસિ.

અપરભાગે નાગમાણવિકા ગબ્ભં પટિલભિત્વા પુત્તં વિજાયિ, સાગરતીરે જાતત્તા તસ્સ ‘‘સાગરબ્રહ્મદત્તો’’તિ નામં કરિંસુ. તસ્સ પદસા ગમનકાલે નાગમાણવિકા ધીતરં વિજાયિ, તસ્સા સમુદ્દતીરે જાતત્તા ‘‘સમુદ્દજા’’તિ નામં કરિંસુ. અથેકો બારાણસિવાસિકો વનચરકો તં ઠાનં પત્વા કતપટિસન્થારો રાજપુત્તં સઞ્જાનિત્વા કતિપાહં તત્થ વસિત્વા ‘‘દેવ, અહં તુમ્હાકં ઇધ વસનભાવં રાજકુલસ્સ આરોચેસ્સામી’’તિ તં વન્દિત્વા નિક્ખમિત્વા નગરં અગમાસિ. તદા રાજા કાલમકાસિ. અમચ્ચા તસ્સ સરીરકિચ્ચં કત્વા સત્તમે દિવસે સન્નિપતિત્વા ‘‘અરાજકં રજ્જં નામ ન સણ્ઠાતિ, રાજપુત્તસ્સ વસનટ્ઠાનં વા અત્થિભાવં વા ન જાનામ, ફુસ્સરથં વિસ્સજ્જેત્વા રાજાનં ગણ્હિસ્સામા’’તિ મન્તયિંસુ. તસ્મિં ખણે વનચરકો નગરં પત્વા તં કથં સુત્વા અમચ્ચાનં સન્તિકં ગન્ત્વા ‘‘અહં રાજપુત્તસ્સ સન્તિકે તયો ચત્તારો દિવસે વસિત્વા આગતોમ્હી’’તિ તં પવત્તિં આચિક્ખિ. અમચ્ચા તસ્સ સક્કારં કત્વા તેન મગ્ગનાયકેન સદ્ધિં તત્થ ગન્ત્વા કતપટિસન્થારા રઞ્ઞો કાલકતભાવં આરોચેત્વા ‘‘દેવ, રજ્જં પટિપજ્જાહી’’તિ આહંસુ.

સો ‘‘નાગમાણવિકાય ચિત્તં જાનિસ્સામી’’તિ તં ઉપસઙ્કમિત્વા ‘‘ભદ્દે, પિતા મે કાલકતો, અમચ્ચા મય્હં છત્તં ઉસ્સાપેતું આગતા, ગચ્છામ, ભદ્દે, ઉભોપિ દ્વાદસયોજનિકાય બારાણસિયા રજ્જં કારેસ્સામ, ત્વં સોળસન્નં ઇત્થિસહસ્સાનં જેટ્ઠિકા ભવિસ્સસી’’તિ આહ. ‘‘સામિ, ન સક્કા મયા ગન્તુ’’ન્તિ. ‘‘કિંકારણા’’તિ? ‘‘મયં ઘોરવિસા ખિપ્પકોપા અપ્પમત્તકેનપિ કુજ્ઝામ, સપત્તિરોસો ચ નામ ભારિયો. સચાહં કિઞ્ચિ દિસ્વા વા સુત્વા વા કુદ્ધા ઓલોકેસ્સામિ, ભસ્મામુટ્ઠિ વિય વિપ્પકિરિસ્સતિ. ઇમિના કારણેન ન સક્કા મયા ગન્તુ’’ન્તિ. રાજપુત્તો પુનદિવસેપિ યાચતેવ. અથ નં સા એવમાહ – ‘‘અહં તાવ કેનચિ પરિયાયેન ન ગમિસ્સામિ, ઇમે પન મે પુત્તા નાગકુમારા

તવ સમ્ભવેન જાતત્તા મનુસ્સજાતિકા. સચે તે મયિ સિનેહો અત્થિ, ઇમેસુ અપ્પમત્તો ભવ. ઇમે ખો પન ઉદકબીજકા સુખુમાલા મગ્ગં ગચ્છન્તા વાતાતપેન કિલમિત્વા મરેય્યું, તસ્મા એકં નાવં ખણાપેત્વા ઉદકસ્સ પૂરાપેત્વા તાય દ્વે પુત્તકે ઉદકકીળં કીળાપેત્વા નગરેપિ અન્તોવત્થુસ્મિંયેવ પોક્ખરણિંકારેય્યાસિ, એવં તે ન કિલમિસ્સન્તી''તિ.

સા એવઞ્ચ પન વત્વા રાજપુત્તં વન્દિત્વા પદક્ખિણં કત્વા પુત્તકે આલિઙ્ગિત્વા થનન્તરે નિપજ્જાપેત્વા સીસે ચુમ્બિત્વા રાજપુત્તસ્સ નિય્યાદેત્વા રોદિત્વા કન્દિત્વા તત્થેવ અન્તરધાયિત્વા નાગભવનં અગમાસિ. રાજપુત્તોપિ દોમનસ્સપ્પત્તો અસ્સુપુણ્ણેહિ નેત્તેહિ નિવેસના નિક્ખમિત્વા અક્ખીનિ પુઞ્છિત્વા અમચ્ચે ઉપસઙ્કમિ. તે તં તત્થેવ અભિસિઞ્ચિત્વા ''દેવ, અમ્હાકં નગરં ગચ્છામા''તિ વદિંસુ. તેન હિ સીઘં નાવં ખણિત્વા સકટં આરોપેત્વા ઉદકસ્સ પૂરેત્વા ઉદકપિટ્ઠે વણ્ણગન્ધસમ્પન્નાનિ નાનાપુપ્ફાનિ વિકિરથ, મમ પુત્તા ઉદકબીજકા, તે તત્થ કીળન્તા સુખં ગમિસ્સન્તી''તિ. અમચ્ચા તથા કરિંસુ. રાજા બારાણસિં પત્વા અલઙ્કતનગરં પવિસિત્વા સોળસસહસ્સાહિ નાટકિત્થીહિ અમચ્ચાદીહિ ચ પરિવુતો મહાતલે નિસીદિત્વા સત્તાહં મહાપાનં પિવિત્વા પુત્તાનં અત્થાય પોક્ખરણિં કારેસિ. તે નિબદ્ધં તત્થ કીળિંસુ.

અથેકદિવસં પોક્ખરણિયં ઉદકે પવેસિયમાને એકો કચ્છપો પવિસિત્વા નિક્ખમનટ્ઠાનં અપસ્સન્તો પોક્ખરણિતલે નિપજ્જિત્વા દારકાનં કીળનકાલે ઉદકતો ઉટ્ઠાય સીસં નીહરિત્વા તે ઓલોકેત્વા પુન ઉદકે નિમુજ્જિ. તે તં દિસ્વા ભીતા પિતુ સન્તિકં ગન્ત્વા ''તાત, પોક્ખરણિયં એકો યક્ખો અમ્હે તાસેતી''તિ આહંસુ. રાજા ''ગચ્છથ નં ગણ્હથા''તિ પુરિસે આણાપેસિ. તે જાલં ખિપિત્વા કચ્છપં આદાય રઞ્ઞો દસ્સેસું. કુમારા તં દિસ્વા ''એસ, તાત, પિસાચો''તિ વિરવિંસુ. રાજા પુત્તસિનેહેન કચ્છપસ્સ કુજ્ઝિત્વા ''ગચ્છથસ્સ કમ્મકારણં કરોથા''તિ આણાપેસિ. તત્ર એકચ્ચે ''અયં રાજવેરિકો, એતં ઉદુક્ખલે મુસલેહિ ચુણ્ણવિચુણ્ણં કાતું વટ્ટતી''તિ આહંસુ, એકચ્ચે ''તીહિ પાકેહિ પચિત્વા ખાદિતું'', એકચ્ચે ''અઙ્ગારેસુ ઉત્તાપેતું,'' એકચ્ચે ''અન્તોકટાહેયેવ નં પચિતું વટ્ટતી''તિ આહંસુ. એકો પન ઉદકભીરુકો અમચ્ચો ''ઇમં યમુનાય આવટ્ટે ખિપિતું વટ્ટતિ, સો તત્થ મહાવિનાસં પાપુણિસ્સતિ. એવરૂપા હિસ્સ કમ્મકારણા નત્થી''તિ આહ. કચ્છપો તસ્સ કથં સુત્વા સીસં નીહરિત્વા એવમાહ – ''અમ્ભો, કિં તે મયા અપરાધો કતો, કેન મં એવરૂપં કમ્મકારણં વિચારેસિ. મયા હિ સક્કા ઇતરા કમ્મકારણા સહિતું, અયં પન અતિકક્ખળો, મા એવં અવચા''તિ. તં સુત્વા રાજા ''ઇમં એતદેવ કારેતું વટ્ટતી''તિ યમુનાય આવટ્ટે ખિપાપેસિ. પુરિસો તથા અકાસિ. સો એકં નાગભવનગામિં ઉદકવાહં પત્વા નાગભવનં અગમાસિ.

અથ નં તસ્મિં ઉદકવાહે કીળન્તા ધતરટ્ઠનાગરઞ્ઞો પુત્તા નાગમાણવકા દિસ્વા ''ગણ્હથ નં દાસ''ન્તિ આહંસુ. સો ચિન્તેસિ ''અહં બારાણસિરઞ્ઞો હત્થા મુચ્ચિત્વા એવરૂપાનં ફરુસાનં નાગાનં હત્થં પત્તો, કેન નુ ખો ઉપાયેન મુચ્ચેય્ય''ન્તિ. સો ''અત્થેસો ઉપાયો''તિ મુસાવાદં કત્વા ''તુમ્હે ધતરટ્ઠસ્સ નાગરઞ્ઞો સન્તકા હુત્વા કસ્મા એવં વદેથ, અહં ચિત્તચૂળો નામ કચ્છપો બારાણસિરઞ્ઞો દૂતો, ધતરટ્ઠસ્સ સન્તિકં આગતો, અમ્હાકં રાજા ધતરટ્ઠસ્સ ધીતરં દાતુકામો મં પહિણિ, તસ્સ મં દસ્સેથા''તિ આહ. તે સોમનસ્સજાતા તં આદાય રઞ્ઞો સન્તિકં ગન્ત્વા તમત્થં આરોચેસું. રાજા ''આનેથ ન''ન્તિ તં પક્કોસાપેત્વા દિસ્વાવ અનત્તમનો હુત્વા ''એવં લામકસરીરો દૂતકમ્મં કાતું ન સક્કોતી''તિ આહ. તં સુત્વા કચ્છપો ''કિં પન, મહારાજ, દૂતેહિ નામ તાલપ્પમાણેહિ ભવિતબ્બં, સરીરઞ્હિ ખુદ્દકં વા મહન્તં વા અપ્પમાણં, ગતગતટ્ઠાને કમ્મનિપ્ફાદનમેવ પમાણં. મહારાજ, અમ્હાકં રઞ્ઞો બહૂ દૂતા. થલે કમ્મં મનુસ્સા કરોન્તિ, આકાસે પક્ખિનો, ઉદકે અહમેવ. અહઞ્હિ ચિત્તચૂળો નામ કચ્છપો

ઠાનન્તરપ્પત્તો રાજવલ્લભો, મા મં પરિભાસથા''તિ અત્તનો ગુણં વણ્ણેસિ. અથ નં ધતરટ્ઠો પુચ્છિ ''કેન પનત્થેન રઞ્ઞા પેસિતોસી''તિ. મહારાજ, રાજા મં એવમાહ ''મયા સકલજમ્બુદીપે રાજૂહિ સદ્ધિં મિત્તધમ્મો કતો, ઇદાનિ ધતરટ્ઠેન નાગરઞ્ઞા સદ્ધિં મિત્તધમ્મં કાતું મમ ધીતરં સમુદ્દજં દમ્મી''તિ વત્વા મં પહિણિ. ''તુમ્હે પપઞ્ચં અકત્વા મયા સદ્ધિંયેવ પુરિસં પેસેત્વા દિવસં વવત્થપેત્વા દારિકં ગણ્હથા''તિ. સો તુસ્સિત્વા તસ્સ સક્કારં કત્વા તેન સદ્ધિં ચત્તારો નાગમાણવકે પેસેસિ ''ગચ્છથ, રઞ્ઞો વચનં સુત્વા દિવસં વવત્થપેત્વા એથા''તિ. તે ''સાધૂ''તિ વત્વા કચ્છપં ગહેત્વા નાગભવના નિક્ખમિંસુ.

કચ્છપો યમુનાય બારાણસિયા ચ અન્તરે એકં પદુમસરં દિસ્વા એકેનુપાયેન પલાયિતુકામો એવમાહ – ''ભો નાગમાણવકા, અમ્હાકં રાજા પુત્તદારા ચસ્સ મં ઉદકે ગોચરત્તા રાજનિવેસનં આગતં દિસ્વાવ પદુમાનિ નો દેહિ, ભિસમૂલાનિ દેહીતિ યાચન્તિ. અહં તેસં અત્થાય તાનિ ગણ્હિસ્સામિ, એત્થ મં વિસ્સજ્જેત્વા મં અપસ્સન્તાપિ પુરેતરં રઞ્ઞો સન્તિકં ગચ્છથ, અહં વો તત્થેવ પસ્સિસ્સામી''તિ. તે તસ્સ સદ્દહિત્વા તં વિસ્સજ્જેસું. સો તત્થ એકમન્તે નિલીયિ. ઇતરેપિ નં અદિસ્વા ''રઞ્ઞો સન્તિકં ગતો ભવિસ્સતી''તિ માણવકવણ્ણેન રાજાનં ઉપસઙ્કમિંસુ. રાજા પટિસન્થારં કત્વા ''કુતો આગતત્થા''તિ પુચ્છિ. ''ધતરટ્ઠસ્સ સન્તિકા, મહારાજા''તિ. ''કિંકારણા ઇધાગતા''તિ? ''મહારાજ, મયં તસ્સ દૂતા, ધતરટ્ઠો વો આરોગ્યં પુચ્છતિ. સચે યં વો ઇચ્છથ, તં નો વદેથ. તુમ્હાકં કિર ધીતરં સમુદ્દજં અમ્હાકં રઞ્ઞો પાદપરિચારિકં કત્વા દેથા''તિ ઇમમત્થં પકાસેન્તા પઠમં ગાથમાહંસુ –

૭૮૪.''યં કિઞ્ચિ રતનં અત્થિ, ધતરટ્ઠનિવેસને;
સબ્બાનિ તે ઉપયન્તુ, ધીતરં દેહિ રાજિનો''તિ.

તત્થ **સબ્બાનિ તે ઉપયન્તૂ**તિ તસ્સ નિવેસને સબ્બાનિ રતનાનિ તવ નિવેસનં ઉપગચ્છન્તુ.

તં સુત્વા રાજા દુતિયં ગાથમાહ –

૭૮૫.''ન નો વિવાહો નાગેહિ, કતપુબ્બો કુદાચનં;
તં વિવાહં અસંયુત્તં, કથં અમ્હે કરોમસે''તિ.

તત્થ **અસંયુત્ત**ન્તિ અયુત્તં તિરચ્છાનેહિ સદ્ધિં સંસગ્ગં અનનુચ્છવિકં. **અમ્હે**તિ અમ્હે મનુસ્સજાતિકા સમાના કથં તિરચ્છાનગતસમ્બન્ધં કરોમાતિ.

તં સુત્વા નાગમાણવકા ''સચે તે ધતરટ્ઠેન સદ્ધિં સમ્બન્ધો અનનુચ્છવિકો, અથ કસ્મા અત્તનો ઉપટ્ઠાકં ચિત્તચૂળં નામ કચ્છપં 'સમુદ્દજં નામ તે ધીતરં દમ્મી'તિ અમ્હાકં રઞ્ઞો પેસેસિ? એવં પેસેત્વા ઇદાનિ તે અમ્હાકં રાજાનં પરિભવં કરોન્તસ્સ કત્તબ્બયુત્તકં મયં જાનિસ્સામ. મયઞ્હિ નાગમાણવકા''તિ વત્વા રાજાનં તજ્જેન્તા દ્વે ગાથા અભાસિંસુ –

૭૮૬.''જીવિતં નૂન તે ચત્તં, રટ્ઠં વા મનુજાધિપ;
ન હિ નાગે કુપિતમ્હિ, ચિરં જીવન્તિ તાદિસા.

૭૮૭.''યો ત્વં દેવ મનુસ્સોસિ, ઇદ્ધિમન્તં અનિદ્ધિમા;
વરુણસ્સ નિયં પુત્તં, યામુનં અતિમઞ્ઞસી''તિ.

તત્થ **રટ્ઠં વા**તિ એકંસેન તયા જીવિતં વા રટ્ઠં વા ચત્તં. **તાદિસા**તિ તુમ્હાદિસા એવં મહાનુભાવે નાગે કુપિતે ચિરં જીવિતું ન સક્કોન્તિ, અન્તરાવ અન્તરધાયન્તિ. **યો ત્વં, દેવ, મનુસ્સોસી**તિ દેવ, યો ત્વં મનુસ્સો સમાનો. **વરુણસ્સા**તિ વરુણનાગરાજસ્સ. **નિયં પુત્ત**ન્તિ અજ્ઝત્તિકપુત્તં. **યામુન**ન્તિ યમુનાય હેટ્ઠા જાતં.

તતો રાજા દ્વે ગાથા અભાસિ –

૭૮૮.‘‘નાતિમઞ્ઞામિ રાજાનં, ધતરટ્ઠં યસસ્સિનં;
ધતરટ્ઠો હિ નાગાનં, બહૂનમપિ ઇસ્સરો.

૭૮૯.‘‘અહિ મહાનુભાવોપિ, ન મે ધીતરમારહો;
ખત્તિયો ચ વિદેહાનં, અભિજાતા સમુદ્દજા’’તિ.

તત્થ **બહૂનમપી**તિ પઞ્ચયોજનસતિકસ્સ નાગભવનસ્સ ઇસ્સરભાવં સન્ધાયેવમાહ. **ન મે ધીતરમારહો**તિ એવં મહાનુભાવોપિ પન સો અહિજાતિકત્તા મમ ધીતરં અરહો ન હોતિ. ‘‘**ખત્તિયો ચ વિદેહાન**’’ન્તિ ઇદં માતિપક્ખે ઞાતકે દસ્સેન્તો આહ. **સમુદ્દજા**તિ સો ચ વિદેહરાજપુત્તો મમ ધીતા સમુદ્દજા ચાતિ ઉભોપિ અભિજાતા. તે અઞ્ઞમઞ્ઞં સંવાસં અરહન્તિ. ન હેસા મણ્ડૂકભક્ખસ્સ સપ્પસ્સ અનુચ્છવિકાતિ આહ.

નાગમાણવકા તં તત્થેવ નાસાવાતેન મારેતુકામા હુત્વાપિ ‘‘અમ્હાકં દિવસં વવત્થાપનત્થાય પેસિતા, ઇમં મારેત્વા ગન્તું ન યુત્તં, ગન્ત્વા રઞ્ઞો આચિક્ખિત્વા જાનિસ્સામા’’તિ તત્થેવ અન્તરહિતા ‘‘કિં, તાતા, લદ્ધા વો રાજધીતા’’તિ રઞ્ઞા પુચ્છિતા કુજ્ઝિત્વા ‘‘કિં, દેવ, અમ્હે અકારણા યત્થ વા તત્થ વા પેસેસિ. સચેપિ મારેતુકામો, ઇધેવ નો મારેહિ. સો તુમ્હે અક્કોસતિ પરિભાસતિ, અત્તનો ધીતરં જાતિમાનેન ઉક્ખિપતી’’તિ તેન વુત્તઞ્ચ અવુત્તઞ્ચ વત્વા રઞ્ઞો કોધં ઉપ્પાદયિંસુ. સો અત્તનો પરિસં સન્નિપાતેતું આણાપેન્તો આહ –

૭૯૦.‘‘કમ્બલસ્સતરા ઉટ્ઠેન્તુ, સબ્બે નાગે નિવેદય;
બારાણસિં પવજ્જન્તુ, મા ચ કઞ્ચિ વિહેઠયુ’’ન્તિ.

તત્થ **કમ્બલસ્સતરા ઉટ્ઠેન્તૂ**તિ કમ્બલસ્સતરા નામ તસ્સ માતુપક્ખિકા સિનેરુપાદે વસનનાગા, તે ચ ઉટ્ઠહન્તુ. અઞ્ઞે ચ ચતૂસુ દિસાસુ અનુદિસાસુ યત્તકા વા મય્હં વચનકરા, તે સબ્બે નાગે નિવેદય, ગન્ત્વા જાનાપેથ, ખિપ્પં કિર સન્નિપાતેથાતિ આણાપેન્તો એવમાહ. તતો સબ્બેહેવ સીઘં સન્નિપતિતેહિ ‘‘કિં કરોમ, દેવા’’તિ વુત્તે ‘‘સબ્બેપિ તે નાગા બારાણસિં પવજ્જન્તૂ’’તિ આહ. ‘‘તત્થ ગન્ત્વા કિં કાતબ્બં, દેવ, તં નાસાવાતપ્પહારેન ભસ્મં કરોમા’’તિ ચ વુત્તે રાજધીતરિ પટિબદ્ધચિત્તતાય તસ્સા વિનાસં અનિચ્છન્તો ‘‘**મા ચ કઞ્ચિ વિહેઠયુ**’’ન્તિ આહ, તુમ્હેસુ કોચિ કઞ્ચિ મા વિહેઠયાતિ અત્થો. અયમેવ વા પાઠો.

અથ નં નાગા ‘‘સચે કોચિ મનુસ્સો ન વિહેઠેતબ્બો, તત્થ ગન્ત્વા કિં કરિસ્સામા’’તિ આહંસુ. અથ ને ‘‘ઇદઞ્ચિદઞ્ચ કરોથ, અહમ્પિ ઇદં નામ કરિસ્સામી’’તિ આચિક્ખન્તો ગાથાદ્વયમાહ –

૭૯૧.‘‘નિવેસનેસુ સોબ્ભેસુ, રથિયા ચચ્ચરેસુ ચ;
રુક્ખગ્ગેસુ ચ લમ્બન્તુ, વિતતા તોરણેસુ ચ.

૭૯૨.‘‘અહમ્પિ સબ્બસેતેન, મહતા સુમહં પુરં;
પરિક્ખિપિસ્સં ભોગેહિ, કાસીનં જનયં ભય’’ન્તિ.

તત્થ **સોબ્ભેસૂ**તિ પોક્ખરણીસુ. **રથિયા**તિ રથિકાય. **વિતતા**તિ વિતતસરીરા મહાસરીરા હુત્વા એતેસુ ચેવ નિવેસનાદીસુ દ્વારતોરણેસુ ચ ઓલમ્બન્તુ, એત્તકં નાગા કરોન્તુ, કરોન્તા ચ નિવેસને તાવ મઞ્ચપીઠાનં હેટ્ઠા ચ ઉપરિ ચ અન્તોગબ્ભબહિગબ્ભાદીસુ ચ પોક્ખરણિયં ઉદકપિટ્ઠે રથિકાદીનં પસ્સેસુ ચેવ થલેસુ ચ મહન્તાનિ સરીરાનિ માપેત્વા મહન્તે ફણે કત્વા કમ્મારગગ્ગરી વિય ધમમાના ‘‘સુસૂ’’તિ સદ્દં કરોન્તા ઓલમ્બથ ચ નિપજ્જથ ચ. અત્તાનં પન તરુણદારકાનં જરાજિણ્ણાનં ગબ્ભિનિત્થીનં સમુદ્દજાય ચાતિ ઇમેસં ચતુન્નં મા દસ્સયિત્થ. અહમ્પિ સબ્બસેતેન મહન્તેન સરીરેન ગન્ત્વા સુમહન્તં કાસિપુરં સત્તક્ખત્તું ભોગેહિ પરિક્ખિપિસ્સં, મહન્તેન ફણેન નં છાદેત્વા એકન્ધકારં કત્વા કાસીનં ભયં જનયન્તો ‘‘સુસૂ’’તિ સદ્દં મુઞ્ચિસ્સામીતિ.

અથ સબ્બે નાગા તથા અકંસુ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૭૯૩.‘‘તસ્સ તં વચનં સુત્વા, ઉરગાનેકવણ્ણિનો;
બારાણસિં પવજ્જિંસુ, ન ચ કઞ્ચિ વિહેઠયું.

૭૯૪.‘‘નિવેસનેસુ સોબ્ભેસુ, રથિયા ચચ્ચરેસુ ચ;
રુક્ખગ્ગેસુ ચ લમ્બિંસુ, વિતતા તોરણેસુ ચ.

૭૯૫.‘‘તેસુ દિસ્વાન લમ્બન્તે, પુથૂ કન્દિંસુ નારિયો;
નાગે સોણ્ડિકતે દિસ્વા, પસ્સસન્તે મુહું મુહું.

૭૯૬.‘‘બારાણસી પબ્યથિતા, આતુરા સમપજ્જથ;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્દું, ધીતરં દેહિ રાજિનો’’તિ.

તત્થ **અનેકવણ્ણિનો**તિ નીલાદિવસેન અનેકવણ્ણા. એવરૂપાનિ હિ તે રૂપાનિ માપયિંસુ. **પવજ્જિંસૂ**તિ અડ્ઢરત્તસમયે પવિસિંસુ. **લમ્બિંસૂ**તિ ધતરટ્ઠેન વુત્તનિયામેનેવ તે સબ્બેસુ ઠાનેસુ મનુસ્સાનં સઞ્ચારં પચ્છિન્દિત્વા ઓલમ્બિંસુ. દૂતા હુત્વા આગતા પન ચત્તારો નાગમાણવકા રઞ્ઞો સયનસ્સ ચત્તારો પાદે પરિક્ખિપિત્વા ઉપરિસીસે મહન્તે ફણે કત્વા તુણ્ડેહિ સીસં પહરન્તા વિય દાઠા વિવરિત્વા પસ્સસન્તા અટ્ઠંસુ. ધતરટ્ઠોપિ અત્તના વુત્તનિયામેન નગરં પટિચ્છાદેસિ. પબુજ્ઝમાના પુરિસા યતો યતો હત્થં વા પાદં વા પસારેન્તિ, તત્થ તત્થ સપ્પે છુપિત્વા ‘‘સપ્પો, સપ્પો’’તિ વિરવન્તિ. **પુથૂ કન્દિંસૂ**તિ યેસુ ગેહેસુ દીપા જલન્તિ, તેસુ ઇત્થિયો પબુદ્ધા દ્વારતોરણગોપાનસિયો ઓલોકેત્વા ઓલમ્બન્તે નાગે દિસ્વા બહૂ એકપ્પહારેનેવ કન્દિંસુ. એવં સકલનગરં એકકોલાહલં અહોસિ. **સોણ્ડિકતે**તિ કતફણે.

પક્કન્દુન્તિ વિભાતાય રત્તિયા નાગાનં અસ્સાસવાતેન સકલનગરે રાજનિવેસને ચ ઉપ્પાતિયમાને વિય ભીતા મનુસ્સા ‘‘નાગરાજાનો કિસ્સ નો વિહેઠથા’’તિ વત્વા તુમ્હાકં રાજા ‘‘ધીતરં દસ્સામી’’તિ ધતરટ્ઠસ્સ દૂતં પેસેત્વા પુન તસ્સ દૂતેહિ આગન્ત્વા ‘‘દેહી’’તિ વુત્તો અમ્હાકં રાજાનં અક્કોસતિ પરિભાસતિ. ‘‘સચે અમ્હાકં રઞ્ઞો ધીતરં ન દસ્સતિ, સકલનગરસ્સ જીવિતં નત્થી’’તિ વુત્તે ‘‘તેન હિ નો , સામિ, ઓકાસં દેથ, મયં ગન્ત્વા રાજાનં

યાચિસ્સામા''તિ યાચન્તા ઓકાસં લભિત્વા રાજદ્વારં ગન્ત્વા મહન્તેન રવેન પક્કન્તિંસુ. ભરિયાયોપિસ્સ અત્તનો અત્તનો ગબ્ભેસુ નિપન્નકાવ ''દેવ, ધીતરં ધતરટ્ઠરઞ્ઞો દેહી''તિ એકપ્પહારેન કન્દિંસુ. તેપિ ચત્તારો નાગમાણવકા ''દેહી''તિ તુણ્હેહિ સીસં પહરન્તા વિય દાઠા વિવરિત્વા પસ્સસન્તા અટ્ઠંસુ.

સો નિપન્નકોવ નગરવાસીનઞ્ચ અત્તનો ચ ભરિયાનં પરિદેવિતસદ્દં સુત્વા ચતૂહિ ચ નાગમાણવકેહિ તજ્જિતત્તા મરણભયભીતો ''મમ ધીતરં સમુદ્દજં ધતરટ્ઠસ્સ દમ્મી''તિ તિક્ખત્તું અવચ. તં સુત્વા સબ્બેપિ નાગરાજાનો તિગાવુતમત્તં પટિક્કમિત્વા દેવનગરં વિય એકં નગરં માપેત્વા તત્થ ઠિતા ''ધીતરં કિર નો પેસેતૂ''તિ પણ્ણાકારં પહિણિંસુ. રાજા તેહિ આભતં પણ્ણાકારં ગહેત્વા ''તુમ્હે ગચ્છથ, અહં ધીતરં અમચ્ચાનં હત્થે પહિણિસ્સામી''તિ તે ઉય્યોજેત્વા ધીતરં પક્કોસાપેત્વા ઉપરિપાસાદં આરોપેત્વા સીહપઞ્જરં વિવરિત્વા ''અમ્મ, પસ્સેતં અલઙ્કતનગરં, ત્વં એત્થ એતસ્સ રઞ્ઞો અગ્ગમહેસી ભવિસ્સસિ, ન દૂરે ઇતો તં નગરં, ઉક્કણ્ઠિતકાલેયેવ ઇધ આગન્તું સક્કા, એત્થ ગન્તબ્બ''ન્તિ સઞ્ઞાપેત્વા સીસં ન્હાપેત્વા સબ્બાલઙ્કારેહિ અલઙ્કરિત્વા પટિચ્છન્નયોગ્ગે નિસીદાપેત્વા અમચ્ચાનં હત્થે દત્વા પાહેસિ. નાગરાજાનો પચ્ચુગ્ગમનં કત્વા મહાસક્કારં કરિંસુ. અમચ્ચા નગરં પવિસિત્વા તં તસ્સ દત્વા બહું ધનં આદાય નિવત્તિંસુ. તે રાજધીતરં પાસાદં આરોપેત્વા અલઙ્કતદિબ્બસયને નિપજ્જાપેસું. તઙ્ખણઞ્ઞેવ નં નાગમાણવિકા ખુજ્જાદિવેસં ગહેત્વા મનુસ્સપરિચારિકા વિય પરિવારયિંસુ. સા દિબ્બસયને નિપન્નમત્તાવ દિબ્બફસ્સં ફુસિત્વા નિદ્દં ઓક્કમિ.

ધતરટ્ઠો તં ગહેત્વા સદ્ધિં નાગપરિસાય તત્થ અન્તરહિતો નાગભવનેયેવ પાતુરહોસિ. રાજધીતા પબુજ્ઝિત્વા અલઙ્કતદિબ્બસયનં અઞ્ઞે ચ સુવણ્ણપાસાદમણિપાસાદાદયો ઉય્યાનપોક્ખરણિયો અલઙ્કતદેવનગરં વિય નાગભવનં દિસ્વા ખુજ્જાદિપરિચારિકાયો પુચ્છિ ''ઇદં નગરં અતિવિય અલઙ્કતં, ન અમ્હાકં નગરં વિય, કસ્સેત''ન્તિ. ''સામિકસ્સ તે સન્તકં, દેવિ, ન અપ્પપુઞ્ઞા એવરૂપં સમ્પત્તિં લભન્તિ, મહાપુઞ્ઞતાય તે અયં લદ્ધા''તિ. ધતરટ્ઠોપિ પઞ્ચયોજનસતિકે નાગભવને ભેરિં ચરાપેસિ ''યો સમુદ્દજાય સપ્પવણ્ણં દસ્સેતિ, તસ્સ રાજદણ્ડો ભવિસ્સતી''તિ. તસ્મા એકોપિ તસ્સા સપ્પવણ્ણં દસ્સેતું સમત્થો નામ નાહોસિ. સા મનુસ્સલોકસઞ્ઞાય એવ તત્થ તેન સદ્ધિં સમ્મોદમાના પિયસંવાસં વસિ.

નગરકણ્ડં નિટ્ઠિતં.

ઉપોસથકણ્ડં

સા અપરભાગે ધતરટ્ઠં પટિચ્ચ ગબ્ભં પટિલભિત્વા પુત્તં વિજાયિ, તસ્સ પિયદસ્સનત્તા ''સુદસ્સનો''તિ નામં કરિંસુ. પુનાપરં પુત્તં વિજાયિ, તસ્સ ''દત્તો''તિ નામં અકંસુ. સો પન બોધિસત્તો. પુનેકં પુત્તં વિજાયિ, તસ્સ ''સુભોગો''તિ નામં કરિંસુ. અપરમ્પિ પુત્તં વિજાયિ, તસ્સ ''અરિટ્ઠો''તિ નામં કરિંસુ. ઇતિ સા ચત્તારો પુત્તે વિજાયિત્વાપિ નાગભવનભાવં ન જાનાતિ. અથેકદિવસં તરુણનાગા અરિટ્ઠસ્સ આચિક્ખિંસુ ''તવ માતા મનુસ્સિત્થી, ન નાગિની''તિ. અરિટ્ઠો ''વીમંસિસ્સામિ ન''ન્તિ એકદિવસં થનં પિવન્તોવ સપ્પસરીરં માપેત્વા નઙ્ગુટ્ઠખણ્ડેન માતુ પિટ્ઠિપાદે ઘટ્ટેસિ. સા તસ્સ સપ્પસરીરં દિસ્વા ભીતતસિતા મહારવં રવિત્વા તં ભૂમિયં ખિપન્તી નખેન તસ્સ અક્ખિં ભિન્દિ. તતો લોહિતં પગ્ઘરિ. રાજા તસ્સા સદ્દં સુત્વા ''કિસ્સેસા વિરવતી''તિ પુચ્છિત્વા અરિટ્ઠેન કતકિરિયં સુત્વા ''ગણ્હથ, નં દાસં ગહેત્વા જીવિતક્ખયં પાપેથા''તિ તજ્જેન્તો આગચ્છિ. રાજધીતા તસ્સ કુદ્ધભાવં ઞત્વા પુત્તસિનેહેન ''દેવ, પુત્તસ્સ મે અક્ખિ ભિન્નં, ખમથેતસ્સાપરાધ''ન્તિ આહ. રાજા એતાય એવં

વદન્તિયા ‘‘કિં સક્કા કાતુ’’ન્તિ ખમિ. તં દિવસં સા ‘‘ઇદં નાગભવન’’ન્તિ અઞ્ઞાસિ. તતો ચ પટ્ઠાય અરિટ્ઠો કાણારિટ્ઠો નામ જાતો. ચત્તારોપિ પુત્તા વિઞ્ઞુતં પાપુણિંસુ.

અથ નેસં પિતા યોજનસતિકં યોજનસતિકં કત્વા રજ્જમદાસિ, મહન્તો યસો અહોસિ. સોળસ સોળસ નાગકઞ્ઞાસહસ્સાનિ પરિવારયિંસુ. પિતુ એકયોજનસતિકમેવ રજ્જં અહોસિ. તયો પુત્તા માસે માસે માતાપિતરો પસ્સિતું આગચ્છન્તિ, બોધિસત્તો પન અન્વદ્ધમાસં આગચ્છતિ. નાગભવને સમુટ્ઠિતં પઞ્હં બોધિસત્તોવ કથેતિ. પિતરા સદ્ધિં વિરૂપક્ખમહારાજસ્સપિ ઉપટ્ઠાનં ગચ્છતિ, તસ્સ સન્તિકે સમુટ્ઠિતં પઞ્હમ્પિ સોવ કથેતિ. અથેકદિવસં વિરૂપક્ખે નાગપરિસાય સદ્ધિં તિદસપુરં ગન્ત્વા સક્કં પરિવારેત્વા નિસિન્ને દેવાનં અન્તરે પઞ્હો સમુટ્ઠાસિ. તં કોચિ કથેતું નાસક્ખિ, પલ્લઙ્કવરગતો પન હુત્વા મહાસત્તોવ કથેસિ. અથ નં દેવરાજા દિબ્બગન્ધપુપ્ફેહિ પૂજેત્વા ‘‘દત્ત, ત્વં પથવિસમાય વિપુલાય પઞ્ઞાય સમન્નાગતો, ઇતો પટ્ઠાય ભૂરિદત્તો નામ હોહી’’તિ ‘‘ભૂરિદત્તો’’ તિસ્સ નામં અકાસિ. સો તતો પટ્ઠાય સક્કસ્સ ઉપટ્ઠાનં ગચ્છન્તો અલઙ્કતવેજયન્તપાસાદં દેવચ્છરાહિ આકિણ્ણં અતિમનોહરં સક્કસ્સ સમ્પત્તિં દિસ્વા દેવલોકે પિયં કત્વા ‘‘કિં મે ઇમિના મણ્ડૂકભક્ખેન અત્તભાવેન, નાગભવનં ગન્ત્વા ઉપોસથવાસં વસિત્વા ઇમસ્મિં દેવલોકે ઉપ્પત્તિકારણં કરિસ્સામી’’તિ ચિન્તેત્વા નાગભવનં ગન્ત્વા માતાપિતરો આપુચ્છિ ‘‘અમ્મતાતા, અહં ઉપોસથકમ્મં કરિસ્સામી’’તિ. ‘‘સાધુ, તાત, કરોહિ, કરોન્તો પન બહિ અગન્ત્વા ઇમસ્મિંયેવ નાગભવને એકસ્મિં સુઞ્ઞવિમાને કરોહિ, બહિગતાનં પન નાગાનં મહન્તં ભય’’ન્તિ.

સો ‘‘સાધૂ’’તિ પટિસ્સુણિત્વા તત્થેવ સુઞ્ઞવિમાને રાજુય્યાને ઉપોસથવાસં વસતિ. અથ નં નાનાતૂરિયહત્થા નાગકઞ્ઞા પરિવારેન્તિ. સો ‘‘ન મય્હં ઇધ વસન્તસ્સ ઉપોસથકમ્મં મત્થકં પાપુણિસ્સતિ, મનુસ્સપથં ગન્ત્વા કરિસ્સામી’’તિ ચિન્તેત્વા નિવારણભયેન માતાપિતૂનં અનારોચેત્વા અત્તનો ભરિયાયો આમન્તેત્વા ‘‘ભદ્દે, અહં મનુસ્સલોકં ગન્ત્વા યમુનાતીરે નિગ્રોધરુક્ખો અત્થિ, તસ્સાવિદૂરે વમ્મિકમત્થકે ભોગે આભુજિત્વા ચતુરઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં અધિટ્ઠાય નિપજ્જિત્વા ઉપોસથકમ્મં કરિસ્સામિ. મયા સબ્બરત્તિં નિપજ્જિત્વા ઉપોસથકમ્મે કતે અરુણુગ્ગમનવેલાયમેવ તુમ્હે દસ દસ ઇત્થિયો આદાય વારેન વારેન તૂરિયહત્થા મમ સન્તિકં આગન્ત્વા મં ગન્ધેહિ ચ પુપ્ફેહિ ચ પૂજેત્વા ગાયિત્વા નચ્ચિત્વા મં આદાય નાગભવનમેવ આગચ્છથા’’તિ વત્વા તત્થ ગન્ત્વા વમ્મિકમત્થકે ભોગે આભુજિત્વા ‘‘યો મમ ચમ્મં વા ન્હારું વા અટ્ઠિં વા રુહિરં વા ઇચ્છતિ, સો આહરતૂ’’તિ ચતુરઙ્ગસમન્નાગતં ઉપોસથં અધિટ્ઠાય નઙ્ગલસીસપ્પમાણં સરીરં માપેત્વા નિપન્નો ઉપોસથકમ્મમકાસિ. અરુણે ઉટ્ઠહન્તેયેવ તં નાગમાણવિકા આગન્ત્વા યથાનુસિટ્ઠં પટિપજ્જિત્વા નાગભવનં આનેન્તિ. તસ્સ ઇમિના નિયામેન ઉપોસથં કરોન્તસ્સ દીઘો અદ્ધા વીતિવત્તો.

ઉપોસથખણ્ડં નિટ્ઠિતં.

ગરુળખણ્ડં

તદા એકો બારાણસિદ્વારગામવાસી બ્રાહ્મણો સોમદત્તેન નામ પુત્તેન સદ્ધિં અરઞ્ઞં ગન્ત્વા સૂલયન્તપાસવાગુરાદીહિ ઓડ્ડેત્વા મિગે વધિત્વા મંસં કાજેનાહરિત્વા વિક્કિણન્તો જીવિકં કપ્પેસિ. સો એકદિવસં અન્તમસો ગોધામત્તમ્પિ અલભિત્વા ‘‘તાત સોમદત્ત, સચે તુચ્છહત્થા ગમિસ્સામ, માતા તે કુજ્ઝિસ્સતિ, યં કિઞ્ચિ ગહેત્વા ગમિસ્સામા’’તિ વત્વા બોધિસત્તસ્સ નિપન્નવમ્મિકટ્ઠાનાભિમુખો ગન્ત્વા પાનીયં પાતું યમુનં ઓતરન્તાનં મિગાનં પદવલઞ્જં દિસ્વા ‘‘તાત, મિગમગ્ગો પઞ્ઞાયતિ, ત્વં પટિક્કમિત્વા તિટ્ઠાહિ, અહં પાનીયત્થાય આગતં

મિગં વિજ્ઝિસ્સામી''તિ ધનું આદાય મિગં ઓલોકેન્તો એકસ્મિં રુક્ખમૂલે અટ્ઠાસિ. અથેકો મિગો સાયન્હસમયે પાનીયં પાતું આગતો. સો તં વિજ્ઝિ. મિગો તત્થ અપતિત્વા સરવેગેન તજ્જિતો લોહિતેન પગ્ઘરન્તેન પલાયિ. પિતાપુત્તા નં અનુબન્ધિત્વા પતિતટ્ઠાને મંસં ગહેત્વા અરઞ્ઞા નિક્ખમિત્વા સૂરિયત્થઙ્ગમનવેલાય તં નિગ્રોધં પત્વા ''ઇદાનિ અકાલો, ન સક્કા ગન્તું, ઇધેવ વસિસ્સામા''તિ મંસં એકમન્તે ઠપેત્વા રુક્ખં આરુય્હ વિટપન્તરે નિપજ્જિંસુ. બ્રાહ્મણો પચ્ચૂસસમયે પબુજ્ઝિત્વા મિગસદ્દસવનાય સોતં ઓદહિ.

તસ્મિં ખણે નાગમાણવિકાયો આગન્ત્વા બોધિસત્તસ્સ પુપ્ફાસનં પઞ્ઞાપેસું. સો અહિસરીરં અન્તરધાપેત્વા સબ્બાલઙ્કારપટિમણ્ડિતં દિબ્બસરીરં માપેત્વા સક્કલીલાય પુપ્ફાસને નિસીદિ. નાગમાણવિકાપિ નં ગન્ધમાલાદીહિ પૂજેત્વા દિબ્બતૂરિયાનિ વાદેત્વા નચ્ચગીતં પટ્ઠપેસું. બ્રાહ્મણો તં સદ્દં સુત્વા ''કો નુ ખો એસ, જાનિસ્સામિ ન''ન્તિ ચિન્તેત્વા ''પુત્ત, પુત્તા''તિ વત્વાપિ પુત્તં પબોધેતું અસક્કોન્તો ''સયતુ એસ, કિલન્તો ભવિસ્સતિ, અહમેવ ગમિસ્સામી''તિ રુક્ખા ઓરુય્હ તસ્સ સન્તિકં અગમાસિ. નાગમાણવિકા તં દિસ્વા સદ્ધિં તૂરિયેહિ ભૂમિયં નિમુજ્જિત્વા અત્તનો નાગભવનમેવ ગતા. બોધિસત્તો એકકોવ અહોસિ. બ્રાહ્મણો તસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા પુચ્છન્તો ગાથાદ્વયમાહ –

૭૯૭.''પુપ્ફાભિહારસ્સ વનસ્સ મજ્ઝે, કો લોહિતક્ખો વિતતન્તરંસો;
કા કમ્બુકાયૂરધરા સુવત્થા, તિટ્ઠન્તિ નારિયો દસ વન્દમાના.

૭૯૮.''કો ત્વં બ્રહાબાહુ વનસ્સ મજ્ઝે, વિરોચસિ ઘતસિત્તોવ અગ્ગિ;
મહેસક્ખો અઞ્ઞતરોસિ યક્ખો, ઉદાહુ નાગોસિ મહાનુભાવો''તિ.

તત્થ **પુપ્ફાભિહારસ્સા**તિ બોધિસત્તસ્સ પૂજનત્થાય આભતેન દિબ્બપુપ્ફાભિહારેન સમન્નાગતસ્સ. **કો**તિ કો નામ ત્વં. **લોહિતક્ખો**તિ રત્તક્ખો. **વિતતન્તરંસો**તિ પુથુલઅન્તરંસો. **કમ્બુકાયૂરધરા**તિ સુવણ્ણાલઙ્કારધરા. **બ્રહાબાહૂ**તિ મહાબાહુ.

તં સુત્વા મહાસત્તો ''સચેપિ 'સક્કાદીસુ અઞ્ઞતરોહમસ્મી'તિ વક્ખામિ, સદ્દહિસ્સતેવાયં બ્રાહ્મણો, અજ્જ પન મયા સચ્ચમેવ કથેતું વટ્ટતી''તિ ચિન્તેત્વા અત્તનો નાગરાજભાવં કથેન્તો આહ –

૭૯૯.''નાગોહમસ્મિ ઇદ્ધિમા, તેજસ્સી દુરતિક્કમો;
ડંસેય્યં તેજસા કુદ્ધો, ફીતં જનપદં અપિ.

૮૦૦.''સમુદ્દજા હિ મે માતા, ધતરટ્ઠો ચ મે પિતા;
સુદસ્સનકનિટ્ઠોસ્મિ, ભૂરિદત્તોતિ મં વિદૂ''તિ.

તત્થ **તેજસ્સી**તિ વિસતેજેન તેજવા. **દુરતિક્કમો**તિ અઞ્ઞેન અતિક્કમિતું અસક્કુણેય્યો. **ડંસેય્ય**ન્તિ સચાહં કુદ્ધો ફીતં જનપદં અપિ ડંસેય્યં, પથવિયં મમ દાઠાય પતિતમત્તાય સદ્ધિં પથવિયા મમ તેજેન સો સબ્બો જનપદો ભસ્મા ભવેય્યાતિ વદતિ. **સુદસ્સનકનિટ્ઠોસ્મી**તિ અહં મમ ભાતુ સુદસ્સનસ્સ કનિટ્ઠો અસ્મિ. **વિદૂ**તિ એવં મમં પઞ્ચયોજનસતિકે નાગભવને જાનન્તીતિ.

ઇદઞ્ચ પન વત્વા મહાસત્તો ચિન્તેસિ ''અયં બ્રાહ્મણો ચણ્ડો ફરુસો, અહિતુણ્ડિકસ્સ આરોચેત્વા ઉપોસથકમ્મસ્સ મે અન્તરાયમ્પિ કરેય્ય, યં નૂનાહં ઇમં નાગભવનં નેત્વા મહન્તં યસં દત્વા ઉપોસથકમ્મં અદ્ધનિયં કરેય્ય''ન્તિ. અથ નં આહ ''બ્રાહ્મણ, મહન્તં તે યસં દસ્સામિ, રમણીયં નાગભવનં, એહિ તત્થ ગચ્છામા''તિ. ''સામિ, પુત્તો મે અત્થિ, તસ્મિં ગચ્છન્તે આગમિસ્સામી''તિ. અથ નં મહાસત્તો ''ગચ્છ, બ્રાહ્મણ, આનેહિ ન''ન્તિ વત્વા અત્તનો આવાસં આચિક્ખન્તો આહ –

૮૦૧.''યં ગમ્ભીરં સદાવટ્ટં, રહદં ભેસ્મં પેક્ખસિ;
એસ દિબ્યો મમાવાસો, અનેકસતપોરિસો.

૮૦૨.''મયૂરકોઞ્ચાભિરુદં, નીલોદં વનમજ્ઝતો;
યમુનં પવિસ મા ભીતો, ખેમં વત્તવતં સિવ''ન્તિ.

તત્થ **સદાવટ્ટ**ન્તિ સદા પવત્તં આવટ્ટં. **ભેસ્મ**ન્તિ ભયાનકં. **પેક્ખસી**તિ યં એવરૂપં રહદં પસ્સસિ. **મયૂરકોઞ્ચાભિરુદ**ન્તિ ઉભોસુ તીરેસુ વનઘટાયં વસન્તેહિ મયૂરેહિ ચ કોઞ્ચેહિ ચ અભિરુદં ઉપકૂજિતં. **નીલોદ**ન્તિ નીલસલિલં. **વનમજ્ઝતો**તિ વનમજ્ઝેન સન્દમાનં. **પવિસ મા ભીતો**તિ એવરૂપં યમુનં અભીતો હુત્વા પવિસ. **વત્તવત**ન્તિ વત્તસમ્પન્નાનં આચારવન્તાનં વસનભૂમિં પવિસ, ગચ્છ, બ્રાહ્મણ, પુત્તં આનેહીતિ.

બ્રાહ્મણો ગન્ત્વા પુત્તસ્સ તમત્થં આરોચેત્વા પુત્તં આનેસિ. મહાસત્તો તે ઉભોપિ આદાય યમુનાતીરં ગન્ત્વા તીરે ઠિતો આહ –

૮૦૩.''તત્થ પત્તો સાનુચરો, સહ પુત્તેન બ્રાહ્મણ;
પૂજિતો મય્હં કામેહિ, સુખં બ્રાહ્મણ વચ્છસી''તિ.

તત્થ **તત્થ પત્તો**તિ ત્વં અમ્હાકં નાગભવનં પત્તો હુત્વા. **મય્હ**ન્તિ મમ સન્તકેહિ કામેહિ પૂજિતો. **વચ્છસી**તિ તત્થ નાગભવને સુખં વસિસ્સતિ.

એવં વત્વા મહાસત્તો ઉભોપિ તે પિતાપુત્તે અત્તનો આનુભાવેન નાગભવનં આનેસિ. તેસં તત્થ દિબ્બો અત્તભાવો પાતુભવિ. અથ નેસં મહાસત્તો દિબ્બસમ્પત્તિં દત્વા ચત્તારિ ચત્તારિ નાગકઞ્ઞાસતાનિ અદાસિ. તે મહાસમ્પત્તિં અનુભવિંસુ. બોધિસત્તોપિ અપ્પમત્તો ઉપોસથકમ્મં અકાસિ. અન્વદ્ધમાસં માતાપિતૂનં ઉપટ્ઠાનં ગન્ત્વા ધમ્મકથં કથેત્વા તતો ચ બ્રાહ્મણસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા આરોગ્યં પુચ્છિત્વા ''યેન તે અત્થો, તં વદેય્યાસિ, અનુક્કણ્ઠમાનો અભિરમા''તિ વત્વા સોમદત્તેનપિ સદ્ધિં પટિસન્થારં કત્વા અત્તનો નિવેસનં અગચ્છિ. બ્રાહ્મણો એકસંવચ્છરં નાગભવને વસિત્વા મન્દપુઞ્ઞતાય ઉક્કણ્ઠિતો મનુસ્સલોકં ગન્તુકામો અહોસિ. નાગભવનમસ્સ લોકન્તરનિરયો વિય અલઙ્કતપાસાદો બન્ધનાગારં વિય અલઙ્કતનાગકઞ્ઞા યક્ખિનિયો વિય ઉપટ્ઠહિંસુ. સો ''અહં તાવ ઉક્કણ્ઠિતો , સોમદત્તસ્સપિ ચિત્તં જાનિસ્સામી''તિ તસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા આહ ''કિં, તાત, ઉક્કણ્ઠસી''તિ? ''કસ્મા ઉક્કણ્ઠિસ્સામિ ન ઉક્કણ્ઠામિ, ત્વં પન ઉક્કણ્ઠસિ, તાતા''તિ? ''આમ તાતા''તિ. ''કિંકારણા''તિ. ''તવ માતુ ચેવ ભાતુભગિનીનઞ્ચ અદસ્સનેન ઉક્કણ્ઠામિ, એહિ, તાત સોમદત્ત, ગચ્છામા''તિ. સો ''ન ગચ્છામી''તિ વત્વાપિ પુનપ્પુનં પિતરા યાચિયમાનો ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિ.

બ્રાહ્મણો ‘‘પુત્તસ્સ તાવ મે મનો લદ્ધો, સચે પનાહં ભૂરિદત્તસ્સ ‘ઉક્કણ્ઠિતોમ્હી’તિ વક્ખામિ, અતિરેકતરં મે યસં દસ્સતિ, એવં મે ગમનં ન ભવિસ્સતિ. એકેન પન ઉપાયેન તસ્સ સમ્પત્તિં વણ્ણેત્વા ‘ત્વં એવરૂપં સમ્પત્તિં પહાય કિંકારણા મનુસ્સલોકં ગન્ત્વા ઉપોસથકમ્મં કરોસી’તિ પુચ્છિત્વા ‘સગ્ગત્થાયા’તિ વુત્તે ‘ત્વં તાવ એવરૂપં સમ્પત્તિં પહાય સગ્ગત્થાય ઉપોસથકમ્મં કરોસિ, કિમઙ્ગં પન મયંયેવ પરધનેન જીવિકં કપ્પેમ, અહમ્પિ મનુસ્સલોકં ગન્ત્વા ઞાતકે દિસ્વા પબ્બજિત્વા સમણધમ્મં કરિસ્સામી’તિ નં સઞ્ઞાપેસ્સામિ. અથ મે સો ગમનં અનુજાનિસ્સતી’’તિ ચિન્તેત્વા એકદિવસં તેનાગન્ત્વા ‘‘કિં, બ્રાહ્મણ, ઉક્કણ્ઠસી’’તિ પુચ્છિતો ‘‘તુમ્હાકં સન્તિકા અમ્હાકં ન કિઞ્ચિ પરિહાયતી’’તિ કિઞ્ચિ ગમનપટિબદ્ધં અવત્વાવ આદિતો તાવ તસ્સ સમ્પત્તિં વણ્ણેન્તો આહ –

૮૦૪.‘‘સમા સમન્તપરિતો, પહૂતતગરા મહી;
ઇન્દગોપકસઞ્છન્ના, સોભતિ હરિતુત્તમા.

૮૦૫.‘‘રમ્માનિ વનચેત્યાનિ, રમ્મા હંસૂપકૂજિતા;
ઓપુપ્ફપદ્ધા તિટ્ઠન્તિ, પોક્ખરઞ્ઞો સુનિમ્મિતા.

૮૦૬.‘‘અટ્ઠંસા સુકતા થમ્ભા, સબ્બે વેળુરિયામયા;
સહસ્સથમ્ભા પાસાદા, પૂરા કઞ્ઞાહિ જોતરે.

૮૦૭.‘‘વિમાનં ઉપપન્નોસિ, દિબ્યં પુઞ્ઞેહિ અત્તનો;
અસમ્બાધં સિવં રમ્મં, અચ્ચન્તસુખસંહિતં.

૮૦૮.‘‘મઞ્ઞે સહસ્સનેત્તસ્સ, વિમાનં નાભિકઙ્ખસિ;
ઇદ્ધી હિ ત્યાયં વિપુલા, સક્કસ્સેવ જુતીમતો’’તિ.

તત્થ **સમા સમન્તપરિતો**તિ પરિસમન્તતો સબ્બદિસાભાગેસુ અયં તવ નાગભવને મહી સુવણ્ણરજતમણિમુત્તાવાલુકાપરિકિણ્ણા સમતલા. **પહૂતતગરા મહી**તિ બહુકેહિ તગરગચ્છેહિ સમન્નાગતા. **ઇન્દગોપકસઞ્છન્ના**તિ સુવણ્ણઇન્દગોપકેહિ સઞ્છન્ના. **સોભતિ હરિતુત્તમા**તિ હરિતવણ્ણદબ્બતિણસઞ્છન્ના સોભતીતિ અત્થો. **વનચેત્યાની**તિ વનઘટા. **ઓપુપ્ફપદ્ધા**તિ પુપ્ફિત્વા પતિતેહિ પદુમપત્તેહિ સઞ્છન્ના ઉદકપિટ્ઠા. **સુનિમ્મિતા**તિ તવ પુઞ્ઞસમ્પત્તિયા સુટ્ઠુ નિમ્મિતા. **અટ્ઠંસા**તિ તવ વસનપાસાદેસુ અટ્ઠંસા સુકતા વેળુરિયમયા થમ્ભા. તેહિ થમ્ભેહિ સહસ્સથમ્ભા તવ પાસાદા નાગકઞ્ઞાહિ પૂરા વિજ્જોતન્તિ. **ઉપપન્નોસી**તિ એવરૂપે વિમાને નિબ્બત્તોસીતિ અત્થો. **સહસ્સનેત્તસ્સ વિમાન**ન્તિ સક્કસ્સ વેજયન્તપાસાદં. **ઇદ્ધી હિ ત્યાયં વિપુલા**તિ યસ્મા તવાયં વિપુલા ઇદ્ધિ, તસ્મા ત્વં તેન ઉપોસથકમ્મેન સક્કસ્સ વિમાનમ્પિ ન પત્થેસિ, અઞ્ઞં તતો ઉત્તરિ મહન્તં ઠાનં પત્થેસીતિ મઞ્ઞામિ.

તં સુત્વા મહાસત્તો ‘‘મા હેવં, બ્રાહ્મણ, અવચ, સક્કસ્સ યસં પટિચ્ચ અમ્હાકં યસો સિનેરુસન્તિકે સાસપો વિય, મયં તસ્સ પરિચારકેપિ ન અગ્ઘામા’’તિ વત્વા ગાથમાહ –

૮૦૯.‘‘મનસાપિ ન પત્તબ્બો, આનુભાવો જુતીમતો;
પરિચારયમાનાનં, સઇન્દાનં વસવત્તિન’’ન્તિ.

તસ્સત્થો – બ્રાહ્મણ, સક્કસ્સ યસો નામ એકં દ્વે તયો ચત્તારો વા દિવસે ''એત્તકો સિયા''તિ મનસા ચિન્તેન્તેનપિ ન અભિપત્તબ્બો. યેપિ નં ચત્તારો મહારાજાનો પરિચારેન્તિ, તેસં દેવરાજાનં પરિચારયમાનાનં ઇન્દં નાયકં કત્વા ચરન્તાનં સઇન્દાનં વસવત્તીનં ચતુન્નં લોકપાલાનં યસસ્સપિ અમ્હાકં તિરચ્છાનગતાનં યસો સોળસિં કલં નગ્ઘતીતિ.

એવઞ્ચ પન વત્વા ''ઇદં તે મઞ્ઞે સહસ્સનેત્તસ્સ વિમાન''ન્તિ વચનં સુત્વા અહં તં અનુસ્સરિં. ''અહઞ્હિ વેજયન્તં પત્થેન્તો ઉપોસથકમ્મં કરોમી''તિ તસ્સ અત્તનો પત્થનં આચિક્ખન્તો આહ –

૮૧૦.''તં વિમાનં અભિજ્ઝાય, અમરાનં સુખેસિનં;
ઉપોસથં ઉપવસન્તો, સેમિ વમ્મિકમુદ્ધની''તિ.

તત્થ **અભિજ્ઝાયા**તિ પત્થેત્વા. **અમરાન**ન્તિ દીઘાયુકાનં દેવાનં. **સુખેસિન**ન્તિ એસિતસુખાનં સુખે પતિટ્ઠિતાનં.

કં સુત્વા બ્રાહ્મણો ''ઇદાનિ મે ઓકાસો લદ્ધો''તિ સોમનસ્સપ્પત્તો ગન્તું આપુચ્છન્તો ગાથાદ્વયમાહ –

૮૧૧.''અહઞ્ચ મિગમેસાનો, સપુત્તો પાવિસિં વનં;
તં મં મતં વા જીવં વા, નાભિવેદેન્તિ ઞાતકા.

૮૧૨.''આમન્તયે ભૂરિદત્તં, કાસિપુત્તં યસસ્સિનં;
તયા નો સમનુઞ્ઞાતા, અપિ પસ્સેમુ ઞાતકે''તિ.

તત્થ **નાભિવેદેન્તી**તિ ન જાનન્તિ, કથેન્તોપિ નેસં નત્થિ. **આમન્તયે**તિ આમન્તયામિ. **કાસિપુત્ત**ન્તિ કાસિરાજધીતાય પુત્તં.

તતો બોધિસત્તો આહ –

૮૧૩.''એસો હિ વત મે છન્દો, યં વસેસિ મમન્તિકે;
ન હિ એતાદિસા કામા, સુલભા હોન્તિ માનુસે.

૮૧૪.''સચે ત્વં નિચ્છસે વત્થું, મમ કામેહિ પૂજિતો;
મયા ત્વં સમનુઞ્ઞાતો, સોત્થિં પસ્સાહિ ઞાતકે''તિ.

મહાસત્તો ગાથાદ્વયં વત્વા ચિન્તેસિ – ''અયં મણિં નિસ્સાય સુખં જીવન્તો કસ્સચિ નાચિક્ખિસ્સતિ, એતસ્સ સબ્બકામદદં મણિં દસ્સામી''તિ. અથસ્સ તં દદન્તો આહ –

૮૧૫.''ધારયિમં મણિં દિબ્યં, પસું પુત્તે ચ વિન્દતિ;
અરોગો સુખિતો હોતિ, ગચ્છેવાદાય બ્રાહ્મણા''તિ.

તત્થ **પસું પુત્તે ચ વિન્દતી**તિ ઇમં મણિં ધારયમાનો ઇમસ્સાનુભાવેન પસુઞ્ચ પુત્તે ચ અઞ્ઞઞ્ચ યં ઇચ્છતિ, તં સબ્બં લભતિ.

તતો બ્રાહ્મણો ગાથમાહ –

૮૧૬.''કુસલં પટિનન્દામિ, ભૂરિદત્ત વચો તવ;
પબ્બજિસ્સામિ જિણ્ણોસ્મિ, ન કામે અભિપત્થયે''તિ.

તસ્સત્થો – ભૂરિદત્ત, તવ વચનં કુસલં અનવજ્જં, તં પટિનન્દામિ ન પટિક્ખિપામિ. અહં પન જિણ્ણો અસ્મિ, તસ્મા પબ્બજિસ્સામિ, ન કામે અભિપત્થયામિ, કિં મે મણિનાતિ.

બોધિસત્તો આહ –

૮૧૭.''બ્રહ્મચરિયસ્સ ચે ભઙ્ગો, હોતિ ભોગેહિ કારિયં;
અવિકમ્પમાનો એય્યાસિ, બહું દસ્સામિ તે ધન''ન્તિ.

તત્થ **ચે ભઙ્ગો**તિ બ્રહ્મચરિયવાસો નામ દુક્કરો, અનભિરતસ્સ બ્રહ્મચરિયસ્સ ચે ભઙ્ગો હોતિ, તદા ગિહિભૂતસ્સ ભોગેહિ કારિયં હોતિ, એવરૂપે કાલે ત્વં નિરાસઙ્કો હુત્વા મમ સન્તિકં આગચ્છેય્યાસિ, બહું તે ધનં દસ્સામીતિ.

બ્રાહ્મણો આહ –

૮૧૮.''કુસલં પટિનન્દામિ, ભૂરિદત્ત વચો તવ;
પુનપિ આગમિસ્સામિ, સચે અત્થો ભવિસ્સતી''તિ.

તત્થ **પુનપી**તિ પુન અપિ, અયમેવ વા પાઠો.

અથસ્સ તત્થ અવસિતુકામતં ઞત્વા મહાસત્તો નાગમાણવકે આણાપેત્વા બ્રાહ્મણં મનુસ્સલોકં પાપેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૮૧૯.''ઇદં વત્વા ભૂરિદત્તો, પેસેસિ ચતુરો જને;
એથ ગચ્છથ ઉટ્ઠેથ, ખિપ્પં પાપેથ બ્રાહ્મણં.

૮૨૦.''તસ્સ તં વચનં સુત્વા, ઉટ્ઠાય ચતુરો જના;
પેસિતા ભૂરિદત્તેન, ખિપ્પં પાપેસુ બ્રાહ્મણ''ન્તિ.

તત્થ **પાપેસૂ**તિ યમુનાતો ઉત્તારેત્વા બારાણસિમગ્ગં પાપયિંસુ, પાપયિત્વા ચ પન ''તુમ્હે ગચ્છથા''તિ વત્વા નાગભવનમેવ પચ્ચાગમિંસુ.

બ્રાહ્મણોપિ ''તાત સોમદત્ત, ઇમસ્મિં ઠાને મિગં વિજ્ઝિમ્હા, ઇમસ્મિં સૂકર''ન્તિ પુત્તસ્સ આચિક્ખન્તો અન્તરામગ્ગે પોક્ખરણિં દિસ્વા ''તાત સોમદત્ત, ન્હાયામા''તિ વત્વા ''સાધુ, તાતા''તિ વુત્તે ઉભોપિ

દિબ્બાભરણાનિ ચેવ દિબ્બવત્થાનિ ચ ઓમુઞ્ચિત્વા ભણ્ડિકં કત્વા પોક્ખરણીતીરે ઠપેત્વા ઓતરિત્વા ન્હાયિંસુ. તસ્મિં ખણે તાનિ અન્તરધાયિત્વા નાગભવનમેવ અગમંસુ. પઠમં નિવત્થકાસાવપિલોતિકાવ નેસં સરીરે પટિમુઞ્ચિંસુ, ધનુસરસત્તિયોપિ પાકતિકાવ અહેસું. સોમદત્તો ''નાસિતામ્હા તયા, તાતા''તિ પરિદેવિ. અથ નં પિતા ''મા ચિન્તયિ, મિગેસુ સન્તેસુ અરઞ્ઞે મિગે વધિત્વા જીવિકં કપ્પેસ્સામા''તિ અસ્સાસેસિ. સોમદત્તસ્સ માતા તેસં આગમનં સુત્વા પચ્ચુગ્ગન્ત્વા ઘરં નેત્વા અન્નપાનેન સન્તપ્પેસિ. બ્રાહ્મણો ભુઞ્જિત્વા નિદ્દં ઓક્કમિ. ઇતરા પુત્તં પુચ્છિ ''તાત , એત્તકં કાલં કુહિં ગતત્થા''તિ? ''અમ્મ, ભૂરિદત્તનાગરાજેન અમ્હે નાગભવનં નીતા, તતો ઉક્કણ્ઠિત્વા ઇદાનિ આગતા''તિ. ''કિઞ્ચિ પન વો રતનં આભત''ન્તિ. ''નાભતં અમ્મા''તિ. ''કિં તુમ્હાકં તેન કિઞ્ચિ ન દિન્ન''ન્તિ. ''અમ્મ, ભૂરિદત્તેન મે પિતુ સબ્બકામદદો મણિ દિન્નો અહોસિ, ઇમિના પન ન ગહિતો''તિ. ''કિંકારણા''તિ. ''પબ્બજિસ્સતિ કિરા''તિ. સા ''એત્તકં કાલં દારકે મમ ભારં કરોન્તો નાગભવને વસિત્વા ઇદાનિ કિર પબ્બજિસ્સતી''તિ કુજ્ઝિત્વા વીહિભઞ્જનદબ્બિયા પિટ્ઠિં પોથેન્તી ''અરે, દુટ્ઠબ્રાહ્મણ, પબ્બજિસ્સામીતિ કિર મણિરતનં ન ગણ્હસિ, અથ કસ્મા અપબ્બજિત્વા ઇધાગતોસિ, નિક્ખમ મમ ઘરા સીઘ''ન્તિ સન્તજ્જેસિ. અથ નં ''ભદ્દે, મા કુજ્ઝિ, અરઞ્ઞે મિગેસુ સન્તેસુ અહં તં પોસેસ્સામી''તિ વત્વા પુત્તેન સદ્ધિં અરઞ્ઞં ગન્ત્વા પુરિમનિયામેનેવ જીવિકં કપ્પેસિ.

તદા દક્ખિણમહાસમુદ્દસ્સ દિસાભાગે સિમ્બલિવાસી એકો ગરુળો પક્ખવાતેહિ સમુદ્દે ઉદકં વિયૂહિત્વા એકં નાગરાજાનં સીસે ગણ્હિ. તદાહિ સુપણ્ણા નાગં ગહેતું અજાનનકાયેવ , પચ્છા પણ્ડરજાતકે જાનિંસુ. સો પન તં સીસે ગહેત્વાપિ ઉદકે અનોત્થરન્તેયેવ ઉક્ખિપિત્વા ઓલમ્બન્તં આદાય હિમવન્તમત્થકેન પાયાસિ. તદા ચેકો કાસિરટ્ઠવાસી બ્રાહ્મણો ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા હિમવન્તપ્પદેસે પણ્ણસાલં માપેત્વા પટિવસતિ. તસ્સ ચઙ્કમનકોટિયં મહાનિગ્રોધરુક્ખો અત્થિ. સો તસ્સ મૂલે દિવાવિહારં કરોતિ. સુપણ્ણો નિગ્રોધમત્થકેન નાગં હરતિ. નાગો ઓલમ્બન્તો મોક્ખત્થાય નઙ્ગુટ્ઠેન નિગ્રોધવિટપં વેઠેસિ. સુપણ્ણો તં અજાનન્તોવ મહબ્બલતાય આકાસે પક્ખન્દિયેવ. નિગ્રોધરુક્ખો સમૂલો ઉપ્પાટિતો. સુપણ્ણો નાગં સિમ્બલિવનં નેત્વા તુણ્ડેન પહરિત્વા કુચ્છિં ફાલેત્વા નાગમેદં ખાદિત્વા સરીરં સમુદ્દકુચ્છિમ્હિ છડ્ડેસિ. નિગ્રોધરુક્ખો પતન્તો મહાસદ્દમકાસિ. સુપણ્ણો ''કિસ્સ એસો સદ્દો''તિ અધો ઓલોકેન્તો નિગ્રોધરુક્ખં દિસ્વા ''કુતો એસ મયા ઉપ્પાટિતો''તિ ચિન્તેત્વા ''તાપસસ્સ ચઙ્કમનકોટિયા નિગ્રોધો એસો''તિ તથતો ઞત્વા ''અયં તસ્સ બહૂપકારો, 'અકુસલં નુ ખો મે પસુતં, ઉદાહુ નો'તિ તમેવ પુચ્છિત્વા જાનિસ્સામી''તિ માણવકવેસેન તસ્સ સન્તિકં અગમાસિ.

તસ્મિં ખણે તાપસો તં ઠાનં સમં કરોતિ. સુપણ્ણરાજા તાપસં વન્દિત્વા એકમન્તં નિસિન્નો અજાનન્તો વિય ''કિસ્સ ઠાનં, ભન્તે, ઇદ''ન્તિ પુચ્છિ. ''ઉપાસક, એકો સુપણ્ણો ભોજનત્થાય નાગં હરન્તો નાગેન મોક્ખત્થાય નિગ્રોધવિટપં નઙ્ગુટ્ઠેન વેઠિતાયપિ અત્તનો મહબ્બલતાય પક્ખન્તિત્વા ગતો, અથ નિગ્રોધરુક્ખો ઉપ્પાટિતો, ઇદં તસ્સ ઉપ્પાટિતટ્ઠાન''ન્તિ. ''કિં પન, ભન્તે, તસ્સ સુપણ્ણસ્સ અકુસલં હોતિ, ઉદાહુ નો''તિ? ''સચે ન જાનાતિ, અચેતનકમ્મં નામ અકુસલં ન હોતી''તિ. ''કિં નાગસ્સ પન , ભન્તે''તિ? ''સો ઇમં નાસેતું ન ગણ્હિ, મોક્ખત્થાય ગણ્હિ, તસ્મા તસ્સપિ ન હોતિયેવા''તિ. સુપણ્ણો તાપસસ્સ તુસ્સિત્વા ''ભન્તે, અહં સો સુપણ્ણરાજા, તુમ્હાકઞ્હિ પઞ્હવેય્યાકરણેન તુટ્ઠો. તુમ્હે અરઞ્ઞે વસથ, અહઞ્ચેકં અલમ્પાયનમન્તં જાનામિ, અનગ્ઘો મન્તો. તમહં તુમ્હાકં આચરિયભાગં કત્વા દમ્મિ, પટિગ્ગણ્હથ ન''ન્તિ આહ. ''અલં મય્હં મન્તેન, ગચ્છથ તુમ્હે''તિ. સો તં પુનપ્પુનં યાચિત્વા સમ્પટિચ્છાપેત્વા મન્તં દત્વા ઓસધાનિ આચિક્ખિત્વા પક્કામિ.

ગરુળકણ્ડં નિટ્ઠિતં.

તસ્મિં કાલે બારાણસિયં એકો દલિદ્દબ્રાહ્મણો બહું ઇણં ગહેત્વા ઇણસામિકેહિ ચોદિયમાનો ''કિં મે ઇધ વાસેન, અરઞ્ઞં પવિસિત્વા મતં સેય્યો''તિ નિક્ખમિત્વા વનં પવિસિત્વા અનુપુબ્બેન તં અસ્સમપદં પત્વા તાપસં વત્તસમ્પદાય આરાધેસિ. તાપસો ''અયં બ્રાહ્મણો મય્હં અતિવિય ઉપકારકો, સુપણ્ણરાજેન દિન્નં દિબ્બમન્તમસ્સ દસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા ''બ્રાહ્મણ, અહં અલમ્પાયનમન્તં જાનામિ, તં તે દમ્મિ, ગણ્હાહિ ન''ન્તિ વત્વા ''અલં, ભન્તે, ન મય્હં મન્તેનત્થો''તિ વુત્તેપિ પુનપ્પુનં વત્વા નિપ્પીળેત્વા સમ્પટિચ્છાપેત્વા અદાસિયેવ. તસ્સ ચ મન્તસ્સ અનુચ્છવિકાનિ ઓસધાનિ ચેવ મન્તુપચારઞ્ચ સબ્બં કથેસિ. બ્રાહ્મણો ''લદ્ધો મે જીવિતુપાયો''તિ કતિપાહં વસિત્વા ''વાતાબાધો મે, ભન્તે, બાધતી''તિ અપદેસં કત્વા તાપસેન વિસ્સજ્જિતો તં વન્દિત્વા ખમાપેત્વા અરઞ્ઞા નિક્ખમિત્વા અનુપુબ્બેન યમુનાય તીરં પત્વા તં મન્તં સજ્ઝાયન્તો મહામગ્ગં ગચ્છતિ.

તસ્મિં કાલે સહસ્સમત્તા ભૂરિદત્તસ્સ પરિચારિકા નાગમાણવિકા તં સબ્બકામદદં મણિરતનં આદાય નાગભવના નિક્ખમિત્વા યમુનાતીરે વાલુકરાસિમ્હિ ઠપેત્વા તસ્સ ઓભાસેન સબ્બરત્તિં ઉદકકીળં કીળિત્વા અરુણુગ્ગમને સબ્બાલઙ્કારેન અલઙ્કરિત્વા મણિરતનં પરિવારેત્વા સિરિં પવેસયમાના નિસીદિંસુ. બ્રાહ્મણોપિ મન્તં સજ્ઝાયન્તો તં ઠાનં પાપુણિ. તા મન્તસદ્દં સુત્વાવ ''ઇમિના સુપણ્ણેન ભવિતબ્બ''ન્તિ મરણભયતજ્જિતા મણિરતનં અગ્ગહેત્વા પથવિયં નિમુજ્જિત્વા નાગભવનં અગમિંસુ. બ્રાહ્મણોપિ મણિરતનં દિસ્વા ''ઇદાનેવ મે મન્તો સમિદ્ધો''તિ તુટ્ઠમાનસો મણિરતનં આદાય પાયાસિ. તસ્મિં ખણે નેસાદબ્રાહ્મણો સોમદત્તેન સદ્ધિં મિગવધાય અરઞ્ઞં પવિસન્તો તસ્સ હત્થે તં મણિરતનં દિસ્વા પુત્તં આહ ''તાત, નનુ એસો અમ્હાકં ભૂરિદત્તેન દિન્નો મણી''તિ? ''આમ, તાત, એસો મણી''તિ. ''તેન હિસ્સ અગુણં કથેત્વા ઇમં બ્રાહ્મણં વઞ્ચેત્વા ગણ્હામેતં મણિરતન''ન્તિ. ''તાત, પુબ્બે ભૂરિદત્તેન દીયમાનં ન ગણ્હિ, ઇદાનિ પનેસ બ્રાહ્મણો તઞ્ઞેવ વઞ્ચેસ્સતિ, તુણ્હી હોહી''તિ. બ્રાહ્મણો ''હોતુ, તાત, પસ્સસિ એતસ્સ વા મમ વા વઞ્ચનભાવ''ન્તિ અલમ્પાયનેન સદ્ધિં સલ્લપન્તો આહ –

૮૨૧.''મણિં પગ્ગય્હ મઙ્ગલ્યં, સાધુવિત્તં મનોરમં;
સેલં બ્યઞ્જનસમ્પન્નં, કો ઇમં મણિમજ્ઝગા''તિ.

તત્થ **મઙ્ગલ્યન્તિ** મઙ્ગલસમ્મતં સબ્બકામદદં. **કો ઇમન્તિ** કુહિં ઇમં મણિં અધિગતોસિ.

તતો અલમ્પાયનો ગાથમાહ –

૮૨૨.''લોહિતક્ખસહસ્સાહિ, સમન્તા પરિવારિતં;
અજ્જ કાલં પથં ગચ્છં, અજ્ઝગાહં મણિં ઇમ''ન્તિ.

તસ્સત્થો – અહં અજ્જ કાલં પાતોવ પથં મગ્ગં ગચ્છન્તો રત્તક્ખિકાહિ સહસ્સમત્તાહિ નાગમાણવિકાહિ સમન્તા પરિવારિતં ઇમં મણિં અજ્ઝગા. મં દિસ્વા હિ સબ્બાવ એતા ભયતજ્જિતા ઇમં છડ્ડેત્વા પલાતાતિ.

નેસાદબ્રાહ્મણો તં વઞ્ચેતુકામો મણિરતનસ્સ અગુણં પકાસેન્તો અત્તના ગણ્હિતુકામો તિસ્સો ગાથા અભાસિ –

૮૨૩.''સૂપચિણ્ણો અયં સેલો, અચ્ચિતો માનિતો સદા;

સુધારિતો સુનિક્ખિત્તો, સબ્બત્થમભિસાધયે.

૮૨૪.‘‘ઉપચારવિપન્નસ્સ, નિક્ખેપે ધારણાય વા;
અયં સેલો વિનાસાય, પરિચિણ્ણો અયોનિસો.

૮૨૫.‘‘ન ઇમં અકુસલો દિબ્યં, મણિં ધારેતુમારહો;
પટિપજ્જ સતં નિક્ખં, દેહિમં રતનં મમ’’ન્તિ.

તત્થ **સબ્બત્થ**ન્તિ યો ઇમં સેલં સુટ્ઠુ ઉપચરિતું અચ્ચિતું અત્તનો જીવિતં વિય મમાયિતું સુટ્ઠુ ધારેતું સુટ્ઠુ નિક્ખિપિતું જાનાતિ, તસ્સેવ સૂપચિણ્ણો અચ્ચિતો માનિતો સુધારિતો સુનિક્ખિત્તો અયં સેલો સબ્બં અત્થં સાધેતીતિ અત્થો. **ઉપચારવિપન્નસ્સા**તિ યો પન ઉપચારવિપન્નો હોતિ, તસ્સેસો અનુપાયેન પરિચિણ્ણો વિનાસમેવ વહતીતિ વદતિ. **ધારેતુમારહો**તિ ધારેતું અરહો. **પટિપજ્જ સતં નિક્ખ**ન્તિ અમ્હાકં ગેહે બહૂ મણી, મયમેતં ગહેતું જાનામ. અહં તે નિક્ખસતં દસ્સામિ, તં પટિપજ્જ, દેહિ ઇમં મણિરતનં મમન્તિ. તસ્સ હિ ગેહે એકોપિ સુવણ્ણનિક્ખો નત્થિ. સો પન તસ્સ મણિનો સબ્બકામદદભાવં જાનાતિ . તેનસ્સ એતદહોસિ ‘‘અહં સસીસં ન્હત્વા મણિં ઉદકેન પરિપ્ફોસિત્વા ‘નિક્ખસતં મે દેહી’તિ વક્ખામિ, અથેસ મે દસ્સતિ, તમહં એતસ્સ દસ્સામી’’તિ. તસ્મા સૂરો હુત્વા એવમાહ.

તતો અલમ્પાયનો ગાથમાહ –

૮૨૬.‘‘ન ચ મ્યાયં મણી કેય્યો, ગોહિ વા રતનેહિ વા;
સેલો બ્યઞ્જનસમ્પન્નો, નેવ કેય્યો મણિ મમા’’તિ.

તત્થ **ન ચ મ્યાય**ન્તિ અયં મણિ મમ સન્તકો કેનચિ વિક્કિણિતબ્બો નામ ન હોતિ. **નેવ કેય્યો**તિ અયઞ્ચ મમ મણિ લક્ખણસમ્પન્નો, તસ્મા નેવ કેય્યો કેનચિ વત્થુનાપિ વિક્કિણિતબ્બો નામ ન હોતીતિ.

નેસાદબ્રાહ્મણો આહ –

૮૨૭.‘‘નો ચે તયા મણી કેય્યો, ગોહિ વા રતનેહિ વા;
અથ કેન મણી કેય્યો, તં મે અક્ખાહિ પુચ્છિતો’’તિ.

અલમ્પાયનો આહ –

૮૨૮.‘‘યો મે સંસે મહાનાગં, તેજસ્સિં દુરતિક્કમં;
તસ્સ દજ્જં ઇમં સેલં, જલન્તમિવ તેજસા’’તિ.

તત્થ **જલન્તમિવ તેજસા**તિ પભાય જલન્તં વિય.

નેસાદબ્રાહ્મણો આહ –

૮૨૯.‘‘કો નુ બ્રાહ્મણવણ્ણેન, સુપણ્ણો પતતં વરો;

નાગં જિગીસમન્વેસિ, અન્વેસં ભક્ખમત્તનો''તિ.

તત્થ **કો નૂ**તિ ઇદં નેસાદબ્રાહ્મણો ''અત્તનો ભક્ખં અન્વેસન્તેન ગરુળેન ભવિતબ્બ''ન્તિ ચિન્તેત્વા એવમાહ.

અલમ્પાયનો એવમાહ –

૮૩૦.''નાહં દિજાધિપો હોમિ, અદિટ્ઠો ગરુળો મયા;
આસીવિસેન વિત્તોતિ, વેજ્જો બ્રાહ્મણ મં વિદૂ''તિ.

તત્થ **મં વિદૂ**તિ મં ''એસ આસીવિસેન વિત્તકો અલમ્પાયનો નામ વેજ્જો''તિ જાનન્તિ.

નેસાદબ્રાહ્મણો આહ –

૮૩૧.''કિં નુ તુય્હં ફલં અત્થિ, કિં સિપ્પં વિજ્જતે તવ;
કિસ્મિં વા ત્વં પરત્થદ્ધો, ઉરગં નાપચાયસી''તિ.

તત્થ **કિસ્મિં વા ત્વં પરત્થદ્ધો**તિ ત્વં કિસ્મિં વા ઉપત્થદ્ધો હુત્વા, કિં નિસ્સયં કત્વા ઉરગં આસીવિસં ન અપચાયસિ જેટ્ઠકં અકત્વા અવજાનાસીતિ પુચ્છતિ.

સો અત્તનો બલં દીપેન્તો આહ –

૮૩૨.''આરઞ્ઞિકસ્સ ઇસિનો, ચિરરત્તં તપસ્સિનો;
સુપણ્ણો કોસિયસ્સક્ખા, વિસવિજ્જં અનુત્તરં.

૮૩૩.''તં ભાવિતત્તઞ્ઞતરં, સમ્મન્તં પબ્બતન્તરે;
સક્કચ્ચં તં ઉપટ્ઠાસિં, રત્તિન્દિવમતન્દિતો.

૮૩૪.''સો તદા પરિચિણ્ણો મે, વત્તવા બ્રહ્મચરિયવા;
દિબ્બં પાતુકરી મન્તં, કામસા ભગવા મમ.

૮૩૫.''ત્યાહં મન્તે પરત્થદ્ધો, નાહં ભાયામિ ભોગિનં;
આચરિયો વિસઘાતાનં, અલમ્પાનોતિ મં વિદૂ''તિ.

તત્થ **કોસિયસ્સક્ખા**તિ કોસિયગોત્તસ્સ ઇસિનો સુપણ્ણો આચિક્ખિ. તેન અક્ખાતકારણં પન સબ્બં વિત્થારેત્વા કથેતબ્બં. **ભાવિતત્તઞ્ઞતર**ન્તિ ભાવિતત્તાનં ઇસીનં અઞ્ઞતરં. **સમ્મન્ત**ન્તિ વસન્તં. **કામસા**તિ અત્તનો ઇચ્છાય. **મમા**તિ તં મન્તં મય્હં પકાસેસિ. **ત્યાહં મન્તે**, **પરત્થદ્ધો**તિ અહં તે મન્તે ઉપત્થદ્ધો નિસ્સિતો. **ભોગિન**ન્તિ નાગાનં. **વિસઘાતાન**ન્તિ વિસઘાતકવેજ્જાનં.

તં સુત્વા નેસાદબ્રાહ્મણો ચિન્તેસિ ''અયં અલમ્પાયનો ય્વાસ્સ નાગં દસ્સેતિ, તસ્સ મણિરતનં દસ્સતિ, ભૂરિદત્તમસ્સ દસ્સેત્વા મણિં ગણ્હિસ્સામી''તિ. તતો પુત્તેન સદ્ધિં મન્તેન્તો ગાથમાહ –

૮૩૬.“ગણ્હામસે મણિં તાત, સોમદત્ત વિજાનહિ;
મા દણ્ડેન સિરિં પત્તં, કામસા પજહિમ્હસે”તિ.

તત્થ **ગણ્હામસે**તિ ગણ્હામ. **કામસા**તિ અત્તનો રુચિયા દણ્ડેન પહરિત્વા મા જહામ.

સોમદત્તો આહ –

૮૩૭.“સકં નિવેસનં પત્તં, યો તં બ્રાહ્મણ પૂજયિ;
એવં કલ્યાણકારિસ્સ, કિં મોહા દુબ્ભિમિચ્છસિ.

૮૩૮.“સચે ત્વં ધનકામોસિ, ભૂરિદત્તો પદસ્સતિ;
તમેવ ગન્ત્વા યાચસ્સુ, બહું દસ્સતિ તે ધન”ન્તિ.

તત્થ **પૂજયી**તિ દિબ્બકામેહિ પૂજયિત્થ. **દુબ્ભિમિચ્છસી**તિ કિં તથારૂપસ્સ મિત્તસ્સ દુબ્ભિકમ્મં કાતું ઇચ્છસિ તાતાતિ.

બ્રાહ્મણો આહ –

૮૩૯.“હત્થગતં પત્તગતં, નિકિણ્ણં ખાદિતું વરં;
મા નો સન્દિટ્ઠિકો અત્થો, સોમદત્ત ઉપચ્ચગા”તિ.

તત્થ **હત્થગત**ન્તિ તાત સોમદત્ત, ત્વં તરુણકો લોકપવત્તિં ન જાનાસિ. યઞ્હિ હત્થગતં વા હોતિ પત્તગતં વા પુરતો વા નિકિણ્ણં ઠપિતં, તદેવ મે ખાદિતું વરં, ન દૂરે ઠિતં.

સોમદત્તો આહ –

૮૪૦.“પચ્ચતિ નિરયે ઘોરે, મહિસ્સમપિ વિવરતિ;
મિત્તદુબ્ભી હિતચ્ચાગી, જીવરેવાપિ સુસ્સતિ.

૮૪૧.“સચે ત્વં ધનકામોસિ, ભૂરિદત્તો પદસ્સતિ;
મઞ્ઞે અત્તકતં વેરં, ન ચિરં વેદયિસ્સસી”તિ.

તત્થ **મહિસ્સમપિ વિવરતી**તિ તાત, મિત્તદુબ્ભિનો જીવન્તસ્સેવ પથવી ભિજ્જિત્વા વિવરં દેતિ. **હિતચ્ચાગી**તિ અત્તનો હિતપરિચ્ચાગી. **જીવરેવાપિ સુસ્સતી**તિ જીવમાનોવ સુસ્સતિ, મનુસ્સપેતો હોતિ. **અત્તકતં વેર**ન્તિ અત્તના કતં પાપં. **ન ચિર**ન્તિ ન ચિરસ્સેવ વેદયિસ્સસીતિ મઞ્ઞામિ.

બ્રાહ્મણો આહ –

૮૪૨.“મહાયઞ્ઞં યજિત્વાન, એવં સુજ્ઝન્તિ બ્રાહ્મણા;
મહાયઞ્ઞં યજિસ્સામ, એવં મોક્ખામ પાપકા”તિ.

તત્થ **સુજ્ઝન્તી**તિ તાત સોમદત્ત, ત્વં દહરો ન કિઞ્ચિ જાનાસિ, બ્રાહ્મણા નામ યં કિઞ્ચિ પાપં કત્વા યઞ્ઞેન સુજ્ઝન્તીતિ દસ્સેન્તો એવમાહ.

સોમદત્તો આહ –

૮૪૩.''હન્દ દાનિ અપાયામિ, નાહં અજ્જ તયા સહ;
પદમ્પેકં ન ગચ્છેય્યં, એવં કિબ્બિસકારિના''તિ.

તત્થ **અપાયામી**તિ અપગચ્છામિ, પલાયામીતિ અત્થો.

એવઞ્ચ પન વત્વા પણ્ડિતો માણવો પિતરં અત્તનો વચનં ગાહાપેતું અસક્કોન્તો મહન્તેન સદ્દેન દેવતા ઉજ્ઝાપેત્વા ''એવરૂપેન પાપકારિના સદ્ધિં ન ગમિસ્સામી''તિ પિતુ પસ્સન્તસ્સેવ પલાયિત્વા હિમવન્તં પવિસિત્વા પબ્બજિત્વા અભિઞ્ઞા ચ સમાપત્તિયો ચ નિબ્બત્તેત્વા અપરિહીનજ્ઝાનો બ્રહ્મલોકે ઉપ્પજ્જિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૮૪૪.''ઇદં વત્વાન પિતરં, સોમદત્તો બહુસ્સુતો;
ઉજ્ઝાપેત્વાન ભૂતાનિ, તમ્હા ઠાના અપક્કમી''તિ.

નેસાદબ્રાહ્મણો ''સોમદત્તો ઠપેત્વા અત્તનો ગેહં કુહિં ગમિસ્સતી''તિ ચિન્તેન્તો અલમ્પાયનં થોકં અનત્તમનં દિસ્વા ''અલમ્પાયન , મા ચિન્તયિ, દસ્સેસ્સામિ તે ભૂરિદત્ત''ન્તિ તં આદાય નાગરાજસ્સ ઉપોસથકરણટ્ઠાનં ગન્ત્વા વમ્મિકમત્થકે ભોગે આભુજિત્વા નિપન્નં નાગરાજાનં દિસ્વા અવિદૂરે ઠિતો હત્થં પસારેત્વા દ્વે ગાથા અભાસિ –

૮૪૫.''ગણ્હાહેતં મહાનાગં, આહરેતં મણિં મમ;
ઇન્દગોપકવણ્ણાભો, યસ્સ લોહિતકો સિરો.

૮૪૬.''કપ્પાસપિચુરાસીવ, એસો કાયો પદિસ્સતિ;
વમ્મિકગ્ગગતો સેતિ, તં ત્વં ગણ્હાહિ બ્રાહ્મણા''તિ.

તત્થ **ઇન્દગોપકવણ્ણાભો**તિ ઇન્દગોપકવણ્ણો વિય આભાસતિ. **કપ્પાસપિચુરાસીવા**તિ સુવિહિતસ્સ કપ્પાસપિચુનો રાસિ વિય.

અથ મહાસત્તો અક્ખીનિ ઉમ્મીલેત્વા નેસાદબ્રાહ્મણં દિસ્વા ''અયં ઉપોસથસ્સ મે અન્તરાયં કરેય્યાતિ ઇમં નાગભવનં નેત્વા મહાસમ્પત્તિયા પતિટ્ઠાપેસિં. મયા દીયમાનં મણિં ગણ્હિતું ન ઇચ્છિ. ઇદાનિ પન અહિતુણ્ડિકં ગહેત્વા આગચ્છતિ. સચાહં ઇમસ્સ મિત્તદુબ્ભિનો કુજ્ઝેય્યં, સીલં મે ખણ્ડં ભવિસ્સતિ. મયા ખો પન પઠમઞ્ઞેવ ચતુરઙ્ગસમન્નાગતો ઉપોસથો અધિટ્ઠિતો, સો યથાધિટ્ઠિતોવ હોતુ, અલમ્પાયનો મં છિન્દતુ વા પચતુ વા, સૂલેન વા વિજ્ઝતુ, નેવસ્સ કુજ્ઝિસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા ''સચે ખો પનાહં ઇમે ઓલોકેસ્સામિ, ભસ્મા ભવેય્યું. મં પોથેન્તેપિ ન કુજ્ઝિસ્સામિ ન ઓલોકેસ્સામી''તિ અક્ખીનિ નિમીલેત્વા અધિટ્ઠાનપારમિં પુરેચારિકં કત્વા ભોગન્તરે સીસં પક્ખિપિત્વા નિચ્ચલોવ હુત્વા નિપજ્જિ. નેસાદબ્રાહ્મણોપિ ''ભો અલમ્પાયન, ઇમં નાગં ગણ્હાહિ, દેહિ મે

મણિ''ન્તિ આહ. અલમ્પાયનો નાગં દિસ્વા તુટ્ઠો મણિં કિસ્મિઞ્ચિ અગણેત્વા ''ગણ્હ, બ્રાહ્મણા''તિ તસ્સ હત્થે ખિપિ. સો તસ્સ હત્થતો ગળિત્વા પથવિયં પતિ. પતિતમત્તોવ પથવિં પવિસિત્વા નાગભવનમેવ ગતો.

બ્રાહ્મણો મણિરતનતો ભૂરિદત્તેન સદ્ધિં મિત્તભાવતો પુત્તતોતિ તીહિ પરિહાયિ. સો ''નિપ્પચ્ચયો જાતોમ્હિ, પુત્તસ્સ મે વચનં ન કત''ન્તિ પરિદેવન્તો ગેહં અગમાસિ. અલમ્પાયનોપિ દિબ્બોસધેહિ અત્તનો સરીરં મક્ખેત્વા થોકં ખાદિત્વા અત્તનો કાયં પરિપ્ફોસેત્વા દિબ્બમન્તં જપ્પન્તો બોધિસત્તં ઉપસઙ્કમિત્વા નઙ્ગુટ્ઠે ગહેત્વા આકડ્ઢિત્વા સીસં દળ્હં ગણ્હન્તો મુખમસ્સ વિવરિત્વા ઓસધં ખાદિત્વા મુખે ખેળં ઓપિ. સુચિજાતિકો નાગરાજા સીલભેદભયેન અકુજ્ઝિત્વા અક્ખીનિપિ ન ઉમ્મીલેસિ. અથ નં ઓસધમન્તં કત્વા નઙ્ગુટ્ઠે ગહેત્વા હેટ્ઠાસીસં કત્વા સઞ્ચાલેત્વા ગહિતભોજનં છડ્ડાપેત્વા ભૂમિયં દીઘતો નિપજ્જાપેત્વા મસૂરકં મદ્દન્તો વિય પાદેહિ મદ્દિત્વા અટ્ઠીનિ ચુણ્ણિયમાનાનિ વિય અહેસું. પુન નઙ્ગુટ્ઠે ગહેત્વા દુસ્સં પોથેન્તો વિય પોથેસિ. મહાસત્તો એવરૂપં દુક્ખં અનુભવન્તોપિ નેવ કુજ્ઝિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૮૪૭.''અથોસધેહિ દિબ્બેહિ, જપ્પં મન્તપદાનિ ચ;
એવં તં અસક્ખિ સત્થું, કત્વા પરિત્તમત્તનો''તિ.

તત્થ **અસક્ખી**તિ સક્ખિ. **સત્થુ**ન્તિ ગણ્હિતું.

ઇતિ સો મહાસત્તં દુબ્બલં કત્વા વલ્લીહિ પેળં સજ્જેત્વા મહાસત્તં તત્થ પક્ખિપિ, સરીરસ્સ મહન્તતાય તત્થ ન પવિસતિ. અથ નં પણ્હિયા કોટ્ટેન્તો પવેસેત્વા પેળં આદાય એકં ગામં ગન્ત્વા ગામમજ્ઝે ઓતારેત્વા ''નાગસ્સ નચ્ચં દટ્ઠુકામા આગચ્છન્તૂ''તિ સદ્દમકાસિ. સકલગામવાસિનો સન્નિપતિંસુ. તસ્મિં ખણે અલમ્પાયનો ''નિક્ખમ મહાનાગા''તિ આહ. મહાસત્તો ચિન્તેસિ ''અજ્જ મયા પરિસં તોસેન્તેન કીળિતું વટ્ટતિ. એવં અલમ્પાયનો બહું ધનં લભિત્વા તુટ્ઠો મં વિસ્સજ્જેસ્સતિ. યં યં એસ મં કારેતિ, તં તં કરિસ્સામી''તિ. અથ નં સો પેળતો નીહરિત્વા ''મહા હોહી''તિ આહ. સો મહા અહોસિ, ''ખુદ્દકો, વટ્ટો, વમ્મિતો, એકપ્ફણો, દ્વિફણો, તિપ્ફણો, ચતુપ્ફણો, પઞ્ચ, છ, સત્ત, અટ્ઠ, નવ, દસ વીસતિ, તિંસતિ, ચત્તાલીસ, પણ્ણાસપ્ફણો, સતપ્ફણો, ઉચ્ચો, નીચો, દિસ્સમાનકાયો, અદિસ્સમાનકાયો, દિસ્સમાનઉપડ્ઢકાયો , નીલો, પીતો, લોહિતો, ઓદાતો, મઞ્જટ્ઠિકો હોહિ, અગ્ગિજાલં વિસ્સજ્જેહિ, ઉદકં, ધૂમં વિસ્સજ્જેહી''તિ. મહાસત્તો ઇમેસુપિ આકારેસુ વુત્તવુત્તે અત્તભાવે નિમ્મિનિત્વા નચ્ચં દસ્સેસિ. તં દિસ્વા કોચિ અસ્સૂનિ સન્ધારેતું નાસક્ખિ.

મનુસ્સા બહૂનિ હિરઞ્ઞસુવણ્ણવત્થાલઙ્કારાદીનિ અદંસુ. ઇતિ તસ્મિં ગામે સહસ્સમત્તં લભિ. સો કિઞ્ચાપિ મહાસત્તં ગણ્હન્તો ''સહસ્સં લભિત્વા તં વિસ્સજ્જેસ્સામી''તિ આહ, તં પન ધનં લભિત્વા ''ગામકેપિ તાવ મયા એત્તકં ધનં લદ્ધં, નગરે કિર બહું લભિસ્સામી''તિ ધનલોભેન તં ન મુઞ્ચિ. સો તસ્મિં ગામે કુટુમ્બં સણ્ઠપેત્વા રતનમયં પેળં કારેત્વા તત્થ મહાસત્તં પક્ખિપિત્વા સુખયાનકં આરુય્હ મહન્તેન પરિવારેન નિક્ખમિત્વા તં ગામનિગમાદીસુ કીળાપેન્તો અનુપુબ્બેન બારાણસિં પાપુણિ. નાગરાજસ્સ પન મધુલાજે દેતિ, મણ્ડૂકે મારેત્વા દેતિ, સો ગોચરં ન ગણ્હાતિ અવિસ્સજ્જનભયેન. ગોચરં અગ્ગણ્હન્તમ્પિ પુન નં ચત્તારો દ્વારગામે આદિં કત્વા તત્થ તત્થ માસમત્તં કીળાપેસિ. પન્નરસઉપોસથદિવસે પન ''અજ્જ તુમ્હાકં સન્તિકે કીળાપેસ્સામી''તિ રઞ્ઞો આરોચાપેસિ. રાજા નગરે ભેરિં ચરાપેત્વા મહાજનં સન્નિપાતાપેસિ. રાજઙ્ગણે મઞ્ચાતિમઞ્ચં બન્ધિંસુ.

કીળનખણ્ડં નિટ્ઠિતં.

અલમ્પાયનેન પન બોધિસત્તસ્સ ગહિતદિવસેયેવ મહાસત્તસ્સ માતા સુપિનન્તે અદ્દસ કાળેન રત્તક્ખિના પુરિસેન અસિના દક્ખિણબાહું છિન્દિત્વા લોહિતેન પગ્ઘરન્તેન નીયમાનં. સા ભીતતસિતા ઉટ્ઠાય દક્ખિણબાહું પરામસિત્વા સુપિનભાવં જાનિ. અથસ્સા એતદહોસિ ''મયા કક્ખળો પાપસુપિનો દિટ્ઠો, ચતુન્નં વા મે પુત્તાનં ધતરટ્ઠસ્સ રઞ્ઞો વા મમ વા પરિપન્થેન ભવિતબ્બ''ન્તિ. અપિચ ખો પન મહાસત્તમેવ આરબ્ભ અતિરેકતરં ચિન્તેસિ. કિંકારણા ? સેસા અત્તનો નાગભવને વસન્તિ, ઇતરો પન સીલજ્ઝાસયત્તા મનુસ્સલોકં ગન્ત્વા ઉપોસથકમ્મં કરોતિ. તસ્મા ''કચ્ચિ નુ ખો મે પુત્તં અહિતુણ્ડિકો વા સુપણ્ણો વા ગણ્હેય્યા''તિ તસ્સેવ અતિરેકતરં ચિન્તેસિ . તતો અડ્ઢમાસે અતિક્કન્તે ''મમ પુત્તો અડ્ઢમાસાતિક્કમેન મં વિના વત્તિતું ન સક્કોતિ, અદ્ધાસ્સ કિઞ્ચિ ભયં ઉપ્પન્નં ભવિસ્સતી''તિ દોમનસ્સપ્પત્તા અહોસિ. માસાતિક્કમેન પનસ્સા સોકેન અસ્સૂનં અપગ્ઘરણકાલો નામ નાહોસિ, હદયં સુસ્સિ, અક્ખીનિ ઉપચ્ચિંસુ. સા ''ઇદાનિ આગમિસ્સતિ, ઇદાનિ આગમિસ્સતી''તિ તસ્સાગમનમગ્ગમેવ ઓલોકેન્તી નિસીદિ. અથસ્સા જેટ્ઠપુત્તો સુદસ્સનો માસચ્ચયેન મહતિયા પરિસાય સદ્ધિં માતાપિતૂનં દસ્સનત્થાય આગતો, પરિસં બહિ ઠપેત્વા પાસાદં આરુય્હ માતરં વન્દિત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. સા ભૂરિદત્તં અનુસોચન્તી તેન સદ્ધિં ન કિઞ્ચિ સલ્લપિ. સો ચિન્તેસિ ''મય્હં માતા મયિ પુબ્બે આગતે તુસ્સતિ, પટિસન્થારં કરોતિ, અજ્જ પન દોમનસ્સપ્પત્તા, કિં નુ ખો કારણ''ન્તિ? અથ નં પુચ્છન્તો આહ –

૮૪૮.''મમં દિસ્વાન આયન્તં, સબ્બકામસમિદ્ધિનં;
ઇન્દ્રિયાનિ અહટ્ઠાનિ, સાવં જાતં મુખં તવ.

૮૪૯.''પદ્મં યથા હત્થગતં, પાણિના પરિમદ્દિતં;
સાવં જાતં મુખં તુય્હં, મમં દિસ્વાન એદિસ''ન્તિ.

તત્થ **અહટ્ઠાની**તિ ન વિપ્પસન્નાનિ. **સાવ**ન્તિ કઞ્ચનાદાસવણ્ણં તે મુખં પીતકાળકં જાતં. **હત્થગત**ન્તિ હત્થેન છિન્દિતં. **એદિસ**ન્તિ એવરૂપં મહન્તેન સિરિસોભગ્ગેન તુમ્હાકં દસ્સનત્થાય આગતં મં દિસ્વા.

સા એવં વુત્તેપિ નેવ કથેસિ. સુદસ્સનો ચિન્તેસિ ''કિં નુ ખો કેનચિ કુદ્ધા વા પરિબદ્ધા વા ભવેય્યા''તિ. અથ નં પુચ્છન્તો ઇતરં ગાથમાહ –

૮૫૦.''કચ્ચિ નુ તે નાભિસસિ, કચ્ચિ તે અત્થિ વેદના;
યેન સાવં મુખં તુય્હં, મમં દિસ્વાન આગત''ન્તિ.

તત્થ **કચ્ચિ નુ તે નાભિસસી**તિ કચ્ચિ નુ તં કોચિ ન અભિસસિ અક્કોસેન વા પરિભાસાય વા વિહિંસીતિ પુચ્છતિ. **તુય્હ**ન્તિ તવ પુબ્બે મમં દિસ્વા આગતં એદિસં મુખં ન હોતિ. યેન પન કારણેન અજ્જ તવ મુખં સાવં જાતં, તં મે આચિક્ખાતિ પુચ્છતિ.

અથસ્સ સા આચિક્ખન્તી આહ –

૮૫૧.''સુપિનં તાત અદ્દક્ખિં, ઇતો માસં અધોગતં;
'દક્ખિણં વિય મે બાહું, છેત્વા રુહિરમક્ખિતં;

પુરિસો આદાય પક્કામિ, મમ રોદન્તિયા સતિ'.

૮૫૨.''યતોહં સુપિનમદ્દક્ખિં, સુદસ્સન વિજાનહિ;
તતો દિવા વા રત્તિં વા, સુખં મે નોપલબ્ભતી''તિ.

તત્થ **ઇતો માસં અધોગત**ન્તિ ઇતો હેટ્ઠા માસાતિક્કન્તં. અજ્જ મે દિટ્ઠસુપિનસ્સ માસો હોતીતિ દસ્સેતિ. **પુરિસો**તિ એકો કાળો રત્તક્ખિ પુરિસો. **રોદન્તિયા સતી**તિ રોદમાનાય સતિયા. **સુખં મે નોપલબ્ભતી**તિ મમ સુખં નામ ન વિજ્જતિ.

એવઞ્ચ પન વત્વા ''તાત, પિયપુત્તકો મે તવ કનિટ્ઠો ન દિસ્સતિ, ભયેનસ્સ ઉપ્પન્નેન ભવિતબ્બ''ન્તિ પરિદેવન્તી આહ –

૮૫૩.''યં પુબ્બે પરિવારિંસુ, કઞ્ઞા રુચિરવિગ્ગહા;
હેમજાલપ્પટિચ્છન્ના, ભૂરિદત્તો ન દિસ્સતિ.

૮૫૪.''યં પુબ્બે પરિવારિંસુ, નેત્તિંસવરધારિનો;
કણિકારાવ સમ્ફુલ્લા, ભૂરિદત્તો ન દિસ્સતિ.

૮૫૫.''હન્દ દાનિ ગમિસ્સામ, ભૂરિદત્તનિવેસનં;
ધમ્મટ્ઠં સીલસમ્પન્નં, પસ્સામ તવ ભાતર''ન્તિ.

તત્થ **સમ્ફુલ્લા**તિ સુવણ્ણવત્થાલઙ્કારધારિતાય સમ્ફુલ્લા કણિકારા વિય. **હન્દા**તિ વવસ્સગ્ગત્થે નિપાતો, એહિ, તાત, ભૂરિદત્તસ્સ નિવેસનં ગચ્છામાતિ વદતિ.

એવઞ્ચ પન વત્વા તસ્સ ચેવ અત્તનો ચ પરિસાય સદ્ધિં તત્થ અગમાસિ. ભૂરિદત્તસ્સ ભરિયાયો પન તં વમ્મિકમત્થકે અદિસ્વા ''માતુ નિવેસને વસિસ્સતી''તિ અબ્યાવટા અહેસું. તા ''સસ્સુ કિર નો પુત્તં અપસ્સન્તી આગચ્છતી''તિ સુત્વા પચ્ચુગ્ગમનં કત્વા ''અય્યે, પુત્તસ્સ તે અદિસ્સમાનસ્સ અજ્જ માસો અતીતો''તિ મહાપરિદેવં પરિદેવમાના તસ્સા પાદમૂલે પતિંસુ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૮૫૬.''તઞ્ચ દિસ્વાન આયન્તિં, ભૂરિદત્તસ્સ માતરં;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્દું, ભૂરિદત્તસ્સ નારિયો.

૮૫૭.''પુત્તં તેય્યે ન જાનામ, ઇતો માસં અધોગતં;
મતં વા યદિ વા જીવં, ભૂરિદત્તં યસસ્સિન''ન્તિ.

તત્થ ''**પુત્તં તેય્યે**''તિ અયં તાસં પરિદેવનકથા.

ભૂરિદત્તસ્સ માતા સુણ્હાહિ સદ્ધિં અન્તરવીથિયં પરિદેવિત્વા તા આદાય તસ્સ પાસાદં આરુય્હ પુત્તસ્સ સયનઞ્ચ આસનઞ્ચ ઓલોકેત્વા પરિદેવમાના આહ –

૮૫૮.‘‘સકુણી હતપુત્તાવ, સુઞ્ઞં દિસ્વા કુલાવકં;
ચિરં દુક્ખેન ઝાયિસ્સં, ભૂરિદત્તં અપસ્સતી.

૮૫૯.‘‘કુરરી હતછાપાવ, સુઞ્ઞં દિસ્વા કુલાવકં;
ચિરં દુક્ખેન ઝાયિસ્સં, ભૂરિદત્તં અપસ્સતી.

૮૬૦.‘‘સા નૂન ચક્કવાકીવ, પલ્લલસ્મિં અનોદકે;
ચિરં દુક્ખેન ઝાયિસ્સં, ભૂરિદત્તં અપસ્સતી.

૮૬૧.‘‘કમ્મારાનં યથા ઉક્કા, અન્તો ઝાયતિ નો બહિ;
એવં ઝાયામિ સોકેન, ભૂરિદત્તં અપસ્સતી’’તિ.

તત્થ **અપસ્સતી**તિ અપસ્સન્તી. **હતછાપાવા**તિ હતપોતકાવ.

એવં ભૂરિદત્તમાતરિ વિલપમાનાય ભૂરિદત્તનિવેસનં અણ્ણવકુચ્છિ વિય એકસદ્દં અહોસિ. એકોપિ સકભાવેન સણ્ઠાતું નાસક્ખિ. સકલનિવેસનં યુગન્ધરવાતપ્પહટં વિય સાલવનં અહોસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૮૬૨.‘‘સાલાવ સમ્પમથિતા, માલુતેન પમદ્દિતા;
સેન્તિ પુત્તા ચ દારા ચ, ભૂરિદત્તનિવેસને’’તિ.

અરિટ્ઠો ચ સુભોગો ચ ઉભોપિ ભાતરો માતાપિતૂનં ઉપટ્ઠાનં ગચ્છન્તા તં સદ્દં સુત્વા ભૂરિદત્તનિવેસનં પવિસિત્વા માતરં અસ્સાસયિંસુ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૮૬૩.‘‘ઇદં સુત્વાન નિગ્ઘોસં, ભૂરિદત્તનિવેસને;
અરિટ્ઠો ચ સુભોગો ચ, પધાવિંસુ અનન્તરા.

૮૬૪.‘‘અમ્મ અસ્સાસ મા સોચિ, એવંધમ્મા હિ પાણિનો;
ચવન્તિ ઉપપજ્જન્તિ, એસાસ્સ પરિણામિતા’’તિ.

તત્થ **એસાસ્સ પરિણામિતા**તિ એસા ચુતૂપપત્તિ અસ્સ લોકસ્સ પરિણામિતા, એવઞ્હિ સો લોકો પરિણામેતિ. એતેહિ દ્વીહિ અઙ્ગેહિ મુત્તો નામ નત્થીતિ વદન્તિ.

સમુદ્દજા આહ –

૮૬૫.‘‘અહમ્પિ તાત જાનામિ, એવંધમ્મા હિ પાણિનો;
સોકેન ચ પરેતસ્મિ, ભૂરિદત્તં અપસ્સતી.

૮૬૬.‘‘અજ્જ ચે મે ઇમં રત્તિં, સુદસ્સન વિજાનહિ;
ભૂરિદત્તં અપસ્સન્તી, મઞ્ઞે હિસ્સામિ જીવિત’’ન્તિ.

તત્થ **અજ્જ ચે મે**તિ તાત સુદસ્સન, સચે અજ્જ ઇમં રત્તિં ભૂરિદત્તો મમ દસ્સનં નાગમિસ્સતિ, અથાહં તં અપસ્સન્તી જીવિતં જહિસ્સામીતિ મઞ્ઞામિ.

પુત્તા આહંસુ –

૮૬૭.''અમ્મ અસ્સાસ મા સોચિ, આનયિસ્સામ ભાતરં;
દિસોદિસં ગમિસ્સામ, ભાતુપરિયેસનં ચરં.

૮૬૮.''પબ્બતે ગિરિદુગ્ગેસુ, ગામેસુ નિગમેસુ ચ;
ઓરેન સત્તરત્તસ્સ, ભાતરં પસ્સ આગત''ન્તિ.

તત્થ **ચર**ન્તિ અમ્મ, મયં તયોપિ જના ભાતુપરિયેસનં ચરન્તા દિસોદિસં ગમિસ્સામાતિ નં અસ્સાસેસું.

તતો સુદસ્સનો ચિન્તેસિ ''સચે તયોપિ એકં દિસં ગમિસ્સામ, પપઞ્ચો ભવિસ્સતિ, તીહિ તીણિ ઠાનાનિ ગન્તું વટ્ટતિ – એકેન દેવલોકં, એકેન હિમવન્તં, એકેન મનુસ્સલોકં. સચે ખો પન કાણારિટ્ઠો મનુસ્સલોકં ગમિસ્સતિ, યત્થેવ ભૂરિદત્તં પસ્સતિ. તં ગામં વા નિગમં વા ઝાપેત્વા એસ્સતિ, એસ કક્ખળો ફરુસો, ન સક્કા એતં તત્થ પેસેતુ''ન્તિ. ચિન્તેત્વા ચ પન ''તાત અરિટ્ઠ, ત્વં દેવલોકં ગચ્છ, સચે દેવતાહિ ધમ્મં સોતુકામાહિ ભૂરિદત્તો દેવલોકં નીતો, તતો નં આનેહી''તિ અરિટ્ઠં દેવલોકં પહિણિ. સુભોગં પન ''તાત, ત્વં હિમવન્તં ગન્ત્વા પઞ્ચસુ મહાનદીસુ ભૂરિદત્તં ઉપધારેત્વા એહી''તિ હિમવન્તં પહિણિ. સયં પન મનુસ્સલોકં ગન્તુકામો ચિન્તેસિ – ''સચાહં માણવકવણ્ણેન ગમિસ્સામિ, મનુસ્સા નેવ મે પિયાયિસ્સન્તિ, મયા તાપસવેસેન ગન્તું વટ્ટતિ, મનુસ્સાનઞ્હિ પબ્બજિતા પિયા મનાપા''તિ. સો તાપસવેસં ગહેત્વા માતરં વન્દિત્વા નિક્ખમિ.

બોધિસત્તસ્સ પન અજમુખી નામ વેમાતિકભગિની અત્થિ. તસ્સા બોધિસત્તે અધિમત્તો સિનેહો. સા સુદસ્સનં ગચ્છન્તં દિસ્વા આહ – ''ભાતિક , અતિવિય કિલમામિ, અહમ્પિ તયા સદ્ધિં ગમિસ્સામી''તિ. ''અમ્મ, ન સક્કા તયા ગન્તું, અહં પબ્બજિતવસેન ગચ્છામી''તિ. ''અહં પન ખુદ્દકમણ્ડૂકી હુત્વા તવ જટન્તરે નિપજ્જિત્વા ગમિસ્સામી''તિ. ''તેન હિ એહી''તિ. સા મણ્ડૂકપોતિકા હુત્વા તસ્સ જટન્તરે નિપજ્જિ. સુદસ્સનો ''મૂલતો પટ્ઠાય વિચિનન્તો ગમિસ્સામી''તિ બોધિસત્તસ્સ ભરિયાયો તસ્સ ઉપોસથકરણટ્ઠાનં પુચ્છિત્વા પઠમં તત્થ ગન્ત્વા અલમ્પાયનેન મહાસત્તસ્સ ગહિતટ્ઠાને લોહિતઞ્ચ વલ્લીહિ કતપેળટ્ઠાનઞ્ચ દિસ્વા ''ભૂરિદત્તો અહિતુણ્ડિકેન ગહિતો''તિ ઞત્વા સમુપ્પન્નસોકો અસ્સુપુણ્ણેહિ નેત્તેહિ અલમ્પાયનસ્સ ગતમગ્ગેનેવ પઠમં કીળાપિતગામં ગન્ત્વા મનસ્સે પુચ્છિ ''એવરૂપો નામ નાગો કેનચીધ અહિતુણ્ડિકેન કીળાપિતો''તિ? ''આમ, અલમ્પાયનેન ઇતો માસમત્થકે કીળાપિતો''તિ. ''કિઞ્ચિ ધનં તેન લદ્ધ''ન્તિ? ''આમ, ઇધેવ તેન સહસ્સમત્તં લદ્ધ''ન્તિ. ''ઇદાનિ સો કુહિં ગતો''તિ? ''અસુકગામં નામા''તિ. સો તતો પટ્ઠાય પુચ્છન્તો અનુપુબ્બેન રાજદ્વારં અગમાસિ.

તસ્મિં ખણે અલમ્પાયનો સુન્હાતો સુવિલિત્તો મટ્ઠસાટકં નિવાસેત્વા રતનપેળં ગાહાપેત્વા રાજદ્વારમેવ ગતો. મહાજનો સન્નિપતિ, રઞ્ઞો આસનં પઞ્ઞત્તં. સો અન્તોનિવેસને ઠિતોવ ''અહં આગચ્છામિ, નાગરાજાનં કીળાપેતૂ''તિ પેસેસિ. અલમ્પાયનો ચિત્તત્થરણે રતનપેળં ઠપેત્વા વિવરિત્વા ''એહિ મહાનાગા''તિ સઞ્ઞમદાસિ. તસ્મિં સમયે સુદસ્સનોપિ પરિસન્તરે ઠાતો. અથ મહાસત્તો સીસં નીહરિત્વા સબ્બાવન્તં પરિસં ઓલોકેસિ. નાગા હિ દ્વીહિ કારણેહિ પરિસં ઓલોકેન્તિ સુપણ્ણપરિપન્થં વા ઞાતકે વા દસ્સનત્થાય. તે સુપણ્ણં દિસ્વા ભીતા ન

નચ્ચન્તિ, ઞાતકે વા દિસ્વા લજ્જમાના ન નચ્ચન્તિ. મહાસત્તો પન ઓલોકેન્તો પરિસન્તરે ભાતરં અદ્દસ. સો અક્ખિપૂરાનિ અસ્સૂનિ ગહેત્વા પેળતો નિક્ખમિત્વા ભાતરાભિમુખો પાયાસિ. મહાજનો તં આગચ્છન્તં દિસ્વા ભીતો પટિક્કમિ, એકો સુદસ્સનોવ અટ્ઠાસિ. સો ગન્ત્વા તસ્સ પાદપિટ્ઠિયં સીસં ઠપેત્વા રોદિ, સુદસ્સનોપિ પરિદેવિ. મહાસત્તો રોદિત્વા નિવત્તિત્વા પેળમેવ પાવિસિ. અલમ્પાયનોપિ ''ઇમિના નાગેન તાપસો ડટ્ઠો ભવિસ્સતિ, અસ્સાસેસ્સામિ ન''ન્તિ ઉપસઙ્કમિત્વા આહ –

૮૬૯.''હત્થા પમુત્તો ઉરગો, પાદે તે નિપતી ભુસં;
કચ્ચિ નુ તં ડંસી તાત, મા ભાયિ સુખિતો ભવા''તિ.

તત્થ **મા ભાયી**તિ તાત તાપસ, અહં અલમ્પાયનો નામ, મા ભાયિ, તવ પટિજગ્ગનં નામ મમ ભારોતિ.

સુદસ્સનો તેન સદ્ધિં કથેતુકમ્યતાય ગાથમાહ –

૮૭૦.''નેવ મય્હં અયં નાગો, અલં દુક્ખાય કાયચિ;
યાવતત્થિ અહિગ્ગાહો, મયા ભિય્યો ન વિજ્જતી''તિ.

તત્થ **કાયચી**તિ કસ્સચિ અપ્પમત્તકસ્સપિ દુક્ખસ્સ ઉપ્પાદને અયં મમ અસમત્થો. મયા હિ સદિસો અહિતુણ્ડિકો નામ નત્થીતિ.

અલમ્પાયનો ''અસુકો નામેસો''તિ અજાનન્તો કુજ્ઝિત્વા આહ –

૮૭૧.''કો નુ બ્રાહ્મણવણ્ણેન, દિત્તો પરિસમાગતો;
અવ્હાયન્તુ સુયુદ્ધેન, સુણન્તુ પરિસા મમા''તિ.

તત્થ **દિત્તો**તિ ગબ્બિતો બાલો અન્ધઞાણો. **અવ્હાયન્તૂ**તિ અવ્હાયન્તો, અયમેવ વા પાઠો. ઇદં વુત્તં હોતિ – અયં કો બાલો ઉમ્મત્તકો વિય મં સુયુદ્ધેન અવ્હાયન્તો અત્તના સદ્ધિં સમં કરોન્તો પરિસમાગતો, પરિસા મમ વચનં સુણન્તુ, મય્હં દોસો નત્થિ, મા ખો મે કુજ્ઝિત્થાતિ.

અથ નં સુદસ્સનો ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

૮૭૨.''ત્વં મં નાગેન આલમ્પ, અહં મણ્ડૂકછાપિયા;
હોતુ નો અબ્ભુતં તત્થ, આ સહસ્સેહિ પઞ્ચહી''તિ.

તત્થ **નાગેના**તિ ત્વં નાગેન મયા સદ્ધિં યુજ્ઝ, અહં મણ્ડૂકછાપિયા તયા સદ્ધિં યુજ્ઝિસ્સામિ. **આ સહસ્સેહિ પઞ્ચહી**તિ તસ્મિં નો યુદ્ધે યાવ પઞ્ચહિ સહસ્સેહિ અબ્ભુતં હોતૂતિ.

અલમ્પાયનો આહ –

૮૭૩.''અહઞ્હિ વસુમા અડ્ઢો, ત્વં દલિદ્દોસિ માણવ;
કો નુ તે પાટિભોગત્થિ, ઉપજૂતઞ્ચ કિં સિયા.

૮૭૪.‘‘ઉપજૂતઞ્ચ મે અસ્સ, પાટિભોગો ચ તાદિસો;
હોતુ નો અબ્ભુતં તત્થ, આ સહસ્સેહિ પઞ્ચહી’’તિ.

તત્થ **કો નુ તે**તિ તવ પબ્બજિતસ્સ કો નુ પાટિભોગો અત્થિ. **ઉપજૂતઞ્ચા**તિ ઇમસ્મિં વા જૂતે ઉપનિક્ખેપભૂતં કિં નામ તવ ધનં સિયા, દસ્સેહિ મેતિ વદતિ. **ઉપજૂતઞ્ચ મે**તિ મય્હં પન દાતબ્બં ઉપનિક્ખેપધનં વા ઠપેતબ્બપાટિભોગો વા તાદિસો અત્થિ, તસ્મા નો તત્થ યાવ પઞ્ચહિ સહસ્સેહિ અબ્ભુતં હોતૂતિ.

સુદસ્સનો તસ્સ કથં સુત્વા ‘‘પઞ્ચહિ નો સહસ્સેહિ અબ્ભુતં હોતૂ’’તિ અભીતો રાજનિવેસનં આરુય્હ માતુલરઞ્ઞો સન્તિકે ઠિતો ગાથમાહ –

૮૭૫.‘‘સુણોહિ મે મહારાજ, વચનં ભદ્દમત્થુ તે;
પઞ્ચન્નં મે સહસ્સાનં, પાટિભોગો હિ કિત્તિમા’’તિ.

તત્થ **કિત્તિમા**તિ ગુણકિત્તિસમ્પન્ન વિવિધગુણાચારકિત્તિસમ્પન્ન.

રાજા ‘‘અયં તાપસો મં અતિબહું ધનં યાચતિ, કિં નુ ખો’’તિ ચિન્તેત્વા ગાથમાહ –

૮૭૬.‘‘પેત્તિકં વા ઇણં હોતિ, યં વા હોતિ સયંકતં;
કિં ત્વં એવં બહું મય્હં, ધનં યાચસિ બ્રાહ્મણા’’તિ.

તત્થ **પેત્તિકં વા**તિ પિતરા વા ગહેત્વા ખાદિતં, અત્તના વા કતં ઇણં નામ હોતિ, કિં મમ પિતરા તવ હત્થતો ગહિતં અત્થિ, ઉદાહુ મયા, કિંકારણા મં એવં બહું ધનં યાચસીતિ?

એવં વુત્તે સુદસ્સનો દ્વે ગાથા અભાસિ –

૮૭૭.‘‘અલમ્પાયનો હિ નાગેન, મમં અભિજિગીસતિ;
અહં મણ્ડૂકછાપિયા, ડંસયિસ્સામિ બ્રાહ્મણં.

૮૭૮.‘‘તં ત્વં દટ્ઠું મહારાજ, અજ્જ રટ્ઠાભિવડ્ઢન;
ખત્તસઙ્ઘપરિબ્યૂળ્હો, નિય્યાહિ અહિદસ્સન’’ન્તિ.

તત્થ **અભિજિગીસતી**તિ યુદ્ધે જિનિતું ઇચ્છતિ. તત્થ સચે સો જીયિસ્સતિ, મય્હં પઞ્ચસહસ્સાનિ દસ્સતિ. સચાહં જીયિસ્સામિ, અહમસ્સ દસ્સામિ, તસ્મા તં બહું ધનં યાચામિ. **તન્તિ** તસ્મા ત્વં મહારાજ, અજ્જ અહિદસ્સનં દટ્ઠું નિય્યાહીતિ.

રાજા ‘‘તેન હિ ગચ્છામા’’તિ તાપસેન સદ્ધિંયેવ નિક્ખમિ. તં દિસ્વા અલમ્પાયનો ‘‘અયં તાપસો ગન્ત્વા રાજાનં ગહેત્વા આગતો, રાજકુલૂપકો ભવિસ્સતી’’તિ ભીતો તં અનુવત્તન્તો ગાથમાહ –

૮૭૯.‘‘નેવ તં અતિમઞ્ઞામિ, સિપ્પવાદેન માણવ;
અતિમત્તોસિ સિપ્પેન, ઉરગં નાપચાયસી’’તિ.

તત્થ **સિપ્પવાદેના**તિ માણવ, અહં અત્તનો સિપ્પેન તં નાતિમઞ્ઞામિ, ત્વં પન સિપ્પેન અતિમત્તો ઇમં ઉરગં ન પૂજેસિ, નાગસ્સ અપચિતિં ન કરોસીતિ.

તતો સુદસ્સનો દ્વે ગાથા અભાસિ –

૮૮૦.''અહમ્પિ નાતિમઞ્ઞામિ, સિપ્પવાદેન બ્રાહ્મણ;
અવિસેન ચ નાગેન, ભુસં વઞ્ચયસે જનં.

૮૮૧.''એવઞ્ચેતં જનો જઞ્ઞા, યથા જાનામિ તં અહં;
ન ત્વં લભસિ આલમ્પ, ભુસમુટ્ઠિં કુતો ધન''ન્તિ.

અથસ્સ અલમ્પાયનો કુજ્ઝિત્વા આહ –

૮૮૨.''ખરાજિનો જટી દુમ્મી, દિત્તો પરિસમાગતો;
યો ત્વં એવં ગતં નાગં, 'અવિસો' અતિમઞ્ઞતિ.

૮૮૩.''આસજ્જ ખો નં જઞ્ઞાસિ, પુણ્ણં ઉગ્ગસ્સ તેજસો;
મઞ્ઞે તં ભસ્મરાસિંવ, ખિપ્પમેસ કરિસ્સતી''તિ.

તત્થ **દુમ્મી**તિ અનઞ્જિતનયનો. **અવિસો અતિમઞ્ઞસી**તિ નિબ્બિસોતિ અવજાનાસિ. **આસજ્જા**તિ ઉપગન્ત્વા. **જઞ્ઞાસી**તિ જાનેય્યાસિ.

અથ તેન સદ્ધિં કેળિં કરોન્તો સુદસ્સનો ગાથમાહ –

૮૮૪.''સિયા વિસં સિલુત્તસ્સ, દેડ્ડુભસ્સ સિલાભુનો;
નેવ લોહિતસીસસ્સ, વિસં નાગસ્સ વિજ્જતી''તિ.

તત્થ **સિલુત્તસ્સા**તિ ઘરસપ્પસ્સ. **દેડ્ડુભસ્સા**તિ ઉદકસપ્પસ્સ. **સિલાભુનો**તિ નીલવણ્ણસપ્પસ્સ. ઇતિ નિબ્બિસે સપ્પે દસ્સેત્વા એતેસં વિસં સિયા, નેવ લોહિતસીસસ્સ સપ્પસ્સાતિ આહ.

અથ નં અલમ્પાયનો દ્વીહિ ગાથાહિ અજ્ઝભાસિ –

૮૮૫.''સુતમેતં અરહતં, સઞ્ઞતાનં તપસ્સિનં;
ઇધ દાનાનિ દત્વાન, સગ્ગં ગચ્છન્તિ દાયકા;
જીવન્તો દેહિ દાનાનિ, યદિ તે અત્થિ દાતવે.

૮૮૬.''અયં નાગો મહિદ્ધિકો, તેજસ્સી દુરતિક્કમો;
તેન તં ડંસયિસ્સામિ, સો તં ભસ્મં કરિસ્સતી''તિ.

તત્થ **દાતવે**તિ યદિ તે કિઞ્ચિ દાતબ્બં અત્થિ, તં દેહીતિ.

૮૮૭.“મયાપેતં સુતં સમ્મ, સઞ્ઞતાનં તપસ્સિનં;
ઇધ દાનાનિ દત્વાન, સગ્ગં ગચ્છન્તિ દાયકા;
ત્વમેવ દેહિ જીવન્તો, યદિ તે અત્થિ દાતવે.

૮૮૮.“અયં અજમુખી નામ, પુણ્ણા ઉગ્ગસ્સ તેજસો;
તાય તં ડંસયિસ્સામિ, સા તં ભસ્મં કરિસ્સતિ.

૮૮૯.“યા ધીતા ધતરટ્ઠસ્સ, વેમાતા ભગિની મમ;
સા તં ડંસત્વજમુખી, પુણ્ણા ઉગ્ગસ્સ તેજસો”તિ. –

ઇમા ગાથા સુદસ્સનસ્સ વચનં. તત્થ **પુણ્ણા ઉગ્ગસ્સ તેજસો**તિ ઉગ્ગેન વિસેન પુણ્ણા.

એવઞ્ચ પન વત્વા “અમ્મ અજમુખિ, જટન્તરતો મે નિક્ખમિત્વા પાણિમ્હિ પતિટ્ઠહા”તિ મહાજનસ્સ મજ્ઝેયેવ ભગિનિં પક્કોસિત્વા હત્થં પસારેસિ. સા તસ્સ સદ્દં સુત્વા જટન્તરે નિસિન્નાવ તિક્ખત્તું મણ્ડૂકવસ્સિતં વસ્સિત્વા નિક્ખમિત્વા અંસકૂટે નિસીદિત્વા ઉપ્પતિત્વા તસ્સ હત્થતલે તીણિ વિસબિન્દૂનિ પાતેત્વા પુન તસ્સ જટન્તરમેવ પાવિસિ. સુદસ્સનો વિસં ગહેત્વા ઠિતોવ “નસ્સિસ્સતાયં જનપદો, નસ્સિસ્સતાયં જનપદો”તિ તિક્ખત્તું મહાસદ્દં અભાસિ. તસ્સ સો સદ્દો દ્વાદસયોજનિકં બારાણસિં છાદેત્વા અટ્ઠાસિ. અથ રાજા તં સદ્દં સુત્વા “કિમત્થં જનપદો નસ્સિસ્સતી”તિ પુચ્છિ. “મહારાજ, ઇમસ્સ વિસસ્સ નિસિઞ્ચનટ્ઠાનં ન પસ્સામી”તિ. “તાત, મહન્તા અયં પથવી, પથવિયં નિસિઞ્ચા”તિ. અથ નં “ન સક્કા પથવિયં સિઞ્ચિતું, મહારાજા”તિ પટિક્ખિપન્તો ગાથમાહ –

૮૯૦.“છમાયં ચે નિસિઞ્ચિસ્સં, બ્રહ્મદત્ત વિજાનહિ;
તિણલતાનિ ઓસધ્યો, ઉસ્સુસ્સેય્યું અસંસય”ન્તિ.

તત્થ **તિણલતાની**તિ પથવિનિસ્સિતાનિ તિણાનિ ચ લતા ચ સબ્બોસધિયો ચ ઉસ્સુસ્સેય્યું, તસ્મા ન સક્કા પથવિયં નિસિઞ્ચિતુન્તિ.

તેન હિ નં, તાત, ઉદ્ધં આકાસં ખિપાતિ. તત્રાપિ ન સક્કાતિ દસ્સેન્તો ગાથમાહ –

૮૯૧.“ઉદ્ધં ચે પાતયિસ્સામિ, બ્રહ્મદત્ત વિજાનહિ;
સત્તવસ્સાનિયં દેવો, ન વસ્સે ન હિમં પતે”તિ.

તત્થ **ન હિમં પતે**તિ સત્તવસ્સાનિ હિમબિન્દુમત્તમ્પિ ન પતિસ્સતિ.

તેન હિ નં તાત ઉદકે સિઞ્ચાતિ. તત્રાપિ ન સક્કાતિ દસ્સેતું ગાથમાહ –

૮૯૨.“ઉદકે ચે નિસિઞ્ચિસ્સં, બ્રહ્મદત્ત વિજાનહિ;
યાવન્તોદકજા પાણા, મરેય્યું મચ્છકચ્છપા”તિ.

અથ નં રાજા આહ – “તાત, મયં ન કિઞ્ચિ જાનામ, યથા અમ્હાકં રટ્ઠં ન નસ્સતિ, તં ઉપાયં ત્વમેવ જાનાહી”તિ. “તેન હિ, મહારાજ, ઇમસ્મિં ઠાને પટિપાટિયા તયો આવાટે ખણાપેથા”તિ. રાજા ખણાપેસિ.

સુદસ્સનો પઠમં આવાટં નાનાભેસજ્જાનં પૂરાપેસિ, દુતિયં ગોમયસ્સ, તતિયં દિબ્બોસધાનઞ્ઞેવ. તતો પઠમે આવાટે વિસબિન્દૂનિ પાતેસિ. તઙ્ખણઞ્ઞેવ ધૂમાયિત્વા જાલા ઉટ્ઠહિ. સા ગન્ત્વા ગોમયે આવાટં ગણ્હિ. તતોપિ જાલા ઉટ્ઠાય ઇતરં દિબ્બોસધસ્સ પુણ્ણં ગહેત્વા ઓસધાનિ ઝાપેત્વા નિબ્બાયિ. અલમ્પાયનો તસ્સ આવાટસ્સ અવિદૂરે અટ્ઠાસિ. અથ નં વિસઉસુમા પહરિ, સરીરચ્છવિ ઉપ્પાટેત્વા ગતા, સેતકુટ્ઠિ અહોસિ. સો ભયતજ્જિતો ''નાગરાજાનં વિસ્સજ્જેમી''તિ તિક્ખત્તું વાચં નિચ્છારેસિ. તં સુત્વા બોધિસત્તો રતનપેળાય નિક્ખમિત્વા સબ્બાલઙ્કારપ્પટિમણ્ડિતં અત્તભાવં માપેત્વા દેવરાજલીલાય ઠિતો. સુદસ્સનોપિ અજમુખીપિ તથેવ અટ્ઠંસુ. તતો સુદસ્સનો રાજાનં આહ – ''જાનાસિ નો, મહારાજ, કસ્સેતે પુત્તા''તિ? ''ન જાનામી''તિ. ''તુમ્હે તાવ ન જાનાસિ, કાસિરઞ્ઞો પન ધીતાય સમુદ્દજાય ધતરટ્ઠસ્સ દિન્નભાવં જાનાસી''તિ? ''આમ, જાનામિ, મય્હં સા કનિટ્ઠભગિની''તિ. ''મયં તસ્સા પુત્તા, ત્વં નો માતુલો''તિ.

તં સુત્વા રાજા કમ્પમાનો તે આલિઙ્ગિત્વા સીસે ચુમ્બિત્વા રોદિત્વા પાસાદં આરોપેત્વા મહન્તં સક્કારં કારેત્વા ભૂરિદત્તેન પટિસન્થારં કરોન્તો પુચ્છિ ''તાત, તં એવરૂપં ઉગ્ગતેજં કથં અલમ્પાયનો ગણ્હી''તિ? સો સબ્બં વિત્થારેન કથેત્વા રાજાનં ઓવદન્તો ''મહારાજ, રઞ્ઞા નામ ઇમિના નિયામેન રજ્જં કારેતું વટ્ટતી''તિ માતુલસ્સ ધમ્મં દેસેસિ. અથ નં સુદસ્સનો આહ – ''માતુલ, મમ માતા ભૂરિદત્તં અપસ્સન્તી કિલમતિ, ન સક્કા અમ્હેહિ પપઞ્ચં કાતુ''ન્તિ. ''સાધુ, તાતા, તુમ્હે તાવ ગચ્છથ. અહં પન મમ ભગિનિં દટ્ઠુકામોમ્હિ, કથં પસ્સિસ્સામી''તિ. ''માતુલ, કહં પન નો અય્યકો કાસિરાજા''તિ? ''તાત, મમ ભગિનિયા વિના વસિતું અસક્કોન્તો રજ્જં પહાય પબ્બજિત્વા અસુકે વનસણ્ડે નામ વસતી''તિ. ''માતુલ, મમ માતા તુમ્હે ચેવ અય્યકઞ્ચ દટ્ઠુકામા, તુમ્હે અસુકદિવસે મમ અય્યકસ્સ સન્તિકં ગચ્છથ, મયં માતરં આદાય અય્યકસ્સ અસ્સમપદં આગચ્છિસ્સામ. તત્થ નં તુમ્હેપિ પસ્સિસ્સથા''તિ. ઇતિ તે માતુલસ્સ દિવસં વવત્થપેત્વા રાજનિવેસના ઓતરિંસુ. રાજા ભાગિનેય્યે ઉય્યોજેત્વા રોદિત્વા નિવત્તિ. તેપિ પથવિયં નિમુજ્જિત્વા નાગભવનં ગતા.

નગરપવેસનખણ્ડં નિટ્ઠિતં.

મહાસત્તસ્સ પરિયેસનખણ્ડં

મહાસત્તે સમ્પત્તે સકલનાગભવનં એકપરિદેવસદ્દં અહોસિ. સોપિ માસં પેળાય વસિતત્તા કિલન્તો ગિલાનસેય્યં સયિ. તસ્સ સન્તિકં આગચ્છન્તાનં નાગાનં પમાણં નત્થિ. સો તેહિ સદ્ધિં કથેન્તો કિલમતિ. કાણારિટ્ઠો દેવલોકં ગન્ત્વા મહાસત્તં અદિસ્વા પઠમમેવાગતો. અથ નં ''એસ ચણ્ડો ફરુસો, સક્ખિસ્સતિ નાગપરિસં વારેતુ''ન્તિ મહાસત્તસ્સ નિસિન્નટ્ઠાને દોવારિકં કરિંસુ. સુભોગોપિ સકલહિમવન્તં વિચરિત્વા તતો મહાસમુદ્દઞ્ચ સેસનદિયો ચ ઉપધારેત્વા યમુનં ઉપધારેન્તો આગચ્છતિ. નેસાદબ્રાહ્મણોપિ અલમ્પાયનં કુટ્ઠિં દિસ્વા ચિન્તેસિ ''અયં ભૂરિદત્તં કિલમેત્વા કુટ્ઠિ જાતો, અહં પન તં મય્હં તાવ બહૂપકારં મણિલોભેન અલમ્પાયનસ્સ દસ્સેસિં, તં પાપં મમ આગમિસ્સતિ. યાવ તં ન આગચ્છતિ, તાવદેવ યમુનં ગન્ત્વા પયાગતિત્થે પાપપવાહનં કરિસ્સામી''તિ. સો તત્થ ગન્ત્વા ''મયા ભૂરિદત્તે મિત્તદુબ્ભિકમ્મં કતં, તં પાપં પવાહેસ્સામી''તિ વત્વા ઉદકોરોહનકમ્મં કરોતિ. તસ્મિં ખણે સુભોગો તં ઠાનં પત્તો. તસ્સ તં વચનં સુત્વા ''ઇમિના કિર પાપકેન તાવ મહન્તસ્સ યસસ્સ દાયકો મમ ભાતા મણિરતનસ્સ કારણા અલમ્પાયનસ્સ દસ્સિતો, નાસ્સ જીવિતં દસ્સામી''તિ નઙ્ગુટ્ઠેન તસ્સ પાદેસુ વેઠેત્વા આકડ્ઢિત્વા ઉદકે ઓસિદાપેત્વા નિરસ્સાસકાલે થોકં સિથિલં અકાસિ. સો સીસં

ઉક્ખિપિ. અથ નં પુનાકડ્ઢિત્વા ઓસીદાપેસિ. એવં બહૂ વારે તેન કિલમિયમાનો નેસાદબ્રાહ્મણો સીસં ઉક્ખિપિત્વા ગાથમાહ –

૮૯૩.“લોક્યં સજન્તં ઉદકં, પયાગસ્મિં પતિટ્ઠિતં;
કો મં અજ્ઝોહરી ભૂતો, ઓગાળ્હં યમુનં નદિ”ન્તિ.

તત્થ **લોક્ય**ન્તિ એવં પાપવાહનસમત્થન્તિ લોકસમ્મતં. **સજન્ત**ન્તિ એવરૂપં ઉદકં અભિસિઞ્ચન્તં. **પયાગસ્મિ**ન્તિ પયાગતિત્થે.

અથ નં સુભોગો ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

૮૯૪.“યદેસ લોકાધિપતી યસસ્સી, બારાણસિં પક્રિય સમન્તતો;
તસ્સાહ પુત્તો ઉરગૂસભસ્સ, સુભોગોતિ મં બ્રાહ્મણ વેદયન્તી”તિ.

તત્થ **યદેસા**તિ યો એસો. **પક્રિય સમન્તતો**તિ પચ્ચત્થિકાનં દુપ્પહરણસમત્થતાય પરિસમન્તતો પકિરિય સબ્બં પરિક્ખિપિત્વા ઉપરિ ફણેન છાદેસિ.

અથ નં બ્રાહ્મણો “અયં ભૂરિદત્તભાતા, ન મે જીવિતં દસ્સતિ, યંનૂનાહં એતસ્સ ચેવ માતાપિતૂનઞ્ચસ્સ વણ્ણકિત્તનેન મુદુચિત્તતં કત્વા અત્તનો જીવિતં યાચેય્ય”ન્તિ ચિન્તેત્વા ગાથમાહ –

૮૯૫.“સચે હિ પુત્તો ઉરગૂસભસ્સ, કાસિસ્સ રઞ્ઞો અમરાધિપસ્સ;
મહેસક્ખો અઞ્ઞતરો પિતા તે, મચ્ચેસુ માતા પન તે અતુલ્યા;
ન તાદિસો અરહતિ બ્રાહ્મણસ્સ, દાસમ્પિ ઓહારિતું મહાનુભાવો”તિ.

તત્થ **કાસિસ્સા**તિ અપરેન નામેન એવંનામકસ્સ. “કાસિકરઞ્ઞો”તિપિ પઠન્તિયેવ. કાસિરાજધીતાય ગહિતત્તા કાસિરજ્જમ્પિ તસ્સેવ સન્તકં કત્વા વણ્ણેતિ. **અમરાધિપસ્સા**તિ દીઘાયુકતાય અમરસઙ્ખાતાનં નાગાનં અધિપસ્સ. **મહેસક્ખો**તિ મહાનુભાવો. **અઞ્ઞતરો**તિ મહેસક્ખાનં અઞ્ઞતરો. **દાસમ્પી**તિ તાદિસો હિ મહાનુભાવો આનુભાવરહિતં બ્રાહ્મણસ્સ દાસમ્પિ ઉદકે ઓહરિતું નારહતિ, પગેવ મહાનુભાવં બ્રાહ્મણન્તિ.

અથ નં સુભોગો “અરે દુટ્ઠબ્રાહ્મણ, ત્વં મં વઞ્ચેત્વા ‘મુઞ્ચિસ્સામી’તિ મઞ્ઞસિ, ન તે જીવિતં દસ્સામી”તિ તેન કતકમ્મં પકાસેન્તો આહ –

૮૯૬.“રુક્ખં નિસ્સાય વિજ્ઝિત્થો, એણેય્યં પાતુમાગતં;
સો વિદ્ધો દૂરમચરિ, સરવેગેન સીઘવા.

૮૯૭.“તં ત્વં પતિતમદ્દક્ખિ, અરઞ્ઞસ્મિં બ્રહાવને;
સ મંસકાજમાદાય, સાયં નિગ્રોધુપાગમિ.

૮૯૮.“સુકસાળિકસઙ્ઘુટ્ઠં , પિઙ્ગલં સન્થતાયુતં;
કોકિલાભિરુદં રમ્મં, ધુવં હરિતસદ્દલં.

૮૯૯.“તત્થ તે સો પાતુરહુ, ઇદ્ધિયા યસસા જલં;
મહાનુભાવો ભાતા મે, કઞ્ઞાહિ પરિવારિતો.

૯૦૦.“સો તેન પરિચિણ્ણો ત્વં, સબ્બકામેહિ તપ્પિતો;
અદુટ્ઠસ્સ તુવં દુબ્ભિ, તં તે વેરં ઇધાગતં.

૯૦૧.“ખિપ્પં ગીવં પસારેહિ, ન તે દસ્સામિ જીવિતં;
ભાતુ પરિસરં વેરં, છેદયિસ્સામિ તે સિર”ન્તિ.

તત્થ **સાયં નિગ્રોધુપાગમી**તિ વિકાલે નિગ્રોધં ઉપગતો અસિ. **પિઙ્ગલ**ન્તિ પક્કાનં વણ્ણેન પિઙ્ગલં. **સન્થતાયુત**ન્તિ પારોહપરિકિણ્ણં. **કોકિલાભિરુદ**ન્તિ કોકિલાહિ અભિરુદં. **ધુવં હરિતસદ્દલ**ન્તિ ઉદકભૂમિયં જાતત્તા નિચ્ચં હરિતસદ્દલં ભૂમિભાગં. **પાતુરહૂ**તિ તસ્મિં તે નિગ્રોધે ઠિતસ્સ સો મમ ભાતા પાકટો અહોસિ. **ઇદ્ધિયા**તિ પુઞ્ઞતેજેન. **સો તેના**તિ સો તુવં તેન અત્તનો નાગભવનં નેત્વા પરિચિણ્ણો. **પરિસર**ન્તિ તયા મમ ભાતુ કતં વેરં પાપકમ્મં પરિસરન્તો અનુસ્સરન્તો. **છેદયિસ્સામિ તે સિર**ન્તિ તવ સીસં છિન્દિસ્સામીતિ.

અથ બ્રાહ્મણો “ન મેસ જીવિતં દસ્સતિ, યં કિઞ્ચિ પન વત્વા મોક્ખત્થાય વાયમિતું વટ્ટતી”તિ ચિન્તેત્વા ગાથમાહ –

૯૦૨.“અજ્ઝાયકો યાચયોગી, આહુતગ્ગિ ચ બ્રાહ્મણો;
એતેહિ તીહિ ઠાનેહિ, અવજ્ઝો હોતિ બ્રાહ્મણો”તિ.

તત્થ **એતેહી**તિ એતેહિ અજ્ઝાયકતાદીહિ તીહિ કારણેહિ બ્રાહ્મણો અવજ્ઝો, ન લબ્ભા બ્રાહ્મણં વધિતું, કિં ત્વં વદેસિ, યો હિ બ્રાહ્મણં વધેતિ, સો નિરયે નિબ્બત્તતીતિ.

તં સુત્વા સુભોગો સંસયપક્ખન્દો હુત્વા “ઇમં નાગભવનં નેત્વા ભાતરો પટિપુચ્છિત્વા જાનિસ્સામી”તિ ચિન્તેત્વા દ્વે ગાથા અભાસિ –

૯૦૩.“યં પુરં ધતરટ્ઠસ્સ, ઓગાળ્હં યમુનં નદિં;
જોતતે સબ્બસોવણ્ણં, ગિરિમાહચ્ચ યામુનં.

૯૦૪.“તત્થ તે પુરિસબ્યગ્ઘા, સોદરિયા મમ ભાતરો;
યથા તે તત્થ વક્ખન્તિ, તથા હેસ્સસિ બ્રાહ્મણા”તિ.

તત્થ **પુર**ન્તિ નાગપુરં. **ઓગાળ્હ**ન્તિ અનુપવિટ્ઠં. **ગિરિમાહચ્ચ યામુન**ન્તિ યમુનાતો અવિદૂરે ઠિતં હિમવન્તં આહચ્ચ જોતતિ. **તત્થ તે**તિ તસ્મિં નગરે તે મમ ભાતરો વસન્તિ, તત્થ નીતે તયિ યથા તે વક્ખન્તિ, તથા ભવિસ્સસિ. સચે હિ સચ્ચં કથેસિ, જીવિતં તે અત્થિ. નો ચે, તત્થેવ સીસં છિન્દિસ્સામીતિ.

ઇતિ નં વત્વા સુભોગો ગીવાયં ગહેત્વા ખિપન્તો અક્કોસન્તો પરિભાસન્તો મહાસત્તસ્સ પાસાદદ્વારં અગમાસિ.

મહાસત્તસ્સ પરિયેસનયકણ્ડં નિટ્ઠિતં.

મિચ્છાકથા

અથ નં દોવારિકો હુત્વા નિસિન્નો કાણારિટ્ઠો તથા કિલમેત્વા આનીયમાનં દિસ્વા પટિમગ્ગં ગન્ત્વા ''સુભોગ, મા વિહેઠયિ, બ્રાહ્મણા નામ મહાબ્રહ્મુનો પુત્તા. સચે હિ મહાબ્રહ્મા જાનિસ્સતિ, 'મમ પુત્તં વિહેઠેન્તી'તિ કુજ્ઝિત્વા અમ્હાકં સકલં નાગભવનં વિનાસેસ્સતિ. લોકસ્મિઞ્હિ બ્રાહ્મણા નામ સેટ્ઠા મહાનુભાવા, ત્વં તેસં આનુભાવં ન જાનાસિ, અહં પન જાનામી''તિ આહ. કાણારિટ્ઠો કિર અતીતાનન્તરભવે યઞ્ઞકારબ્રાહ્મણો અહોસિ, તસ્મા એવમાહ. વત્વા ચ પન અનુભૂતપુબ્બવસેન યજનસીલો હુત્વા સુભોગઞ્ચ નાગપરિસઞ્ચ આમન્તેત્વા ''એથ, ભો, યઞ્ઞકારકાનં વો ગુણે વણ્ણેસ્સામી''તિ વત્વા યઞ્ઞવણ્ણનં આરભન્તો આહ –

૯૦૫.''અનિત્તરા ઇત્તરસમ્પયુત્તા, યઞ્ઞા ચ વેદા ચ સુભોગ લોકે;
તદગ્ગરય્હઞ્હિ વિનિન્દમાનો, જહાતિ વિત્તઞ્ચ સતઞ્ચ ધમ્મ''ન્તિ.

તત્થ **અનિત્તરા**તિ સુભોગ ઇમસ્મિં લોકે યઞ્ઞા ચ વેદા ચ અનિત્તરા ન લામકા મહાનુભાવા, તે ઇત્તરેહિ બ્રાહ્મણેહિ સમ્પયુત્તા, તસ્મા બ્રાહ્મણાપિ અનિત્તરાવ જાતા. **તદગ્ગરય્હ**ન્તિ તસ્મા અગારય્હં બ્રાહ્મણં વિનિન્દમાનો ધનઞ્ચ પણ્ડિતાનં ધમ્મઞ્ચ જહાતિ. ઇદં કિર સો ''ઇમિના ભૂરિદત્તે મિત્તદુબ્ભિકમ્મં કતન્તિ વત્તું નાગપરિસા મા લભન્તૂ''તિ અવોચ.

અથ નં કાણારિટ્ઠો ''સુભોગ જાનાસિ પન અયં લોકો કેન નિમ્મિતો''તિ વત્વા ''ન જાનામી''તિ વુત્તે ''બ્રાહ્મણાનં પિતામહેન મહાબ્રહ્મુના નિમ્મિતો''તિ દસ્સેતું ઇતરં ગાથમાહ –

૯૦૬.''અજ્ઝેનમરિયા પથવિં જનિન્દા, વેસ્સા કસિં પારિચરિયઞ્ચ સુદ્દા;
ઉપાગુ પચ્ચેકં યથાપદેસં, કતાહુ એતે વસિનાતિ આહૂ''તિ.

તત્થ **ઉપાગૂ**તિ ઉપગતા. બ્રહ્મા કિર બ્રાહ્મણાદયો ચત્તારો વણ્ણે નિમ્મિનિત્વા અરિયે તાવ બ્રાહ્મણે આહ – ''તુમ્હે અજ્ઝેનમેવ ઉપગચ્છથ , મા અઞ્ઞં કિઞ્ચિ કરિત્થા''તિ, જનિન્દે આહ ''તુમ્હે પથવિંયેવ વિજિનથ'', વેસ્સે આહ – ''તુમ્હે કસિંયેવ ઉપેથ'', સુદ્દે આહ ''તુમ્હે તિણ્ણં વણ્ણાનં પારિચરિયંયેવ ઉપેથા''તિ. તતો પટ્ઠાય અરિયા અજ્ઝેનં, જનિન્દા પથવિં, વેસ્સા કસિં, સુદ્દા પારિચરિયં ઉપાગતાતિ વદન્તિ. **પચ્ચેકં યથાપદેસ**ન્તિ ઉપગચ્છન્તા ચ પાટિયેક્કં અત્તનો કુલપદેસાનુરૂપેન બ્રહ્મુના વુત્તનિયામેનેવ ઉપગતા. **કતાહુ એતે વસિનાતિ આહૂ**તિ એવં કિર એતે વસિના મહાબ્રહ્મુના કતા અહેસુન્તિ કથેન્તિ.

એવં મહાગુણા એતે બ્રાહ્મણા નામ. યો હિ એતેસુ ચિત્તં પસાદેત્વા દાનં દેતિ, તસ્સ અઞ્ઞત્થ પટિસન્ધિ નત્થિ, દેવલોકમેવ ગચ્છતીતિ વત્વા આહ –

૯૦૭.''ધાતા વિધાતા વરુણો કુવેરો, સોમો યમો ચન્દિમા વાયુ સૂરિયો;
એતેપિ યઞ્ઞં પુથુસો યજિત્વા, અજ્ઝાયકાનં અથો સબ્બકામે.

૯૦૮.''વિકાસિતા ચાપસતાનિ પઞ્ચ, યો અજ્જુનો બલવા ભીમસેનો;

સહસ્સબાહુ અસમો પથબ્યા, સોપિ તદા આદહિ જાતવેદ''ન્તિ.

તત્થ **એતેપી**તિ એતે ધાતાદયો દેવરાજાનો. **પુથુસો**તિ અનેકપ્પકારં યઞ્ઞં યજિત્વા. **અથો સબ્બકામે**તિ અથ અજ્ઝાયકાનં બ્રાહ્મણાનં સબ્બકામે દત્વા એતાનિ ઠાનાનિ પત્તાતિ દસ્સેતિ. **વિકાસિતા**તિ આકડ્ઢિતા. **ચાપસતાનિ પઞ્ચા**તિ ન ધનુપઞ્ચસતાનિ, પઞ્ચચાપસતપ્પમાણં પન મહાધનું સયમેવ આકડ્ઢતિ. **ભીમસેનો**તિ ભયાનકસેનો. **સહસ્સબાહૂ**તિ ન તસ્સ બાહૂનં સહસ્સં, પઞ્ચન્નં પન ધનુગ્ગહસતાનં બાહુસહસ્સેન આકડ્ઢિતબ્બસ્સ ધનુનો આકડ્ઢનેનેવં વુત્તં. **આદહિ જાતવેદ**ન્તિ સોપિ રાજા તસ્મિં કાલે બ્રાહ્મણે સબ્બકામેહિ સન્તપ્પેત્વા અગ્ગિં આદહિ પતિટ્ઠાપેત્વા પરિચરિ, તેનેવ કારણેન દેવલોકે નિબ્બત્તો. તસ્મા બ્રાહ્મણા નામ ઇમસ્મિં લોકે જેટ્ઠકાતિ આહ.

સો ઉત્તરિપિ બ્રાહ્મણે વણ્ણેન્તો ગાથમાહ –

૯૦૯.''યો બ્રાહ્મણે ભોજયિ દીઘરત્તં, અન્નેન પાનેન યથાનુભાવં;
પસન્નચિત્તો અનુમોદમાનો, સુભોગ દેવઞ્ઞતરો અહોસી''તિ.

તત્થ **યો**તિ યો સો પોરાણકો બારાણસિરાજાતિ દસ્સેતિ. **યથાનુભાવ**ન્તિ યથાબલં યં તસ્સ અત્થિ, તં સબ્બં પરિચ્ચજિત્વા ભોજેસિ. **દેવઞ્ઞતરો**તિ સો અઞ્ઞતરો મહેસક્ખદેવરાજા અહોસિ. એવં બ્રાહ્મણા નામ અગ્ગદક્ખિણેય્યાતિ દસ્સેતિ.

અથસ્સ અપરમ્પિ કારણં આહરિત્વા દસ્સેન્તો ગાથમાહ –

૯૧૦.''મહાસનં દેવમનોમવણ્ણં, યો સપ્પિના અસક્ખિ ભોજેતુમગ્ગિં;
સ યઞ્ઞતન્તં વરતો યજિત્વા, દિબ્બં ગતિં મુચલિન્દજ્ઝગચ્છી''તિ.

તત્થ **મહાસન**ન્તિ મહાભક્ખં. **ભોજેતુ**ન્તિ સન્તપ્પેતું. **યઞ્ઞતન્ત**ન્તિ યઞ્ઞવિધાનં. **વરતો**તિ વરસ્સ અગ્ગિદેવસ્સ યજિત્વા. **મુચલિન્દજ્ઝગચ્છી**તિ મુચલિન્દો અધિગતોતિ.

એકો કિર પુબ્બે બારાણસિયં મુચલિન્દો નામ રાજા બ્રાહ્મણે પક્કોસાપેત્વા સગ્ગમગ્ગં પુચ્છિ. અથ નં તે ''બ્રાહ્મણાનઞ્ચ બ્રાહ્મણદેવતાય ચ સક્કારં કરોહી''તિ વત્વા ''કા બ્રાહ્મણદેવતા''તિ વુત્તે '''અગ્ગિદેવોતિ તં નવનીતસપ્પિના સન્તપ્પેહી'''તિ આહંસુ. સો તથા અકાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો એસ ઇમં ગાથમાહ.

અપરમ્પિ કારણં દસ્સેન્તો ગાથમાહ –

૯૧૧.''મહાનુભાવો વસ્સસહસ્સજીવી, યો પબ્બજી દસ્સનેય્યો ઉળારો;
હિત્વા અપરિયન્ત રટ્ઠં સસેનં, રાજા દુદીપોપિ જગામ સગ્ગ''ન્તિ.

તત્થ **પબ્બજી**તિ પઞ્ચવસ્સસતાનિ રજ્જં કારેન્તો બ્રાહ્મણાનં સક્કારં કત્વા અપરિયન્તં રટ્ઠં સસેનં હિત્વા પબ્બજિ. **દુદીપોપી**તિ સો દુદીપો નામ રાજા બ્રાહ્મણે પૂજેત્વાવ સગ્ગં ગતોતિ વદતિ. ''દુજીપો''તિપિ પાઠો.

અપરાનિપિસ્સ ઉદાહરણાનિ દસ્સેન્તો આહ –

૯૧૨.“યો સાગરન્તં સાગરો વિજિત્વા, યૂપં સુભં સોણ્ણમયં ઉળારં;
ઉસ્સેસિ વેસ્સાનરમાદહાનો, સુભોગ દેવઞ્ઞતરો અહોસિ.

૯૧૩.“યસ્સાનુભાવેન સુભોગ ગઙ્ગા, પવત્તથ દધિસન્નિસિન્નં સમુદ્દં;
સ લોમપાદો પરિચરિય મગ્ગિં, અઙ્ગો સહસ્સક્ખપુરજ્ઝગચ્છી”તિ.

તત્થ **સાગરન્તન્તિ** સાગરપરિયન્તં પથવિં. **ઉસ્સેસીતિ** બ્રાહ્મણે સગ્ગમગ્ગં પુચ્છિત્વા “સોવણ્ણયૂપં ઉસ્સાપેહી”તિ વુત્તો પસુઘાતનત્થાય ઉસ્સાપેસિ. **વેસ્સાનરમાદહાનોતિ** વેસ્સાનરં અગ્ગિં આદહન્તો. “વેસાનરિ”ન્તિપિ પાઠો. **દેવઞ્ઞતરોતિ** સુભોગ, સો હિ રાજા અગ્ગિં જુહિત્વા અઞ્ઞતરો મહેસક્ખદેવો અહોસીતિ વદતિ. **યસ્સાનુભાવેનાતિ** ભો સુભોગ, ગઙ્ગા ચ મહાસમુદ્દો ચ કેન કતોતિ જાનાસીતિ. ન જાનામીતિ. કિં ત્વં જાનિસ્સસિ, બ્રાહ્મણેયેવ પોથેતું જાનાસીતિ. અતીતસ્મિઞ્હિ અઙ્ગો નામ લોમપાદો બારાણસિરાજા બ્રાહ્મણે સગ્ગમગ્ગં પુચ્છિત્વા તેહિ “ભો, મહારાજ, હિમવન્તં પવિસિત્વા બ્રાહ્મણાનં સક્કારં કત્વા અગ્ગિં પરિચરાહી”તિ વુત્તે અપરિમાણા ગાવિયો ચ મહિંસિયો ચ આદાય હિમવન્તં પવિસિત્વા તથા અકાસિ. “બ્રાહ્મણેહિ ભુત્તાતિરિત્તં ખીરદધિં કિં કાતબ્બ”ન્તિ ચ વુત્તે “છડ્ડેથા”તિ આહ. તત્થ થોકસ્સ ખીરસ્સ છડ્ડિતટ્ઠાને કુન્નદિયો અહેસું, બહુકસ્સ છડ્ડિતટ્ઠાને ગઙ્ગા પવત્તથ. તં પન ખીરં યત્થ દધિ હુત્વા સન્નિસિન્નં ઠિતં, તં સમુદ્દં નામ જાતં. ઇતિ સો એવરૂપં સક્કારં કત્વા બ્રાહ્મણેહિ વુત્તવિધાનેન અગ્ગિં પરિચરિય સહસ્સક્ખસ્સ પુરં અજ્ઝગચ્છિ.

ઇતિસ્સ ઇદં અતીતં આહરિત્વા ઇમં ગાથમાહ –

૯૧૪.“મહિદ્ધિકો દેવવરો યસસ્સી, સેનાપતિ તિદિવે વાસવસ્સ;
સો સોમયાગેન મલં વિહન્ત્વા, સુભોગ દેવઞ્ઞતરો અહોસી”તિ.

તત્થ **સો સોમયાગેન મલં વિહન્ત્વાતિ** ભો સુભોગ, યો ઇદાનિ સક્કસ્સ સેનાપતિ મહાયસો દેવપુત્તો, સોપિ પુબ્બે એકો બારાણસિરાજા બ્રાહ્મણે સગ્ગમગ્ગં પુચ્છિત્વા તેહિ “સોમયાગેન અત્તનો મલં પવાહેત્વા દેવલોકં ગચ્છાહી”તિ વુત્તે બ્રાહ્મણાનં મહન્તં સક્કારં કત્વા તેહિ વુત્તવિધાનેન સોમયાગં કત્વા તેન અત્તનો મલં વિહન્ત્વા દેવઞ્ઞતરો જાતોતિ ઇમમત્થં પકાસેન્તો એવમાહ.

અપરાનિપિસ્સ ઉદાહરણાનિ દસ્સેન્તો આહ –

૯૧૫.“અકારયિ લોકમિમં પરઞ્ચ, ભાગીરથિં હિમવન્તઞ્ચ ગિજ્ઝં;
યો ઇદ્ધિમા દેવવરો યસસ્સી, સોપિ તદા આદહિ જાતવેદં.

૯૧૬.“માલાગિરી હિમવા યો ચ ગિજ્ઝો, સુદસ્સનો નિસભો કુવેરુ;
એતે ચ અઞ્ઞે ચ નગા મહન્તા, ચિત્યા કતા યઞ્ઞકરેહિ માહૂ”તિ.

તત્થ **સોપિ તદા આદહિ જાતવેદન્તિ** ભાતિક સુભોગ, યેન મહાબ્રહ્મુના અયઞ્ચ લોકો પરો ચ લોકો ભાગીરથિગઙ્ગા ચ હિમવન્તપબ્બતો ચ ગિજ્ઝપબ્બતો ચ કતો, સોપિ યદા બ્રહ્મુપપત્તિતો પુબ્બે માણવકો અહોસિ, તદા અગ્ગિમેવ આદહિ, અગ્ગિં જુહિત્વા મહાબ્રહ્મા હુત્વા ઇદં સબ્બમકાસિ. એવંમહિદ્ધિકા બ્રાહ્મણાતિ દસ્સેતિ.

ચિત્યા કતાતિ પુબ્બે કિરેકો બારાણસિરાજા બ્રાહ્મણે સગ્ગમગ્ગં પુચ્છિત્વા ''બ્રાહ્મણાનં સક્કારં કરોહી''તિ વુત્તે તેસં મહાદાનં પટ્ઠપેત્વા ''મય્હં દાને કિં નત્થી''તિ પુચ્છિત્વા ''સબ્બં, દેવ, અત્થિ, બ્રાહ્મણાનં પન આસનાનિ નપ્પહોન્તી''તિ વુત્તે ઇટ્ઠકાહિ ચિનાપેત્વા આસનાનિ કારેસિ. તદા ચિત્યા આસનપીઠિકા બ્રાહ્મણાનં આનુભાવેન વડ્ઢિત્વા માલાગિરિઆદયો પબ્બતા જાતા. એવમેતે યઞ્ઞકારેહિ બ્રાહ્મણેહિ કતાતિ કથેન્તીતિ.

અથ નં પુન આહ ''ભાતિક, જાનાસિ પનાયં સમુદ્દો કેન કારણેન અપેય્યો લોણોદકો જાતો''તિ? ''ન જાનામિ, અરિટ્ઠા''તિ. અથ નં ''ત્વં બ્રાહ્મણેયેવ વિહિંસિતું જાનાસિ, સુણોહી''તિ વત્વા ગાથમાહ –

૯૧૭.''અજ્ઝાયકં મન્તગુણૂપપન્નં, તપસ્સિનં 'યાચયોગો'તિધાહુ;
તીરે સમુદ્દસ્સુદકં સજન્તં, તં સાગરોજ્ઝોહરિ તેનાપેય્યો''તિ.

તત્થ '**યાચયોગોતિધાહૂ**તિ તં બ્રાહ્મણં યાચયોગોતિ ઇધ લોકે આહુ. **ઉદકં સજન્ત**તિ સો કિરેકદિવસં પાપપવાહનકમ્મં કરોન્તો તીરે ઠત્વા સમુદ્દતો ઉદકં ગહેત્વા અત્તનો ઉપરિ સીસે સજન્તં અબ્ભુકિરતિ. અથ નં એવં કરોન્તં વડ્ઢિત્વા સાગરો અજ્ઝોહરિ. તં કારણં મહાબ્રહ્મા ઞત્વા ''ઇમિના કિર મે પુત્તો હતો''તિ કુજ્ઝિત્વા ''સમુદ્દો અપેય્યો લોણોદકો ભવતૂ''તિ વત્વા અભિસપિ, તેન કારણેન અપેય્યો જાતો. એવરૂપા એતે બ્રાહ્મણા નામ મહાનુભાવાતિ.

પુનપિ આહ –

૯૧૮.''આયાગવત્થૂનિ પુથૂ પથબ્યા, સંવિજ્જન્તિ બ્રાહ્મણા વાસવસ્સ;
પુરિમં દિસં પચ્છિમં દક્ખિણુત્તરં, સંવિજ્જમાના જનયન્તિ વેદ''ન્તિ.

તત્થ **વાસવસ્સા**તિ પુબ્બે બ્રાહ્મણાનં દાનં દત્વા વાસવત્તં પત્તસ્સ વાસવસ્સ. **આયાગવત્થૂની**તિ પુઞ્ઞક્ખેત્તભૂતા અગ્ગદક્ખિણેય્યા પથબ્યા પુથૂ બ્રાહ્મણા સંવિજ્જન્તિ. **પુરિમં દિસ**ન્તિ તે ઇદાનિપિ ચતૂસુ દિસાસુ સંવિજ્જમાના તસ્સ વાસવસ્સ મહન્તં વેદં જનયન્તિ, પીતિસોમનસ્સં આવહન્તિ.

એવં અરિટ્ઠો ચુદ્દસહિ ગાથાહિ બ્રાહ્મણે ચ યઞ્ઞે ચ વેદે ચ વણ્ણેસિ.

મિચ્છાકથા નિટ્ઠિતા.

તસ્સ તં કથં સુત્વા મહાસત્તસ્સ ગિલાનુપટ્ઠાનં આગતા બહૂ નાગા ''અયં ભૂતમેવ કથેતી''તિ મિચ્છાગાહં ગણ્હનાકારપ્પત્તા જાતા. મહાસત્તો ગિલાનસેય્યાય નિપન્નોવ તં સબ્બં અસ્સોસિ . નાગાપિસ્સ આરોચેસું. તતો મહાસત્તો ચિન્તેસિ ''અરિટ્ઠો મિચ્છામગ્ગં વણ્ણેતિ, વાદમસ્સ ભિન્દિત્વા પરિસં સમ્માદિટ્ઠિકં કરિસ્સામી''તિ. સો ઉટ્ઠાય ન્હત્વા સબ્બાલઙ્કારપ્પટિમણ્ડિતો ધમ્માસને નિસીદિત્વા સબ્બં નાગપરિસં સન્નિપાતાપેત્વા અરિટ્ઠં પક્કોસાપેત્વા ''અરિટ્ઠ, ત્વં અભૂતં વત્વા વેદે ચ યઞ્ઞે ચ બ્રાહ્મણે ચ વણ્ણેસિ, બ્રાહ્મણાનઞ્હિ વેદવિધાનેન યઞ્ઞયજનં નામ અનરિયસમ્મતં ન સગ્ગાવહં, તવ વાદે અભૂતં પસ્સાહી''તિ વત્વા યઞ્ઞભેદવાદં નામ આરભન્તો આહ –

૯૧૯.''કલી હિ ધીરાન કટં મગાનં, ભવન્તિ વેદજ્ઝગતાનરિટ્ઠ;

મરીચિધમ્મં અસમેક્ખિતત્તા, માયાગુણા નાતિવહન્તિ પઞ્ઞં.

૯૨૦.‘‘વેદા ન તાણાય ભવન્તિ દસ્સ, મિત્તદ્દુનો ભૂનહુનો નરસ્સ;
ન તાયતે પરિચિણ્ણો ચ અગ્ગિ, દોસન્તરં મચ્ચમનરિયકમ્મં.

૯૨૧.‘‘સબ્બઞ્ચ મચ્ચા સધનં સભોગં, આદીપિતં દારુ તિણેન મિસ્સં;
દહં ન તપ્પે અસમત્થતેજો, કો તં સુભિક્ખં દ્વિરસઞ્ઞુ કયિરા.

૯૨૨.‘‘યથાપિ ખીરં વિપરિણામધમ્મં, દધિ ભવિત્વા નવનીતમ્પિ હોતિ;
એવમ્પિ અગ્ગિ વિપરિણામધમ્મો, તેજો સમોરોહતી યોગયુત્તો.

૯૨૩.‘‘ન દિસ્સતી અગ્ગિ મનુપ્પવિટ્ઠો, સુક્ખેસુ કટ્ઠેસુ નવેસુ ચાપિ;
નામત્થમાનો અરણીનરેન, નાકમ્મુના જાયતિ જાતવેદો.

૯૨૪.‘‘સચે હિ અગ્ગિ અન્તરતો વસેય્ય, સુક્ખેસુ કટ્ઠેસુ નવેસુ ચાપિ;
સબ્બાનિ સુસ્સેય્યુ વનાનિ લોકે, સુક્ખાનિ કટ્ઠાનિ ચ પજ્જલેય્યું.

૯૨૫.‘‘કરોતિ ચે દારુતિણેન પુઞ્ઞં, ભોજં નરો ધૂમસિખિં પતાપવં;
અઙ્ગારિકા લોણકરા ચ સૂદા, સરીરદાહાપિ કરેય્યુ પુઞ્ઞં.

૯૨૬.‘‘અથ ચે હિ એતે ન કરોન્તિ પુઞ્ઞં, અજ્ઝેનમગ્ગિં ઇધ તપ્પયિત્વા;
ન કોચિ લોકસ્મિં કરોતિ પુઞ્ઞં, ભોજં નરો ધૂમસિખિં પતાપવં.

૯૨૭.‘‘કથઞ્હિ લોકાપચિતો સમાનો, અમનુઞ્ઞગન્ધં બહૂનં અકન્તં;
યદેવ મચ્ચા પરિવજ્જયન્તિ, તદપ્પસત્થં દ્વિરસઞ્ઞુ ભુઞ્જે.

૯૨૮.‘‘સિખિમ્પિ દેવેસુ વદન્તિ હેકે, આપં મિલક્ખૂ પન દેવમાહુ;
સબ્બેવ એતે વિતથં ભણન્તિ, અગ્ગી ન દેવઞ્ઞતરો ન ચાપો.

૯૨૯.‘‘અનિન્દ્રિયબદ્ધમસઞ્ઞકાયં, વેસ્સાનરં કમ્મકરં પજાનં;
પરિચરિય મગ્ગિં સુગતિં કથં વજે, પાપાનિ કમ્માનિ પકુબ્બમાનો.

૯૩૦.‘‘સબ્બાભિભૂ તાહુધ જીવિકત્થા, અગ્ગિસ્સ બ્રહ્મા પરિચારિકોતિ;
સબ્બાનુભાવી ચ વસી કિમત્થં, અનિમ્મિતો નિમ્મિતં વન્દિતસ્સ.

૯૩૧.‘‘હસ્સં અનિજ્ઝાનક્ખમં અતચ્છં, સક્કારહેતુ પકિરિંસુ પુબ્બે;
તે લાભસક્કારે અપાતુભોન્તે, સન્ધાપિતા જન્તુભિ સન્તિધમ્મં.

૯૩૨.‘‘અજ્ઝેનમરિયા પથવિં જનિન્દા, વેસ્સા કસિં પારિચરિયઞ્ચ સુદ્દા;
ઉપાગુ પચ્ચેકં યથાપદેસં, કતાહુ એતે વસિનાતિ આહુ.

૯૩૩."એતઞ્ચ સચ્ચં વચનં ભવેય્ય, યથા ઇદં ભાસિતં બ્રાહ્મણેહિ;
નાખત્તિયો જાતુ લભેથ રજ્જં, નાબ્રાહ્મણો મન્તપદાનિ સિક્ખે;
નાઞ્ઞત્ર વેસ્સેહિ કસિં કરેય્ય, સુદ્દો ન મુચ્ચે પરપેસનાય.

૯૩૪."યસ્મા ચ એતં વચનં અભૂતં, મુસાવિમે ઓદરિયા ભણન્તિ;
તદપ્પપઞ્ઞા અભિસદ્દહન્તિ, પસ્સન્તિ તં પણ્ડિતા અત્તનાવ.

૯૩૫."ખત્યા હિ વેસ્સાનં બલિં હરન્તિ, આદાય સત્થાનિ ચરન્તિ બ્રાહ્મણા;
તં તાદિસં સઙ્ખુભિતં પભિન્નં, કસ્મા બ્રહ્મા નુજ્જુ કરોતિ લોકં.

૯૩૬."સચે હિ સો ઇસ્સરો સબ્બલોકે, બ્રહ્મા બહૂભૂતપતી પજાનં;
કિં સબ્બલોકં વિદહી અલક્ખિં, કિં સબ્બલોકં ન સુખિં અકાસિ.

૯૩૭."સચે હિ સો ઇસ્સરો સબ્બલોકે, બ્રહ્મા બહૂભૂતપતી પજાનં;
માયા મુસાવજ્જમદેન ચાપિ, લોકં અધમ્મેન કિમત્થમકારિ.

૯૩૮."સચે હિ સો ઇસ્સરો સબ્બલોકે, બ્રહ્મા બહૂભૂતપતી પજાનં;
અધમ્મિકો ભૂતપતી અરિટ્ઠ, ધમ્મે સતિ યો વિદહી અધમ્મં.

૯૩૯."કીટા પટઙ્ગા ઉરગા ચ ભેકા, ગન્ત્વા કિમી સુજ્ઝતિ મક્ખિકા ચ;
એતેપિ ધમ્મા અનરિયરૂપા, કમ્બોજકાનં વિતથા બહૂન"ન્તિ.

તત્થ **વેદજ્ઝગતાનરિટ્ઠા**તિ અરિટ્ઠ, ઇમાનિ વેદાધિગમનાનિ નામ ધીરાનં પરાજયસઙ્ખાતો કલિગ્ગાહો, મગાનં બાલાનં જયસઙ્ખાતો કટગ્ગાહો. **મરીચિધમ્મ**ન્તિ ઇદઞ્હિ વેદત્તયં મરીચિધમ્મં. તયિદં અસમેક્ખિતત્તા યુત્તાયુત્તં અજાનન્તા બાલા ઉદકસઞ્ઞાય મગા મરીચિં વિય ભૂતસઞ્ઞાય અનવજ્જસઞ્ઞાય અત્તનો વિનાસં ઉપગચ્છન્તિ. **પઞ્ઞ**ન્તિ એવરૂપા પન માયાકોટ્ઠાસા પઞ્ઞં ઞાણસમ્પન્નં પુરિસં નાતિવહન્તિ ન વઞ્ચેન્તિ. **ભવન્તિ દસ્સા**તિ દ-કારો બ્યઞ્જનસન્ધિમત્તં, અસ્સ **ભૂનહુનો** વુડ્ઢિઘાતકસ્સ મિત્તદુબ્ભિનો નરસ્સ વેદા ન તાણત્થાય ભવન્તિ, પતિટ્ઠા હોતું ન સક્કોન્તીતિ અત્થો. **પરિચિણ્ણો ચ અગ્ગી**તિ અગ્ગિ ચ પરિચિણ્ણો તિવિધેન દુચ્ચરિતદોસેન સદોસચિત્તં પાપકમ્મં પુરિસં ન તાયતિ ન રક્ખતિ.

સબ્બઞ્ચ મચ્ચાતિ સચેપિ હિ મચ્ચા યત્તકં લોકે દારુ અત્થિ, તં સબ્બં સધનં સભોગં અત્તનો ધનેન ચ ભોગેહિ ચ સદ્ધિં તિણેન મિસ્સં કત્વા આદીપેય્યું. એવં સબ્બમ્પિ તં તેહિ આદીપિતં દહન્તો અયં અસમત્થતેજો અસદિસતેજો તવ અગ્ગિ ન તપ્પેય્ય. એવં અતપ્પનીયં, ભાતિક, દ્વિરસઞ્ઞુ દ્વીહિ જિવ્હાહિ રસજાનનસમત્થો કો તં સપ્પિઆદીહિ સુભિક્ખં સુહીતં કયિરા, કો સક્કુણેય્ય કાતું. એવં અતિત્તં પનેતં મહગ્ઘસં સન્તપ્પેત્વા કો નામ દેવલોકં ગમિસ્સતિ, પસ્સ યાવઞ્ચેતં દુક્કથિતન્તિ. **યોગયુત્તો**તિ અરણિમથનયોગેન યુત્તો હુત્વા તં પચ્ચયં લભિત્વાવ અગ્ગિ સમોરોહતિ નિબ્બત્તતિ. એવં પરવાયામેન ઉપ્પજ્જમાનં અચેતનં તં ત્વં "દેવો"તિ વદેસિ. ઇદમ્પિ અભૂતમેવ કથેસીતિ.

અગ્ગિ મનુપ્પવિટ્ઠોતિ અગ્ગિ અનુપવિટ્ઠો. **નામત્થમાનો**તિ નાપિ અરણિહત્થેન નરેન અમત્થિયમાનો નિબ્બત્તતિ. **નાકમ્મુના જાયતિ જાતવેદો**તિ એકસ્સ કિરિયં વિના અત્તનો ધમ્મતાય એવ ન જાયતિ. **સુસ્સેય્યુન્તિ** અન્તો અગ્ગિના સોસિયમાનાનિ વનાનિ સુક્ખેય્યું, અલ્લાનેવ ન સિયું. **ભોજન્તિ** ભોજેન્તો. **ધૂમસિખિં પતાપવન્તિ** ધૂમસિખાય યુત્તં પતાપવન્તં. **અઙ્ગારિકા**તિ અઙ્ગારકમ્મકરા. **લોણકરા**તિ લોણોદકં પચિત્વા લોણકારકા. **સૂદા**તિ ભત્તકારકા. **સરીરદાહા**તિ મતસરીરજ્ઝાપકા. **પુઞ્ઞન્તિ** એતેપિ સબ્બે પુઞ્ઞમેવ કરેય્યું.

અજ્ઝેનમગ્ગિન્તિ અજ્ઝેનઅગ્ગિં. **ન કોચી**તિ મન્તજ્ઝાયકા બ્રાહ્મણાપિ હોન્તુ, કોચિ નરો ધૂમસિખિં પતાપવન્તં અગ્ગિં ભોજેન્તો તપ્પયિત્વાપિ પુઞ્ઞં ન કરોતિ નામ. **લોકાપચિતો સમાનો**તિ તવ દેવોલોકસ્સ અપચિતો પૂજિતો સમાનો. **યદેવા**તિ યં અહિકુણપાદિં પટિકુલં જેગુચ્છં મચ્ચા દૂરતો પરિવજ્જેન્તિ. **તદપ્પસત્થન્તિ** તં અપ્પસત્થં, સમ્મ, દ્વિરસઞ્ઞુ કથં કેન કારણેન પરિભુઞ્જેય્ય. **દેવેસૂ**તિ એકે મનુસ્સા સિખિમ્પિ દેવેસુ અઞ્ઞતરં દેવં વદન્તિ. **મિલક્ખૂ પના**તિ અઞ્ઞાણા પન મિલક્ખૂ ઉદકં ''દેવો''તિ વદન્તિ. **અસઞ્ઞકાયન્તિ** અનિન્દ્રિયબદ્ધં અચિત્તકાયઞ્ચ સમાનં એતં અચેતનં પજાનં પચનાદિકમ્મકરં વેસ્સાનરં અગ્ગિં પરિચરિત્વા પાપાનિ કમ્માનિ કરોન્તો લોકો કથં સુગતિં ગમિસ્સતિ. ઇદં તે અતિવિય દુક્કથિતં.

સબ્બાભિ ભૂતાહુધ જીવિકત્થાતિ ઇમે બ્રાહ્મણા અત્તનો જીવિકત્થં મહાબ્રહ્મા સબ્બાભિભૂતિ આહંસુ, સબ્બો લોકો તેનેવ નિમ્મિતોતિ વદન્તિ. પુન અગ્ગિસ્સ બ્રહ્મા પરિચારકોતિપિ વદન્તિ. સોપિ કિર અગ્ગિં જુહતેવ. **સબ્બાનુભાવી ચ વસી**તિ સો પન યદિ સબ્બાનુભાવી ચ વસી ચ, અથ કિમત્થં સયં અનિમ્મિતો હુત્વા અત્તનાવ નિમ્મિતં વન્દિતા ભવેય્ય. ઇદમ્પિ તે **દુક્કથિત**મેવ. **હસ્સન્તિ** અરિટ્ઠ બ્રાહ્મણાનં વચનં નામ હસિતબ્બયુત્તકં પણ્ડિતાનં ન નિજ્ઝાનક્ખમં. **પકિરિંસૂ**તિ ઇમે બ્રાહ્મણા એવરૂપં મુસાવાદં અત્તનો સક્કારહેતુ પુબ્બે પત્થરિંસુ. **સન્ધાપિતા જન્તુભિ સન્તિધમ્મન્તિ** તે એત્તકેન લાભસક્કારે અપાતુભૂતે જન્તૂહિ સદ્ધિં યોજેત્વા પાણવધપટિસંયુત્તં અત્તનો લદ્ધિધમ્મસઙ્ખાતં સન્તિધમ્મં સન્ધાપિતા, યઞ્ઞસુત્તં નામ ગન્થયિંસૂતિ અત્થો.

એતઞ્ચ સચ્ચન્તિ યદેતં તયા ''અજ્ઝેનમરિયા''તિઆદિ વુત્તં, એતઞ્ચ સચ્ચં ભવેય્ય. **નાખત્તિયો**તિ એવં સન્તે અખત્તિયો રજ્જં નામ ન લભેય્ય, અબ્રાહ્મણોપિ મન્તપદાનિ ન સિક્ખેય્ય. **મુસાવિમે**તિ મુસાવ ઇમે. **ઓદરિયા**તિ ઉદરનિસ્સિતજીવિકા, ઉદરપૂરણહેતુ વા. **તદપ્પપઞ્ઞા**તિ તં તેસં વચનં અપ્પપઞ્ઞા. **અત્તનાવા**તિ પણ્ડિતા પન તેસં વચનં ''સદોસ''ન્તિ અત્તનાવ પસ્સન્તિ. **તાદિસન્તિ** તથારૂપં. **સઙ્ખુભિતન્તિ** સઙ્ખુભિત્વા બ્રહ્મુના ઠપિતમરિયાદં ભિન્દિત્વા ઠિતં સઙ્ખુભિતં વિભિન્દં લોકં સો તવબ્રહ્મા કસ્મા ઉજું ન કરોતિ . **અલક્ખિન્તિ** કિંકારણા સબ્બલોકે દુક્ખં વિદહિ. **સુખિન્તિ** કિં નુ એકન્તસુખિમેવ સબ્બલોકં ન અકાસિ, લોકવિનાસકો ચોરો મઞ્ઞે તવ બ્રહ્માતિ. **માયા**તિ માયાય. **અધમ્મેન કિમત્થમકારી**તિ ઇમિના માયાદિના અધમ્મેન કિંકારણા લોકં અનત્થકિરિયાયં સંયોજેસીતિ અત્થો. **અરિટ્ઠા**તિ અરિટ્ઠ, તવ ભૂતપતિ અધમ્મિકો, યો દસવિધે કુસલધમ્મે સતિ ધમ્મમેવ અવિદહિત્વા અધમ્મં વિદહિ. **કીટા**તિઆદિ ઉપયોગત્થે પચ્ચત્તં. એતે કીટાદયો પાણે હન્ત્વા મચ્ચો સુજ્ઝતીતિ એતેપિ કમ્બોજરટ્ઠવાસીનં બહૂનં અનરિયાનં ધમ્મા, તે પન વિતથા, અધમ્માવ ધમ્માતિ વુત્તા. તેહિપિ તવ બ્રહ્મુનાવ નિમ્મિતેહિ ભવિતબ્બન્તિ.

ઇદાનિ તેસં વિતથભાવં દસ્સેન્તો આહ –

૯૪૦.''સચે હિ સો સુજ્ઝતિ યો હનાતિ, હતોપિ સો સગ્ગમુપેતિ ઠાનં;

ભોવાદિ ભોવાદિન મારયેય્યું, યે ચાપિ તેસં અભિસદ્દહેય્યું.

૯૪૧."નેવ મિગા ન પસૂ નોપિ ગાવો, આયાચન્તિ અત્તવધાય કેચિ;
વિપ્ફન્દમાને ઇધ જીવિકત્થા, યઞ્ઞેસુ પાણે પસુમારભન્તિ.

૯૪૨."યૂપુસ્સને પસુબન્ધે ચ બાલા, ચિત્તેહિ વણ્ણેહિ મુખં નયન્તિ;
અયં તે યૂપો કામદુહો પરત્થ, ભવિસ્સતિ સસ્સતો સમ્પરાયે.

૯૪૩."સચે ચ યૂપે મણિસઙ્ખમુત્તં, ધઞ્ઞં ધનં રજતં જાતરૂપં;
સુક્ખેસુ કટ્ઠેસુ નવેસુ ચાપિ, સચે દુહે તિદિવે સબ્બકામે;
તેવિજ્જસઙ્ઘાવ પુથૂ યજેય્યું, અબ્રાહ્મણં કઞ્ચિ ન યાજયેય્યું.

૯૪૪."કુતો ચ યૂપે મણિસઙ્ખમુત્તં, ધઞ્ઞં ધનં રજતં જાતરૂપં;
સુક્ખેસુ કટ્ઠેસુ નવેસુ ચાપિ, કુતો દુહે તિદિવે સબ્બકામે.

૯૪૫."સઠા ચ લુદ્દા ચ પલુદ્ધબાલા, ચિત્તેહિ વણ્ણેહિ મુખં નયન્તિ;
આદાય અગ્ગિં મમ દેહિ વિત્તં, તતો સુખી હોહિસિ સબ્બકામે.

૯૪૬."તમગ્ગિહુત્તં સરણં પવિસ્સ, ચિત્તેહિ વણ્ણેહિ મુખં નયન્તિ;
ઓરોપયિત્વા કેસમસ્સું નખઞ્ચ, વેદેહિ વિત્તં અતિગાળ્હયન્તિ.

૯૪૭."કાકા ઉલૂકંવ રહો લભિત્વા, એકં સમાનં બહુકા સમેચ્ચ;
અન્નાનિ ભુત્વા કુહકા કુહિત્વા, મુણ્ડં કરિત્વા યઞ્ઞપથોસ્સજન્તિ.

૯૪૮."એવઞ્હિ સો વઞ્ચિતો બ્રાહ્મણેહિ, એકો સમાનો બહુકા સમેચ્ચ;
તે યોગયોગેન વિલુમ્પમાના, દિટ્ઠં અદિટ્ઠેન ધનં હરન્તિ.

૯૪૯."અકાસિયા રાજૂહિવાનુસિટ્ઠા, તદસ્સ આદાય ધનં હરન્તિ;
તે તાદિસા ચોરસમા અસન્તા, વજ્ઝા ન હઞ્ઞન્તિ અરિટ્ઠ લોકે.

૯૫૦."ઇન્દસ્સ બાહારસિ દક્ખિણાતિ, યઞ્ઞેસુ છિન્દન્તિ પલાસયટ્ઠિં;
તં ચેપિ સચ્ચં મઘવા છિન્નબાહુ, કેનસ્સ ઇન્દો અસુરે જિનાતિ.

૯૫૧."તઞ્ચેવ તુચ્છં મઘવા સમઙ્ગી, હન્તા અવજ્ઝો પરમો સ દેવો;
મન્તા ઇમે બ્રાહ્મણા તુચ્છરૂપા, સન્દિટ્ઠિકા વઞ્ચના એસ લોકે.

૯૫૨."માલાગિરિ હિમવા યો ચ ગિજ્ઝો, સુદસ્સનો નિસભો કુવેરુ;
એતે ચ અઞ્ઞે ચ નગા મહન્તા, ચિત્યા કતા યઞ્ઞકરેહિ માહુ.

૯૫૩."યથાપકારાનિ હિ ઇટ્ઠકાનિ, ચિત્યા કતા યઞ્ઞકરેહિ માહુ;

न पब्बता होन्ति तथापकारा, अञ्ञा दिसा अचला तिट्ठसेला.

९५४."न इट्ठका होन्ति सिला चिरेन, न तत्थ सञ्ञायति अयो न लोहं;
यञ्ञञ्च एतं परिवण्णयन्ता, चित्या कता यञ्ञकरेहि माहु.

९५५."अज्झायकं मन्तगुणूपपन्नं, तपस्सिनं 'याचयोगो'तिधाहु;
तीरे समुद्दस्सुदकं सजन्तं, तं सागरज्झोहरि तेनापेय्यो.

९५६."परोसहस्सम्पि समन्तवेदे, मन्तूपपन्ने नदियो वहन्ति;
न तेन ब्यापन्नरसूदका न, कस्मा समुद्दो अतुलो अपेय्यो.

९५७."ये केचि कूपा इध जीवलोके, लोणूदका कूपखणेहि खाता;
न ब्राह्मणज्झोहरणेन तेसु, आपो अपेय्यो द्विरसञ्ञु माहु.

९५८."पुरे पुरत्था का कस्स भरिया, मनो मनुस्सं अजनेसि पुब्बे;
तेनापि धम्मेन न कोचि हीनो, एवम्पि वोस्सग्गविभङ्गमाहु.

९५९."चण्डालपुत्तोपि अधिच्च वेदे, भासेय्य मन्ते कुसलो मतीमा;
न तस्स मुद्धापि फलेय्य सत्तधा, मन्ता इमे अत्तवधाय कता.

९६०."वाचाकता गिद्धिकता गहीता, दुम्मोचया कब्यपथानुपन्ना;
बालान चित्तं विसमे निविट्ठं, तदप्पपञ्ञा अभिसद्दहन्ति.

९६१."सीहस्स ब्यग्घस्स च दीपिनो च, न विज्जती पोरिसियं बलेन;
मनुस्सभावो च गवंव पेक्खो, जाती हि तेसं असमा समाना.

९६२."सचे च राजा पथविं विजित्वा, सजीववा अस्सवपारिसज्जो;
सयमेव सो सत्तुसङ्घं विजेय्य, तस्सप्पजा निच्चसुखी भवेय्य.

९६३."खत्तियमन्ता च तयो च वेदा, अत्थेन एते समका भवन्ति;
तेसञ्च अत्थं अविनिच्छिनित्वा, न बुज्झती ओघपथंव छन्नं.

९६४."खत्तियमन्ता च तयो च वेदा, अत्थेन एते समका भवन्ति;
लाभो अलाभो अयसो यसो च, सब्बेव तेसं चतुन्नञ्च धम्मा.

९६५."यथापि इब्भा धनधञ्ञहेतु, कम्मानि करोन्ति पुथू पथब्या;
तेविज्जसङ्घा च तथेव अज्ज, कम्मानि करोन्ति पुथू पथब्या.

९६६."इब्भेहि ये ते समका भवन्ति, निच्चुस्सुका कामगुणेसु युत्ता;
कम्मानि करोन्ति पुथू पथब्या, तदप्पपञ्ञा द्विरसञ्ञुरा ते"ति.

તત્થ **ભોવાદીતિ** બ્રાહ્મણા. **ભોવાદિન મારયેય્યુન્તિ** બ્રાહ્મણમેવ મારેય્યું. **યે ચાપીતિ** યેપિ બ્રાહ્મણાનં તં વચનં સદ્દહેય્યું, તે અત્તનો ઉપટ્ઠાકેયેવ ચ બ્રાહ્મણે ચ મારેય્યું. બ્રાહ્મણા પન બ્રાહ્મણે ચ ઉપટ્ઠાકે ચ અમારેત્વા નાનપ્પકારે તિરચ્છાનેયેવ મારેન્તિ. ઇતિ તેસં વચનં મિચ્છા. **કેચીતિ** યઞ્ઞેસુ નો મારેથ, મયં સગ્ગં ગમિસ્સામાતિ આયાચન્તા કેચિ નત્થિ. **પાણે પસુમારભન્તીતિ** મિગાદયો પાણે ચ પસૂ ચ વિપ્ફન્દમાને જીવિકત્થાય મારેન્તિ. **મુખં નયન્તીતિ** એતેસુ યૂપુસ્સનેસુ પસુબન્ધેસુ ઇમસ્મિં તે યૂપે સબ્બં મણિસઙ્ખમુત્તં ધઞ્ઞં ધનં રજતં જાતરૂપં સન્નિહિતં, અયં તે યૂપો પરત્થ પરલોકે કામદુહો ભવિસ્સતિ, સસ્સતભાવં આવહિસ્સતીતિ ચિત્રેહિ કારણેહિ મુખં પસાદેન્તિ, તં તં વત્વા મિચ્છાગાહં ગાહેન્તીતિ અત્થો.

સચે ચાતિ સચે ચ યૂપે વા સેસકટ્ઠેસુ વા એતં મણિઆદિકં ભવેય્ય, તિદિવે વા સબ્બકામદુહો અસ્સ, તેવિજ્જસઙ્ઘાવ પુથૂ હુત્વા યઞ્ઞં યજેય્યું બહુધનતાય ચેવ સગ્ગકામતાય ચ, અઞ્ઞં અબ્રાહ્મણં ન યાજેય્યું. યસ્મા પન અત્તનો ધનં પચ્ચાસીસન્તા અઞ્ઞમ્પિ યજાપેન્તિ, તસ્મા અભૂતવાદિનોતિ વેદિતબ્બા. **કુતો ચાતિ** એતસ્મિઞ્ચ યૂપે વા સેસકટ્ઠેસુ વા કુતો એતં મણિઆદિકં અવિજ્જમાનમેવ, કુતો તિદિવે સબ્બકામે દુહિસ્સતિ. સબ્બથાપિ અભૂતમેવ તેસં વચનં.

સઠા ચ લુદ્દા ચ પલુદ્ધબાલાતિ અરિટ્ઠ, ઇમે બ્રાહ્મણા નામ કેરાટિકા ચેવ નિક્કરુણા ચ, તે બાલા લોકં પલોભેત્વા ઉપલોભેત્વા ચિત્રેહિ કારણેહિ મુખં પસાદેન્તિ. સબ્બકામેતિ અગ્ગિં આદાય ત્વઞ્ચ જૂહ, અમ્હાકઞ્ચ વિત્તં દેહિ, તતો સબ્બકામે લભિત્વા સુખી હોહિસિ.

તમગ્ગિહુત્તં સરણં પવિસ્સાતિ તં રાજાનં વા રાજમહામત્તં વા આદાય અગ્ગિજુહનટ્ઠાનં ગેહં પવિસિત્વા. **ઓરોપયિત્વાતિ** ચિત્રાનિ કારણાનિ વદન્તા કેસમસ્સું નખે ચ ઓરોપયિત્વા. **અતિગાળ્હયન્તીતિ** વુત્તતાય તયો વેદે નિસ્સાય ‘‘ઇદં દાતબ્બં, ઇદં કત્તબ્બ’’ન્તિ વદન્તા વેદેહિ તસ્સ સન્તકં વિત્તં અતિગાળ્હયન્તિ વિનાસેન્તિ વિદ્ધંસેન્તિ.

અઞ્ઞાનિ ભુત્વા કુહકા કુહિત્વાતિ તે કુહકા નાનપ્પકારં કુહકકમ્મં કત્વા **સમેચ્ચ** સમાગન્ત્વા યઞ્ઞં વણ્ણેત્વા વઞ્ચેત્વા તસ્સ સન્તકં નાનગ્ગરસભોજનં ભુઞ્જિત્વા અથ નં મુણ્ડકં કત્વા યઞ્ઞપથે ઓસ્સજન્તિ, તં ગહેત્વા બહિયઞ્ઞાવાટં ગચ્છન્તીતિ અત્થો.

યોગયોગેનાતિ તે બ્રાહ્મણા તં એકં બહુકા સમેચ્ચ તેન તેન યોગેન તાય તાય યુત્તિયા વિલુમ્પમાના દિટ્ઠં પચ્ચક્ખં તસ્સ ધનં અદિટ્ઠેન દેવલોકેન અદિટ્ઠં દેવલોકં વણ્ણેત્વા આહરણટ્ઠાનં કત્વા હરન્તિ. **અકાસિયા રાજૂહિવાનુસિટ્ઠાતિ** ‘‘ઇદઞ્ચિદઞ્ચ બલિં ગણ્હથા’’તિ રાજૂહિ અનુસિટ્ઠા અકાસિયસઙ્ખાતા રાજપુરિસા વિય. **તદસ્સાતિ** તં અસ્સ ધનં આદાય હરન્તિ. **ચોરસમાતિ** અભૂતબલિગ્ગાહકા સન્ધિચ્છેદકચોરસદિસા અસપ્પુરિસા. **વજ્ઝાતિ** વધારહા એવરૂપા પાપધમ્મા ઉદાનિ લોકે ન હઞ્ઞન્તિ.

બાહારસીતિ બાહા અસિ. ઇદં વુત્તં હોતિ – ઇદમ્પિ અરિટ્ઠ, બ્રાહ્મણાનં મુસાવાદં પસ્સ. તે કિર યઞ્ઞેસુ મહતિં પલાસયટ્ઠિં ‘‘ઇન્દસ્સ બાહા અસિ દક્ખિણા’’તિ વત્વા છિન્દન્તિ. તઞ્ચે એતેસં વચનં સચ્ચં, અથ છિન્નબાહુ સમાનો કેનસ્સ બાહુબલેન ઇન્દો અસુરે જિનાતીતિ. **સમઙ્ગીતિ** બાહુસમઙ્ગી અચ્છિન્નબાહુ અરોગોયેવ. **હન્તાતિ** અસુરાનં હન્તા. **પરમોતિ** ઉત્તમો પુઞ્ઞિદ્ધિયા સમન્નાગતો અઞ્ઞેસં અવજ્ઝો. **બ્રાહ્મણાતિ** બ્રાહ્મણાનં. **તુચ્છરૂપાતિ** તુચ્છસભાવા નિપ્ફલા . **વઞ્ચનાતિ** યે ચ તે બ્રાહ્મણાનં મન્તા નામ, એસા લોકે સન્દિટ્ઠિકા વઞ્ચના.

યથાપકારાનીતિ યાદિસાનિ ઇટ્ઠકાનિ ગહેત્વા યઞ્ઞકરેહિ ચિત્યા કતાતિ વદન્તિ. **તિટ્ઠસેલા**તિ પબ્બતા હિ અચલા તિટ્ઠા ન ઉપચિતા એકગ્ઘના સિલામયા ચ. ઇટ્ઠકાનિ ચલાનિ ન એકગ્ઘનાનિ ન સિલામયાનિ. **પરિવણ્ણયન્તા**તિ એતં યઞ્ઞં વણ્ણેન્તા બ્રાહ્મણા.

સમન્તવેદેતિ પરિપુણ્ણવેદે બ્રાહ્મણે. **વહન્તી**તિ સોતેસુપિ આવટ્ટેસુપિ પતિતે વહન્તિ, નિમુજ્જાપેત્વા જીવિતક્ખયં પાપેન્તિ. **ન તેન બ્યાપન્નરસૂદકા ના**તિ એત્થ એકો **ન**-કારો પુચ્છનત્થો હોતિ. નનુ તેન બ્યાપન્નરસૂદકા નદિયોતિ તં પુચ્છન્તો એવમાહ. **કસ્મા**તિ કેન કારણેન તાવ મહાસમુદ્દોવ અપેય્યો કતો, કિં મહાબ્રહ્મા યમુનાદીસુ નદીસુ ઉદકં અપેય્યં કાતું ન સક્કોતિ, સમુદ્દેયેવ સક્કોતીતિ. **દ્વિરસઞ્ઞુ માહૂ**તિ દ્વિરસઞ્ઞૂ અહુ, જાતોતિ અત્થો.

પુરે પુરત્થાતિ ઇતો પુરે પુબ્બે પુરત્થા પઠમકપ્પિકકાલે. **કા કસ્સ ભરિયા**તિ કા કસ્સ ભરિયા નામ. તદા હિ ઇત્થિલિઙ્ગમેવ નત્થિ, પચ્છા મેથુનધમ્મવસેન માતાપિતરો નામ જાતા. **મનો મનુસ્સ**ન્તિ તદા હિ મનોયેવ મનુસ્સં જનેસિ, મનોમયાવ સત્તા નિબ્બત્તિંસૂતિ અત્થો. **તેનાપિ ધમ્મેના**તિ તેનાપિ કારણેન તેન સભાવેન ન કોચિ જાતિયા હીનો. ન હિ તદા ખત્તિયાદિભેદો અત્થિ, તસ્મા યં બ્રાહ્મણા વદન્તિ ''બ્રાહ્મણાવ જાતિયા સેટ્ઠા, ઇતરે હીના''તિ, તં મિચ્છા. **એવમ્પી**તિ એવં વત્તમાને લોકે પોરાણકવત્તં જહિત્વા પચ્છા અત્તના સમ્મન્નિત્વા કતાનં વસેન ખત્તિયાદયો ચત્તારો કોટ્ઠાસા જાતા, એવમ્પિ **વોસ્સગ્ગવિભઙ્ગમાહુ**, અત્તના કતેહિ કમ્મવોસ્સગ્ગેહિ તેસં સત્તાનં એકચ્ચે ખત્તિયા જાતા, એકચ્ચે બ્રાહ્મણાદયોતિ ઇમં વિભાગં કથેન્તિ, તસ્મા ''બ્રાહ્મણાવ સેટ્ઠા''તિ વચનં મિચ્છા.

સત્તધાતિ યદિ મહાબ્રહ્મુના બ્રાહ્મણાનઞ્ઞેવ તયો વેદા દિન્ના, ન અઞ્ઞેસં, ચણ્ડાલસ્સ મન્તે ભાસન્તસ્સ મુદ્ધા સત્તધા ફલેય્ય, ન ચ ફલતિ, તસ્મા ઇમેહિ બ્રાહ્મણેહિ અત્તવધાય મન્તા કતા, અત્તનોયેવ નેસં મુસાવાદિતં પકાસેન્તા ગુણવધં કરોન્તિ. **વાચાકતા**તિ એતે મન્તા નામ મુસાવાદેન ચિન્તેત્વા કતા. **ગિદ્ધિકતા ગહીતા**તિ લાભગિદ્ધિકતાય બ્રાહ્મણેહિ ગહિતા. **દુમ્મોચયા**તિ મચ્છેન ગિલિતબલિસો વિય દુમ્મોચયા. **કબ્યપથાનુપન્ના**તિ કબ્યાકારકબ્રાહ્મણાનં વચનપથં અનુપન્ના અનુગતા. તે હિ યથા ઇચ્છન્તિ, તથા મુસા વત્વા બન્ધન્તિ. **બાલાન**ન્તિ તેસઞ્હિ બાલાનં ચિત્તં વિસમે નિવિટ્ઠં, તં અઞ્ઞે અપ્પપઞ્ઞાવ અભિસદ્દહન્તિ.

પોરિસિયંબલેનાતિ પોરિસિયસઙ્ખાતેન બલેન. ઇદં વુત્તં હોતિ – યં એતેસં સીહાદીનં પુરિસથામસઙ્ખાતં પોરિસિયબલં, તેન બલેન સમન્નાગતો બ્રાહ્મણો નામ નત્થિ, સબ્બે ઇમેહિ તિરચ્છાનેહિપિ હીનાયેવાતિ. **મનુસ્સભાવો ચ ગવંવ પેક્ખો**તિ અપિચ યો એતેસં મનુસ્સભાવો, સો ગુન્નં વિય પેક્ખિતબ્બો. કિંકારણા? જાતિ હિ તેસં અસમા સમાના. તેસઞ્હિ બ્રાહ્મણાનં દુપ્પઞ્ઞતાય ગોહિ સદ્ધિં સમાનજાતિયેવ અસમા. અઞ્ઞમેવ હિ ગુન્નં સણ્ઠાનં, અઞ્ઞં તેસન્તિ. એતેન બ્રાહ્મણે તિરચ્છાનેસુ સીહાદીહિ સમેપિ અકત્વા ગોરૂપસમેવ કરોતિ.

સચે ચ રાજાતિ અરિટ્ઠ, યદિ મહાબ્રહ્મુના દિન્નભાવેન ખત્તિયોવ પથવિં વિજિત્વા. **સજીવવા**તિ સહજીવીહિ અમચ્ચેહિ સમન્નાગતો. **અસ્સવપારિસજ્જો**તિ અત્તનો ઓવાદકરપરિસાવચરોવ સિયા, અથસ્સ પરિસાય યુજ્ઝિત્વા રજ્જં કાતબ્બં નામ ન ભવેય્ય . સયમેવ સો એકકોવ સત્તુસઙ્ઘં વિજેય્ય, એવં સતિ યુદ્ધે દુક્ખાભાવેન તસ્સ પજા નિચ્ચસુખી ભવેય્ય, એતઞ્ચ નત્થિ. તસ્મા તેસં વચનં મિચ્છા.

ખત્તિયમન્તાતિ રાજસત્થઞ્ચ તયો ચ વેદા અત્તનો આણાય રુચિયા ‘‘ઇદમેવ કત્તબ્બ’’ન્તિ પવત્તત્તા અત્થેન એતે સમકા ભવન્તિ. **અવિનિચ્છિનિત્વા**તિ તેસં ખત્તિયમન્તાનં ખત્તિયોપિ વેદાનં બ્રાહ્મણોપિ અત્થં અવિનિચ્છિનિત્વા આણાવસેનેવ ઉગ્ગણ્હન્તો તં અત્થં ઉદકોઘેન છન્નમગ્ગં વિય ન બુજ્ઝતિ.

અત્થેન એતેતિ વઞ્ચનત્થેન એતે સમકા ભવન્તિ. કિંકારણા? બ્રાહ્મણાવ સેટ્ઠા, અઞ્ઞે વણ્ણા હીનાતિ વદન્તિ. યે ચ તે લાભાદયો લોકધમ્મા, સબ્બેવ તેસં ચતુન્નમ્પિ વણ્ણાનં ધમ્મા. એકસત્તોપિ એતેહિ મુત્તકો નામ નત્થિ. ઇતિ બ્રાહ્મણા લોકધમ્મેહિ અપરિમુત્તાવ સમાના ‘‘સેટ્ઠા મય’’ન્તિ મુસા કથેન્તિ.

ઇબ્ભાતિ ગહપતિકા. **તેવિજ્જસઙ્ઘા ચા**તિ બ્રાહ્મણાપિ તથેવ પુથૂનિ કસિગોરક્ખાદીનિ કમ્માનિ કરોન્તિ. **નિચ્ચુસ્સુકા**તિ નિચ્ચં ઉસ્સુક્કજાતા છન્દજાતા. **તદપ્પપઞ્ઞા દ્વિરસઞ્ઞુરા તે**તિ તસ્મા ભાતિક, દ્વિરસઞ્ઞુ નિપ્પઞ્ઞા બ્રાહ્મણા, આરા તે ધમ્મતો. પોરાણકા હિ બ્રાહ્મણધમ્મા એતરહિ સુનખેસુ સન્દિસ્સન્તીતિ.

એવં મહાસત્તો તસ્સ વાદં ભિન્દિત્વા અત્તનો વાદં પતિટ્ઠાપેસિ. તસ્સ ધમ્મકથં સુત્વા સબ્બા નાગપરિસા સોમનસ્સજાતા અહેસું. મહાસત્તો નેસાદબ્રાહ્મણં નાગભવના નીહરાપેસિ, પરિભાસમત્તમ્પિસ્સ નાકાસિ. સાગરબ્રહ્મદત્તોપિ ઠપિતદિવસં અનતિક્કમિત્વા ચતુરઙ્ગિનિયા સેનાય સહ પિતુ વસનટ્ઠાનં અગમાસિ. મહાસત્તોપિ ‘‘માતુલઞ્ચ અય્યકઞ્ચ પસ્સિસ્સામી’’તિ ભેરિં ચરાપેત્વા મહન્તેન સિરિસોભગ્ગેન યમુનાતો ઉત્તરિત્વા તમેવ અસ્સમપદં આરબ્ભ પાયાસિ. અવસેસા ભાતરો ચસ્સ માતાપિતરો ચ પચ્છતો પાયિંસુ. તસ્મિં ખણે સાગરબ્રહ્મદત્તો મહાસત્તં મહતિયા પરિસાય આગચ્છન્તં અસઞ્જાનિત્વા પિતરં પુચ્છન્તો આહ –

૯૬૭.‘‘કસ્સ ભેરી મુદિઙ્ગા ચ, સઙ્ખા પણવદિન્દિમા;
પુરતો પટિપન્નાનિ, હાસયન્તા રથેસભં.

૯૬૮.‘‘કસ્સ કઞ્ચનપટ્ટેન, પુથુના વિજ્જુવણ્ણિના;
યુવા કલાપસન્નદ્ધો, કો એતિ સિરિયા જલં.

૯૬૯.‘‘ઉક્કામુખપહટ્ઠંવ, ખદિરઙ્ગારસન્નિભં;
મુખઞ્ચ રુચિરા ભાતિ, કો એતિ સિરિયા જલં.

૯૭૦.‘‘કસ્સ જમ્બોનદં છત્તં, સસલાકં મનોરમં;
આદિચ્ચરંસાવરણં, કો એતિ સિરિયા જલં.

૯૭૧.‘‘કસ્સ અઙ્ગં પરિગ્ગય્હ, વાલબીજનિમુત્તમં;
ઉભતો વરપુઞ્ઞસ્સ, મુદ્ધનિ ઉપરૂપરિ.

૯૭૨.‘‘કસ્સ પેખુણહત્થાનિ, ચિત્રાનિ ચ મુદૂનિ ચ;
કઞ્ચનમણિદણ્ડાનિ, ચરન્તિ દુભતો મુખં.

૯૭૩.‘‘ખદિરઙ્ગારવણ્ણાભા, ઉક્કામુખપહંસિતા;
કસ્સેતે કુણ્ડલા વગ્ગૂ, સોભન્તિ દુભતો મુખં.

૯૭૪.“કસ્સ વાતેન છુપિતા, નિદ્ધન્તા મુદુકાળકા;
સોભયન્તિ નલાટન્તં, નભા વિજ્જુરિવુગ્ગતા.

૯૭૫.“કસ્સ એતાનિ અક્ખીનિ, આયતાનિ પુથૂનિ ચ;
કો સોભતિ વિસાલક્ખો, કસ્સેતં ઉણ્ણજં મુખં.

૯૭૬.“કસ્સેતે લપનજાતા, સુદ્ધા સઙ્ખવરૂપમા;
ભાસમાનસ્સ સોભન્તિ, દન્તા કુપ્પિલસાદિસા.

૯૭૭.“કસ્સ લાખારસસમા, હત્થપાદા સુખેધિતા;
કો સો બિમ્બોટ્ઠસમ્પન્નો, દિવા સૂરિયોવ ભાસતિ.

૯૭૮.“હિમચ્ચયે હિમવતિ, મહાસાલોવ પુપ્ફિતો;
કો સો ઓદાતપાવારો, જયં ઇન્દોવ સોભતિ.

૯૭૯.“સુવણ્ણપીળકાકિણ્ણં, મણિદણ્ડવિચિત્તકં;
કો સો પરિસમોગય્હ, ઈસં ખગ્ગં પમુઞ્ચતિ.

૯૮૦.“સુવણ્ણવિકતા ચિત્તા, સુકતા ચિત્તસિબ્બના;
કો સો ઓમુઞ્ચતે પાદા, નમો કત્વા મહેસિનો”તિ.

તત્થ **પટિપન્નાની**તિ કસ્સેતાનિ તૂરિયાનિ પુરતો પટિપન્નાનિ. **હાસયન્તા**તિ એતં રાજાનં હાસયન્તા. **કસ્સ કઞ્ચનપટ્ટેના**તિ કસ્સ નલાટન્તે બન્ધેન ઉણ્હીસપટ્ટેન વિજ્જુયા મેઘમુખં વિય મુખં પજ્જોતતીતિ પુચ્છતિ. **યુવા કલાપસન્નદ્ધો**તિ તરુણો સન્નદ્ધકલાપો. **ઉક્કામુખપહટ્ઠંવા**તિ કમ્મારુદ્ધને પહટ્ઠસુવણ્ણં વિય. **ખદિરઙ્ગારસન્નિભ**ન્તિ આદિત્તખદિરઙ્ગારસન્નિભં. **જમ્બોનદ**ન્તિ રત્તસુવણ્ણમયં. **અઙ્ગં પરિગ્ગય્હા**તિ ચામરિગાહકેન અઙ્ગેન પરિગ્ગહિતા હુત્વા. **વાલબીજનિમુત્તમ**ન્તિ ઉત્તમં વાલબીજનિં. **પેખુણહત્થાની**તિ મોરપિઞ્છહત્થકાનિ. **ચિત્રાની**તિ સત્તરતનચિત્રાનિ. **કઞ્ચનમણિદણ્ડાની**તિ તપનીયસુવણ્ણેન ચ મણીહિ ચ ખણિતદણ્ડાનિ. **દુભતો મુખ**ન્તિ મુખસ્સ ઉભયપસ્સેસુ ચરન્તિ.

વાતેન છુપિતાતિ વાતપહટા. **નિદ્ધન્તા**તિ સિનિદ્ધઅન્તા. **નલાટન્ત**ન્તિ કસ્સેતે એવરૂપા કેસા નલાટન્તં ઉપસોભેન્તિ. **નભા વિજ્જુરિવુગ્ગતા**તિ નભતો ઉગ્ગતા વિજ્જુ વિય. **ઉણ્ણજ**ન્તિ કઞ્ચનાદાસો વિય પરિપુણ્ણં. **લપનજાતા**તિ મુખજાતા. **કુપ્પિલસાદિસા**તિ મન્દાલકમકુલસદિસા. **સુખેધિતા**તિ સુખપરિહટા. **જયં ઇન્દોવા**તિ જયં પત્તો ઇન્દો વિય. **સુવણ્ણપીળકાકિણ્ણ**ન્તિ સુવણ્ણપીળકાહિ આકિણ્ણં. **મણિદણ્ડવિચિત્તક**ન્તિ મણીહિ થરુમ્હિ વિચિત્તકં. **સુવણ્ણવિકતા**તિ સુવણ્ણખચિતા. **ચિત્તા**તિ સત્તરતનવિચિત્તા. **સુકતા**તિ સુટ્ઠુ નિટ્ઠિતા. **ચિત્તસિબ્બના**તિ ચિત્રસિબ્બિનિયો. **કો સો ઓમુઞ્ચતે પાદા**તિ કો એસ પાદતો એવરૂપા પાદુકા ઓમુઞ્ચતીતિ.

એવં પુત્તેન સાગરબ્રહ્મદત્તેન પુટ્ઠો ઇદ્ધિમા અભિઞ્ઞાલાભી તાપસો “તાત, એતે ધતરટ્ઠરઞ્ઞો પુત્તા તવ ભાગિનેય્યનાગા”તિ આચિક્ખન્તો ગાથમાહ –

૯૮૧.''ધતરટ્ઠા હિ તે નાગા, ઇદ્ધિમન્તો યસસ્સિનો;
સમુદ્દજાય ઉપ્પન્ના, નાગા એતે મહિદ્ધિકા''તિ.

એવં તેસં કથેન્તાનઞ્ઞેવ નાગપરિસા પત્વા તાપસસ્સ પાદે વન્દિત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. સમુદ્દજાપિ પિતરં વન્દિત્વા રોદિત્વા નાગપરિસાય સદ્ધિં નાગભવનમેવ ગતા. સાગરબ્રહ્મદત્તોપિ તત્થેવ કતિપાહં વસિત્વા બારાણસિમેવ ગતો. સમુદ્દજા નાગભવનેયેવ કાલમકાસિ. બોધિસત્તો યાવજીવં સીલં રક્ખિત્વા ઉપોસથકમ્મં કત્વા આયુપરિયોસાને સદ્ધિં પરિસાય સગ્ગપુરં પૂરેસિ.

સત્થા ઇમં ધમ્મદેસનં આહરિત્વા ''એવં ઉપાસકા પોરાણકપણ્ડિતા અનુપ્પન્નેપિ બુદ્ધે એવરૂપં નામ સમ્પત્તિં પહાય ઉપોસથકમ્મં કરિંસુયેવા''તિ વત્વા જાતકં સમોધાનેસિ. દેસનાપરિયોસાને ઉપાસકા સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠહિંસુ. તદા માતાપિતરો મહારાજકુલાનિ અહેસું, નેસાદબ્રાહ્મણો દેવદત્તો, સોમદત્તો આનન્દો, અજમુખી ઉપ્પલવણ્ણા, સુદસ્સનો સારિપુત્તો, સુભોગો મોગ્ગલ્લાનો, કાણારિટ્ઠો સુનક્ખત્તો, ભૂરિદત્તો પન અહમેવ સમ્માસમ્બુદ્ધો અહોસિન્તિ.

ભૂરિદત્તજાતકવણ્ણના છટ્ઠાનિટ્ઠિતા.

[૫૪૪] ૭. ચન્દકુમારજાતકવણ્ણના

રાજાસિ લુદ્દકમ્મોતિ ઇદં સત્થા ગિજ્ઝકૂટે વિહરન્તો દેવદત્તં આરબ્ભ કથેસિ. તસ્સ વત્થુ સઙ્ઘભેદકક્ખન્ધકે આગતમેવ. તં તસ્સ પબ્બજિતકાલતો પટ્ઠાય યાવ બિમ્બિસારરઞ્ઞો મરણા તત્થાગતનયેનેવ વેદિતબ્બં. તં પન મારાપેત્વા દેવદત્તો અજાતસત્તું ઉપસઙ્કમિત્વા ''મહારાજ, તવ મનોરથો મત્થકં પત્તો, મમ મનોરથો તાવ ન પાપુણાતી''તિ આહ. ''કો પન તે, ભન્તે, મનોરથો''તિ? ''નનુ દસબલં મારેત્વા બુદ્ધો ભવિસ્સામી''તિ. ''અમ્હેહેત્થ કિં કાતબ્બ''ન્તિ? ''મહારાજ, ધનુગ્ગહે સન્નિપાતાપેતું વટ્ટતી''તિ. ''સાધુ, ભન્તે''તિ રાજા અક્ખણવેધીનં ધનુગ્ગહાનં પઞ્ચસતાનિ સન્નિપાતાપેત્વા તતો એકતિંસ જને ઉચ્ચિનિત્વા થેરસ્સ સન્તિકં પાહેસિ. સો તેસં જેટ્ઠકં આમન્તેત્વા ''આવુસો સમણો ગોતમો ગિજ્ઝકૂટે વિહરતિ, અસુકસ્મિં નામ દિવાટ્ઠાને ચઙ્કમતિ. ત્વં તત્થ ગન્ત્વા તં વિસપીતેન સલ્લેન વિજ્ઝિત્વા જીવિતક્ખયં પાપેત્વા અસુકેન નામ મગ્ગેન એહી''તિ વત્વા પેસેત્વા તસ્મિં મગ્ગે દ્વે ધનુગ્ગહેઠપેસિ ''તુમ્હાકં ઠિતમગ્ગેન એકો પુરિસો આગમિસ્સતિ, તં તુમ્હે જીવિતા વોરોપેત્વા અસુકેન નામ મગ્ગેન એથા''તિ, તસ્મિં મગ્ગે ચત્તારો પુરિસે ઠપેસિ ''તુમ્હાકં ઠિતમગ્ગેન દ્વે પુરિસા આગમિસ્સન્તિ, તુમ્હે તે જીવિતા વોરોપેત્વા અસુકેન નામ મગ્ગેન એથા''તિ, તસ્મિં મગ્ગે અટ્ઠ જને ઠપેસિ ''તુમ્હાકં ઠિતમગ્ગેન ચત્તારો પુરિસો આગમિસ્સન્તિ, તુમ્હે તે જીવિતા વોરોપેત્વા અસુકેન નામ મગ્ગેન એથા''તિ, તસ્મિં મગ્ગે સોળસ પુરિસે ઠપેસિ ''તુમ્હાકં ઠિતમગ્ગેન અટ્ઠ પુરિસા આગમિસ્સન્તિ, તુમ્હે તે જીવિતા વોરોપેત્વા અસુકેન નામ મગ્ગેન એથા''તિ.

કસ્મા પનેસ એવમકાસીતિ? અત્તનો કમ્મસ્સ પટિચ્છાદનત્થં. અથ સો જેટ્ઠકધનુગ્ગહો વામતો ખગ્ગં લગ્ગેત્વા પિટ્ઠિયા તુણીરં બન્ધિત્વા મેણ્ડસિઙ્ગમહાધનું ગહેત્વા તથાગતસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા ''વિજ્ઝિસ્સામિ ન''ન્તિ સઞ્ઞાય ધનું આરોપેત્વા સરં સન્નય્હિત્વા આકડ્ઢિત્વા વિસ્સજ્જેતું નાસક્ખિ. સો સરં ઓરોપેતુમ્પિ અસક્કોન્તો ફાસુકા ભિજ્જન્તિયો વિય મુખતો ખેળેન પગ્ઘરન્તેન કિલન્તરૂપો અહોસિ, સકલસરીરં થદ્ધં જાતં, યન્તેન પીળિતાકારપ્પત્તં વિય અહોસિ. સો મરણભયતજ્જિતો અટ્ઠાસિ. અથ નં સત્થા દિસ્વા મધુરસ્સરં નિચ્છારેત્વા એતદવોચ ''મા ભાયિ ભો, પુરિસ, ઇતો એહી''તિ. સો તસ્મિં ખણે આવુધાનિ છડ્ડેત્વા ભગવતો પાદેસુ સિરસા

નિપતિત્વા ‘‘અચ્ચયો મં, ભન્તે, અચ્ચગમા યથાબાલં યથામૂળ્હં યથાઅકુસલં, સ્વાહં તુમ્હાકં ગુણે અજાનન્તો અન્ધબાલસ્સ દેવદત્તસ્સ વચનેન તુમ્હે જીવિતા વોરોપેતું આગતોમ્હિ, ખમથ મે, ભન્તે’’તિ ખમાપેત્વા એકમન્તે નિસીદિ. અથ નં સત્થા ધમ્મં દેસેન્તો સચ્ચાનિ પકાસેત્વા સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠાપેત્વા ‘‘આવુસો, દેવદત્તેન આચિક્ખિતમગ્ગં અપ્પટિપજ્જિત્વા અઞ્ઞેન મગ્ગેન યાહી’’તિ ઉય્યોજેસિ. ઉય્યોજેત્વા ચ પન ચઙ્કમા ઓરુય્હ અઞ્ઞતરસ્મિં રુક્ખમૂલે નિસીદિ.

અથ તસ્મિં ધનુગ્ગહે અનાગચ્છન્તે ઇતરે દ્વે જના ‘‘કિં નુ ખો સો ચિરાયતી’’તિ પટિમગ્ગેન ગચ્છન્તા દસબલં દિસ્વા ઉપસઙ્કમિત્વા વન્દિત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. સત્થા તેસમ્પિ ધમ્મં દેસેત્વા સચ્ચાનિ પકાસેત્વા સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠાપેત્વા ‘‘આવુસો, દેવદત્તેન કથિતમગ્ગં અપ્પટિપજ્જિત્વા ઇમિના મગ્ગેન ગચ્છથા’’તિ ઉય્યોજેસિ. ઇમિના ઉપાયેન ઇતરેસુપિ આગન્ત્વા નિસિન્નેસુ સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠાપેત્વા અઞ્ઞેન મગ્ગેન ઉય્યોજેસિ. અથ સો પઠમમાગતો જેટ્ઠકધનુગ્ગહો દેવદત્તં ઉપસઙ્કમિત્વા ‘‘ભન્તે, દેવદત્ત અહં સમ્માસમ્બુદ્ધં જીવિતા વોરોપેતું નાસક્ખિં, મહિદ્ધિકો સો ભગવા મહાનુભાવો’’તિ આરોચેસિ. તે સબ્બેપિ ‘‘સમ્માસમ્બુદ્ધં નિસ્સાય અમ્હેહિ જીવિતં લદ્ધ’’ન્તિ સત્થુ સન્તિકે પબ્બજિત્વા અરહત્તં પાપુણિંસુ. અયં પવત્તિ ભિક્ખુસઙ્ઘે પાકટા અહોસિ. ભિક્ખૂ ધમ્મસભાયં કથં સમુટ્ઠાપેસું ‘‘આવુસો દેવદત્તો કિર એકસ્મિં તથાગતે વેરચિત્તેન બહૂ જને જીવિતા વોરોપેતું વાયામમકાસિ, તે સબ્બેપિ સત્થારં નિસ્સાય જીવિતં લભિંસૂ’’તિ. સત્થા આગન્ત્વા ‘‘કાય નુત્થ, ભિક્ખવે, એતરહિ કથાય સન્નિસિન્ના’’તિ પુચ્છિત્વા ‘‘ઇમાય નામા’’તિ વુત્તે ‘‘ન, ભિક્ખવે, ઇદાનેવ, પુબ્બેપિ દેવદત્તો મં એકકં નિસ્સાય મયિ વેરચિત્તેન બહૂ જને જીવિતા વોરોપેતું વાયામં અકાસિયેવા’’તિ વત્વા તેહિ યાચિતો અતીતં આહરિ.

અતીતે અયં બારાણસી પુપ્ફવતી નામ અહોસિ. તત્થ વસવત્તિરઞ્ઞો પુત્તો એકરાજા નામ રજ્જં કારેસિ, તસ્સ પુત્તો ચન્દકુમારો નામ ઓપરજ્જં કારેસિ. ખણ્ડહાલો નામ બ્રાહ્મણો પુરોહિતો અહોસિ. સો રઞ્ઞો અત્થઞ્ચ ધમ્મઞ્ચ અનુસાસિ. તં કિર રાજા ‘‘પણ્ડિતો’’તિ વિનિચ્છયે નિસીદાપેસિ. સો લઞ્જવિત્તકો હુત્વા લઞ્જં ગહેત્વા અસામિકે સામિકે કરોતિ, સામિકે ચ અસામિકે. અથેકદિવસં એકો અટ્ટપરાજિતો પુરિસો વિનિચ્છયટ્ઠાના ઉપક્કોસેન્તો નિક્ખમિત્વા રાજુપટ્ઠાનં આગચ્છન્તં ચન્દકુમારં દિસ્વા ધાવિત્વા તસ્સ પાદેસુ નિપતિત્વા રોદિ. સો ‘‘કિં, ભો પુરિસ, રોદસી’’તિ આહ. ‘‘સામિ, ખણ્ડહાલો વિનિચ્છયે વિલોપં ખાદતિ, અહં તેન લઞ્જં ગહેત્વા પરાજયં પાપિતો’’તિ. ચન્દકુમારો ‘‘મા ભાયી’’તિ તં અસ્સાસેત્વા વિનિચ્છયં નેત્વા સામિકમેવ સામિકં, અસામિકમેવ અસામિકં અકાસિ. મહાજનો મહાસદ્દેન સાધુકારમદાસિ. રાજા તં સુત્વા ‘‘કિંસદ્દો એસો’’તિ પુચ્છિ. ‘‘ચન્દકુમારેન કિર અટ્ટો સુવિનિચ્છિતો, તત્થેસો સાધુકારસદ્દો’’તિ. તં સુત્વા રાજા તુસ્સિ. કુમારો આગન્ત્વા તં વન્દિત્વા એકમન્તં નિસીદિ. અથ નં રાજા ‘‘તાત, એકો કિર તે અટ્ટો વિનિચ્છિતો’’તિ આહ. ‘‘આમ, દેવા’’તિ. ‘‘તેન હિ, તાત, ઇતો પટ્ઠાય ત્વમેવ વિનિચ્છયં પટ્ઠપેહી’’તિ વિનિચ્છયં કુમારસ્સ અદાસિ.

તતો પટ્ઠાય ખણ્ડહાલસ્સ આયો પચ્છિજ્જિ. સો તતો પટ્ઠાય કુમારે આઘાતં બન્ધિત્વા ઓકાસં ગવેસન્તો અન્તરાપેક્ખો વિચરિ. સો પન રાજા મન્દપઞ્ઞો. સો એકદિવસં રત્તિભાગે સુપિત્વા પચ્ચૂસસમયે સુપિનન્તે અલઙ્કતદ્વારકોટ્ઠકં, સત્તરતનમયપાકારં, સટ્ઠિયોજનિકસુવણ્ણમયવાલુકમહાવીથિં, યોજનસહસ્સુબ્બેધવેજયન્તપાસાદપટિમણ્ડિતં નન્દનવનાદિવનરામણેય્યકનન્દાપોક્ખરણિઆદિપોક્ખરણિરામણેય્યકસમન્નાગતં આકિણ્ણદેવગણં તાવતિંસભવનં દિસ્વા પબુજ્ઝિત્વા તત્થ ગન્તુકામો ચિન્તેસિ – ‘‘સ્વે આચરિયખણ્ડહાલસ્સાગમનવેલાય દેવલોકગામિમગ્ગં

પુચ્છિત્વા તેન દેસિતમગ્ગેન દેવલોકં ગમિસ્સામી''તિ ખણ્ડહાલોપિ પાતોવ ન્હત્વા ભુઞ્જિત્વા રાજુપટ્ઠાનં આગન્ત્વા રાજનિવેસનં પવિસિત્વા રઞ્ઞો સુખસેય્યં પુચ્છિ. અથસ્સ રાજા આસનં દાપેત્વા પઞ્હં પુચ્છિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૯૮૨.''રાજાસિ લુદ્દકમ્મો, એકરાજા પુપ્ફવતીયા;
સો પુચ્છિ બ્રહ્મબન્ધું, ખણ્ડહાલં પુરોહિતં મૂળ્હં.

૯૮૩.''સગ્ગાન મગ્ગમાચિક્ખ, ત્વંસિ બ્રાહ્મણ ધમ્મવિનયકુસલો;
યથા ઇતો વજન્તિ સુગતિં, નરા પુઞ્ઞાનિ કત્વાના''તિ.

તત્થ **રાજાસી**તિ રાજા આસિ. **લુદ્દકમ્મો**તિ કક્ખળફરુસકમ્મો. **સગ્ગાન મગ્ગ**ન્તિ સગ્ગાનં ગમનમગ્ગં. **ધમ્મવિનયકુસલો**તિ સુચરિતધમ્મે ચ આચારવિનયે ચ કુસલો. **યથા**તિ યથા નરા પુઞ્ઞાનિ કત્વા ઇતો સુગતિં ગચ્છન્તિ, તં મે સુગતિમગ્ગં આચિક્ખાહીતિ પુચ્છિ.

ઇમં પન પઞ્હં સબ્બઞ્ઞુબુદ્ધં વા તસ્સ સાવકે વા તેસં અલાભેન બોધિસત્તં વા પુચ્છિતું વટ્ટતિ. રાજા પન યથા નામ સત્તાહં મગ્ગમૂળ્હો પુરિસો અઞ્ઞં માસમત્તં મગ્ગમૂળ્હં મગ્ગં પુચ્છેય્ય, એવં ખણ્ડહાલં પુચ્છિ. સો ચિન્તેસિ ''અયં મે પચ્ચામિત્તસ્સ પિટ્ઠિદસ્સનકાલો, ઇદાનિ ચન્દકુમારં જીવિતક્ખયં પાપેત્વા મમ મનોરથં પૂરેસ્સામી''તિ. અથ રાજાનં આમન્તેત્વા તતિયં ગાથમાહ –

૯૮૪.''અતિદાનં દદિત્વાન, અવજ્ઝે દેવ ઘાતેત્વા;
એવં વજન્તિ સુગતિં, નરા પુઞ્ઞાનિ કત્વાના''તિ.

તસ્સત્થો – મહારાજ સગ્ગં ગચ્છન્તા નામ અતિદાનં દદન્તિ, અવજ્ઝે ઘાતેન્તિ. સચેપિ સગ્ગં ગન્તુકામોસિ, ત્વમ્પિ તથેવ કરોહીતિ.

અથ નં રાજા પઞ્હસ્સ અત્થં પુચ્છિ –

૯૮૫.''કિં પન તં અતિદાનં, કે ચ અવજ્ઝા ઇમસ્મિ લોકસ્મિં;
એતઞ્ચ ખો નો અક્ખાહિ, યજિસ્સામિ દદામિ દાનાની''તિ.

સોપિસ્સ બ્યાકાસિ –

૯૮૬.''પુત્તેહિ દેવ યજિતબ્બં, મહેસીહિ નેગમેહિ ચ;
ઉસભેહિ આજાનિયેહિ ચતૂહિ, સબ્બચતુક્કેન દેવ યજિતબ્બ''ન્તિ.

રઞ્ઞો પઞ્હં બ્યાકરોન્તો ચ દેવલોકમગ્ગં પુટ્ઠો નિરયમગ્ગં બ્યાકાસિ.

તત્થ **પુત્તેહી**તિ અત્તના જાતેહિ પિયપુત્તેહિ ચેવ પિયધીતાહિ ચ. **મહેસીહી**તિ પિયભરિયાહિ. **નેગમેહી**તિ સેટ્ઠીહિ. **ઉસભેહી**તિ સબ્બસેતેહિ ઉસભરાજૂહિ. **આજાનિયેહી**તિ મઙ્ગલઅસ્સેહિ. **ચતૂહી**તિ એતેહિ સબ્બેહેવ અઞ્ઞેહિ ચ હત્થિઆદીહિ ચતૂહિ ચતૂહીતિ એવં સબ્બચતુક્કેન, દેવ, યજિતબ્બં. એતેસઞ્હિ ખગ્ગેન સીસં છિન્દિત્વા

સુવણ્ણપાતિયા ગલલોહિતં ગહેત્વા આવાટે પક્ખિપિત્વા યઞ્ઞસ્સ યજનકરાજાનો સરીરેન સહ દેવલોકં ગચ્છન્તિ. મહારાજ, સમણબ્રાહ્મણકપણદ્ધિકવનિબ્બકયાચકાનં ઘાસચ્છાદનાદિસમ્પદાનં દાનમેવ પવત્તતિ. ઇમે પન પુત્તધીતાદયો મારેત્વા તેસં ગલલોહિતેન યઞ્ઞસ્સ યજનં અતિદાનં નામાતિ રાજાનં સઞ્ઞાપેસિ.

ઇતિ સો ''સચે ચન્દકુમારં એકઞ્ઞેવ ગણ્હિસ્સામિ, વેરચિત્તેન કરણં મઞ્ઞિસ્સન્તી''તિ તં મહાજનસ્સ અન્તરે પક્ખિપિ. ઇદં પન તેસં કથેન્તાનં કથં સુત્વા સબ્બે અન્તેપુરજના ભીતતસિતા સંવિગ્ગમાનહદયા એકપ્પહારેનેવ મહારવં રવિંસુ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૯૮૭.''તં સુત્વા અન્તેપુરે, કુમારા મહેસિયો ચ હઞ્ઞન્તુ;
એકો અહોસિ નિગ્ઘોસો, ભિક્ખા અચ્ચુગ્ગતો સદ્દો''તિ.

તત્થ **તન્તિ** ''કુમારા ચ મહેસિયો ચ હઞ્ઞન્તૂ''તિ તં સદ્દં સુત્વા **એકો**તિ સકલરાજનિવેસને એકોવ નિગ્ઘોસો અહોસિ. **ભિસ્મા**તિ ભયાનકો. **અચ્ચુગ્ગતો**તિ અતિઉગ્ગતો અહોસિ, સકલરાજકુલં યુગન્તવાતપ્પહટં વિય સાલવનં અહોસિ.

બ્રાહ્મણો રાજાનં આહ – ''કિં પન, મહારાજ, યઞ્ઞં યજિતું સક્કોસિ, ન સક્કોસી''તિ? ''કિં કથેસિ, આચરિય, યઞ્ઞં યજિત્વા દેવલોકં ગમિસ્સામી''તિ. ''મહારાજ, ભીરુકા દુબ્બલજ્ઝાસયા યઞ્ઞં યજિતું સમત્થા નામ ન હોન્તિ, તુમ્હે ઇધ સબ્બે સન્નિપાતેથ, અહં યઞ્ઞાવાટે કમ્મં કરિસ્સામી''તિ અત્તનો પહોનકં બલકાયં ગહેત્વા નગરા નિક્ખમ્મ યઞ્ઞાવાટં સમતલં કારેત્વા વતિયા પરિક્ખિપિ. કસ્મા? ધમ્મિકો હિ સમણો વા બ્રાહ્મણો વા આગન્ત્વા નિવારેય્યાતિ યઞ્ઞાવાટે વતિયા પરિક્ખેપનં નામ ચારિત્તન્તિ કત્વા પોરાણકબ્રાહ્મણેહિ ઠપિતં. રાજાપિ પુરિસે પક્કોસાપેત્વા ''તાતા, અહં અત્તનો પુત્તધીતરો ચ ભરિયાયો ચ મારેત્વા યઞ્ઞં યજિત્વા દેવલોકં ગમિસ્સામિ, ગચ્છથ નેસં આચિક્ખિત્વા સબ્બે ઇધાનેથા''તિ પુત્તાનં તાવ આનયનત્થાય આહ –

૯૮૮.''ગચ્છથ વદેથ કુમારે, ચન્દં સૂરિયઞ્ચ ભદ્દસેનઞ્ચ;
સૂરઞ્ચ વામગોત્તઞ્ચ, પચુરા કિર હોથ યઞ્ઞત્થાયા''તિ.

તત્થ **ગચ્છથ વદેથ કુમારે**તિ ચન્દકુમારો ચ સૂરિયકુમારો ચાતિ દ્વે ગોતમિદેવિયા અગ્ગમહેસિયા પુત્તા, ભદ્દસેનો ચ સૂરો ચ વામગોત્તો ચ તેસં વેમાતિકભાતરો. **પચુરા કિર હોથા**તિ એકસ્મિં ઠાને રાસી હોથાતિ આચિક્ખથાતિ અત્થો.

તે પઠમં ચન્દકુમારસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા આહંસુ ''કુમાર, તુમ્હે કિર મારેત્વા તુમ્હાકં પિતા દેવલોકં ગન્તુકામો, તુમ્હાકં ગણ્હનત્થાય અમ્હે પેસેસી''તિ. ''કસ્સ વચનેન મં ગણ્હાપેસી''તિ? ''ખણ્ડહાલસ્સ, દેવા''તિ. ''કિં સો મઞ્ઞેવ ગણ્હાપેતિ, ઉદાહુ અઞ્ઞેપી''તિ. ''રાજપુત્ત, અઞ્ઞેપિ ગણ્હાપેતિ, સબ્બચતુક્કં કિર યઞ્ઞં યજિતુકામો''તિ. સો ચિન્તેસિ ''તસ્સ અઞ્ઞેહિ સદ્ધિં વેરં નત્થિ, 'વિનિચ્છયે વિલોપં કાતું ન લભામી'તિ પન મયિ એકસ્મિં વેરચિત્તેન બહૂ મારાપેતિ, પિતરં દટ્ઠું લભન્તસ્સ સબ્બેસં તેસં મોચાપનં નામ મમ ભારો''તિ. અથ ને રાજપુરિસે આહ ''તેન હિ મે પિતુ વચનં કરોથા''તિ. તે તં નેત્વા રાજઙ્ગણે એકમન્તે ઠપેત્વા ઇતરેપિ તયો આમન્તેત્વા તસ્સેવ સન્તિકે કત્વા રઞ્ઞો આરોચયિંસુ ''આનીતા તે, દેવ, પુત્તા''તિ. સો તેસં વચનં સુત્વા ''તાતા, ઇદાનિ મે ધીતરો આનેત્વા તેસઞ્ઞેવ ભાતિકાનં સન્તિકે કરોથા''તિ ચતસ્સો ધીતરો આહરાપેતું ઇતરં ગાથમાહ –

૯૮૯.‘‘કુમારિયોપિ વદેથ, ઉપસેનં કોકિલઞ્ચ મુદિતઞ્ચ;
નન્દઞ્ચાપિ કુમારિં, પચુરા કિર હોથ યઞ્ઞત્થાયા’’તિ.

તે ‘‘એવં કરિસ્સામા’’તિ તાસં સન્તિકં ગન્ત્વા તા રોદમાના પરિદેવમાના આનેત્વા ભાતિકાનઞ્ઞેવ સન્તિકે કરિંસુ. તતો રાજા અત્તનો ભરિયાનં ગહણત્થાય ઇતરં ગાથમાહ –

૯૯૦.‘‘વિજયમ્પિ મય્હં મહેસિં, એરાવતિં કેસિનિંસુનન્દઞ્ચ;
લક્ખણવરૂપપન્ના, પચુરા કિર હોથ યઞ્ઞત્થાયા’’તિ.

તત્થ **લક્ખણવરૂપપન્ના**તિ ઉત્તમેહિ ચતુસટ્ઠિયા ઇત્થિલક્ખણેહિ ઉપપન્ના એતાપિ વદેથાતિ અત્થો.

તે તાપિ પરિદેવમાના આનેત્વા કુમારાનં સન્તિકે કરિંસુ. અથ રાજા ચત્તારો સેટ્ઠિનો ગહણત્થાય આણાપેન્તો ઇતરં ગાથમાહ –

૯૯૧.‘‘ગહપતયો ચ વદેથ, પુણ્ણમુખં ભદ્દિયં સિઙ્ગાલઞ્ચ;
વડ્ઢઞ્ચાપિ ગહપતિં, પચુરા કિર હોથ યઞ્ઞત્થાયા’’તિ.

રાજપુરિસા ગન્ત્વા તેપિ આનયિંસુ. રઞ્ઞો પુત્તદારે ગય્હમાને સકલનગરં ન કિઞ્ચિ અવોચ. સેટ્ઠિકુલાનિ પન મહાસમ્બન્ધાનિ, તસ્મા તેસં ગહિતકાલે સકલનગરં સઙ્ખુભિત્વા ‘‘રઞ્ઞો સેટ્ઠિનો મારેત્વા યઞ્ઞં યજિતું ન દસ્સામા’’તિ સેટ્ઠિનો પરિવારેત્વાવ તેસં ઞાતિવગ્ગેન સદ્ધિં રાજકુલં અગમિ. અથ તે સેટ્ઠિનો ઞાતિગણપરિવુતા રાજાનં વન્દિત્વા અત્તનો જીવિતં યાચિંસુ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૯૯૨.‘‘તે તત્થ ગહપતયો, અવોચિસું સમાગતા પુત્તદારપરિકિણ્ણા;
સબ્બેવ સિખિનો દેવ કરોહિ, અથ વા નો દાસે સાવેહી’’તિ.

તત્થ **સબ્બેવ સિખિનો**તિ સબ્બે અમ્હે મત્થકે ચૂળં બન્ધિત્વા અત્તનો ચેટકે કરોહિ, મયં તે ચેટકકિચ્ચં કરિસ્સામ. **અથ વા નો દાસે સાવેહી**તિ અથ વા નો અસદ્દહન્તો સબ્બસેનિયો સન્નિપાતેત્વા રાસિમજ્ઝે અમ્હે દાસે સાવેહિ, મયં તે દાસત્તં પટિસ્સુણિસ્સામાતિ.

તે એવં યાચન્તાપિ જીવિતં લદ્ધું નાસક્ખિંસુ. રાજપુરિસા સેસે પટિક્કમાપેત્વા તે ગહેત્વા કુમારાનઞ્ઞેવ સન્તિકે નિસીદાપેસું. તતો પન રાજા હત્થિઆદીનં ગહણત્થાય આણાપેન્તો આહ –

૯૯૩.‘‘અભયઙ્કરમ્પિ મે હત્થિં, નાળાગિરિં અચ્ચુગ્ગતં વરુણદન્તં;
આનેથ ખો ને ખિપ્પં, યઞ્ઞત્થાય ભવિસ્સન્તિ.

૯૯૪.‘‘અસ્સરતનમ્પિ કેસિં, સુરામુખં પુણ્ણકં વિનતકઞ્ચ;
આનેથ ખો ને ખિપ્પં, યઞ્ઞત્થાય ભવિસ્સન્તિ.

૯૯૫.‘‘ઉસભમ્પિ યૂથપતિં અનોજં, નિસભં ગવમ્પતિં તેપિ મય્હં આનેથ;
સમૂહ કરોન્તુ સબ્બં, યજિસ્સામિ દદામિ દાનાનિ.

૯૯૬.“સબ્બં પટિયાદેથ, યઞ્ઞં પન ઉગ્ગતમ્હિ સૂરિયમ્હિ;
આણાપેથ ચ કુમારે, અભિરમન્તુ ઇમં રત્તિં.

૯૯૭.“સબ્બં ઉપટ્ઠપેથ, યઞ્ઞં પન ઉગ્ગતમ્હિ સૂરિયમ્હિ;
વદેથ દાનિ કુમારે, અજ્જ ખો પચ્છિમા રત્તી”તિ.

તત્થ **સમૂહ કરોન્તુ સબ્બ**ન્તિ ન કેવલં એત્તકમેવ, અવસેસમ્પિ ચતુપ્પદગણઞ્ચેવ પક્ખિગણઞ્ચ સબ્બં ચતુક્કં કત્વા રાસિં કરોન્તુ, સબ્બચતુક્કં યઞ્ઞં યજિસ્સામિ, યાચકબ્રાહ્મણાનઞ્ચ દાનં દસ્સામીતિ. **સબ્બં પટિયાદેથા**તિ એવં મયા વુત્તં અનવસેસં ઉપટ્ઠપેથ. **ઉગ્ગતમ્હી**તિ અહં પન યઞ્ઞં ઉગ્ગતે સૂરિયે સ્વે પાતોવ યજિસ્સામિ. **સબ્બં ઉપટ્ઠપેથા**તિ સેસમ્પિ સબ્બં યઞ્ઞઉપકરણં ઉપટ્ઠપેથાતિ.

રઞ્ઞો પન માતાપિતરો ધરન્તિયેવ. અથસ્સ અમચ્ચા ગન્ત્વા માતુયા આરોચેસું “અય્યે, પુત્તો વો પુત્તદારં મારેત્વા યઞ્ઞં યજિતુકામો”તિ. સા “કિં કથેથ, તાતા”તિ હત્થેન હદયં પહરિત્વા રોદમાના આગન્ત્વા “સચ્ચં કિર એવરૂપો તે યઞ્ઞો ભવિસ્સતી”તિ પુચ્છિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૯૯૮.“તંતં માતા અવચ, રોદન્તી આગન્ત્વા વિમાનતો;
યઞ્ઞો કિર તે પુત્ત, ભવિસ્સતિ ચતૂહિ પુત્તેહી”તિ.

તત્થ **તંત**ન્તિ તં એતં રાજાનં. **વિમાનતો**તિ અત્તનો વસનટ્ઠાનતો.

રાજા આહ –

૯૯૯.“સબ્બેપિ મય્હં પુત્તા ચત્તા, ચન્દસ્મિં હઞ્ઞમાનસ્મિં;
પુત્તેહિ યઞ્ઞં યજિત્વાન, સુગતિં સગ્ગં ગમિસ્સામી”તિ.

તત્થ **ચત્તા**તિ ચન્દકુમારે હઞ્ઞમાનેયેવ સબ્બેપિ યઞ્ઞત્થાય મયા પરિચ્ચત્તા.

અથ નં માતા આહ –

૧૦૦૦.મા તં પુત્ત સદ્દહેસિ, સુગતિ કિર હોતિ પુત્તયઞ્ઞેન;
નિરયાનેસો મગ્ગો, નેસો મગ્ગો હિ સગ્ગાનં.

૧૦૦૧.દાનાનિ દેહિ કોણ્ડઞ્ઞ, અહિંસા સબ્બભૂતભબ્યાનં;
એસ મગ્ગો સુગતિયા, ન ચ મગ્ગો પુત્તયઞ્ઞેના”તિ.

તત્થ **નિરયાનેસો**તિ નિરસ્સાદત્થેન નિરયાનં ચતુન્નં અપાયાનં એસ મગ્ગો. **કોણ્ડઞ્ઞા**તિ રાજાનં ગોત્તેનાલપતિ. **ભૂતભબ્યાન**ન્તિ ભૂતાનઞ્ચ ભવિતબ્બસત્તાનઞ્ચ. **પુત્તયઞ્ઞેના**તિ એવરૂપેન પુત્તધીતરો મારેત્વા યજકયઞ્ઞેન સગ્ગમગ્ગો નામ નત્થીતિ.

રાજા આહ –

૧૦૦૨આચરિયાનં વચના, ઘાતેસ્સં ચન્દઞ્ચ સૂરિયઞ્ચ;
પુત્તેહિ યઞ્ઞં યજિત્વાન દુચ્ચજેહિ, સુગતિં સગ્ગં ગમિસ્સામી''તિ.

તત્થ **આચરિયાનં વચનન્તિ** અમ્મ, નેસા મમ અત્તનો મતિ, આચારસિક્ખાપનકસ્સ પન મે ખણ્ડહાલાચરિયસ્સ એતં વચનં, એસા અનુસિટ્ઠિ. તસ્મા અહં એતે ઘાતેસ્સં, દુચ્ચજેહિ પુત્તેહિ યઞ્ઞં યજિત્વા સગ્ગં ગમિસ્સામીતિ.

અથસ્સ માતા અત્તનો વચનં ગાહાપેતું અસક્કોન્તી અપગતા. પિતા તં પવત્તિં પુચ્છિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૦૦૩તંતં પિતાપિ અવચ, વસવત્તી ઓરસં સકં પુત્તં;
યઞ્ઞો કિર તે પુત્ત, ભવિસ્સતિ ચતૂહિ પુત્તેહી''તિ.

તત્થ **વસવત્તીતિ** તસ્સ નામં.

રાજા આહ –

૧૦૦૪સબ્બેપિ મય્હં પુત્તા ચત્તા, ચન્દસ્મિં હઞ્ઞમાનસ્મિં;
પુત્તેહિ યઞ્ઞં યજિત્વાન, સુગતિં સગ્ગં ગમિસ્સામી''તિ.

અથ નં પિતા આહ –

૧૦૦૫મા તં પુત્ત સદ્દહેસિ, સુગતિ કિર હોતિ પુત્તયઞ્ઞેન;
નિરયાનેસો મગ્ગો, નેસો મગ્ગો હિ સગ્ગાનં.

૧૦૦૬દાનાનિ દેહિ કોણ્ડઞ્ઞ, અહિંસા સબ્બભૂતભબ્યાનં;
એસ મગ્ગો સુગતિયા, ન ચ મગ્ગો પુત્તયઞ્ઞેના''તિ.

રાજા આહ –

૧૦૦૭આચરિયાનં વચના, ઘાતેસ્સં ચન્દઞ્ચ સૂરિયઞ્ચ;
પુત્તેહિ યઞ્ઞં યજિત્વાન દુચ્ચજેહિ, સુગતિં સગ્ગં ગમિસ્સામી''તિ.

અથ નં પિતા આહ –

૧૦૦૮દાનાનિ દેહિ કોણ્ડઞ્ઞ, અહિંસા સબ્બભૂતભબ્યાનં;
પુત્તપરિવુતો તુવં, રટ્ઠં જનપદઞ્ચ પાલેહી''તિ.

તત્થ **પુત્તપરિવુતોતિ** પુત્તેહિ પરિવુતો. **રટ્ઠં જનપદઞ્ચાતિ** સકલકાસિરટ્ઠઞ્ચ તસ્સેવ તં તં કોટ્ઠાસભૂતં જનપદઞ્ચ.

સોપિ તં અત્તનો વચનં ગાહાપેતું નાસક્ખિ. તતો ચન્દકુમારો ચિન્તેસિ ‘‘ઇમસ્સ એત્તકસ્સ જનસ્સ દુક્ખં મં એકં નિસ્સાય ઉપ્પન્નં, મમ પિતરં યાચિત્વા એત્તકં જનં મરણદુક્ખતો મોચેસ્સામી’’તિ. સો પિતરા સદ્ધિં સલ્લપન્તો આહ –

૧૦૦૯મા નો દેવ અવધિ, દાસે નો દેહિ ખણ્ડહાલસ્સ;
અપિ નિગળબન્ધકાપિ, હત્થી અસ્સે ચ પાલેમ.

૧૦૧૦મા નો દેવ અવધિ, દાસે નો દેહિ ખણ્ડહાલસ્સ;
અપિ નિગળબન્ધકાપિ, હત્થિછકણાનિ ઉજ્ઝેમ.

૧૦૧૧મા નો દેવ અવધિ, દાસે નો દેહિ ખણ્ડહાલસ્સ;
અપિ નિગળબન્ધકાપિ, અસ્સછકણાનિ ઉજ્ઝેમ.

૧૦૧૨મા નો દેવ અવધિ, દાસે નો દેહિ ખણ્ડહાલસ્સ;
યસ્સ હોન્તિ તવ કામા, અપિ રટ્ઠા પબ્બાજિતા;
ભિક્ખાચરિયં ચરિસ્સામા’’તિ.

તત્થ **અપિ નિગળબન્ધકાપી**તિ અપિ નામ મયં મહાનિગળેહિ બન્ધકાપિ હુત્વા. **યસ્સ હોન્તિ તવ કામા**તિ સચેપિ ખણ્ડહાલસ્સ દાતુકામોસિ, તસ્સ નો દાસે કત્વા દેહિ, કરિસ્સામસ્સ દાસકમ્મન્તિ વદતિ. **અપિ રટ્ઠા**તિ સચે અમ્હાકં કોચિ દોસો અત્થિ, રટ્ઠા નો પબ્બાજેહિ. અપિ નામ રટ્ઠા પબ્બાજિતાપિ કપણા વિય કપાલં ગહેત્વા ભિક્ખાચરિયં ચરિસ્સામ, મા નો અવધિ, દેહિ નો જીવિતન્તિ વિલપિ.

તસ્સ તં નાનપ્પકારં વિલાપં સુત્વા રાજા હદયફલિતપ્પત્તો વિય અસ્સુપુણ્ણેહિ નેત્તેહિ રોદમાનો ‘‘ન મે કોચિ પુત્તે મારેતું લચ્છતિ, ન મમત્થો દેવલોકેના’’તિ સબ્બે તે મોચેતું આહ –

૧૦૧૩દુક્ખં ખો મે જનયથ, વિલપન્તા જીવિતસ્સ કામા હિ;
મુઞ્ચેથ દાનિ કુમારે, અલમ્પિ મે હોતુ પુત્તયઞ્ઞેના’’તિ.

તં રઞ્ઞો કથં સુત્વા રાજપુત્તે આદિં કત્વા સબ્બં તં પક્ખિપરિયોસાનં પાણગણં વિસ્સજ્જેસું. ખણ્ડહાલોપિ યઞ્ઞાવાટે કમ્મં સંવિદહતિ. અથ નં એકો પુરિસો ‘‘અરે દુટ્ઠ, ખણ્ડહાલ, રઞ્ઞા પુત્તા વિસ્સજ્જિતા, ત્વં અત્તનો પુત્તે મારેત્વા તેસં ગલલોહિતેન યઞ્ઞં યજસ્સૂ’’તિ આહ. સો ‘‘કિં નામ રઞ્ઞા કત’’ન્તિ કપ્પુટ્ઠાનગ્ગિ વિય અવત્થરન્તો ઉટ્ઠાય તુરિતો ધાવિત્વા આહ –

૧૦૧૪પુબ્બેવ ખોસિ મે વુત્તો, દુક્કરં દુરભિસમ્ભવઞ્ચેતં;
અથ નો ઉપક્ખટસ્સ યઞ્ઞસ્સ, કસ્મા કરોસિ વિક્ખેપં.

૧૦૧૫સબ્બે વજન્તિ સુગતિં, યે યજન્તિ યેપિ યાજેન્તિ;
યે ચાપિ અનુમોદન્તિ, યજન્તાનં એદિસં મહાયઞ્ઞ’’ન્તિ.

તત્થ **પુબ્બેવા**તિ મયા ત્વં પુબ્બેવ વુત્તો “ન તુમ્હાદિસેન ભીરુકજાતિકેન સક્કા યઞ્ઞં યજિતું, યઞ્ઞયજનં નામેતં દુક્કરં દુરભિસમ્ભવ”ન્તિ, અથ નો ઇદાનિ ઉપક્ખટસ્સ પટિયત્તસ્સ યઞ્ઞસ્સ વિક્ખેપં કરોસિ. “વિક્ખમ્ભ”ન્તિપિ પાઠો, પટિસેધન્તિ અત્થો. મહારાજ, કસ્મા એવં કરોસિ. યત્તકા હિ યઞ્ઞં યજન્તિ વા યાજેન્તિ વા અનુમોદન્તિ વા, સબ્બે સુગતિમેવ વજન્તીતિ દસ્સેતિ.

સો અન્ધબાલો રાજા તસ્સ કોધવસિકસ્સ કથં ગહેત્વા ધમ્મસઞ્ઞી હુત્વા પુન પુત્તે ગણ્હાપેસિ. તતો ચન્દકુમારો પિતરં અનુબોધયમાનો આહ –

૧૦૧૬અથ કિસ્સ જનો પુબ્બે, સોત્થાનં બ્રાહ્મણે અવાચેસિ;
અથ નો અકારણસ્મા, યઞ્ઞત્થાય દેવ ઘાતેસિ.

૧૦૧૭પુબ્બેવ નો દહરકાલે, ન હનેસિ ન ઘાતેસિ;
દહરમ્હા યોબ્બનં પત્તા, અદૂસકા તાત હઞ્ઞામ.

૧૦૧૮હત્થિગતે અસ્સગતે, સન્નદ્ધે પસ્સ નો મહારાજ;
યુદ્ધે વા યુજ્ઝમાને વા, ન હિ માદિસા સૂરા હોન્તિ યઞ્ઞત્થાય.

૧૦૧૯પચ્ચન્તે વાપિ કુપિતે, અટવીસુ વા માદિસે નિયોજેન્તિ;
અથ નો અકારણસ્મા, અભૂમિયં તાત હઞ્ઞામ.

૧૦૨૦યાપિ હિ તા સકુણિયો, વસન્તિ તિણઘરાનિ કત્વાન;
તાસમ્પિ પિયા પુત્તા, અથ નો ત્વં દેવ ઘાતેસિ.

૧૦૨૧મા તસ્સ સદ્દહેસિ, ન મં ખણ્ડહાલો ઘાતેય્ય;
મમઞ્હિ સો ઘાતેત્વાન, અનન્તરા તમ્પિ દેવ ઘાતેય્ય.

૧૦૨૨ગામવરં નિગમવરં દદન્તિ, ભોગમ્પિસ્સ મહારાજ;
અથગ્ગપિણ્ડિકાપિ, કુલે કુલે હેતે ભુઞ્જન્તિ.

૧૦૨૩તેસમ્પિ તાદિસાનં, ઇચ્છન્તિ દુબ્ભિતું મહારાજ;
યેભુય્યેન એતે, અકતઞ્ઞુનો બ્રાહ્મણા દેવ.

૧૦૨૪મા નો દેવ અવધિ, દાસે નો દેહિ ખણ્ડહાલસ્સ;
અપિ નિગળબન્ધકાપિ, હત્થી અસ્સે ચ પાલેમ.

૧૦૨૫મા નો દેવ અવધિ, દાસે નો દેહિ ખણ્ડહાલસ્સ;
અપિ નિગળબન્ધકાપિ, હત્થિછકણાનિ ઉજ્ઝેમ.

૧૦૨૬મા નો દેવ અવધિ, દાસે નો દેહિ ખણ્ડહાલસ્સ;
અપિ નિગળબન્ધકાપિ, અસ્સછકણાનિ ઉજ્ઝેમ.

૧૦૨૭મા નો દેવ અવધિ, દાસે નો દેહિ ખણ્ડહાલસ્સ;
યસ્સ હોન્તિ તવ કામા, અપિ રઙ્ઞા પબ્બાજિતા;
ભિક્ખાચરિયં ચરિસ્સામા''તિ.

તત્થ **પુબ્બે**તિ તાત, યદિ અહં મારેતબ્બો, અથ કસ્મા અમ્હાકં ઞાતિજનો પુબ્બે મમ જાતકાલે બ્રાહ્મણે સોત્થાનં અવાચેસિ. તદા કિર ખણ્ડહાલોવ મમ લક્ખણાનિ ઉપધારેત્વા ''ઇમસ્સ કુમારસ્સ ન કોચિ અન્તરાયો ભવિસ્સતિ, તુમ્હાકં અચ્ચયેન રજ્જં કારેસ્સતી''તિ આહ. ઇચ્ચસ્સ પુરિમેન પચ્છિમં ન સમેતિ, મુસાવાદી એસ. અથ નો એતસ્સ વચનં ગહેત્વા અકારણસ્મા નિક્કારણાયેવ યઞ્ઞત્થાય, દેવ, ઘાતેસિ. મા અમ્હે ઘાતેસિ. અયઞ્હિ મયિ એકસ્મિં વેરેન મહાજનં મારેતુકામો, સાધુકં સલ્લક્ખેહિ નરિન્દાતિ. **પુબ્બેવ નો**તિ મહારાજ, સચેપિ અમ્હે મારેતુકામો, પુબ્બેવ નો કસ્મા સયં વા ન હનેસિ, અઞ્ઞેહિ વા ન ઘાતાપેસિ. ઇદાનિ પન મયં દહરમ્હા તરુણા, પઠમવયે ઠિતા પુત્તધીતાહિ વડ્ઢામ, એવંભૂતા તવ અદૂસકાવ કિંકારણા હઞ્ઞામાતિ?

પસ્સ નોતિ અમ્હેવ ચત્તારો ભાતિકે પસ્સ. **યુજ્ઝમાને**તિ પચ્ચત્થિકાનં નગરં પરિવારેત્વા ઠિતકાલે અમ્હાદિસે પુત્તે તેહિ સદ્ધિં યુજ્ઝમાને પસ્સ. અપુત્તકા હિ રાજાનો અનાથા નામ હોન્તિ. **માદિસા**તિ અમ્હાદિસા સૂરા બલવન્તો ન યઞ્ઞત્થાય મારેતબ્બા હોન્તિ. **નિયોજેન્તી**તિ તેસં પચ્ચામિત્તાનં ગણ્હનત્થાય પયોજેન્તિ. **અથ નો**તિ અથ અમ્હે અકારણસ્મા અકારણેન અભૂમિયં અનોકાસેયેવ કસ્મા, તાત, હઞ્ઞામાતિ અત્થો. **મા તસ્સ સદ્દહેસી**તિ મહારાજ, ન મં ખણ્ડહાલો ઘાતયે, મા તસ્સ સદ્દહેય્યાસિ. **ભોગમ્પિસ્સા**તિ ભોગમ્પિ અસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ રાજાનો દેન્તિ. **અથગ્ગપિણ્ડિકાપી**તિ અથ તે અગ્ગોદકં અગ્ગપિણ્ડં લભન્તા અગ્ગપિણ્ડિકાપિ હોન્તિ. **તેસમ્પી**તિ યેસં કુલે ભુઞ્જન્તિ, તેસમ્પિ એવરૂપાનં પિણ્ડદાયકાનં દુબ્ભિતું ઇચ્છન્તિ.

રાજા કુમારસ્સ વિલાપં સુત્વા –

૧૦૨૮દુક્ખં ખો મે જનયથ, વિલપન્તા જીવિતસ્સ કામા હિ;
મુઞ્ચેથ દાનિ કુમારે, અલમ્પિ મે હોતુ પુત્તયઞ્ઞેના''તિ. –

ઇમં ગાથં વત્વા પુનપિ મોચેસિ. ખણ્ડહાલો આગન્ત્વા પુનપિ –

૧૦૨૯પુબ્બેવ ખોસિ મે વુત્તો, દુક્કરં દુરભિસમ્ભવઞ્ચેતં;
અથ નો ઉપક્ખટસ્સ યઞ્ઞસ્સ, કસ્મા કરોસિ વિક્ખેપં.

૧૦૩૦સબ્બે વજન્તિ સુગતિં, યે યજન્તિ યેપિ યાજેન્તિ;
યે ચાપિ અનુમોદન્તિ, યજન્તાનં એદિસં મહાયઞ્ઞ''ન્તિ. –

એવં વત્વા પુન ગણ્હાપેસિ. અથસ્સ અનુનયનત્થં કુમારો આહ –

૧૦૩૧યદિ કિર યજિત્વા પુત્તેહિ, દેવલોકં ઇતો ચુતા યન્તિ;
બ્રાહ્મણો તાવ યજતુ, પચ્છાપિ યજસિ તુવં રાજ.

૧૦૩૨યદિ કિર યજિત્વા પુત્તેહિ, દેવલોકં ઇતો ચુતા યન્તિ;

એસ્વેવ ખણ્ડહાલો, યજતં સકેહિ પુત્તેહિ.

૧૦૩૩એવં જાનન્તો ખણ્ડહાલો, કિં પુત્તકે ન ઘાતેસિ;
સબ્બઞ્ચ ઞાતિજનં, અત્તાનઞ્ચ ન ઘાતેસિ.

૧૦૩૪સબ્બે વજન્તિ નિરયં, યે યજન્તિ યેપિ યાજેન્તિ;
યે ચાપિ અનુમોદન્તિ, યજન્તાનં એદિસં મહાયઞ્ઞં.

૧૦૩૫સચે હિ સો સુજ્ઝતિ યો હનાતિ, હતોપિ સો સગ્ગમુપેતિ ઠાનં;
ભોવાદિ ભોવાદિન મારયેય્યું, યે ચાપિ તેસં અભિસદ્દહેય્યુ''ન્તિ.

તત્થ **બ્રાહ્મણો તાવા**તિ પઠમં તાવ ખણ્ડહાલો યજતુ સકેહિ પુત્તેહિ, અથ તસ્મિં એવં યજિત્વા દેવલોકં ગતે પચ્છા ત્વં યજિસ્સસિ. દેવ, સાદુરસભોજનમ્પિ હિ ત્વં અઞ્ઞેહિ વીમંસાપેત્વા ભુઞ્જસિ, પુત્તદારમારણંયેવ કસ્મા અવીમંસિત્વા કરોસીતિ દીપેન્તો એવમાહ. **એવં જાનન્તો**તિ ''પુત્તધીતરો મારેત્વા દેવલોકં ગચ્છતી''તિ એવં જાનન્તો કિંકારણા અત્તનો પુત્તે ચ ઞાતી ચ અત્તાનઞ્ચ ન ઘાતેસિ. સચે હિ પરં મારેત્વા દેવલોકં ગચ્છન્તિ, અત્તાનં મારેત્વા બ્રહ્મલોકં ગન્તબ્બો ભવિસ્સતિ. એવં યઞ્ઞગુણં જાનન્તેન પરં અમારેત્વા અત્તાવ મારેતબ્બો સિયા. અયં પન તથા અકત્વા મં મારાપેતિ. ઇમિનાપિ કારણેન જાનાહિ, મહારાજ ''યથા એસ વિનિચ્છયે વિલોપં કાતું અલભન્તો એવં કરોતી''તિ. **એદિસન્તિ** એવરૂપં પુત્તઘાતયઞ્ઞં.

કુમારો એત્તકં કથેન્તોપિ પિતરં અત્તનો વચનં ગાહાપેતું અસક્કોન્તો રાજાનં પરિવારેત્વા ઠિતં પરિસં આરબ્ભ આહ –

૧૦૩૬કથઞ્ચ કિર પુત્તકામાયો, ગહપતયો ઘરણિયો ચ;
નગરમ્હિ ન ઉપરવન્તિ રાજાનં, મા ઘાતયિ ઓરસં પુત્તં.

૧૦૩૭કથઞ્ચ કિર પુત્તકામાયો, ગહપતયો ઘરણિયો ચ;
નગરમ્હિ ન ઉપરવન્તિ રાજાનં, મા ઘાતયિ અત્રજં પુત્તં.

૧૦૩૮રઞ્ઞો ચમ્હિ અત્થકામો, હિતો ચ સબ્બજનપદસ્સ;
ન કોચિ અસ્સ પટિઘં, મયા જાનપદો ન પવેદેતી''તિ.

તત્થ **પુત્તકામાયો**તિ ઘરણિયો સન્ધાય વુત્તં. ગહપતયો પન પુત્તકામા નામ હોન્તિ. **ન ઉપરવન્તી**તિ ન ઉપક્કોસન્તિ ન વદન્તિ. **અત્રજન્તિ** અત્તતો જાતં. એવં વુત્તેપિ કોચિ રઞ્ઞા સદ્ધિં કથેતું સમત્થો નામ નાહોસિ. **ન કોચિ અસ્સ પટિઘં મયા**તિ ઇમિના નો લઞ્જો વા ગહિતો, ઇસ્સરિયમદેન વા ઇદં નામ દુક્ખં કતન્તિ કોચિ એકોપિ મયા સદ્ધિં પટિઘં કત્તા નામ નાહોસિ. **જાનપદો ન પવેદેતી**તિ એવં રઞ્ઞો ચ જનપદસ્સ ચ અત્થકામસ્સ મમ પિતરં અયં જાનપદો ''ગુણસમ્પન્નો તે પુત્તો''તિ ન પવેદેતિ, ન જાનાપેતીતિ અત્થો.

એવં વુત્તેપિ કોચિ કિઞ્ચિ ન કથેસિ. તતો ચન્દકુમારો અત્તનો ભરિયાયો તં યાચનત્થાય ઉય્યોજેન્તો આહ –

૧૦૩૯.ગચ્છથ વો ઘરણિયો, તાતઞ્ચ વદેથ ખણ્ડહાલઞ્ચ;
મા ઘાતેથ કુમારે, અદૂસકે સીહસઙ્કાસે.

૧૦૪૦.ગચ્છથ વો ઘરણિયો, તાતઞ્ચ વદેથ ખણ્ડહાલઞ્ચ;
મા ઘાતેથ કુમારે, અપેક્ખિતે સબ્બલોકસ્સા''તિ.

તા ગન્ત્વા યાચિંસુ. તાપિ રાજા ન ઓલોકેસિ. તતો કુમારો અનાથો હુત્વા વિલપન્તો –

૧૦૪૧.યંનૂનાહં જાયેય્યં, રથકારકુલેસુ વા,
પુક્કુસકુલેસુ વા વેસ્સેસુ વા જાયેય્યં,
ન હજ્જ મં રાજ યઞ્ઞે ઘાતેય્યા''તિ. –

વત્વા પુન તા ભરિયાયો ઉય્યોજેન્તો આહ –

૧૦૪૨.સબ્બા સીમન્તિનિયો ગચ્છથ, અય્યસ્સ ખણ્ડહાલસ્સ;
પાદેસુ નિપતથ, અપરાધાહં ન પસ્સામિ.

૧૦૪૩.સબ્બા સીમન્તિનિયો ગચ્છથ, અય્યસ્સ ખણ્ડહાલસ્સ;
પાદેસુ નિપતથ, કિન્તે ભન્તે મયં અદૂસેમા''તિ.

તત્થ **અપરાધાહં ન પસ્સામી**તિ અહં આચરિયખણ્ડહાલે અત્તનો અપરાધં ન પસ્સામિ. **કિન્તે ભન્તે**તિ અય્ય ખણ્ડહાલ, મયં તુય્હં કિં દૂસયિમ્હા, અથ ચન્દકુમારસ્સ દોસો અત્થિ, તં ખમથાતિ વદેથાતિ.

અથ ચન્દકુમારસ્સ કનિટ્ઠભગિની સેલકુમારી નામ સોકં સન્ધારેતું અસક્કોન્તી પિતુ પાદમૂલે પતિત્વા પરિદેવિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૦૪૪.કપણા વિલપતિ સેલા, દિસ્વાન ભાતરે ઉપનીતત્તે;
યઞ્ઞો કિર મે ઉક્ખિપિતો, તાતેન સગ્ગકામેના''તિ.

તત્થ **ઉપનીતત્તે**તિ ઉપનીતસભાવે. **ઉક્ખિપિતો**તિ ઉક્ખિત્તો. **સગ્ગકામેનો**તિ મમ ભાતરો મારેત્વા સગ્ગં ઇચ્છન્તેન. તાત, ઇમે મારેત્વા કિં સગ્ગેન કરિસ્સસીતિ વિલપતિ.

રાજા તસ્સાપિ કથં ન ગણ્હિ. તતો ચન્દકુમારસ્સ પુત્તો વસુલો નામ પિતરં દુક્ખિતં દિસ્વા ''અહં અય્યકં યાચિત્વા મમ પિતુ જીવિતં દાપેસ્સામી''તિ રઞ્ઞો પાદમૂલે પરિદેવિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૦૪૫.આવત્તિ પરિવત્તિ ચ, વસુલો સમ્મુખા રઞ્ઞો;
મા નો પિતરં અવધિ, દહરમ્હાયોબ્બનં પત્તા''તિ.

તત્થ **દહરમ્હાયોબ્બનં પત્તા**તિ દેવ, મયં તરુણદારકા, ન તાવ યોબ્બનપ્પત્તા, અમ્હેસુપિ તાવ અનુકમ્પાય અમ્હાકં પિતરં મા અવધીતિ.

રાજા તસ્સ પરિદેવિતં સુત્વા ભિજ્જમાનહદયો વિય હુત્વા અસ્સુપુણ્ણેહિ નેત્તેહિ કુમારં આલિઙ્ગિત્વા ''તાત, અસ્સાસં પટિલભ, વિસ્સજ્જેમિ તે પિતર''ન્તિ વત્વા ગાથમાહ –

૧૦૪૬એસો તે વસુલ પિતા, સમેહિ પિતરા સહ;
દુક્ખં ખો મે જનયસિ, વિલપન્તો અન્તેપુરસ્મિં;
મુઞ્ચેથ દાનિ કુમારે, અલમ્પિ મે હોતુ પુત્તયઞ્ઞેના''તિ.

તત્થ **અન્તેપુરસ્મિ**ન્તિ રાજનિવેસનસ્સ અન્તરે.

પુન ખણ્ડહાલો આગન્ત્વા આહ –

૧૦૪૭પુબ્બેવ ખોસિ મે વુત્તો, દુક્કરં દુરભિસમ્ભવઞ્ચેતં;
અથ નો ઉપક્ખટસ્સ યઞ્ઞસ્સ, કસ્મા કરોસિ વિક્ખેપં.

૧૦૪૮સબ્બે વજન્તિ સુગતિં, યે યજન્તિ યેપિ યાજેન્તિ;
યે ચાપિ અનુમોદન્તિ, યજન્તાનં એદિસં મહાયઞ્ઞ''ન્તિ.

રાજા પન અન્ધબાલો પુન તસ્સ વચનેન પુત્તે ગણ્હાપેસિ. તતો ખણ્ડહાલો ચિન્તેસિ – ''અયં રાજા મુદુચિત્તો કાલેન ગણ્હાપેતિ, કાલેન વિસ્સજ્જેતિ, પુનપિ દારકાનં વચનેન પુત્તે વિસ્સજ્જેય્ય, યઞ્ઞાવાટઞ્ઞેવ નં નેમી''તિ. અથસ્સ તત્થ ગમનત્થાય ગાથમાહ –

૧૦૪૯સબ્બરતનસ્સ યઞ્ઞો ઉપક્ખટો, એકરાજ તવ પટિયત્તો;
અભિનિક્ખમસ્સુ દેવ, સગ્ગં ગતો ત્વં પમોદિસ્સસી''તિ.

તસ્સત્થો – મહારાજ, તવ યઞ્ઞો સબ્બરતનેહિ ઉપક્ખટો પટિયત્તો, ઇદાનિ તે અભિનિક્ખમનકાલો, તસ્મા અભિનિક્ખમ, યઞ્ઞં યજિત્વા સગ્ગં ગતો પમોદિસ્સસીતિ.

તતો બોધિસત્તં આદાય યઞ્ઞાવાટગમનકાલે તસ્સ ઓરોધા એકતોવ નિક્ખમિંસુ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૦૫૦દહરા સત્તસતા એતા, ચન્દકુમારસ્સ ભરિયાયો;
કેસે પકિરિત્વાન, રોદન્તિયો મગ્ગમનુયાયિંસુ.

૧૦૫૧અપરા પન સોકેન, નિક્ખન્તા નન્દને વિય દેવા;
કેસે પકિરિત્વાન, રોદન્તિયો મગ્ગમનુયાયિસુ''ન્તિ.

તત્થ **નન્દને વિય દેવા**તિ નન્દનવને ચવનદેવપુત્તં પરિવારેત્વા નિક્ખન્તદેવતા વિય ગતા.

ઇતો પરં તાસં વિલાપગાથા હોન્તિ –

૧૦૫૨.કાસિકસુચિવત્થધરા, કુણ્ડલિનો અગલુચન્દનવિલિત્તા;
નીયન્તિ ચન્દસૂરિયા, યઞ્ઞત્થાય એકરાજસ્સ.

૧૦૫૩.કાસિકસુચિવત્થધરા, કુણ્ડલિનો અગલુચન્દનવિલિત્તા;
નીયન્તિ ચન્દસૂરિયા, માતુ કત્વા હદયસોકં.

૧૦૫૪.કાસિકસુચિવત્થધરા, કુણ્ડલિનો અગલુચન્દનવિલિત્તા;
નીયન્તિ ચન્દસૂરિયા, જનસ્સ કત્વા હદયસોકં.

૧૦૫૫.મંસરસભોજના ન્હાપકસુન્હાપિતા, કુણ્ડલિનો અગલુચન્દનવિલિત્તા;
નીયન્તિ ચન્દસૂરિયા, યઞ્ઞત્થાય એકરાજસ્સ.

૧૦૫૬.મંસરસભોજના ન્હાપકસુન્હાપિતા, કુણ્ડલિનો અગલુચન્દનવિલિત્તા;
નીયન્તિ ચન્દસૂરિયા, માતુ કત્વા હદયસોકં.

૧૦૫૭.મંસરસભોજના ન્હાપકસુન્હાપિતા, કુણ્ડલિનો અગલુચન્દનવિલિત્તા;
નીયન્તિ ચન્દસૂરિયા, જનસ્સ કત્વા હદયસોકં.

૧૦૫૮.યસ્સુ પુબ્બે હત્થિવરધુરગતે, હત્થીહિ અનુવજન્તિ;
ત્યજ્જ ચન્દસૂરિયા, ઉભોવ પત્તિકા યન્તિ.

૧૦૫૯.યસ્સુ પુબ્બે અસ્સવરધુરગતે, અસ્સેહિ અનુવજન્તિ;
ત્યજ્જ ચન્દસૂરિયા, ઉભોવ પત્તિકા યન્તિ.

૧૦૬૦.યસ્સુ પુબ્બે રથવરધુરગતે, રથેહિ અનુવજન્તિ;
ત્યજ્જ ચન્દસૂરિયા, ઉભોવ પત્તિકા યન્તિ.

૧૦૬૧.યેહિસ્સુ પુબ્બે નિય્યંસુ, તપનીયકપ્પનેહિ તુરઙ્ગેહિ;
ત્યજ્જ ચન્દસૂરિયા, ઉભોવ પત્તિકા યન્તી''તિ.

તત્થ **કાસિકસુચિવત્થધરા**તિ કાસિકાનિ સુચિવત્થાનિ ધારયમાના. **ચન્દસૂરિયા**તિ ચન્દકુમારો ચ સૂરિયકુમારો ચ. **ન્હાપકસુન્હાપિતા**તિ ચન્દનચુણ્ણેન ઉબ્બટ્ટેત્વા ન્હાપકેહિ કતપરિકમ્મતાય સુન્હાપિતા. **યસ્સૂ**તિ યે અસ્સુ. **અસ્સૂ**તિ નિપાતમત્તં, યે કુમારેતિ અત્થો. **પુબ્બે**તિ ઇતો પુબ્બે. **હત્થિવરધુરગતે**તિ હત્થિવરાનં ધુરગતે, અલઙ્કતહત્થિક્ખન્ધવરગતેતિ અત્થો. **અસ્સવરધુરગતે**તિ અસ્સવરપિટ્ઠિગતે. **રથવરધુરગતે**તિ રથવરમજ્ઝગતે. **નિય્યંસૂ**તિ નિક્ખમિંસુ.

એવં તાસુ પરિદેવન્તીસુયેવ બોધિસત્તં નગરા નીહરિંસુ. સકલનગરં સઙ્ખુભિત્વા નિક્ખમિતું આરભિ. મહાજને નિક્ખન્તે દ્વારાનિ નપ્પહોન્તિ. બ્રાહ્મણો અતિબહું જનં દિસ્વા ''કો જાનાતિ, કિં ભવિસ્સતી''તિ નગરદ્વારાનિ

થકાપેસિ. મહાજનો નિક્ખમિતું અલભન્તો નગરદ્વારસ્સ આસન્નટ્ઠાને ઉય્યાનં અત્થિ, તસ્સ સન્તિકે મહાવિરવં રવિ. તેન રવેન સકુણસઙ્ઘો સઙ્ખુભિતો આકાસં પક્ખન્દિ. મહાજનો તં તં સકુણિં આમન્તેત્વા વિલપન્તો આહ –

૧૦૬૨યદિ સકુણિ મંસમિચ્છસિ, ડયસ્સુ પુબ્બેન પુપ્ફવતિયા;
યજતેત્થ એકરાજા, સમ્મૂળ્હો ચતૂહિ પુત્તેહિ.

૧૦૬૩યદિ સકુણિ મંસમિચ્છસિ, ડયસ્સુ પુબ્બેન પુપ્ફવતિયા;
યજતેત્થ એકરાજા, સમ્મૂળ્હો ચતૂહિ કઞ્ઞાહિ.

૧૦૬૪યદિ સકુણિ મંસમિચ્છસિ, ડયસ્સુ પુબ્બેન પુપ્ફવતિયા;
યજતેત્થ એકરાજા, સમ્મૂળ્હો ચતૂહિ મહેસીતિ.

૧૦૬૫યદિ સકુણિ મંસમિચ્છસિ, ડયસ્સુ પુબ્બેન પુપ્ફવતિયા;
યજતેત્થ એકરાજા, સમ્મૂળ્હો ચતૂહિ ગહપતીહિ.

૧૦૬૬યદિ સકુણિ મંસમિચ્છસિ, ડયસ્સુ પુબ્બેન પુપ્ફવતિયા;
યજતેત્થ એકરાજા, સમ્મૂળ્હો ચતૂહિ હત્થીહિ.

૧૦૬૭યદિ સકુણિ મંસમિચ્છસિ, ડયસ્સુ પુબ્બેન પુપ્ફવતિયા;
યજતેત્થ એકરાજા, સમ્મૂળ્હો ચતૂહિ અસ્સેહિ.

૧૦૬૮યદિ સકુણિ મંસમિચ્છસિ, ડયસ્સુ પુબ્બેન પુપ્ફવતિયા;
યજતેત્થ એકરાજા, સમ્મૂળ્હો ચતૂહિ ઉસભેહિ.

૧૦૬૯યદિ સકુણિ મંસમિચ્છસિ, ડયસ્સુ પુબ્બેન પુપ્ફવતિયા;
યજતેત્થ એકરાજા, સમ્મૂળ્હો સબ્બચતુક્કેના''તિ.

તત્થ **મંસમિચ્છસી**તિ અમ્ભો સકુણિ, સચે મંસં ઇચ્છસિ, પુપ્ફવતિયા પુબ્બેન પુરત્થિમદિસાયં યઞ્ઞાવાટો અત્થિ, તત્થ ગચ્છ. **યજતેત્થા**તિ એત્થ ખણ્ડહાલસ્સ વચનં ગહેત્વા સમ્મૂળ્હો એકરાજા ચતૂહિ પુત્તેહિ યઞ્ઞં યજતિ. સેસગાથાસુપિ એસેવ નયો.

એવં મહાજનો તસ્મિં ઠાને પરિદેવિત્વા બોધિસત્તસ્સ વસનટ્ઠાનં ગન્ત્વા પાસાદં પદક્ખિણં કરોન્તો અન્તેપુરે કૂટાગારઉય્યાનાદીનિ પસ્સન્તો ગાથાહિ પરિદેવિ –

૧૦૭૦અયમસ્સ પાસાદો, ઇદં અન્તેપુરં સુરમણીયં;
તેદાનિ અય્યપુત્તા, ચત્તારો વધાય નિન્નીતા.

૧૦૭૧ઇદમસ્સ કૂટાગારં, સોવણ્ણં પુપ્ફમલ્યવિકિણ્ણં;
તેદાનિ અય્યપુત્તા, ચત્તારો વધાય નિન્નીતા.

૧૦૭૨ઇદમસ્સ ઉય્યાનં, સુપુપ્ફિતં સબ્બકાલિકં રમ્મં;
તેદાનિ અય્યપુત્તા, ચત્તારો વધાય નિન્નીતા.

૧૦૭૩ઇદમસ્સ અસોકવનં, સુપુપ્ફિતં સબ્બકાલિકં રમ્મં;
તેદાનિ અય્યપુત્તા, ચત્તારો વધાય નિન્નીતા.

૧૦૭૪ઇદમસ્સ કણિકારવનં, સુપુપ્ફિતં સબ્બકાલિકં રમ્મં;
તેદાનિ અય્યપુત્તા, ચત્તારો વધાય નિન્નીતા.

૧૦૭૫ઇદમસ્સ પાટલિવનં, સુપુપ્ફિતં સબ્બકાલિકં રમ્મં;
તેદાનિ અય્યપુત્તા, ચત્તારો વધાય નિન્નીતા.

૧૦૭૬ઇદમસ્સ અમ્બવનં, સુપુપ્ફિતં સબ્બકાલિકં રમ્મં;
તેદાનિ અય્યપુત્તા, ચત્તારો વધાય નિન્નીતા.

૧૦૭૭અયમસ્સ પોક્ખરણી, સઞ્છન્ના પદુમપુણ્ડરીકેહિ;
નાવા ચ સોવણ્ણવિકતા, પુપ્ફવલ્લિયા ચિત્તા સુરમણીયા;
તેદાનિ અય્યપુત્તા, ચત્તારો વધાય નિન્નીતા''તિ.

તત્થ **તેદાની**તિ ઇદાનિ તે ચન્દકુમારપ્પમુખા અમ્હાકં અય્યપુત્તા એવરૂપં પાસાદં છડ્ડેત્વા વધાય નીયન્તિ. **સોવણ્ણવિકતા**તિ સુવણ્ણખચિતા.

એત્તકેસુ ઠાનેસુ વિલપન્તા પુન હત્થિસાલાદીનિ ઉપસઙ્કમિત્વા આહંસુ –

૧૦૭૮ઇદમસ્સ હત્થિરતનં, એરાવણો ગજો બલી દન્તી;
તેદાનિ અય્યપુત્તા, ચત્તારો વધાય નિન્નીતા.

૧૦૭૯ઇદમસ્સ અસ્સરતનં, એકખુરો અસ્સો;
તેદાનિ અય્યપુત્તા, ચત્તારો વધાય નિન્નીતા.

૧૦૮૦અયમસ્સ અસ્સરથો, સાળિયનિગ્ઘોસો સુભો રતનવિચિત્તો;
યત્થસ્સુ અય્યપુત્તા, સોભિંસુ નન્દને વિય દેવા;
તેદાનિ અય્યપુત્તા, ચત્તારો વધાય નિન્નીતા.

૧૦૮૧કથં નામ સામસમસુન્દરેહિ, ચન્દનમુદુકગત્તેહિ;
રાજા યજિસ્સતે યઞ્ઞં, સમ્મૂળ્હો ચતૂહિ પુત્તેહિ.

૧૦૮૨કથં નામ સામસમસુન્દરાહિ, ચન્દનમુદુકગત્તાહિ;
રાજા યજિસ્સતે યઞ્ઞં, સમ્મૂળ્હો ચતૂહિ કઞ્ઞાહિ.

૧૦૮૩કથં નામ સામસમસુન્દરાહિ, ચન્દનમુદ્દકગત્તાહિ;
રાજા યજિસ્સતે યઞ્ઞં, સમ્મૂળ્હો ચતૂહિ મહેસીહિ.

૧૦૮૪કથં નામ સામસમસુન્દરેહિ, ચન્દનમુદ્દકગત્તેહિ;
રાજા યજિસ્સતે યઞ્ઞં, સમ્મૂળ્હો ચતૂહિ ગહપતીહિ.

૧૦૮૫યથા હોન્તિ ગામનિગમા, સુઞ્ઞા અમનુસ્સકા બ્રહારઞ્ઞા;
તથા હેસ્સતિ પુપ્ફવતિયા, યિટ્ઠેસુ ચન્દસૂરિયેસૂ''તિ.

તત્થ **એરાવણો**તિ તસ્સ હત્થિનો નામં. **એકખુરો**તિ અભિન્નખુરો. **સાળિયનિગ્ઘોસો**તિ ગમનકાલે સાળિકાનં વિય મધુરેન નિગ્ઘોસેન સમન્નાગતો. **કથં નામા**તિ કેન નામ કારણેન. **સામસમસુન્દરેહી**તિ સુવણ્ણસામેહિ ચ અઞ્ઞમઞ્ઞં જાતિયા સમેહિ ચ નિદ્દોસતાય સુન્દરેહિ. **ચન્દનમુદ્દકગત્તેહી**તિ લોહિતચન્દનલિત્તગત્તેહિ. **બ્રહારઞ્ઞા**તિ યથા તે ગામનિગમા સુઞ્ઞા નિમ્મનુસ્સા બ્રહારઞ્ઞા હોન્તિ, તથા પુપ્ફવતિયાપિ યઞ્ઞે યિટ્ઠેસુ રાજપુત્તેસુ સુઞ્ઞા અરઞ્ઞસદિસા ભવિસ્સતીતિ.

અથ મહાજનો બહિ નિક્ખમિતું અલભન્તો અન્તોનગરેયેવ વિચરન્તો પરિદેવિ. બોધિસત્તોપિ યઞ્ઞાવાટં નીતો. અથસ્સ માતા ગોતમી નામ દેવી ''પુત્તાનં મે જીવિતં દેહિ, દેવા''તિ રઞ્ઞો પાદમૂલે પરિવત્તિત્વા પરિદેવમાના આહ –

૧૦૮૬ઉમ્મત્તિકા ભવિસ્સામિ, ભૂનહતા પંસુના ચ પરિકિણ્ણા;
સચે ચન્દવરં હન્તિ, પાણા મે દેવ રુજ્ઝન્તિ.

૧૦૮૭ઉમ્મત્તિકા ભવિસ્સામિ, ભૂનહતા પંસુના ચ પરિકિણ્ણા;
સચે સૂરિયવરં હન્તિ, પાણા મે દેવ રુજ્ઝન્તી''તિ.

તત્થ **ભૂનહતા**તિ હતવુડ્ઢિ. **પંસુના ચ પરિકિણ્ણા**તિ પંસુપરિકિણ્ણસરીરા ઉમ્મત્તિકા હુત્વા વિચરિસ્સામિ.

સા એવં પરિદેવન્તીપિ રઞ્ઞો સન્તિકા કિઞ્ચિ કથં અલભિત્વા ''મમ પુત્તો તુમ્હાકં કુજ્ઝિત્વા ગતો ભવિસ્સતિ, કિસ્સ નં તુમ્હે ન નિવત્તેથા''તિ કુમારસ્સ ચતસ્સો ભરિયાયો આલિઙ્ગિત્વા પરિદેવન્તી આહ –

૧૦૮૮કિન્નુમા ન રમાપેય્યું, અઞ્ઞમઞ્ઞં પિયંવદા;
ઘટ્ટિકા ઉપરિક્ખી ચ, પોક્ખરણી ચ ભારિકા;
ચન્દસૂરિયેસુ નચ્ચન્તિયો, સમા તાસં ન વિજ્જતી''તિ.

તત્થ **કિન્નુમા ન રમાપેય્યુ**ન્તિ કેન કારણેન ઇમા ઘટ્ટિકાતિઆદિકા ચતસ્સો અઞ્ઞમઞ્ઞં પિયંવદા ચન્દસૂરિયકુમારાનં સન્તિકે નચ્ચન્તિયો મમ પુત્તે ન રમાપયિંસુ, ઉક્કણ્ઠાપયિંસુ. સકલજમ્બુદીપસ્મિઞ્હિ નચ્ચે વા ગીતે વા સમા અઞ્ઞા કાચિ તાસં ન વિજ્જતીતિ અત્થો.

ઇતિ સા સુણ્હાહિ સદ્ધિં પરિદેવિત્વા અઞ્ઞં ગહેતબ્બગ્ગહણં અપસ્સન્તી ખણ્ડહાલં અક્કોસમાના અટ્ઠ ગાથા અભાસિ –

૧૦૮૯ઇમં મય્હં હદયસોકં, પટિમુઞ્ચતુ ખણ્ડહાલ તવ માતા;
યો મય્હં હદયસોકો, ચન્દમ્હિ વધાય નિન્નીતે.

૧૦૯૦ઇમં મય્હં હદયસોકં, પટિમુઞ્ચતુ ખણ્ડહાલ તવ માતા;
યો મય્હં હદયસોકો, સૂરિયમ્હિ વધાય નિન્નીતે.

૧૦૯૧ઇમં મય્હં હદયસોકં, પટિમુઞ્ચતુ ખણ્ડહાલ તવ જાયા;
યો મય્હં હદયસોકો, ચન્દમ્હિ વધાય નિન્નીતે.

૧૦૯૨ઇમં મય્હં હદયસોકં, પટિમુઞ્ચતુ ખણ્ડહાલ તવ જાયા;
યો મય્હં હદયસોકો, સૂરિયમ્હિ વધાય નિન્નીતે.

૧૦૯૩મા ચ પુત્તે મા ચ પતિં, અદ્દક્ખિ ખણ્ડહાલ તવ માતા;
યો ઘાતેસિ કુમારે, અદૂસકે સીહસઙ્કાસે.

૧૦૯૪મા ચ પુત્તે મા ચ પતિં, અદ્દક્ખિ ખણ્ડહાલ તવ માતા;
યો ઘાતેસિ કુમારે, અપેક્ખિતે સબ્બલોકસ્સ.

૧૦૯૫મા ચ પુત્તે મા ચ પતિં, અદ્દક્ખિ ખણ્ડહાલ તવ જાયા;
યો ઘાતેસિ કુમારે, અદૂસકે સીહસઙ્કાસે.

૧૦૯૬મા ચ પુત્તે મા ચ પતિં, અદ્દક્ખિ ખણ્ડહાલ તવ જાયા;
યો ઘાતેસિ કુમારે, અપેક્ખિતે સબ્બલોકસ્સા’’તિ.

તત્થ **ઇમં મય્હન્તિ** મય્હં ઇમં હદયસોકં દુક્ખં. **પટિમુઞ્ચતૂતિ** પવિસતુ પાપુણાતુ. **યો ઘાતેસીતિ** યો ત્વં ઘાતેસિ. **અપેક્ખિતેતિ** સબ્બલોકેન ઓલોકિતે દિસ્સમાને મારેસીતિ અત્થો.

બોધિસત્તો યઞ્ઞાવાટેપિ પિતરં યાચન્તો આહ –

૧૦૯૭મા નો દેવ અવધિ, દાસે નો દેહિ ખણ્ડહાલસ્સ;
અપિ નિગળબન્ધકાપિ, હત્થી અસ્સે ચ પાલેમ.

૧૦૯૮મા નો દેવ અવધિ, દાસે નો દેહિ ખણ્ડહાલસ્સ;
અપિ નિગળબન્ધકાપિ, હત્થિછકણાનિ ઉજ્ઝેમ.

૧૦૯૯મા નો દેવ અવધિ, દાસે નો દેહિ ખણ્ડહાલસ્સ;
અપિ નિગળબન્ધકાપિ, અસ્સછકણાનિ ઉજ્ઝેમ.

૧૧૦૦મા નો દેવ અવધિ, દાસે નો દેહિ ખણ્ડહાલસ્સ;
યસ્સ હોન્તિ તવ કામા, અપિ રઞ્ઞા પબ્બાજિતા;
ભિક્ખાચરિયં ચરિસ્સામ.

૧૧૦૧દિબ્બં દેવ ઉપયાચન્તિ, પુત્તત્થિકાપિ દલિદ્દા;
પટિભાનાનિપિ હિત્વા, પુત્તે ન લભન્તિ એકચ્ચા.

૧૧૦૨આસીસિકાનિ કરોન્તિ, પુત્તા નો જાયન્તુ તતો પપુત્તા;
અથ નો અકારણસ્મા, યઞ્ઞત્થાય દેવ ઘાતેસિ.

૧૧૦૩ઉપયાચિતકેન પુત્તં લભન્તિ, મા તાત નો અઘાતેસિ;
મા કિચ્છાલદ્ધકેહિ પુત્તેહિ, યજિત્થો ઇમં યઞ્ઞં.

૧૧૦૪ઉપયાચિતકેન પુત્તં લભન્તિ, મા તાત નો અઘાતેસિ;
મા કપણલદ્ધકેહિ પુત્તેહિ, અમ્માય નો વિપ્પવાસેહી''તિ.

તત્થ **દિબ્બન્તિ** દેવ, અપુત્તિકા દલિદ્દાપિ નારિયો પુત્તત્થિકા હુત્વા બહું પણ્ણાકારં કરિત્વા પુત્તં વા ધીતરં વા લભામાતિ દિબ્બં ઉપયાચન્તિ. **પટિભાનાનિપિ હિત્વા**તિ દોહળાનિ છડ્ડેત્વાપિ, અલભિત્વાપીતિ અત્થો. ઇદં વુત્તં હોતિ – મહારાજ, નારીનઞ્હિ ઉપ્પન્નં દોહળં અલભિત્વા ગબ્ભો સુસ્સિત્વા નસ્સતિ. તત્થ એકચ્ચા યાચન્તાપિ પુત્તે અલભમાના, કાચિ લદ્ધમ્પિ દોહળં પહાય અપરિભુઞ્જિત્વા ન લભન્તિ, કાચિ દોહળં અલભમાના ન લભન્તિ. મય્હં પન માતા ઉપ્પન્નં દોહળં લભિત્વા પરિભુઞ્જિત્વા ઉપ્પન્નં ગબ્ભં અનાસેત્વા પુત્તે પટિલભિ. એવં પટિલદ્ધે મા નો અવધીતિ યાચતિ.

આસીસિકાનીતિ મહારાજ, ઇમે સત્તા આસીસં કરોન્તિ. કિન્તિ? પુત્તા નો જાયન્તૂતિ. **તતો પપુત્તા**તિ પુત્તાનમ્પિ નો પુત્તા જાયન્તૂતિ. **અથ નો અકારણસ્મા**તિ અથ ત્વં અમ્હે અકારણેન યઞ્ઞત્થાય ઘાતેસિ. **ઉપયાચિતકેના**તિ દેવતાનં આયાચનેન. **કપણલદ્ધકેહી**તિ કપણા વિય હુત્વા લદ્ધકેહિ. **પુત્તેહી**તિ અમ્હેહિ સદ્ધિં અમ્હાકં અમ્માય મા વિપ્પવાસેહિ, મા નો માતરા સદ્ધિં વિપ્પવાસં કરીતિ વદતિ.

સો એવં વદન્તોપિ પિતુ સન્તિકા કિઞ્ચિ કથં અલભિત્વા માતુ પાદમૂલે નિપતિત્વા પરિદેવમાનો આહ –

૧૧૦૫બહુદુક્ખા પોસિય ચન્દં, અમ્મ તુવં જીયસે પુત્તં;
વન્દામિ ખો તે પાદે, લભતં તાતો પરલોકં.

૧૧૦૬હન્દ ચ મં ઉપગૂહ, પાદે તે અમ્મ વન્દિતું દેહિ;
ગચ્છામિ દાનિ પવાસં, યઞ્ઞત્થાય એકરાજસ્સ.

૧૧૦૭હન્દ ચ મં ઉપગૂહ, પાદે તે અમ્મ વન્દિતું દેહિ;
ગચ્છામિ દાનિ પવાસં, માતુ કત્વા હદયસોકં.

૧૧૦૮હન્દ ચ મં ઉપગૂહ, પાદે તે અમ્મ વન્દિતું દેહિ;
ગચ્છામિ દાનિ પવાસં, જનસ્સ કત્વા હદયસોક''ન્તિ.

તત્થ **બહુદુક્ખા પોસિયા**તિ બહૂહિ દુક્ખેહિ પોસિય. **ચન્દ**ન્તિ મં ચન્દકુમારં એવં પોસેત્વા ઇદાનિ, અમ્મ, ત્વં જીયસે પુત્તં. **લભતં તાતો પરલોક**ન્તિ પિતા મે ભોગસમ્પન્નં પરલોકં લભતુ. **ઉપગૂહા**તિ આલિઙ્ગ પરિસ્સજ. **પવાસ**ન્તિ પુન અનાગમનાય અચ્ચન્તં વિપ્પવાસં ગચ્છામિ.

અથસ્સ માતા પરિદેવન્તી ચતસ્સો ગાથા અભાસિ –

૧૧૦૯હન્દ ચ પદુમપત્તાનં, મોળિં બન્ધસ્સુ ગોતમિપુત્ત;
ચમ્પકદલમિસ્સાયો, એસા તે પોરાણિકા પકતિ.

૧૧૧૦હન્દ ચ વિલેપનં તે, પચ્છિમકં ચન્દનં વિલિમ્પસ્સુ;
યેહિ ચ સુવિલિત્તો, સોભસિ રાજપરિસાયં.

૧૧૧૧હન્દ ચ મુદુકાનિ વત્થાનિ, પચ્છિમકં કાસિકં નિવાસેહિ;
યેહિ ચ સુનિવત્થો, સોભસિ રાજપરિસાયં.

૧૧૧૨મુત્તામણિકનકવિભૂસિતાનિ , ગણ્હસ્સુ હત્થાભરણાનિ;
યેહિ ચ હત્થાભરણેહિ, સોભસિ રાજપરિસાય''ન્તિ.

તત્થ **પદુમપત્તાન**ન્તિ પદુમપત્તવેઠનં નામેકં પસાધનં, તં સન્ધાયેવમાહ. તવ વિપ્પકિણ્ણં મોળિં ઉક્ખિપિત્વા પદુમપત્તવેઠનેન યોજેત્વા બન્ધાતિ અત્થો. **ગોતમિપુત્તા**તિ ચન્દકુમારં આલપતિ. **ચમ્પકદલમિસ્સાયો**તિ અબ્ભન્તરિમેહિ ચમ્પકદલેહિ મિસ્સિતા વણ્ણગન્ધસમ્પન્ના નાનાપુપ્ફમાલા પિલન્ધસ્સુ. **એસા તે**તિ એસા તવ પોરાણિકા પકતિ, તમેવ ગણ્હસ્સુ પુત્તાતિ પરિદેવતિ. **યેહિ ચા**તિ યેહિ લોહિતચન્દનવિલેપનેહિ વિલિત્તો રાજપરિસાય સોભસિ, તાનિ વિલિમ્પસ્સૂતિ અત્થો. **કાસિક**ન્તિ સતસહસ્સગ્ઘનકં કાસિકવત્થં. **ગણ્હસ્સૂ**તિ પિલન્ધસ્સુ.

ઇદાનિસ્સ ચન્દા નામ અગ્ગમહેસી તસ્સ પાદમૂલે નિપતિત્વા પરિદેવમાના આહ –

૧૧૧૩ન હિ નૂનાયં રટ્ઠપાલો, ભૂમિપતિ જનપદસ્સ દાયાદો;
લોકિસ્સરો મહન્તો, પુત્તે સ્નેહં જનયતી''તિ.

તં સુત્વા રાજા ગાથમાહ –

૧૧૧૪મય્હમ્પિ પિયા પુત્તા, અત્તા ચ પિયો તુમ્હે ચ ભરિયાયો;
સગ્ગઞ્ચ પત્થયાનો, તેનાહં ઘાતયિસ્સામી''તિ.

તસ્સત્થો – કિંકારણા પુત્તસિનેહં ન જનેમિ? ન કેવલં ગોતમિયા એવ, અથ ખો મય્હમ્પિ પિયા પુત્તા, તથા અત્તા ચ તુમ્હે ચ સુણ્હાયો ભરિયાયો ચ પિયાયેવ. એવં સન્તેપિ સગ્ગઞ્ચ પત્થયાનો અહં સગ્ગં પત્થેન્તો, તેન

કારણેન એતે ઘાતયિસ્સામિ, મા ચિન્તયિત્થ, સબ્બેપેતે મયા સદ્ધિં દેવલોકં એકતો ગમિસ્સન્તીતિ.

ચન્દા આહ –

૧૧૧૫મં પઠમં ઘાતેહિ, મા મે હદયં દુક્ખં ફાલેસિ;
અલઙ્કતો સુન્દરકો, પુત્તો દેવ તવ સુખુમાલો.

૧૧૧૬હન્દય્ય મં હનસ્સુ, પરલોકે ચન્દકેન હેસ્સામિ;
પુઞ્ઞં કરસ્સુ વિપુલં, વિચરામ ઉભોપિ પરલોકે''તિ.

તત્થ **પઠમ**ન્તિ દેવ, મમ સામિકતો પઠમતરં મં ઘાતેહિ. **દુક્ખ**ન્તિ ચન્દસ્સ મરણદુક્ખં મમ હદયં મા ફાલેસિ. **અલઙ્કતો**તિ અયં મમ એકોવ અલં પરિયત્તોતિ એવં અલઙ્કતો. એવરૂપં નામ પુત્તં મા ઘાતયિ, મહારાજાતિ દીપેતિ. **હન્દય્યા**તિ હન્દ, અય્ય, રાજાનં આલપન્તી એવમાહ. **પરલોકે ચન્દકેના**તિ ચન્દેન સદ્ધિં પરલોકે ભવિસ્સામિ. **વિચરામ ઉભોપિ પરલોકે**તિ તયા એકતો ઘાતિતા ઉભોપિ પરલોકે સુખં અનુભવન્તા વિચરામ, મા નો સગ્ગન્તરાયમકાસીતિ.

રાજા આહ –

૧૧૧૭મા ત્વં ચન્દે રુચ્ચિ મરણં, બહુકા તવ દેવરા વિસાલક્ખિ;
તે તં રમયિસ્સન્તિ, યિટ્ઠસ્મિં ગોતમિપુત્તે''તિ.

તત્થ **મા ત્વં ચન્દે રુચ્ચી**તિ મા ત્વં અત્તનો મરણં રોચેસિ. ''મા રુદ્દી''તિપિ પાઠો, મા રોદીતિ અત્થો. **દેવરા**તિ પતિભાતુકા.

તતો પરં સત્થા –

૧૧૧૮એવં વુત્તે ચન્દા અત્તાનં, હન્તિ હત્થતલકેહી''તિ. – ઉપડ્ઢગાથમાહ;
તતો પરં તસ્સાયેવ વિલાપો હોતિ –

''અલમેત્થ જીવિતેન, પિસ્સામિ વિસં મરિસ્સામિ.

૧૧૧૯ન હિ નૂનિમસ્સ રઞ્ઞો, મિત્તામચ્ચા ચ વિજ્જરે સુહદા;
યે ન વદન્તિ રાજાનં, 'મા ઘાતયિ ઓરસે પુત્તે'.

૧૧૨૦ન હિ નૂનિમસ્સ રઞ્ઞો, ઞાતી મિત્તા ચ વિજ્જરે સુહદા;
યે ન વદન્તિ રાજાનં, 'મા ઘાતયિ અત્રજે પુત્તે'.

૧૧૨૧ઇમે તેપિ મય્હં પુત્તા, ગુણિનો કાયૂરધારિનો રાજ;
તેહિપિ યજસ્સુ યઞ્ઞં, અથ મુઞ્ચતુ ગોતમિપુત્તે.

૧૧૨૨બિલસતં મં કત્વાન, યજસ્સુ સત્તધા મહારાજ;
મા જેટ્ઠપુત્તમવધિ, અદૂસકં સીહસઙ્કાસં.

૧૧૨૩બિલસતં મં કત્વાન, યજસ્સુ સત્તધા મહારાજ;
મા જેટ્ઠપુત્તમવધિ, અપેક્ખિતં સબ્બલોકસ્સા''તિ.

તત્થ **એવન્તિ** એવં અન્ધબાલેન એકરાજેન વુત્તે. **હન્તીતિ** ''કિં નામેતં કથેસી''તિ વત્વા હત્થતલેહિ અત્તાનં હન્તિ. **પિસ્સામીતિ** પિવિસ્સામિ. **ઇમે તેપીતિ** વસુલકુમારં આદિં કત્વા સેસદારકે હત્થે ગહેત્વા રઞ્ઞો પાદમૂલે ઠિતા એવમાહ. **ગુણિનોતિ** માલાગુણઆભરણેહિ સમન્નાગતા. **કાયૂરધારિનોતિ** કાયૂરપસાધનધરા. **બિલસતન્તિ** મહારાજ, મં ઘાતેત્વા કોટ્ઠાસસતં કત્વા સત્તધા સત્તસુ ઠાનેસુ યઞ્ઞં યજસ્સુ.

ઇતિ સા રઞ્ઞો સન્તિકે ઇમાહિ ગાથાહિ પરિદેવિત્વા અસ્સાસં અલભમાના બોધિસત્તસ્સેવ સન્તિકં ગન્ત્વા પરિદેવમાના અટ્ઠાસિ. અથ નં સો આહ – ''ચન્દે, મયા જીવમાનેન તુય્હં તસ્મિં તસ્મિં વત્થુસ્મિં સુભણિતે સુકથિતે ઉચ્ચાવચાનિ મણિમુત્તાદીનિ બહૂનિ આભરણાનિ દિન્નાનિ, અજ્જ પન તે ઇદં પચ્છિમદાનં, સરીરારુળ્હં આભરણં દમ્મિ, ગણ્હાહિ ન''ન્તિ. ઇમમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૧૨૪બહુકા તવ દિન્નાભરણા, ઉચ્ચાવચા સુભણિતમ્હિ;
મુત્તામણિવેળુરિયા, એતં તે પચ્છિમકં દાન''ન્તિ.

ચન્દાદેવીપિ તં સુત્વા તતો પરાહિ નવહિ ગાથાહિ વિલપિ –

૧૧૨૫યેસં પુબ્બે ખન્ધેસુ, ફુલ્લા માલાગુણા વિવત્તિંસુ;
તેસજ્જપિ સુનિસિતો, નેત્તિંસો વિવત્તિસ્સતિ ખન્ધેસુ.

૧૧૨૬યેસં પુબ્બે ખન્ધેસુ, ચિત્તા માલાગુણા વિવત્તિંસુ;
તેસજ્જપિ સુનિસિતો, નેત્તિંસો વિવત્તિસ્સતિ ખન્ધેસુ.

૧૧૨૭અચિરં વત નેત્તિંસો, વિવત્તિસ્સતિ રાજપુત્તાનં ખન્ધેસુ;
અથ મમ હદયં ન ફલતિ, તાવ દળ્હબન્ધઞ્ચ મે આસિ.

૧૧૨૮કાસિકસુચિવત્થધરા, કુણ્ડલિનો અગલુચન્દનવિલિત્તા;
નિય્યાથ ચન્દસૂરિયા, યઞ્ઞત્થાય એકરાજસ્સ.

૧૧૨૯કાસિકસુચિવત્થધરા, કુણ્ડલિનો અગલુચન્દનવિલિત્તા;
નિય્યાથ ચન્દસૂરિયા, માતુ કત્વા હદયસોકં.

૧૧૩૦કાસિકસુચિવત્થધરા, કુણ્ડલિનો અગલુચન્દનવિલિત્તા;
નિય્યાથ ચન્દસૂરિયા, જનસ્સ કત્વા હદયસોકં.

૧૧૩૧મંસરસભોજના ન્હાપકસુન્હાપિતા, કુણ્ડલિનો અગલુચન્દનવિલિત્તા;

નિય્યાથ ચન્દસૂરિયા, યઞ્ઞત્થાય એકરાજસ્સ.

૧૧૩૨મંસરસભોજના ન્હાપકસુન્હાપિતા, કુણ્ડલિનો અગલુચન્દનવિલિત્તા;
નિય્યાથ ચન્દસૂરિયા, માતુ કત્વા હદયસોકં.

૧૧૩૩મંસરસભોજના ન્હાપકસુન્હાપિતા, કુણ્ડલિનો અગલુચન્દનવિલિત્તા;
નિય્યાથ ચન્દસૂરિયા, જનસ્સ કત્વા હદયસોક''ન્તિ.

તત્થ **માલાગુણા**તિ પુપ્ફદામાનિ. **તેસજ્જા**તિ તેસં અજ્જ. **નેત્તિંસો**તિ અસિ. **વિવત્તિસ્સતી**તિ પતિસ્સતિ. **અચિરં વતા**તિ અચિરેન વત. **ન ફલતી**તિ ન ભિજ્જતિ. **તાવ દળ્હબન્ધઞ્ચ મે આસી**તિ અતિવિય થિરબન્ધનં મે હદયં ભવિસ્સતીતિ અત્થો. **નિય્યાથા**તિ ગચ્છથ.

એવં તસ્સા પરિદેવન્તિયાવ યઞ્ઞાવાટે સબ્બકમ્મં નિટ્ઠાસિ. રાજપુત્તં નેત્વા ગીવં ઓનામેત્વા નિસીદાપેસું. ખણ્ડહાલો સુવણ્ણપાતિં ઉપનામેત્વા ખગ્ગં આદાય ''તસ્સ ગીવં છિન્દિસ્સામી''તિ અટ્ઠાસિ. તં દિસ્વા ચન્દાદેવી ''અઞ્ઞં મે પટિસરણં નત્થિ, અત્તનો સચ્ચબલેન સામિકસ્સ સોત્થિં કરિસ્સામી''તિ અઞ્જલિં પગ્ગય્હ પરિસાય અન્તરે વિચરન્તી સચ્ચકિરિયં અકાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૧૩૪સબ્બસ્મિં ઉપક્ખટસ્મિં, નિસીદિતે ચન્દસ્મિં યઞ્ઞત્થાય;
પઞ્ચાલરાજધીતા પઞ્જલિકા, સબ્બપરિસાય સમનુપરિયાયિ.

૧૧૩૫યેન સચ્ચેન ખણ્ડહાલો, પાપકમ્મં કરોતિ દુમ્મેધો;
એતેન સચ્ચવજ્જેન, સમઙ્ગિની સામિકેન હોમિ.

૧૧૩૬યે ઇધત્થિ અમનુસ્સા, યાનિ ચ યક્ખભૂતભબ્યાનિ;
કરોન્તુ મે વેય્યાવટિકં, સમઙ્ગિની સામિકેન હોમિ.

૧૧૩૭યા દેવતા ઇધાગતા, યાનિ ચ યક્ખભૂતભબ્યાનિ;
સરણેસિનિં અનાથં તાયથ મં, યાચામહં પતિ માહં અજેય્ય''ન્તિ.

તત્થ **ઉપક્ખટસ્મિ**ન્તિ સબ્બસ્મિં યઞ્ઞસમ્ભારે સજ્જિતે પટિયત્તે. **સમઙ્ગિની**તિ સમ્પયુત્તા એકસંવાસા. **યે ઇધત્થી**તિ યે ઇધ અત્થિ. **યક્ખભૂતભબ્યાની**તિ દેવસઙ્ખાતા યક્ખા ચ વડ્ઢિત્વા ઠિતસત્તસઙ્ખાતા ભૂતા ચ ઇદાનિ વડ્ઢનકસત્તસઙ્ખાતાનિ ભબ્યાનિ ચ. **વેય્યાવટિક**ન્તિ મય્હં વેય્યાવચ્ચં કરોન્તુ. **તાયથ મ**ન્તિ રક્ખથ મં. **યાચામહ**ન્તિ અહં વો યાચામિ. **પતિ માહ**ન્તિ પતિં અહં મા અજેય્યં.

અથ સક્કો દેવરાજા તસ્સા પરિદેવસદ્દં સુત્વા તં પવત્તિં ઞત્વા જલિતં અયકૂટં આદાય ગન્ત્વા રાજાનં તાસેત્વા સબ્બે વિસ્સજ્જાપેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૧૩૮તં સુત્વા અમનુસ્સો, અયોકૂટં પરિબ્ભમેત્વાન;
ભયમસ્સ જનયન્તો, રાજાનં ઇદમવોચ.

૧૧૩૯બુજ્ઝસ્સુ ખો રાજકલિ, મા તાહં મત્થકં નિતાળેસિં;
મા જેટ્ઠપુત્તમવધિ, અદૂસકં સીહસઙ્કાસં.

૧૧૪૦કો તે દિટ્ઠો રાજકલિ, પુત્તભરિયાયો હઞ્ઞમાનાયો;
સેટ્ઠિ ચ ગહપતયો, અદૂસકા સગ્ગકામા હિ.

૧૧૪૧તં સુત્વા ખણ્ડહાલો, રાજા ચ અબ્ભુતમિદં દિસ્વાન;
સબ્બેસં બન્ધનાનિ મોચેસું, યથા તં અનુપઘાતં.

૧૧૪૨સબ્બેસુ વિપ્પમુત્તેસુ, યે તત્થ સમાગતા તદા આસું;
સબ્બે એકેકલેડ્ડુકમદંસુ, એસ વધો ખણ્ડહાલસ્સા''તિ.

તત્થ **અમનુસ્સો**તિ સક્કો દેવરાજા. **બુજ્ઝસ્સૂ**તિ જાનસ્સુ સલ્લક્ખેહિ. **રાજકલી**તિ રાજકાળકણ્ણિ રાજલામક. **મા તાહ**ન્તિ પાપરાજ, બુજ્ઝ, મા તે અહં મત્થકં નિતાળેસિં. **કો તે દિટ્ઠો**તિ કુહિં તયા દિટ્ઠપુબ્બો. **સગ્ગકામા હી**તિ એત્થ **હી**તિ નિપાતમત્તં, સગ્ગકામા સગ્ગં પત્થયમાનાતિ અત્થો. **તં સુત્વા**તિ, ભિક્ખવે, તં સક્કસ્સ વચનં ખણ્ડહાલો સુત્વા. **અબ્ભુતમિદ**ન્તિ રાજા ચ ઇદં સક્કસ્સ દસ્સનં પુબ્બે અભૂતં દિસ્વા. **યથા ત**ન્તિ યથા અનુપઘાતં પાણં મોચેન્તિ, એવમેવ મોચેસું. **એકેકલેડ્ડુકમદંસૂ**તિ ભિક્ખવે, યત્તકા તસ્મિં યઞ્ઞાવાટે સમાગતા, સબ્બે એકકોલાહલં કત્વા ખણ્ડહાલસ્સ એકેકલેડ્ડુપહારં અદંસુ. **એસ વધો**તિ એસોવ ખણ્ડહાલસ્સ વધો અહોસિ, તત્થેવ નં જીવિતક્ખયં પાપેસુન્તિ અત્થો.

તં પન મારેત્વા મહાજનો રાજાનં મારેતું આરભિ. બોધિસત્તો પિતરં પરિસ્સજિત્વા મારેતું ન અદાસિ. મહાજનો ''જીવિતં એતસ્સ પાપરઞ્ઞો દેમ, છત્તં પનસ્સ નગરે ચ વાસં ન દસ્સામ, ચણ્ડાલં કત્વા બહિનગરે વસાપેસ્સામા''તિ વત્વા રાજવેસં હારેત્વા કાસાવં નિવાસાપેત્વા હલિદ્દિપિલોતિકાય સીસં વેઠેત્વા ચણ્ડાલં કત્વા ચણ્ડાલવસનટ્ઠાનં તં પહિણિ. યે પનેતં પસુઘાતયઞ્ઞં યજિંસુ ચેવ યજાપેસુઞ્ચ અનુમોદિંસુ ચ, સબ્બે નિરયપરાયણાવ અહેસું. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૧૪૩સબ્બે પવિટ્ઠા નિરયં, યથા તં પાપકં કરિત્વાન;
ન હિ પાપકમ્મં કત્વા, લબ્ભા સુગતિં ઇતો ગન્તુ''ન્તિ.

સોપિ ખો મહાજનો દ્વે કાળકણ્ણિયો હારેત્વા તત્થેવ અભિસેકસમ્ભારે આહરિત્વા ચન્દકુમારં અભિસિઞ્ચિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૧૪૪સબ્બેસુ વિપ્પમુત્તેસુ, યે તત્થ સમાગતા તદા આસું;
ચન્દં અભિસિઞ્ચિંસુ, સમાગતા રાજપરિસા ચ.

૧૧૪૫સબ્બેસુ વિપ્પમુત્તેસુ, યે તત્થ સમાગતા તદા આસું;
ચન્દં અભિસિઞ્ચિંસુ, સમાગતા રાજકઞ્ઞાયો ચ.

૧૧૪૬સબ્બેસુ વિપ્પમુત્તેસુ, યે તત્થ સમાગતા તદા આસું;

ચન્દં અભિસિઞ્ચિંસુ, સમાગતા દેવપરિસા ચ.

૧૧૪૭સબ્બેસુ વિપ્પમુત્તેસુ, યે તત્થ સમાગતા તદા આસું;
ચન્દં અભિસિઞ્ચિંસુ, સમાગતા દેવકઞ્ઞાયો ચ.

૧૧૪૮સબ્બેસુ વિપ્પમુત્તેસુ, યે તત્થ સમાગતા તદા આસું;
ચેલુક્ખેપમકરું, સમાગતા રાજપરિસા ચ.

૧૧૪૯સબ્બેસુ વિપ્પમુત્તેસુ, યે તત્થ સમાગતા તદા આસું;
ચેલુક્ખેપમકરું, સમાગતા રાજકઞ્ઞાયો ચ.

૧૧૫૦સબ્બેસુ વિપ્પમુત્તેસુ, યે તત્થ સમાગતા તદા આસું;
ચેલુક્ખેપમકરું, સમાગતા દેવપરિસા ચ.

૧૧૫૧સબ્બેસુ વિપ્પમુત્તેસુ, યે તત્થ સમાગતા તદા આસું;
ચેલુક્ખેપમકરું, સમાગતા દેવકઞ્ઞાયો ચ.

૧૧૫૨સબ્બેસુ વિપ્પમુત્તેસુ, બહૂ આનન્દિતા અહું;
નન્દિં પવેસિ નગરં, બન્ધના મોક્ખો અઘોસિત્થા''તિ.

તત્થ **રાજપરિસા ચા**તિ રાજપરિસાપિ તીહિ સઙ્ખેહિ અભિસિઞ્ચિંસુ. **રાજકઞ્ઞાયો ચા**તિ ખત્તિયધીતરોપિ નં અભિસિઞ્ચિંસુ. **દેવપરિસા ચા**તિ સક્કો દેવરાજા વિજયુત્તરસઙ્ખં ગહેત્વા દેવપરિસાય સદ્ધિં અભિસિઞ્ચિ. **દેવકઞ્ઞાયો ચા**તિ સુજાપિ દેવધીતરાહિ સદ્ધિં અભિસિઞ્ચિ. **ચેલુક્ખેપમકરુ**ન્તિ નાનાવણ્ણેહિ વત્થેહિ ધજે ઉસ્સાપેત્વા ઉત્તરિસાટકાનિ આકાસે ખિપન્તા ચેલુક્ખેપં કરિંસુ. રાજપરિસા ચ ઇતરે તયો કોટ્ઠાસા ચાતિ અભિસેકકારકા ચત્તારોપિ કોટ્ઠાસા કરિંસુયેવ. **આનન્દિતા અહુ**ન્તિ આમોદિતા અહેસું. **નન્દિં પવેસિ નગર**ન્તિ ચન્દકુમારસ્સ છત્તં ઉસ્સાપેત્વા નગરં પવિટ્ઠકાલે નગરે આનન્દભેરિ ચરિ. ''કિં વત્વા''તિ? યથા ''અમ્હાકં ચન્દકુમારો બન્ધના મુત્તો, એવમેવ સબ્બે બન્ધના મુચ્ચન્તૂ''તિ. તેન વુત્તં ''બન્ધના મોક્ખો અઘોસિત્થા''તિ.

બોધિસત્તો પિતુ વત્તં પટ્ઠપેસિ. અન્તોનગરં પન પવિસિતું ન લભતિ. પરિબ્બયસ્સ ખીણકાલે બોધિસત્તો ઉય્યાનકીળાદીનં અત્થાય ગચ્છન્તો તં ઉપસઙ્કમિત્વા ''પતિમ્હી''તિ ન વન્દતિ, અઞ્જલિં પન કત્વા ''ચિરં જીવ સામી''તિ વદતિ. ''કેનત્થો''તિ વુત્તે આરોચેસિ. અથસ્સ પરિબ્બયં દાપેસિ. સો ધમ્મેન રજ્જં કારેત્વા આયુપરિયોસાને દેવલોકં પૂરયમાનો અગમાસિ.

સત્થા ઇમં ધમ્મદેસનં આહરિત્વા ''ન, ભિક્ખવે, ઇદાનેવ, પુબ્બેપિ દેવદત્તો મં એકં નિસ્સાય બહૂ મારેતું વાયામમકાસી''તિ વત્વા જાતકં સમોધાનેસિ. તદા ખણ્ડહાલો દેવદત્તો અહોસિ, ગોતમીદેવી મહામાયા, ચન્દાદેવી રાહુલમાતા, વસુલો રાહુલો, સેલા ઉપ્પલવણ્ણા, સૂરો વામગોત્તો કસ્સપો, ભદ્દસેનો મોગ્ગલ્લાનો, સૂરિયકુમારો સારિપુત્તો, ચન્દરાજા પન અહમેવ સમ્માસમ્બુદ્ધો અહોસિન્તિ.

ચન્દકુમારજાતકવણ્ણના સત્તમા.

[૫૪૫] ૮. મહાનારદકસ્સપજાતકવણ્ણના

અહુ રાજા વિદેહાનન્તિ ઇદં સત્થા લટ્ઠિવનુય્યાને વિહરન્તો ઉરુવેલકસ્સપદમનં આરબ્ભ કથેસિ. યદા હિ સત્થા પવત્તિતવરધમ્મચક્કો ઉરુવેલકસ્સપાદયો જટિલે દમેત્વા મગધરાજસ્સ પટિસ્સવં લોચેતું પુરાણજટિલસહસ્સપરિવુતો લટ્ઠિવનુય્યાનં અગમાસિ. તદા દ્વાદસનહુતાય પરિસાય સદ્ધિં આગન્ત્વા દસબલં વન્દિત્વા નિસિન્નસ્સ મગધરઞ્ઞો પરિસન્તરે બ્રાહ્મણગહપતિકાનં વિતક્કો ઉપ્પજ્જિ ''કિં નુ ખો ઉરુવેલકસ્સપો મહાસમણે બ્રહ્મચરિયં ચરતિ, ઉદાહુ મહાસમણો ઉરુવેલકસ્સપે''તિ. અથ ખો ભગવા તેસં દ્વાદસનહુતાનં ચેતસા ચેતોપરિવિતક્કમઞ્ઞાય ''કસ્સપસ્સ મમ સન્તિકે પબ્બજિતભાવં જાનાપેસ્સામી''તિ ઇમં ગાથમાહ –

''કિમેવ દિસ્વા ઉરુવેલવાસિ, પહાસિ અગ્ગિં કિસકોવદાનો;
પુચ્છામિ તં કસ્સપ એતમત્થં, કથં પહીનં તવ અગ્ગિહુત્ત''ન્તિ. (મહાવ॰ ૫૫);

થેરોપિ ભગવતો અધિપ્પાયં વિદિત્વા –

''રૂપે ચ સદ્દે ચ અથો રસે ચ, કામિત્થિયો ચાભિવદન્તિ યઞ્ઞા;
એતં મલન્તિ ઉપધીસુ ઞત્વા, તસ્મા ન યિટ્ઠે ન હુતે અરઞ્જિ''ન્તિ. (મહાવ॰ ૫૫); –

ઇમં ગાથં વત્વા અત્તનો સાવકભાવં પકાસનત્થં તથાગતસ્સ પાદપિટ્ઠે સીસં ઠપેત્વા ''સત્થા મે, ભન્તે, ભગવા, સાવકોહમસ્મી''તિ વત્વા એકતાલં દ્વિતાલં તિતાલન્તિ યાવ સત્તતાલપ્પમાણં સત્તક્ખત્તું વેહાસં અબ્ભુગ્ગન્ત્વા ઓરુય્હ તથાગતં વન્દિત્વા એકમન્તં નિસીદિ. તં પાટિહારિયં દિસ્વા મહાજનો ''અહો મહાનુભાવો બુદ્ધો, એવં થામગતદિટ્ઠિકો નામ અત્તાનં 'અરહા'તિ મઞ્ઞમાનો ઉરુવેલકસ્સપોપિ દિટ્ઠિજાલં ભિન્દિત્વા તથાગતેન દમિતો''તિ સત્થુ ગુણકથઞ્ઞેવ કથેસિ. તં સુત્વા સત્થા ''અનચ્છરિયં ઇદાનિ સબ્બઞ્ઞુતપ્પત્તેન મયા ઇમસ્સ દમનં, સ્વાહં પુબ્બે સરાગકાલેપિ નારદો નામ બ્રહ્મા હુત્વા ઇમસ્સ દિટ્ઠિજાલં ભિન્દિત્વા ઇમં નિબ્બિસેવનમકાસિ''ન્તિ વત્વા તાય પરિસાય યાચિતો અતીતં આહરિ.

અતીતે વિદેહરટ્ઠે મિથિલાયં અઙ્ગતિ નામ રાજા રજ્જં કારેસિ ધમ્મિકો ધમ્મરાજા. તસ્સ રુચા નામ ધીતા અહોસિ અભિરૂપા દસ્સનીયા પાસાદિકા કપ્પસતસહસ્સં પત્થિતપત્થના મહાપુઞ્ઞા અગ્ગમહેસિયા કુચ્છિસ્મિં નિબ્બત્તા. સેસા પનસ્સ સોળસસહસ્સા ઇત્થિયો વઞ્ઝા અહેસું. તસ્સ સા ધીતા પિયા અહોસિ મનાપા. સો તસ્સા નાનાપુપ્ફપૂરે પઞ્ચવીસતિપુપ્ફસમુગ્ગે અનગ્ઘાનિ સુખુમાનિ વત્થાનિ ચ ''ઇમેહિ અત્તાનં અલઙ્કરોતૂ''તિ દેવસિકં પહિણિ. ખાદનીયભોજનીયસ્સ પન પમાણં નત્થિ. અન્વદ્ધમાસં ''દાનં દેતૂ''તિ સહસ્સં સહસ્સં પેસેસિ. તસ્સ ખો પન વિજયો ચ સુનામો ચ અલાતો ચાતિ તયો અમચ્ચા અહેસું. સો કોમુદિયા ચાતુમાસિનિયા છણે પવત્તમાને દેવનગરં વિય નગરે ચ અન્તેપુરે ચ અલઙ્કતે સુન્હાતો સુવિલિત્તો સબ્બાલઙ્કારપ્પટિમણ્ડિતો ભુત્તસાયમાસો વિવટસીહપઞ્જરે મહાતલે અમચ્ચગણપરિવુતો વિસુદ્ધં ગગનતલં અભિલઙ્ઘમાનં ચન્દમણ્ડલં દિસ્વા ''રમણીયા વત ભો દોસિના રત્તિ, કાય નુ ખો અજ્જ રતિયા અભિરમેય્યામા''તિ અમચ્ચે પુચ્છિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૧૫૩.અહુ રાજા વિદેહાનં, અઙ્ગતિ નામ ખત્તિયો;
પહૂતયોગ્ગો ધનિમા, અનન્તબલપોરિસો.

૧૧૫૪. સો ચ પન્નરસિં રત્તિં, પુરિમયામે અનાગતે;
ચાતુમાસા કોમુદિયા, અમચ્ચે સન્નિપાતયિ.

૧૧૫૫. પણ્ડિતે સુતસમ્પન્ને, મ્હિતપુબ્બે વિચક્ખણે;
વિજયઞ્ચ સુનામઞ્ચ, સેનાપતિં અલાતકં.

૧૧૫૬. તમનુપુચ્છિ વેદેહો, પચ્ચેકં બ્રૂથ સં રુચિં;
ચાતુમાસા કોમુદજ્જ, જુણ્હં બ્યપહતં તમં;
કાયજ્જ રતિયા રત્તિં, વિહરેમુ ઇમં ઉતુ’’ન્તિ.

તત્થ **પહૂતયોગ્ગો**તિ બહુકેન હત્થિયોગ્ગાદિના સમન્નાગતો. **અનન્તબલપોરિસો**તિ અનન્તબલકાયો. **અનાગતે**તિ પરિયોસાનં અપ્પત્તે, અનતિક્કન્તેતિ અત્થો. **ચાતુમાસા**તિ ચતુન્નં વસ્સિકમાસાનં પચ્છિમદિવસભૂતાય રત્તિયા. **કોમુદિયા**તિ કુલ્લકુમુદાય. **મ્હિતપુબ્બે**તિ પઠમં સિતં કત્વા પચ્છા કથનસીલે. **તમનુપુચ્છી**તિ તં તેસુ અમચ્ચેસુ એકેકં અમચ્ચં અનુપુચ્છિ. **પચ્ચેકં બ્રૂથ સં રુચિ**ન્તિ સબ્બેપિ તુમ્હે અત્તનો અત્તનો અજ્ઝાસયાનુરૂપં રુચિં પચ્ચેકં મય્હં કથેથ. **કોમુદજ્જા**તિ કોમુદી અજ્જ. **જુણ્હ**ન્તિ જુણ્હાય નિસ્સયભૂતં ચન્દમણ્ડલં અબ્ભુગ્ગચ્છતિ. **બ્યપહતં તમ**ન્તિ તેન સબ્બં અન્ધકારં વિહતં. **ઉતુ**ન્તિ અજ્જ રત્તિં ઇમં એવરૂપં ઉતું કાયરતિયા વિહરેય્યામાતિ.

ઇતિ રાજા અમચ્ચે પુચ્છિ. તેન તે પુચ્છિતા અત્તનો અત્તનો અજ્ઝાસયાનુરૂપં કથં કથયિંસુ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૧૫૭. તતો સેનાપતિ રઞ્ઞો, અલાતો એતદબ્રવિ;
‘હટ્ઠં યોગ્ગં બલં સબ્બં, સેનં સન્નાહયામસે.

૧૧૫૮. નિય્યામ દેવ યુદ્ધાય, અનન્તબલપોરિસા;
યે તે વસં ન આયન્તિ, વસં ઉપનયામસે;
એસા મય્હં સકા દિટ્ઠિ, અજિતં ઓજિનામસે’.

૧૧૫૯. અલાતસ્સ વચો સુત્વા, સુનામો એતદબ્રવિ;
‘સબ્બે તુય્હં મહારાજ, અમિત્તા વસમાગતા.

૧૧૬૦. નિક્ખિત્તસત્થા પચ્ચત્થા, નિવાતમનુવત્તરે;
ઉત્તમો ઉસ્સવો અજ્જ, ન યુદ્ધં મમ રુચ્ચતિ.

૧૧૬૧. અન્નપાનઞ્ચ ખજ્જઞ્ચ, ખિપ્પં અભિહરન્તુ તે;
રમસ્સુ દેવ કામેહિ, નચ્ચગીતે સુવાદિતે’.

૧૧૬૨. સુનામસ્સ વચો સુત્વા, વિજયો એતદબ્રવિ;
‘સબ્બે કામા મહારાજ, નિચ્ચં તવ મુપટ્ઠિતા.

૧૧૬૩. ન હેતે દુલ્લભા દેવ, તવ કામેહિ મોદિતું;
સદાપિ કામા સુલભા, નેતં ચિત્તમતં મમ.

૧૧૬૪. ‘સમણં બ્રાહ્મણં વાપિ, ઉપાસેમુ બહુસ્સુતં;
યો નજ્જ વિનયે કઙ્ખં, અત્થધમ્મવિદૂ ઇસે’.

૧૧૬૫. વિજયસ્સ વચો સુત્વા, રાજા અઙ્ગતિ મબ્રવિ;
‘યથા વિજયો ભણતિ, મય્હમ્પેતંવ રુચ્ચતિ;

૧૧૬૬. સમણં બ્રાહ્મણં વાપિ, ઉપાસેમુ બહુસ્સુતં;
યો નજ્જ વિનયે કઙ્ખં, અત્થધમ્મવિદૂ ઇસે.

૧૧૬૭. ‘સબ્બેવ સન્તા કરોથ મતિં, કં ઉપાસેમુ પણ્ડિતં;
યો નજ્જ વિનયે કઙ્ખં, અત્થધમ્મવિદૂ ઇસે’.

૧૧૬૮. વેદેહસ્સ વચો સુત્વા, અલાતો એતદબ્રવિ;
‘અત્થાયં મિગદાયસ્મિં, અચેલો ધીરસમ્મતો.

૧૧૬૯. ગુણો કસ્સપગોત્તાયં, સુતો ચિત્રકથી ગણી;
તં દેવ પયિરુપાસેમુ, સો નો કઙ્ખં વિનેસ્સતિ’.

૧૧૭૦. ‘‘અલાતસ્સ વચો સુત્વા, રાજા ચોદેસિ સારથિં;
મિગદાયં ગમિસ્સામ, યુત્તં યાનં ઇધા નયા’’તિ.

તત્થ **હટ્ઠન્તિ** તુટ્ઠપહટ્ઠં. **ઓજિનામસે**તિ યં નો અજિતં, તં જિનામ. એસો મમ અજ્ઝાસયોતિ. રાજા તસ્સ કથં નેવ પટિક્કોસિ, નાભિનન્દિ. **એતદબ્રવી**તિ રાજાનં અલાતસ્સ વચનં અનભિનન્દન્તં અપ્પટિક્કોસન્તં દિસ્વા ‘‘નાયં યુદ્ધજ્ઝાસયો, અહમસ્સ ચિત્તં ગણ્હન્તો કામગુણાભિરતિં વણ્ણયિસ્સામી’’તિ ચિન્તેત્વા એતં ‘‘સબ્બે તુય્હ’’ન્તિઆદિવચનં અબ્રવિ.

વિજયો એતદબ્રવીતિ રાજા સુનામસ્સપિ વચનં નાભિનન્દિ, ન પટિક્કોસિ. તતો વિજયો ‘‘અયં રાજા ઇમેસં દ્વિન્નમ્પિ વચનં સુત્વા તુણ્હીયેવ ઠિતો, પણ્ડિતા નામ ધમ્મસ્સવનસોણ્ડા હોન્તિ, ધમ્મસ્સવનમસ્સ વણ્ણયિસ્સામી’’તિ ચિન્તેત્વા એતં ‘‘સબ્બે કામા’’તિઆદિવચનં અબ્રવિ. તત્થ **તવ મુપટ્ઠિતા**તિ તવ ઉપટ્ઠિતા. **મોદિતુન્તિ** તવ કામેહિ મોદિતું અભિરમિતું ઇચ્છાય સતિ ન હિ એતે કામા દુલ્લભા. **નેતં ચિત્તમતં મમા**તિ એતં તવ કામેહિ અભિરમણં મમ ચિત્તમતં ન હોતિ, ન મે એત્થ ચિત્તં પક્ખન્દતિ. **યો નજ્જા**તિ યો નો અજ્જ. **અત્થધમ્મવિદૂ**તિ પાળિઅત્થઞ્ચેવ પાળિધમ્મઞ્ચ જાનન્તો. **ઇસે**તિ ઇસિ એસિતગુણો.

અઙ્ગતિ મબ્રવીતિ અઙ્ગતિ અબ્રવિ. **મય્હમ્પેતંવ રુચ્ચતી**તિ મય્હમ્પિ એતઞ્ઞેવ રુચ્ચતિ. **સબ્બેવ સન્તા**તિ સબ્બેવ તુમ્હે ઇધ વિજ્જમાના મતિં કરોથ ચિન્તેથ. **અલાતો એતદબ્રવી**તિ રઞ્ઞો કથં સુત્વા અલાતો ‘‘અયં મમ કુલૂપકો ગુણો નામ આજીવકો રાજુય્યાને વસતિ, તં પસંસિત્વા રાજકુલૂપકં કરિસ્સામી’’તિ ચિન્તેત્વા એતં

‘‘અત્થાય’’ન્તિઆદિવચનં અબ્રવિ. તત્થ **ધીરસમ્મતો**તિ પણ્ડિતોતિ સમ્મતો. **કસ્સપગોત્તાય**ન્તિ કસ્સપગોત્તો અયં. **સુતો**તિ બહુસ્સુતો. **ગણી**તિ ગણસત્થા. **ચોદેસી**તિ આણાપેસિ.

રઞ્ઞો તં કથં સુત્વા સારથિનો તથા કરિંસુ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૧૭૧.તસ્સ યાનં અયોજેસું, દન્તં રૂપિયપક્ખરં;
સુક્કમટ્ઠપરિવારં, પણ્ડરં દોસિના મુખં.

૧૧૭૨.તત્રાસું કુમુદાયુત્તા, ચત્તારો સિન્ધવા હયા;
અનિલૂપમસમુપ્પાતા, સુદન્તા સોણ્ણમાલિનો.

૧૧૭૩.સેતચ્છત્તં સેતરથો, સેતસ્સા સેતબીજની;
વેદેહો સહમચ્ચેહિ, નિય્યં ચન્દોવ સોભતિ.

૧૧૭૪.તમનુયાયિંસુ બહવો, ઇન્દિખગ્ગધરા બલી;
અસ્સપિટ્ઠિગતા વીરા, નરા નરવરાધિપં.

૧૧૭૫.સો મુહુત્તંવ યાયિત્વા, યાના ઓરુય્હ ખત્તિયો;
વેદેહો સહમચ્ચેહિ, પત્તી ગુણમુપાગમિ.

૧૧૭૬.યેપિ તત્થ તદા આસું, બ્રાહ્મણિબ્ભા સમાગતા;
ન તે અપનયી રાજા, અકતં ભૂમિમાગતે’’તિ.

તત્થ **તસ્સ યાન**ન્તિ તસ્સ રઞ્ઞો રથં યોજયિંસુ. **દન્ત**ન્તિ દન્તમયં. **રૂપિયપક્ખર**ન્તિ રજતમયઉપક્ખરં. **સુક્કમટ્ઠપરિવાર**ન્તિ પરિસુદ્ધાફરુસપરિવારં. **દોસિના મુખ**ન્તિ વિગતદોસાય રત્તિયા મુખં વિય, ચન્દસદિસન્તિ અત્થો. **તત્રાસુ**ન્તિ તત્ર અહેસું. **કુમુદા**તિ કુમુદવણ્ણા. **સિન્ધવા**તિ સિન્ધવજાતિકા. **અનિલૂપમસમુપ્પાતા**તિ વાતસદિસવેગા. **સેતચ્છત્ત**ન્તિ તસ્મિં રથે સમુસ્સાપિતં છત્તમ્પિ સેતં અહોસિ. **સેતરથો**તિ સોપિ રથો સેતોયેવ. **સેતસ્સા**તિ અસ્સાપિ સેતા. **સેતબીજની**તિ બીજનીપિ સેતા. **નિય્ય**ન્તિ તેન રથેન નિગ્ગચ્છન્તો અમચ્ચગણપરિવુતો વેદેહરાજા ચન્દો વિય સોભતિ.

નરવરાધિપન્તિ નરવરાનં અધિપતિં રાજાધિરાજાનં. **સો મુહુત્તંવ યાયિત્વા**તિ સો રાજા મુહુત્તેનેવ ઉય્યાનં ગન્ત્વા. **પત્તી ગુણમુપાગમી**તિ પત્તિકોવ ગુણં આજીવકં ઉપાગમિ. **યેપિ તત્થ તદા આસુ**ન્તિ યેપિ તસ્મિં ઉય્યાને તદા પુરેતરં ગન્ત્વા તં આજીવકં પયિરુપાસમાના નિસિન્ના અહેસું. **ન તે અપનયી**તિ અમ્હાકમેવ દોસો, યે મયં પચ્છા અગમિમ્હા, તુમ્હે મા ચિન્તયિત્થાતિ તે બ્રાહ્મણે ચ ઇબ્ભે ચ રઞ્ઞોયેવ અત્થાય અકતં અકતોકાસં ભૂમિં સમાગતે ન ઉસ્સારણં કારેત્વા અપનયીતિ.

તાય પન ઓમિસ્સકપરિસાય પરિવુતોવ એકમન્તં નિસીદિત્વા પટિસન્થારમકાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૧૭૭. તતો સો મુદુકા ભિસિયા, મુદુચિત્તકસન્થતે;
મુદુપચ્ચત્થતે રાજા, એકમન્તં ઉપાવિસિ.

૧૧૭૮. નિસજ્જ રાજા સમ્મોદિ, કથં સારણિયં તતો;
‘કચ્ચિ યાપનિયં ભન્તે, વાતાનમવિયગ્ગતા.

૧૧૭૯. કચ્ચિ અકસિરા વુત્તિ, લભસિ પિણ્ડયાપનં;
અપ્પાબાધો ચસિ કચ્ચિ, ચક્ખું ન પરિહાયતિ’.

૧૧૮૦. એવં ગુણો પટિસમ્મોદિ, વેદેહં વિનયે રતં;
‘યાપનીયં મહારાજ, સબ્બમેતં તદૂભયં.

૧૧૮૧. કચ્ચિ તુય્હમ્પિ વેદેહ, પચ્ચન્તા ન બલીયરે;
કચ્ચિ અરોગં યોગ્ગં તે, કચ્ચિ વહતિ વાહનં;
કચ્ચિ તે બ્યાધયો નત્થિ, સરીરસ્સુપતાપિયા’.

૧૧૮૨. પટિસમ્મોદિતો રાજા, તતો પુચ્છિ અનન્તરા;
અત્થં ધમ્મઞ્ચ ઞાયઞ્ચ, ધમ્મકામો રથેસભો.

૧૧૮૩. કથં ધમ્મં ચરે મચ્ચો, માતાપિતૂસુ કસ્સપ;
કથં ચરે આચરિયે, પુત્તદારે કથં ચરે.

૧૧૮૪. કથં ચરેય્ય વુડ્ઢેસુ, કથં સમણબ્રાહ્મણે;
કથઞ્ચ બલકાયસ્મિં, કથં જનપદે ચરે.

૧૧૮૫. કથં ધમ્મં ચરિત્વાન, મચ્ચા ગચ્છન્તિ સુગ્ગતિં;
કથઞ્ચેકે અધમ્મટ્ઠા, પતન્તિ નિરયં અથો’’’તિ.

તત્થ **મુદુકા ભિસિયા**તિ મુદુકાય સુખસમ્ફસ્સાય ભિસિયા. **મુદુચિત્તકસન્થતે**તિ સુખસમ્ફસ્સે ચિત્તત્થરણે. **મુદુપચ્ચત્થતે**તિ મુદુના પચ્ચત્થરણેન પચ્ચત્થતે. **સમ્મોદી**તિ આજીવકેન સદ્ધિં સમ્મોદનીયં કથં કથેસિ. **તતો**તિ તતો નિસજ્જનતો અનન્તરમેવ સારણીયં કથં કથેસીતિ અત્થો. તત્થ **કચ્ચિ યાપનિય**ન્તિ કચ્ચિ તે, ભન્તે, સરીરં પચ્ચયેહિ યાપેતું સક્કા. **વાતાનમવિયગ્ગતા**તિ કચ્ચિ તે સરીરે ધાતુયો સમપ્પવત્તા, વાતાનં બ્યગ્ગતા નત્થિ, તત્થ તત્થ વગ્ગવગ્ગા હુત્વા વાતા ન બાધયન્તીતિ અત્થો.

અકસિરાતિ નિદ્દુક્ખા. **વુત્તી**તિ જીવિતવુત્તિ. **અપ્પાબાધો**તિ ઇરિયાપથભઞ્જકેનાબાધેન વિરહિતો . **ચક્ખુ**ન્તિ કચ્ચિ તે ચક્ખુઆદીનિ ઇન્દ્રિયાનિ ન પરિહાયન્તીતિ પુચ્છતિ. **પટિસમ્મોદી**તિ સમ્મોદનીયકથાય પટિકથેસિ. તત્થ **સબ્બમેત**ન્તિ યં તયા વુત્તં વાતાનમવિયગ્ગતાદિ, તં સબ્બં તથેવ. **તદૂભય**ન્તિ યમ્પિ તયા ‘‘અપ્પાબાધો ચસિ કચ્ચિ, ચક્ખું ન પરિહાયતી’’તિ વુત્તં, તમ્પિ ઉભયં તથેવ.

ન બલીયરેતિ નાભિભવન્તિ ન કુપ્પન્તિ. **અનન્તરા**તિ પટિસન્થારતો અનન્તરા પઞ્હં પુચ્છિ. તત્થ **અત્થં ધમ્મઞ્ચ ઞાયઞ્ચા**તિ પાળિઅત્થઞ્ચ પાળિઞ્ચ કારણયુત્તિઞ્ચ . સો હિ ''કથં ધમ્મં ચરે''તિ પુચ્છન્તો માતાપિતુઆદીસુ પટિપત્તિદીપકં પાળિઞ્ચ પાળિઅત્થઞ્ચ કારણયુત્તિઞ્ચ મે કથેથાતિ ઇમં અત્થઞ્ચ ધમ્મઞ્ચ ઞાયઞ્ચ પુચ્છતિ. તત્થ **કથઞ્ચેકે અધમ્મટ્ઠા**તિ એકચ્ચે અધમ્મે ઠિતા કથં નિરયઞ્ચેવ અથો સેસઅપાયે ચ પતન્તીતિ સબ્બઞ્ઞુબુદ્ધપચ્ચેકબુદ્ધબુદ્ધસાવકમહાબોધિસત્તેસુ પુરિમસ્સ પુરિમસ્સ અલાભેન પચ્છિમં પચ્છિમં પુચ્છિતબ્બકં મહેસક્ખપઞ્હં રાજા કિઞ્ચિ અજાનન્તં નગ્ગભોગ્ગં નિસ્સિરિકં અન્ધબાલં આજીવકં પુચ્છિ.

સોપિ એવં પુચ્છિતો પુચ્છાનુરૂપં બ્યાકરણં અદિસ્વા ચરન્તં ગોણં દણ્ડેન પહરન્તો વિય ભત્તપાતિયં કચવરં ખિપન્તો વિય ચ ''સુણ, મહારાજા''તિ ઓકાસં કારેત્વા અત્તનો મિચ્છાવાદં પટ્ઠપેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૧૮૬. વેદેહસ્સ વચો સુત્વા, કસ્સપો એતદબ્રવિ;
'સુણોહિ મે મહારાજ, સચ્ચં અવિતથં પદં.

૧૧૮૭. નત્થિ ધમ્મચરિતસ્સ, ફલં કલ્યાણપાપકં;
નત્થિ દેવ પરો લોકો, કો તતો હિ ઇધાગતો.

૧૧૮૮. નત્થિ દેવ પિતરો વા, કુતો માતા કુતો પિતા;
નત્થિ આચરિયો નામ, અદન્તં કો દમેસ્સતિ.

૧૧૮૯. સમતુલ્યાનિ ભૂતાનિ, નત્થિ જેટ્ઠાપચાયિકા;
નત્થિ બલં વીરિયં વા, કુતો ઉટ્ઠાનપોરિસં;
નિયતાનિ હિ ભૂતાનિ, યથા ગોટવિસો તથા.

૧૧૯૦. લદ્ધેય્યં લભતે મચ્ચો, તત્થ દાનફલં કુતો;
નત્થિ દાનફલં દેવ, અવસો દેવવીરિયો.

૧૧૯૧. બાલેહિ દાનં પઞ્ઞત્તં, પણ્ડિતેહિ પટિચ્છિતં;
અવસા દેન્તિ ધીરાનં, બાલા પણ્ડિતમાનિનો'''તિ.

તત્થ **ઇધાગતો**તિ તતો પરલોકતો ઇધાગતો નામ નત્થિ. **નત્થિ દેવ પિતરો વા**તિ દેવ, અય્યકપેય્યકાદયો વા નત્થિ, તેસુ અસન્તેસુ કુતો માતા કુતો પિતા. **યથા ગોટવિસો તથા**તિ ગોટવિસો વુચ્ચતિ પચ્છાબન્ધો, યથા નાવાય પચ્છાબન્ધો નાવમેવ અનુગચ્છતિ, તથા ઇમે સત્તા નિયતમેવ અનુગચ્છન્તીતિ વદતિ. **અવસો દેવવીરિયો**તિ એવં દાનફલે અસતિ યો કોચિ બાલો દાનં દેતિ, સો અવસો અવીરિયો ન અત્તનો વસેન બલેન દેતિ, દાનફલં પન અત્થીતિ સઞ્ઞાય અઞ્ઞેસં અન્ધબાલાનં સદ્દહિત્વા દેતીતિ દીપેતિ. **બાલેહિ દાનં પઞ્ઞત્ત**ન્તિ ''દાનં દાતબ્બ''ન્તિ અન્ધબાલેહિ પઞ્ઞત્તં અનુઞ્ઞાતં, તં દાનં બાલાયેવ દેન્તિ, પણ્ડિતા પટિગ્ગણ્હન્તિ.

એવં દાનસ્સ નિપ્ફલતં વણ્ણેત્વા ઇદાનિ પાપસ્સ નિપ્ફલભાવં વણ્ણેતું આહ –

૧૧૯૨ સત્તિમે સસ્સતા કાયા, અચ્છેજ્જા અવિકોપિનો;
તેજો પથવી આપો ચ, વાયો સુખં દુખઞ્ચિમે;
જીવે ચ સત્તિમે કાયા, યેસં છેત્તા ન વિજ્જતિ.

૧૧૯૩ નત્થિ હન્તા વ છેત્તા વા, હઞ્ઞે યેવાપિ કોચિ નં;
અન્તરેનેવ કાયાનં, સત્થાનિ વીતિવત્તરે.

૧૧૯૪ યો ચાપિ સિરમાદાય, પરેસં નિસિતાસિના;
ન સો છિન્દતિ તે કાયે, તત્થ પાપફલં કુતો.

૧૧૯૫ ચુલ્લાસીતિમહાકપ્પે, સબ્બે સુજ્ઝન્તિ સંસરં;
અનાગતે તમ્હિ કાલે, સઞ્ઞતોપિ ન સુજ્ઝતિ.

૧૧૯૬ ચરિત્વાપિ બહું ભદ્રં, નેવ સુજ્ઝન્તિનાગતે;
પાપઞ્ચેપિ બહું કત્વા, તં ખણં નાતિવત્તરે.

૧૧૯૭ અનુપુબ્બેન નો સુદ્ધિ, કપ્પાનં ચુલ્લસીતિયા;
નિયતિં નાતિવત્તામ, વેલન્તમિવ સાગરો''તિ.

તત્થ **કાયા**તિ સમૂહા. **અવિકોપિનો**તિ વિકોપેતું ન સક્કા. **જીવે**તિ જીવો. ''જીવો''તિપિ પાઠો, અયમેવ અત્થો. **સત્તિમે કાયા**તિ ઇમે સત્ત કાયા. **હઞ્ઞે યેવાપિ કોચિ ન**ન્તિ યો હઞ્ઞેય્ય, સોપિ નત્થેવ. **વીતિવત્તરે**તિ ઇમેસં સત્તન્નં કાયાનં અન્તરેયેવ ચરન્તિ , છિન્દિતું ન સક્કોન્તિ. **સિરમાદાયા**તિ પરેસં સીસં ગહેત્વા. **નિસિતાસિના**તિ નિસિતેન અસિના છિન્દતિ, **ન સો છિન્દતી**તિ સોપિ તે કાયે ન છિન્દતિ, પથવી પથવિમેવ ઉપેતિ, આપાદયો આપાદિકે, સુખદુક્ખજીવા આકાસં પક્ખન્દન્તીતિ દસ્સેતિ.

સંસરન્તિ મહારાજ, ઇમે સત્તા ઇમં પથવિં એકમંસખલં કત્વાપિ એત્તકે કપ્પે સંસરન્તા સુજ્ઝન્તિ. અઞ્ઞત્ર હિ સંસારા સત્તે સોધેતું સમત્થો નામ નત્થિ, સબ્બે સંસારેનેવ સુજ્ઝન્તિ. **અનાગતે તમ્હિ કાલે**તિ યથાવુત્તે પન એતસ્મિં કાલે અનાગતે અપ્પત્તે અન્તરા સઞ્ઞતોપિ પરિસુદ્ધસીલોપિ ન સુજ્ઝતિ. **તં ખણ**ન્તિ તં વુત્તપ્પકારં કાલં. **અનુપુબ્બેન નો સુદ્ધી**તિ અમ્હાકં વાદે અનુપુબ્બેન સુદ્ધિ, સબ્બેસં અમ્હાકં અનુપુબ્બેન સુદ્ધિ ભવિસ્સતીતિ અત્થો. ઇતિ સો ઉચ્છેદવાદો અત્તનો થામેન સકવાદં નિપ્પદેસતો કથેસીતિ.

૧૧૯૮ કસ્સપસ્સ વચો સુત્વા, અલાતો એતદબ્રવિ;
''યથા ભદન્તો ભણતિ, મય્હમ્પેતંવ રુચ્ચતિ.

૧૧૯૯ અહમ્પિ પુરિમં જાતિં, સરે સંસરિતત્તનો;
પિઙ્ગલો નામહં આસિં, લુદ્દો ગોઘાતકો પુરે.

૧૨૦૦ બારાણસિયં ફીતાયં, બહું પાપં મયા કતં;
બહૂ મયા હતા પાણા, મહિંસા સૂકરા અજા.

૧૨૦૧.તતો ચુતો ઇધ જાતો, ઇદ્ધે સેનાપતીકુલે;
નત્થિ નૂન ફલં પાપં, યોહં ન નિરયં ગતો’’’તિ.

તત્થ **અલાતો એતદબ્રવી**તિ સો કિર કસ્સપદસબલસ્સ ચેતિયે અનોજપુપ્ફદામેન પૂજં કત્વા મરણસમયે અઞ્ઞેન કમ્મેન યથાનુભાવં ખિત્તો સંસારે સંસરન્તો એકસ્સ પાપકમ્મસ્સ નિસ્સન્દેન ગોઘાતકકુલે નિબ્બત્તિત્વા બહું પાપમકાસિ. અથસ્સ મરણકાલે ભસ્મપટિચ્છન્નો વિય અગ્ગિ એત્તકં કાલં ઠિતં તં પુઞ્ઞકમ્મં ઓકાસમકાસિ. સો તસ્સાનુભાવેન ઇધ નિબ્બત્તિત્વા તં વિભૂતિં પત્તો, જાતિં સરન્તો પન અતીતાનન્તરતો પરં પરિસરિતું અસક્કોન્તો ‘‘ગોઘાતકકમ્મં કત્વા ઇધ નિબ્બત્તોસ્મી’’તિ સઞ્ઞાય તસ્સ વાદં ઉપત્થમ્ભેન્તો ઇદં ‘‘યથા ભદન્તો ભણતી’’તિઆદિવચનં અબ્રવિ. તત્થ **સરે સંસરિતત્તનો**તિ અત્તનો સંસરિતં સરામિ. **સેનાપતીકુલે**તિ સેનાપતિકુલમ્હિ.

૧૨૦૨.અથેત્થ બીજકો નામ, દાસો આસિ પટચ્ચરી;
ઉપોસથં ઉપવસન્તો, ગુણસન્તિકુપાગમિ.

૧૨૦૩.કસ્સપસ્સ વચો સુત્વા, અલાતસ્સ ચ ભાસિતં;
પસ્સસન્તો મુહું ઉણ્હં, રુદં અસ્સૂનિ વત્તયી’’તિ.

તત્થ **અથેત્થા**તિ અથ એત્થ એતિસ્સં મિથિલાયં. **પટચ્ચરી**તિ દલિદ્દો કપણો અહોસિ. **ગુણસન્તિકુપાગમી**તિ ગુણસ્સ સન્તિકં કિઞ્ચિદેવ કારણં સોસ્સામીતિ ઉપગતોતિ વેદિતબ્બો.

૧૨૦૪.તમનુપુચ્છિ વેદેહો, ‘કિમત્થં સમ્મ રોદસિ;
કિં તે સુતં વા દિટ્ઠં વા, કિં મં વેદેસિ વેદન’’’ન્તિ.

તત્થ **કિં મં વેદેસિ વેદન**ન્તિ કિં નામ ત્વં કાયિકં વા ચેતસિકં વા વેદનં પત્તોયં, એવં રોદન્તો મં વેદેસિ જાનાપેસિ, ઉત્તાનમેવ નં કત્વા મય્હં આચિક્ખાહીતિ.

૧૨૦૫.વેદેહસ્સ વચો સુત્વા, બીજકો એતદબ્રવિ;
‘નત્થિ મે વેદના દુક્ખા, મહારાજ સુણોહિ મે.

૧૨૦૬.અહમ્પિ પુરિમં જાતિં, સરામિ સુખમત્તનો;
સાકેતાહં પુરે આસિં, ભાવસેટ્ઠિ ગુણે રતો.

૧૨૦૭.સમ્મતો બ્રાહ્મણિબ્ભાનં, સંવિભાગરતો સુચિ;
ન ચાપિ પાપકં કમ્મં, સરામિ કતમત્તનો.

૧૨૦૮.તતો ચુતાહં વેદેહ, ઇધ જાતો દુરિત્થિયા;
ગબ્ભમ્હિ કુમ્ભદાસિયા, યતો જાતો સુદુગ્ગતો.

૧૨૦૯.એવમ્પિ દુગ્ગતો સન્તો, સમચરિયં અધિટ્ઠિતો;

ઉપડ્ઢભાગં ભત્તસ્સ, દદામિ યો મે ઇચ્છતિ.

૧૨૧૦ચાતુદ્દસિં પઞ્ચદસિં, સદા ઉપવસામહં;
ન ચાપિ ભૂતે હિંસામિ, થેય્યં ચાપિ વિવજ્જયિં.

૧૨૧૧સબ્બમેવ હિ નૂનેતં, સુચિણ્ણં ભવતિ નિપ્ફલં;
નિરત્થં મઞ્ઞિદં સીલં, અલાતો ભાસતી યથા.

૧૨૧૨કલિમેવ નૂન ગણ્હામિ, અસિપ્પો ધુત્તકો યથા;
કટં અલાતો ગણ્હાતિ, કિતવોસિક્ખિતો યથા.

૧૨૧૩દ્વારં નપ્પટિપસ્સામિ, યેન ગચ્છામિ સુગ્ગતિં;
તસ્મા રાજ પરોદામિ, સુત્વા કસ્સપભાસિત'''ન્તિ.

તત્થ **ભાવસેટ્ઠી**તિ એવંનામકો અસીતિકોટિવિભવો સેટ્ઠિ. **ગુણે રતો**તિ ગુણમ્હિ રતો. **સમ્મતો**તિ સમ્ભાવિતો સંવણ્ણિતો. **સુચી**તિ સુચિકમ્મો. **ઇધ જાતો દુરિત્થિયા**તિ ઇમસ્મિં મિથિલનગરે દલિદ્દિયા કપણાય કુમ્ભદાસિયા કુચ્છિમ્હિ જાતોસ્મીતિ. સો કિર પુબ્બે કસ્સપબુદ્ધકાલે અરઞ્ઞે નટ્ઠં બલિબદ્દં ગવેસમાનો એકેન મગ્ગમૂળ્હેન ભિક્ખુના મગ્ગં પુટ્ઠો તુણ્હી હુત્વા પુન તેન પુચ્છિતો કુજ્ઝિત્વા ''સમણ, દાસા નામ મુખરા હોન્તિ, દાસેન તયા ભવિતબ્બં, અતિમુખરોસી''તિ આહ. તં કમ્મં તદા વિપાકં અદત્વા ભસ્મચ્છન્નો વિય પાવકો ઠિતં. મરણસમયે અઞ્ઞં કમ્મં ઉપટ્ઠાસિ. સો યથાકમ્મં સંસારે સંસરન્તો એકસ્સ કુસલકમ્મસ્સ બલેન સાકેતે વુત્તપ્પકારો સેટ્ઠિ હુત્વા દાનાદીનિ પુઞ્ઞાનિ અકાસિ. તં પનસ્સ કમ્મં પથવિયં નિહિતનિધિ વિય ઠિતં ઓકાસં લભિત્વા વિપાકં દસ્સતિ. યં પન તેન તં ભિક્ખું અક્કોસન્તેન કતં પાપકમ્મં, તમસ્સ તસ્મિં અત્તભાવે વિપાકં અદાસિ. સો અજાનન્તો ''ઇતરસ્સ કલ્યાણકમ્મસ્સ બલેન કુમ્ભદાસિયા કુચ્છિમ્હિ નિબ્બત્તોસ્મી''તિ સઞ્ઞાય એવમાહ. **યતો જાતો સુદુગ્ગતો**તિ સોહં જાતકાલતો પટ્ઠાય અતિદુગ્ગતોતિ દીપેતિ.

સમચરિયમધિટ્ઠિતોતિ સમચરિયાયમેવ પતિટ્ઠિતોમ્હિ. **નૂનેત**ન્તિ એકંસેન એતં. **મઞ્ઞિદં સીલ**ન્તિ દેવ, ઇદં સીલં નામ નિરત્થકં મઞ્ઞે. **અલાતો**તિ યથા અયં અલાતસેનાપતિ ''મયા પુરિમભવે બહું પાણાતિપાતકમ્મં કત્વા સેનાપતિટ્ઠાનં લદ્ધ''ન્તિ ભાસતિ, તેન કારણેનાહં નિરત્થકં સીલન્તિ મઞ્ઞામિ. **કલિમેવા**તિ યથા અસિપ્પો અસિક્ખિતો અક્ખધુત્તો પરાજયગ્ગાહં ગણ્હાતિ, તથા નૂન ગણ્હામિ, પુરિમભવે અત્તનો સાપતેય્યં નાસેત્વા ઇદાનિ દુક્ખં અનુભવામિ. **કસ્સપભાસિત**ન્તિ કસ્સપગોત્તસ્સ અચેલકસ્સ ભાસિતં સુત્વાતિ વદતિ.

૧૨૧૪બીજકસ્સ વચો સુત્વા, રાજા અઙ્ગતિ મબ્રવિ;
'નત્થિ દ્વારં સુગતિયા, નિયતિં કઙ્ખ બીજક.

૧૨૧૫સુખં વા યદિ વા દુક્ખં, નિયતિયા કિર લબ્ભતિ;
સંસારસુદ્ધિ સબ્બેસં, મા તુરિત્થો અનાગતે.

૧૨૧૬અહમ્પિ પુબ્બે કલ્યાણો, બ્રાહ્મણિબ્ભેસુ બ્યાવટો;
વોહારમનુસાસન્તો, રતિહીનો તદન્તરા'''તિ.

તત્થ **અઙ્ગતિ મબ્રવી**તિ પઠમમેવ ઇતરેસં દ્વિન્નં, પચ્છા બીજકસ્સાતિ તિણ્ણં વચનં સુત્વા દળ્હં મિચ્છાદિટ્ઠિં ગહેત્વા એતં ''નત્થિ દ્વાર''ન્તિઆદિવચનમબ્રવિ. **નિયતિં કઙ્ખા**તિ સમ્મ બીજક, નિયતિમેવ ઓલોકેહિ. ચુલ્લાસીતિમહાકપ્પપ્પમાણો કાલોયેવ હિ સત્તે સોધેતિ, ત્વં અતિતુરિતોતિ અધિપ્પાયેનેવમાહ. **અનાગતે**તિ તસ્મિં કાલે અસમ્પત્તે અન્તરાવ દેવલોકં ગચ્છામીતિ મા તુરિત્થો. **બ્યાવટો**તિ બ્રાહ્મણેસુ ચ ગહપતિકેસુ ચ તેસંયેવ કાયવેય્યાવચ્ચદાનાદિકમ્મકરણેન બ્યાવટો અહોસિં. **વોહાર**ન્તિ વિનિચ્છયટ્ઠાને નિસીદિત્વા રાજકિચ્ચં વોહારં અનુસાસન્તોવ. **રતિહીનો તદન્તરા**તિ એત્તકં કાલં કામગુણરતિયા પરિહીનોતિ.

એવઞ્ચ પન વત્વા ''ભન્તે કસ્સપ, મયં એત્તકં કાલં પમજ્જિમ્હા, ઇદાનિ પન અમ્હેહિ આચરિયો લદ્ધો, ઇતો પટ્ઠાય કામરતિમેવ અનુભવિસ્સામ, તુમ્હાકં સન્તિકે ઇતો ઉત્તરિ ધમ્મસ્સવનમ્પિ નો પપઞ્ચો ભવિસ્સતિ, તિટ્ઠથ તુમ્હે, મયં ગમિસ્સામા''તિ આપુચ્છન્તો આહ –

૧૨૧૭.''પુનપિ ભન્તે દક્ખેમુ, સઙ્ગતિ ચે ભવિસ્સતી''તિ.

તત્થ **સઙ્ગતિ ચે**તિ એકસ્મિં ઠાને ચે નો સમાગમો ભવિસ્સતિ,નો ચે, અસતિ પુઞ્ઞફલે કિં તયા દિટ્ઠેનાતિ.

''ઇદં વત્વાન વેદેહો, પચ્ચગા સનિવેસન''ન્તિ;

તત્થ **સનિવેસન**ન્તિ ભિક્ખવે, ઇદં વચનં વેદેહરાજા વત્વા રથં અભિરુય્હ અત્તનો નિવેસનં ચન્દકપાસાદતલમેવ પટિગતો.

રાજા પઠમં ગુણસન્તિકં ગન્ત્વા તં વન્દિત્વા પઞ્હં પુચ્છિ. આગચ્છન્તો પન અવન્દિત્વાવ આગતો. ગુણો અત્તનો અગુણતાય વન્દનમ્પિ નાલત્થ, પિણ્ડાદિકં સક્કારં કિમેવ લચ્છતિ. રાજાપિ તં રત્તિં વીતિનામેત્વા પુનદિવસે અમચ્ચે સન્નિપાતેત્વા ''કામગુણે મે ઉપટ્ઠાપેથ, અહં ઇતો પટ્ઠાય કામગુણસુખમેવ અનુભવિસ્સામિ, ન મે અઞ્ઞાનિ કિચ્ચાનિ આરોચેતબ્બાનિ, વિનિચ્છયકિચ્ચં અસુકો ચ અસુકો ચ કરોતૂ''તિ વત્વા કામરતિમત્તો અહોસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૨૧૮.તતો રત્યા વિવસાને, ઉપટ્ઠાનમ્હિ અઙ્ગતિ;
અમચ્ચે સન્નિપાતેત્વા, ઇદં વચનમબ્રવિ.

૧૨૧૯.'ચન્દકે મે વિમાનસ્મિં, સદા કામે વિધેન્તુ મે;
મા ઉપગચ્છું અત્થેસુ, ગુય્હપ્પકાસિયેસુ ચ.

૧૨૨૦.વિજયો ચ સુનામો ચ, સેનાપતિ અલાતકો;
એતે અત્થે નિસીદન્તુ, વોહારકુસલા તયો'.

૧૨૨૧.ઇદં વત્વાન વેદેહો, કામેવ બહુમઞ્ઞથ;
ન ચાપિ બ્રાહ્મણિબ્ભેસુ, અત્થે કિસ્મિઞ્ચિ બ્યાવટો''તિ.

તત્થ **ઉપટ્ઠાનમ્હી**તિ અત્તનો ઉપટ્ઠાનટ્ઠાને. **ચન્દકે મે**તિ મમ સન્તકે ચન્દકપાસાદે. **વિધેન્તુ મે**તિ નિચ્ચં મય્હં કામે સંવિદહન્તુ ઉપટ્ઠપેન્તુ. **ગુય્હપ્પકાસિયેસૂ**તિ ગુય્હેસુપિ પકાસિયેસુપિ અત્થેસુ ઉપ્પન્નેસુ મં કેચિ મા ઉપગચ્છું.

અત્થેતિ અત્થકરણે વિનિચ્છયટ્ઠાને. **નિસીદન્તૂ**તિ મયા કત્તબ્બકિચ્ચસ્સ કરણત્થં સેસઅમચ્ચેહિ સદ્ધિં નિસીદન્તૂતિ.

૧૨૨૨.તતો દ્વેસત્તરત્તસ્સ, વેદેહસ્સત્રજા પિયા;
રાજધીતા રુચા નામ, ધાતિમાતરમબ્રવિ.

૧૨૨૩.અલઙ્કરોથ મં ખિપ્પં, સખિયો ચાલઙ્કરોન્તુ મે;
સુવે પન્નરસો દિબ્યો, ગચ્છં ઇસ્સરસન્તિકે.

૧૨૨૪.તસ્સા માલ્યં અભિહરિંસુ, ચન્દનઞ્ચ મહારહં;
મણિસઙ્ખમુત્તારતનં, નાનારત્તે ચ અમ્બરે.

૧૨૨૫.તઞ્ચ સોણ્ણમયે પીઠે, નિસિન્નં બહુકિત્થિયો;
પરિકિરિય અસોભિંસુ, રુચં રુચિરવણ્ણિનિ''ન્તિ.

તત્થ **તતો**તિ તતો રઞ્ઞો કામપક્ખે લગ્ગિતદિવસતો પટ્ઠાય. **દ્વેસત્તરત્તસ્સા**તિ ચુદ્દસમે દિવસે. **ધાતિમાતરમબ્રવી**તિ પિતુ સન્તિકં ગન્તુકામા હુત્વા ધાતિમાતરમાહ. સા કિર ચાતુદ્દસે ચાતુદ્દસે પઞ્ચસતકુમારિકાહિ પરિવુતા ધાતિગણં આદાય મહન્તેન સિરિવિલાસેન અત્તનો સત્તભૂમિકા રતિવડ્ઢનપાસાદા ઓરુય્હ પિતુ દસ્સનત્થં ચન્દકપાસાદં ગચ્છતિ. અથ નં પિતા દિસ્વા તુટ્ઠમાનસો હુત્વા મહાસક્કારં કારેત્વા ઉય્યોજેન્તો ''અમ્મ, દાનં દેહી''તિ સહસ્સં દત્વા ઉય્યોજેતિ. સા અત્તનો નિવેસનં આગન્ત્વા પુનદિવસે ઉપોસથિકા હુત્વા કપણદ્ધિકવણિબ્બકયાચકાનં મહાદાનં દેતિ. રઞ્ઞા કિરસ્સા એકો જનપદોપિ દિન્નો. તતો આયેન સબ્બકિચ્ચાનિ કરોતિ. તદા પન ''રઞ્ઞા કિર ગુણં આજીવકં નિસ્સાય મિચ્છાદસ્સનં ગહિત''ન્તિ સકલનગરે એકકોલાહલં અહોસિ. તં પવત્તિં રુચાય ધાતિયો સુત્વા રાજધીતાય આરોચયિંસુ ''અય્યે, પિતરા કિર તે આજીવકસ્સ કથં સુત્વા મિચ્છાદસ્સનં ગહિતં, સો કિર ચતૂસુ નગરદ્વારેસુ દાનસાલાયો વિદ્ધંસાપેત્વા પરપરિગ્ગહિતા ઇત્થિયો ચ કુમારિકાયો ચ પસય્હકારેન ગણ્હિતું આણાપેતિ, રજ્જં ન વિચારેતિ, કામમત્તોયેવ કિર જાતો''તિ. સા તં કથં સુત્વા અનત્તમના હુત્વા ''કથઞ્હિ નામ મે તાતો અપગતસુક્કધમ્મં નિલ્લજ્જં નગ્ગભોગ્ગં ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્હં પુચ્છિસ્સતિ, નનુ ધમ્મિકસમણબ્રાહ્મણે કમ્મવાદિનો ઉપસઙ્કમિત્વા પુચ્છિતબ્બો સિયા, ઠપેત્વા ખો પન મં અઞ્ઞો મય્હં પિતરં મિચ્છાદસ્સના અપનેત્વા સમ્માદસ્સને પતિટ્ઠાપેતું સમત્થો નામ નત્થિ. અહઞ્હિ અતીતા સત્ત, અનાગતા સત્તાતિ ચુદ્દસ જાતિયો અનુસ્સરામિ, તસ્મા પુબ્બે મયા કતં પાપકમ્મં કથેત્વા પાપકમ્મસ્સ ફલં દસ્સેન્તી મમ પિતરં મિચ્છાદસ્સના મોચેસ્સામિ. સચે પન અજ્જેવ ગમિસ્સામિ, અથ મં પિતા 'અમ્મ, ત્વં પુબ્બે અડ્ઢમાસે આગચ્છસિ, અજ્જ કસ્મા એવં લહુ આગતાસી'તિ વક્ખતિ. તત્ર સચે અહં 'તુમ્હેહિ કિર મિચ્છાદસ્સનં ગહિત'ન્તિ સુત્વા 'આગતમ્હી'તિ વક્ખામિ, ન મે વચનં ગરું કત્વા ગણ્હિસ્સતિ, તસ્મા અજ્જ અગન્ત્વા ઇતો ચુદ્દસમે દિવસે કાળપક્ખેયેવ કિઞ્ચિ અજાનન્તી વિય પુબ્બે ગમનાકારેન્તેવ ગન્ત્વા આગમનકાલે દાનવત્તત્થાય સહસ્સં યાચિસ્સામિ, તદા મે પિતા દિટ્ઠિયા ગહિતભાવં કથેસ્સતિ. અથ નં અહં અત્તનો બલેન મિચ્છાદિટ્ઠિં છડ્ડાપેસ્સામી''તિ ચિન્તેસિ. તસ્મા ચુદ્દસમે દિવસે પિતુ સન્તિકં ગન્તુકામા હુત્વા એવમાહ.

તત્થ **સખિયો ચા**તિ સહાયિકાયોપિ મે પઞ્ચસતા કુમારિકાયો એકાયેકં અસદિસં કત્વા નાનાલઙ્કારેહિ નાનાવણ્ણેહિ પુપ્ફગન્ધવિલેપનેહિ અલઙ્કરોન્તૂતિ. **દિબ્યો**તિ દિબ્બસદિસો, દેવતાસન્નિપાતપટિમણ્ડિતોતિપિ દિબ્બો. **ગચ્છ**ન્તિ મમ દાનવત્તં આહરાપેતું વિદેહિસ્સરસ્સ પિતુ સન્તિકં ગમિસ્સામીતિ. **અભિહરિંસૂ**તિ સોળસહિ

ગન્ધોદકઘટેહિ ન્હાપેત્વા મણ્ડનત્થાય અભિહરિંસુ. **પરિકિરિયા**તિ પરિવારેત્વા. **અસોભિંસૂ**તિ સુજં પરિવારેત્વા ઠિતા દેવકઞ્ઞા વિય તં દિવસં અતિવિય અસોભિંસૂતિ.

૧૨૨૬.સા ચ સખિમજ્ઝગતા, સબ્બાભરણભૂસિતા;
સતેરતા અબ્ભમિવ, ચન્દકં પાવિસી રુચા.

૧૨૨૭.ઉપસઙ્કમિત્વા વેદેહં, વન્દિત્વા વિનયે રતં;
સુવણ્ણખચિતે પીઠે, એકમન્તં ઉપાવિસી’’તિ.

તત્થ **ઉપાવિસી**તિ પિતુ વસનટ્ઠાનં ચન્દકપાસાદં પાવિસિ. **સુવણ્ણખચિતે**તિ સત્તરતનખચિતે સુવણ્ણમયે પીઠે.

૧૨૨૮.તઞ્ચ દિસ્વાન વેદેહો, અચ્છરાનંવ સઙ્ગમં;
રુચં સખિમજ્ઝગતં, ઇદં વચનમબ્રવિ.

૧૨૨૯.‘કચ્ચિ રમસિ પાસાદે, અન્તોપોક્ખરણિં પતિ;
કચ્ચિ બહુવિધં ખજ્જં, સદા અભિહરન્તિ તે.

૧૨૩૦.કચ્ચિ બહુવિધં માલ્યં, ઓચિનિત્વા કુમારિયો;
ઘરકે કરોથ પચ્ચેકં, ખિડ્ડારતિરતા મુહું.

૧૨૩૧.કેન વા વિકલં તુય્હં, કિં ખિપ્પં આહરન્તિ તે;
મનો કરસ્સુ કુડ્ડમુખી, અપિ ચન્દસમમ્હિપી’’’તિ.

તત્થ **સઙ્ગમ**ન્તિ અચ્છરાનં સઙ્ગમં વિય સમાગમં દિસ્વા. **પાસાદે**તિ અમ્મ મયા તુય્હં વેજયન્તસદિસો રતિવડ્ઢનપાસાદો કારિતો, કચ્ચિ તત્થ રમસિ. **અન્તોપોક્ખરણિં પતી**તિ અન્તોવત્થુસ્મિઞ્ઞેવ તે મયા નન્દાપોક્ખરણીપટિભાગાપોક્ખરણી કારિતા, કચ્ચિ તં પોક્ખરણિં પટિચ્ચ ઉદકકીળં કીળન્તી રમસિ. **માલ્ય**ન્તિ અમ્મ, અહં તુય્હં દેવસિકં પઞ્ચવીસતિ પુપ્ફસમુગ્ગે પહિણામિ, કચ્ચિ તુમ્હે સબ્બાપિ કુમારિકાયો તં માલ્યં ઓચિનિત્વા ગન્થિત્વા અભિણ્હં ખિડ્ડારતિરતા હુત્વા પચ્ચેકં ઘરકે કરોથ, ‘‘ઇદં સુન્દરં, ઇદં સુન્દરતર’’ન્તિ પાટિયેક્કં સારમ્ભેન વાયપુપ્ફઘરકાનિ પુપ્ફગબ્ભે ચ પુપ્ફાસનપુપ્ફસયનાનિ ચ કચ્ચિ કરોથાતિ પુચ્છતિ.

વિકલન્તિ વેકલ્લં. **મનો કરસ્સૂ**તિ ચિત્તં ઉપ્પાદેહિ. **કુડ્ડમુખી**તિ સાસપકક્કેહિ પસાદિતમુખતાય તં એવમાહ. ઇત્થિયો હિ મુખવણ્ણં પસાદેન્તિયો દુટ્ઠલોહિતમુખદૂસિતપીળકાહરણત્થં પઠમં સાસપકક્કેન મુખં વિલિમ્પન્તિ, તતો લોહિતસ્સ સમકરણત્થં મત્તિકાકક્કેન, તતો છવિપસાદનત્થં તિલકક્કેન. **ચન્દસમમ્હિપી**તિ ચન્દતો દુલ્લભતરો નામ નત્થિ, તાદિસેપિ રુચિં કત્વા મમાચિક્ખ, સમ્પાદેસ્સામિ તેતિ.

૧૨૩૨.વેદેહસ્સ વચો સુત્વા, રુચા પિતર મબ્રવિ;
‘સબ્બમેતં મહારાજ, લબ્ભતિસ્સરસન્તિકે.

૧૨૩૩. ‘‘સુવે પન્નરસો દિબ્યો, સહસ્સં આહરન્તુ મે;
યથાદિન્નઞ્ચ દસ્સામિ, દાનં સબ્બવણીસ્વહ’’’ન્તિ.

તત્થ **સબ્બવણીસ્વહ**ન્તિ સબ્બવણિબ્બકેસુ અહં દસ્સામિ.

૧૨૩૪. રુચાય વચનં સુત્વા, રાજા અઙ્ગતિ મબ્રવિ;
‘બહું વિનાસિતં વિત્તં, નિરત્થં અફલં તયા.

૧૨૩૫. ઉપોસથે વસં નિચ્ચં, અન્નપાનં ન ભુઞ્જસિ;
નિયતેતં અભુત્તબ્બં, નત્થિ પુઞ્ઞં અભુઞ્જતો’’’તિ.

તત્થ **અઙ્ગતિ મબ્રવી**તિ ભિક્ખવે, સો અઙ્ગતિરાજા પુબ્બે અયાચિતોપિ ‘‘અમ્મ, દાનં દેહી’’તિ સહસ્સં દત્વા તં દિવસં યાચિતોપિ મિચ્છાદસ્સનસ્સ ગહિતત્તા અદત્વા ઇદં ‘‘બહું વિનાસિત’’ન્તિઆદિવચનં અબ્રવિ. **નિયતેતં અભુત્તબ્બ**ન્તિ એતં નિયતિવસેન તયા અભુઞ્જિતબ્બં ભવિસ્સતિ, ભુઞ્જન્તાનમ્પિ અભુઞ્જન્તાનમ્પિ પુઞ્ઞં નત્થિ. સબ્બે હિ ચુલ્લાસીતિમહાકપ્પે અતિક્કમિત્વાવ સુજ્ઝન્તિ.

૧૨૩૬. બીજકોપિ હિ સુત્વાન, તદા કસ્સપભાસિતં;
‘પસ્સસન્તો મુહું ઉણ્હં, રુદં અસ્સૂનિ વત્તયિ.

૧૨૩૭. યાવ રુચે જીવમાના, મા ભત્તમપનામયિ;
નત્થિ ભદ્દે પરો લોકો, કિં નિરત્થં વિહઞ્ઞસી’’’તિ.

તત્થ **બીજકોપી**તિ બીજકોપિ પુબ્બે કલ્યાણકમ્મં કત્વા તસ્સ નિસ્સન્દેન દાસિકુચ્છિયં નિબ્બત્તોતિ બીજકવત્થુમ્પિસ્સા ઉદાહરણત્થં આહરિ. **નત્થિ ભદ્દે**તિ ભદ્દે, ગુણાચરિયો એવમાહ ‘‘નત્થિ અયં લોકો, નત્થિ પરો લોકો, નત્થિ માતા, નત્થિ પિતા, નત્થિ સત્તા ઓપપાતિકા, નત્થિ લોકે સમણબ્રાહ્મણા સમ્મગ્ગતા સમ્માપટિપન્ના’’તિ. પરલોકે હિ સતિ ઇધલોકોપિ નામ ભવેય્ય, સોયેવ ચ નત્થિ. માતાપિતૂસુ સન્તેસુ પુત્તધીતરો નામ ભવેય્યું, તેયેવ ચ નત્થિ. ધમ્મે સતિ ધમ્મિકસમણબ્રાહ્મણા ભવેય્યું, તેયેવ ચ નત્થિ. કિં દાનં દેન્તી સીલં રક્ખન્તી નિરત્થં વિહઞ્ઞસીતિ.

૧૨૩૮. વેદેહસ્સ વચો સુત્વા, રુચા રુચિરવણ્ણિની;
જાનં પુબ્બાપરં ધમ્મં, પિતરં એતદબ્રવિ.

૧૨૩૯. ‘‘સુતમેવ પુરે આસિ, સક્ખિ દિટ્ઠમિદં મયા;
બાલૂપસેવી યો હોતિ, બાલોવ સમપજ્જથ.

૧૨૪૦. મૂળ્હો હિ મૂળ્હમાગમ્મ, ભિય્યો મોહં નિગચ્છતિ;
પતિરૂપં અલાતેન, બીજકેન ચ મુય્હિતુ’’’ન્તિ.

તત્થ **પુબ્બાપરં ધમ્મ**ન્તિ ભિક્ખવે, પિતુ વચનં સુત્વા રુચા રાજધીતા અતીતે સત્તજાતિવસેન પુબ્બધમ્મં, અનાગતે સત્તજાતિવસેન અનાગતધમ્મઞ્ચ જાનન્તી પિતરં મિચ્છાદિટ્ઠિતો મોચેતુકામા એતં ‘‘સુતમેવા’’તિઆદિમાહ. તત્થ **સમપજ્જથા**તિ યો પુગ્ગલો બાલૂપસેવી હોતિ, સો બાલોવ સમપજ્જતીતિ એતં મયા પુબ્બે સુતમેવ, અજ્જ પન પચ્ચક્ખતો દિટ્ઠં. **મૂળ્હો**તિ મગ્ગમૂળ્હં આગમ્મ મગ્ગમૂળ્હો વિય દિટ્ઠિમૂળ્હં આગમ્મ દિટ્ઠિમૂળ્હોપિ ઉત્તરિ મોહં નિગચ્છતિ, મૂળ્હતરો હોતિ. **અલાતેના**તિ દેવ, તુમ્હેહિ જાતિગોત્તકુલપદેસઇસ્સરિયપુઞ્ઞપઞ્ઞાહીનેન અલાતસેનાપતિના અચ્ચન્તહીનેન દુપ્પઞ્ઞેન બીજકદાસેન ચ ગામદારકસદિસં અહિરિકં બાલં ગુણં આજીવકં આગમ્મ મુય્હિતું પતિરૂપં અનુચ્છવિકં. કિં તે ન મુય્હિસ્સન્તીતિ?

એવં તે ઉભોપિ ગરહિત્વા દિટ્ઠિતો મોચેતુકામતાય પિતરં વણ્ણેન્તી આહ –

૧૨૪૧‘‘ત્વઞ્ચ દેવાસિ સપ્પઞ્ઞો, ધીરો અત્થસ્સ કોવિદો;
કથં બાલેભિ સદિસં, હીનદિટ્ઠિં ઉપાગમિ.

૧૨૪૨‘‘સચેપિ સંસારપથેન સુજ્ઝતિ, નિરત્થિયા પબ્બજ્જા ગુણસ્સ;
કીટોવ અગ્ગિં જલિતં અપાપતં, ઉપપજ્જતિ મોહમૂળ્હો નગ્ગભાવં.

૧૨૪૩‘‘સંસારસુદ્ધીતિ પુરે નિવિટ્ઠા, કમ્મં વિદૂસેન્તિ બહૂ અજાનં;
પુબ્બે કલી દુગ્ગહિતોવનત્થા, દુમ્મોચયા બલિસા અમ્બુજોવા’’તિ.

તત્થ **સપ્પઞ્ઞો**તિ યસવયપુઞ્ઞતિત્થાવાસયોનિસોમનસિકારસાકચ્છાવસેન લદ્ધાય પઞ્ઞાય સપ્પઞ્ઞો, તેનેવ કારણેન **ધીરો**, ધીરતાય અત્થાનત્થસ્સ કારણાકારણસ્સ **કોવિદો**. **બાલેભિ સદિસ**ન્તિ યથા તે બાલા ઉપગતા, તથા કથં ત્વં હીનદિટ્ઠિં ઉપગતો. **અપાપત**ન્તિ અપિ આપતં, પતન્તોતિ અત્થો. ઇદં વુત્તં હોતિ – તાત, સંસારેન સુદ્ધીતિ લદ્ધિયા સતિ યથા પટઙ્ગકીટો રત્તિભાગે જલિતં અગ્ગિં દિસ્વા તપ્પચ્ચયં દુક્ખં અજાનિત્વા મોહેન તત્થ પતન્તો મહાદુક્ખં આપજ્જતિ, તથા ગુણોપિ પઞ્ચ કામગુણે પહાય મોહમૂળ્હો નિરસ્સાદં નગ્ગભાવં ઉપપજ્જતિ.

પુરે નિવિટ્ઠાતિ તાત, સંસારેન સુદ્ધીતિ કસ્સચિ વચનં અસુત્વા પઠમમેવ નિવિટ્ઠો નત્થિ, સુકતદુક્કટાનં કમ્માનં ફલન્તિ ગહિતત્તા બહૂ જના અજાનન્તા કમ્મં વિદૂસેન્તા કમ્મફલમ્પિ વિદૂસેન્તિયેવ, એવં તેસં પુબ્બે ગહિતો કલિ પરાજયગાહો દુગ્ગહિતોવ હોતીતિ અત્થો. **દુમ્મોચયા બલિસા અમ્બુજોવા**તિ તે પન એવં અજાનન્તા મિચ્છાદસ્સનેન અનત્થં ગહેત્વા ઠિતા બાલા યથા નામ બલિસં ગિલિત્વા ઠિતો મચ્છો બલિસા દુમ્મોચયો હોતિ, એવં તમ્હા અનત્થા દુમ્મોચયા હોન્તિ.

ઉત્તરિપિ ઉદાહરણં આહરન્તી આહ –

૧૨૪૪ઉપમં તે કરિસ્સામિ, મહારાજ તવત્થિયા;
ઉપમાય મિધેકચ્ચે, અત્થં જાનન્તિ પણ્ડિતા.

૧૨૪૫વાણિજાનં યથા નાવા, અપ્પમાણભરા ગરુ;
અતિભારં સમાદાય, અણ્ણવે અવસીદતિ.

१२४६. એવમેવ નરો પાપં, થોકં થોકમ્પિ આચિનં;
અતિભારં સમાદાય, નિરયે અવસીદતિ.

१२४७. ન તાવ ભારો પરિપૂરો, અલાતસ્સ મહીપતિ;
આચિનાતિ ચ તં પાપં, યેન ગચ્છતિ દુગ્ગતિં.

१२४८. પુબ્બેવસ્સ કતં પુઞ્ઞં, અલાતસ્સ મહીપતિ;
તસ્સેવ દેવ નિસ્સન્દો, યઞ્ચેસો લભતે સુખં.

१२४९. ખીયતે ચસ્સ તં પુઞ્ઞં, તથા હિ અગુણે રતો;
ઉજુમગ્ગં અવહાય, કુમ્મગ્ગમનુધાવતિ.

१२५०. તુલા યથા પગ્ગહિતા, ઓહિતે તુલમણ્ડલે;
ઉન્નમેતિ તુલાસીસં, ભારે ઓરોપિતે સતિ.

१२५१. એવમેવ નરો પુઞ્ઞં, થોકં થોકમ્પિ આચિનં;
સગ્ગાતિમાનો દાસોવ, બીજકો સાતવે રતો''તિ.

તત્થ **નિરયે**તિ અટ્ઠવિધે મહાનિરયે, સોળસવિધે ઉસ્સદનિરયે, લોકન્તરનિરયે ચ. **ભારો**તિ તાત, ન તાવ અલાતસ્સ અકુસલભારો પૂરતિ. **તસ્સેવા**તિ તસ્સ પુબ્બે કતસ્સ પુઞ્ઞસ્સેવ નિસ્સન્દો, યં સો અલાતસેનાપતિ અજ્જ સુખં લભતિ. ન હિ તાત, એતં ગોઘાતકકમ્મસ્સ ફલં. પાપકમ્મસ્સ હિ નામ વિપાકો ઇટ્ઠો કન્તો ભવિસ્સતીતિ અટ્ઠાનમેતં. **અગુણે રતો**તિ તથાહેસ ઇદાનિ અકુસલકમ્મે રતો. **ઉજુમગ્ગ**ન્તિ દસકુસલકમ્મપથમગ્ગં. **કુમ્મગ્ગ**ન્તિ નિરયગામિઅકુસલમગ્ગં.

ઓહિતે તુલમણ્ડલેતિ ભણ્ડપટિચ્છનત્થાય તુલમણ્ડલે લગ્ગેત્વા ઠપિતે. **ઉન્નમેતી**તિ ઉદ્ધં ઉક્ખિપતિ. **આચિન**ન્તિ થોકં થોકમ્પિ પુઞ્ઞં આચિનન્તો પાપભારં ઓતારેત્વા નરો કલ્યાણકમ્મસ્સ સીસં ઉક્ખિપિત્વા દેવલોકં ગચ્છતિ. **સગ્ગાતિમાનો**તિ સગ્ગે અતિમાનો સગ્ગસમ્પાપકે સાતફલે કલ્યાણકમ્મે અભિરતો. ''સગ્ગાધિમાનો''તિપિ પાઠો, સગ્ગં અધિકારં કત્વા ઠિતચિત્તોતિ અત્થો. **સાતવે રતો**તિ એસ બીજકદાસો સાતવે મધુરવિપાકે કુસલધમ્મેયેવ રતો. સો ઇમસ્સ પાપકમ્મસ્સ ખીણકાલે, કલ્યાણકમ્મસ્સ ફલેન દેવલોકે નિબ્બત્તિસ્સતિ.

યઞ્ચેસ ઇદાનિ દાસત્તં ઉપગતો, ન તં કલ્યાણકમ્મસ્સ ફલેન. દાસત્તસંવત્તનિકઞ્હિસ્સ પુબ્બે કતં પાપં ભવિસ્સતીતિ નિટ્ઠમેત્થ ગન્તબ્બન્તિ ઇમમત્થં પકાસેન્તી આહ –

१२५२. યમજ્જ બીજકો દાસો, દુક્ખં પસ્સતિ અત્તનિ;
પુબ્બેવસ્સ કતં પાપં, તમેસો પટિસેવતિ.

१२५३. ખીયતે ચસ્સ તં પાપં, તથા હિ વિનયે રતો;
કસ્સપઞ્ચ સમાપજ્જ, મા હેવુપ્પથમાગમા''તિ.

તત્થ **મા હેવુપ્પથમાગમા**તિ તાત, ત્વં ઇમં નગ્ગં કસ્સપાજીવકં ઉપગન્ત્વા મા હેવ નિરયગામિં ઉપ્પથં અગમા, મા પાપમકાસીતિ પિતરં ઓવદતિ.

ઇદાનિસ્સ પાપૂપસેવનાય દોસં કલ્યાણમિત્તૂપસેવનાય ચ ગુણં દસ્સેન્તી આહ –

૧૨૫૪યં યઞ્હિ રાજ ભજતિ, સન્તં વા યદિ વા અસં;
સીલવન્તં વિસીલં વા, વસં તસ્સેવ ગચ્છતિ.

૧૨૫૫યાદિસં કુરુતે મિત્તં, યાદિસં ચૂપસેવતિ;
સોપિ તાદિસકો હોતિ, સહવાસો હિ તાદિસો.

૧૨૫૬સેવમાનો સેવમાનં, સમ્ફુટ્ઠો સમ્ફુસં પરં;
સરો દિદ્ધો કલાપંવ, અલિત્તમુપલિમ્પતિ;
ઉપલેપભયા ધીરો, નેવ પાપસખા સિયા.

૧૨૫૭પૂતિમચ્છં કુસગ્ગેન, યો નરો ઉપનય્હતિ;
કુસાપિ પૂતિ વાયન્તિ, એવં બાલૂપસેવના.

૧૨૫૮તગરઞ્ચ પલાસેન, યો નરો ઉપનય્હતિ;
પત્તાપિ સુરભિ વાયન્તિ, એવં ધીરૂપસેવના.

૧૨૫૯તસ્મા પત્તપુટસ્સેવ, ઞત્વા સમ્પાકમત્તનો
અસન્તે નોપસેવેય્ય, સન્તે સેવેય્ય પણ્ડિતો;
અસન્તો નિરયં નેન્તિ, સન્તો પાપેન્તિ સુગ્ગતિ''ન્તિ.

તત્થ **સન્તં વા**તિ સપ્પુરિસં વા. **યદિ વા અસ**ન્તિ અસપ્પુરિસં વા. **સરો દિદ્ધો કલાપંવા**તિ મહારાજ, યથા નામ હલાહલવિસલિત્તો સરો સરકલાપે ખિત્તો સબ્બં તં વિસેન અલિત્તમ્પિ સરકલાપં લિમ્પતિ, વિસદિદ્ધમેવ કરોતિ, એવમેવ પાપમિત્તો પાપં સેવમાનો અત્તાનં સેવમાનં પરં, તેન સમ્ફુટ્ઠો તં સમ્ફુસં અલિત્તં પાપેન પુરિસં અત્તના એકજ્ઝાસયં કરોન્તો ઉપલિમ્પતિ. **પૂતિ વાયન્તી**તિ તસ્સ તે કુસાપિ દુગ્ગન્ધા વાયન્તિ. **તગરઞ્ચા**તિ તગરઞ્ચ અઞ્ઞઞ્ચ ગન્ધસમ્પન્નં ગન્ધજાતં. **એવ**ન્તિ એવરૂપા ધીરૂપસેવના. ધીરો હિ અત્તાનં સેવમાનં ધીરમેવ કરોતિ.

તસ્મા પત્તપુટસ્સેવાતિ યસ્મા તગરાદિપલિવેઠમાનાનિ પણ્ણાનિપિ સુગન્ધાનિ હોન્તિ, તસ્મા પલાસપત્તપુટસ્સેવ પણ્ડિતૂપસેવનેન અહમ્પિ પણ્ડિતો ભવિસ્સામીતિ એવં. **ઞત્વા સમ્પાકમત્તનો**તિ અત્તનો પરિપાકં પણ્ડિતભાવં પરિમાણં ઞત્વા અસન્તે પહાય પણ્ડિતે સન્તે સેવેય્ય. ''**નિરયં નેન્તી**''તિ એત્થ દેવદત્તાદીહિ નિરયં, ''**પાપેન્તિ સુગ્ગતિ**''ન્તિ એત્થ સારિપુત્તત્થેરાદીહિ સુગતિં નીતાનં વસેન ઉદાહરણાનિ આહરિતબ્બાનિ.

એવં રાજધીતા છહિ ગાથાહિ પિતુ ધમ્મં કથેત્વા ઇદાનિ અતીતે અત્તના અનુભૂતં દુક્ખં દસ્સેન્તી આહ –

૧૨૬૦અહમ્પિ જાતિયો સત્ત, સરે સંસરિતત્તનો;
અનાગતાપિ સત્તેવ, યા ગમિસ્સં ઇતો ચુતા.

૧૨૬૧યા મે સા સત્તમી જાતિ, અહુ પુબ્બે જનાધિપ;
કમ્મારપુત્તો મગધેસુ, અહું રાજગહે પુરે.

૧૨૬૨પાપં સહાયમાગમ્મ, બહું પાપં કતં મયા;
પરદારસ્સ હેઠેન્તો, ચરિમ્હા અમરા વિય.

૧૨૬૩તં કમ્મં નિહિતં અટ્ઠા, ભસ્મચ્છન્નોવ પાવકો;
અથ અઞ્ઞેહિ કમ્મેહિ, અજાયિં વંસભૂમિયં.

૧૨૬૪કોસમ્બિયં સેટ્ઠિકુલે, ઇદ્ધે ફીતે મહદ્ધને;
એકપુત્તો મહારાજ, નિચ્ચં સક્કતપૂજિતો.

૧૨૬૫તત્થ મિત્તં અસેવિસ્સં, સહાયં સાતવે રતં;
પણ્ડિતં સુતસમ્પન્નં, સો મં અત્થે નિવેસયિ.

૧૨૬૬ચાતુદ્દસિં પઞ્ચદસિં, બહું રત્તિં ઉપાવસિં;
તં કમ્મં નિહિતં અટ્ઠા, નિધીવ ઉદકન્તિકે.

૧૨૬૭અથ પાપાન કમ્માનં, યમેતં મગધે કતં;
ફલં પરિયાગ મં પચ્છા, ભુત્વા દુટ્ઠવિસં યથા.

૧૨૬૮તતો ચુતાહં વેદેહ, રોરુવે નિરયે ચિરં;
સકમ્મુના અપચ્ચિસ્સં, તં સરં ન સુખં લભે.

૧૨૬૯બહુવસ્સગણે તત્થ, ખેપયિત્વા બહું દુખં;
ભિન્નાગતે અહું રાજ, છગલો ઉદ્ધતપ્ફલો''તિ.

તત્થ **સત્તા**તિ મહારાજ, ઇધલોકપરલોકા નામ સુકતદુક્કટાનઞ્ચ ફલં નામ અત્થિ. ન હિ સંસારો સત્તે સોધેતું સક્કોતિ, સકમ્મુના એવ સત્તા સુજ્ઝન્તિ. અલાતસેનાપતિ ચ બીજકદાસો ચ એકમેવ જાતિં અનુસ્સરન્તિ. ન કેવલં એતેવ જાતિં સરન્તિ, અહમ્પિ અતીતે સત્ત જાતિયો અત્તનો સંસરિતં સરામિ, અનાગતેપિ ઇતો ગન્તબ્બા સત્તેવ જાનામિ. **યા મે સા**તિ યા સા મમ અતીતે સત્તમી જાતિ આસિ. **કમ્મારપુત્તો**તિ તાય જાતિયા અહં મગધેસુ રાજગહનગરે સુવણ્ણકારપુત્તો અહોસિં.

પરદારસ્સ હેઠેન્તોતિ પરદારં હેઠેન્તા પરેસં રક્ખિતગોપિતે વરભણ્ડે અપરજ્ઝન્તા. **અટ્ઠા**તિ તં તદા મયા કતં પાપકમ્મં ઓકાસં અલભિત્વા ઓકાસે સતિ વિપાકદાયકં હુત્વા ભસ્મપટિચ્છન્નો અગ્ગિ વિય નિહિતં અટ્ઠાસિ.

વંસભૂમિયન્તિ વંસરટ્ઠે. **એકપુત્તોતિ** અસીતિકોટિવિભવે સેટ્ઠિકુલે અહં એકપુત્તકોવ અહોસિં. **સાતવે રતન્તિ** કલ્યાણકમ્મે અભિરતં. **સો મન્તિ** સો સહાયકો મં અત્થે કુસલકમ્મે પતિટ્ઠાપેસિ.

તં કમ્મન્તિ તમ્પિ મે કતં કલ્યાણકમ્મં તદા ઓકાસં અલભિત્વા ઓકાસે સતિ વિપાકદાયકં હુત્વા ઉદકન્તિકે નિધિ વિય નિહિતં અટ્ઠાસિ. **યમેતન્તિ** અથ મમ સન્તકેસુ પાપકમ્મેસુ યં એતં મયા મગધેસુ પરદારિકકમ્મં કતં, તસ્સ ફલં પચ્છા મં પરિયાગં ઉપગતન્તિ અત્થો. યથા કિં? **ભુત્વા દુટ્ઠવિસં યથા**, યથા સવિસં ભોજનં ભુઞ્જિત્વા ઠિતસ્સ તં દુટ્ઠં કક્ખળં હલાહલં વિસં કુપ્પતિ, તથા મં પરિયાગતન્તિ અત્થો. **તતોતિ** તતો કોસમ્બિયં સેટ્ઠિકુલતો. **તં સરન્તિ** તં તસ્મિં નિરયે અનુભૂતદુક્ખં સરન્તી ચિત્તસુખં નામ ન લભામિ, ભયમેવ મે ઉપ્પજ્જતિ. **ભિન્નાગતેતિ** ભિન્નાગતે નામ રટ્ઠે. **ઉદ્ધતપ્ફલોતિ** ઉદ્ધતબીજો.

સો પન છગલકો બલસમ્પન્નો અહોસિ. પિટ્ઠિયં અભિરુય્હપિ નં વાહયિંસુ, યાનકેપિ યોજયિંસુ. ઇમમત્થં પકાસેન્તી આહ –

૧૨૭૮સાતપુત્તા મયા વૂળ્હા, પિટ્ઠિયા ચ રથેન ચ;
તસ્સ કમ્મસ્સ નિસ્સન્દો, પરદારગમનસ્સ મે''તિ.

તત્થ **સાતપુત્તાતિ** અમચ્ચપુત્તા. **તસ્સ કમ્મસ્સાતિ** દેવ, રોરુવે મહાનિરયે પચ્ચનઞ્ચ છગલકકાલે બીજુપ્પાટનઞ્ચ પિટ્ઠિવાહનયાનકયોજનાનિ ચ સબ્બોપેસ તસ્સ નિસ્સન્દો પરદારગમનસ્સ મેતિ.

તતો પન ચવિત્વા અરઞ્ઞે કપિયોનિયં પટિસન્ધિં ગણ્હિં. અથ નં જાતદિવસે યૂથપતિનો દસ્સેસું. સો ''આનેથ મે, પુત્ત''ન્તિ દળ્હં ગહેત્વા તસ્સ વિરવન્તસ્સ દન્તેહિ ફલાનિ ઉપ્પાટેસિ. તમત્થં પકાસેન્તી આહ –

૧૨૭૯તતો ચુતાહં વેદેહ, કપિ આસિં બ્રહાવને;
નિલુઞ્ચિતફલોયેવ, યૂથપેન પગબ્ભિના;
તસ્સ કમ્મસ્સ નિસ્સન્દો, પરદારગમનસ્સ મે''તિ.

તત્થ **નિલુઞ્ચિતફલોયેવાતિ** તત્રપાહં પગબ્ભેન યૂથપતિના લુઞ્ચિત્વા ઉપ્પાટિતફલોયેવ અહોસિન્તિ અત્થો.

અથ અપરાપિ જાતિયો દસ્સેન્તી આહ –

૧૨૮૦તતો ચુતાહં વેદેહ, દસ્સનેસુ પસૂ અહું;
નિલુઞ્ચિતો જવો ભદ્રો, યોગ્ગં વૂળ્હં ચિરં મયા;
તસ્સ કમ્મસ્સ નિસ્સન્દો, પરદારગમનસ્સ મે.

૧૨૮૧તતો ચુતાહં વેદેહ, વજ્જીસુ કુલમાગમા;
નેવિત્થી ન પુમા આસિં, મનુસ્સત્તે સુદુલ્લભે;
તસ્સ કમ્મસ્સ નિસ્સન્દો, પરદારગમનસ્સ મે.

૧૨૮૨તતો ચુતાહં વેદેહ, અજાયિં નન્દને વને;

ભવને તાવતિંસાહં, અચ્છરા કામવણ્ણિની.

૧૨૭૫વિચિત્રવત્થાભરણા, આમુત્તમણિકુણ્ડલા;
કુસલા નચ્ચગીતસ્સ, સક્કસ્સ પરિચારિકા.

૧૨૭૬તત્થ ઠિતાહં વેદેહ, સરામિ જાતિયો ઇમા;
અનાગતાપિ સત્તેવ, યા ગમિસ્સં ઇતો ચુતા.

૧૨૭૭પરિયાગતં તં કુસલં, યં મે કોસમ્બિયં કતં;
દેવે ચેવ મનુસ્સે ચ, સન્ધાવિસ્સં ઇતો ચુતા.

૧૨૭૮સત્ત જચ્ચો મહારાજ, નિચ્ચં સક્કતપૂજિતા;
થીભાવાપિ ન મુચ્ચિસ્સં, છટ્ઠા નિગતિયો ઇમા.

૧૨૭૯સત્તમી ચ ગતિ દેવ, દેવપુત્તો મહિદ્ધિકો;
પુમા દેવો ભવિસ્સામિ, દેવકાયસ્મિમુત્તમો.

૧૨૮૦અજ્જાપિ સન્તાનમયં, માલં ગન્થેન્તિ નન્દને;
દેવપુત્તો જવો નામ, યો મે માલં પટિચ્છતિ.

૧૨૮૧મુહુત્તો વિય સો દિબ્યો, ઇધ વસ્સાનિ સોળસ;
રત્તિન્દિવો ચ સો દિબ્યો, માનુસિં સરદોસતં.

૧૨૮૨ઇતિ કમ્માનિ અન્વેન્તિ, અસઙ્ખેય્યાપિ જાતિયો;
કલ્યાણં યદિ વા પાપં, ન હિ કમ્મં વિનસ્સતી''તિ.

તત્થ **દસ્સનેસૂ**તિ દસ્સનરટ્ઠેસુ. **પસૂ**તિ ગોણો અહોસિં. **નિલુઞ્ચિતો**તિ વચ્છકાલેયેવ મં એવં મનાપો ભવિસ્સતીતિ નિબ્બીજકમકંસુ. સોહં નિલુઞ્ચિતો ઉદ્ધતબીજો જવો ભદ્રો અહોસિં. **વજ્જીસુ કુલમાગમા**તિ ગોયોનિતો ચવિત્વા વજ્જિરટ્ઠે એકસ્મિં મહાભોગકુલે નિબ્બત્તિન્તિ દસ્સેતિ. **નેવિત્થી ન પુમા**તિ નપુંસકત્તં સન્ધાય આહ. **ભવને તાવતિંસાહ**ન્તિ તાવતિંસભવને અહં.

તત્થ ઠિતાહં, વેદેહ, સરામિ જાતિયો ઇમાતિ સા કિર તસ્મિં દેવલોકે ઠિતા ''અહં એવરૂપં દેવલોકં આગચ્છન્તી કુતો નુ ખો આગતા''તિ ઓલોકેન્તી વજ્જિરટ્ઠે મહાભોગકુલે નપુંસકત્તભાવતો ચવિત્વા તત્થ નિબ્બત્તભાવં પસ્સિ. તતો ''કેન નુ ખો કમ્મેન એવરૂપે રમણીયે ઠાને નિબ્બત્તામ્હી''તિ ઓલોકેન્તી કોસમ્બિયં સેટ્ઠિકુલે નિબ્બત્તિત્વા કતં દાનાદિકુસલં દિસ્વા ''એતસ્સ ફલેન નિબ્બત્તામ્હી''તિ ઞત્વા ''અનન્તરાતીતે નપુંસકત્તભાવે નિબ્બત્તમાના કુતો આગતામ્હી''તિ ઓલોકેન્તી દસ્સનરટ્ઠેસુ ગોયોનિયં મહાદુક્ખસ્સ અનુભૂતભાવં અઞ્ઞાસિ. તતો અનન્તરં જાતિં અનુસ્સરમાના વાનરયોનિયં ઉદ્ધતફલભાવં અદ્દસ. તતો અનન્તરં અનુસ્સરન્તી ભિન્નાગતે છગલકયોનિયં ઉદ્ધતબીજભાવં અનુસ્સરિ. તતો પરં અનુસ્સરમાના રોરુવે નિબ્બત્તભાવં અનુસ્સરિ.

અથસ્સા નિરયે તિરચ્છાનયોનિયઞ્ચ અનુભૂતં દુક્ખં અનુસ્સરન્તિયા ભયં ઉપ્પજ્જિ. તતો ‘‘કેન નુ ખો કમ્મેન એવરૂપં દુક્ખં અનુભૂતં મયા’’તિ છટ્ઠં જાતિં ઓલોકેન્તી તાય જાતિયા કોસમ્બિનગરે કતં કલ્યાણકમ્મં દિસ્વા સત્તમં ઓલોકેન્તી મગધરટ્ઠે પાપસહાયં નિસ્સાય કતં પરદારિકકમ્મં દિસ્વા ‘‘એતસ્સ ફલેન મે તં મહાદુક્ખં અનુભૂત’’ન્તિ અઞ્ઞાસિ. અથ ‘‘ઇતો ચવિત્વા અનાગતે કુહિં નિબ્બત્તિસ્સામી’’તિ ઓલોકેન્તી ‘‘યાવતાયુકં ઠત્વા પુન સક્કસ્સેવ પરિચારિકા હુત્વા નિબ્બત્તિસ્સામી’’તિ અઞ્ઞાસિ. એવં પુનપ્પુનં ઓલોકયમાના ‘‘તતિયેપિ અત્તભાવે સક્કસ્સેવ પરિચારિકા હુત્વા નિબ્બત્તિસ્સામિ, તથા ચતુત્થે, પઞ્ચમે પન તસ્મિંયેવ દેવલોકે જવનદેવપુત્તસ્સ અગ્ગમહેસી હુત્વા નિબ્બત્તિસ્સામી’’તિ ઞત્વા તતો અનન્તરં ઓલોકેન્તી ‘‘છટ્ઠે અત્તભાવે ઇતો તાવતિંસભવનતો ચવિત્વા અઙ્ગતિરઞ્ઞો અગ્ગમહેસિયા કુચ્છિમ્હિ નિબ્બત્તિસ્સામિ, ‘રુચા’તિ મે નામં ભવિસ્સતી’’તિ ઞત્વા ‘‘તતો અનન્તરા કુહિં નિબ્બત્તિસ્સામી’’તિ ઓલોકેન્તી ‘‘સત્તમાય જાતિયા તતો ચવિત્વા તાવતિંસભવને મહિદ્ધિકો દેવપુત્તો હુત્વા નિબ્બત્તિસ્સામિ, ઇત્થિભાવતો મુચ્ચિસ્સામી’’તિ અઞ્ઞાસિ. તસ્મા –

‘‘તત્થ ઠિતાહં વેદેહ, સરામિ સત્ત જાતિયો;
અનાગતાપિ સત્તેવ, યા ગમિસ્સં ઇતો ચુતા’’તિ. – આદિમાહ;

તત્થ **પરિયાગત**ન્તિ પરિયાયેન અત્તનો વારેન આગતં. **સત્ત જચ્ચો**તિ વજ્જિરટ્ઠે નપુંસકજાતિયા સદ્ધિં દેવલોકે પઞ્ચ, અયઞ્ચ છટ્ઠાતિ સત્ત જાતિયોતિ વુચ્ચન્તિ. એતા સત્ત જાતિયો નિચ્ચં સક્કતપૂજિતા અહોસિન્તિ દસ્સેતિ. **છટ્ઠા નિગતિયો**તિ દેવલોકે પન પઞ્ચ, અયઞ્ચ એકાતિ ઇમા છ ગતિયો ઇત્થિભાવાન મુચ્ચિસ્સન્તિ વદતિ. **સત્તમી ચા**તિ ઇતો ચવિત્વા અનન્તરં. **સન્તાનમય**ન્તિ એકતોવણ્ટકાદિવસેન કતસન્તાનં. **ગન્થેન્તી**તિ યથા સન્તાનમયા હોન્તિ, એવં અજ્જપિ મમ પરિચારિકા નન્દનવને માલં ગન્થેન્તિયેવ. **યો મે માલં પટિચ્છતી**તિ મહારાજ, અનન્તરજાતિયં મમ સામિકો જવો નામ દેવપુત્તો યો રુક્ખતો પતિતપતિતં માલં પટિચ્છતિ.

સોળસાતિ મહારાજ, મમ જાતિયા ઇમાનિ સોળસ વસ્સાનિ, એત્તકો પન કાલો દેવાનં એકો મુહુત્તો, તેન તા મમ ચુતભાવમ્પિ અજાનન્તા મમત્થાય માલં ગન્થેન્તિયેવ. **માનુસિ**ન્તિ મનુસ્સાનં વસ્સગણનં આગમ્મ એસ સરદોસતં વસ્સસતં હોતિ, એવં દીઘાયુકા દેવા . ઇમિના પન કારણેન પરલોકસ્સ ચ કલ્યાણપાપકાનઞ્ચ કમ્માનં અત્થિતં જાનાહિ, દેવાતિ.

અન્વેન્તીતિ યથા મં અનુબન્ધિંસુ, એવં અનુબન્ધન્તિ. **ન હિ કમ્મં વિનસ્સતી**તિ દિટ્ઠધમ્મવેદનીયં તસ્મિંયેવ અત્તભાવે, ઉપપજ્જવેદનીયં અનન્તરભવે વિપાકં દેતિ, અપરાપરિયવેદનીયં પન વિપાકં અદત્વા ન નસ્સતિ. તં સન્ધાય ‘‘ન હિ કમ્મં વિનસ્સતી’’તિ વત્વા ‘‘દેવ, અહં પરદારિકકમ્મસ્સ નિસ્સન્દેન નિરયે ચ તિરચ્છાનયોનિયઞ્ચ મહન્તં દુક્ખં અનુભવિં. સચે પન તુમ્હેપિ ઇદાનિ ગુણસ્સ કથં ગહેત્વા એવં કરિસ્સથ, મયા અનુભૂતસદિસમેવ દુક્ખં અનુભવિસ્સથ, તસ્મા એવં મા કરિત્થા’’તિ આહ.

અથસ્સ ઉત્તરિ ધમ્મં દેસેન્તી આહ –

૧૨૮૩યો ઇચ્છે પુરિસો હોતું, જાતિં જાતિં પુનપ્પુનં;
પરદારં વિવજ્જેય્ય, ધોતપાદોવ કદ્દમં.

૧૨૮૪યા ઇચ્છે પુરિસો હોતું, જાતિં જાતિં પુનપ્પુનં;

સામિકં અપચાયેય્ય, ઇન્દંવ પરિચારિકા.

૧૨૮૫યો ઇચ્છે દિબ્યભોગઞ્ચ, દિબ્બમાયું યસં સુખં;
પાપાનિ પરિવજ્જેત્વા, તિવિધં ધમ્મમાચરે.

૧૨૮૬કાયેન વાચા મનસા, અપ્પમત્તો વિચક્ખણો;
અત્તનો હોતિ અત્થાય, ઇત્થી વા યદિ વા પુમા.

૧૨૮૭યે કેચિમે માનુજા જીવલોકે, યસસ્સિનો સબ્બસમન્તભોગા;
અસંસયં તેહિ પુરે સુચિણ્ણં, કમ્મસ્સકાસે પુથુ સબ્બસત્તા.

૧૨૮૮ઇઙ્ઘાનુચિન્તેસિ સયમ્પિ દેવ, કુતોનિદાના તે ઇમા જનિન્દ;
યા તે ઇમા અચ્છરાસન્નિકાસા, અલઙ્કતા કઞ્ચનજાલછન્ના''તિ.

તત્થ **હોતુન્તિ** ભવિતું. **સબ્બસમન્તભોગા**તિ પરિપુણ્ણસબ્બભોગા. **સુચિણ્ણન્તિ** સુટ્ઠુ ચિણ્ણં કલ્યાણકમ્મં કતં. **કમ્મસ્સકાસે**તિ કમ્મસ્સકા અત્તના કતકમ્મસ્સેવ વિપાકપટિસંવેદિનો. ન હિ માતાપિતૂહિ કતં કમ્મં પુત્તધીતાનં વિપાકં દેતિ, ન તાહિ પુત્તધીતાહિ કતં કમ્મં માતાપિતૂનં વિપાકં દેતિ. સેસેહિ કતં સેસાનં કિમેવ દસ્સતિ? **ઇઙ્ઘા**તિ ચોદનત્થે નિપાતો. **અનુચિન્તેસી**તિ પુનપ્પુનં ચિન્તેય્યાસિ. **યા તે ઇમા**તિ યા ઇમા સોળસસહસ્સા ઇત્થિયો તં ઉપટ્ઠહન્તિ, ઇમા તે કુતોનિદાના, કિં નિપજ્જિત્વા નિદ્દાયન્તેન લદ્ધા, ઉદાહુ પન્થદૂસનસન્ધિચ્છેદાદીનિ પાપાનિ કત્વા, અદુ કલ્યાણકમ્મં નિસ્સાય લદ્ધાતિ ઇદં તાવ અત્તનાપિ ચિન્તેય્યાસિ, દેવાતિ.

એવં સા પિતરં અનુસાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૨૮૯ઇચ્ચેવં પિતરં કઞ્ઞા, રુચા તોસેસિ અઙ્ગતિં;
મૂળ્હસ્સ મગ્ગમાચિક્ખિ, ધમ્મમક્ખાસિ સુબ્બતા''તિ.

તત્થ **ઇચ્ચેવન્તિ** ભિક્ખવે, ઇતિ ઇમેહિ એવરૂપેહિ મધુરેહિ વચનેહિ રુચાકઞ્ઞા પિતરં તોસેસિ, મૂળ્હસ્સ મગ્ગં વિય તસ્સ સુગતિમગ્ગં આચિક્ખિ, નાનાનયેહિ સુચરિતધમ્મં અક્ખાસિ. ધમ્મં કથેન્તીયેવ સા સુબ્બતા સુન્દરવતા અત્તનો અતીતજાતિયોપિ કથેસિ.

એવં પુબ્બણ્હતો પટ્ઠાય સબ્બરત્તિં પિતુ ધમ્મં દેસેત્વા ''મા, દેવ, નગ્ગસ્સ મિચ્છાદિટ્ઠિકસ્સ વચનં ગણ્હિ, 'અત્થિ અયં લોકો, અત્થિ પરલોકો , અત્થિ સુકટદુક્કટકમ્માનં ફલ'ન્તિ વદન્તસ્સ માદિસસ્સ કલ્યાણમિત્તસ્સ વચનં ગણ્હ, મા અતિત્થેન પક્ખન્દી''તિ આહ. એવં સન્તેપિ પિતરં મિચ્છાદસ્સના મોચેતું નાસક્ખિ. સો હિ કેવલં તસ્સા મધુરવચનં સુત્વા તુસ્સિ. માતાપિતરો હિ પિયપુત્તાનં વચનં પિયાયન્તિ, ન પન તં મિચ્છાદસ્સનં વિસ્સજ્જેસિ. નગરેપિ ''રુચા કિર રાજધીતા પિતુ ધમ્મં દેસેત્વા મિચ્છાદસ્સનં વિસ્સજ્જાપેસી''તિ એકકોલાહલં અહોસિ. ''પણ્ડિતા રાજધીતા અજ્જ પિતરં મિચ્છાદસ્સના મોચેત્વા નગરવાસીનં સોત્થિભાવં કરિસ્સતી''તિ મહાજનો તુસ્સિ. સા પિતરં બોધેતું અસક્કોન્તી વીરિયં અવિસ્સજ્જેત્વાવ ''યેન કેનચિ ઉપાયેન પિતુ સોત્થિભાવં કરિસ્સામી''તિ સિરસ્મિં અઞ્જલિં પતિટ્ઠપેત્વા દસદિસા નમસ્સિત્વા ''ઇમસ્મિં લોકે લોકસન્ધારકા ધમ્મિકસમણબ્રાહ્મણા નામ લોકપાલદેવતા નામ મહાબ્રહ્માનો નામ અત્થિ, તે ઇધાગન્ત્વા અત્તનો બલેન મમ

પિતરં મિચ્છાદસ્સનં વિસ્સજ્જાપેન્તુ , એતસ્સ ગુણે અસતિપિ મમ ગુણેન મમ સીલેન મમ સચ્ચેન ઇધાગન્ત્વા ઇમં મિચ્છાદસ્સનં વિસ્સજ્જાપેત્વા સકલલોકસ્સ સોત્થિં કરોન્તૂ''તિ અધિટ્ઠહિત્વા નમસ્સિ.

તદા બોધિસત્તો નારદો નામ મહાબ્રહ્મા અહોસિ. બોધિસત્તા ચ નામ અત્તનો મેત્તાભાવનાય અનુદ્દયાય મહન્તભાવેન સુપ્પટિપન્નદુપ્પટિપન્ને સત્તે દસ્સનત્થં કાલાનુકાલં લોકં ઓલોકેન્તિ. સો તં દિવસં લોકં ઓલોકેન્તો તં રાજધીતરં પિતુ મિચ્છાદિટ્ઠિમોચનત્થં લોકસન્ધારકદેવતાયો નમસ્સમાનં દિસ્વા, ''ઠપેત્વા મં અઞ્ઞો એતં રાજાનં મિચ્છાદસ્સનં વિસ્સજ્જાપેતું સમત્થો નામ નત્થિ, અજ્જ મયા રાજધીતુ સઙ્ગહં, રઞ્ઞો ચ સપરિજનસ્સ સોત્થિભાવં કત્વા આગન્તું વટ્ટતિ, કેન નુ ખો વેસેન ગમિસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા ''મનુસ્સાનં પબ્બજિતા પિયા ચેવ ગરુનો ચ આદેય્યવચના ચ, તસ્મા પબ્બજિતવેસેન ગમિસ્સામી''તિ સન્નિટ્ઠાનં કત્વા પાસાદિકં સુવણ્ણવણ્ણં મનુસ્સત્તભાવં માપેત્વા મનુઞ્ઞં જટામણ્ડલં બન્ધિત્વા જટન્તરે કઞ્ચનસૂચિં ઓદહિત્વા અન્તો રત્તપટં ઉપરિ રત્તવાકચીરં નિવાસેત્વા પારુપિત્વા સુવણ્ણતારાખચિતં રજતમયં અજિનચમ્મં એકંસે કત્વા મુત્તાસિક્કાય પક્ખિત્તં સુવણ્ણમયં ભિક્ખાભાજનં આદાય તીસુ ઠાનેસુ ઓનતં સુવણ્ણકાજં ખન્ધે કત્વા મુત્તાસિક્કાય એવ પવાળકમણ્ડલું આદાય ઇમિના ઇસિવેસેન ગગનતલે ચન્દો વિય વિરોચમાનો આકાસેન આગન્ત્વા અલઙ્કતચન્દકપાસાદમહાતલં પવિસિત્વા રઞ્ઞો પુરતો આકાસે અટ્ઠાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૨૯૦અથાગમા બ્રહ્મલોકા, નારદો માનુસિં પજં;
જમ્બુદીપં અવેક્ખન્તો, અદ્દા રાજાનમઙ્ગતિં.

૧૨૯૧તતો પતિટ્ઠા પાસાદે, વેદેહસ્સ પુરત્થતો;
તઞ્ચ દિસ્વાનાનુપ્પત્તં, રુચા ઇસિમવન્દથા''તિ.

તત્થ **અદ્દા**તિ બ્રહ્મલોકે ઠિતોવ જમ્બુદીપં અવેક્ખન્તો ગુણાજીવકસ્સ સન્તિકે ગહિતમિચ્છાદસ્સનં રાજાનં અઙ્ગતિં અદ્દસ, તસ્મા આગતોતિ અત્થો. **તતો પતિટ્ઠા**તિ તતો સો બ્રહ્મા તસ્સ રઞ્ઞો અમચ્ચગણપરિવુતસ્સ નિસિન્નસ્સ પુરતો તસ્મિં પાસાદે અપદે પદં દસ્સેન્તો આકાસે પતિટ્ઠહિ. **અનુપ્પત્ત**ન્તિ આગતં. **ઇસિ**ન્તિ ઇસિવેસેન આગતત્તા સત્થા ''ઇસિ''ન્તિ આહ. **અવન્દથા**તિ ''મમાનુગ્ગહેન મમ પિતરિ કારુઞ્ઞં કત્વા એકો દેવરાજા આગતો ભવિસ્સતી''તિ હટ્ઠપહટ્ઠા વાતાભિહટા સુવણ્ણકદલી વિય ઓનમિત્વા નારદબ્રહ્માનં અવન્દિ.

રાજાપિ તં દિસ્વાવ બ્રહ્મતેજેન તજ્જિતો અત્તનો આસને સણ્ઠાતું અસક્કોન્તો આસના ઓરુય્હ ભૂમિયં ઠત્વા આગતટ્ઠાનઞ્ચ નામગોત્તઞ્ચ પુચ્છિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૨૯૨અથાસનમ્હા ઓરુય્હ, રાજા બ્યથિતમાનસો;
નારદં પરિપુચ્છન્તો, ઇદં વચનમબ્રવિ.

૧૨૯૩કુતો નુ આગચ્છસિ દેવવણ્ણિ, ઓભાસયં સબ્બદિસા ચન્દિમાવ;
અક્ખાહિ મે પુચ્છિતો નામગોત્તં, કથં તં જાનન્તિ મનુસ્સલોકે'''તિ.

તત્થ **બ્યથિતમાનસો**તિ ભીતચિત્તો. **કુતો નૂ**તિ કચ્ચિ નુ ખો વિજ્જાધરો ભવેય્યાતિ મઞ્ઞમાનો અવન્દિત્વાવ એવં પુચ્છિ.

અથ સો ''અયં રાજા 'પરલોકો નત્થી'તિ મઞ્ઞતિ, પરલોકમેવસ્સ તાવ આચિક્ખિસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા ગાથમાહ –

૧૨૯૪અહઞ્હિ દેવતો ઇદાનિ એમિ, ઓભાસયં સબ્બદિસા ચન્દિમાવ;
અક્ખામિ તે પુચ્છિતો નામગોત્તં, જાનન્તિ મં નારદો કસ્સપો ચા''તિ.

તત્થ **દેવતો**તિ દેવલોકતો. **નારદો કસ્સપો ચા**તિ મં નામેન નારદો, ગોત્તેન કસ્સપોતિ જાનન્તિ.

અથ રાજા ''ઇમં પચ્છાપિ પરલોકં પુચ્છિસ્સામિ, ઇદ્ધિયા લદ્ધકારણં તાવ પુચ્છિસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા ગાથમાહ –

૧૨૯૫અચ્છેરરૂપં તવ યાદિસઞ્ચ, વેહાયસં ગચ્છસિ તિટ્ઠસી ચ;
પુચ્છામિ તં નારદ એતમત્થં, અથ કેન વણ્ણેન તવાયમિદ્ધી''તિ.

તત્થ **યાદિસઞ્ચા**તિ યાદિસઞ્ચ તવ સણ્ઠાનં, યઞ્ચ ત્વં આકાસે ગચ્છસિ તિટ્ઠસિ ચ, ઇદં અચ્છરિયજાતં.

નારદો આહ –

૧૨૯૬સચ્ચઞ્ચ ધમ્મો ચ દમો ચ ચાગો, ગુણા મમેતે પકતા પુરાણા;
તેહેવ ધમ્મેહિ સુસેવિતેહિ, મનોજવો યેન કામં ગતોસ્મી''તિ.

તત્થ **સચ્ચ**ન્તિ મુસાવાદવિરહિતં વચીસચ્ચં. **ધમ્મો**તિ તિવિધસુચરિતધમ્મો ચેવ કસિણપરિકમ્મઝાનધમ્મો ચ. **દમો**તિ ઇન્દ્રિયદમનં. **ચાગો**તિ કિલેસપરિચ્ચાગો ચ દેય્યધમ્મપરિચ્ચાગો ચ. **મમેતે ગુણા**તિ મમ એતે ગુણસમ્પયુત્તા ગુણસહગતા. **પકતા પુરાણા**તિ મયા પુરિમભવે કતાતિ દસ્સેતિ. ''**તેહેવ ધમ્મેહિ સુસેવિતેહી**''તિ તે સબ્બે ગુણે સુસેવિતે પરિચારિતે દસ્સેતિ. **મનોજવો**તિ ઇદ્ધિયા કારણેન પટિલદ્ધો. **યેન કામં ગતોસ્મી**તિ યેન દેવટ્ઠાને ચ મનુસ્સટ્ઠાને ચ ગન્તું ઇચ્છનં, તેન ગતોસ્મીતિ અત્થો.

રાજા એવં તસ્મિં કથેન્તેપિ મિચ્છાદસ્સનસ્સ ગહિતત્તા પરલોકં અસદ્દહન્તો ''અત્થિ નુ ખો પુઞ્ઞવિપાકો''તિ વત્વા ગાથમાહ –

૧૨૯૭અચ્છેરમાચિક્ખસિ પુઞ્ઞસિદ્ધિં, સચે હિ એતેહિ યથા વદેસિ;
પુચ્છામિ તં નારદ એતમત્થં, પુટ્ઠો ચ મે સાધુ વિયાકરોહી''તિ.

તત્થ **પુઞ્ઞસિદ્ધિ**ન્તિ પુઞ્ઞાનં સિદ્ધિં ફલદાયકત્તં આચિક્ખન્તો અચ્છરિયં આચિક્ખસિ.

નારદો આહ –

૧૨૯૮પુચ્છસ્સુ મં રાજ તવેસ અત્થો, યં સંસયં કુરુસે ભૂમિપાલ;
અહં તં નિસ્સંસયતં ગમેમિ, નયેહિ ઞાયેહિ ચ હેતુભી ચા''તિ.

તત્થ **તવેસ અત્થો**તિ પુચ્છિતબ્બકો નામ તવ એસ અત્થો. **યં સંસયન્તિ** યં કિસ્મિઞ્ચિદેવ અત્થે સંસયં કરોસિ, તં મં પુચ્છ. **નિસ્સંસયતન્તિ** અહં તં નિસ્સંસયભાવં ગમેમિ. **નયેહી**તિ કારણવચનેહિ. **ઞાયેહી**તિ ઞાણેહિ. **હેતુભી**તિ પચ્ચયેહિ, પટિઞ્ઞામત્તેનેવ અવત્વા ઞાણેન પરિચ્છિન્દિત્વા કારણવચનેન ચ તેસં ધમ્માનં સમુટ્ઠાપકપચ્ચયેહિ ચ તં નિસ્સંસયં કરિસ્સામીતિ અત્થો.

રાજા આહ –

૧૨૯૯પુચ્છામિ તં નારદ એતમત્થં, પુટ્ઠો ચ મે નારદ મા મુસા ભણિ;
અત્થિ નુ દેવા પિતરો નુ અત્થિ, લોકો પરો અત્થિ જનો યમાહૂ''તિ.

તત્થ **જનો યમાહૂ**તિ યં જનો એવમાહ – ''અત્થિ દેવા, અત્થિ પિતરો, અત્થિ પરો લોકો''તિ, તં સબ્બં અત્થિ નુ ખોતિ પુચ્છતિ.

નારદો આહ –

૧૩૦૦અત્થેવ દેવા પિતરો ચ અત્થિ, લોકો પરો અત્થિ જનો યમાહુ;
કામેસુ ગિદ્ધા ચ નરા પમૂળ્હા, લોકં પરં ન વિદૂ મોહયુત્તા''તિ.

તત્થ **અત્થેવ દેવા**તિ મહારાજ, દેવા ચ પિતરો ચ અત્થિ, યમ્પિ જનો પરલોકમાહ, સોપિ અત્થેવ. **ન વિદૂ**તિ કામગિદ્ધા પન મોહમૂળ્હા જના પરલોકં ન વિદન્તિ ન જાનન્તીતિ.

તં સુત્વા રાજા પરિહાસં કરોન્તો એવમાહ –

૧૩૦૧અત્થીતિ ચે નારદ સદ્દહાસિ, નિવેસનં પરલોકે મતાનં;
ઇધેવ મે પઞ્ચ સતાનિ દેહિ, દસ્સામિ તે પરલોકે સહસ્સ''ન્તિ.

તત્થ **નિવેસનન્તિ** નિવાસટ્ઠાનં. **પઞ્ચ સતાની**તિ પઞ્ચ કહાપણસતાનિ.

અથ નં મહાસત્તો પરિસમજ્ઝેયેવ ગરહન્તો આહ –

૧૩૦૨દજ્જેમુ ખો પઞ્ચ સતાનિ ભોતો, જઞ્ઞામુ ચે સીલવન્તં વદઞ્ઞું;
લુદ્દં તં ભોન્તં નિરયે વસન્તં, કો ચોદયે પરલોકે સહસ્સં.

૧૩૦૩ઇધેવ યો હોતિ અધમ્મસીલો, પાપાચારો અલસો લુદ્દકમ્મો;
ન પણ્ડિતા તસ્મિં ઇણં દદન્તિ, ન હિ આગમો હોતિ તથાવિધમ્હા.

૧૩૦૪દક્ખઞ્ચ પોસં મનુજા વિદિત્વા, ઉટ્ઠાનકં સીલવન્તં વદઞ્ઞું;
સયમેવ ભોગેહિ નિમન્તયન્તિ, કમ્મં કરિત્વા પુન માહરેસી''તિ.

તત્થ **જઞ્ઞામુ ચે**તિ યદિ મયં ભવન્તં ‘‘સીલવા એસ વદઞ્ઞૂ, ધમ્મિકસમણબ્રાહ્મણાનં ઇમસ્મિં કાલે ઇમિના નામત્થોતિ જાનિત્વા તસ્સ તસ્સ કિચ્ચસ્સ કારકો વદઞ્ઞૂ’’તિ જાનેય્યામ. અથ તે વડ્ઢિયા પઞ્ચ સતાનિ દદેય્યામ, ત્વં પન લુદ્દો સાહસિકો મિચ્છાદસ્સનં ગહેત્વા દાનસાલં વિદ્ધંસેત્વા પરદારેસુ અપરજ્ઝસિ, ઇતો ચુતો નિરયે ઉપ્પજ્જિસ્સસિ, એવં લુદ્દં તં નિરયે વસન્તં ભોન્તં તત્થ ગન્ત્વા કો ‘‘સહસ્સં મે દેહી’’તિ ચોદેસ્સતિ. **તથાવિધમ્હા**તિ તાદિસા પુરિસા દિન્નસ્સ ઇણસ્સ પુન આગમો નામ ન હોતિ. **દક્ખ**ન્તિ ધનુપ્પાદનકુસલં. **પુન માહરેસી**તિ અત્તનો કમ્મં કરિત્વા ધનં ઉપ્પાદેત્વા પુન અમ્હાકં સન્તકં આહરેય્યાસિ, મા નિક્કમ્મો વસીતિ સયમેવ ભોગેહિ નિમન્તયન્તીતિ.

ઇતિ રાજા તેન નિગ્ગય્હમાનો અપ્પટિભાનો અહોસિ. મહાજનો હટ્ઠતુટ્ઠો હુત્વા ‘‘મહિદ્ધિકો દેવોપિ અજ્જ રાજાનં મિચ્છાદસ્સનં વિસ્સજ્જાપેસ્સતી’’તિ સકલનગરં એકકોલાહલં અહોસિ. મહાસત્તસ્સાનુભાવેન તદા સત્તયોજનિકાય મિથિલાય તસ્સ ધમ્મદેસનં અસ્સુણન્તો નામ નાહોસિ. અથ મહાસત્તો ‘‘અયં રાજા અતિવિય દળ્હં મિચ્છાદસ્સનં ગણ્હિ, નિરયભયેન નં સન્તજ્જેત્વા મિચ્છાદિટ્ઠિં વિસ્સજ્જાપેત્વા પુન દેવલોકેન અસ્સાસેસ્સામી’’તિ ચિન્તેત્વા ‘‘મહારાજ, સચે દિટ્ઠિં ન વિસ્સજ્જેસ્સસિ, એવં અનન્તદુક્ખં નિરયં ગમિસ્સસી’’તિ વત્વા નિરયકથં પટ્ઠપેસિ –

૧૩૦૫ઇતો ચુતો દક્ખસિ તત્થ રાજ, કાકોલસઙ્ઘેહિ વિકસ્સમાનં;
તં ખજ્જમાનં નિરયે વસન્તં, કાકેહિ ગિજ્ઝેહિ ચ સેનકેહિ;
સઞ્છિન્નગત્તં રુહિરં સવન્તં, કો ચોદયે પરલોકે સહસ્સ’’ન્તિ.

તત્થ **કાકોલસઙ્ઘેહી**તિ લોહતુણ્ડેહિ કાકસઙ્ઘેહિ. **વિકસ્સમાન**ન્તિ અત્તાનં આકડ્ઢિયમાનં તત્થ નિરયે પસ્સિસ્સસિ. **ત**ન્તિ તં ભવન્તં.

તં પન કાકોલનિરયં વણ્ણેત્વા ‘‘સચેપિ એત્થ ન નિબ્બત્તિસ્સસિ, લોકન્તરનિરયે નિબ્બત્તિસ્સસી’’તિ વત્વા તં નિરયં દસ્સેતું ગાથમાહ –

૧૩૦૬અન્ધંતમં તત્થ ન ચન્દસૂરિયા, નિરયો સદા તુમુલો ઘોરરૂપો;
સા નેવ રત્તી ન દિવા પઞ્ઞાયતિ, તથાવિધે કો વિચરે ધનત્થિકો’’તિ.

તત્થ **અન્ધં તમ**ન્તિ મહારાજ, યમ્હિ લોકન્તરનિરયે મિચ્છાદિટ્ઠિકા નિબ્બત્તન્તિ, તત્થ ચક્ખુવિઞ્ઞાણસ્સ ઉપ્પત્તિનિવારણં અન્ધતમં. **સદા તુમુલો**તિ સો નિરયો નિચ્ચં બહલન્ધકારો. **ઘોરરૂપો**તિ ભીસનકજાતિકો. **સા નેવ રત્તી**તિ યા ઇધ રત્તિ દિવા ચ, સા નેવ તત્થ પઞ્ઞાયતિ. **કો વિચરે**તિ કો ઉદ્ધારં સોધેન્તો વિચરિસ્સતિ.

તમ્પિસ્સ લોકન્તરનિરયં વિત્થારેન વણ્ણેત્વા ‘‘મહારાજ, મિચ્છાદિટ્ઠિં અવિસ્સજ્જેન્તો ન કેવલં એતદેવ, અઞ્ઞમ્પિ દુક્ખં અનુભવિસ્સસી’’તિ દસ્સેન્તો ગાથમાહ –

૧૩૦૭સબલો ચ સામો ચ દુવે સુવાના, પવદ્ધકાયા બલિનો મહન્તા;
ખાદન્તિ દન્તેહિ અયોમયેહિ, ઇતો પણુન્નં પરલોકપત્ત’’ન્તિ.

તત્થ **ઇતો પણુન્નન્તિ** ઇમમ્હા મનુસ્સલોકા ચુતં. પરતો નિરયેસુપિ એસેવ નયો. તસ્મા સબ્બાનિ તાનિ નિરયટ્ઠાનાનિ નિરયપાલાનં ઉપક્કમેહિ સદ્ધિં હેટ્ઠા વુત્તનયેનેવ વિત્થારેત્વા તાસં તાસં ગાથાનં અનુત્તાનાનિ પદાનિ વણ્ણેતબ્બાનિ.

૧૩૦૮તં ખજ્જમાનં નિરયે વસન્તં, લુદ્દેહિ વાળેહિ અઘમ્મિગેહિ ચ;
સઞ્છિન્નગત્તં રુહિરં સવન્તં, કો ચોદયે પરલોકે સહસ્સ''ન્તિ.

તત્થ **લુદ્દેહી**તિ દારુણેહિ. **વાળેહી**તિ દુટ્ઠેહિ. **અઘમ્મિગેહી**તિ અઘાવહેહિ મિગેહિ, દુક્ખાવહેહિ સુનખેહીતિ અત્થો.

૧૩૦૯ઉસૂહિ સત્તીહિ ચ સુનિસિતાહિ, હનન્તિ વિજ્ઝન્તિ ચ પચ્ચમિત્તા;
કાળૂપકાળા નિરયમ્હિ ઘોરે, પુબ્બે નરં દુક્કટકમ્મકારિ''ન્તિ.

તત્થ **હનન્તિ વિજ્ઝન્તિ ચા**તિ જલિતાય અયપથવિયં પાતેત્વા સકલસરીરં છિદ્દાવછિદ્દં કરોન્તા પહરન્તિ ચેવ વિજ્ઝન્તિ ચ. **કાળૂપકાળા**તિ એવંનામકા નિરયપાલા. **નિરયમ્હી**તિ તસ્મિં તેસઞ્ઞેવ વસેન કાળૂપકાળસઞ્ઞિતે નિરયે. **દુક્કટકમ્મકારિ**ન્તિ મિચ્છાદિટ્ઠિવસેન દુક્કટાનં કમ્માનં કારકં.

૧૩૧૦તં હઞ્ઞમાનં નિરયે વજન્તં, કુચ્છિસ્મિં પસ્સસ્મિં વિપ્ફાલિતૂદરં;
સઞ્છિન્નગત્તં રુહિરં સવન્તં, કો ચોદયે પરલોકે સહસ્સ''ન્તિ.

તત્થ **ત**ન્તિ તં ભવન્તં તત્થ નિરયે તથા હઞ્ઞમાનં. **વજન્ત**ન્તિ ઇતો ચિતો ચ ધાવન્તં. **કુચ્છિસ્મિ**ન્તિ કુચ્છિયઞ્ચ પસ્સે ચ હઞ્ઞમાનં વિજ્ઝિયમાનન્તિ અત્થો.

૧૩૧૧સત્તી ઉસૂ તોમરભિણ્ડિવાલા, વિવિધાવુધા વસ્સન્તિ તત્થ દેવા;
પતન્તિ અઙ્ગારમિવચ્ચિમન્તો, સિલાસની વસ્સતિ લુદ્દકમ્મેતિ.

તત્થ **અઙ્ગારમિવચ્ચિમન્તો**તિ જલિતઅઙ્ગારા વિય અચ્ચિમન્તા આવુધવિસેસા પતન્તિ. **સિલાસની**તિ જલિતસિલાસનિ. **વસ્સતિ લુદ્દકમ્મે**તિ યથા નામ દેવે વસ્સન્તે અસનિ પતતિ, એવમેવ આકાસે સમુટ્ઠાય ચિચ્ચિટાયમાનં જલિતસિલાવસ્સં તેસં લુદ્દકમ્માનં ઉપરિ પતતિ.

૧૩૧૨ઉણ્હો ચ વાતો નિરયમ્હિ દુસ્સહો, ન તમ્હિ સુખં લબ્ભતિ ઇત્તરમ્પિ;
તં તં વિધાવન્તમલેનમાતુરં, કો ચોદયે પરલોકે સહસ્સ''ન્તિ.

તત્થ **ઇત્તરમ્પી**તિ પરિત્તકમ્પિ. **વિધાવન્ત**ન્તિ વિવિધા ધાવન્તં.

૧૩૧૩સન્ધાવમાનમ્પિ રથેસુ યુત્તં, સજોતિભૂતં પથવિં કમન્તં;
પતોદલટ્ઠીહિ સુચોદયન્તં, કો ચોદયે પરલોકે સહસ્સ''ન્તિ.

તત્થ **રથેસુ યુત્ત**ન્તિ વારેન વારં તેસુ જલિતલોહરથેસુ યુત્તં. **કમન્ત**ન્તિ અક્કમમાનં. **સુચોદયન્ત**ન્તિ સુટ્ઠુ ચોદયન્તં.

૧૩૧૪તમારુહન્તં ખુરસઞ્ચિતં ગિરિં, વિભિંસનં પજ્જલિતં ભયાનકં;
સઞ્છિન્નગત્તં રુહિરં સવન્તં, કો ચોદયે પરલોકે સહસ્સ''ન્તિ.

તત્થ **તમારુહન્ત**ન્તિ તં ભવન્તં જલિતાવુધપહારે અસહિત્વા જલિતખુરેહિ સઞ્ચિતં જલિતલોહપબ્બતં આરુહન્તં.

૧૩૧૫તમારુહન્તં પબ્બતસન્નિકાસં, અઙ્ગારરાસિં જલિતં ભયાનકં;
સુદડ્ઢગત્તં કપણં રુદન્તં, કો ચોદયે પરલોકે સહસ્સ''ન્તિ.

તત્થ **સુદડ્ઢગત્ત**ન્તિ સુટ્ઠુ દડ્ઢસરીરં.

૧૩૧૬અબ્ભકૂટસમા ઉચ્ચા, કણ્ટકનિચિતા દુમા;
અયોમયેહિ તિક્ખેહિ, નરલોહિતપાયિભી''તિ.

તત્થ **કણ્ટકનિચિતા**તિ જલિતકણ્ટકેહિ ચિતા. ‘‘**અયોમયેહી**’’તિ ઇદં યેહિ કણ્ટકેહિ આચિતા, તે દસ્સેતું વુત્તં.

૧૩૧૭તમારુહન્તિ નારિયો, નરા ચ પરદારગૂ;
ચોદિતા સત્તિહત્થેહિ, યમનિદ્દેસકારિભી''તિ.

તત્થ **તમારુહન્તી**તિ તં એવરૂપં સિમ્બલિરુક્ખં આરુહન્તિ. **યમનિદ્દેસકારિભી**તિ યમસ્સ વચનકરેહિ, નિરયપાલેહીતિ અત્થો.

૧૩૧૮તમારુહન્તં નિરયં, સિમ્બલિં રુહિરમક્ખિતં;
વિદડ્ઢકાયં વિતચં, આતુરં ગાળ્હવેદનં.

૧૩૧૯પસ્સસન્તં મુહું ઉણ્હં, પુબ્બકમ્માપરાધિકં;
દુમગ્ગે વિતચં ગત્તં, કો તં યાચેય્ય તં ધન''ન્તિ.

તત્થ **વિદડ્ઢકાય**ન્તિ વિહિંસિતકાયં. **વિતચ**ન્તિ ચમ્મમંસાનં છિદ્દાવછિદ્દં છિન્નતાય કોવિળારપુપ્ફં વિય કિંસુકપુપ્ફં વિય ચ.

૧૩૨૦અબ્ભકૂટસમા ઉચ્ચા, અસિપત્તાચિતા દુમા;
અયોમયેહિ તિક્ખેહિ, નરલોહિતપાયિભી''તિ.

તત્થ **અસિપત્તાચિતા**તિ અસિમયેહિ પત્તેહિ ચિતા.

૧૩૨૧તમારુહન્તં અસિપત્તપાદપં, અસીહિ તિક્ખેહિ ચ છિજ્જમાનં;
સઞ્છિન્નગત્તં રુહિરં સવન્તં, કો ચોદયે પરલોકે સહસ્સ''ન્તિ.

તત્થ **તમારુહન્ત**ન્તિ તં ભવન્તં નિરયપાલાનં આવુધપહારે અસહિત્વા આરુહન્તં.

૧૩૨૨.

તતો નિક્ખન્તમત્તં તં, અસિપત્તાચિતા દુમા;
સમ્પતિતં વેતરણિં, કો તં યાચેય્ય તં ધન''ન્તિ.

તત્થ **સમ્પતિત**ન્તિ પતિતં.

૧૩૨૩.

ખરા ખારોદિકા તત્તા, દુગ્ગા વેતરણી નદી;
અયોપોક્ખરસઞ્છન્ના, તિક્ખા પત્તેહિ સન્દતિ''.

તત્થ **ખરા**તિ ફરુસા. **અયોપોક્ખરસઞ્છન્ના**તિ અયોમયેહિ તિખિણપરિયન્તેહિ પોક્ખરપત્તેહિ સઞ્છન્ના. **પત્તેહી**તિ તેહિ પત્તેહિ સા નદી તિક્ખા હુત્વા સન્દતિ.

૧૩૨૪.

તત્થ સઞ્છિન્નગત્તં તં, વુય્હન્તં રુહિરમક્ખિતં;
વેતરઞ્ઞે અનાલમ્બે, કો તં યાચેય્ય તં ધન''ન્તિ.

તત્થ **વેતરઞ્ઞે**તિ વેતરણીઉદકે.

ઇમં પન મહાસત્તસ્સ નિરયકથં સુત્વા રાજા સંવિગ્ગહદયો મહાસત્તઞ્ઞેવ તાણગવેસી હુત્વા આહ –

૧૩૨૫.

વેધામિ રુક્ખો વિય છિજ્જમાનો, દિસં ન જાનામિ પમૂળ્હસઞ્ઞો;
ભયાનુતપ્પામિ મહા ચ મે ભયા, સુત્વાન કથા તવ ભાસિતા ઇસે.

૧૩૨૬.

આદિત્તે વારિમજ્ઝંવ, દીપંવોઘે મહણ્ણવે;
અન્ધકારેવ પજ્જોતો, ત્વં નોસિ સરણં ઇસે.

૧૩૨૭.

અત્થઞ્ચ ધમ્મં અનુસાસ મં ઇસે, અતીતમદ્ધા અપરાધિતં મયા;
આચિક્ખ મે નારદ સુદ્ધિમગ્ગં, યથા અહં નો નિરયં પતેય્ય''ન્તિ.

તત્થ **ભયાનુતપ્પામી**તિ અત્તના કતસ્સ પાપસ્સ ભયેન અનુતપ્પામિ. **મહા ચ મે ભયા**તિ મહન્તઞ્ચ મે નિરયભયં ઉપ્પન્નં. **દિપંવોઘે**તિ દીપંવ ઓઘે. ઇદં વુત્તં હોતિ – આદિત્તે કાલે વારિમજ્ઝં વિય ભિન્નનાવાનં ઓઘે અણ્ણવે પતિટ્ઠં અલભમાનાનં દીપં વિય અન્ધકારગતાનં પજ્જોતો વિય ચ ત્વં નો ઇસે સરણં ભવ. **અતીતમદ્ધા અપરાધિતં મયા**તિ એકંસેન મયા અતીતં કમ્મં અપરાધિતં વિરાધિતં, કુસલં અતિક્કમિત્વા અકુસલમેવ કતન્તિ.

અથસ્સ મહાસત્તો વિસુદ્ધિમગ્ગં આચિક્ખિતું સમ્માપટિપન્ને પોરાણકરાજાનો ઉદાહરણવસેન દસ્સેન્તો આહ –

૧૩૨૮.

યથા અહૂ ધતરટ્ઠો, વેસ્સામિત્તો અટ્ઠકો યામતગ્ગિ;
ઉસિન્દરો ચાપિ સિવી ચ રાજા, પરિચારકા સમણબ્રાહ્મણાનં.

૧૩૨૯.

એતે ચઞ્ઞે ચ રાજાનો, યે સગ્ગવિસયં ગતા;
અધમ્મં પરિવજ્જેત્વા, ધમ્મં ચર મહીપતિ.

૧૩૩૦.અઞ્ઞહત્થા ચ તે બ્યમ્હે, ઘોસયન્તુ પુરે તવ;
‘કો છાતો કો ચ તસિતો, કો માલં કો વિલેપનં;
નાનારત્તાનં વત્થાનં, કો નગ્ગો પરિદહિસ્સતિ.

૧૩૩૧.કો પન્થે છત્તમાનેતિ, પાદુકા ચ મુદૂ સુભા’;
ઇતિ સાયઞ્ચ પાતો ચ, ઘોસયન્તુ પુરે તવ.

૧૩૩૨.જિણ્ણં પોસં ગવાસ્સઞ્ચ, માસ્સુ યુઞ્જ યથા પુરે;
પરિહારઞ્ચ દજ્જાસિ, અધિકારકતો બલી’’તિ.

તત્થ **એતે ચા**તિ યથા એતે ચ ધતરટ્ઠો વેસ્સામિત્તો અટ્ઠકો યામતગ્ગિ ઉસિન્દરો સિવીતિ છ રાજાનો અઞ્ઞે ચ ધમ્મં ચરિત્વા સગ્ગવિસયં ગતા, એવં ત્વમ્પિ અધમ્મં પરિવજ્જેત્વા ધમ્મં ચર. **કો છાતો**તિ મહારાજ, તવ બ્યમ્હે પુરે રાજનિવેસને ચેવ નગરે ચ અઞ્ઞહત્થા પુરિસા ‘‘કો છાતો, કો તસિતો’’તિ તેસં દાતુકામતાય ઘોસેન્તુ. **કો માલ**ન્તિ કો માલં ઇચ્છતિ, કો વિલેપનં ઇચ્છતિ, નાનારત્તાનં વત્થાનં યં યં ઇચ્છતિ, તં તં કો નગ્ગો પરિદહિસ્સતીતિ ઘોસેન્તુ. **કો પન્થે છત્તમાનેતી**તિ કો પન્થે છત્તં ધારયિસ્સતિ. **પાદુકા ચા**તિ ઉપાહના ચ મુદૂ સુભા કો ઇચ્છતિ.

જિણ્ણં પોસન્તિ યો તે ઉપટ્ઠાકેસુ અમચ્ચો વા અઞ્ઞો વા પુબ્બે કતૂપકારો જરાજિણ્ણકાલે યથા પોરાણકાલે કમ્મં કાતું ન સક્કોતિ, યેપિ તે ગવાસ્સાદયો જિણ્ણતાય કમ્મં કાતું ન સક્કોન્તિ, તેસુ એકમ્પિ પુબ્બે વિય કમ્મેસુ મા યોજયિ. જિણ્ણકાલસ્મિઞ્હિ તે તાનિ કમ્માનિ કાતું ન સક્કોન્તિ. **પરિહારઞ્ચા**તિ ઇધ પરિવારો ‘‘પરિહારો’’તિ વુત્તો. ઇદં વુત્તં હોતિ – યો ચ તે બલી હુત્વા અધિકારકતો પુબ્બે કતૂપકારો હોતિ, તસ્સ જરાજિણ્ણકાલે યથાપોરાણપરિવારં દદેય્યાસિ. અસપ્પુરિસા હિ અત્તનો ઉપકારકાનં ઉપકારં કાતું સમત્થકાલેયેવ સમ્માનં કરોન્તિ, સમત્થકાલે પન ન ઓલોકેન્તિ. સપ્પુરિસા પન અસમત્થકાલેપિ તેસં તથેવ સક્કારં કરોન્તિ, તસ્મા તુવમ્પિ એવં કરેય્યાસીતિ.

ઇતિ મહાસત્તો રઞ્ઞો દાનકથઞ્ચ સીલકથઞ્ચ કથેત્વા ઇદાનિ યસ્મા અયં રાજા અત્તનો અત્તભાવે રથેન ઉપમેત્વા વણ્ણિયમાને તુસ્સિસ્સતિ, તસ્માસ્સ સબ્બકામદુહરથોપમાય ધમ્મં દેસેન્તો આહ –

૧૩૩૩.કાયો તે રથસઞ્ઞાતો, મનોસારથિકો લહુ;
અવિહિંસાસારિતક્ખો, સંવિભાગપટિચ્છદો.

૧૩૩૪.પાદસઞ્ઞમનેમિયો, હત્થસઞ્ઞમપક્ખરો;
કુચ્છિસઞ્ઞમનબ્ભન્તો, વાચાસઞ્ઞમકૂજનો.

૧૩૩૫.સચ્ચવાક્યસમત્તઙ્ગો, અપેસુઞ્ઞસુસઞ્ઞતો;
ગિરાસખિલનેલઙ્ગો, મિતભાણિસિલેસિતો.

૧૩૩૬.સદ્ધાલોભસુસઙ્ખારો, નિવાતઞ્જલિકુબ્બરો;
અથદ્ધતાનતીસાકો, સીલસંવરનન્ધનો.

१३३७अक्कोधनमनुग्घाती, धम्मपण्डरछत्तको;
बाहुसच्चमपालम्बो, ठितचित्तमुपाधियो.

१३३८कालञ्ञुताचित्तसारो, वेसारज्जतिदण्डको;
निवातवुत्तियोत्तको, अनतिमानयुगो लहु.

१३३९अलीनचित्तसन्थारो, वुद्धिसेवी रजोहतो;
सतिपतोदो धीरस्स, धिति योगो च रस्मियो.

१३४०मनो दन्तं पथं नेति, समदन्तेहि वाहिभि;
इच्छा लोभो च कुम्मग्गो, उजुमग्गो च संयमो.

१३४१रूपे सद्दे रसे गन्धे, वाहनस्स पधावतो;
पञ्ञा आकोटनी राज, तत्थ अत्ताव सारथि.

१३४२सचे एतेन यानेन, समचरिया दळ्हा धिति;
सब्बकामदुहो राज, न जातु निरयं वजे''ति.

तत्थ **रथसञ्ञातो**ति महाराज, तव कायो रथोति सञ्ञातो होतु. **मनोसारथिको**ति मनसङ्खातेन कुसलचित्तेन सारथिना समन्नागतो. **लहू**ति विगतथिनमिद्धताय सल्लहुको. **अविहिंसासारितक्खो**ति अविहिंसामयेन सारितेन सुट्ठु परिनिट्ठितेन अक्खेन समन्नागतो. **संविभागपटिच्छदो**ति दानसंविभागमयेन पटिच्छदेन समन्नागतो. **पादसञ्ञमनेमियो**ति पादसंयममयाय नेमिया समन्नागतो. **हत्थसञ्ञमपक्खरो**ति हत्थसंयममयेन पक्खरेन समन्नागतो. **कुच्छिसञ्ञमनब्भन्तो**ति कुच्छिसंयमसङ्खातेन मितभोजनमयेन तेलेन अब्भन्तो. ''अब्भञ्जितब्बो नाभि होतू''तिपि पाठो. **वाचासञ्ञमकूजनो**ति वाचासंयमेन अकूजनो.

सच्चवाक्यसमत्तङ्गोति सच्चवाक्येन परिपुण्णअङ्गो अखण्डरथङ्गो. **अपेसुञ्ञसुसञ्ञतो**ति अपेसुञ्ञेन सुट्ठु सञ्ञतो समुस्सितो. **गिरासखिलनेलङ्गो**ति सखिलाय सण्हवाचाय निद्दोसङ्गो मट्ठरथङ्गो. **मितभाणिसिलेसितो** मितभाणसङ्खातेन सिलेसेन सुट्ठु सम्बन्धो. **सद्धालोभसुसङ्खारो**ति कम्मफलसद्दहनसद्धामयेन च अलोभमयेन च सुन्दरेन अलङ्कारेन समन्नागतो. **निवातञ्जलिकुब्बरो**ति सीलवन्तानं निवातमयेन चेव अञ्जलिकम्ममयेन च कुब्बरेन समन्नागतो. **अथद्धतानतीसाको**ति सखिलसम्मोदभावसङ्खाताय अथद्धताय अनतईसो, थोकनतईसोति अत्थो. **सीलसंवरनन्धनो**ति अखण्डपञ्चसीलचक्खुन्द्रियादिसंवरसङ्खाताय नन्धनरज्जुया समन्नागतो.

अक्कोधनमनुग्घातीति अक्कोधनभावसङ्खातेन अनुग्घातेन समन्नागतो. **धम्मपण्डर-छत्तको**ति दसकुसलधम्मसङ्खातेन पण्डरच्छत्तेन समन्नागतो. **बाहुसच्चमपालम्बो**ति अत्थसन्निस्सितबहुस्सुतभावमयेन अपालम्बेन समन्नागतो. **ठितचित्तमुपाधियो**ति लोकधम्मेहि अविकम्पनभावेन सुट्ठु ठितएकग्गभावप्पत्तचित्तसङ्खातेन उपाधिना उत्तरत्थरणेन वा राजासनेन समन्नागतो. **कालञ्ञुताचित्तसारो**ति ''अयं दानस्स दिन्नकालो, अयं सीलस्स रक्खनकालो''ति एवं कालञ्ञुतासङ्खातेन कालं जानित्वा कतेन चित्तेन कुसलसारेन समन्नागतो. इदं वुत्तं होति – यथा, महाराज, रथस्स नाम आणिं आदिं कत्वा दब्बसम्भारजातं

પરિસુદ્ધં સારમયઞ્ચ ઇચ્છિતબ્બં, એવઞ્હિ સો રથો અદ્ધાનક્ખમો હોતિ, એવં તવપિ કાયરથો કાલં જાનિત્વા કતેન ચિત્તેન પરિસુદ્ધેન દાનાદિકુસલસારેન સમન્નાગતો હોતૂતિ. **વેસારજ્જતિદણ્ડકો**તિ પરિસમજ્ઝે કથેન્તસ્સપિ વિસારદભાવસઙ્ખાતેન તિદણ્ડેન સમન્નાગતો. **નિવાતવુત્તિયોત્તકો**તિ ઓવાદે પવત્તનસઙ્ખાતેન મુદુના ધુરયોત્તેન સમન્નાગતો . મુદુના હિ ધુરયોત્તેન બદ્ધરથં સિન્ધવા સુખં વહન્તિ, એવં તવ કાયરથોપિ પણ્ડિતાનં ઓવાદપ્પવત્તિતાય આબદ્ધો સુખં યાતૂતિ અત્થો. **અનતિમાનયુગો લહૂ**તિ અનતિમાનસઙ્ખાતેન લહુકેન યુગેન સમન્નાગતો.

અલીનચિત્તસન્થારોતિ યથા રથો નામ દન્તમયેન ઉળારેન સન્થારેન સોભતિ, એવં તવ કાયરથોપિ દાનાદિના અલીનઅસઙ્કુટિતચિત્તસન્થારો હોતુ. **વુદ્ધિસેવી રજોહતો**તિ યથા રથો નામ વિસમેન રજુટ્ઠાનમગ્ગેન ગચ્છન્તો રજોકિણ્ણો ન સોભતિ, સમેન વિરજેન મગ્ગેન ગચ્છન્તો સોભતિ, એવં તવ કાયરથોપિ પઞ્ઞાવુદ્ધિસેવિતાય સમતલં ઉજુમગ્ગં પટિપજ્જિત્વા હતરજો હોતુ. **સતિપતોદો ધીરસ્સા**તિ પણ્ડિતસ્સ તવ તસ્મિં કાયરથે સુપતિટ્ઠિતસતિપતોદો હોતુ. **ધિતિ યોગો ચ રસ્મિયો**તિ અબ્બોચ્છિન્નવીરિયસઙ્ખાતા ધિતિ ચ હિતપ્પટિપત્તિયં યુઞ્જનભાવસઙ્ખાતો યોગો ચ તવ તસ્મિં કાયરથે વટ્ટિતા થિરા રસ્મિયો હોન્તુ. **મનો દન્તં પથં નેતિ, સમદન્તેહિ વાહિભી**તિ યથા રથો નામ વિસમદન્તેહિ સિન્ધવેહિ ઉપ્પથં યાતિ, સમદન્તેહિ સમસિક્ખિતેહિ યુત્તો ઉજુપથમેવ અન્વેતિ, એવં મનોપિ દન્તં નિબ્બિસેવનં કુમ્મગ્ગં પહાય ઉજુમગ્ગં ગણ્હાતિ. તસ્મા સુદન્તં આચારસમ્પન્નં ચિત્તં તવ કાયરથસ્સ સિન્ધવકિચ્ચં સાધેતુ. **ઇચ્છાલોભો ચા**તિ અપ્પત્તેસુ વત્થૂસુ ઇચ્છા, પત્તેસુ લોભોતિ અયં ઇચ્છા ચ લોભો ચ કુમ્મગ્ગો નામ. કુટિલો અનુજુમગ્ગો અપાયમેવ નેતિ. દસકુસલકમ્મપથવસેન પન અટ્ઠઙ્ગિકમગ્ગવસેન વા પવત્તો સીલસંયમો ઉજુમગ્ગો નામ. સો તવ કાયરથસ્સ મગ્ગો હોતુ.

રૂપેતિ એતેસુ મનાપિયેસુ રૂપાદીસુ કામગુણેસુ નિમિત્તં ગહેત્વા ધાવન્તસ્સ તવ કાયરથસ્સ ઉપ્પથં પટિપન્નસ્સ રાજરથસ્સ સિન્ધવે આકોટેત્વા નિવારણપતોદયટ્ઠિ વિય પઞ્ઞા આકોટની હોતુ. સા હિ તં ઉપ્પથગમનતો નિવારેત્વા ઉજું સુચરિતમગ્ગં આરોપેસ્સતિ. **તત્થ અત્તાવ સારથી**તિ તસ્મિં પન તે કાયરથે અઞ્ઞો સારથિ નામ નત્થિ, તવ અત્તાવ સારથિ હોતુ. **સચે એતેન યાનેના**તિ મહારાજ, યસ્સેતં એવરૂપં યાનં સચે અત્થિ, એતેન યાનેન. **સમચરિયા દળ્હા ધિતી**તિ યસ્સ સમચરિયા ચ ધિતિ ચ દળ્હા હોતિ થિરા, સો એતેન યાનેન યસ્મા એસ રથો સબ્બકામદુહો રાજ, યથાધિપ્પેતે સબ્બકામે દેતિ, તસ્મા ન જાતુ નિરયં વજે, એકંસેનેતં ધારેહિ, એવરૂપેન યાનેન નિરયં ન ગચ્છસીતિ અત્થો. ઇતિ ખો, મહારાજ, યં મં અવચ ''આચિક્ખ મે, નારદ, સુદ્ધિમગ્ગં, યથા અહં નો નિરયે પતેય્ય''ન્તિ, અયં તે સો મયા અનેકપરિયાયેન અક્ખાતોતિ.

એવમસ્સ ધમ્મં દેસેત્વા મિચ્છાદિટ્ઠિં જહાપેત્વા સીલે પતિટ્ઠાપેત્વા ''ઇતો પટ્ઠાય પાપમિત્તે પહાય કલ્યાણમિત્તે ઉપસઙ્કમ, નિચ્ચં અપ્પમત્તો હોહી''તિ ઓવાદં દત્વા રાજધીતુ ગુણં વણ્ણેત્વા રાજપરિસાય ચ રાજોરોધાનઞ્ચ ઓવાદં દત્વા મહન્તેનાનુભાવેન તેસં પસ્સન્તાનઞ્ઞેવ બ્રહ્મલોકં ગતો.

સત્થા ઇમં ધમ્મદેસનં આહરિત્વા ''ન, ભિક્ખવે, ઇદાનેવ, પુબ્બેપિ મયા દિટ્ઠિજાલં ભિન્દિત્વા ઉરુવેલકસ્સપો દમિતોયેવા''તિ વત્વા જાતકં સમોધાનેન્તો ઇમા ગાથા અભાસિ –

૧૩૪૩અલાતો દેવદત્તોસિ, સુનામો આસિ ભદ્દજિ;
વિજયો સારિપુત્તોસિ, મોગ્ગલ્લાનોસિ બીજકો.

१३४४सुनक्खत्तो लिच्छविपुत्तो, ગુણો આસિ અચેલકો;
આનન્દો સા રુચા આસિ, યા રાજાનં પસાદયિ.

१३४५ઉરુવેલકસ્સપો રાજા, પાપદિટ્ઠિ તદા અહુ;
મહાબ્રહ્મા બોધિસત્તો, એવં ધારેથ જાતક''ન્તિ.

મહાનારદકસ્સપજાતકવણ્ણના અટ્ઠમા.

[૫૪૬] ૯. વિધુરજાતકવણ્ણના

ચતુપોસથકણ્ડં

પણ્ડુ કિસિયાસિ દુબ્બલાતિ ઇદં સત્થા જેતવને વિહરન્તો અત્તનો પઞ્ઞાપારમિં આરબ્ભ કથેસિ. એકદિવસઞ્હિ ભિક્ખૂ ધમ્મસભાયં કથં સમુટ્ઠાપેસું ''આવુસો, સત્થા મહાપઞ્ઞો પુથુપઞ્ઞો ગમ્ભીરપઞ્ઞો જવનપઞ્ઞો હાસપઞ્ઞો તિક્ખપઞ્ઞો નિબ્બેધિકપઞ્ઞો પરપ્પવાદમદ્દનો, અત્તનો પઞ્ઞાનુભાવેન ખત્તિયપણ્ડિતાદીહિ અભિસઙ્ખતે સુખુમપઞ્હે ભિન્દિત્વા તે દમેત્વા નિબ્બિસેવને કત્વા તીસુ સરણેસુ ચેવ સીલેસુ ચ પતિટ્ઠાપેત્વા અમતગામિમગ્ગં પટિપાદેસી''તિ. સત્થા આગન્ત્વા ''કાય નુત્થ, ભિક્ખવે, એતરહિ કથાય સન્નિસિન્ના''તિ પુચ્છિત્વા ''ઇમાય નામા''તિ વુત્તે ''અનચ્છરિયં, ભિક્ખવે, યં તથાગતો પરમાભિસમ્બોધિપ્પત્તો પરપ્પવાદં ભિન્દિત્વા ખત્તિયાદયો દમેય્ય. પુરિમભવસ્મિઞ્હિ બોધિઞાણં પરિયેસન્તોપિ તથાગતો પઞ્ઞવા પરપ્પવાદમદ્દનોયેવ. તથા હિ અહં વિધુરકાલે સટ્ઠિયોજનુબ્બેધે કાળપબ્બતમુદ્ધનિ પુણ્ણકં નામ યક્ખસેનાપતિં અત્તનો ઞાણબલેનેવ દમેત્વા નિબ્બિસેવનં કત્વા પઞ્ચસીલેસુ પતિટ્ઠાપેન્તો અત્તનો જીવિતં દાપેસિ''ન્તિ વત્વા તેહિ યાચિતો અતીતં આહરિ.

અતીતે કુરુરટ્ઠે ઇન્દપત્થનગરે ધનઞ્ચયકોરબ્યો નામ રાજા રજ્જં કારેસિ. વિધુરપણ્ડિતો નામ અમચ્ચો તસ્સ અત્થધમ્માનુસાસકો અહોસિ. સો મધુરકથો મહાધમ્મકથિકો સકલજમ્બુદીપે રાજાનો હત્થિકન્તવીણાસરેન પલુદ્ધહત્થિનો વિય અત્તનો મધુરધમ્મદેસનાય પલોભેત્વા તેસં સકસકરજ્જાનિ ગન્તું અદદમાનો બુદ્ધલીલાય મહાજનસ્સ ધમ્મં દેસેન્તો મહન્તેન યસેન તસ્મિં નગરે પટિવસિ.

તદા હિ બારાણસિયમ્પિ ગિહિસહાયકા ચત્તારો બ્રાહ્મણમહાસાલા મહલ્લકકાલે કામેસુ આદીનવં દિસ્વા હિમવન્તં પવિસિત્વા ઇસિપબ્બજ્જં પબ્બજિત્વા અભિઞ્ઞા ચ સમાપત્તિયો ચ નિબ્બત્તેત્વા વનમૂલફલાહારા તત્થેવ ચિરં વસિત્વા લોણમ્બિલસેવનત્થાય ચારિકં ચરમાના અઙ્ગરટ્ઠે કાલચમ્પાનગરં પત્વા રાજુય્યાને વસિત્વા પુનદિવસે ભિક્ખાય નગરં પવિસિંસુ. તત્થ ચત્તારો સહાયકા કુટુમ્બિકા તેસં ઇરિયાપથેસુ પસીદિત્વા વન્દિત્વા ભિક્ખાભાજનં ગહેત્વા એકેકં અત્તનો નિવેસને નિસીદાપેત્વા પણીતેન આહારેન પરિવિસિત્વા પટિઞ્ઞં ગાહાપેત્વા ઉય્યાનેયેવ વાસાપેસું. તે ચત્તારો તાપસા ચતુન્નં કુટુમ્બિકાનં ગેહેસુ નિબદ્ધં ભુઞ્જિત્વા દિવાવિહારત્થાય એકો તાપસો તાવતિંસભવનં ગચ્છતિ, એકો નાગભવનં, એકો સુપણ્ણભવનં, એકો કોરબ્યરઞ્ઞો મિગાજિનઉય્યાનં ગચ્છતિ. તેસુ યો દેવલોકં ગન્ત્વા દિવાવિહારં કરોતિ, સો સક્કસ્સ યસં ઓલોકેત્વા અત્તનો ઉપટ્ઠાકસ્સ તમેવ વણ્ણેતિ. યો નાગભવનં ગન્ત્વા દિવાવિહારં કરોતિ, સો નાગરાજસ્સ સમ્પત્તિં ઓલોકેત્વા અત્તનો ઉપટ્ઠાકસ્સ તમેવ વણ્ણેતિ. યો સુપણ્ણભવનં ગન્ત્વા દિવાવિહારં કરોતિ, સો સુપણ્ણરાજસ્સ વિભૂતિં ઓલોકેત્વા અત્તનો

ઉપટ્ઠાકસ્સ તમેવ વણ્ણેતિ. યો ધનઞ્ચયકોરબ્યરાજસ્સ ઉય્યાનં ગન્ત્વા દિવાવિહારં કરોતિ, સો ધનઞ્ચયકોરબ્યરઞ્ઞો સિરિસોભગ્ગં ઓલોકેત્વા અત્તનો ઉપટ્ઠાકસ્સ તમેવ વણ્ણેતિ.

તે ચત્તારોપિ જના તં તદેવ ઠાનં પત્થેત્વા દાનાદીનિ પુઞ્ઞાનિ કત્વા આયુપરિયોસાને એકો સક્કો હુત્વા નિબ્બત્તિ, એકો સપુત્તદારો નાગભવને નાગરાજા હુત્વા નિબ્બત્તિ, એકો સુપણ્ણભવને સિમ્બલિવિમાને સુપણ્ણરાજા હુત્વા નિબ્બત્તિ. એકો ધનઞ્ચયકોરબ્યરઞ્ઞો અગ્ગમહેસિયા કુચ્છિમ્હિ નિબ્બત્તિ. તેપિ તાપસા અપરિહીનજ્ઝાના કાલં કત્વા બ્રહ્મલોકે નિબ્બત્તિંસુ. કોરબ્યકુમારો વુડ્ઢિમન્વાય પિતુ અચ્ચયેન રજ્જે પતિટ્ઠહિત્વા ધમ્મેન સમેન રજ્જં કારેસિ. સો પન જૂતવિત્તકો અહોસિ. સો વિધુરપણ્ડિતસ્સ ઓવાદે ઠત્વા દાનં દેતિ, સીલં રક્ખતિ, ઉપોસથં ઉપવસતિ.

સો એકદિવસં સમાદિન્નુપોસથો ‘‘વિવેકમનુબ્રૂહિસ્સામી’’તિ ઉય્યાનં ગન્ત્વા મનુઞ્ઞટ્ઠાને નિસીદિત્વા સમણધમ્મં અકાસિ. સક્કોપિ સમાદિન્નુપોસથો ‘‘દેવલોકે પલિબોધો હોતી’’તિ મનુસ્સલોકે તમેવ ઉય્યાનં આગન્ત્વા એકસ્મિં મનુઞ્ઞટ્ઠાને નિસીદિત્વા સમણધમ્મં અકાસિ. વરુણનાગરાજાપિ સમાદિન્નુપોસથો ‘‘નાગભવને પલિબોધો હોતી’’તિ તત્થેવાગન્ત્વા એકસ્મિં મનુઞ્ઞટ્ઠાને નિસીદિત્વા સમણધમ્મં અકાસિ. સુપણ્ણરાજાપિ સમાદિન્નુપોસથો ‘‘સુપણ્ણભવને પલિબોધો હોતી’’તિ તત્થેવાગન્ત્વા એકસ્મિં મનુઞ્ઞટ્ઠાને નિસીદિત્વા સમણધમ્મં અકાસિ. તેપિ ચત્તારો જના સાયન્હસમયે સકટ્ઠાનેહિ નિક્ખમિત્વા મઙ્ગલપોક્ખરણિતીરે સમાગન્ત્વા અઞ્ઞમઞ્ઞં ઓલોકેત્વા પુબ્બસિનેહવસેન સમગ્ગા સમ્મોદમાના હુત્વા અઞ્ઞમઞ્ઞં મેત્તચિત્તં ઉપટ્ઠપેત્વા મધુરપટિસન્થારં કરિંસુ. તેસુ સક્કો મઙ્ગલસિલાપટ્ટે નિસીદિ, ઇતરેપિ અત્તનો અત્તનો યુત્તાસનં ઞત્વા નિસીદિંસુ. અથ ને સક્કો આહ ‘‘મયં ચત્તારોપિ રાજાનોવ , અમ્હેસુ પન કસ્સ સીલં મહન્ત’’ન્તિ? અથ નં વરુણનાગરાજા આહ ‘‘તુમ્હાકં તિણ્ણં જનાનં સીલતો મય્હં સીલં મહન્ત’’ન્તિ. ‘‘કિમેત્થ કારણ’’ન્તિ? ‘‘અયં સુપણ્ણરાજા અમ્હાકં જાતાનમ્પિ અજાતાનમ્પિ પચ્ચામિત્તોવ, અહં એવરૂપં અમ્હાકં જીવિતક્ખયકરં પચ્ચામિત્તં દિસ્વાપિ કોધં ન કરોમિ, ઇમિના કારણેન મમ સીલં મહન્ત’’ન્તિ વત્વા ઇદં દસકનિપાતે ચતુપોસથજાતકે પઠમં ગાથમાહ –

> ‘‘યો કોપનેય્યે ન કરોતિ કોપં, ન કુજ્ઝતિ સપ્પુરિસો કદાચિ;
> કુદ્ધોપિ સો નાવિકરોતિ કોપં, તં વે નરં સમણમાહુ લોકે’’તિ. (જા॰ ૧.૧૦.૨૪);

તત્થ **યો**તિ ખત્તિયાદીસુ યો કોચિ. **કોપનેય્યે**તિ કુજ્ઝિતબ્બયુત્તકે પુગ્ગલે ખન્તીવાદીતાપસો વિય કોપં ન કરોતિ. **કદાચી**તિ યો કિસ્મિઞ્ચિ કાલે ન કુજ્ઝતેવ. **કુદ્ધોપી**તિ સચે પન સો સપ્પુરિસો કુજ્ઝતિ, અથ કુદ્ધોપિ તં કોપં નાવિકરોતિ ચૂળબોધિતાપસો વિય. **તં વે નર**ન્તિ મહારાજાનો તં વે પુરિસં સમિતપાપતાય લોકે પણ્ડિતા ‘‘સમણ’’ન્તિ કથેન્તિ. ઇમે પન ગુણા મયિ સન્તિ, તસ્મા મમેવ સીલં મહન્તન્તિ.

તં સુત્વા સુપણ્ણરાજા ‘‘અયં નાગો મમ અગ્ગભક્ખો, યસ્મા પનાહં એવરૂપં અગ્ગભક્ખં દિસ્વાપિ ખુદં અધિવાસેત્વા આહારહેતુ પાપં ન કરોમિ, તસ્મા મમેવ સીલં મહન્ત’’ન્તિ વત્વા ઇમં ગાથમાહ –

> ‘‘ઊનૂદરો યો સહતે જિઘચ્છં, દન્તો તપસ્સી મિતપાનભોજનો;
> આહારહેતુ ન કરોતિ પાપં, તં વે નરં સમણમાહુ લોકે’’તિ. (જા॰ ૧.૧૦.૨૫);

તત્થ **દન્તો**તિ ઇન્દ્રિયદમનેન સમન્નાગતો. **તપસ્સી**તિ તપનિસ્સિતકો. **આહારહેતૂ**તિ અતિજિઘચ્છપિળિતોપિ યો પાપં લામકકમ્મં ન કરોતિ ધમ્મસેનાપતિસારિપુત્તત્થેરો વિય. અહં પનજ્જ આહારહેતુ પાપં ન કરોમિ, તસ્મા મમેવ સીલં મહન્તન્તિ.

તતો સક્કો દેવરાજા ''અહં નાનપ્પકારં સુખપદટ્ઠાનં દેવલોકસમ્પત્તિં પહાય સીલરક્ખણત્થાય મનુસ્સલોકં આગતો, તસ્મા મમેવ સીલં મહન્ત''ન્તિ વત્વા ઇમં ગાથમાહ –

''ખિડ્ડં રતિં વિપ્પજહિત્વાન સબ્બં, ન ચાલિકં ભાસતિ કિઞ્ચિ લોકે;
વિભૂસટ્ઠાના વિરતો મેથુનસ્મા, તં વે નરં સમણમાહુ લોકે''તિ. (જા॰ ૧.૧૦.૨૬);

તત્થ **ખિડ્ડ**ન્તિ કાયિકવાચસિકખિડ્ડં. **રતિ**ન્તિ દિબ્બકામગુણરતિં. **કિઞ્ચી**તિ અપ્પમત્તકમ્પિ. **વિભૂસટ્ઠાના**તિ મંસવિભૂસા છવિવિભૂસાતિ દ્વે વિભૂસા. તત્થ અજ્ઝોહરણીયાહારો મંસવિભૂસા નામ, માલાગન્ધાદીનિ છવિવિભૂસા નામ, યેન અકુસલચિત્તેન ધારીયતિ, તં તસ્સ ઠાનં, તતો વિરતો મેથુનસેવનતો ચ યો પટિવિરતો. **તં વે નરં સમણમાહુ લોકે**તિ અહં અજ્જ દેવચ્છરાયો પહાય ઇધાગન્ત્વા સમણધમ્મં કરોમિ, તસ્મા મમેવ સીલં મહન્તન્તિ. એવં સક્કોપિ અત્તનો સીલમેવ વણ્ણેતિ.

તં સુત્વા ધનઞ્ચયરાજા ''અહં અજ્જ મહન્તં પરિગ્ગહં સોળસસહસ્સનાટકિત્થિપરિપુણ્ણં અન્તેપુરં ચજિત્વા ઉય્યાને સમણધમ્મં કરોમિ, તસ્મા મમેવ સીલં મહન્ત''ન્તિ વત્વા ઇમં ગાથમાહ –

''પરિગ્ગહં લોભધમ્મઞ્ચ સબ્બં, યો વે પરિઞ્ઞાય પરિચ્ચજેતિ;
દન્તં ઠિતત્તં અમમં નિરાસં, તં વે નરં સમણમાહુ લોકે''તિ. (જા॰ ૧.૧૦.૨૭);

તત્થ **પરિગ્ગહ**ન્તિ નાનપ્પકારં વત્થુકામં. **લોભધમ્મ**ન્તિ તસ્મિં ઉપ્પજ્જનતણ્હં. **પરિઞ્ઞાયા**તિ ઞાતપરિઞ્ઞા, તીરણપરિઞ્ઞા, પહાનપરિઞ્ઞાતિ ઇમાહિ તીહિ પરિઞ્ઞાહિ પરિજાનિત્વા. તત્થ ખન્ધાદીનં દુક્ખાદિસભાવજાનનં ઞાતપરિઞ્ઞા, તેસુ અગુણં ઉપધારેત્વા તીરણં તીરણપરિઞ્ઞા, તેસુ દોસં દિસ્વા છન્દરાગસ્સાપકડ્ઢનં પહાનપરિઞ્ઞા. યો ઇમાહિ તીહિ પરિઞ્ઞાહિ જાનિત્વા વત્થુકામકિલેસકામે પરિચ્ચજતિ, છડ્ડેત્વા ગચ્છતિ. **દન્ત**ન્તિ નિબ્બિસેવનં. **ઠિતત્ત**ન્તિ મિચ્છાવિતક્કાભાવેન ઠિતસભાવં. **અમમ**ન્તિ અહન્તિ મમાયનતણ્હારહિતં. **નિરાસ**ન્તિ પુત્તદારાદીસુ નિચ્છન્દરાગં. **તં વે નર**ન્તિ તં એવરૂપં પુગ્ગલં ''સમણ''ન્તિ વદન્તિ.

ઇતિ તે સબ્બેપિ અત્તનો અત્તનો સીલમેવ મહન્તન્તિ વણ્ણેત્વા સક્કાદયો ધનઞ્ચયં પુચ્છિંસુ ''અત્થિ પન, મહારાજ, કોચિ તુમ્હાકં સન્તિકે પણ્ડિતો, યો નો ઇમં કઙ્ખં વિનોદેય્યા''તિ . ''આમ, મહારાજાનો મમ અત્થધમ્માનુસાસકો મહાપઞ્ઞો અસમધુરો વિધુરપણ્ડિતો નામ અત્થિ, સો નો ઇમં કઙ્ખં વિનોદેસ્સતિ, તસ્સ સન્તિકં ગચ્છામા''તિ. અથ તે સબ્બે ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિંસુ. અથ સબ્બેપિ ઉય્યાના નિક્ખમિત્વા ધમ્મસભં ગન્ત્વા પલ્લઙ્કં અલઙ્કારાપેત્વા બોધિસત્તં પલ્લઙ્કવરમજ્ઝે નિસીદાપેત્વા પટિસન્થારં કત્વા એકમન્તં નિસિન્ના ''પણ્ડિત, અમ્હાકં કઙ્ખા ઉપ્પન્ના, તં નો વિનોદેહી''તિ વત્વા ઇમં ગાથમાહંસુ –

''પુચ્છામ કત્તારમનોમપઞ્ઞં, કથાસુ નો વિગ્ગહો અત્થિ જાતો;
છિન્દજ્જ કઙ્ખં વિચિકિચ્છિતાનિ, તદજ્જ કઙ્ખં વિતરેમુ સબ્બે''તિ. (જા॰ ૧.૧૦.૨૮);

તત્થ **કત્તારન્તિ** કત્તબ્બયુત્તકકારકં. **વિગ્ગહો અત્થિ જાતોતિ** એકો સીલવિગ્ગહો સીલવિવાદો ઉપ્પન્નો અત્થિ. **છિન્દજ્જાતિ** અમ્હાકં તં કઙ્ખં તાનિ ચ વિચિકિચ્છિતાનિ વજિરેન સિનેરું પહરન્તો વિય અજ્જ છિન્દ. **વિતરેમૂતિ** વિતરેય્યામ.

પણ્ડિતો તેસં કથં સુત્વા ‘‘મહારાજાનો તુમ્હાકં સીલં નિસ્સાય ઉપ્પન્નં વિવાદકથં સુકથિતદુક્કથિતં જાનિસ્સામી’’તિ વત્વા ઇમં ગાથમાહ –

‘‘યે પણ્ડિતા અત્થદસા ભવન્તિ, ભાસન્તિ તે યોનિસો તત્થ કાલે;
કથં નુ કથાનં અભાસિતાનં, અત્થં નયેય્યું કુસલા જનિન્દા’’તિ. (જા॰ ૧.૧૦.૨૯);

તત્થ **અત્થદસાતિ** અત્થદસ્સનસમત્થા. **તત્થ કાલેતિ** તસ્મિં વિગ્ગહે આરોચિતે યુત્તપ્પયુત્તકાલે તે પણ્ડિતા તમત્થં આચિક્ખન્તા યોનિસો ભાસન્તિ. **અત્થં નયેય્યું કુસલાતિ** કુસલા છેકાપિ સમાના અભાસિતાનં કથાનં કથં નુ અત્થં ઞાણેન નયેય્યું ઉપપરિક્ખેય્યું. **જનિન્દાતિ** રાજાનો આલપતિ. તસ્મા ઇદં તાવ મે વદેથ.

‘‘કથં હવે ભાસતિ નાગરાજા, ગરુળો પન વેનતેય્યો કિમાહ;
ગન્ધબ્બરાજા પન કિં વદેતિ, કથં પન કુરૂનં રાજસેટ્ઠો’’તિ. (જા॰ ૧.૧૦.૩૦);

તત્થ **ગન્ધબ્બરાજાતિ** સક્કં સન્ધાયાહ.

અથસ્સ તે ઇમં ગાથમાહંસુ –

‘‘ખન્તિં હવે ભાસતિ નાગરાજા, અપ્પાહારં ગરુળો વેનતેય્યો;
ગન્ધબ્બરાજા રતિવિપ્પહાનં, અકિઞ્ચનં કુરૂનં રાજસેટ્ઠો’’તિ. (જા॰ ૧.૧૦.૩૧);

તસ્સત્થો – પણ્ડિત, નાગરાજા તાવ કોપનેય્યેપિ પુગ્ગલે અકુપ્પનસઙ્ખાતં અધિવાસનખન્તિં વણ્ણેતિ, ગરુળો અપ્પાહારતાસઙ્ખાતં આહારહેતુ પાપસ્સ અકરણં, સક્કો પઞ્ચકામગુણરતીનં વિપ્પહાનં, કુરુરાજા નિપ્પલિબોધભાવં વણ્ણેતીતિ.

અથ તેસં કથં સુત્વા મહાસત્તો ઇમં ગાથમાહ –

‘‘સબ્બાનિ એતાનિ સુભાસિતાનિ, ન હેત્થ દુબ્ભાસિતમત્થિ કિઞ્ચિ;
યસ્મિઞ્ચ એતાનિ પતિટ્ઠિતાનિ, અરાવ નાભ્યા સુસમોહિતાનિ;
ચતુબ્ભિ ધમ્મેહિ સમઙ્ગિભૂતં, તં વે નરં સમણમાહુ લોકે’’તિ. (જા॰ ૧.૧૦.૩૨);

તત્થ **એતાનીતિ** એતાનિ ચત્તારિપિ ગુણજાતાનિ યસ્મિં પુગ્ગલે સકટનાભિયં સુટ્ઠુ સમોહિતાનિ અરા વિય પતિટ્ઠિતાનિ, ચતૂહિપેતેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતં પુગ્ગલં પણ્ડિતા ‘‘સમણ’’ન્તિ આહુ લોકેતિ.

એવં મહાસત્તો ચતુન્નમ્પિ સીલં એકસમમેવ અકાસિ. તં સુત્વા ચત્તારોપિ રાજાનો તસ્સ તુટ્ઠા થુતિં કરોન્તા ઇમં ગાથમાહંસુ –

“તુવઞ્હિ સેટ્ઠો ત્વમનુત્તરોસિ, ત્વં ધમ્મગૂ ધમ્મવિદૂ સુમેધો;
પઞ્ઞાય પઞ્હં સમધિગ્ગહેત્વા, અચ્છેચ્છિ ધીરો વિચિકિચ્છિતાનિ;
અચ્છેચ્છિ કઙ્ખં વિચિકિચ્છિતાનિ, ચુન્દો યથા નાગદન્તં ખરેના”તિ. (જા॰ ૧.૧૦.૩૩).

તત્થ **ત્વમનુત્તરોસી**તિ ત્વં અનુત્તરો અસિ, નત્થિ તયા ઉત્તરિતરો નામ. **ધમ્મગૂ**તિ ધમ્મસ્સ ગોપકો ચેવ ધમ્મઞ્ઞૂ ચ. **ધમ્મવિદૂ**તિ પાકટધમ્મો. **સુમેધો**તિ સુન્દરપઞ્ઞો **પઞ્ઞાયા**તિ અત્તનો પઞ્ઞાય અમ્હાકં પઞ્હં સુટ્ઠુ અધિગણ્હિત્વા “ઇદમેત્થ કારણ”ન્તિ યથાભૂતં ઞત્વા. **અચ્છેચ્છી**તિ ત્વં ધીરો અમ્હાકં વિચિકિચ્છિતાનિ છિન્દિ, એવં છિન્દન્તો ચ “છિન્દજ્જ કઙ્ખં વિચિકિચ્છિતાની”તિ ઇદં અમ્હાકં આયાચનં સમ્પાદેન્તો અચ્છેચ્છિ કઙ્ખં વિચિકિચ્છિતાનિ . **ચુન્દો યથા નાગદન્તં ખરેના**તિ યથા દન્તકારો કકચેન હત્થિદન્તં છિન્દેય્ય, એવં છિન્દીતિ અત્થો.

એવં તે ચત્તારોપિ રાજાનો તસ્સ પઞ્હબ્યાકરણેન તુટ્ઠમાનસા અહેસું. અથ નં સક્કો દિબ્બદુકૂલેન પૂજેસિ, ગરુળો સુવણ્ણમાલાય, વરુણો નાગરાજા મણિના, ધનઞ્ચયરાજા ગવસહસ્સાદીહિ પૂજેસિ. તેનેવાહ –

“નીલુપ્પલાભં વિમલં અનગ્ઘં, વત્થં ઇદં ધૂમસમાનવણ્ણં;
પઞ્હસ્સ વેય્યાકરણેન તુટ્ઠો, દદામિ તે ધમ્મપૂજાય ધીર.

“સુવણ્ણમાલં સતપત્તફુલ્લિતં, સકેસરં રત્નસહસ્સમણ્ડિતં;
પઞ્હસ્સ વેય્યાકરણેન તુટ્ઠો, દદામિ તે ધમ્મપૂજાય ધીર.

“મણિં અનગ્ઘં રુચિરં પભસ્સરં, કણ્ઠાવસત્તં મણિભૂસિતં મે;
પઞ્હસ્સ વેય્યાકરણેન તુટ્ઠો, દદામિ તે ધમ્મપૂજાય ધીર.

“ગવં સહસ્સં ઉસભઞ્ચ નાગં, આજઞ્ઞયુત્તે ચ રથે દસ ઇમે;
પઞ્હસ્સ વેય્યાકરણેન તુટ્ઠો, દદામિ તે ગામવરાનિ સોળસા”તિ. (જા॰ ૧.૧૦.૩૪-૩૭);

એવં સક્કાદયો મહાસત્તં પૂજેત્વા સકટ્ઠાનમેવ અગમિંસુ.

ચતુપોસથકણ્ડં નિટ્ઠિતં.

દોહળકણ્ડં

તેસુ નાગરાજસ્સ ભરિયા વિમલાદેવી નામ. સા તસ્સ ગીવાય પિળન્ધનમણિં અપસ્સન્તી પુચ્છિ “દેવ, કહં પન તે મણી”તિ? “ભદ્દે, ચન્દબ્રાહ્મણપુત્તસ્સ વિધુરપણ્ડિતસ્સ ધમ્મકથં સુત્વા પસન્નચિત્તો અહં તેન મણિના તં પૂજેસિં. ન કેવલઞ્ચ અહમેવ, સક્કોપિ તં દિબ્બદુકૂલેન પૂજેસિ, સુપણ્ણરાજા સુવણ્ણમાલાય, ધનઞ્ચયરાજા ગવસ્સસહસ્સાદીહિ પૂજેસી”તિ. “ધમ્મકથિકો સો, દેવા”તિ. “ભદ્દે, કિં વદેસિ, જમ્બુદીપતલે બુદ્ધુપ્પાદો વિય પવત્તતિ, સકલજમ્બુદીપે એકસતરાજાનો તસ્સ મધુરધમ્મકથાય બજ્ઝિત્વા હત્થિકન્તવીણાસરેન પલુદ્ધમત્તવારણા વિય અત્તનો અત્તનો રજ્જાનિ ગન્તું ન ઇચ્છન્તિ, એવરૂપો સો મધુરધમ્મકથિકો”તિ તસ્સ ગુણં વણ્ણેસિ. સા વિધુરપણ્ડિતસ્સ ગુણકથં સુત્વા તસ્સ ધમ્મકથં સોતુકામા હુત્વા ચિન્તેસિ “સચાહં વક્ખામિ ‘દેવ,

તસ્સ ધમ્મકથં સોતુકામા, ઇધ નં આનેહી’તિ, ન મેતં આનેસ્સતિ. યંનૂનાહં ‘તસ્સ મે હદયે દોહળો ઉપ્પન્નો’તિ ગિલાનાલયં કરેય્ય’’ન્તિ. સા તથા કત્વા સિરગબ્ભં પવિસિત્વા અત્તનો પરિચારિકાનં સઞ્ઞં દત્વા સિરિસયને નિપજ્જિ. નાગરાજા ઉપટ્ઠાનવેલાય તં અપસ્સન્તો ‘‘કહં વિમલા’’તિ પરિચારિકાયો પુચ્છિત્વા ‘‘ગિલાના, દેવા’’તિ વુત્તે ઉટ્ઠાયાસના તસ્સા સન્તિકં ગન્ત્વા સયનપસ્સે નિસીદિત્વા સરીરં પરિમજ્જન્તો પઠમં ગાથમાહ –

૧૩૪૬પણ્ડુ કિસિયાસિ દુબ્બલા, વણ્ણરૂપં ન તવેદિસં પુરે;
વિમલે અક્ખાહિ પુચ્છિતા, કીદિસી તુય્હં સરીરવેદના’’તિ.

તત્થ **પણ્ડૂ**તિ પણ્ડુપલાસવણ્ણા. **કિસિયા**તિ કિસા. **દુબ્બલા**તિ અપ્પથામા. **વણ્ણરૂપં ન તવેદિસં પુરે**તિ તવ વણ્ણસઙ્ખાતં રૂપં પુરે એદિસં ન હોતિ, નિદ્દોસં અનવજ્જં, તં ઇદાનિ પરિવત્તિત્વા અમનુઞ્ઞસભાવં જાતં. **વિમલે**તિ તં આલપતિ.

અથસ્સ સા આચિક્ખન્તી દુતિયં ગાથમાહ –

૧૩૪૭ધમ્મો મનુજેસુ માતીનં, દોહળો નામ જનિન્દ વુચ્ચતિ;
ધમ્માહટં નાગકુઞ્જર, વિધુરસ્સ હદયાભિપત્થયે’’તિ.

તત્થ **ધમ્મો**તિ સભાવો. **માતીનન્તિ** ઇત્થીનં. **જનિન્દા**તિ નાગજનસ્સ ઇન્દ. **ધમ્માહટં નાગકુઞ્જર, વિધુરસ્સ હદયાભિપત્થયે**તિ નાગસેટ્ઠ, અહં ધમ્મેન સમેન અસાહસિકકમ્મેન આહટં વિધુરસ્સ હદયં અભિપત્થયામિ, તં મે લભમાનાય જીવિતં અત્થિ, અલભમાનાય ઇધેવ મરણન્તિ તસ્સ પઞ્ઞં સન્ધાયેવમાહ –

તં સુત્વા નાગરાજા તતિયં ગાથમાહ –

૧૩૪૮ચન્દં ખો ત્વં દોહળાયસિ, સૂરિયં વા અથ વાપિ માલુતં;
દુલ્લભઞ્હિ વિધુરસ્સ દસ્સનં, કો વિધુરમિધ માનયિસ્સતી’’તિ.

તત્થ **દુલ્લભઞ્હિ વિધુરસ્સ દસ્સનન્તિ** અસમધુરસ્સ વિધુરસ્સ દસ્સનમેવ દુલ્લભં. તસ્સ હિ સકલજમ્બુદીપે રાજાનો ધમ્મિકં રક્ખાવરણગુત્તિં પચ્ચુપટ્ઠાપેત્વા વિચરન્તિ, પસ્સિતુમ્પિ નં કોચિ ન લભતિ, તં કો ઇધ આનયિસ્સતીતિ વદતિ.

સા તસ્સ વચનં સુત્વા ‘‘અલભમાનાય મે ઇધેવ મરણ’’ન્તિ પરિવત્તિત્વા પિટ્ઠિં દત્વા સાળકકણ્ણેન મુખં પિદહિત્વા નિપજ્જિ. નાગરાજા અનત્તમનો સિરિગબ્ભં પવિસિત્વા સયનપિટ્ઠે નિસિન્નો ‘‘વિમલા વિધુરપણ્ડિતસ્સ હદયમંસં આહરાપેતી’’તિ સઞ્ઞી હુત્વા ‘‘પણ્ડિતસ્સ હદયં અલભન્તિયા વિમલાય જીવિતં નત્થિ, કથં નુ ખો તસ્સ હદયમંસં લભિસ્સામી’’તિ ચિન્તેસિ. અથસ્સ ધીતા ઇરન્ધતી નામ નાગકઞ્ઞા સબ્બાલઙ્કારપટિમણ્ડિતા મહન્તેન સિરિવિલાસેન પિતુ ઉપટ્ઠાનં આગન્ત્વા પિતરં વન્દિત્વા એકમન્તં ઠિતા, સા તસ્સ ઇન્દ્રિયવિકારં દિસ્વા ‘‘તાત, અતિવિય દોમનસ્સપ્પત્તોસિ, કિં નુ ખો કારણ’’ન્તિ પુચ્છન્તી ઇમં ગાથમાહ –

૧૩૪૯કિં નુ તાત તુવં પજ્ઝાયસિ, પદુમં હત્થગતંવ તે મુખં;
કિં નુ દુમ્મનરૂપોસિ ઇસ્સર, મા ત્વં સોચિ અમિત્તતાપના’’તિ.

તત્થ **પજ્ઝાયસી**તિ પુનપ્પુનં ચિન્તેસિ. **હત્થગતન્તિ** હત્થેન પરિમદ્દિતં પદુમં વિય તે મુખં જાતં. **ઇસ્સરા**તિ પઞ્ચયોજનસતિકસ્સ મન્દિરનાગભવનસ્સ, સામીતિ.

ધીતુ વચનં સુત્વા નાગરાજા તમત્થં આરોચેન્તો આહ –

૧૩૫૦.માતા હિ તવ ઇરન્ધતિ, વિધુરસ્સ હદયં ધનિયતિ;
દુલ્લભઞ્હિ વિધુરસ્સ દસ્સનં, કો વિધુરમિધ માનયિસ્સતી''તિ.

તત્થ **ધનિયતી**તિ પત્થેતિ ઇચ્છતિ.

અથ નં નાગરાજા ''અમ્મ, મમ સન્તિકે વિધુરં આનેતું સમત્થો નત્થિ, ત્વં માતુ જીવિતં દેહિ, વિધુરં આનેતું સમત્થં ભત્તારં પરિયેસાહી''તિ ઉય્યોજેન્તો ઉપડ્ઢગાથમાહ –

૧૩૫૧.તસ્સ ભત્તુપરિયેસનં ચર, યો વિધુરમિધ માનયિસ્સતી''તિ.
તત્થ **ચરા**તિ વિચર.

ઇતિ સો કિલેસાભિરતભાવેન ધીતુ અનનુચ્છવિકં કથં કથેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

''પિતુનો ચ સા સુત્વાન વાક્યં, રત્તિં નિક્ખમ્મ અવસ્સુતિં ચરી''તિ.

તત્થ **અવસ્સુતિ**ન્તિ ભિક્ખવે, સા નાગમાણવિકા પિતુ વચનં સુત્વા પિતરં અસ્સાસેત્વા માતુ સન્તિકં ગન્ત્વા તમ્પિ અસ્સાસેત્વા અત્તનો સિરિગબ્ભં ગન્ત્વા સબ્બાલઙ્કારેહિ અત્તાનં અલઙ્કરિત્વા એકં કુસુમ્ભરત્તવત્થં નિવાસેત્વા એકં એકંસે કત્વા તમેવ રત્તિં ઉદકં દ્વિધા કત્વા નાગભવનતો નિક્ખમ્મ હિમવન્તપ્પદેસે સમુદ્દતીરે ઠિતં સટ્ઠિયોજનુબ્બેધં એકગ્ઘનં કાળપબ્બતં નામ અઞ્જનગિરિં ગન્ત્વા અવસ્સુતિં ચરિ કિલેસઅવસ્સુતિં ભત્તુપરિયેસનં ચરીતિ અત્થો.

ચરન્તી ચ યાનિ હિમવન્તે વણ્ણગન્ધસમ્પન્નાનિ પુપ્ફાનિ, તાનિ આહરિત્વા સકલપબ્બતં મણિઅગ્ઘિયં વિય અલઙ્કરિત્વા ઉપરિતલે પુપ્ફસન્થારં કત્વા મનોરમેનાકારેન નચ્ચિત્વા મધુરગીતં ગાયન્તી સત્તમં ગાથમાહ –

૧૩૫૨.કે ગન્ધબ્બે રક્ખસે ચ નાગે, કે કિમ્પુરિસે ચાપિ માનુસે;
કે પણ્ડિતે સબ્બકામદદે, દીઘરત્તં ભત્તા મે ભવિસ્સતી''તિ.

તત્થ **કે ગન્ધબ્બે રક્ખસે ચ નાગે**તિ કો ગન્ધબ્બો વા રક્ખસો વા નાગો વા. **કે પણ્ડિતે સબ્બકામદદે**તિ કો એતેસુ ગન્ધબ્બાદીસુ પણ્ડિતો સબ્બકામં દાતું સમત્થો, સો વિધુરસ્સ હદયમંસદોહળિનિયા મમ માતુ મનોરથં મત્થકં પાપેત્વા મય્હં દીઘરત્તં ભત્તા ભવિસ્સતીતિ.

તસ્મિં ખણે વેસ્સવણમહારાજસ્સ ભાગિનેય્યો પુણ્ણકો નામ યક્ખસેનાપતિ તિગાવુતપ્પમાણં મનોમયસિન્ધવં અભિરુય્હ કાળપબ્બતમત્થકેન યક્ખસમાગમં ગચ્છન્તો તં તાય ગીતસદ્દં અસ્સોસિ. અનન્તરે અત્તભાવે અનુભૂતપુબ્બાય ઇત્થિયા ગીતસદ્દો તસ્સ છવિઆદીનિ છિન્દિત્વા અટ્ઠિમિઞ્જં આહચ્ચ અટ્ઠાસિ. સો તાય

પટિબદ્ધચિત્તો હુત્વા નિવત્તિત્વા સિન્ધવપિટ્ઠે નિસિન્નોવ ‘‘ભદ્દે, અહં મમ પઞ્ઞાય ધમ્મેન સમેન વિધુરસ્સ હદયં આનેતું સમત્થોમ્હિ, ત્વં મા ચિન્તયી’’તિ તં અસ્સાસેન્તો અટ્ઠમં ગાથમાહ –

૧૩૫૩અસ્સાસ હેસ્સામિ તે પતિ, ભત્તા તે હેસ્સામિ અનિન્દલોચને;
પઞ્ઞા હિ મમં તથાવિધા, અસ્સાસ હેસ્સસિ ભરિયા મમા’’તિ.

તત્થ **અનિન્દલોચને**તિ અનિન્દિતબ્બલોચને. **તથાવિધા**તિ વિધુરસ્સ હદયમંસં આહરણસમત્થા.

અથ નં ઇરન્ધતી ‘‘તેન હિ એહિ, ગચ્છામ મે પિતુ સન્તિક’’ન્તિ આનેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૩૫૪અવચાસિ પુણ્ણકં ઇરન્ધતી, પુબ્બપથાનુગતેન ચેતસા;
એહિ ગચ્છામ પિતુ મમન્તિકે, એસોવ તે એતમત્થં પવક્ખતી’’તિ.

તત્થ **પુબ્બપથાનુગતેના**તિ અનન્તરે અત્તભાવે ભૂતપુબ્બસામિકે તસ્મિં પુબ્બપથેનેવ અનુગતેન. **એહિ ગચ્છામા**તિ ભિક્ખવે, સો યક્ખસેનાપતિ એવં વત્વા ‘‘ઇમં અસ્સપિટ્ઠિં આરોપેત્વા નેસ્સામી’’તિ પબ્બતમત્થકા ઓતરિત્વા તસ્સા ગહણત્થં હત્થં પસારેસિ. સા અત્તનો હત્થં ગણ્હિતું અદત્વા તેન પસારિતહત્થં સયં ગહેત્વા ‘‘સામિ, નાહં અનાથા, મય્હં પિતા વરુણો નામ નાગરાજા, માતા વિમલા નામ દેવી, એહિ મમ પિતુ સન્તિકં ગચ્છામ, એસો એવ તે યથા અમ્હાકં મઙ્ગલકિરિયાય ભવિતબ્બં, એવં એતમત્થં પવક્ખતી’’તિ અવચાસિ.

એવં વત્વા સા યક્ખં ગહેત્વા પિતુ સન્તિકં અગમાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૩૫૫અલઙ્કતા સુવસના, માલિની ચન્દનુસ્સદા;
યક્ખં હત્થે ગહેત્વાન, પિતુસન્તિકુપાગમી’’તિ.

તત્થ **પિતુસન્તિકુપાગમી**તિ અત્તનો પિતુનો નાગરઞ્ઞો સન્તિકં ઉપાગમિ.

પુણ્ણકોપિ યક્ખો પટિહરિત્વા નાગરાજસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા ઇરન્ધતિં યાચન્તો આહ –

૧૩૫૬નાગવર વચો સુણોહિ મે, પતિરૂપં પટિપજ્જ સુઙ્કિયં;
પત્થેમિ અહં ઇરન્ધતિં, તાય સમઙ્ગિં કરોહિ મં તુવં.

૧૩૫૭સતં હત્થી સતં અસ્સા, સતં અસ્સતરીરથા;
સતં વલભિયો પુણ્ણા, નાનારત્નસ્સ કેવલા;
તે નાગ પટિપજ્જસ્સુ, ધીતરં દેહિરન્ધતિ’’ન્તિ.

તત્થ **સુઙ્કિયન્તિ** અત્તનો કુલપદેસાનુરૂપં ધિતુ સુઙ્કં ધનં પટિપજ્જ ગણ્હ. **સમઙ્ગિં કરોહી**તિ મં તાય સદ્ધિં સમઙ્ગિભૂતં કરોહિ. **વલભિયો**તિ ભણ્ડસકટિયો. **નાનારત્નસ્સ કેવલા**તિ નાનારતનસ્સ સકલપરિપુણ્ણા.

અથ નં નાગરાજા આહ –

૧૩૫૮યાવ આમન્તયે ञाती, મિત્તે ચ સુહદજ્જને;
અનામન્ત કતં કમ્મં, તં પચ્છા અનુતપ્પતી’’તિ.

તત્થ **યાવ આમન્તયે ञातीति** ભો યક્ખસેનાપતિ, અહં તુય્હં ધીતરં દેમિ, નો ન દેમિ, થોકં પન આગમેહિ, યાવ ञातकेપિ જાનાપેમિ. **તં પચ્છા અનુતપ્પતીતિ** ઇત્થિયો હિ ગતગતટ્ઠાને અભિરમન્તિપિ અનભિરમન્તિપિ, અનભિરતિકાલે ञातकादयो અમ્હેહિ સદ્ધિં અનામન્તેત્વા કતં કમ્મં નામ એવરૂપં હોતીતિ ઉસ્સુક્કં ન કરોન્તિ, એવં તં કમ્મં પચ્છા અનુતાપં આવહતીતિ.

એવં વત્વા સો ભરિયાય વસનટ્ઠાનં ગન્ત્વા તાય સદ્ધિં સલ્લપિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૩૫૯તતો સો વરુણો નાગો, પવિસિત્વા નિવેસનં;
ભરિયં આમન્તયિત્વાન, ઇદં વચનમબ્રવિ.

૧૩૬૦‘અયં સો પુણ્ણકો યક્ખો, યાચતી મં ઇરન્ધતિં;
બહુના વિત્તલાભેન, તસ્સ દેમ પિયં મમ’’’ન્તિ.

તત્થ **પવિસિત્વાતિ** વરુણો પુણ્ણકં તત્થેવ ઠપેત્વા સયં ઉટ્ઠાય યત્થસ્સ ભરિયા નિપન્ના, તં નિવેસનં પવિસિત્વા. **પિયં મમન્તિ** મમ પિયં ધીતરં તસ્સ બહુના વિત્તલાભેન દેમાતિ પુચ્છતિ.

વિમલા આહ –

૧૩૬૧ન ધનેન ન વિત્તેન, લબ્ભા અમ્હં ઇરન્ધતી;
સચે ચ ખો હદયં પણ્ડિતસ્સ, ધમ્મેન લદ્ધા ઇધ માહરેય્ય;
એતેન વિત્તેન કુમારિ લબ્ભા, નाञ्ञं ધનં ઉત્તરિ પત્થયામા’’તિ.

તત્થ **અમ્હં ઇરન્ધતીતિ** અમ્હાકં ધીતા ઇરન્ધતી. **એતેન વિત્તેનાતિ** એતેન તુટ્ઠિકારણેન.

સો તાય સદ્ધિં મન્તેત્વા પુનદેવ પુણ્ણકેન સદ્ધિં મન્તેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૩૬૨તતો સો વરુણો નાગો, નિક્ખમિત્વા નિવેસના;
પુણ્ણકામન્તયિત્વાન, ઇદં વચનમબ્રવિ.

૧૩૬૩‘ન ધનેન ન વિત્તેન, લબ્ભા અમ્હં ઇરન્ધતી;
સચે તુવં હદયં પણ્ડિતસ, ધમ્મેન લદ્ધા ઇધ માહરેસિ;
એતેન વિત્તેન કુમારિ લબ્ભા, નाञ्ञं ધનં ઉત્તરિ પત્થયામા’’’તિ.

તત્થ **પુણ્ણકામન્તયિત્વાનાતિ** પુણ્ણકં આમન્તયિત્વા.

પુણ્ણકો આહ –

१३६४यं पण्डितोत्येके वदन्ति लोके, तमेव बालोति पुनाहु अञ्ञे;
अक्खाहि मे विप्पवदन्ति एत्थ, कं पण्डितं नाग तुवं वदेसी''ति.

तत्थ **यं पण्डितोत्येके**ति सो किर ''हदयं पण्डितस्सा''ति सुत्वा चिन्तेसि ''यं एके पण्डितोति वदन्ति, तमेव अञ्ञे बालोति कथेन्ति. किञ्चापि मे इरन्धतिया विधुरोति अक्खातं, तथापि तथतो जानितुं पुच्छिस्सामि न''न्ति. तस्मा एवमाह.

नागराजा आह –

१३६५कोरब्यराजस्स धनञ्चयस्स, यदि ते सुतो विधुरो नाम कत्ता;
आनेहि तं पण्डितं धम्मलद्धा, इरन्धती पदचरा ते होतू''ति.

तत्थ **धम्मलद्धा**ति धम्मेन लभित्वा. **पदचरा**ति पादपरिचारिका.

तं सुत्वा पुण्णको सोमनस्सप्पत्तो सिन्धवं नयनत्थाय उपट्ठाकं आणापेसि. तमत्थं पकासेन्तो सत्था आह –

१३६६इदञ्च सुत्वा वरुणस्स वाक्यं, उट्ठाय यक्खो परमप्पतीतो;
तत्थेव सन्तो पुरिसं असंसि, आनेहि आजञ्ञमिधेव युत्त''न्ति.

तत्थ **पुरिसं असंसी**ति अत्तनो उपट्ठाकं आणापेसि. **आजञ्ञ**न्ति कारणाकारणजाननकसिन्धवं. **युत्त**न्ति कप्पितं.

१३६७जातरूपमया कण्णा, काचम्हिचमया खुरा;
जम्बोनदस्स पाकस्स, सुवण्णस्स उरच्छदो''ति.

तत्थ **जातरूपमया कण्णा**ति तमेव सिन्धवं वण्णेन्तो आह. तस्स हि मनोमयस्स सिन्धवस्स जातरूपमया कण्णा, काचम्हिचमया खुरा, तस्स खुरा रत्तमणिमयाति अत्थो. **जम्बोनदस्स पाकस्सा**ति जम्बोनदस्स पक्कस्स रत्तसुवण्णस्स उरच्छदो.

सो पुरिसो तावदेव तं सिन्धवं आनेसि. पुण्णको तं अभिरुय्ह आकासेन वेस्सवणस्स सन्तिकं गन्त्वा नागभवनं वण्णेत्वा तं पवत्तिं आरोचेसि. तस्सत्थस्स पकासनत्थं इदं वुत्तं –

१३६८देववाहवहं यानं, अस्समारुय्ह पुण्णको;
अलङ्कतो कप्पितकेसमस्सु, पक्कामि वेहायसमन्तलिक्खे.

१३६९सो पुण्णको कामरागेन गिद्धो, इरन्धतिं नागकञ्ञं जिगीसं;
गन्त्वान तं भूतपतिं यसस्सिं, इच्चब्रवी वेस्सवणं कुवेरं.

१३७०भोगवती नाम मन्दिरे, वासा हिरञ्ञवतीति वुच्चति;
नगरे निम्मिते कञ्चनमये, मण्डलस्स उरगस्स निट्ठितं.

૧૩૭૧અટ્ટાલકા ઓક્કગીવિયો, લોહિતઙ્કસ્સ મસારગલ્લિનો;
પાસાદેત્થ સિલામયા, સોવણ્ણરતનેહિ છાદિતા.

૧૩૭૨અમ્બા તિલકા ચ જમ્બુયો, સત્તપણ્ણા મુચલિન્દકેતકા;
પિયઙ્ગુ ઉદ્દાલકા સહા, ઉપરિભદ્દકા સિન્દુવારકા.

૧૩૭૩ચમ્પેય્યકા નાગમલ્લિકા, ભગિનીમાલા અથ મેત્થ કોલિયા;
એતે દુમા પરિણામિતા, સોભયન્તિ ઉરગસ્સ મન્દિરં.

૧૩૭૪ખજ્જુરેત્થ સિલામયા, સોવણ્ણધુવપુપ્ફિતા બહૂ;
યત્થ વસતોપપાતિકો, નાગરાજા વરુણો મહિદ્ધિકો.

૧૩૭૫તસ્સ કોમારિકા ભરિયા, વિમલા કઞ્ચનવેલ્લિવિગ્ગહા;
કાલા તરુણાવ ઉગ્ગતા, પુચિમન્દત્થની ચારુદસ્સના.

૧૩૭૬લાખારસરત્તસુચ્છવી , કણિકારાવ નિવાતપુપ્ફિતા;
તિદિવોકચરાવ અચ્છરા, વિજ્જુવબ્ભઘના વિનિસ્સટા.

૧૩૭૭સા દોહળિની સુવિમ્હિતા, વિધુરસ્સ હદયં ધનિયતિ;
તં તેસં દેમિ ઇસ્સર, તેન તે દેન્તિ ઇરન્ધતિં મમ''ન્તિ.

તત્થ **દેવવાહવહં યાન**ન્તિ વહિતબ્બોતિ વાહો, દેવસઙ્ખાતં વાહં વહતીતિ દેવવાહવહં. યન્તિ એતેનાતિ યાનં. **કપ્પિતકેસમસ્સૂ**તિ મણ્ડનવસેન સુસંવિહિતકેસમસ્સુ. દેવાનં પન કેસમસ્સુકરણકમ્મં નામ નત્થિ, વિચિત્તકથિકેન પન કથિતં. **જિગીસ**ન્તિ પત્થયન્તો. **વેસ્સવણ**ન્તિ વિસાણાય રાજધાનિયા ઇસ્સરરાજાનં. **કુવેર**ન્તિ એવંનામકં. **ભોગવતી નામા**તિ સમ્પન્નભોગતાય એવંલદ્ધનામં. **મન્દિરે**તિ મન્દિરં, ભવનન્તિ અત્થો. **વાસા હિરઞ્ઞવતી**તિ નાગરાજસ્સ વસનટ્ઠાનત્તા વાસાતિ ચ, કઞ્ચનવતિયા સુવણ્ણપાકારેન પરિક્ખિત્તત્તા હિરઞ્ઞવતીતિ ચ વુચ્ચતિ. **નગરે નિમ્મિતે**તિ નગરં નિમ્મિતં. **કઞ્ચનમયે**તિ સુવણ્ણમયં. **મણ્ડલસ્સા**તિ ભોગમણ્ડલેન સમન્નાગતસ્સ. **નિટ્ઠિત**ન્તિ કરણપરિનિટ્ઠિતં. **ઓક્કગીવિયો**તિ ઓક્કગીવાસણ્ઠાનેન કતા રત્તમણિમસારગલ્લમયા અટ્ટાલકા. **પાસાદેત્થા**તિ એત્થ નાગભવને પાસાદા. **સિલામયા**તિ મણિમયા. **સોવણ્ણરતનેહી**તિ સુવણ્ણસઙ્ખાતેહિ રતનેહિ, સુવણ્ણિટ્ઠકાહિ છાદિતાતિ અત્થો. **સહા**તિ સહકારા. **ઉપરિભદ્દકા**તિ ઉદ્દાલકજાતિકાયેવ રુક્ખા. **ચમ્પેય્યકા નાગમલ્લિકા**તિ ચમ્પકા ચ નાગા ચ મલ્લિકા ચ. **ભગિનીમાલા અથ મેત્થ કોલિયા**તિ ભગિનીમાલા ચેવ અથ એત્થ નાગભવને કોલિયા નામ રુક્ખા ચ. **એતે દુમા પરિણામિતા**તિ એતે પુપ્ફૂપગફલૂપગરુક્ખા અઞ્ઞમઞ્ઞં સઙ્ઘટ્ટસાખતાય પરિણામિતા આકુલસમાકુલા. **ખજ્જુરેત્થા**તિ ખજ્જુરિરુક્ખા એત્થ. **સિલામયા**તિ ઇન્દનીલમણિમયા. **સોવણ્ણધુવપુપ્ફિતા**તિ તે પન સુવણ્ણપુપ્ફેહિ નિચ્ચપુપ્ફિતા. **યત્થ વસતોપપાતિકો**તિ યત્થ નાગભવને ઓપપાતિકો નાગરાજા વસતિ. **કઞ્ચનવેલ્લિવિગ્ગહા**તિ સુવણ્ણરાસિસસ્સિરિકસરીરા. **કાલા તરુણાવ ઉગ્ગતા**તિ વિલાસયુત્તતાય મન્દવાતેરિતા કાલવલ્લિપલ્લવા વિય ઉગ્ગતા. **પુચિમન્દત્થની**તિ નિમ્બફલસણ્ઠાનચૂચુકા . **લાખારસરત્તસુચ્છવી**તિ હત્થપાદતલછવિં સન્ધાય વુત્તં. **તિદિવોકચરા**તિ તિદસભવનચરા. **વિજ્જુવબ્ભઘના**તિ અબ્ભઘનવલાહકન્તરતો

નિસ્સટા વિજ્જુલતા વિય. **તં તેસં દેમી**તિ તં તસ્સ હદયં અહં તેસં દેમિ, એવં જાનસ્સુ. **ઇસ્સરા**તિ માતુલં આલપતિ.

ઇતિ સો વેસ્સવણેન અનનુઞ્ઞાતો ગન્તું અવિસહિત્વા તં અનુજાનાપેતું એતા એત્તકા ગાથા કથેસિ. વેસ્સવણો પન તસ્સ કથં ન સુણાતિ. કિંકારણા? દ્વિન્નં દેવપુત્તાનં વિમાનઅટ્ટં પરિચ્છિન્દતીતિ. પુણ્ણકો અત્તનો વચનસ્સ અસ્સુતભાવં ઞત્વા જિનકદેવપુત્તસ્સ સન્તિકે અટ્ઠાસિ. વેસ્સવણો અટ્ટં વિનિચ્છિનિત્વા પરાજિતં અનુટ્ઠાપેત્વા ઇતરં ''ગચ્છ ત્વં, તવ વિમાને વસાહી''તિ આહ. પુણ્ણકો ''ગચ્છ ત્વ''ન્તિ વુત્તક્ખણેયેવ ''મય્હં માતુલેન મમ પેસિતભાવં જાનાથા''તિ કતિપયદેવપુત્તે સક્ખિં કત્વા હેટ્ઠા વુત્તનયેનેવ સિન્ધવં આહરાપેત્વા અભિરુય્હ પક્કામિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૩૭૮સો પુણ્ણકો ભૂતપતિં યસસ્સિં, આમન્તય વેસ્સવણં કુવેરં;
તત્થેવ સન્તો પુરિસં અસંસિ, આનેહિ આજઞ્ઞમિધેવ યુત્તં.

૧૩૭૯જાતરૂપમયા કણ્ણા, કાચમ્હિચમયા ખુરા;
જમ્બોનદસ્સ પાકસ્સ, સુવણ્ણસ્સ ઉરચ્છદો.

૧૩૮૦દેવવાહવહં યાનં, અસ્સમારુય્હ પુણ્ણકો;
અલઙ્કતો કપ્પિતકેસમસ્સુ, પક્કામિ વેહાયસમન્તલિક્ખે''તિ.

તત્થ **આમન્તયા**તિ આમન્તયિત્વા.

સો આકાસેન ગચ્છન્તોયેવ ચિન્તેસિ ''વિધુરપણ્ડિતો મહાપરિવારો, ન સક્કા તં ગણ્હિતું, ધનઞ્ચયકોરબ્યો પન જૂતવિત્તકો, તં જૂતેન જિનિત્વા વિધુરં ગણ્હિસ્સામિ, ઘરે પનસ્સ બહૂનિ રતનાનિ, અપ્પગ્ઘેન લક્ખેન જૂતં ન કીળિસ્સતિ, મહગ્ઘરતનં હરિતું વટ્ટતિ, અઞ્ઞં રતનં રાજા ન ગણ્હિસ્સતિ, રાજગહસ્સ સામન્તા વેપુલ્લપબ્બતબ્ભન્તરે ચક્કવત્તિરઞ્ઞો પરિભોગમણિરતનં અત્થિ મહાનુભાવં, તં ગહેત્વા તેન રાજાનં પલોભેત્વા જિનિસ્સામી''તિ. સો તથા અકાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૩૮૧સો અગ્ગમા રાજગહં સુરમ્મં, અઙ્ગસ્સ રઞ્ઞો નગરં દુરાયુતં;
પહૂતભક્ખં બહુઅન્નપાનં, મસક્કસારં વિય વાસવસ્સ.

૧૩૮૨મયૂરકોઞ્ચાગણસમ્પઘુટ્ઠં , દિજાભિઘુટ્ઠં દિજસઙ્ઘસેવિતં;
નાનાસકુન્તાભિરુદં સુવઙ્ગણં, પુપ્ફાભિકિણ્ણં હિમવંવ પબ્બતં.

૧૩૮૩સો પુણ્ણકો વેપુલમાભિરૂહિ, સિલુચ્ચયં કિમ્પુરિસાનુચિણ્ણં;
અન્વેસમાનો મણિરતનં ઉળારં, તમદ્દસા પબ્બતકૂટમજ્ઝે''તિ.

તત્થ **અઙ્ગસ્સ રઞ્ઞો**તિ તદા અઙ્ગસ્સ રઞ્ઞોવ મગધરજ્જં અહોસિ. તેન વુત્તં – ''અઙ્ગસ્સ રઞ્ઞો નગર''ન્તિ. **દુરાયુતન્**તિ પચ્ચત્થિકેહિ દુરાયુત્તં. **મસક્કસારં વિય વાસવસ્સા**તિ મસક્કસારસઙ્ખાતે સિનેરુપબ્બતમત્થકે માપિતત્તા ''મસક્કસાર''ન્તિ લદ્ધનામં વાસવસ્સ ભવનં વિય. **દિજાભિઘુટ્ઠન્**તિ અઞ્ઞેહિ ચ પક્ખીહિ અભિસઙ્ઘુટ્ઠં

નિન્નાદિતં. **નાનાસકુન્તાભિરુદ**ન્તિ મધુરસ્સરેન ગાયન્તેહિ વિય નાનાવિધેહિ સકુણેહિ અભિરુદં, અભિગીતન્તિ અત્થો. **સુવગ્ગણ**ન્તિ સુન્દરઅઙ્ગણં મનુઞ્ઞતલં. **હિમવંવ પબ્બત**ન્તિ હિમવન્તપબ્બતં વિય. **વેપુલમાભિરૂહી**તિ ભિક્ખવે, સો પુણ્ણકો એવરૂપં વેપુલ્લપબ્બતં અભિરુહિ. **પબ્બતકૂટમજ્ઝે**તિ પબ્બતકૂટઅન્તરે તં મણિં અદ્દસ.

૧૩૮૪દિસ્વા મણિં પભસ્સરં જાતિમન્તં, મનોહરં મણિરતનં ઉળારં;
દદ્દલ્લમાનં યસસા યસસ્સિનં, ઓભાસતી વિજ્જુરિવન્તલિક્ખે.

૧૩૮૫તમગ્ગહી વેળુરિયં મહગ્ઘં, મનોહરં નામ મહાનુભાવં;
આજઞ્ઞમારુય્હ મનોમવણ્ણો, પક્કામિ વેહાયસમન્તલિક્ખે''તિ.

તત્થ **મનોહર**ન્તિ મનસાભિપત્થિતસ્સ ધનસ્સ આહરણસમત્થં. **દદ્દલ્લમાન**ન્તિ ઉજ્જલમાનં. **યસસા**તિ પરિવારમણિગણેન. **ઓભાસતી**તિ તં મણિરતનં આકાસે વિજ્જુરિવ ઓભાસતિ. **તમગ્ગહી**તિ તં મણિરતનં અગ્ગહેસિ. તં પન મણિરતનં કુમ્ભિરો નામ યક્ખો કુમ્ભણ્ડસહસ્સપરિવારો રક્ખતિ. સો પન તેન કુજ્ઝિત્વા ઓલોકિતમત્તેનેવ ભીતતસિતો પલાયિત્વા ચક્કવાળપબ્બતં પત્વા કમ્પમાનો ઓલોકેન્તો અટ્ઠાસિ. ઇતિ તં પલાપેત્વા પુણ્ણકો મણિરતનં અગ્ગહેસિ. **મનોહરં નામા**તિ મનસા ચિન્તિતં ધનં આહરિતું સક્કોતીતિ એવંલદ્ધનામં.

ઇતિ સો તં ગહેત્વા આકાસેન ગચ્છન્તો તં નગરં પત્તો. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૩૮૬સો અગ્ગમા નગરમિન્દપત્થં, ઓરુય્હુપાગચ્છિ સભં કુરૂનં;
સમાગતે એકસતં સમગ્ગે, અવ્હેત્થ યક્ખો અવિકમ્પમાનો.

૧૩૮૭કો નીધ રઞ્ઞં વરમાભિજેતિ, કમાભિજેય્યામ વરદ્ધનેન;
કમનુત્તરં રતનવરં જિનામ, કો વાપિ નો જેતિ વરદ્ધનેના''તિ.

તત્થ **ઓરુય્હુપાગચ્છિ સભં કુરૂન**ન્તિ ભિક્ખવે, સો પુણ્ણકો અસ્સપિટ્ઠિતો ઓરુય્હ અસ્સં અદિસ્સમાનરૂપં ઠપેત્વા માણવકવણ્ણેન કુરૂનં સભં ઉપગતો. **એકસત**ન્તિ એકસતરાજાનો અછમ્ભીતો હુત્વા ''કો નીધા''તિઆદીનિ વદન્તો જૂતેન અવ્હેત્થ. **કો નીધા**તિ કો નુ ઇમસ્મિં રાજસમાગમે. **રઞ્ઞ**ન્તિ રાજૂનં અન્તરે. **વરમાભિજેતી**તિ અમ્હાકં સન્તકં સેટ્ઠરતનં અભિજેતિ, ''અહં જિનામી''તિ વત્તું ઉસ્સહતિ. **કમાભિજેય્યામા**તિ કં વા મયં જિનેય્યામ. **વરદ્ધનેના**તિ ઉત્તમધનેન. **કમનુત્તર**ન્તિ જિનન્તો ચ કતરં રાજાનં અનુત્તરં રતનવરં જિનામ. **કો વાપિ નો જેતી**તિ અથ વા કો નામ રાજા અમ્હે વરધનેન જેતિ. ઇતિ સો ચતૂહિ પદેહિ કોરબ્યમેવ ઘટ્ટેતિ.

અથ રાજા ''મયા ઇતો પુબ્બે એવં સૂરો હુત્વા કથેન્તો નામ ન દિટ્ઠપુબ્બો, કો નુ ખો એસો''તિ ચિન્તેત્વા પુચ્છન્તો ગાથમાહ –

૧૩૮૮કુહિં નુ રટ્ઠે તવ જાતિભૂમિ, ન કોરબ્યસ્સેવ વચો તવેદં;
અભીતોસિ નો વણ્ણનિભાય સબ્બે, અક્ખાહિ મે નામઞ્ચ બન્ધવે ચા''તિ.

તત્થ **ન કોરબ્યસ્સેવા**તિ કુરુરટ્ઠવાસિકસ્સેવ તવ વચનં ન હોતિ.

તં સુત્વા ઇતરો ‘‘અયં રાજા મમ નામં પુચ્છતિ, પુણ્ણકો ચ નામ દાસો હોતિ. સચાહં ‘પુણ્ણકોસ્મી’તિ વક્ખામિ, ‘એસ દાસો, તસ્મા મં પગબ્ભતાય એવં વદેતી’તિ અવમઞ્ઞિસ્સતિ, અનન્તરાતીતે અત્તભાવે નામમસ્સ કથેસ્સામી’’તિ ચિન્તેત્વા ગાથમાહ –

૧૩૮૯કચ્ચાયનો માણવકોસ્મિ રાજ, અનૂનનામો ઇતિ મવ્હયન્તિ;
અઙ્ગેસુ મે ઞાતયો બન્ધવા ચ, અક્ખેન દેવસ્મિ ઇધાનુપત્તો’’તિ.

તત્થ **અનૂનનામો**તિ ન ઊનનામો. ઇમિના અત્તનો પુણ્ણકનામમેવ પટિચ્છન્નં કત્વા કથેતિ. **ઇતિ મવ્હયન્તી**તિ ઇતિ મં અવ્હયન્તિ પક્કોસન્તિ . **અઙ્ગેસૂ**તિ અઙ્ગરટ્ઠે કાલચમ્પાનગરે વસન્તિ. **અક્ખેન દેવસ્મી**તિ દેવ, જૂતકીળનત્થેન ઇધ અનુપ્પત્તોસ્મિ.

અથ રાજા ‘‘માણવ, ત્વં જૂતેન જિતો કિં દસ્સસિ, કિં તે અત્થી’’તિ પુચ્છન્તો ગાથમાહ –

૧૩૯૦કિં માણવસ્સ રતનાનિ અત્થિ, યે તં જિનન્તો હરે અક્ખધુત્તો;
બહૂનિ રઞ્ઞો રતનાનિ અત્થિ, તે ત્વં દલિદ્દો કથમવ્હયેસી’’તિ.

તસ્સત્થો – કિત્તકાનિ ભોતો માણવસ્સ રતનાનિ અત્થિ, યે તં જિનન્તો અક્ખધુત્તો ‘‘આહરા’’તિ વત્વા હરેય્ય. રઞ્ઞો પન નિવેસને બહૂનિ રતનાનિ અત્થિ, તે રાજાનો એવં બહુધને ત્વં દલિદ્દો સમાનો કથં જૂતેન અવ્હયસીતિ.

તતો પુણ્ણકો ગાથમાહ –

૧૩૯૧મનોહરો નામ મણી મમાયં, મનોહરં મણિરતનં ઉળારં;
ઇમઞ્ચ આજઞ્ઞમમિત્તતાપનં, એતં મે જિનિત્વા હરે અક્ખધુત્તો’’તિ.

પાળિપોત્થકેસુ પન ‘‘મણિ મમ વિજ્જતિ લોહિતઙ્કો’’તિ લિખિતં. સો પન મણિ વેળુરિયો, તસ્મા ઇદમેવ સમેતિ.

તત્થ **આજઞ્ઞ**ન્તિ ઇમં આજાનીયસ્સઞ્ચ મણિઞ્ચાતિ એતં મે ઉભયં હરેય્ય અક્ખધુત્તોતિ અસ્સં દસ્સેત્વા એવમાહ.

તં સુત્વા રાજા ગાથમાહ –

૧૩૯૨એકો મણી માણવ કિં કરિસ્સતિ, આજાનિયેકો પન કિં કરિસ્સતિ;
બહૂનિ રઞ્ઞો મણિરતનાનિ અત્થિ, આજાનિયા વાતજવા અનપ્પકા’’તિ.

દોહળકણ્ડં નિટ્ઠિતં.

મણિકણ્ડં

સો રઞ્ઞો કથં સુત્વા ''મહારાજ, કિં નામ એતં વદેથ, એકો અસ્સો અસ્સસહસ્સં લક્ખં હોતિ, એકો મણિ મણિસહસ્સં લક્ખં હોતિ. ન હિ સબ્બે અસ્સા એકસદિસા, ઇમસ્સ તાવ જવં પસ્સથા''તિ વત્વા અસ્સં અભિરુહિત્વા પાકારમત્થકેન પેસેસિ. સત્તયોજનિકં નગરં અસ્સેહિ ગીવાય ગીવં પહરન્તેહિ પરિક્ખિત્તં વિય અહોસિ. અથાનુક્કમેન અસ્સોપિ ન પઞ્ઞાયિ, યક્ખોપિ ન પઞ્ઞાયિ, ઉદરે બદ્ધરત્તપટોવ પઞ્ઞાયિ. સો અસ્સતો ઓરુય્હ ''દિટ્ઠો, મહારાજ, અસ્સસ્સ વેગો''તિ વત્વા ''આમ, દિટ્ઠો''તિ વુત્તે ''ઇદાનિ પુન પસ્સ, મહારાજા''તિ વત્વા અસ્સં અન્તોનગરે ઉય્યાને પોક્ખરણિયા ઉદકપિટ્ઠે પેસેસિ, ખુરગ્ગાનિ અતેમેન્તોવ પક્ખન્દિ. અથ નં પદુમપત્તેસુ વિચરાપેત્વા પાણિં પહરિત્વા હત્થં પસારેસિ, અસ્સો આગન્ત્વા પાણિતલે પતિટ્ઠાસિ. તતો ''વટ્ટતે એવરૂપં અસ્સરતનં નરિન્દા''તિ વત્વા ''વટ્ટતી''તિ વુત્તે ''મહારાજ, અસ્સરતનં તાવ તિટ્ઠતુ, મણિરતનસ્સ મહાનુભાવં પસ્સા''તિ વત્વા તસ્સાનુભાવં પકાસેન્તો આહ –

૧૩૯૩ઇદઞ્ચ મે મણિરતનં, પસ્સ ત્વં દ્વિપદુત્તમ;
ઇત્થીનં વિગ્ગહા ચેત્થ, પુરિસાનઞ્ચ વિગ્ગહા.

૧૩૯૪મિગાનં વિગ્ગહા ચેત્થ, સકુણાનઞ્ચ વિગ્ગહા;
નાગરાજા સુપણ્ણા ચ, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિત''ન્તિ.

તત્થ **ઇત્થીન**ન્તિ એતસ્મિઞ્હિ મણિરતને અલઙ્કતપટિયત્તા અનેકા ઇત્થિવિગ્ગહા પુરિસવિગ્ગહા નાનપ્પકારા મિગપક્ખિસઙ્ઘા સેનઙ્ગાદીનિ ચ પઞ્ઞાયન્તિ, તાનિ દસ્સેન્તો એવમાહ. **નિમ્મિત**ન્તિ ઇદં એવરૂપં અચ્છેરકં મણિમ્હિ નિમ્મિતં પસ્સ.

''અપરમ્પિ પસ્સાહી''તિ વત્વા ગાથા આહ –

૧૩૯૫હત્થાનીકં રથાનીકં, અસ્સે પત્તી ચ વમ્મિને;
ચતુરઙ્ગિનિમં સેનં, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિતં.

૧૩૯૬હત્થારોહે અનીકટ્ઠે, રથિકે પત્તિકારકે;
બલગ્ગાનિ વિયૂળ્હાનિ, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિત''ન્તિ.

તત્થ **બલગ્ગાની**તિ બલાનેવ. **વિયૂળ્હાની**તિ બ્યૂહવસેન ઠિતાનિ.

૧૩૯૭પુરં ઉદ્ધાપસમ્પન્નં, બહુપાકારતોરણં;
સિઙ્ઘાટકે સુભૂમિયો, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિતં.

૧૩૯૮એસિકા પરિખાયો ચ, પલિખં અગ્ગળાનિ ચ;
અટ્ટાલકે ચ દ્વારે ચ, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિત''ન્તિ.

તત્થ **પુર**ન્તિ નગરં. **ઉદ્ધાપસમ્પન્ન**ન્તિ પાકારવત્થુના સમ્પન્નં. **બહુપાકારતોરણ**ન્તિ ઉચ્ચપાકારતોરણનગરદ્વારેન સમ્પન્નં. **સિઙ્ઘાટકે**તિ વીથિચતુક્કાનિ. **સુભૂમિયો**તિ નગરૂપચારે વિચિત્તા

રમણીયભૂમિયો. **એસિકા**તિ નગરદ્વારેસુ ઉટ્ઠાપિતે એસિકત્થમ્ભે. **પલિખન્તિ** પલિઘં, અયમેવ વા પાઠો. **અગ્ગળાની**તિ નગરદ્વારકવાટાનિ. **દ્વારે ચા**તિ ગોપુરાનિ ચ.

૧૩૯૯પસ્સ તોરણમગ્ગેસુ, નાનાદિજગણા બહૂ;
હંસા કોઞ્ચા મયૂરા ચ, ચક્કવાકા ચ કુક્કુહા.

૧૪૦૦કુણાલકા બહૂ ચિત્રા, સિખણ્ડી જીવજીવકા;
નાનાદિજગણાકિણ્ણં, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિત’’ન્તિ.

તત્થ **તોરણમગ્ગેસૂ**તિ એતસ્મિં નગરે તોરણગ્ગેસુ. **કુણાલકા**તિ કાળકોકિલા. **ચિત્રા**તિ ચિત્રપત્તકોકિલા.

૧૪૦૧પસ્સ નગરં સુપાકારં, અબ્ભુતં લોમહંસનં;
સમુસ્સિતધજં રમ્મં, સોણ્ણવાલુકસન્થતં.

૧૪૦૨પસ્સેત્થ પણ્ણસાલાયો, વિભત્તા ભાગસો મિતા;
નિવેસને નિવેસે ચ, સન્ધિબ્યૂહે પથદ્ધિયો’’તિ.

તત્થ **સુપાકારન્તિ** કઞ્ચનપાકારપરિક્ખિત્તં. **પણ્ણસાલાયો**તિ નાનાભણ્ડપુણ્ણે આપણે. **નિવેસને નિવેસે ચા**તિ ગેહાનિ ચેવ ગેહવત્થૂનિ ચ. **સન્ધિબ્યૂહે**તિ ઘરસન્ધિયો ચ અનિબ્બિદ્ધરચ્છા ચ. **પથદ્ધિયો**તિ નિબ્બિદ્ધવીથિયો.

૧૪૦૩પાનાગારે ચ સોણ્ડે ચ, સૂના ઓદનિયા ઘરા;
વેસી ચ ગણિકાયો ચ, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિતં.

૧૪૦૪માલાકારે ચ રજકે, ગન્ધિકે અથ દુસ્સિકે;
સુવણ્ણકારે મણિકારે, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિતં.

૧૪૦૫આળારિકે ચ સૂદે ચ, નટનાટકગાયિનો;
પાણિસ્સરે કુમ્ભથૂનિકે, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિત’’ન્તિ.

તત્થ **સોણ્ડે ચા**તિ અત્તનો અનુરૂપેહિ કણ્ઠકણ્ણપિલન્ધનેહિ સમન્નાગતે આપાનભૂમિં સજ્જેત્વા નિસિન્ને સુરાસોણ્ડે ચ. **આળારિકે**તિ પૂવપાકે. **સૂદે**તિ ભત્તકારકે. **પાણિસ્સરે**તિ પાણિપ્પહારેન ગાયન્તે. **કુમ્ભથૂનિકે**તિ ઘટદદ્દરિવાદકે.

૧૪૦૬પસ્સ ભેરી મુદિઙ્ગા ચ, સઙ્ખા પણવદિન્દિમા;
સબ્બઞ્ચ તાળાવચરં, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિતં.

૧૪૦૭સમ્મતાલઞ્ચ વીણઞ્ચ, નચ્ચગીતં સુવાદિતં;
તૂરિયતાળિતસઙ્ઘુટ્ઠં, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિતં.

૧૪૦૮લઙ્ઘિકા મુટ્ઠિકા ચેત્થ, માયાકારા ચ સોભિયા;

વેતાલિકે ચ જલ્લે ચ, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિત''ન્તિ.

તત્થ **સમ્મતાલઞ્ચા**તિ ખદિરાદિસમ્મઞ્ચેવ કંસતાલઞ્ચ. **તૂરિયતાળિતસઙ્ઘુટ્ઠ**ન્તિ નાનાતૂરિયાનં તાળિતેહિ સઙ્ઘુટ્ઠં. **મુટ્ઠિકા**તિ મુટ્ઠિકમલ્લા. **સોભિયા**તિ નગરસોભના ઇત્થી ચ સમ્પન્નરૂપા પુરિસા ચ. **વેતાલિકે**તિ વેતાલઉટ્ઠાપકે. **જલ્લે**તિ મસ્સૂનિ કરોન્તે ન્હાપિતે.

૧૪૦૯.સમજ્જા ચેત્થ વત્તન્તિ, આકિણ્ણા નરનારિભિ;
મઞ્ચાતિમઞ્ચે ભૂમિયો, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિત''ન્તિ.

તત્થ **મઞ્ચાતિમઞ્ચે**તિ મઞ્ચાનં ઉપરિ બદ્ધમઞ્ચે. **ભૂમિયો**તિ રમણીયા સમજ્જભૂમિયો.

૧૪૧૦.પસ્સ મલ્લે સમજ્જસ્મિં, ફોટેન્તે દિગુણં ભુજં;
નિહતે નિહતમાને ચ, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિત''ન્તિ.

તત્થ **સમજ્જસ્મિ**ન્તિ મલ્લરઙ્ગે. **નિહતે**તિ નિહનિત્વા જિનિત્વા ઠિતે. **નિહતમાને**તિ પરાજિતે.

૧૪૧૧.પસ્સ પબ્બતપાદેસુ, નાનામિગગણા બહૂ;
સીહા બ્યગ્ઘા વરાહા ચ, અચ્છકોકતરચ્છયો.

૧૪૧૨.પલાસાદા ગવજા ચ, મહિંસા રોહિતા રુરૂ;
એણેય્યા ચ વરાહા ચ, ગણિનો નીકસૂકરા.

૧૪૧૩.કદલિમિગા બહૂ ચિત્રા, બિળારા સસકણ્ટકા;
નાનામિગગણાકિણ્ણં, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિત''ન્તિ.

તત્થ **પલાસાદા**તિ ખગ્ગમિગા. ''પલતા''તિપિ પાઠો. **ગવજા**તિ ગવયા. **વરાહા**તિ એકા મિગજાતિકા. તથા ગણિનો ચેવ નીકસૂકરા ચ. **બહૂ ચિત્રા**તિ નાનપ્પકારા ચિત્રા મિગા. **બિળારા**તિ અરઞ્ઞબિળારા. **સસકણ્ટકા**તિ સસા ચ કણ્ટકા ચ.

૧૪૧૪.નજ્જાયો સુપ્પતિત્થાયો, સોણ્ણવાલુકસન્થતા;
અચ્છા સવન્તિ અમ્બૂનિ, મચ્છગુમ્બનિસેવિતા.

૧૪૧૫.કુમ્ભીલા મકરા ચેત્થ, સુસુમારા ચ કચ્છપા;
પાઠીના પાવુસા મચ્છા, બલજા મુઞ્ચરોહિતા''તિ.

તત્થ **નજ્જાયો**તિ નદિયો. **સોણ્ણવાલુકસન્થતા**તિ સુવણ્ણવાલુકાય સન્થતતલા. **કુમ્ભીલા**તિ ઇમે એવરૂપા જલચરા અન્તોનદિયં વિચરન્તિ, તેપિ મણિમ્હિ પસ્સાહીતિ.

૧૪૧૬.નાનાદિજગણાકિણ્ણા, નાનાદુમગણાયુતા;
વેળુરિયકરોદાયો, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિત''ન્તિ.

તત્થ **વેળુરિયકરોદાયો**તિ વેળુરિયપાસાણે પહરિત્વા સદ્દં કરોન્તિયો એવરૂપા નજ્જાયોતિ.

૧૪૧૭પસ્સેત્થ પોક્ખરણિયો, સુવિભત્તા ચતુદ્દિસા;
નાનાદિજગણાકિણ્ણા, પુથુલોમનિસેવિતા.

૧૪૧૮સમન્તોદકસમ્પન્નં, મહિં સાગરકુણ્ડલં;
ઉપેતં વનરાજેહિ, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિત''ન્તિ.

તત્થ **પુથુલોમનિસેવિતા**તિ મહામચ્છેહિ નિસેવિતા. **વનરાજેહી**તિ વનરાજીહિ, અયમેવ વા પાઠો.

૧૪૧૯પુરતો વિદેહે પસ્સ, ગોયાનિયે ચ પચ્છતો;
કુરુયો જમ્બુદીપઞ્ચ, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિતં.

૧૪૨૦પસ્સ ચન્દં સૂરિયઞ્ચ, ઓભાસન્તે ચતુદ્દિસા;
સિનેરું અનુપરિયન્તે, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિતં.

૧૪૨૧સિનેરું હિમવન્તઞ્ચ, સાગરઞ્ચ મહીતલં;
ચત્તારો ચ મહારાજે, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિતં.

૧૪૨૨આરામે વનગુમ્બે ચ, પાટિયે ચ સિલુચ્ચયે;
રમ્મે કિમ્પુરિસાકિણ્ણે, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિતં.

૧૪૨૩ફારુસકં ચિત્તલતં, મિસ્સકં નન્દનં વનં;
વેજયન્તઞ્ચ પાસાદં, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિતં.

૧૪૨૪સુધમ્મં તાવતિંસઞ્ચ, પારિછત્તઞ્ચ પુપ્ફિતં;
એરાવણં નાગરાજં, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિતં.

૧૪૨૫પસ્સેત્થ દેવકઞ્ઞાયો, નભા વિજ્જુરિવુગ્ગતા;
નન્દને વિચરન્તિયો, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિતં.

૧૪૨૬પસ્સેત્થ દેવકઞ્ઞાયો, દેવપુત્તપલોભિની;
દેવપુત્તે રમમાને, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિત''ન્તિ.

તત્થ **વિદેહે**તિ પુબ્બવિદેહદીપં. **ગોયાનિયે**તિ અપરગોયાનદીપં. **કુરુયો**તિ ઉત્તરકુરુ ચ દક્ખિણતો જમ્બુદીપઞ્ચ. **અનુપરિયન્તે**તિ એતે ચન્દિમસૂરિયે સિનેરું અનુપરિયાયન્તે. **પાટિયે**તિ પત્થરિત્વા ઠપિતે વિય પિટ્ઠિપાસાણે.

૧૪૨૭પરોસહસ્સપાસાદે, વેળુરિયફલસન્થતે;
પજ્જલન્તે ચ વણ્ણેન, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિતં.

૧૪૨૮.તાવતિંસે ચ યામે ચ, તુસિતે ચાપિ નિમ્મિતે;
પરનિમ્મિતવસવત્તિનો, મણિમ્હિ પસ્સ નિમ્મિતં.

૧૪૨૯.પસ્સેત્થ પોક્ખરણિયો, વિપ્પસન્નોદિકા સુચી;
મન્દાલકેહિ સઞ્છન્ના, પદુમુપ્પલકેહિ ચા''તિ.

તત્થ **પરોસહસ્સ**ન્તિ તાવતિંસભવને અતિરેકસહસ્સપાસાદે.

૧૪૩૦.દસેત્થ રાજિયો સેતા, દસ નીલા મનોરમા;
છ પિઙ્ગલા પન્નરસ, હલિદ્દા ચ ચતુદ્દસ.

૧૪૩૧.વીસતિ તત્થ સોવણ્ણા, વીસતિ રજતામયા;
ઇન્દગોપકવણ્ણાભા, તાવ દિસ્સન્તિ તિંસતિ.

૧૪૩૨.દસેત્થ કાળિયો છચ્ચ, મઞ્જેટ્ઠા પન્નવીસતિ;
મિસ્સા બન્ધુકપુપ્ફેહિ, નીલુપ્પલવિચિત્તિકા.

૧૪૩૩.એવં સબ્બઙ્ગસમ્પન્નં, અચ્ચિમન્તં પભસ્સરં;
ઓધિસુઙ્કં મહારાજ, પસ્સ ત્વં દ્વિપદુત્તમા''તિ.

તત્થ **દસેત્થ રાજિયો સેતા**તિ એતસ્મિં મણિક્ખન્ધે દસ સેતરાજિયો. **છ પિઙ્ગલા પન્નરસા**તિ છ ચ પન્નરસ ચાતિ એકવીસતિ પિઙ્ગલરાજિયો . **હલિદ્દા**તિ હલિદ્દવણ્ણા ચતુદ્દસ. **તિંસતી**તિ ઇન્દગોપકવણ્ણાભા તિંસ રાજિયો. **દસ છચ્ચા**તિ દસ ચ છ ચ સોળસ કાળરાજિયો. **પન્નવીસતી**તિ પઞ્ચવીસતિ મઞ્જેટ્ઠવણ્ણા પભસ્સરા. **મિસ્સા બન્ધુકપુપ્ફેહી**તિ કાળમઞ્જેટ્ઠવણ્ણરાજિયો એતેહિ મિસ્સા વિચિત્તિકા પસ્સ. એત્થ હિ કાળરાજિયો બન્ધુજીવકપુપ્ફેહિ મિસ્સા, મઞ્જેટ્ઠરાજિયો નીલુપ્પલેહિ વિચિત્તિકા. **ઓધિસુઙ્ક**ન્તિ સુઙ્કકોટ્ઠાસં. યો મં જૂતે જિનિસ્સતિ, તસ્સિમં સુઙ્કકોટ્ઠાસં પસ્સાતિ વદતિ. અટ્ઠકથાયં પન ''હોતુ સુઙ્કં, મહારાજા''તિપિ પાઠો. તસ્સત્થો – દ્વિપદુત્તમ પસ્સ ત્વં ઇમં એવરૂપં મણિક્ખન્ધં, ઇદમેવ, મહારાજ, સુઙ્કં હોતુ. યો મં જૂતે જિનિસ્સતિ, તસ્સિદં ભવિસ્સતીતિ.

મણિકણ્ડં નિટ્ઠિતં.

અક્ખકણ્ડં

એવં વત્વા પુણ્ણકો ''મહારાજ, અહં તાવ જૂતે પરાજિતો ઇમં મણિરતનં દસ્સામિ, ત્વં પન કિં દસ્સસી''તિ આહ. ''તાત, મમ સરીરઞ્ચ દેવિઞ્ચ સેતચ્છત્તઞ્ચ ઠપેત્વા સેસં મમ સન્તકં સુઙ્કં હોતૂ''તિ. ''તેન હિ, દેવ, મા ચિરાયિ, અહં દૂરાગતો, ખિપ્પં જૂતમણ્ડલં સજ્જાપેહી''તિ. રાજા અમચ્ચે આણાપેસિ. તે ખિપ્પં જૂતમણ્ડલં સજ્જેત્વા રઞ્ઞો વરપોત્થકત્થરણં સન્થરિત્વા સેસરાજૂનઞ્ચાપિ આસનાનિ પઞ્ઞપેત્વા પુણ્ણકસ્સપિ પતિરૂપં આસનં પઞ્ઞપેત્વા રઞ્ઞો કાલં આરોચયિંસુ. તતો પુણ્ણકો રાજાનં ગાથાય અજ્ઝભાસિ –

૧૪૩૪.ઉપાગતં રાજ મુપેહિ લક્ખં, નેતાદિસં મણિરતનં તવત્થિ;

ધમ્મેન જિસ્સામ અસાહસેન, જિતો ચ નો ખિપ્પમવાકરોહી''તિ.

તસ્સત્થો – મહારાજ, જૂતસાલાય કમ્મં ઉપાગતં નિટ્ઠિતં, એતાદિસં મણિરતનં તવ નત્થિ, મા પપઞ્ચં કરોહિ, ઉપેહિ લક્ખં અક્ખેહિ કીળનટ્ઠાનં ઉપગચ્છ. કીળન્તા ચ મયં ધમ્મેન જિસ્સામ, ધમ્મેનેવ નો અસાહસેન જયો હોતુ. સચે પન ત્વં જિતો ભવિસ્સસિ, અથ નો ખિપ્પમવાકરોહિ, પપઞ્ચં અકત્વાવ જિતો ધનં દદેય્યાસીતિ વુત્તં હોતિ.

અથ નં રાજા ''માણવ, ત્વં મં 'રાજા'તિ મા ભાયિ, ધમ્મેનેવ નો અસાહસેન જયપરાજયો ભવિસ્સતી''તિ આહ. તં સુત્વા પુણ્ણકો ''અમ્હાકં ધમ્મેનેવ જયપરાજયભાવં જાનાથા''તિ તેપિ રાજાનો સક્ખિં કરોન્તો ગાથમાહ –

૧૪૩૫.પઞ્ચાલ પચ્ચુગ્ગત સૂરસેન, મચ્છા ચ મદ્દા સહ કેકકેભિ;
પસ્સન્તુ નોતે અસઠેન યુદ્ધં, ન નો સભાયં ન કરોન્તિ કિઞ્ચી''તિ.

તત્થ **પચ્ચુગ્ગતા**તિ ઉગ્ગતત્તા પઞ્ઞાતત્તા પાકટત્તા પઞ્ચાલરાજાનમેવાલપતિ. **મચ્છા ચા**તિ ત્વઞ્ચ, સમ્મ મચ્છરાજ. **મદ્દા**તિ મદ્દરાજ. **સહ કેકકેભી**તિ કેકકેભિનામેન જનપદેન સહ વત્તમાનકેકકેભિરાજ, ત્વઞ્ચ. અથ વા સહસદ્દં ''કેકકેભી''તિ પદસ્સ પચ્છતો ઠપેત્વા પચ્ચુગ્ગતસદ્દઞ્ચ સૂરસેનવિસેસનં કત્વા પઞ્ચાલપચ્ચુગ્ગતસૂરસેન મચ્છા ચ મદ્દા ચ કેકકેભિ સહ સેસરાજાનો ચાતિ એવમેત્થ અત્થો દટ્ઠબ્બો. **પસ્સન્તુ નોતે**તિ અમ્હાકં દ્વિન્નં એતે રાજાનો અસઠેન અક્ખયુદ્ધં પસ્સન્તુ. **ન નો સભાયં ન કરોન્તિ કિઞ્ચી**તિ એત્થ **નો**તિ નિપાતમત્તં, સભાયં કિઞ્ચિ સક્ખિં ન ન કરોન્તિ, ખત્તિયેપિ બ્રાહ્મણેપિ કરોન્તિયેવ, તસ્મા સચે કિઞ્ચિ અકારણં ઉપ્પજ્જતિ, ''ન નો સુતં, ન નો દિટ્ઠ''ન્તિ વત્તું ન લભિસ્સથ, અપ્પમત્તા હોથાતિ.

એવં યક્ખસેનાપતિ રાજાનો સક્ખિં અકાસિ. રાજાપિ એકસતરાજપરિવુતો પુણ્ણકં ગહેત્વા જૂતસાલં પાવિસિ. સબ્બેપિ પતિરૂપાસનેસુ નિસીદિંસુ, રજતફલકે સુવણ્ણપાસકે ઠપયિંસુ. પુણ્ણકો તુરિતતુરિતો આહ ''મહારાજ, પાસકેસુ આયા નામ માલિકં સાવટ્ટં બહુલં સન્તિભદ્રાદયો ચતુવીસતિ, તેસુ તુમ્હે અત્તનો રુચ્ચનકં આયં ગણ્હથા''તિ. રાજા ''સાધૂ''તિ બહુલં ગણ્હિ. પુણ્ણકો સાવટ્ટં ગણ્હિ. અથ નં રાજા આહ ''તેન હિ તાવ માણવ, પાસકે પાતેહી''તિ. ''મહારાજ, પઠમં મમ વારો ન પાપુણાતિ, તુમ્હે પાતેથા''તિ વુત્તે રાજા ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિ. તસ્સ પન તતિયે અત્તભાવે માતુભૂતપુબ્બા આરક્ખદેવતા, તસ્સા આનુભાવેન રાજા જૂતે જિનાતિ. સા તસ્સ અવિદૂરે ઠિતા અહોસિ. રાજા દેવધીતરં અનુસ્સરિત્વા જૂતગીતં ગાયન્તો ઇમા ગાથા આહ –

''સબ્બા નદી વઙ્કગતી, સબ્બે કટ્ઠમયા વના;
સબ્બિત્થિયો કરે પાપં, લભમાને નિવાતકે. (જા॰ ૨.૨૧.૩૦૮);

''અથ પસ્સતુ મં અમ્મ, વિજયં મે પદિસ્સતુ;
અનુકમ્પાહિ મે અમ્મ, મહન્તં જયમેસ્સતુ.

''દેવતે ત્વજ્જ રક્ખ દેવિ, પસ્સ મા મં વિભાવેય્ય;
અનુકમ્પકા પતિટ્ઠા ચ, પસ્સ ભદ્રાનિ રક્ખિતું.

‘‘જમ્બોનદમયં પાસં, ચતુરંસમટ્ઠઙ્ગુલિ;
વિભાતિ પરિસમજ્ઝે, સબ્બકામદદો ભવ.

‘‘દેવતે મે જયં દેહિ, પસ્સ મં અપ્પભાગિનં;
માતાનુકમ્પકો પોસો, સદા ભદ્રાનિ પસ્સતિ.

‘‘અટ્ઠકં માલિકં વુત્તં, સાવટ્ટઞ્ચ છકં મતં;
ચતુક્કં બહુલં ઞેય્યં, દ્વિબિન્દુસન્તિભદ્રકં;
ચતુવીસતિ આયા ચ, મુનિન્દેન પકાસિતા’’તિ.

રાજા એવં જૂતગીતં ગાયિત્વા પાસકે હત્થેન પરિવત્તેત્વા આકાસે ખિપિ. પુણ્ણકસ્સ આનુભાવેન પાસકા રઞ્ઞો પરાજયાય ભસ્સન્તિ. રાજા જૂતસિપ્પમ્હિ અતિકુસલતાય પાસકે અત્તનો પરાજયાય ભસ્સન્તે ઞત્વા આકાસેયેવ સઙ્કડ્ઢન્તો ગહેત્વા પુન આકાસે ખિપિ. દુતિયમ્પિ અત્તનો પરાજયાય ભસ્સન્તે ઞત્વા તથેવ અગ્ગહેસિ. તતો પુણ્ણકો ચિન્તેસિ ‘‘અયં રાજા માદિસેન યક્ખેન સદ્ધિં જૂતં કીળન્તો ભસ્સમાને પાસકે સઙ્કડ્ઢિત્વા ગણ્હાતિ, કિં નુ ખો કારણ’’ન્તિ. સો ઓલોકેન્તો તસ્સ આરક્ખદેવતાય આનુભાવં ઞત્વા અક્ખીનિ ઉમ્મીલેત્વા કુદ્ધો વિય નં ઓલોકેસિ. સા ભીતતસિતા પલાયિત્વા ચક્કવાળપબ્બતમત્થકં પત્વા કમ્પમાના ઓલોકેત્વા અટ્ઠાસિ. રાજા તતિયમ્પિ પાસકે ખિપિત્વા અત્તનો પરાજયાય ભસ્સન્તે ઞત્વાપિ પુણ્ણકસ્સાનુભાવેન હત્થં પસારેત્વા ગણ્હિતું નાસક્ખિ. તે રઞ્ઞો પરાજયાય પતિંસુ. અથસ્સ પરાજિતભાવં ઞત્વા પુણ્ણકો અપ્ફોટેત્વા મહન્તેન સદ્દેન ‘‘જિતં મે’’તિ તિક્ખત્તું સીહનાદં નદિ. સો સદ્દો સકલજમ્બુદીપં ફરિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૪૩૬.તે પાવિસું અક્ખમદેન મત્તા, રાજા કુરૂનં પુણ્ણકો ચાપિ યક્ખો;
રાજા કલિં વિચ્ચિનમગ્ગહેસિ, કટં અગ્ગહી પુણ્ણકો નામ યક્ખો.

૧૪૩૭.તે તત્થ જૂતે ઉભયે સમાગતે, રઞ્ઞં સકાસે સખીનઞ્ચ મજ્ઝે;
અજેસિ યક્ખો નરવીરસેટ્ઠં, તત્થપ્પનાદો તુમુલો બભૂવા’’તિ.

તત્થ **પાવિસુન્તિ** જૂતસાલં પવિસિંસુ. **વિચ્ચિનન્તિ** રાજા ચતુવીસતિયા આયેસુ વિચિનન્તો કલિં પરાજયગ્ગાહં અગ્ગહેસિ. **કટં અગ્ગહીતિ** પુણ્ણકો નામ યક્ખો જયગ્ગાહં ગણ્હિ. **તે તત્થ જૂતે ઉભયે સમાગતેતિ** તે તત્થ જૂતે સમાગતા ઉભો જૂતં કીળિંસૂતિ અત્થો. **રઞ્ઞન્તિ** અથ તેસં એકસતરાજૂનં સકાસે અવસેસાનઞ્ચ સખીનં મજ્ઝે સો યક્ખો નરવીરસેટ્ઠં રાજાનં અજેસિ. **તત્થપ્પનાદો તુમુલો બભૂવાતિ** તસ્મિં જૂતમણ્ડલે ‘‘રઞ્ઞો પરાજિતભાવં જાનાથ, જિતં મે, જિતં મે’’તિ મહન્તો સદ્દો અહોસિ.

રાજા પરાજિતો અનત્તમનો અહોસિ. અથ નં સમસ્સાસેન્તો પુણ્ણકો ગાથમાહ –

૧૪૩૮.જયો મહારાજ પરાજયો ચ, આયૂહતં અઞ્ઞતરસ્સ હોતિ;
જનિન્દ જીનોસિ વરદ્ધનેન, જિતો ચ મે ખિપ્પમવાકરોહી’’તિ.

તત્થ **આયૂહતન્તિ** દ્વિન્નં વાયામમાનાનં અઞ્ઞતરસ્સ એવ હોતિ, તસ્મા ‘‘પરાજિતોમ્હી’’તિ મા ચિન્તયિ. **જીનોસીતિ** પરિહીનોસિ. **વરદ્ધનેનાતિ** પરમધનેન. **ખિપ્પમવાકરોહીતિ** ખિપ્પં મે જયં ધનં દેહીતિ.

અથ નં રાજા ‘‘ગણ્હ, તાતા’’તિ વદન્તો ગાથમાહ –

૧૪૩૯.
હત્થી ગવાસ્સા મણિકુણ્ડલા ચ, યઞ્ચાપિ મય્હં રતનં પથબ્યા;
ગણ્હાહિ કચ્ચાન વરં ધનાનં, આદાય યેનિચ્છસિ તેન ગચ્છા’’તિ.

પુણ્ણકો આહ –

૧૪૪૦.
હત્થી ગવાસ્સા મણિકુણ્ડલા ચ, યઞ્ચાપિ તુય્હં રતનં પથબ્યા;
તેસં વરો વિધુરો નામ કત્તા, સો મે જિતો તં મે અવાકરોહી’’તિ.

તત્થ **સો મે જિતો તં મે**તિ મયા હિ તવ વિજિતે ઉત્તમં રતનં જિતં, સો ચ સબ્બરતનાનં વરો વિધુરો, તસ્મા, દેવ, સો મયા જિતો નામ હોતિ, તં મે દેહીતિ.

રાજા આહ –

૧૪૪૧.
અત્તા ચ મે સો સરણં ગતી ચ, દીપો ચ લેણો ચ પરાયણો ચ;
અસન્તુલેય્યો મમ સો ધનેન, પાણેન મે સાદિસો એસ કત્તા’’તિ.

તત્થ **અત્તા ચ મે સો**તિ સો મય્હં અત્તા ચ, મયા ચ ‘‘અત્તાનં ઠપેત્વા સેસં દસ્સામી’’તિ વુત્તં, તસ્મા તં મા ગણ્હિ. ન કેવલઞ્ચ અત્તાવ , અથ ખો મે સો સરણઞ્ચ ગતિ ચ દીપો ચ લેણો ચ પરાયણો ચ. **અસન્તુલેય્યો મમ સો ધનેના**તિ સત્તવિધેન રતનેન સદ્ધિં ન તુલેતબ્બોતિ.

પુણ્ણકો આહ –

૧૪૪૨.
ચિરં વિવાદો મમ તુય્હઞ્ચસ્સ, કામઞ્ચ પુચ્છામ તમેવ ગન્ત્વા;
એસોવ નો વિવરતુ એતમત્થં, યં વક્ખતી હોતુ કથા ઉભિન્ન’’ન્તિ.

તત્થ **વિવરતુ એતમત્થ**ન્તિ ‘‘સો તવ અત્તા વા ન વા’’તિ એતમત્થં એસોવ પકાસેતુ. **હોતુ કથા ઉભિન્ન**ન્તિ યં સો વક્ખતિ, સાયેવ નો ઉભિન્નં કથા હોતુ, તં પમાણં હોતૂતિ અત્થો.

રાજા આહ –

૧૪૪૩.
અદ્ધા હિ સચ્ચં ભણસિ, ન ચ માણવ સાહસં;
તમેવ ગન્ત્વા પુચ્છામ, તેન તુસ્સામુભો જના’’તિ.

તત્થ **ન ચ માણવ સાહસ**ન્તિ મય્હં પસય્હ સાહસિકવચનં ન ચ ભણસિ.

એવં વત્વા રાજા એકસતરાજાનો પુણ્ણકઞ્ચ ગહેત્વા તુટ્ઠમાનસો વેગેન ધમ્મસભં અગમાસિ. પણ્ડિતોપિ આસના ઓરુય્હ રાજાનં વન્દિત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. અથ પુણ્ણકો મહાસત્તં આમન્તેત્વા ‘‘પણ્ડિત, ‘ત્વં ધમ્મે ઠિતો

જીવિતહેતુપિ મુસાવાદં ન ભણસી'તિ કિત્તિસદ્દો તે સકલલોકે ફુટો, અહં પન તે અજ્જ ધમ્મે ઠિતભાવં જાનિસ્સામી''તિ વત્વા ગાથમાહ –

૧૪૪૪સચ્ચં નુ દેવા વિદહૂ કુરૂનં, ધમ્મે ઠિતં વિધુરં નામમચ્ચં;
દાસોસિ રઞ્ઞો ઉદ વાસિ ઞાતિ, વિધુરોતિ સઙ્ખા કતમાસિ લોકે''તિ.

તત્થ **સચ્ચં નુ દેવા વિદહૂ કુરૂનં, ધમ્મે ઠિતં વિધુરં નામમચ્ચન્તિ** ''કુરૂનં રટ્ઠે વિધુરો નામ અમચ્ચો ધમ્મે ઠિતો જીવિતહેતુપિ મુસાવાદં ન ભણતી''તિ એવં દેવા વિદહૂ વિદહન્તિ કથેન્તિ પકાસેન્તિ, એવં વિદહમાના તે દેવા સચ્ચં નુ વિદહન્તિ, ઉદાહુ અભૂતવાદાયેવેતેતિ. **વિધુરોતિ સઙ્ખા કતમાસિ લોકે**તિ યા એસા તવ ''વિધુરો''તિ લોકે સઙ્ખા પઞ્ઞત્તિ, સા કતમા આસિ, ત્વં પકાસેહિ, કિં નુ રઞ્ઞો દાસો નીચતરજાતિકો, ઉદાહુ સમો વા ઉત્તરિતરો વા ઞાતીતિ ઇદં તાવ મે આચિક્ખ, દાસોસિ રઞ્ઞો, ઉદ વાસિ ઞાતીતિ.

અથ મહાસત્તો ''અયં મં એવં પુચ્છતિ, અહં ખો પનેતં 'રઞ્ઞો ઞાતી'તિપિ 'રઞ્ઞો ઉત્તરિતરો'તિપિ 'રઞ્ઞો ન કિઞ્ચિ હોમી'તિપિ સઞ્ઞાપેતું સક્કોમિ, એવં સન્તેપિ ઇમસ્મિં લોકે સચ્ચસમો અવસ્સયો નામ નત્થિ, સચ્ચમેવ કથેતું વટ્ટતી''તિ ચિન્તેત્વા ''માણવ, નેવાહં રઞ્ઞો ઞાતિ, ન ઉત્તરિતરો, ચતુન્નં પન દાસાનં અઞ્ઞતરો''તિ દસ્સેતું ગાથાદ્વયમાહ –

૧૪૪૫આમાયદાસાપિ ભવન્તિ હેકે, ધનેન કીતાપિ ભવન્તિ દાસા;
સયમ્પિ હેકે ઉપયન્તિ દાસા, ભયા પણુન્નાપિ ભવન્તિ દાસા.

૧૪૪૬એતે નરાનં ચતુરોવ દાસા, અદ્ધા હિ યોનિતો અહમ્પિ જાતો;
ભવો ચ રઞ્ઞો અભવો ચ રઞ્ઞો, દાસાહં દેવસ્સ પરમ્પિ ગન્ત્વા;
ધમ્મેન મં માણવ તુય્હ દજ્જા''તિ.

તત્થ **આમાયદાસા**તિ દાસિયા કુચ્છિમ્હિ જાતદાસા. **સયમ્પિ હેકે ઉપયન્તિ દાસા**તિ યે કેચિ ઉપટ્ઠાકજાતિકા, સબ્બે તે સયં દાસભાવં ઉપગતા દાસા નામ. **ભયા પણુન્ના**તિ રાજભયેન વા ચોરભયેન વા અત્તનો વસનટ્ઠાનતો પણુન્ના કરમરા હુત્વા પરવિસયં ગતાપિ દાસાયેવ નામ. **અદ્ધા હિ યોનિતો અહમ્પિ જાતો**તિ માણવ, એકંસેનેવ અહમ્પિ ચતૂસુ દાસયોનીસુ એકતો સયં દાસયોનિતો નિબ્બત્તદાસો. **ભવો ચ રઞ્ઞો અભવો ચ રઞ્ઞો**તિ રઞ્ઞો વુદ્ધિ વા હોતુ અવુદ્ધિ વા, ન સક્કા મયા મુસા ભાસિતું. **પરમ્પી**તિ દૂરં ગન્ત્વાપિ અહં દેવસ્સ દાસોયેવ. **દજ્જા**તિ મં રાજા જયધનેન ખણ્ડેત્વા તુય્હં દેન્તો ધમ્મેન સભાવેન દદેય્યાતિ.

તં સુત્વા પુણ્ણકો હટ્ઠતુટ્ઠો પુન અપ્ફોટેત્વા ગાથમાહ –

૧૪૪૭અયં દુતીયો વિજયો મમજ્જ, પુટ્ઠો હિ કત્તા વિવરેત્થ પઞ્હં;
અધમ્મરૂપો વત રાજસેટ્ઠો, સુભાસિતં નાનુજાનાસિ મય્હ''ન્તિ.

તત્થ **રાજસેટ્ઠો**તિ અયં રાજસેટ્ઠો અધમ્મરૂપો વત. **સુભાસિતન્તિ** વિધુરપણ્ડિતેન સુકથિતં સુવિનિચ્છિતં. **નાનુજાનાસિ મય્હન્તિ** ઇદાનેતં વિધુરપણ્ડિતં મય્હં કસ્મા નાનુજાનાસિ, કિમત્થં ન દેસીતિ વદતિ.

તં સુત્વા રાજા અનત્તમનો હુત્વા ''પણ્ડિતો માદિસં યસદાયકં અનોલોકેત્વા ઇદાનિ દિટ્ઠં માણવકં ઓલોકેતી''તિ મહાસત્તસ્સ કુજ્ઝિત્વા ''માણવ, સચે સો દાસો મે ભવેય્ય, તં ગહેત્વા ગચ્છા''તિ વત્વા ગાથમાહ –

૧૪૪૮એવં ચે નો સો વિવરેત્થ પઞ્હં, દાસોહમસ્મિ ન ચ ખોસ્મિ ઞાતિ;
ગણ્હાહિ કચ્ચાન વરં ધનાનં, આદાય યેનિચ્છસિ તેન ગચ્છા''તિ.

તત્થ **એવં ચે નો સો વિવરેત્થ પઞ્હ**ન્તિ સચે સો અમ્હાકં પઞ્હં ''દાસોહમસ્મિ, ન ચ ખોસ્મિ ઞાતી''તિ એવં વિવરિ એત્થ પરિસમણ્ડલે, અથ કિં અચ્છસિ, સકલલોકે ધનાનં વરં એતં ગણ્હ, ગહેત્વા ચ પન યેન ઇચ્છસિ, તેન ગચ્છાતિ.

અક્ખકણ્ડં નિટ્ઠિતં.

ધરાવાસપઞ્હા

એવઞ્ચ પન વત્વા રાજા ચિન્તેસિ ''પણ્ડિતં ગહેત્વા માણવો યથારુચિ ગમિસ્સતિ, તસ્સ ગતકાલતો પટ્ઠાય મય્હં મધુરધમ્મકથા દુલ્લભા ભવિસ્સતિ, યંનૂનાહં ઇમં અત્તનો ઠાને ઠપેત્વા અલઙ્કતધમ્માસને નિસીદપેત્વા ઘરાવાસપઞ્હં પુચ્છેય્ય''ન્તિ. અથ નં રાજા એવમાહ ''પણ્ડિત, તુમ્હાકં ગતકાલે મમ મધુરધમ્મકથા દુલ્લભા ભવિસ્સતિ, અલઙ્કતધમ્માસને નિસીદાપેત્વા અત્તનો ઠાને ઠત્વા મય્હં ઘરાવાસપઞ્હં કથેથા''તિ. સો ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિત્વા અલઙ્કતધમ્માસને નિસીદિત્વા રઞ્ઞા પઞ્હં પુટ્ઠો વિસ્સજ્જેસિ. તત્રાયં પઞ્હો –

૧૪૪૯વિધુર વસમાનસ્સ, ગહટ્ઠસ્સ સકં ઘરં;
ખેમા વુત્તિ કથં અસ્સ, કથં નુ અસ્સ સઙ્ગહો.

૧૪૫૦અબ્યાબજ્ઝં કથં અસ્સ, સચ્ચવાદી ચ માણવો;
અસ્મા લોકા પરં લોકં, કથં પેચ્ચ ન સોચતી''તિ.

તત્થ **ખેમા વુત્તિ કથં અસ્સા**તિ કથં ઘરાવાસં વસન્તસ્સ ગહટ્ઠસ્સ ખેમા નિબ્ભયા વુત્તિ ભવેય્ય. **કથં નુ અસ્સ સઙ્ગહો**તિ ચતુબ્બિધો સઙ્ગહવત્થુસઙ્ખાતો સઙ્ગહો તસ્સ કથં ભવેય્ય . **અબ્યાબજ્ઝ**ન્તિ નિદ્દુક્ખતા. **સચ્ચવાદી ચા**તિ કથં નુ માણવો સચ્ચવાદી નામ ભવેય્ય. **પેચ્ચા**તિ પરલોકં ગન્ત્વા.

તં સુત્વા પણ્ડિતો રઞ્ઞો પઞ્હં કથેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૪૫૧તં તત્થ ગતિમા ધિતિમા, મતિમા અત્થદસ્સિમા;
સઙ્ખાતા સબ્બધમ્માનં, વિધુરો એતદબ્રવિ.

૧૪૫૨ન સાધારણદારસ્સ, ન ભુઞ્જે સાદુમેકકો;
ન સેવે લોકાયતિકં, નેતં પઞ્ઞાય વડ્ઢનં.

૧૪૫૩સીલવા વત્તસમ્પન્નો, અપ્પમત્તો વિચક્ખણો;
નિવાતવુત્તિ અત્થદ્ધો, સુરતો સખિલો મુદુ.

૧૪૫૪સઙ્ગહેતા ચ મિત્તાનં, સંવિભાગી વિધાનવા;
તપ્પેય્ય અન્નપાનેન, સદા સમણબ્રાહ્મણે.

૧૪૫૫ધમ્મકામો સુતાધારો, ભવેય્ય પરિપુચ્છકો;
સક્કચ્ચં પયિરુપાસેય્ય, સીલવન્તે બહુસ્સુતે.

૧૪૫૬ઘરમાવસમાનસ્સ, ગહટ્ઠસ્સ સકં ઘરં;
ખેમા વુત્તિ સિયા એવં, એવં નુ અસ્સ સઙ્ગહો.

૧૪૫૭અબ્યાબજ્ઝં સિયા એવં, સચ્ચવાદી ચ માણવો;
અસ્મા લોકા પરં લોકં, એવં પેચ્ચ ન સોચતી''તિ.

તત્થ **તં તત્થા**તિ ભિક્ખવે, તં રાજાનં તત્થ ધમ્મસભાયં ઞાણગતિયા **ગતિમા,** અબ્બોચ્છિન્નવીરિયેન **ધિતિમા,** ભૂરિસમાય વિપુલાય પઞ્ઞાય **મતિમા,** સણ્હસુખુમત્થદસ્સિના ઞાણેન **અત્થદસ્સિમા,** પરિચ્છિન્દિત્વા જાનનઞાણસઙ્ખાતાય પઞ્ઞાય સબ્બધમ્માનં **સઙ્ખાતા,** વિધુરપણ્ડિતો એતં ''ન સાધારણદારસ્સા''તિઆદિવચનં અબ્રવિ. તત્થ યો પરેસં દારેસુ અપરજ્ઝતિ , સો સાધારણદારો નામ, તાદિસો ન અસ્સ ભવેય્ય. **ન ભુઞ્જે સાદુમેકકો**તિ સાદુરસં પણીતભોજનં અઞ્ઞેસં અદત્વા એકકોવ ન ભુઞ્જેય્ય. **લોકાયતિકન્તિ** અનત્થનિસ્સિતં સગ્ગમગ્ગાનં અદાયકં અનિય્યાનિકં વિતણ્ડસલ્લાપં લોકાયતિકવાદં ન સેવેય્ય. **નેતં પઞ્ઞાય વડ્ઢનન્તિ** ન હિ એતં લોકાયતિકં પઞ્ઞાય વડ્ઢનં. **સીલવા**તિ અખણ્ડેહિ પઞ્ચહિ સીલેહિ સમન્નાગતો. **વત્તસમ્પન્નો**તિ ઘરાવાસવત્તેન વા રાજવત્તેન વા સમન્નાગતો. **અપ્પમત્તો**તિ કુસલધમ્મેસુ અપ્પમત્તો. **નિવાતવુત્તી**તિ અતિમાનં અકત્વા નીચવુત્તિ ઓવાદાનુસાસનિપટિચ્છકો. **અત્થદ્ધો**તિ થદ્ધમચ્છરિયવિરહિતો. **સુરતો**તિ સોરચ્ચેન સમન્નાગતો. **સખિલો**તિ પેમનીયવચનો. **મુદૂ**તિ કાયવાચાચિત્તેહિ અફરુસો.

સઙ્ગહેતા ચ મિત્તાનન્તિ કલ્યાણમિત્તાનં સઙ્ગહકરો. દાનાદીસુ યો યેન સઙ્ગહં ઇચ્છતિ, તસ્સ તેનેવ સઙ્ગાહકો. **સંવિભાગી**તિ ધમ્મિકસમણબ્રાહ્મણાનઞ્ચેવ કપણદ્ધિકવણિબ્બકયાચકાદીનઞ્ચ સંવિભાગકરો. **વિધાનવા**તિ ''ઇમસ્મિં કાલે કસિતું વટ્ટતિ, ઇમસ્મિં કાલે વપિતું વટ્ટતી''તિ એવં સબ્બકિચ્ચેસુ વિધાનસમ્પન્નો. **તપ્પેય્યા**તિ ગહિતગહિતભાજનાનિ પૂરેત્વા દદમાનો તપ્પેય્ય. **ધમ્મકામો**તિ પવેણિધમ્મમ્પિ સુચરિતધમ્મમ્પિ કામયમાનો પત્થયમાનો. **સુતાધારો**તિ સુતસ્સ આધારભૂતો. **પરિપુચ્છકો**તિ ધમ્મિકસમણબ્રાહ્મણે ઉપસઙ્કમિત્વા ''કિં, ભન્તે, કુસલ''ન્તિઆદિવચનેહિ પરિપુચ્છનસીલો. **સક્કચ્ચન્તિ** ગારવેન. **એવં નુ અસ્સ સઙ્ગહો**તિ સઙ્ગહોપિસ્સ એવં કતો નામ ભવેય્ય. **સચ્ચવાદી**તિ એવં પટિપન્નોયેવ સભાવવાદી નામ સિયા.

એવં મહાસત્તો રઞ્ઞો ઘરાવાસપઞ્હં કથેત્વા પલ્લઙ્કા ઓરુય્હ રાજાનં વન્દિ. રાજાપિસ્સ મહાસક્કારં કત્વા એકસતરાજૂહિ પરિવુતો અત્તનો નિવેસનમેવ ગતો.

ઘરાવાસપઞ્હા નિટ્ઠિતા.

લક્ખણકણ્ડં

મહાસત્તો પન પટિનિવત્તો. અથ નં પુણ્ણકો આહ –

૧૪૫૮એહિ દાનિ ગમિસ્સામ, દિન્નો નો ઇસ્સરેન મે;
મમેવત્થં પટિપજ્જ, એસ ધમ્મો સનન્તનો''તિ.

તત્થ **દિન્નો નો**તિ એત્થ **નો**તિ નિપાતમત્તં, ત્વં ઇસ્સરેન મય્હં દિન્નોતિ અત્થો. **સનન્તનો**તિ મમ અત્થં પટિપજ્જન્તેન હિ તયા અત્તનો સામિકસ્સ અત્થો પટિપન્નો હોતિ. યઞ્ચેતં સામિકસ્સ અત્થકરણં નામ, એસ ધમ્મો સનન્તનો પોરાણકપણ્ડિતાનં સભાવોતિ.

વિધુરપણ્ડિતો આહ –

૧૪૫૯જાનામિ માણવ તયાહમસ્મિ, દિન્નોહમસ્મિ તવ ઇસ્સરેન;
તીહઞ્ચ તં વાસયેમુ અગારે, યેનદ્ધુના અનુસાસેમુ પુત્તે''તિ.

તત્થ **તયાહમસ્મી**તિ તયા લદ્ધોહમસ્મીતિ જાનામિ, લભન્તેન ચ ન અઞ્ઞથા લદ્ધો. **દિન્નોહમસ્મિ તવ ઇસ્સરેના**તિ મમ ઇસ્સરેન રઞ્ઞા અહં તવ દિન્નો. **તીહં ચા**તિ માણવ, અહં તવ બહૂપકારો, રાજાનં અનોલોકેત્વા સચ્ચમેવ કથેસિં, તેનાહં તયા લદ્ધો, ત્વં મે મહન્તગુણભાવં જાનાહિ, મયં તીણિપિ દિવસાનિ અત્તનો અગારે વાસેમુ, તસ્મા યેનદ્ધુના યત્તકેન કાલેન મયં પુત્તાદારે અનુસાસેમુ, તં કાલં અધિવાસેહીતિ.

તં સુત્વા પુણ્ણકો ''સચ્ચં પણ્ડિતો આહ, બહૂપકારો એસ મમ, 'સત્તાહમ્પિ અડ્ઢમાસમ્પિ નિસીદાહી'તિ વુત્તે અધિવાસેતબ્બમેવા''તિ ચિન્તેત્વા ગાથમાહ –

૧૪૬૦તં મે તથા હોતુ વસેમુ તીહં, કુરુતં ભવજ્જ ઘરેસુ કિચ્ચં;
અનુસાસતં પુત્તદારે ભવજ્જ, યથા તયી પેચ્ચ સુખી ભવેય્યા''તિ.

તત્થ **તં મે**તિ યં ત્વં વદેસિ, સબ્બં તં મમ તથા હોતુ. **ભવજ્જા**તિ ભવં અજ્જ પટ્ઠાય તીહં અનુસાસતુ. **તયી પેચ્ચા**તિ યથા તયિ ગતે પચ્છા તવ પુત્તદારો સુખી ભવેય્ય, એવં અનુસાસતુ.

એવં વત્વા પુણ્ણકો મહાસત્તેન સદ્ધિંયેવ તસ્સ નિવેસનં પાવિસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૪૬૧સાધૂતિ વત્વાન પહૂતકામો, પક્કામિ યક્ખો વિધુરેન સદ્ધિં;
તં કુઞ્જરાજઞ્ઞહયાનુચિણ્ણં, પાવેક્ખિ અન્તેપુરમરિયસેટ્ઠો''તિ.

તત્થ **પહૂતકામો**તિ મહાભોગો. **કુઞ્જરાજઞ્ઞહયાનુચિણ્ણ**ન્તિ કુઞ્જરેહિ ચ આજઞ્ઞહયેહિ ચ અનુચિણ્ણં પરિપુણ્ણં. **અરિયસેટ્ઠો**તિ આચારઅરિયેસુ ઉત્તમો પુણ્ણકો યક્ખો પણ્ડિતસ્સ અન્તેપુરં પાવિસિ.

મહાસત્તસ્સ પન તિણ્ણં ઉતૂનં અત્થાય તયો પાસાદા અહેસું. તેસુ એકો કોઞ્ચો નામ, એકો મયૂરો નામ, એકો પિયકેતો નામ. તે સન્ધાય અયં ગાથા વુત્તા –

૧૪૬૨કોઞ્ચં મયૂરઞ્ચ પિયઞ્ચ કેતં, ઉપાગમી તત્થ સુરમ્મરૂપં;
પહૂતભક્ખં બહુઅન્નપાનં, મસક્કસારં વિય વાસવસ્સા''તિ.

તત્થ **તત્થા**તિ તેસુ તીસુ પાસાદેસુ યત્થ તસ્મિં સમયે અત્તના વસતિ, તં સુરમ્મરૂપં પાસાદં પુણ્ણકં આદાય ઉપાગમિ.

સો ઉપગન્ત્વા ચ પન અલઙ્કતપાસાદસ્સ સત્તમાય ભૂમિયા સયનગબ્ભઞ્ચેવ મહાતલઞ્ચ સજ્જાપેત્વા સિરિસયનં પઞ્ઞાપેત્વા સબ્બં અન્નપાનાદિવિધિં ઉપટ્ઠપેત્વા દેવકઞ્ઞાયો વિય પઞ્ચસતા ઇત્થિયો ''ઇમા તે પાદપરિચારિકા હોન્તુ, અનુક્કણ્ઠન્તો ઇધ વસાહી''તિ તસ્સ નિય્યાદેત્વા અત્તનો વસનટ્ઠાનં ગતો. તસ્સ ગતકાલે તા ઇત્થિયો નાનાતૂરિયાનિ ગહેત્વા પુણ્ણકસ્સ પરિચરિયાય નચ્ચાદીનિ પટ્ઠપેસું. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૪૬૩તત્થ નચ્ચન્તિ ગાયન્તિ, અવ્હયન્તિ વરાવરં;
અચ્છરા વિય દેવેસુ, નારિયો સમલઙ્કતા''તિ.

તત્થ **અવ્હયન્તિ વરાવર**ન્તિ વરતો વરં નચ્ચઞ્ચ ગીતઞ્ચ કરોન્તિયો પક્કોસન્તિ.

૧૪૬૪સમઙ્ગિકત્વા પમદાહિ યક્ખં, અન્નેન પાનેન ચ ધમ્મપાલો;
અત્થત્થમેવાનુવિચિન્તયન્તો , પાવેક્ખિ ભરિયાય તદા સકાસે''તિ.

તત્થ **પમદાહી**તિ પમદાહિ ચેવ અન્નપાનેહિ ચ સમઙ્ગિકત્વા. **ધમ્મપાલો**તિ ધમ્મસ્સ પાલકો ગોપકો. **અત્થત્થમેવા**તિ અત્થભૂતમેવ અત્થં. **ભરિયાયા**તિ સબ્બજેટ્ઠિકાય ભરિયાય.

૧૪૬૫તં ચન્દનગન્ધરસાનુલિત્તં, સુવણ્ણજમ્બોનદનિક્ખસાદિસં;
ભરિયંવચા 'એહિ સુણોહિ ભોતિ, પુત્તાનિ આમન્તય તમ્બનેત્તે'''તિ.

તત્થ **ભરિયંવચા**તિ જેટ્ઠભરિયં અવચ. **આમન્તયા**તિ પક્કોસ.

૧૪૬૬સુત્વાન વાક્યં પતિનો અનુજ્જા, સુણિસં વચ તમ્બનખિં સુનેત્તં;
'આમન્તય વમ્મધરાનિ ચેતે, પુત્તાનિ ઇન્દીવરપુપ્ફસામે'''તિ.

તત્થ **અનુજ્જા**તિ એવંનામિકા. **સુણિસંવચ તમ્બનખિં સુનેત્ત**ન્તિ સા તસ્સ વચનં સુત્વા અસ્સુમુખી રોદમાના ''સયં ગન્ત્વા પુત્તે પક્કોસિતું અયુત્તં, સુણિસં પેસેસ્સામી''તિ તસ્સા નિવાસટ્ઠાનં ગન્ત્વા તમ્બનખિં સુનેત્તં સુણિસં અવચ. **વમ્મધરાની**તિ વમ્મધરે સૂરે, સમત્થેતિ અત્થો, આભરણભણ્ડમેવ વા ઇધ ''વમ્મ''ન્તિ અધિપ્પેતં, તસ્મા આભરણધરેતિપિ અત્થો. **ચેતે**તિ તં નામેનાલપતિ, **પુત્તાની**તિ મમ પુત્તે ચ ધીતરો ચ. **ઇન્દીવરપુપ્ફસામે**તિ તં આલપતિ.

સા ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિત્વા પાસાદા ઓરુય્હ અનુવિચરિત્વા ''પિતા વો ઓવાદં દાતુકામો પક્કોસતિ, ઇદં કિર વો તસ્સ પચ્છિમદસ્સન''ન્તિ સબ્બમેવસ્સ સુહદજનઞ્ચ પુત્તધીતરો ચ સન્નિપાતેસિ. ધમ્મપાલકુમારો પન તં વચનં સુત્વાવ રોદન્તો કનિટ્ઠભાતિકગણપરિવુતો પિતુ સન્તિકં અગમાસિ. પણ્ડિતો તે દિસ્વાવ સકભાવેન સણ્ઠાતું અસક્કોન્તો અસ્સુપુણ્ણેહિ નેત્તેહિ આલિઙ્ગિત્વા સીસે ચુમ્બિત્વા જેટ્ઠપુત્તં મુહુત્તં હદયે નિપજ્જાપેત્વા હદયા ઓતારેત્વા સિરિગબ્ભતો નિક્ખમ્મ મહાતલે પલ્લઙ્કમજ્ઝે નિસીદિત્વા પુત્તસહસ્સસ્સ ઓવાદં અદાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૪૬૭તે આગતે મુદ્ધનિ ધમ્મપાલો, ચુમ્બિત્વા પુત્તે અવિકમ્પમાનો;
આમન્તયિત્વાન અવોચ વાક્યં, દિન્નાહં રઞ્ઞા ઇધ માણવસ્સ.

૧૪૬૮તસ્સજ્જહં અત્તસુખી વિધેય્યો, આદાય યેનિચ્છતિ તેન ગચ્છતિ;
અહઞ્ચ વો સાસિતુમાગતોસ્મિ, કથં અહં અપરિત્તાય ગચ્છે.

૧૪૬૯સચે વો રાજા કુરુરટ્ઠવાસી, જનસન્ધો પુચ્છેય્ય પહૂતકામો;
કિમાભિજાનાથ પુરે પુરાણં, કિં વો પિતા પુરત્થા.

૧૪૭૦સમાસના હોથ મયાવ સબ્બે, કોનીધ રઞ્ઞો અબ્ભતિકો મનુસ્સો;
તમઞ્જલિં કરિય વદેથ એવં, મા હેવં દેવ ન હિ એસ ધમ્મો;
વિયગ્ઘરાજસ્સ નિહીનજચ્ચો, સમાસનો દેવ કથં ભવેય્યા''તિ.

તત્થ **ધમ્મપાલો**તિ મહાસત્તો. **દિન્નાહ**ન્તિ અહં જયધનેન ખણ્ડેત્વા રઞ્ઞા દિન્નો. **તસ્સજ્જહં અત્તસુખી વિધેય્યો**તિ અજ્જ પટ્ઠાય તીહમત્તં અહં ઇમિના અત્તનો સુખેન અત્તસુખી, તતો પરં પન તસ્સ માણવસ્સાહં વિધેય્યો હોમિ. સો હિ ઇતો ચતુત્થે દિવસે એકંસેન મં આદાય યત્થિચ્છતિ, તત્થ ગચ્છતિ. **અપરિત્તાયા**તિ તુમ્હાકં પરિત્તં અકત્વા કથં ગચ્છેય્યન્તિ અનુસાસિતું આગતોસ્મિ. **જનસન્ધો**તિ મિત્તબન્ધનેન મિત્તજનસ્સ સન્ધાનકરો. **પુરે પુરાણ**ન્તિ ઇતો પુબ્બે તુમ્હે કિં પુરાણકારણં અભિજાનાથ. **અનુસાસે**તિ અનુસાસિ. એવં તુમ્હે રઞ્ઞા પુટ્ઠા ''અમ્હાકં પિતા ઇમઞ્ચિમઞ્ચ ઓવાદં અદાસી''તિ કથેય્યાથ. **સમાસના હોથા**તિ સચે વો રાજા મયા દિન્નસ્સ ઓવાદસ્સ કથિતકાલે ''એથ તુમ્હે, અજ્જ મયા સદ્ધિં સમાસના હોથ, ઇધ રાજકુલે તુમ્હેહિ અઞ્ઞો કો નુ રઞ્ઞો અબ્ભતિકો મનુસ્સો''તિ અત્તનો આસને નિસીદાપેય્ય, અથ તુમ્હે અઞ્જલિં કત્વા તં રાજાનં એવં વદેય્યાથ ''દેવ, એવં મા અવચ. ન હિ અમ્હાકં એસપવેણિધમ્મો. **વિયગ્ઘરાજસ્સ** કેસરસીહસ્સ નિહીનજચ્ચો જરસિઙ્ગાલો , દેવ, કથં સમાસનો ભવેય્ય. યથા સિઙ્ગાલો સીહસ્સ સમાસનો ન હોતિ, તથેવ મયં તુમ્હાક''ન્તિ.

ઇમં પનસ્સ કથં સુત્વા પુત્તધીતરો ચ ઞાતિસુહજ્જાદયો ચ દાસકમ્મકરપોરિસા ચ તે સબ્બે સકભાવેન સણ્ઠાતું અસક્કોન્તા મહાવિરવં વિરવિંસુ. તેસં મહાસત્તો સઞ્ઞાપેસિ.

લક્ખણકણ્ડં નિટ્ઠિતં.

રાજવસતિકણ્ડ

અથ ને પણ્ડિતો પુત્તધીતરો ચ ઞાતયો ચ ઉપસઙ્કમિત્વા તુણ્હીભૂતે દિસ્વા ''તાતા, મા ચિન્તયિત્થ, સબ્બે સઙ્ખારા અનિચ્ચા, યસો નામ વિપત્તિપરિયોસાનો, અપિચ તુમ્હાકં રાજવસતિં નામ યસપટિલાભકારણં કથેસ્સામિ, તં એકગ્ગચિત્તા સુણાથા''તિ બુદ્ધલીલાય રાજવસતિં નામ પટ્ઠપેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૪૭૧સો ચ પુત્તે અમચ્ચે ચ, ઞાતયો સુહદજ્જને;
અલીનમનસઙ્કપ્પો, વિધુરો એતદબ્રવિ.

૧૪૭૨એથય્યો રાજવસતિં, નિસીદિત્વા સુણાથ મે;

યથા રાજકુલં પત્તો, યસં પોસો નિગચ્છતી''તિ.

તત્થ **સુહદજ્જને**તિ સુહદયજને. **એથય્યો**તિ એથ, અય્યો. પિયસમુદાચારેન પુત્તે આલપતિ. **રાજવસતિ**ન્તિ મયા વુચ્ચમાનં રાજપારિચરિયં સુણાથ. **યથા**તિ યેન કારણેન રાજકુલં પત્તો ઉપસઙ્કમન્તો રઞ્ઞો સન્તિકે ચરન્તો પોસો યસં નિગચ્છતિ લભતિ, તં કારણં સુણાથાતિ અત્થો.

૧૪૭૩ન હિ રાજકુલં પત્તો, અઞ્ઞાતો લભતે યસં;
નાસૂરો નાપિ દુમ્મેધો, નપ્પમત્તો કુદાચનં.

૧૪૭૪યદાસ્સ સીલં પઞ્ઞઞ્ચ, સોચેય્યં ચાધિગચ્છતિ;
અથ વિસ્સસતે ત્યમ્હિ, ગુય્હઞ્ચસ્સ ન રક્ખતી''તિ.

તત્થ **અઞ્ઞાતો**તિ અપાકટગુણો અવિદિતકમ્માવદાનો. **નાસૂરો**તિ ન અસૂરો ભીરુકજાતિકો. **યદાસ્સ સીલ**ન્તિ યદા અસ્સ સેવકસ્સ રાજા સીલઞ્ચ પઞ્ઞઞ્ચ સોચેય્યઞ્ચ અધિગચ્છતિ, આચારસમ્પત્તિઞ્ચ ઞાણબલઞ્ચ સુચિભાવઞ્ચ જાનાતિ. **અથ વિસ્સસતે ત્યમ્હી**તિ અથ રાજા તમ્હિ વિસ્સસતે વિસ્સાસં કરોતિ, અત્તનો ગુય્હઞ્ચસ્સ ન રક્ખતિ ન ગૂહતિ.

૧૪૭૫તુલા યથા પગ્ગહિતા, સમદણ્ડા સુધારિતા;
અજ્ઝિટ્ઠો ન વિકમ્પેય્ય, સ રાજવસતિં વસે.

૧૪૭૬તુલા યથા પગ્ગહિતા, સમદણ્ડા સુધારિતા;
સબ્બાનિ અભિસમ્ભોન્તો, સ રાજવસતિં વસે''તિ.

તત્થ **તુલા યથા**તિ યથા એસા વુત્તપ્પકારા તુલા ન ઓનમતિ ન ઉન્નમતિ, એવમેવ રાજસેવકો કિસ્મિઞ્ચિદેવ કમ્મે રઞ્ઞા ''ઇદં નામ કરોહી''તિ અજ્ઝિટ્ઠો આણત્તો છન્દાદિઅગતિવસેન ન વિકમ્પેય્ય, સબ્બકિચ્ચેસુ પગ્ગહિતતુલા વિય સમો ભવેય્ય. **સ રાજવસતિ**ન્તિ સો એવરૂપો સેવકો રાજકુલે વાસં વસેય્ય, રાજાનં પરિચરેય્ય, એવં પરિચરન્તો પન યસં લભેય્યાતિ અત્થો. **સબ્બાનિ અભિસમ્ભોન્તો**તિ સબ્બાનિ રાજકિચ્ચાનિ કરોન્તો.

૧૪૭૭દિવા વા યદિ વા રત્તિં, રાજકિચ્ચેસુ પણ્ડિતો;
અજ્ઝિટ્ઠો ન વિકમ્પેય્ય, સ રાજવસતિં વસે.

૧૪૭૮દિવા વા યદિ વા રત્તિં, રાજકિચ્ચેસુ પણ્ડિતો;
સબ્બાનિ અભિસમ્ભોન્તો, સ રાજવસતિં વસે.

૧૪૭૯યો ચસ્સ સુકતો મગ્ગો, રઞ્ઞો સુપ્પટિયાદિતો;
ન તેન વુત્તો ગચ્છેય્ય, સ રાજવસતિં વસે''તિ.

તત્થ **ન વિકમ્પેય્યા**તિ અવિકમ્પમાનો તાનિ કિચ્ચાનિ કરેય્ય. **યો ચસ્સા**તિ યો ચ રઞ્ઞો ગમનમગ્ગો સુકતો અસ્સ **સુપ્પટિયાદિતો** સુમણ્ડિતો, ‘‘ઇમિના મગ્ગેન ગચ્છા’’તિ વુત્તોપિ તેન ન ગચ્છેય્ય.

૧૪૮૦ન રઞ્ઞો સદિસં ભુઞ્જે, કામભોગે કુદાચનં;
સબ્બત્થ પચ્છતો ગચ્છે, સ રાજવસતિં વસે.

૧૪૮૧ન રઞ્ઞો સદિસં વત્થં, ન માલં ન વિલેપનં;
આકપ્પં સરકુત્તિં વા, ન રઞ્ઞો સદિસમાચરે;
અઞ્ઞં કરેય્ય આકપ્પં, સ રાજવસતિં વસે’’તિ.

તત્થ **ન રઞ્ઞો**તિ રઞ્ઞો કામભોગેન સમં કામભોગં ન ભુઞ્જેય્ય. તાદિસસ્સ હિ રાજા કુજ્ઝતિ. **સબ્બત્થા**તિ સબ્બેસુ રૂપાદીસુ કામગુણેસુ રઞ્ઞો પચ્છતોવ ગચ્છેય્ય, હીનતરમેવ સેવેય્યાતિ અત્થો. **અઞ્ઞં કરેય્યા**તિ રઞ્ઞો આકપ્પતો સરકુત્તિતો ચ અઞ્ઞમેવ આકપ્પં કરેય્ય.

૧૪૮૨કીળે રાજા અમચ્ચેહિ, ભરિયાહિ પરિવારિતો;
નામચ્ચો રાજભરિયાસુ, ભાવં કુબ્બેથ પણ્ડિતો.

૧૪૮૩અનુદ્ધતો અચપલો, નિપકો સંવુતિન્દ્રિયો;
મનોપણિધિસમ્પન્નો, સ રાજવસતિં વસે’’તિ.

તત્થ **ભાવન્તિ** વિસ્સાસવસેન અધિપ્પાયં. **અચપલો**તિ અમણ્ડનસીલો. **નિપકો**તિ પરિપક્કઞાણો. **સંવુતિન્દ્રિયો**તિ પિહિતછળિન્દ્રિયો રઞ્ઞો વા અઙ્ગપચ્ચઙ્ગાનિ ઓરોધે વાસ્સ ન ઓલોકેય્ય. **મનોપણિધિસમ્પન્નો**તિ અચપલેન સુટ્ઠુ ઠપિતેન ચિત્તેન સમન્નાગતો.

૧૪૮૪નાસ્સ ભરિયાહિ કીળેય્ય, ન મન્તેય્ય રહોગતો;
નાસ્સ કોસા ધનં ગણ્હે, સ રાજવસતિં વસે.

૧૪૮૫ન નિદ્દં બહુ મઞ્ઞેય્ય, ન મદાય સુરં પિવે;
નાસ્સ દાયે મિગે હઞ્ઞે, સ રાજવસતિં વસે.

૧૪૮૬નાસ્સ પીઠં ન પલ્લઙ્કં, ન કોચ્છં ન નાવં રથં;
સમ્મતોમ્હીતિ આરૂહે, સ રાજવસતિં વસે.

૧૪૮૭નાતિદૂરે ભજે રઞ્ઞો, નચ્ચાસન્ને વિચક્ખણો;
સમ્મુખઞ્ચસ્સ તિટ્ઠેય્ય, સન્દિસ્સન્તો સભત્તુનો.

૧૪૮૮ન વે રાજા સખા હોતિ, ન રાજા હોતિ મેથુનો;
ખિપ્પં કુજ્ઝન્તિ રાજાનો, સૂકેનક્ખીવ ઘટ્ટિતં.

૧૪૮૯ન પૂજિતો મઞ્ઞમાનો, મેધાવી પણ્ડિતો નરો;

ફરુસં પતિમન્તેય્ય, રાજાનં પરિસંગત’’ન્તિ.

તત્થ **ન મન્તેય્યા**તિ તસ્સ રઞ્ઞો ભરિયાહિ સદ્ધિં નેવ કીળેય્ય, ન રહો મન્તેય્ય. **કોસા ધન**ન્તિ રઞ્ઞો કોસા ધનં થેનેત્વા ન ગણ્હેય્ય. **ન મદાયા**તિ તાતા, રાજસેવકો નામ મદત્થાય સુરં ન પિવેય્ય. **નાસ્સ દાયે મિગે**તિ અસ્સ રઞ્ઞો દિન્નાભયે મિગે ન હઞ્ઞેય્ય. **કોચ્છ**ન્તિ ભદ્દપીઠં. **સમ્મતોમ્હી**તિ અહં સમ્મતો હુત્વા એવં કરોમીતિ ન આરુહેય્ય. **સમ્મુખઞ્ચસ્સ તિટ્ઠેય્યા**તિ અસ્સ રઞ્ઞો પુરતો ખુદ્દકમહન્તકથાસવનટ્ઠાને તિટ્ઠેય્ય. **સન્દિસ્સન્તો સભત્તુનો**તિ યો રાજસેવકો તસ્સ ભત્તુનો દસ્સનટ્ઠાને તિટ્ઠેય્ય. **સૂકેના**તિ અક્ખિમ્હિ પતિતેન વીહિસૂકાદિના ઘટ્ટિતં અક્ખિ પકતિસભાવં જહન્તં યથા કુજ્ઝતિ નામ, એવં કુજ્ઝન્તિ, ન તેસુ વિસ્સાસો કાતબ્બો. **પૂજિતો મઞ્ઞમાનો**તિ અહં રાજપૂજિતોમ્હીતિ મઞ્ઞમાનો. **ફરુસં પતિમન્તેય્યા**તિ યેન સો કુજ્ઝતિ, તથારૂપં ન મન્તેય્ય.

૧૪૯૦લદ્ધદ્વારો લભે દ્વારં, નેવ રાજૂસુ વિસ્સસે;
અગ્ગીવ સંયતો તિટ્ઠે, સ રાજવસતિં વસે.

૧૪૯૧પુત્તં વા ભાતરં વા સં, સમ્પગ્ગણ્હાતિ ખત્તિયો;
ગામેહિ નિગમેહિ વા, રટ્ઠેહિ જનપદેહિ વા;
તુણ્હીભૂતો ઉપેક્ખેય્ય, ન ભણે છેકપાપક’’ન્તિ.

તત્થ **લદ્ધદ્વારો લભે દ્વાર**ન્તિ અહં નિપ્પટિહારો લદ્ધદ્વારોતિ અપ્પટિહારેત્વા ન પવિસેય્ય, પુનપિ દ્વારં લભેય્ય, પટિહારેત્વાવ પવિસેય્યાતિ અત્થો. **સંયતો**તિ અપ્પમત્તો હુત્વા. **ભાતરં વા સ**ન્તિ સકં ભાતરં વા. **સમ્પગ્ગણ્હાતી**તિ ‘‘અસુકગામં વા અસુકનિગમં વા અસ્સ દેમા’’તિ યદા સેવકેહિ સદ્ધિં કથેતિ. **ન ભણે છેકપાપક**ન્તિ તદા ગુણં વા અગુણં વા ન ભણેય્ય.

૧૪૯૨હત્થારોહે અનીકટ્ઠે, રથિકે પત્તિકારકે;
તેસં કમ્માવદાનેન, રાજા વડ્ઢેતિ વેતનં;
ન તેસં અન્તરા ગચ્છે, સ રાજવસતિં વસે.

૧૪૯૩ચાપોવૂનુદરો ધીરો, વંસોવાપિ પકમ્પયે;
પટિલોમં ન વત્તેય્ય, સ રાજવસતિં વસે.

૧૪૯૪ચાપોવૂનુદરો અસ્સ, મચ્છોવસ્સ અજિવ્હવા;
અપ્પાસી નિપકો સૂરો, સ રાજવસતિં વસે’’તિ.

તત્થ **ન તેસં અન્તરા ગચ્છે**તિ તેસં લાભસ્સ અન્તરા ન ગચ્છે, અન્તરાયં ન કરેય્ય. **વંસોવાપી**તિ યથા વંસગુમ્બતો ઉગ્ગતવંસો વાતેન પહટકાલે પકમ્પતિ, એવં રઞ્ઞા કથિતકાલે પકમ્પેય્ય. **ચાપોવૂનુદરો**તિ યથા ચાપો મહોદરો ન હોતિ, એવં મહોદરો ન સિયા. **અજિવ્હવા**તિ યથા મચ્છો અજિવ્હતાય ન કથેતિ, તથા સેવકો મન્દકથતાય અજિવ્હવા ભવેય્ય. **અપ્પાસી**તિ ભોજનમત્તઞ્ઞૂ.

૧૪૯૫ન બાળ્હં ઇત્થિં ગચ્છેય્ય, સમ્પસ્સં તેજસઙ્ખયં;
કાસં સાસં દરં બાલ્યં, ખીણમેધો નિગચ્છતિ.

૧૪૯૬નાતિવેલં પભાસેય્ય, ન તુણ્હી સબ્બદા સિયા;
અવિકિણ્ણં મિતં વાચં, પત્તે કાલે ઉદીરયે.

૧૪૯૭અક્કોધનો અસઙ્ઘટ્ટો, સચ્ચો સણ્હો અપેસુણો;
સમ્ફં ગિરં ન ભાસેય્ય, સ રાજવસતિં વસે.

૧૪૯૮માતાપેત્તિભરો અસ્સ, કુલે જેટ્ઠાપચાયિકો;
સણ્હો સખિલસમ્ભાસો, સ રાજવસતિં વસે''તિ.

તત્થ **ન બાળ્હ**ન્તિ પુનપ્પુનં કિલેસવસેન ન ગચ્છેય્ય. **તેજસઙ્ખય**ન્તિ એવં ગચ્છન્તો હિ પુરિસો તેજસઙ્ખયં ગચ્છતિ પાપુણાતિ, તં સમ્પસ્સન્તો બાળ્હં ન ગચ્છેય્ય. **દર**ન્તિ કાયદરથં. **બાલ્ય**ન્તિ દુબ્બલભાવં. **ખીણમેધો**તિ પુનપ્પુનં કિલેસરતિવસેન ખીણપઞ્ઞો પુરિસો એતે કાસાદયો નિગચ્છતિ. **નાતિવેલ**ન્તિ તાતા રાજૂનં સન્તિકે પમાણાતિક્કન્તં ન ભાસેય્ય . **પત્તે કાલે**તિ અત્તનો વચનકાલે સમ્પત્તે. **અસઙ્ઘટ્ટો**તિ પરં અસઙ્ઘટ્ટેન્તો. **સમ્ફ**ન્તિ નિરત્થકં. **ગિર**ન્તિ વચનં.

૧૪૯૯વિનીતો સિપ્પવા દન્તો, કતત્તો નિયતો મુદુ;
અપ્પમત્તો સુચિ દક્ખો, સ રાજવસતિં વસે.

૧૫૦૦નિવાતવુત્તિ વુદ્ધેસુ, સપ્પતિસ્સો સગારવો;
સુરતો સુખસંવાસો, સ રાજવસતિં વસે.

૧૫૦૧આરકા પરિવજ્જેય્ય, સહિતું પહિતં જનં;
ભત્તારઞ્ઞેવુદિક્ખેય્ય, ન ચ અઞ્ઞસ્સ રાજિનો''તિ.

તત્થ **વિનીતો**તિ આચારસમ્પન્નો. **સિપ્પવા**તિ અત્તનો કુલે સિક્ખિતબ્બસિપ્પેન સમન્નાગતો. **દન્તો**તિ છસુ દ્વારેસુ નિબ્બિસેવનો. **કતત્તો**તિ સમ્પાદિતત્તો. **નિયતો**તિ યસાદીનિ નિસ્સાય અચલસભાવો. **મુદૂ**તિ અનતિમાની. **અપ્પમત્તો**તિ કત્તબ્બકિચ્ચેસુ પમાદરહિતો. **દક્ખો**તિ ઉપટ્ઠાને છેકો. **નિવાતવુત્તી**તિ નીચવુત્તિ. **સુખસંવાસો**તિ ગરુસંવાસસીલો. **સહિતું પતિત**ન્તિ પરરાજૂહિ સકરઞ્ઞો સન્તિકં ગુય્હરક્ખણવસેન વા પટિચ્છન્નપાકટકરણવસેનવા પેસિતં. તથારૂપેન હિ સદ્ધિં કથેન્તોપિ રઞ્ઞો સમ્મુખાવ કથેય્ય. **ભત્તારઞ્ઞેવુદિક્ખેય્યા**તિ અત્તનો સામિકમેવ ઓલોકેય્ય. **ન ચ અઞ્ઞસ્સ રાજિનો**તિ અઞ્ઞસ્સ રઞ્ઞો સન્તકો ન ભવેય્ય.

૧૫૦૨સમણે બ્રાહ્મણે ચાપિ, સીલવન્તે બહુસ્સુતે;
સક્કચ્ચં પયિરુપાસેય્ય, સ રાજવસતિં વસે.

૧૫૦૩સમણે બ્રાહ્મણે ચાપિ, સીલવન્તે બહુસ્સુતે;
સક્કચ્ચં અનુવાસેય્ય, સ રાજવસતિં વસે.

૧૫૦૪સમણે બ્રાહ્મણે ચાપિ, સીલવન્તે બહુસ્સુતે;

તપ્પેય્ય અન્નપાનેન, સ રાજવસતિં વસે.

૧૫૦૫સમણે બ્રાહ્મણે ચાપિ, સીલવન્તે બહુસ્સુતે;
આસજ્જ પઞ્ઞે સેવેથ, આકઙ્ખં વુદ્ધિમત્તનો''તિ.

તત્થ **સક્કચ્ચં પયિરુપાસેય્યા**તિ ગારવેન પુનપ્પુનં ઉપસઙ્કમેય્ય. **અનુવાસેય્યા**તિ ઉપોસથવાસં વસન્તો અનુવત્તેય્ય. **તપ્પેય્યા**તિ યાવદત્થં દાનેન તપ્પેય્ય. **આસજ્જા**તિ ઉપસઙ્કમિત્વા. **પઞ્ઞે**તિ પણ્ડિતે, આસજ્જપઞ્ઞે વા, અસજ્જમાનપઞ્ઞેતિ અત્થો.

૧૫૦૬દિન્નપુબ્બં ન હાપેય્ય, દાનં સમણબ્રાહ્મણે;
ન ચ કિઞ્ચિ નિવારેય્ય, દાનકાલે વણિબ્બકે.

૧૫૦૭પઞ્ઞવા બુદ્ધિસમ્પન્નો, વિધાનવિધિકોવિદો;
કાલઞ્ઞૂ સમયઞ્ઞૂ ચ, સ રાજવસતિં વસે.

૧૫૦૮ઉટ્ઠાતા કમ્મધેય્યેસુ, અપ્પમત્તો વિચક્ખણો;
સુસંવિહિતકમ્મન્તો, સ રાજવસતિં વસે''તિ.

તત્થ **દિન્નપુબ્બન્તિ** પકતિપટિયત્તં દાનવત્તં. **સમણબ્રાહ્મણે**તિ સમણે વા બ્રાહ્મણે વા. **વણિબ્બકે**તિ દાનકાલે વણિબ્બકે આગતે દિસ્વા કિઞ્ચિ ન નિવારેય્ય. **પઞ્ઞવા**તિ વિચારણપઞ્ઞાય યુત્તો. **બુદ્ધિસમ્પન્નો**તિ અવેકલ્લબુદ્ધિસમ્પન્નો. **વિધાનવિધિકોવિદો**તિ નાનપ્પકારેસુ દાસકમ્મકરપોરિસાદીનં સંવિદહનકોટ્ઠાસેસુ છેકો. **કાલઞ્ઞૂ**તિ ''અયં દાનં દાતું, અયં સીલં રક્ખિતું, અયં ઉપોસથકમ્મં કાતું કાલો''તિ જાનેય્ય. **સમયઞ્ઞૂ**તિ ''અયં કસનસમયો, અયં વપનસમયો, અયં વોહારસમયો, અયં ઉપટ્ઠાનસમયો''તિ જાનેય્ય. **કમ્મધેય્યેસૂ**તિ અત્તનો કત્તબ્બકમ્મેસુ.

૧૫૦૯ખલં સાલં પસું ખેત્તં, ગન્તા ચસ્સ અભિક્ખણં;
મિતં ધઞ્ઞં નિધાપેય્ય, મિતંવ પાચયે ઘરે.

૧૫૧૦પુત્તં વા ભાતરં વા સં, સીલેસુ અસમાહિતં;
અનઙ્ગવા હિ તે બાલા, યથા પેતા તથેવ તે;
ચોળઞ્ચ નેસં પિણ્ડઞ્ચ, આસીનાનં પદાપયે.

૧૫૧૧દાસે કમ્મકરે પેસ્સે, સીલેસુ સુસમાહિતે;
દક્ખે ઉટ્ઠાનસમ્પન્ને, આધિપચ્ચમ્હિ ઠાપયે''તિ.

તત્થ **પસું ખેત્તન્તિ** ગોકુલઞ્ચેવ સસ્સટ્ઠાનઞ્ચ. **ગન્તા**તિ ગમનસીલો. **મિતન્તિ** મિનિત્વા એત્તકન્તિ ઞત્વા કોટ્ઠેસુ નિધાપેય્ય. **ઘરે**તિ ઘરેપિ પરિજનં ગણેત્વા મિતમેવ પચાપેય્ય. **સીલેસુ અસમાહિતન્તિ** એવરૂપં દુસ્સીલં અનાચારં કિસ્મિઞ્ચિ આધિપચ્ચટ્ઠાને ન ઠપેય્યાતિ અત્થો. **અનઙ્ગવા હિ તે બાલા**તિ ''અઙ્ગમેતં મનુસ્સાનં, ભાતા લોકે પવુચ્ચતી''તિ (જા૰ ૧.૪.૫૮) કિઞ્ચાપિ જેટ્ઠકનિટ્ઠભાતરો અઙ્ગસમાનતાય ''અઙ્ગ''ન્તિ વુત્તા, ઇમે પન દુસ્સીલા,

તસ્મા અઙ્ગસમાના ન હોન્તિ. યથા પન સુસાને છડ્ડિતા પેતા મતા, તથેવ તે. તસ્મા તાદિસા આધિપચ્ચટ્ઠાને ન ઠપેતબ્બા. કુટુમ્બઞ્હિ તે વિનાસેન્તિ, વિનટ્ઠકુટુમ્બસ્સ ચ દલિદ્દસ્સ રાજવસતિ નામ ન સમ્પજ્જતિ. **આસીનાનન્તિ** આગન્ત્વા નિસિન્નાનં પુત્તભાતાનં મતસત્તાનં મતકભત્તં વિય દેન્તો ઘાસચ્છાદનમત્તમેવ પદાપેય્ય. **ઉટ્ઠાનસમ્પન્નો**તિ ઉટ્ઠાનવીરિયેન સમન્નાગતે.

૧૫૧૨સીલવા ચ અલોલો ચ, અનુરક્ખો ચ રાજિનો;
આવી રહો હિતો તસ્સ, સ રાજવસતિં વસે.

૧૫૧૩છન્દઞ્ઞૂ રાજિનો ચસ્સ, ચિત્તટ્ઠો અસ્સ રાજિનો;
અસઙ્કુસકવુત્તિસ્સ, સ રાજવસતિં વસે.

૧૫૧૪ઉચ્છાદયે ચ ન્હાપયે, ધોવે પાદે અધોસિરં;
આહતોપિ ન કુપ્પેય્ય, સ રાજવસતિં વસે’’તિ.

તત્થ **અલોલો**તિ અલુદ્ધો. **ચિત્તટ્ઠો**તિ ચિત્તે ઠિતો, રાજચિત્તવસિકોતિ અત્થો. **અસઙ્કુસકવુત્તિસ્સા**તિ અપ્પટિલોમવુત્તિ અસ્સ. **અધોસિરન્તિ** પાદે ધોવન્તોપિ અધોસિરં કત્વા હેટ્ઠામુખોવ ધોવેય્ય, ન રઞ્ઞો મુખં ઉલ્લોકેય્યાતિ અત્થો.

૧૫૧૫કુમ્ભમ્પઞ્જલિં કરિયા, ચાટઞ્ચાપિ પદક્ખિણં;
કિમેવ સબ્બકામાનં, દાતારં ધીરમુત્તમં.

૧૫૧૬યો દેતિ સયનં વત્થં, યાનં આવસથં ઘરં;
પજ્જુન્નોરિવ ભૂતાનિ, ભોગેહિ અભિવસ્સતિ.

૧૫૧૭એસય્યો રાજવસતિ, વત્તમાનો યથા નરો;
આરાધયતિ રાજાનં, પૂજં લભતિ ભત્તુસૂ’’તિ.

તત્થ **કુમ્ભમ્પઞ્જલિં કરિયા, ચાટઞ્ચાપિ પદક્ખિણન્તિ** વુદ્ધિં પચ્ચાસીસન્તો પુરિસો ઉદકપૂરિતં કુમ્ભં દિસ્વા તસ્સ અઞ્જલિં કરેય્ય, ચાટઞ્ચ સકુણં પદક્ખિણં કરેય્ય. અઞ્જલિં વા પદક્ખિણં વા કરોન્તસ્સ તે કિઞ્ચિ દાતું ન સક્કોન્તિ. **કિમેવા**તિ યો પન સબ્બકામાનં દાતા ધીરો ચ, તં રાજાનં કિંકારણા ન નમસ્સેય્ય. રાજાયેવ હિ નમસ્સિતબ્બો ચ આરાધેતબ્બો ચ. **પજ્જુન્નોરિવા**તિ મેઘો વિય. **એસય્યો રાજવસતી**તિ અય્યો યા અયં મયા કથિતા, એસા રાજવસતિ નામ રાજસેવકાનં અનુસાસની. **યથા**તિ યાય રાજવસતિયા વત્તમાનો નરો રાજાનં આરાધેતિ, રાજૂનઞ્ચ સન્તિકા પૂજં લભતિ, સા એસાતિ.

એવં અસમધુરો વિધુરપણ્ડિતો બુદ્ધલીલાય રાજવસતિં કથેસિ;

રાજવસતિકણ્ડં નિટ્ઠિતં.

અન્તરપેય્યાલં

એવં પુત્તદારઞાતિમિત્તસુહજ્જાદયો અનુસાસન્તસ્સેવ તસ્સ તયો દિવસા જાતા. સો દિવસસ્સ પારિપૂરિં ઞત્વા પાતોવ ન્હત્વા નાનગ્ગરસભોજનં ભુઞ્જિત્વા ''રાજાનં અપલોકેત્વા માણવેન સદ્ધિં ગમિસ્સામી''તિ ઞાતિગણપરિવુતો રાજનિવેસનં ગન્ત્વા રાજાનં વન્દિત્વા એકમન્તં ઠિતો વત્તબ્બયુત્તકં વચનં અવોચ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૫૧૮એવં સમનુસાસિત્વા, ઞાતિસઙ્ઘં વિચક્ખણો;
પરિકિણ્ણો સુહદેહિ, રાજાનમુપસઙ્કમિ.

૧૫૧૯વન્દિત્વા સિરસા પાદે, કત્વા ચ નં પદક્ખિણં;
વિધુરો અવચ રાજાનં, પગ્ગહેત્વાન અઞ્જલિં.

૧૫૨૦અયં મં માણવો નેતિ, કત્તુકામો યથામતિ;
ઞાતીનત્થં પવક્ખામિ, તં સુણોહિ અરિન્દમ.

૧૫૨૧પુત્તે ચ મે ઉદિક્ખેસિ, યઞ્ચ મઞ્ઞં ઘરે ધનં;
યથા પેચ્ચ ન હાયેથ, ઞાતિસઙ્ઘો મયી ગતે.

૧૫૨૨યથેવ ખલતી ભૂમ્યા, ભૂમ્યાયેવ પતિટ્ઠતિ;
એવેતં ખલિતં મય્હં, એતં પસ્સામિ અચ્ચય''ન્તિ.

તત્થ **સુહદેહી**તિ સુહદયેહિ ઞાતિમિત્તાદીહિ. **યઞ્ચ મઞ્ઞ**ન્તિ યઞ્ચ મે અઞ્ઞં તયા ચેવ અઞ્ઞેહિ ચ રાજૂહિ દિન્નં ઘરે અપરિમાણં ધનં, તં સબ્બં ત્વમેવ ઓલોકેય્યાસિ. **પેચ્ચા**તિ પચ્છાકાલે. **ખલતી**તિ પક્ખલતિ. **એવેત**ન્તિ એવં એતં. અહઞ્હિ ભૂમિયં ખલિત્વા તત્થેવ પતિટ્ઠિતપુરિસો વિય તુમ્હેસુ ખલિત્વા તુમ્હેસુયેવ પતિટ્ઠહામિ. **એતં પસ્સામી**તિ યો એસ ''કિં તે રાજા હોતી''તિ માણવેન પુટ્ઠસ્સ મમ તુમ્હે અનોલોકેત્વા સચ્ચં અપેક્ખિત્વા ''દાસોહમસ્મી''તિ વદન્તસ્સ અચ્ચયો, એતં અચ્ચયં પસ્સામિ, અઞ્ઞો પન મે દોસો નત્થિ, તં મે અચ્ચયં તુમ્હે ખમથ, એતં હદયે કત્વા પચ્છા મમ પુત્તદારેસુ મા અપરજ્ઝિત્થાતિ.

તં સુત્વા રાજા ''પણ્ડિત, તવ ગમનં મય્હં ન રુચ્ચતિ, માણવં ઉપાયેન પક્કોસાપેત્વા ઘાતેત્વા કિલઞ્જેન પટિચ્છાદેતું મય્હં રુચ્ચતી''તિ દીપેન્તો ગાથમાહ –

૧૫૨૩સક્કા ન ગન્તું ઇતિ મય્હ હોતિ, છેત્વા વધિત્વા ઇધ કાતિયાનં;
ઇધેવ હોહી ઇતિ મય્હ રુચ્ચતિ, મા ત્વં અગા ઉત્તમભૂરિપઞ્ઞા''તિ.

તત્થ **છેત્વા**તિ ઇધેવ રાજગેહે તં પોથેત્વા મારેત્વા પટિચ્છાદેસ્સામીતિ.

તં સુત્વા મહાસત્તો ''દેવ, તુમ્હાકં અજ્ઝાસયો એવરૂપો હોતિ, સો તુમ્હેસુ અયુત્તો''તિ વત્વા આહ –

૧૫૨૪મા હેવધમ્મેસુ મનં પણીદહિ, અત્થે ચ ધમ્મે ચ યુત્તો ભવસ્સુ;
ધિરત્થુ કમ્મં અકુસલં અનરિયં, યં કત્વા પચ્છા નિરયં વજેય્ય.

૧૫૨૫નેવેસ ધમ્મો ન પુનેત કિચ્ચં, અથિરો હિ દાસસ્સ જનિન્દ ઇસ્સરો;
ઘાતેતું ઝાપેતું અથોપિ હન્તું, ન ચ મય્હ કોધત્થિ વજામિ ચાહ''ન્તિ.

તત્થ **મા હેવધમ્મેસુ મનં પણીદહી**તિ અધમ્મેસુ અનત્થેસુ અયુત્તેસુ તવ ચિત્તં મા હેવ પણિદહીતિ અત્થો. **પચ્છા**તિ યં કમ્મં કત્વાપિ અજરામરો ન હોતિ, અથ ખો પચ્છા નિરયમેવ ઉપપજ્જેય્ય. **ધિરત્થુ કમ્મ**ન્તિ તં કમ્મં ગરહિતં અત્થુ અસ્સ ભવેય્ય. **નેવેસા**તિ નેવ એસ. **અથિરો**તિ સામિકો. **ઘાતેતુ**ન્તિ એતાનિ ઘાતાદીનિ કાતું અથિરો દાસસ્સ ઇસ્સરો, સબ્બાનેતાનિ કાતું લભતિ, મય્હં માણવે અપ્પમત્તકોપિ કોધો નત્થિ, દિન્નકાલતો પટ્ઠાય તવ ચિત્તં સન્ધારેતું વટ્ટતિ, વજામિ અહં નરિન્દાતિ આહ –

એવં વત્વા મહાસત્તો રાજાનં વન્દિત્વા રઞ્ઞો ઓરોધે ચ પુત્તદારે ચ રાજપરિસઞ્ચ ઓવદિત્વા તેસુ સકભાવેન સણ્ઠાતું અસક્કુણિત્વા મહાવિરવં વિરવન્તેસુયેવ રાજનિવેસના નિક્ખમિ. સકલનગરવાસિનોપિ ''પણ્ડિતો કિર માણવેન સદ્ધિં ગમિસ્સતિ, એથ, પસ્સિસ્સામ ન''ન્તિ મન્તયિત્વા રાજઙ્ગણેયેવ નં પસ્સિંસુ. અથ ને મહાસત્તો અસ્સાસેત્વા ''તુમ્હે મા ચિન્તયિત્થ, સબ્બે સઙ્ખારા અનિચ્ચા, સરીરં અદ્ધુવં, યસો નામ વિપત્તિપરિયોસાનો, અપિચ તુમ્હે દાનાદીસુ પુઞ્ઞેસુ અપ્પમત્તા હોથા''તિ તેસં ઓવાદં દત્વા નિવત્તાપેત્વા અત્તનો ગેહાભિમુખો પાયાસિ. તસ્મિં ખણે ધમ્મપાલકુમારો ભાતિકગણપરિવુતો ''પિતુ પચ્ચુગ્ગમનં કરિસ્સામી''તિ નિક્ખન્તો નિવેસનદ્વારેયેવ પિતુ સમ્મુખો અહોસિ. મહાસત્તો તં દિસ્વા સકભાવેન સણ્ઠાતું અસક્કોન્તો ઉપગુય્હ ઉરે નિપજ્જાપેત્વા નિવેસનં પાવિસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૫૨૬જેટ્ઠપુત્તં ઉપગુય્હ, વિનેય્ય હદયે દરં;
અસ્સુપુણ્ણેહિ નેત્તેહિ, પાવિસી સો મહાઘર''ન્તિ.

ઘરે પનસ્સ સહસ્સપુત્તા, સહસ્સધીતરો, સહસ્સભરિયાયો, ચ સત્તવણ્ણદાસિસતાનિ ચ સન્તિ, તેહિ ચેવ અવસેસદાસિદાસકમ્મકરઞાતિમિત્તસુહજ્જાદીહિ ચ સકલનિવેસનં યુગન્તવાતાભિઘાતપતિતેહિ સાલેહિ સાલવનં વિય નિરન્તરં અહોસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૫૨૭સાલાવ સમ્મપતિતા, માલુતેન પમદ્દિતા;
સેન્તિ પુત્તા ચ દારા ચ, વિધુરસ્સ નિવેસને.

૧૫૨૮ઇત્થિસહસ્સં ભરિયાનં, દાસિસત્તસતાનિ ચ;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્દું, વિધુરસ્સ નિવેસને.

૧૫૨૯ઓરોધા ચ કુમારા ચ, વેસિયાના ચ બ્રાહ્મણા;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્દું, વિધુરસ્સ નિવેસને.

૧૫૩૦હત્થારોહા અનીકટ્ઠા, રથિકા પત્તિકારકા;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્દું, વિધુરસ્સ નિવેસને.

૧૫૩૧સમાગતા જાનપદા, નેગમા ચ સમાગતા;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્દું, વિધુરસ્સ નિવેસને.

૧૫૩૨.ઇત્થિસહસ્સં ભરિયાનં, દાસિસત્તસતાનિ ચ;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્તું, કસ્મા નો વિજહિસ્સસિ.

૧૫૩૩.ઓરોધા ચ કુમારા ચ, વેસિયાના ચ બ્રાહ્મણા;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્દું, કસ્મા નો વિજહિસ્સસિ.

૧૫૩૪.હત્થારોહા અનીકટ્ઠા, રથિકા પત્તિકારકા;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્દું, કસ્મા નો વિજહિસ્સસિ.

૧૫૩૫.સમાગતા જાનપદા, નેગમા ચ સમાગતા;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્દું, કસ્મા નો વિજહિસ્સસી''તિ.

તત્થ **સેન્તી**તિ મહાતલે છિન્નપાદા વિય પતિતા આવત્તન્તા પરિવત્તન્તા સયન્તિ. **ઇત્થિસહસ્સં ભરિયાન**ન્તિ ભરિયાનમેવ ઇત્થીનં સહસ્સં. **કસ્મા નો વિજહિસ્સસી**તિ કેન કારણેન અમ્હે વિજહિસ્સસીતિ પરિદેવિંસુ.

મહાસત્તો સબ્બં તં મહાજનં અસ્સાસેત્વા ઘરે અવસેસકિચ્ચાનિ કત્વા અન્તોજનઞ્ચ બહિજનઞ્ચ ઓવદિત્વા આચિક્ખિતબ્બયુત્તકં સબ્બં આચિક્ખિત્વા પુણ્ણકસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા અત્તનો નિટ્ઠિતકિચ્ચતં આરોચેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૫૩૬.કત્વા ઘરેસુ કિચ્ચાનિ, અનુસાસિત્વા સકં જનં;
મિત્તામચ્ચે ચ ભચ્ચે ચ, પુત્તદારે ચ બન્ધવે.

૧૫૩૭.કમ્મન્તં સંવિધેત્વાન, આચિક્ખિત્વા ઘરે ધનં;
નિધિઞ્ચ ઇણદાનઞ્ચ, પુણ્ણકં એતદબ્રવિ.

૧૫૩૮.અવસી તુવં મય્હ તીહં અગારે, કતાનિ કિચ્ચાનિ ઘરેસુ મય્હં;
અનુસાસિતા પુત્તદારા મયા ચ, કરોમ કચ્ચાન યથામતિં તે''તિ.

તત્થ **કમ્મન્તં સંવિધેત્વાના**તિ ''એવઞ્ચ કાતું વટ્ટતી''તિ ઘરે કત્તબ્બયુત્તકં કમ્મં સંવિદહિત્વા. **નિધિ**ન્તિ નિદહિત્વા ઠપિતધનં. **ઇણદાન**ન્તિ ઇણવસેન સંયોજિતધનં. **યથામતિં તે**તિ ઇદાનિ તવ અજ્ઝાસયાનુરૂપં કરોમાતિ વદતિ.

પુણ્ણકો આહ –

૧૫૩૯.સચે હિ કત્તે અનુસાસિતા તે, પુત્તા ચ દારા અનુજીવિનો ચ;
હન્દેહિ દાની તરમાનરૂપો, દીઘો હિ અદ્ધાપિ અયં પુરત્થા.

૧૫૪૦.અછમ્ભિતોવ ગણ્હાહિ, આજાનેય્યસ્સ વાલધિં;
ઇદં પચ્છિમકં તુય્હં, જીવલોકસ્સ દસ્સન''ન્તિ.

તત્થ **કત્તે**તિ સોમનસ્સપ્પત્તો યક્ખો મહાસત્તં આલપતિ. **દીઘો હિ અદ્ધાપી**તિ ગન્તબ્બમગ્ગોપિ દીઘો. “**અછમ્ભિતોવા**”તિ ઇદં સો હેટ્ઠાપાસાદં અનોતરિત્વા તતોવ ગન્તુકામો હુત્વા અવચ.

અથ નં મહાસત્તો આહ –

૧૫૪૧‘‘સોહં કિસ્સ નુ ભાયિસ્સં, યસ્સ મે નત્થિ દુક્કટં;
કાયેન વાચા મનસા, યેન ગચ્છેય્ય દુગ્ગતિ’’ન્તિ.

તત્થ **સોહં કિસ્સ નુ ભાયિસ્સ**ન્તિ ઇદં મહાસત્તો ‘‘અછમ્ભિતોવ ગણ્હાહી’’તિ વુત્તત્તા એવમાહ.

એવં મહાસત્તો સીહનાદં નદિત્વા અછમ્ભિતો કેસરસીહો વિય નિબ્ભયો હુત્વા ‘‘અયં સાટકો મમ અરુચિયા મા મુચ્ચતૂ’’તિ અધિટ્ઠાનપારમિં પુરેચારિકં કત્વા દળ્હં નિવાસેત્વા અસ્સસ્સ વાલધિં વિયૂહિત્વા ઉભોહિ હત્થેહિ દળ્હં વાલધિં ગહેત્વા દ્વીહિ પાદેહિ અસ્સસ્સ ઊરૂસુ પલિવેઠેત્વા ‘‘માણવ, ગહિતો મે વાલધિ, યથારુચિ યાહી’’તિ આહ. તસ્મિં ખણે પુણ્ણકો મનોમયસિન્ધવસ્સ સઞ્ઞં અદાસિ. સો પણ્ડિતં આદાય આકાસે પક્ખન્દિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૫૪૨‘‘સો અસ્સરાજા વિધુરં વહન્તો, પક્કામિ વેહાયસમન્તલિક્ખે;
સાખાસુ સેલેસુ અસજ્જમાનો, કાળાગિરિં ખિપ્પમુપાગમાસી’’તિ.

તત્થ **સાખાસુ સેલેસુ અસજ્જમાનો**તિ પુણ્ણકો કિર ચિન્તેસિ ‘‘દૂરં અગન્ત્વાવ ઇમં હિમવન્તપ્પદેસે રુક્ખેસુ પબ્બતેસુ ચ પોથેત્વા મારેત્વા હદયમંસં આદાય કળેવરં પબ્બતન્તરે છડ્ડેત્વા નાગભવનમેવ ગમિસ્સામી’’તિ. સો રુક્ખે ચ પબ્બતે ચ અપરિહરિત્વા તેસં મજ્ઝેનેવ અસ્સં પેસેસિ. મહાસત્તસ્સાનુભાવેન રુક્ખાપિ પબ્બતાપિ સરીરતો ઉભોસુ પસ્સેસુ રતનમત્તં પટિક્કમન્તિ. સો ‘‘મતો વા, નો વા’’તિ પરિવત્તિત્વા મહાસત્તસ્સ મુખં ઓલોકેન્તો કઞ્ચનાદાસમિવ વિપ્પસન્નં દિસ્વા ‘‘અયં એવં ન મરતી’’તિ પુનપિ સકલહિમવન્તપ્પદેસે રુક્ખે ચ પબ્બતે ચ તિક્ખત્તું પોથેન્તો પેસેસિ . એવં પોથેન્તોપિ તથેવ રુક્ખપબ્બતા દૂરમેવ પટિક્કમન્તિયેવ. મહાસત્તો પન કિલન્તકાયો અહોસિ. અથ પુણ્ણકો ‘‘અયં નેવ મરતિ, ઇદાનિ વાતક્ખન્ધે ચુણ્ણવિચુણ્ણં કરિસ્સામી’’તિ કોધાભિભૂતો સત્તમં વાતક્ખન્ધં પક્ખન્દિ. બોધિસત્તસ્સાનુભાવેન વાતક્ખન્ધો દ્વિધા હુત્વા બોધિસત્તસ્સ ઓકાસં અકાસિ. તતો વેરમ્ભવાતેહિ પહરાપેસિ, વેરમ્ભવાતાપિ સતસહસ્સઅસનિસદ્દો વિય હુત્વા બોધિસત્તસ્સ ઓકાસં અદંસુ. સો પુણ્ણકો તસ્સ અન્તરાયાભાવં પસ્સન્તો તં આદાય કાળપબ્બતં અગમાસિ. તેન વુત્તં –

‘‘સો અસ્સરાજા વિધુરં વહન્તો, પક્કામિ વેહાયસમન્તલિક્ખે;
સાખાસુ સેલેસુ અસજ્જમાનો, કાળાગિરિં ખિપ્પમુપાગમાસી’’તિ.

તત્થ **અસજ્જમાનો**તિ અલગ્ગમાનો અપ્પટિહઞ્ઞમાનો વિધુરપણ્ડિતં વહન્તો કાળપબ્બતમત્થકં ઉપાગતો.

એવં પુણ્ણકસ્સ મહાસત્તં ગહેત્વા ગતકાલે પણ્ડિતસ્સ પુત્તદારાદયો પુણ્ણકસ્સ વસનટ્ઠાનં ગન્ત્વા તત્થ મહાસત્તં અદિસ્વા છિન્નપાદા વિય પતિત્વા અપરાપરં પરિવત્તમાના મહાસદ્દેન પરિદેવિંસુ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૫૪૩ઇત્થિસહસ્સં ભરિયાનં, દાસિસત્તસતાનિ ચ;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્દું, ‘યક્ખો બ્રાહ્મણવણ્ણેન;
વિધુરં આદાય ગચ્છતિ’.

‘‘ઓરોધા ચ કુમારા ચ, વેસિયાના ચ બ્રાહ્મણા;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્દું, ‘યક્ખો બ્રાહ્મણવણ્ણેન;
વિધુરં આદાય ગચ્છતિ’.

‘‘હત્થારોહા અનીકટ્ઠા, રથિકા પત્તિકારકા;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્દું, ‘યક્ખો બ્રાહ્મણવણ્ણેન;
વિધુરં આદાય ગચ્છતિ’.

૧૫૪૪સમાગતા જાનપદા, નેગમા ચ સમાગતા;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્દું, ‘યક્ખો બ્રાહ્મણવણ્ણેન;
વિધુરં આદાય ગચ્છતિ’.

૧૫૪૫ઇત્થિસહસ્સં ભરિયાનં, દાસિસત્તસતાનિ ચ;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્દું, ‘પણ્ડિતો સો કુહિં ગતો’.

‘‘ઓરોધા ચ કુમારા ચ, વેસિયાના ચ બ્રાહ્મણા;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્દું, ‘પણ્ડિતો સો કુહિં ગતો’.

‘‘હત્થારોહા અનીકટ્ઠા, રથિકા પત્તિકારકા;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્દું, ‘પણ્ડિતો સો કુહિં ગતો’.

૧૫૪૬સમાગતા જાનપદા, નેગમા ચ સમાગતા;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્દું, ‘પણ્ડિતો સો કુહિં ગતો’’’તિ.

એવં પક્કન્દિત્વા ચ પન તે સબ્બેપિ સકલનગરવાસીહિ સદ્ધિં રોદિત્વા રાજદ્વારં અગમંસુ. રાજા મહન્તં પરિદેવસદ્દં સુત્વા સીહપઞ્જરં વિવરિત્વા ‘‘તુમ્હે કસ્મા પરિદેવથા’’તિ પુચ્છિ. અથસ્સ તે ‘‘દેવ, સો કિર માણવો ન બ્રાહ્મણો, યક્ખો પન બ્રાહ્મણવણ્ણેન આગન્ત્વા પણ્ડિતં આદાય ગતો, તેન વિના અમ્હાકં જીવિતં નત્થિ. સચે સો ઇતો સત્તમે દિવસે નાગમિસ્સતિ, સકટસતેહિ સકટસહસ્સેહિ ચ દારૂનિ સઙ્કડ્ઢિત્વા સબ્બે મયં અગ્ગિં ઉજ્જાલેત્વા પવિસિસ્સામા’’તિ ઇમમત્થં આરોચેન્તા ઇમં ગાથમાહંસુ –

૧૫૪૭સચે સો સત્તરત્તેન, નાગચ્છિસ્સતિ પણ્ડિતો;
સબ્બે અગ્ગિં પવેક્ખામ, નત્થત્થો જીવિતેન નો’’તિ.

સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ પરિનિબ્બુતકાલેપિ ‘‘મયં અગ્ગિં પવિસિત્વા મરિસ્સામા’’તિ વત્તારો નામ નાહેસું. અહો સુભાસિતં મહાસત્તે નાગરેહીતિ. રાજા તેસં કથં સુત્વા ‘‘તુમ્હે મા ચિન્તયિત્થ, મા સોચિત્થ, મા પરિદેવિત્થ,

મધુરકથો પણ્ડિતો માણવં ધમ્મકથાય પલોભેત્વા અત્તનો પાદેસુ પાતેત્વા સકલનગરવાસીનં અસ્સુમુખં હાસયન્તો ન ચિરસ્સેવ આગમિસ્સતી''તિ અસ્સાસેન્તો ગાથમાહ –

૧૫૪૮.પણ્ડિતો ચ વિયત્તો ચ, વિભાવી ચ વિચક્ખણો;
ખિપ્પં મોચિય અત્તાનં, મા ભાયિત્થાગમિસ્સતી''તિ.

તત્થ **વિયત્તો**તિ વેય્યત્તિયા વિચારણપઞ્ઞાય સમન્નાગતો. **વિભાવી**તિ અત્થાનત્થં કારણાકારણં વિભાવેત્વા દસ્સેત્વા કથેતું સમત્થો. **વિચક્ખણો**તિ તઙ્ખણેયેવ ઠાનુપ્પત્તિકાય કારણચિન્તનપઞ્ઞાય યુત્તો. **મા ભાયિત્થા**તિ મા ભાયથ, અત્તાનં મોચેત્વા ખિપ્પં આગમિસ્સતીતિ અસ્સાસેતિ.

નાગરાપિ ''પણ્ડિતો કિર રઞ્ઞો કથેત્વા ગતો ભવિસ્સતી''તિ અસ્સાસં પટિલભિત્વા અત્તનો ગેહાનિ પક્કમિંસુ.

અન્તરપેય્યાલો નિટ્ઠિતો.

સાધુનરધમ્મકણ્ડં

પુણ્ણકોપિ મહાસત્તં કાળાગિરિમત્થકે ઠપેત્વા ''ઇમસ્મિં જીવમાને મય્હં વુડ્ઢિ નામ નત્થિ, ઇમં મારેત્વા હદયમંસં ગહેત્વા નાગભવનં ગન્ત્વા વિમલાય દત્વા ઇરન્ધતિં ગહેત્વા દેવલોકં ગમિસ્સામી''તિ ચિન્તેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૫૪૯.સો તત્થ ગન્ત્વાન વિચિન્તયન્તો, ઉચ્ચાવચા ચેતનકા ભવન્તિ;
નયિમસ્સ જીવેન મમત્થિ કિઞ્ચિ, હન્ત્વાનિમં હદયમાનયિસ્સ''ન્તિ.

તત્થ **સો**તિ સો પુણ્ણકો. **તત્થ ગન્ત્વાના**તિ ગન્ત્વા તત્થ કાળાગિરિમત્થકે ઠિતો. **ઉચ્ચાવચા ચેતનકા ભવન્તી**તિ ખણે ખણે ઉપ્પજ્જમાના ચેતના ઉચ્ચાપિ અવચાપિ ઉપ્પજ્જન્તિ. ઠાનં ખો પનેતં વિજ્જતિ, યં મમેતસ્સ જીવિતદાનચેતનાપિ ઉપ્પજ્જેય્યાતિ. ઇમસ્સ પન જીવિતેન તહિં નાગભવને મમ અપ્પમત્તકમ્પિ કિઞ્ચિ કિચ્ચં નત્થિ, ઇધેવિમં મારેત્વા અસ્સ હદયં આનયિસ્સામીતિ સન્નિટ્ઠાનમકાસીતિ અત્થો.

તતો પુન ચિન્તેસિ ''યંનૂનાહં ઇમં સહત્થેન અમારેત્વા ભેરવરૂપદસ્સનેન જીવિતક્ખયં પાપેય્ય''ન્તિ. સો ભેરવયક્ખરૂપં નિમ્મિનિત્વા મહાસત્તં તજ્જેન્તો આગન્ત્વા તં પાતેત્વા દાઠાનં અન્તરે કત્વા ખાદિતુકામો વિય અહોસિ, મહાસત્તસ્સ લોમહંસનમત્તમ્પિ નાહોસિ. તતો સીહરૂપેન મત્તમહાહત્થિરૂપેન ચ આગન્ત્વા દાઠાહિ ચેવ દન્તેહિ ચ વિજ્ઝિતુકામો વિય અહોસિ. તથાપિ અભાયન્તસ્સ એકદોણિકનાવપ્પમાણં મહન્તં સપ્પવણ્ણં નિમ્મિનિત્વા અસ્સસન્તો પસ્સસન્તો ''સુસૂ''તિ સદ્દં કરોન્તો આગન્ત્વા મહાસત્તસ્સ સકલસરીરં વેઠેત્વા મત્થકે ફણં કત્વા અટ્ઠાસિ, તસ્સ સારજ્જમત્તમ્પિ નાહોસિ. અથ ''નં પબ્બતમત્થકે ઠપેત્વા પાતેત્વા ચુણ્ણવિચુણ્ણં કરિસ્સામી''તિ મહાવાતં સમુટ્ઠાપેસિ. સો તસ્સ કેસગ્ગમત્તમ્પિ ચાલેતું નાસક્ખિ. અથ નં તત્થેવ પબ્બતમત્થકે ઠપેત્વા હત્થી વિય ખજ્જૂરિરુક્ખં પબ્બતં અપરાપરં ચાલેસિ, તથાપિ નં ઠિતટ્ઠાનતો કેસગ્ગમત્તમ્પિ ચાલેતું નાસક્ખિ.

તતો ‘‘સદ્ધસન્તાસેનસ્સ હદયફાલનં કત્વા મારેસ્સામી’’તિ અન્તોપબ્બતં પવિસિત્વા પથવિઞ્ચ નભઞ્ચ એકનિન્નાદં કરોન્તો મહાનાદં નદિ, એવમ્પિસ્સ સારજ્જમત્તમ્પિ નાહોસિ. જાનાતિ હિ મહાસત્તો ‘‘યક્ખસીહહત્થિનાગરાજવેસેહિ આગતોપિ મહાવાતવુટ્ઠિં સમુટ્ઠાપકોપિ પબ્બતચલનં કરોન્તોપિ અન્તોપબ્બતં પવિસિત્વા નાદં વિસ્સજ્જેન્તોપિ માણવોયેવ, ન અઞ્ઞો’’તિ. તતો પુણ્ણકો ચિન્તેસિ ‘‘નાહં ઇમં બાહિરુપક્કમેન મારેતું સક્કોમિ, સહત્થેનેવ નં મારેસ્સામી’’તિ. તતો યક્ખો મહાસત્તં પબ્બતમુદ્ધનિ ઠપેત્વા પબ્બતપાદં ગન્ત્વા મણિક્ખન્ધે પણ્ડુસુત્તં પવેસેન્તો વિય પબ્બતં પવિસિત્વા તાસેન્તો વગ્ગન્તો અન્તોપબ્બતેન ઉગ્ગન્ત્વા મહાસત્તં પાદે દળ્હં ગહેત્વા પરિવત્તેત્વા અધોસિરં કત્વા અનાલમ્બે આકાસે વિસ્સજ્જેસિ. તેન વુત્તં –

૧૫૫૦.સો તત્થ ગન્ત્વા પબ્બતન્તરસ્મિં, અન્તો પવિસિત્વાન પદુટ્ઠચિત્તો;
અસંવુતસ્મિં જગતિપ્પદેસે, અધોસિરં ધારયિ કાતિયાનો’’તિ.

તત્થ **સો તત્થ ગન્ત્વા**તિ સો પુણ્ણકો પબ્બતમત્થકા પબ્બતપાદં ગન્ત્વા તત્થ પબ્બતન્તરે ઠત્વા તસ્સ અન્તો પવિસિત્વા પબ્બતમત્થકે ઠિતસ્સ હેટ્ઠા પઞ્ઞાયમાનો અસંવુતે ભૂમિપદેસે ધારેસીતિ. ન આદિતોવ ધારેસિ, તત્થ પન તં ખિપિત્વા પન્નરસયોજનમત્તં ભટ્ઠકાલે પબ્બતમુદ્ધનિ ઠિતોવ હત્થં વડ્ઢેત્વા અધોસિરં ભસ્સન્તં પાદેસુ ગહેત્વા અધોસિરમેવ ઉક્ખિપિત્વા મુખં ઓલોકેન્તો ‘‘ન મરતી’’તિ ઞત્વા દુતિયમ્પિ ખિપિત્વા તિંસયોજનમત્તં ભટ્ઠકાલે તથેવ ઉક્ખિપિત્વા પુન તસ્સ મુખં ઓલોકેન્તો જીવન્તમેવ દિસ્વા ચિન્તેસિ ‘‘સચે ઇદાનિ સટ્ઠિયોજનમત્તં ભસ્સિત્વા ન મરિસ્સતિ, પાદેસુ નં ગહેત્વા પબ્બતમુદ્ધનિ પોથેત્વા મારેસ્સામી’’તિ અથ નં તતિયમ્પિ ખિપિત્વા સટ્ઠિયોજનમત્તં ભટ્ઠકાલે હત્થં વડ્ઢેત્વા પાદેસુ ગહેત્વા ઉક્ખિપિ. તતો મહાસત્તો ચિન્તેસિ ‘‘અયં મં પઠમં પન્નરસયોજનટ્ઠાનં ખિપિ, દુતિયમ્પિ તિંસયોજનં, તતિયમ્પિ સટ્ઠિયોજનં, ઇદાનિ પુન મં ન ખિપિસ્સતિ, ઉક્ખિપન્તોયેવ પબ્બતમુદ્ધનિ પહરિત્વા મારેસ્સતિ, યાવ મં ઉક્ખિપિત્વા પબ્બતમુદ્ધનિ ન પોથેતિ, તાવ નં અધોસિરો હુત્વા ઓલમ્બન્તોવ મારણકારણં પુચ્છિસ્સામી’’તિ. એવં ચિન્તેત્વા ચ પન સો અછમ્ભિતો અસન્તસન્તો તથા અકાસિ. તેન વુત્તં ‘‘ધારયિ કાતિયાનો’’તિ, તિક્ખત્તું ખિપિત્વા ધારયીતિ અત્થો.

૧૫૫૧.સો લમ્બમાનો નરકે પપાતે, મહબ્ભયે લોમહંસે વિદુગ્ગે;
અસન્તસન્તો કુરૂનં કત્તુસેટ્ઠો, ઇચ્ચબ્રવિ પુણ્ણકં નામ યક્ખં.

૧૫૫૨.અરિયાવકાસોસિ અનરિયરૂપો, અસઞ્ઞતો સઞ્ઞતસન્નિકાસો;
અચ્ચાહિતં કમ્મં કરોસિ લુદ્રં, ભાવે ચ તે કુસલં નત્થિ કિઞ્ચિ.

૧૫૫૩.યં મં પપાતસ્મિં પપાતુમિચ્છસિ, કો નુ તવત્થો મરણેન મય્હં;
અમાનુસસ્સેવ તવજ્જ વણ્ણો, આચિક્ખ મે ત્વં કતમાસિ દેવતાતિ.

તત્થ **સો લમ્બમાનો**તિ સો કુરૂનં કત્તુસેટ્ઠો તતિયવારે લમ્બમાનો. **અરિયાવકાસો**તિ રૂપેન અરિયસદિસો દેવવણ્ણો હુત્વા ચરસિ. **અસઞ્ઞતો**તિ કાયાદીહિ અસઞ્ઞતો દુસ્સીલો. **અચ્ચાહિતન્તિ** હિતાતિક્કન્તં, અતિઅહિતં વા. **ભાવે ચ તે**તિ તવ ચિત્તે અપ્પમત્તકમ્પિ કુસલં નત્થિ. **અમાનુસસ્સેવ તવજ્જ વણ્ણો**તિ અજ્જ તવ ઇદં કારણં અમાનુસસ્સેવ. **કતમાસિ દેવતા**તિ યક્ખાનં અન્તરે કતરયક્ખો નામ ત્વં.

પુણ્ણકો આહ –

૧૫૫૪યદિ તે સુતો પુણ્ણકો નામ યક્ખો, રઞ્ઞો કુવેરસ્સ હિ સો સજિબ્બો;
ભૂમિન્ધરો વરુણો નામ નાગો, બ્રહા સુચી વણ્ણબલૂપપન્નો.

૧૫૫૫તસ્સાનુજં ધીતરં કામયામિ, ઇરન્ધતી નામ સા નાગકઞ્ઞા;
તસ્સા સુમજ્ઝાય પિયાય હેતુ, પતારયિં તુય્હ વધાય ધીરા''તિ.

તત્થ **સજિબ્બો**તિ સજીવો અમચ્ચો. **બ્રહા**તિ આરોહપરિણાહસમ્પન્નો ઉટ્ઠાપિતકઞ્ચનરૂપસદિસો. **વણ્ણબલૂપપન્નો**તિ સરીરવણ્ણેન ચ કાયબલેન ચ ઉપગતો. **તસ્સાનુજ**ન્તિ તસ્સ અનુજાતં ધીતરં. **પતારયિ**ન્તિ ચિત્તં પવત્તેસિં, સન્નિટ્ઠાનમકાસિન્તિ અત્થો.

તં સુત્વા મહાસત્તો ''અયં લોકો દુગ્ગહિતેન નસ્સતિ, નાગમાણવિકં પત્થેન્તસ્સ મમ મરણેન કિં પયોજનં, તથતો કારણં જાનિસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા ગાથમાહ –

૧૫૫૬મા હેવ ત્વં યક્ખ અહોસિ મૂળ્હો, નટ્ઠા બહૂ દુગ્ગહીતેન લોકે;
કિં તે સુમજ્ઝાય પિયાય કિચ્ચં, મરણેન મે ઇઙ્ઘ સુણોમિ સબ્બ''ન્તિ.

તં સુત્વા તસ્સ આચિક્ખન્તો પુણ્ણકો આહ –

૧૫૫૭મહાનુભાવસ્સ મહોરગસ્સ, ધીતુકામો ઞાતિભતોહમસ્મિ;
તં યાચમાનં સસુરો અવોચ, યથા મમઞ્ઞિંસુ સુકામનીતં.

૧૫૫૮દજ્જેમુ ખો તે સુતનું સુનેત્તં, સુચિમ્હિતં ચન્દનલિત્તગત્તં;
સચે તુવં હદયં પણ્ડિતસ્સ, ધમ્મેન લદ્ધા ઇધ માહરેસિ;
એતેન વિત્તેન કુમારિ લબ્ભા, નઞ્ઞં ધનં ઉત્તરિ પત્થયામ.

૧૫૫૯એવં ન મૂળ્હોસ્મિ સુણોહિ કત્તે, ન ચાપિ મે દુગ્ગહિતત્થિ કિઞ્ચિ;
હદયેન તે ધમ્મલદ્ધેન નાગા, ઇરન્ધતિં નાગકઞ્ઞં દદન્તિ.

૧૫૬૦તસ્મા અહં તુય્હં વધાય યુત્તો, એવં મમત્થો મરણેન તુય્હં;
ઇધેવ તં નરકે પાતયિત્વા, હન્ત્વાન તં હદયમાનયિસ્સ''ન્તિ.

તત્થ **ધીતુકામો**તિ ધીતરં કામેમિ પત્થેમિ, ધીતુ અત્થાય વિચરામિ. **ઞાતિભતોહમસ્મી**તિ તસ્મા તસ્સ ઞાતિભતકો નામ અહં અમ્હિ. **ત**ન્તિ તં નાગકઞ્ઞં. **યાચમાન**ન્તિ યાચન્તં મં. **યથા મ**ન્તિ યસ્મા મં. **અઞ્ઞિંસૂ**તિ જાનિંસુ. **સુકામનીત**ન્તિ સુટ્ઠુ એસ કામેન નીતોતિ સુકામનીતો, તં સુકામનીતં. તસ્મા સસુરો '**દજ્જેમુ ખો તે**''તિઆદિમવોચ. તત્થ **દજ્જેમૂ**તિ દદેય્યામ. **સુતનુ**ન્તિ સુન્દરસરીરં. **ઇધ માહરેસી**તિ ઇધ નાગભવને ધમ્મેન લદ્ધા આહરેય્યાસીતિ.

તસ્સ તં કથં સુત્વા મહાસત્તો ચિન્તેસિ ''વિમલાય મમ હદયેન કિચ્ચં નત્થિ, વરુણનાગરાજેન મમ ધમ્મકથં સુત્વા મણિના મં પૂજેત્વા તત્થ ગતેન મમ ધમ્મકથિકભાવો વણ્ણિતો ભવિસ્સતિ, તતો વિમલાય મમ ધમ્મકથાય

દોહળો ઉપ્પન્નો ભવિસ્સતિ, વરુણેન દુગ્ગહિતં ગહેત્વા પુણ્ણકો આણત્તો ભવિસ્સતિ, સ્વાયં અત્તના દુગ્ગહિતેન મં મારેતું એવરૂપં દુક્ખં પાપેસિ, મમ પણ્ડિતભાવો ઠાનુપ્પત્તિકારણચિન્તનસમત્થતા ઇમસ્મિં મં મારેન્તે કિં કરિસ્સતિ, હન્દાહં સઞ્ઞાપેસ્સામિ ન''ન્તિ. ચિન્તેત્વા ચ પન ''માણવ, સાધુનરધમ્મં નામ જાનામિ, યાવાહં ન મરામિ, તાવ મં પબ્બતમુદ્ધનિ નિસીદાપેત્વા સાધુનરધમ્મં નામ સુણોહિ, પચ્છા યં ઇચ્છસિ, તં કરેય્યાસી''તિ વત્વા સાધુનરધમ્મં વણ્ણેત્વા અત્તનો જીવિતં આહરાપેન્તો સો અધોસિરો ઓલમ્બન્તોવ ગાથમાહ –

૧૫૬૧ખિપ્પં મમં ઉદ્ધર કાતિયાન, હદયેન મે યદિ તે અત્થિ કિચ્ચં;
 યે કેચિમે સાધુનરસ્સ ધમ્મા, સબ્બેવ તે પાતુકરોમિ અજ્જા''તિ.

તં સુત્વા પુણ્ણકો ''અયં પણ્ડિતેન દેવમનુસ્સાનં અકથિતપુબ્બો ધમ્મો ભવિસ્સતિ, ખિપ્પમેવ નં ઉદ્ધરિત્વા સાધુનરધમ્મં સુણિસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા મહાસત્તં ઉક્ખિપિત્વા પબ્બતમુદ્ધનિ નિસીદાપેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૫૬૨સો પુણ્ણકો કુરૂનં કત્તુસેટ્ઠં, નગમુદ્ધનિ ખિપ્પં પતિટ્ઠપેત્વા;
અસ્સત્થમાસીનં સમેક્ખિયાન, પરિપુચ્છિ કત્તારમનોમપઞ્ઞં.

૧૫૬૩સમુદ્ધટો મેસિ તુવં પપાતા, હદયેન તે અજ્જ મમત્થિ કિચ્ચં;
યે કેચિમે સાધુનરસ્સ ધમ્મા, સબ્બેવ મે પાતુકરોહિ અજ્જા''તિ.

તત્થ **અસ્સત્થમાસીન**ન્તિ લદ્ધસ્સાસં હુત્વા નિસિન્નં. **સમેક્ખિયાના**તિ દિસ્વા. **સાધુનરસ્સ ધમ્મા**તિ નરસ્સ સાધુધમ્મા, સુન્દરધમ્માતિ અત્થો.

તં સુત્વા મહાસત્તો આહ –

૧૫૬૪સમુદ્ધટો ત્યસ્મિ અહં પપાતા, હદયેન મે યદિ તે અત્થિ કિચ્ચં;
યે કેચિમે સાધુનરસ્સ ધમ્મા, સબ્બેવ તે પાતુકરોમિ અજ્જા''તિ.

તત્થ **ત્યસ્મી**તિ તયા અસ્મિ.

અથ નં મહાસત્તો ''કિલિટ્ઠગત્તોમ્હિ, ન્હાયામિ તાવા''તિ આહ. યક્ખોપિ ''સાધૂ''તિ ન્હાનોદકં આહરિત્વા ન્હાતકાલે મહાસત્તસ્સ દિબ્બદુસ્સગન્ધમાલાદીનિ દત્વા અલઙ્કતપ્પટિયત્તકાલે દિબ્બભોજનં અદાસિ. અથ મહાસત્તો ભુત્તભોજનો કાળાગિરિમત્થકં અલઙ્કારાપેત્વા આસનં પઞ્ઞાપેત્વા અલઙ્કતધમ્માસને નિસીદિત્વા બુદ્ધલીલાય સાધુનરધમ્મં દેસેન્તો ગાથમાહ –

૧૫૬૫યાતાનુયાયી ચ ભવાહિ માણવ, અલ્લઞ્ચ પાણિં પરિવજ્જયસ્સુ;
મા ચસ્સુ મિત્તેસુ કદાચિ દુબ્ભી, મા ચ વસં અસતીનં નિગચ્છે''તિ.

તત્થ **અલ્લઞ્ચ પાણિં પરિવજ્જયસ્સૂ**તિ અલ્લં તિન્તં પાણિં મા દહિ મા ઝાપેહિ.

યક્ખો સંખિત્તેન ભાસિતે ચત્તારો સાધુનરધમ્મે બુજ્ઝિતું અસક્કોન્તો વિત્થારેન પુચ્છન્તો ગાથમાહ –

૧૫૬૬.કથં નુ યાતં અનુયાયિ હોતિ, અલ્લઞ્ચ પાણિં દહતે કથં સો;
અસતી ચ કા કો પન મિત્તદુબ્ભો, અક્ખાહિ મે પુચ્છિતો એતમત્થ''ન્તિ.

મહાસત્તોપિસ્સ કથેસિ –

૧૫૬૭.અસન્થુતં નોપિ ચ દિટ્ઠપુબ્બં, યો આસનેનાપિ નિમન્તયેય્ય;
તસ્સેવ અત્થં પુરિસો કરેય્ય, યાતાનુયાયીતિ તમાહુ પણ્ડિતા.

૧૫૬૮.યસ્સેકરત્તમ્પિ ઘરે વસેય્ય, યત્થન્નપાનં પુરિસો લભેય્ય;
ન તસ્સ પાપં મનસાપિ ચિન્તયે, અદુબ્ભપાણિં દહતે મિત્તદુબ્ભો.

૧૫૬૯.યસ્સ રુક્ખસ્સ છાયાય, નિસીદેય્ય સયેય્ય વા;
ન તસ્સ સાખં ભઞ્જેય્ય, મિત્તદુબ્ભો હિ પાપકો.

૧૫૭૦.પુણ્ણમ્પિ ચેમં પથવિં ધનેન, દજ્જિત્થિયા પુરિસો સમ્મતાય;
લદ્ધા ખણં અતિમઞ્ઞેય્ય તમ્પિ, તાસં વસં અસતીનં ન ગચ્છે.

૧૫૭૧.એવં ખો યાતં અનુયાયિ હોતિ,
અલ્લઞ્ચ પાણિં દહતે પુનેવં;
અસતી ચ સા સો પન મિત્તદુબ્ભો,
સો ધમ્મિકો હોહિ જહસ્સુ અધમ્મ''ન્તિ.

તત્થ **અસન્થુતન્તિ** એકાહદ્વીહમ્પિ એકતો અવુત્થપુબ્બં. **યો આસનેનાપીતિ** યો એવરૂપં પુગ્ગલં આસનમત્તેનપિ નિમન્તયેય્ય, પગેવ અન્નપાનાદીહિ. **તસ્સેવાતિ** તસ્સ પુબ્બકારિસ્સ અત્થં પુરિસો કરોતેવ. **યાતાનુયાયીતિ** પુબ્બકારિતાય યાતસ્સ પુગ્ગલસ્સ અનુયાયી . પઠમં કરોન્તો હિ યાયી નામ, પચ્છા કરોન્તો અનુયાયી નામાતિ એવં પણ્ડિતા કથેન્તિ. અયં દેવરાજ, પઠમો સાધુનરધમ્મો. **અદુબ્ભપાણિન્તિ** અદુબ્ભકં અત્તનો ભુઞ્જનહત્થમેવ દહન્તો હિ મિત્તદુબ્ભી નામ હોતિ. ઇતિ અલ્લહત્થસ્સ અજ્ઝાપનં નામ અયં દુતિયો સાધુનરધમ્મો. **ન તસ્સાતિ** તસ્સ સાખં વા પત્તં વા ન ભઞ્જેય્ય. કિંકારણા? મિત્તદુબ્ભો હિ પાપકો. ઇતિ પરિભુત્તચ્છાયસ્સ અચેતનસ્સ રુક્ખસ્સપિ પાપં કરોન્તો મિત્તદુબ્ભી નામ હોતિ, કિમઙ્ગં પન મનુસ્સભૂતસ્સાતિ. એવં મિત્તેસુ અદુબ્ભનં નામ અયં તતિયો સાધુનરધમ્મો. **દજ્જિત્થિયાતિ** દદેય્ય ઇત્થિયા. **સમ્મતાયાતિ** ''અહમેવ તસ્સા પિયો, ન અઞ્ઞો, મઞ્ઞેવ સા ઇચ્છતી''તિ એવં સુટ્ઠુ મતાય. **લદ્ધા ખણન્તિ** અતિચારસ્સ ઓકાસં લભિત્વા. **અસતીનન્તિ** અસદ્ધમ્મસમન્નાગતાનં ઇત્થીનં. ઇતિ માતુગામં નિસ્સાય પાપસ્સ અકરણં નામ અયં ચતુત્થો સાધુનરધમ્મો. **સો ધમ્મિકો હોહીતિ** દેવરાજ, સો ત્વં ઇમેહિ ચતૂહિ સાધુનરધમ્મેહિ યુત્તો હોહીતિ.

એવં મહાસત્તો યક્ખસ્સ ચત્તારો સાધુનરધમ્મે બુદ્ધલીલાય કથેસિ.

સાધુનરધમ્મકણ્ડં નિટ્ઠિતં.

કાળાગિરિકણ્ડં

તે ધમ્મે સુણન્તોયેવ પુણ્ણકો સલ્લક્ખેસિ ''ચતૂસુપિ ઠાનેસુ પણ્ડિતો અત્તનો જીવિતમેવ યાચતિ, અયં ખો મય્હં પુબ્બે અસન્થુતસ્સેવ સક્કારમકાસિ, અહમસ્સ નિવેસને તીહં મહન્તં યસં અનુભવન્તો વસિં, અહઞ્ચિમં પાપકમ્મં કરોન્તો માતુગામં નિસ્સાય કરોમિ, સબ્બથાપિ અહમેવ મિત્તદુબ્ભી. સચે પણ્ડિતં અપરજ્ઝામિ, ન સાધુનરધમ્મે વત્તિસ્સામિ નામ, તસ્મા કિં મે નાગમાણવિકાય, ઇન્દપત્થનગરવાસીનં અસ્સુમુખાનિ હાસેન્તો ઇમં વેગેન તત્થ નેત્વા ધમ્મસભાયં ઓતારેસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા ગાથમાહ –

૧૫૭૨અવસિં અહં તુય્હ તીહં અગારે, અન્નેન પાનેન ઉપટ્ઠિતોસ્મિ;
મિત્તો મમાસી વિસજ્જામહં તં, કામં ઘરં ઉત્તમપઞ્ઞ ગચ્છ.

૧૫૭૩અપિ હાયતુ નાગકુલા અત્થો, અલમ્પિ મે નાગકઞ્ઞાય હોતુ;
સો ત્વં સકેનેવ સુભાસિતેન, મુત્તોસિ મે અજ્જ વધાય પઞ્ઞા''તિ.

તત્થ **ઉપટ્ઠિતોસ્મી**તિ તયા ઉપટ્ઠિતોસ્મિ. **વિસજ્જામહં ત**ન્તિ વિસ્સજ્જેમિ અહં તં. **કામ**ન્તિ એકંસેન. **વધાયા**તિ વધતો. **પઞ્ઞા**તિ પઞ્ઞવન્ત.

અથ નં મહાસત્તો ''માણવ, ત્વં તાવ મં અત્તનો ઘરં મા પેસેહિ, નાગભવનમેવ મં નેહી''તિ વદન્તો ગાથમાહ –

૧૫૭૪હન્દ તુવં યક્ખ મમમ્પિ નેહિ, સસુરં તે અત્થં મયિ ચરસ્સુ;
મયઞ્ચ નાગાધિપતિં વિમાનં, દક્ખેમુ નાગસ્સ અદિટ્ઠપુબ્બ''ન્તિ.

તત્થ **હન્દા**તિ વવસ્સગ્ગત્થે નિપાતો. **સસુરં તે અત્થં મયિ ચરસ્સૂ**તિ તવ સસુરસ્સ સન્તકં અત્થં મયિ ચર મા નાસેહિ. **નાગાધિપતિં વિમાન**ન્તિ અહમ્પિ નાગાધિપતિઞ્ચ વિમાનઞ્ચસ્સ અદિટ્ઠપુબ્બં પસ્સેય્યં.

તં સુત્વા પુણ્ણકો આહ –

૧૫૭૫યં વે નરસ્સ અહિતાય અસ્સ, ન તં પઞ્ઞો અરહતિ દસ્સનાય;
અથ કેન વણ્ણેન અમિત્તગામં, તુવમિચ્છસિ ઉત્તમપઞ્ઞ ગન્તુ''ન્તિ.

તત્થ **અમિત્તગામ**ન્તિ અમિત્તસ્સ વસનટ્ઠાનં, અમિત્તસમાગમન્તિ અત્થો.

અથ નં મહાસત્તો આહ –

૧૫૭૬અદ્ધા પજાનામિ અહમ્પિ એતં, ન તં પઞ્ઞો અરહતિ દસ્સનાય;
પાપઞ્ચ મે નત્થિ કતં કુહિઞ્ચિ, તસ્મા ન સઙ્કે મરણાગમાયા''તિ.

તત્થ **મરણાગમાયા**તિ મરણસ્સ આગમાય.

અપિચ , દેવરાજ, તાદિસો યક્ખો કક્ખળો મયા ધમ્મકથાય પલોભેત્વા મુદુકતો, ઇદાનેવ મં ''અલં મે નાગમાણવિકાય, અત્તનો ઘરં યાહી''તિ વદેસિ, નાગરાજસ્સ મુદુકરણં મમ ભારો, નેહિયેવ મં તત્થાતિ. તસ્સ તં

વચનં સુત્વા પુણ્ણકો ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિત્વા તુટ્ઠચિત્તો આહ –

૧૫૭૭હન્દ ચ ઠાનં અતુલાનુભાવં, મયા સહ દક્ખસિ એહિ કત્તે;
યત્થચ્છતિ નચ્ચગીતેહિ નાગો, રાજા યથા વેસ્સવણો નળિઞ્ઞં.

૧૫૭૮નં નાગકઞ્ઞા ચરિતં ગણેન, નિકીળિતં નિચ્ચમહો ચ રત્તિં;
પહૂતમાલ્યં બહુપુપ્ફછન્નં, ઓભાસતી વિજ્જુરિવન્તલિક્ખે.

૧૫૭૯અન્નેન પાનેન ઉપેતરૂપં, નચ્ચેહિ ગીતેહિ ચ વાદિતેહિ;
પરિપૂરં કઞ્ઞાહિ અલઙ્કતાહિ, ઉપસોભતિ વત્થપિલન્ધનેના''તિ.

તત્થ **હન્દ ચા**તિ નિપાતમત્તમેવ. **ઠાન**ન્તિ નાગરાજસ્સ વસનટ્ઠાનં. **નળિઞ્ઞ**ન્તિ નળિનિયં નામ રાજધાનિયં. **ચરિતં ગણેના**તિ તં નાગકઞ્ઞાનં ગણેન ચરિતં. **નિકીળિત**ન્તિ નિચ્ચં અહો ચ રત્તિઞ્ચ નાગકઞ્ઞાહિ કીળિતાનુકીળિતં.

એવઞ્ચ પન વત્વા પુણ્ણકો મહાસત્તં અસ્સપિટ્ઠં આરોપેત્વા તત્થ નેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૫૮૦સો પુણ્ણકો કુરૂનં કત્તુસેટ્ઠં, નિસીદયી પચ્છતો આસનસ્મિં;
આદાય કત્તારમનોમપઞ્ઞં, ઉપાનયી ભવનં નાગરઞ્ઞો.

૧૫૮૧પત્વાન ઠાનં અતુલાનુભાવં, અટ્ઠાસિ કત્તા પચ્છતો પુણ્ણકસ્સ;
સામગ્ગિપેક્ખમાનો નાગરાજા, પુબ્બેવ જામાતરમજ્ઝભાસથા''તિ.

તત્થ **સો પુણ્ણકો**તિ ભિક્ખવે, સો એવં નાગભવનં વણ્ણેત્વા પણ્ડિતં અત્તનો આજઞ્ઞં આરોપેત્વા નાગભવનં નેસિ. **ઠાન**ન્તિ નાગરાજસ્સ વસનટ્ઠાનં. **પચ્છતો પુણ્ણકસ્સા**તિ પુણ્ણકસ્સ કિર એતદહોસિ ''સચે નાગરાજા પણ્ડિતં દિસ્વા મુદુચિત્તો ભવિસ્સતિ, ઇચ્ચેતં કુસલં. નો ચે, તસ્સ તં અપસ્સન્તસ્સેવ સિન્ધવં આરોપેત્વા આદાય ગમિસ્સામી''તિ. અથ નં પચ્છતો ઠપેસિ. તેન વુત્તં ''પચ્છતો પુણ્ણકસ્સા''તિ. **સામગ્ગિપેક્ખમાનો**તિ સામગ્ગિં અપેક્ખમાનો. ''સામં અપેક્ખી''તિપિ પાઠો, અત્તનો જામાતરં પસ્સિત્વા પઠમતરં સયમેવ અજ્ઝભાસથાતિ અત્થો.

નાગરાજા આહ –

૧૫૮૨યન્નુ તુવં અગમા મચ્ચલોકં, અન્વેસમાનો હદયં પણ્ડિતસ્સ;
કચ્ચિ સમિદ્ધેન ઇધાનુપત્તો, આદાય કત્તારમનોમપઞ્ઞ''ન્તિ.

તત્થ **કચ્ચિ સમિદ્ધેના**તિ કચ્ચિ તે મનોરથેન સમિદ્ધેન નિપ્ફન્નેન ઇધાગતોસીતિ પુચ્છતિ.

પુણ્ણકો આહ –

૧૫૮૩અયઞ્હિ સો આગતો યં ત્વમિચ્છસિ, ધમ્મેન લદ્ધો મમ ધમ્મપાલો;

તં પસ્સથ સમ્મુખા ભાસમાનં, સુખો હવે સપ્પુરિસેહિ સઙ્ગમો’’તિ.

તત્થ **યં ત્વમિચ્છસી**તિ યં ત્વં ઇચ્છસિ. ‘‘યન્તુ મિચ્છસી’’તિપિ પાઠો. **સમ્મુખા ભાસમાન**ન્તિ તં લોકસક્કતં ધમ્મપાલં ઇદાનિ મધુરેન સરેન ધમ્મં ભાસમાનં સમ્મુખાવ પસ્સથ, સપ્પુરિસેહિ એકટ્ઠાને સમાગમો હિ નામ સુખો હોતીતિ.

કાળાગિરિકણ્ડં નિટ્ઠિતં.

તતો નાગરાજા મહાસત્તં દિસ્વા ગાથમાહ –

૧૫૮૪અદિટ્ઠપુબ્બં દિસ્વાન, મચ્ચો મચ્ચુભયટ્ટિતો;
બ્યમ્હિતો નાભિવાદેસિ, નયિદં પઞ્ઞવતામિવા’’તિ.

તત્થ **બ્યમ્હિતો**તિ ભીતો. ઇદં વુત્તં હોતિ – પણ્ડિત, ત્વં અદિટ્ઠપુબ્બં નાગભવનં દિસ્વા મરણભયેન અટ્ટિતો ભીતો હુત્વા યં મં નાભિવાદેસિ, ઇદં કારણં પઞ્ઞવન્તાનં ન હોતીતિ.

એવં વન્દનં પચ્ચાસીસન્તં નાગરાજાનં મહાસત્તો ‘‘ન ત્વં મયા વન્દિતબ્બો’’તિ અવત્વાવ અત્તનો ઞાણવન્તતાય ઉપાયકોસલ્લેન ‘‘અહં વજ્ઝપ્પત્તભાવેન નં તં વન્દામી’’તિ વદન્તો ગાથાદ્વયમાહ –

૧૫૮૫ન ચમ્હિ બ્યમ્હિતો નાગ, ન ચ મચ્ચુભયટ્ટિતો;
ન વજ્ઝો અભિવાદેય્ય, વજ્ઝં વા નાભિવાદયે.

૧૫૮૬કથં નો અભિવાદેય્ય, અભિવાદાપયેથ વે;
યં નરો હન્તુમિચ્છેય્ય, તં કમ્મં નુપપજ્જતી’’તિ.

તસ્સત્થો – નેવાહં, નાગરાજ, અદિટ્ઠપુબ્બં નાગભવનં દિસ્વા ભીતો, ન મરણભયટ્ટિતો. માદિસસ્સ હિ મરણભયં નામ નત્થિ, વજ્ઝો પન અભિવાદેતું, વજ્ઝં વા અવજ્ઝોપિ અભિવાદાપેતું ન લભતિ. યઞ્હિ નરો હન્તુમિચ્છેય્ય, સો તં કથં નુ અભિવાદેય્ય, કથં વા તેન અત્તાનં અભિવાદાપયેથ વે. તસ્સ હિ તં કમ્મં ન ઉપપજ્જતિ. ત્વઞ્ચ કિર મં મારાપેતું ઇમં આણાપેસિ, કથાહં તં વન્દાધીતિ.

તં સુત્વા નાગરાજા મહાસત્તસ્સ થુતિં કરોન્તો દ્વે ગાથા અભાસિ –

૧૫૮૭એવમેતં યથા બ્રૂસિ, સચ્ચં ભાસસિ પણ્ડિત;
ન વજ્ઝો અભિવાદેય્ય, વજ્ઝં વા નાભિવાદયે.

૧૫૮૮કથં નો અભિવાદેય્ય, અભિવાદાપયેથ વે;
યં નરો હન્તુમિચ્છેય્ય, તં કમ્મં નુપપજ્જતી’’તિ.

ઇદાનિ મહાસત્તો નાગરાજેન સદ્ધિં પટિસન્થારં કરોન્તો આહ –

૧૫૮૯અસસ્સતં સસ્સતં નુ તવયિદં, ઇદ્ધી જુતી બલવીરિયૂપપત્તિ;
પુચ્છામિ તં નાગરાજેતમત્થં, કથં નુ તે લદ્ધમિદં વિમાનં.

૧૫૯૦અધિચ્ચલદ્ધં પરિણામજં તે, સયંકતં ઉદાહુ દેવેહિ દિન્નં;
અક્ખાહિ મે નાગરાજેતમત્થં, યથેવ તે લદ્ધમિદં વિમાન''ન્તિ.

તત્થ **તવયિદ**ન્તિ ઇદં તવ યસજાતં, વિમાનં વા અસસ્સતં સસ્સતસદિસં, ''મા ખો યસં નિસ્સાય પાપમકાસી''તિ ઇમિના પદેન અત્તનો જીવિતં યાચતિ. **ઇદ્ધી**તિ નાગઇદ્ધિ ચ નાગજુતિ ચ કાયબલઞ્ચ ચેતસિકવીરિયઞ્ચ નાગભવને ઉપપત્તિ ચ યઞ્ચ તે ઇદં વિમાનં, પુચ્છામિ તં નાગરાજ, એતમત્થં, કથં નુ તે ઇદં સબ્બં લદ્ધન્તિ. **અધિચ્ચલદ્ધ**ન્તિ કિં નુ તયા ઇદં વિમાનં એવં સમ્પન્નં અધિચ્ચ અકારણેન લદ્ધં, ઉદાહુ ઉતુપરિણામજં તે ઇદં, ઉદાહુ સયં સહત્થેનેવ કતં, ઉદાહુ દેવેહિ તે દિન્નં, યથેવ તે ઇદં લદ્ધં, એતં મે અત્થં અક્ખાહીતિ.

તં સુત્વા નાગરાજા આહ –

૧૫૯૧નાધિચ્ચલદ્ધં ન પરિણામજં મે, ન સયંકતં નાપિ દેવેહિ દિન્નં;
સકેહિ કમ્મેહિ અપાપકેહિ, પુઞ્ઞેહિ મે લદ્ધમિદં વિમાન''ન્તિ.

તત્થ **અપાપકેહી**તિ અલામકેહિ.

તતો મહાસત્તો આહ –

૧૫૯૨કિં તે વતં કિં પન બ્રહ્મચરિયં, કિસ્સ સુચિણ્ણસ્સ અયં વિપાકો;
ઇદ્ધી જુતી બલવીરિયૂપપત્તિ, ઇદઞ્ચ તે નાગ મહાવિમાન''ન્તિ.

તત્થ **કિં તે વત**ન્તિ નાગરાજ, પુરિમભવે તવ કિં વતં અહોસિ, કો પન બ્રહ્મચરિયવાસો, કતરસ્સ સુચરિતસ્સેવેસ ઇદ્ધિઆદિકો વિપાકોતિ.

તં સુત્વા નાગરાજા આહ –

૧૫૯૩અહઞ્ચ ભરિયા ચ મનુસ્સલોકે, સદ્ધા ઉભો દાનપતી અહુમ્હા;
ઓપાનભૂતં મે ઘરં તદાસિ, સન્તપ્પિતા સમણબ્રાહ્મણા ચ.

૧૫૯૪માલઞ્ચ ગન્ધઞ્ચ વિલેપનઞ્ચ, પદીપિયં સેય્યમુપસ્સયઞ્ચ;
અચ્છાદનં સાયનમન્નપાનં, સક્કચ્ચ દાનાનિ અદમ્હ તત્થ.

૧૫૯૫તં મે વતં તં પન બ્રહ્મચરિયં, તસ્સ સુચિણ્ણસ્સ અયં વિપાકો;
ઇદ્ધી જુતી બલવીરિયૂપપત્તિ, ઇદઞ્ચ મે ધીર મહાવિમાન''ન્તિ.

તત્થ **મનુસ્સલોકે**તિ અઙ્ગરટ્ઠે કાલચમ્પાનગરે. **તં મે વત**ન્તિ તં સક્કચ્ચં દિન્નદાનમેવ મય્હં વત્તસમાદાનઞ્ચ બ્રહ્મચરિયઞ્ચ અહોસિ, તસ્સેવ સુચરિતસ્સ અયં ઇદ્ધાદિકો વિપાકોતિ.

મહાસત્તો આહ –

૧૫૯૬એવં ચે તે લદ્ધમિદં વિમાનં, જાનાસિ પુઞ્ઞાનં ફલૂપપત્તિં;
તસ્મા હિ ધમ્મં ચર અપ્પમત્તો, યથા વિમાનં પુન માવસેસી’’તિ.

તત્થ **જાનાસી**તિ સચે તયા દાનાનુભાવેન તં લદ્ધં, એવં સન્તે જાનાસિ નામ પુઞ્ઞાનં ફલઞ્ચ પુઞ્ઞફલેન નિબ્બત્તં ઉપપત્તિઞ્ચ. **તસ્મા હી**તિ યસ્મા પુઞ્ઞેહિ તયા ઇદં લદ્ધં, તસ્મા. **પુન માવસેસી**તિ પુનપિ યથા ઇમં નાગભવનં અજ્ઝાવસસિ, એવં ધમ્મં ચર.

તં સુત્વા નાગરાજા આહ –

૧૫૯૭નયિધ સન્તિ સમણબ્રાહ્મણા ચ, યેસન્નપાનાનિ દદેમુ કત્તે;
અક્ખાહિ મે પુચ્છિતો એતમત્થં, યથા વિમાનં પુન માવસેમા’’તિ.

મહાસત્તો આહ –

૧૫૯૮ભોગી હિ તે સન્તિ ઇધૂપપન્ના, પુત્તા ચ દારા અનુજીવિનો ચ;
તેસુ તુવં વચસા કમ્મુના ચ, અસમ્પદુટ્ઠો ચ ભવાહિ નિચ્ચં.

૧૫૯૯એવં તુવં નાગ અસમ્પદોસં, અનુપાલય વચસા કમ્મુના ચ;
ઠત્વા ઇધ યાવતાયુકં વિમાને, ઉદ્ધં ઇતો ગચ્છસિ દેવલોક’’ન્તિ.

તત્થ **ભોગી**તિ ભોગિનો, નાગાતિ અત્થો. **તેસૂ**તિ તેસુ પુત્તદારાદીસુ ભોગીસુ વાચાય કમ્મેન ચ નિચ્ચં અસમ્પદુટ્ઠો ભવ. **અનુપાલયા**તિ એવં પુત્તાદીસુ ચેવ સેસસત્તેસુ ચ મેત્તચિત્તસઞ્ઞાતં અસમ્પદોસં અનુરક્ખ. **ઉદ્ધં ઇતો**તિ ઇતો નાગભવનતો ચુતો ઉપરિદેવલોકં ગમિસ્સતિ. મેત્તચિત્તઞ્હિ દાનતો અતિરેકતરં પુઞ્ઞન્તિ.

તતો નાગરાજા મહાસત્તસ્સ ધમ્મકથં સુત્વા ‘‘ન સક્કા પણ્ડિતેન બહિ પપઞ્ચં કાતું, વિમલાય દસ્સેત્વા સુભાસિતં સાવેત્વા દોહળં પટિપ્પસ્સમ્ભેત્વા ધનઞ્ચયરાજાનં હાસેન્તો પણ્ડિતં પેસેતું વટ્ટતી’’તિ ચિન્તેત્વા ગાથમાહ –

૧૬૦૦અદ્ધા હિ સો સોચતિ રાજસેટ્ઠો, તયા વિના યસ્સ તુવં સજિબ્બો;
દુક્ખૂપનીતોપિ તયા સમેચ્ચ, વિન્દેય્ય પોસો સુખમાતુરોપી’’તિ.

તત્થ **સજિબ્બો**તિ સજીવો અમચ્ચો. **સમેચ્ચા**તિ તયા સહ સમાગન્ત્વા. **આતુરોપી**તિ બાળ્હગિલાનોપિ સમાનો.

તં સુત્વા મહાસત્તો નાગરાજસ્સ થુતિં કરોન્તો ઇતરં ગાથમાહ –

૧૬૦૧અદ્ધા સતં ભાસસિ નાગ ધમ્મં, અનુત્તરં અત્થપદં સુચિણ્ણં;
એતાદિસિયાસુ હિ આપદાસુ, પઞ્ઞાયતે માદિસાનં વિસેસો''તિ.

તત્થ **અદ્ધા સત**ન્તિ એકંસેન સન્તાનં પણ્ડિતાનં ધમ્મં ભાસસિ. **અત્થપદ**ન્તિ હિતકોટ્ઠાસં. **એતાદિસિયાસૂ**તિ એવરૂપાસુ આપદાસુ એતાદિસે ભયે ઉપટ્ઠિતે માદિસાનં પઞ્ઞવન્તાનં વિસેસો પઞ્ઞાયતિ.

તં સુત્વા નાગરાજા અતિરેકતરં તુટ્ઠો તમેવ પુચ્છન્તો ગાથમાહ –

૧૬૦૨અક્ખાહિ નો તાયં મુધા નુ લદ્ધો, અક્ખેહિ નો તાયં અજેસિ જૂતે;
ધમ્મેન લદ્ધો ઇતિ તાયમાહ, કથં નુ ત્વં હત્થમિમસ્સ માગતો''તિ.

તત્થ **અક્ખાહિ નો**તિ આચિક્ખ અમ્હાકં. **તાય**ન્તિ તં અયં. **મુધા નુ લદ્ધો**તિ કિં નુ ખો મુધા અમૂલકેનેવ લભિ, ઉદાહુ જૂતે અજેસિ. **ઇતિ તાયમાહા**તિ અયં પુણ્ણકો ''ધમ્મેન મે પણ્ડિતો લદ્ધો''તિ વદતિ. **કથં નુ ત્વં હત્થમિમસ્સ માગતો**તિ ત્વં કથં ઇમસ્સ હત્થં આગતોસિ.

મહાસત્તો આહ –

૧૬૦૩યો મિસ્સરો તત્થ અહોસિ રાજા, તમાયમક્ખેહિ અજેસિ જૂતે;
સો મં જિતો રાજા ઇમસ્સદાસિ, ધમ્મેન લદ્ધોસ્મિ અસાહસેના''તિ.

તત્થ **યો મિસ્સરો**તિ યો મં ઇસ્સરો. **ઇમસ્સદાસી**તિ ઇમસ્સ પુણ્ણકસ્સ અદાસિ.

તં સુત્વા નાગરાજા તુટ્ઠો અહોસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૬૦૪મહોરગો અત્તમનો ઉદગ્ગો, સુત્વાન ધીરસ્સ સુભાસિતાનિ;
હત્થે ગહેત્વાન અનોમપઞ્ઞં, પાવેક્ખિ ભરિયાય તદા સકાસે.

૧૬૦૫યેન ત્વં વિમલે પણ્ડુ, યેન ભત્તં ન રુચ્ચતિ;
ન ચ મેતાદિસો વણ્ણો, અયમેસો તમોનુદો.

૧૬૦૬યસ્સ તે હદયેનત્થો, આગતાયં પભઙ્કરો;
તસ્સ વાક્યં નિસામેહિ, દુલ્લભં દસ્સનં પુના''તિ.

તત્થ **પાવેક્ખી**તિ પવિટ્ઠો. **યેના**તિ ભદ્દે વિમલે, યેન કારણેન ત્વં પણ્ડુ ચેવ, ન ચ તે ભત્તં રુચ્ચતિ. **ન ચ મેતાદિસો વણ્ણો**તિ પથવિતલે વા દેવલોકે વા ન ચ તાદિસો વણ્ણો અઞ્ઞસ્સ કસ્સચિ અત્થિ, યાદિસો એતસ્સ ગુણવણ્ણો પત્થટો. **અયમેસો તમોનુદો**તિ યં નિસ્સાય તવ દોહળો ઉપ્પન્નો, અયમેવ સો સબ્બલોકસ્સ તમોનુદો. **પુના**તિ પુન એતસ્સ દસ્સનં નામ દુલ્લભન્તિ વદતિ.

વિમલાપિ તં દિસ્વા પટિસન્થારં અકાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૬૦૭દિસ્વાન તં વિમલા ભૂરિપઞ્ઞં, દસઙ્ગુલી અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા;
હટ્ઠેન ભાવેન પતીતરૂપા, ઇચ્ચબ્રવિ કુરૂનં કત્તુસેટ્ઠ’’ન્તિ.

તત્થ **હટ્ઠેન ભાવેના**તિ પહટ્ઠેન ચિત્તેન. **પતીતરૂપા**તિ સોમનસ્સજાતા.

ઇતો પરં વિમલાય ચ મહાસત્તસ્સ ચ વચનપ્પટિવચનગાથા –

૧૬૦૮અદિટ્ઠપુબ્બં દિસ્વાન, મચ્ચો મચ્ચુભયટ્ટિતો;
બ્યમ્હિતો નાભિવાદેસિ, નયિદં પઞ્ઞવતામિવ.

૧૬૦૯ન ચમ્હિ બ્યમ્હિતો નાગિ, ન ચ મચ્ચુભયટ્ટિતો;
ન વજ્ઝો અભિવાદેય્ય, વજ્ઝં વા નાભિવાદયે.

૧૬૧૦કથં નો અભિવાદેય્ય, અભિવાદાપયેથ વે;
યં નરો હન્તુમિચ્છેય્ય, તં કમ્મં નુપપજ્જતિ.

૧૬૧૧એવમેતં યથા બ્રૂસિ, સચ્ચં ભાસસિ પણ્ડિત;
ન વજ્ઝો અભિવાદેય્ય, વજ્ઝં વા નાભિવાદયે.

૧૬૧૨કથં નો અભિવાદેય્ય, અભિવાદાપયેથ વે;
યં નરો હન્તુમિચ્છેય્ય, તં કમ્મં નુપપજ્જતિ.

૧૬૧૩અસસ્સતં સસ્સતં નુ તવયિદં, ઇદ્ધી જુતી બલવીરિયૂપપત્તિ;
પુચ્છામિ તં નાગકઞ્ઞેતમત્થં, કથં નુ તે લદ્ધમિદં વિમાનં.

૧૬૧૪અધિચ્ચલદ્ધં પરિણામજં તે, સયંકતં ઉદાહુ દેવેહિ દિન્નં;
અક્ખાહિ મે નાગકઞ્ઞેતમત્થં, યથેવ તે લદ્ધમિદં વિમાનં.

૧૬૧૫નાધિચ્ચલદ્ધં ન પરિણામજં મે, ન સયંકથં નાપિ દેવેહિ દિન્નં;
સકેહિ કમ્મેહિ અપાપકેહિ, પુઞ્ઞેહિ મે લદ્ધમિદં વિમાનં.

૧૬૧૬કિં તે વતં કિં પન બ્રહ્મચરિયં, કિસ્સ સુચિણ્ણસ્સ અયં વિપાકો;
ઇદ્ધી જુતી બલવીરિયૂપપત્તિ, ઇદઞ્ચ તે નાગિ મહાવિમાનં.

૧૬૧૭અહઞ્ચ ખો સામિકો ચાપિ મય્હં, સદ્ધા ઉભો દાનપતી અહુમ્હા;
ઓપાનભૂતં મે ઘરં તદાસિ, સન્તપ્પિતા સમણબ્રાહ્મણા ચ.

૧૬૧૮માલઞ્ચ ગન્ધઞ્ચ વિલેપનઞ્ચ, પદીપિયં સેય્યમુપસ્સયઞ્ચ;
અચ્છાદનં સાયનમન્નપાનં, સક્કચ્ચ દાનાનિ અદમ્હ તત્થ.

૧૬૧૯તં મે વતં તં પન બ્રહ્મચરિયં, તસ્સ સુચિણ્ણસ્સ અયં વિપાકો;
ઇદ્ધી જુતી બલવીરિયૂપપત્તિ, ઇદઞ્ચ મે ધીર મહાવિમાનં.

૧૬૨૦એવં ચે તે લદ્ધમિદં વિમાનં, જાનાસિ પુઞ્ઞાનં ફલૂપપત્તિં;
તસ્મા હિ ધમ્મં ચર અપ્પમત્તા, યથા વિમાનં પુન માવસેસિ.

૧૬૨૧નયિધ સન્તિ સમણબ્રાહ્મણા ચ, યેસન્નપાનાનિ દદેમુ કત્તે;
અક્ખાહિ મે પુચ્છિતો એતમત્થં, યથા વિમાનં પુન માવસેમ.

૧૬૨૨ભોગી હિ તે સન્તિ ઇધૂપપન્ના, પુત્તા ચ દારા અનુજીવિનો ચ;
તેસુ તુવં વચસા કમ્મુના ચ, અસમ્પદુટ્ઠા ચ ભવાહિ નિચ્ચં.

૧૬૨૩એવં તુવં નાગિ અસમ્પદોસં, અનુપાલય વચસા કમ્મુના ચ;
ઠત્વા ઇધ યાવતાયુકં વિમાને, ઉદ્ધં ઇતો ગચ્છસિ દેવલોકં.

૧૬૨૪અદ્ધા હિ સો સોચતિ રાજસેટ્ઠો, તયા વિના યસ્સ તુવં સજિબ્બો;
દુક્ખૂપનીતોપિ તયા સમેચ્ચ, વિન્દેય્ય પોસો સુખમાતુરોપિ.

૧૬૨૫અદ્ધા સતં ભાસસિ નાગિ ધમ્મં, અનુત્તરં અત્થપદં સુચિણ્ણં;
એતાદિસિયાસુ હિ આપદાસુ, પઞ્ઞાયતે માદિસાનં વિસેસો.

૧૬૨૬અક્ખાહિ નો તાયં મુધા નુ લદ્ધો, અક્ખેહિ નો તાયં અજેસિ જૂતે;
ધમ્મેન લદ્ધો ઇતિ તાયમાહ, કથં નુ ત્વં હત્થમિમસ્સ માગતો.

૧૬૨૭યો મિસ્સરો તત્થ અહોસિ રાજા, તમાયમક્ખેહિ અજેસિ જૂતે;
સો મં જિતો રાજા ઇમસ્સદાસિ, ધમ્મેન લદ્ધોસ્મિ અસાહસેના''તિ.

ઇમાસં ગાથાનં અત્થો હેટ્ઠા વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બો.

મહાસત્તસ્સ વચનં સુત્વા અતિરેકતરં તુટ્ઠા વિમલા મહાસત્તં ગહેત્વા સહસ્સગન્ધોદકઘટેહિ ન્હાપેત્વા ન્હાનકાલે મહાસત્તસ્સ દિબ્બદુસ્સદિબ્બગન્ધમાલાદીનિ દત્વા અલઙ્કતપ્પટિયત્તકાલે દિબ્બભોજનં ભોજેસિ. મહાસત્તો ભુત્તભોજનો અલઙ્કતાસનં પઞ્ઞાપેત્વા અલઙ્કતધમ્માસને નિસીદિત્વા બુદ્ધલીલાય ધમ્મં દેસેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૬૨૮યથેવ વરુણો નાગો, પઞ્હં પુચ્છિત્થ પણ્ડિતં;
તથેવ નાગકઞ્ઞાપિ, પઞ્હં પુચ્છિત્થ પણ્ડિતં.

૧૬૨૯યથેવ વરુણં નાગં, ધીરો તોસેસિ પુચ્છિતો;
તથેવ નાગકઞ્ઞમ્પિ, ધીરો તોસેસિ પુચ્છિતો.

૧૬૩૦.ઉભોપિ તે અત્તમને વિદિત્વા, મહોરગં નાગકઞ્ઞઞ્ચ ધીરો;
અછમ્ભી અભીતો અલોમહટ્ઠો, ઇચ્ચબ્રવિ વરુણં નાગરાજાનં.

૧૬૩૧.મા રોધયિ નાગ આયાહમસ્મિ, યેન તવત્થો ઇદં સરીરં;
હદયેન મંસેન કરોહિ કિચ્ચં, સયં કરિસ્સામિ યથામતિ તે''તિ.

તત્થ **અછમ્ભી**તિ નિક્કમ્પો. **અલોમહટ્ઠો**તિ ભયેન અહટ્ઠલોમો. **ઇચ્ચબ્રવી**તિ વીમંસનવસેન ઇતિ અબ્રવિ. **મા રોધયી**તિ ''મિત્તદુબ્ભિકમ્મં કરોમી''તિ મા ભાયિ, ''કથં નુ ખો ઇમં ઇદાનિ મારેસ્સામી''તિ વા મા ચિન્તયિ. **નાગા**તિ વરુણં આલપતિ. **આયાહમસ્મી**તિ આયો અહં અસ્મિ, અયમેવ વા પાઠો. **સયં કરિસ્સામી**તિ સચે ત્વં ''ઇમસ્સ સન્તિકે ઇદાનિ ધમ્મો મે સુતો''તિ મં મારેતું ન વિસહસિ, અહમેવ યથા તવ અજ્ઝાસયો, તથા સયં કરિસ્સામીતિ.

નાગરાજા આહ –

૧૬૩૨.પઞ્ઞા હવે હદયં પણ્ડિતાનં, તે ત્યમ્હ પઞ્ઞાય મયં સુતુટ્ઠા;
અનૂનનામો લભતજ્જ દારં, અજ્જેવ તં કુરુયો પાપયાતૂ''તિ.

તત્થ **તે ત્યમ્હા**તિ તે મયં તવ પઞ્ઞાય સુતુટ્ઠા. **અનૂનનામો**તિ સમ્પુણ્ણનામો પુણ્ણકો યક્ખસેનાપતિ. **લભતજ્જ દારન્તિ** લભતુ અજ્જ દારં, દદામિ અસ્સ ધીતરં ઇરન્ધતિં. **પાપયાતૂ**તિ અજ્જેવ તં કુરુરટ્ઠં પુણ્ણકો પાપેતુ.

એવઞ્ચ પન વત્વા વરુણો નાગરાજા ઇરન્ધતિં પુણ્ણકસ્સ અદાસિ. સો તં લભિત્વા તુટ્ઠચિત્તો મહાસત્તેન સદ્ધિં સલ્લપિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૬૩૩.સ પુણ્ણકો અત્તમનો ઉદગ્ગો, ઇરન્ધતિં નાગકઞ્ઞં લભિત્વા;
હટ્ઠેન ભાવેન પતીતરૂપો, ઇચ્ચબ્રવિ કુરૂનં કત્તુસેટ્ઠં.

૧૬૩૪.ભરિયાય મં ત્વં અકરિ સમઙ્ગિં, અહઞ્ચ તે વિધુર કરોમિ કિચ્ચં;
ઇદઞ્ચ તે મણિરતનં દદામિ, અજ્જેવ તં કુરુયો પાપયામી''તિ.

તત્થ **મણિરતનન્તિ** પણ્ડિત, અહં તવ ગુણેસુ પસન્નો અરહામિ તવ અનુચ્છવિકં કિચ્ચં કાતું, તસ્મા ઇમઞ્ચ તે ચક્કવત્તિપરિભોગં મણિરતનં દેમિ, અજ્જેવ તં ઇન્દપત્થં પાપેમીતિ.

અથ મહાસત્તો તસ્સ થુતિં કરોન્તો ઇતરં ગાથમાહ –

૧૬૩૫.અજેય્યમેસા તવ હોતુ મેત્તિ, ભરિયાય કચ્ચાન પિયાય સદ્ધિં;
આનન્દિ વિત્તો સુમનો પતીતો, દત્વા મણિં મઞ્ચ નયિન્દપત્થ''ન્તિ.

તત્થ **અજેય્યમેસા**તિ એસા તવ ભરિયાય સદ્ધિં પિયસંવાસમેત્તિ અજેય્યા હોતુ. ''આનન્દિ વિત્તો''તિઆદીહિ પીતિસમઙ્ગિભાવમેવસ્સ વદતિ. **નયિન્દપત્થન્તિ** નય ઇન્દપત્થં.

તં સુત્વા પુણ્ણકો તથા અકાસિ. તેન વુત્તં –

૧૬૩૬સ પુણ્ણકો કુરૂનં કત્તુસેટ્ઠં, નિસીદયી પુરતો આસનસ્મિં;
આદાય કત્તારમનોમપઞ્ઞં, ઉપાનયી નગરં ઇન્દપત્થં.

૧૬૩૭મનો મનુસ્સસ્સ યથાપિ ગચ્છે, તતોપિસ્સ ખિપ્પતરં અહોસિ;
સ પુણ્ણકો કુરૂનં કત્તુસેટ્ઠં, ઉપાનયી નગરં ઇન્દપત્થં.

૧૬૩૮એતિન્દપત્થં નગરં પદિસ્સતિ, રમ્માનિ ચ અમ્બવનાનિ ભાગસો;
અહઞ્ચ ભરિયાય સમઙ્ગિભૂતો, તુવઞ્ચ પત્તોસિ સકં નિકેત''ન્તિ.

તત્થ **યથાપિ ગચ્છે**તિ મનો નામ કિઞ્ચાપિ ન ગચ્છતિ, દૂરે આરમ્મણં ગણ્હન્તો પન ગતોતિ વુચ્ચતિ, તસ્મા મનસ્સ આરમ્મણગ્ગહણતોપિ ખિપ્પતરં તસ્સ મનોમયસિન્ધવસ્સ ગમનં અહોસીતિ એવમેત્થ અત્થો દટ્ઠબ્બો. **એતિન્દપત્થ**ન્તિ અસ્સપિટ્ઠે નિસિન્નોયેવસ્સ દસ્સેન્તો એવમાહ. **સકં નિકેત**ન્તિ ત્વઞ્ચ અત્તનો નિવેસનં સમ્પત્તોતિ આહ.

તસ્મિં પન દિવસે પચ્ચૂસકાલે રાજા સુપિનં અદ્દસ. એવરૂપો સુપિનો અહોસિ – રઞ્ઞો નિવેસનદ્વારે પઞ્ઞાક્ખન્ધો સીલમયસાખો પઞ્ચગોરસફલો અલઙ્કતહત્થિગવાસ્સપટિચ્છન્નો મહારુક્ખો ઠિતો. મહાજનો તસ્સ સક્કારં કત્વા અઞ્જલિં પગ્ગય્હ નમસ્સમાનો અટ્ઠાસિ. અથેકો કણ્હપુરિસો ફરુસો રત્તસાટકનિવત્થો રત્તપુપ્ફકણ્ણધરો આવુધહત્થો આગન્ત્વા મહાજનસ્સ પરિદેવન્તસ્સેવ તં રુક્ખં સમૂલં છિન્દિત્વા આકડ્ઢન્તો આદાય ગન્ત્વા પુન તં આહરિત્વા પકતિટ્ઠાનેયેવ ઠપેત્વા પક્કામીતિ. રાજા તં સુપિનં પરિગ્ગણ્હન્તો ''મહારુક્ખો વિય ન અઞ્ઞો કોચિ, વિધુરપણ્ડિતો. મહાજનસ્સ પરિદેવન્તસ્સેવ તં સમૂલં છિન્દિત્વા આદાય ગતપુરિસો વિય ન અઞ્ઞો કોચિ, પણ્ડિતં ગહેત્વા ગતમાણવો. પુન તં આહરિત્વા પકતિટ્ઠાનેયેવ ઠપેત્વા ગતો વિય સો માણવો પુન તં પણ્ડિતં આનેત્વા ધમ્મસભાય દ્વારે ઠપેત્વા પક્કમિસ્સતિ. અદ્ધા અજ્જ મયં પણ્ડિતં પસ્સિસ્સામા''તિ સન્નિટ્ઠાનં કત્વા સોમનસ્સપત્તો સકલનગરં અલઙ્કારાપેત્વા ધમ્મસભં સજ્જાપેત્વા અલઙ્કતરતનમણ્ડપે ધમ્માસનં પઞ્ઞાપેત્વા એકસતરાજઅમચ્ચગણનગરવાસિજાનપદપરિવુતો ''અજ્જ તુમ્હે પણ્ડિતં પસ્સિસ્સથ, મા સોચિત્થા''તિ મહાજનં અસ્સાસેત્વા પણ્ડિતસ્સ આગમનં ઓલોકેન્તો ધમ્મસભાયં નિસીદિ. અમચ્ચાદયોપિ નિસીદિંસુ. તસ્મિં ખણે પુણ્ણકોપિ પણ્ડિતં ઓતારેત્વા ધમ્મસભાય દ્વારે પરિસમજ્ઝેયેવ ઠપેત્વા ઇરન્ધતિં આદાય દેવનગરમેવ ગતો. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૬૩૯ન પુણ્ણકો કુરૂનં કત્તુસેટ્ઠં, ઓરોપિય ધમ્મસભાય મજ્ઝે;
આજઞ્ઞમારુય્હ અનોમવણ્ણો, પક્કામિ વેહાયસમન્તલિક્ખે.

૧૬૪૦તં દિસ્વા રાજા પરમપ્પતીતો, ઉટ્ઠાય બાહાહિ પલિસ્સજિત્વા;
અવિકમ્પયં ધમ્મસભાય મજ્ઝે, નિસીદયી પમુખમાસનસ્મિ''ન્તિ.

તત્થ **અનોમવણ્ણો**તિ અહીનવણ્ણો ઉત્તમવણ્ણો. **અવિકમ્પય**ન્તિ ભિક્ખવે, સો રાજા પણ્ડિતં પલિસ્સજિત્વા મહાજનમજ્ઝે અવિકમ્પન્તો અનોલીયન્તોયેવ હત્થે ગહેત્વા અત્તનો અભિમુખં કત્વા અલઙ્કતધમ્માસને

નિસીદાપેસિ.

અથ રાજા તેન સદ્ધિં સમ્મોદિત્વા મધુરપટિસન્થારં કરોન્તો ગાથમાહ –

૧૬૪૧ત્વં નો વિનેતાસિ રથંવ નદ્ધં, નન્દન્તિ તં કુરુયો દસ્સનેન;
અક્ખાહિ મે પુચ્છિતો એતમત્થં, કથં પમોક્ખો અહુ માણવસ્સા''તિ.

તત્થ **નદ્ધન્તિ** યથા નદ્ધં રથં સારથિ વિનેતિ, એવં ત્વં અમ્હાકં કારણેન નયેન હિતકિરિયાસુ વિનેતા. **નન્દન્તિ ત**ન્તિ તં દિસ્વાવ ઇમે કુરુરટ્ઠવાસિનો તવ દસ્સનેન નન્દન્તિ. **માણવસ્સા**તિ માણવસ્સ સન્તિકા કથં તવ પમોક્ખો અહોસિ? યો વા તં મુઞ્ચન્તસ્સ માણવસ્સ પમોક્ખો, સો કેન કારણેન અહોસીતિ અત્થો.

મહાસત્તો આહ –

૧૬૪૨યં માણવોત્યાભિવદી જનિન્દ, ન સો મનુસ્સો નરવીરસેટ્ઠ;
યદિ તે સુતો પુણ્ણકો નામ યક્ખો, રઞ્ઞો કુવેરસ્સ હિ સો સજિબ્બો.

૧૬૪૩ભૂમિન્ધરો વરુણો નામ નાગો, બ્રહા સુચી વણ્ણબલૂપપન્નો;
તસ્સાનુજં ધીતરં કામયાનો, ઇરન્ધતી નામ સા નાગકઞ્ઞા.

૧૬૪૪તસ્સા સુમજ્ઝાય પિયાય હેતુ, પતારયિત્થ મરણાય મય્હં;
સો ચેવ ભરિયાય સમઙ્ગિભૂતો, અહઞ્ચ અનુઞ્ઞાતો મણિ ચ લદ્ધો''તિ.

તત્થ **યં માણવોત્યાભિવદી**તિ જનિન્દ યં ત્વં ''માણવો''તિ અભિવદસિ. **ભૂમિન્ધરો**તિ ભૂમિન્ધરનાગભવનવાસી. **સા નાગકઞ્ઞા**તિ યં નાગકઞ્ઞં સો પત્થયમાનો મમ મરણાય પતારયિ ચિત્તં પવત્તેસિ, સા નાગકઞ્ઞા ઇરન્ધતી નામ. **પિયાય હેતૂ**તિ મહારાજ, સો હિ નાગરાજા ચતુપ્પોસથિકપઞ્હવિસ્સજ્જને પસન્નો મં મણિના પૂજેત્વા નાગભવનં ગતો વિમલાય નામ દેવિયા તં મણિં અદિસ્વા ''દેવ, કુહિં મણી''તિ પુચ્છિતો મમ ધમ્મકથિકભાવં વણ્ણેસિ. સા મય્હં ધમ્મકથં સોતુકામા હુત્વા મમ હદયે દોહળં ઉપ્પાદેસિ. નાગરાજા દુગ્ગહિતેન પન ધીતરં ઇરન્ધતિં આહ – ''માતા, તે વિધુરસ્સ હદયમંસે દોહળિની, તસ્સ હદયમંસં આહરિતું સમત્થં સામિકં પરિયેસાહી''તિ. સા પરિયેસન્તી વેસ્સવણસ્સ ભાગિનેય્યં પુણ્ણકં નામ યક્ખં દિસ્વા તં અત્તનિ પટિબદ્ધચિત્તં ઞત્વા પિતુ સન્તિકં નેસિ. અથ નં સો ''વિધુરપણ્ડિતસ્સ હદયમંસં આહરિતું સક્કોન્તો ઇરન્ધતિં લભિસ્સસી''તિ આહ. પુણ્ણકો વેપુલ્લપબ્બતતો ચક્કવત્તિપરિભોગં મણિરતનં આહરિત્વા તુમ્હેહિ સદ્ધિં જૂતં કીળિત્વા મં જિનિત્વા લભિ. અહઞ્ચ મમ નિવેસને તીહં વસાપેત્વા મહન્તં સક્કારં અકાસિં. સોપિ મં અસ્સવાલધિં ગાહાપેત્વા હિમવન્તે રુક્ખેસુ ચ પબ્બતેસુ ચ પોથેત્વા મારેતું અસક્કોન્તો સત્તમે વાતક્ખન્ધે વેરમ્ભવાતમુખે ચ પક્ખન્દિત્વા અનુપુબ્બેન સટ્ઠિયોજનુબ્બેધે કાળાગિરિમત્થકે ઠપેત્વા સીહવેસાદિવસેન ઇદઞ્ચિદઞ્ચ રૂપં કત્વાપિ મારેતું અસક્કોન્તો મયા અત્તનો મારણકારણં પુટ્ઠો આચિક્ખિ. અથસ્સાહં સાધુનરધમ્મે કથેસિં. તં સુત્વા પસન્નચિત્તો મં ઇધ આનેતુકામો અહોસિ.

અથાહં તં આદાય નાગભવનં ગન્ત્વા નાગરઞ્ઞો ચ વિમલાય ચ ધમ્મં દેસેસિં. તતો નાગરાજા ચ વિમલા ચ સબ્બનાગપરિસા ચ પસીદિંસુ. નાગરાજા તત્થ મયા છાહં વુત્થકાલે ઇરન્ધતિં પુણ્ણકસ્સ અદાસિ. સો તં

લભિત્વા પસન્નચિત્તો હુત્વા મં મણિરતનેન પૂજેત્વા નાગરાજેન આણત્તો મનોમયસિન્ધવં આરોપેત્વા સયં મજ્ઝિમાસને નિસીદિત્વા ઇરન્ધતિં પચ્છિમાસને નિસીદાપેત્વા મં પુરિમાસને નિસીદાપેત્વા ઇધાગન્ત્વા પરિસમજ્ઝે ઓતારેત્વા ઇરન્ધતિં આદાય અત્તનો નગરમેવ ગતો. એવં, મહારાજ, સો પુણ્ણકો તસ્સા સુમજ્ઝાય પિયાય હેતુ પતારયિત્થ મરણાય મય્હં. અથેવં મં નિસ્સાય સો ચેવ ભરિયાય સમઙ્ગિભૂતો, મમ ધમ્મકથં સુત્વા પસન્નેન નાગરાજેન અહઞ્ચ અનુઞ્ઞાતો, તસ્સ પુણ્ણકસ્સ સન્તિકા અયં સબ્બકામદદો ચક્કવત્તિપરિભોગમણિ ચ લદ્ધો, ગણ્હથ, દેવ, ઇમં મણિન્તિ રઞ્ઞો રતનં અદાસિ.

તતો રાજા પચ્ચૂસકાલે અત્તના દિટ્ઠસુપિનં નગરવાસીનં કથેતુકામો ''ભોન્તો, નગરવાસિનો અજ્જ મયા દિટ્ઠસુપિનં સુણાથા''તિ વત્વા આહ –

૧૬૪૫રુક્ખો હિ મય્હં પદ્વારે સુજાતો, પઞ્ઞાક્ખન્ધો સીલમયસ્સ સાખા;
અત્થે ચ ધમ્મે ચ ઠિતો નિપાકો, ગવપ્ફલો હત્થિગવાસ્સછન્નો.

૧૬૪૬નચ્ચગીતતૂરિયાભિનાદિતે, ઉચ્છિજ્જ સેનં પુરિસો અહાસિ;
સો નો અયં આગતો સન્નિકેતં, રુક્ખસ્સિમસ્સાપચિતિં કરોથ.

૧૬૪૭યે કેચિ વિત્તા મમ પચ્ચયેન, સબ્બેવ તે પાતુકરોન્તુ અજ્જ;
તિબ્બાનિ કત્વાન ઉપાયનાનિ, રુક્ખસ્સિમસ્સાપચિતિં કરોથ.

૧૬૪૮યે કેચિ બદ્ધા મમ અત્થિ રટ્ઠે, સબ્બેવ તે બન્ધના મોચયન્તુ;
યથેવયં બન્ધનસ્મા પમુત્તો, એવમેતે મુઞ્ચરે બન્ધનસ્મા.

૧૬૪૯ઉન્નઙ્ગલા માસમિમં કરોન્તુ, મંસોદનં બ્રાહ્મણા ભક્ખયન્તુ;
અમજ્જપા મજ્જરહા પિવન્તુ, પુણ્ણાહિ થાલાહિ પલિસ્સુતાહિ.

૧૬૫૦મહાપથં નિચ્ચ સમવ્હયન્તુ, તિબ્બઞ્ચ રક્ખં વિદહન્તુ રટ્ઠે;
યથાઞ્ઞમઞ્ઞં ન વિહેઠયેય્યું, રુક્ખસ્સિમસ્સાપચિતિં કરોથા''તિ.

તત્થ **સીલમયસ્સ સાખા**તિ એતસ્સ રુક્ખસ્સ સીલમયા સાખા. **અત્થે ચ ધમ્મેચા**તિ વડ્ઢિયઞ્ચ સભાવે ચ. **ઠિતો નિપાકો**તિ સો પઞ્ઞામયરુક્ખો પતિટ્ઠિતો. **ગવપ્ફલો**તિ પઞ્ચવિધગોરસફલો. **હત્થિગવાસ્સછન્નો**તિ અલઙ્કતહત્થિગવાસ્સેહિ સઞ્છન્નો. **નચ્ચગીતતૂરિયાભિનાદિતે**તિ અથ તસ્સ રુક્ખસ્સ પૂજં કરોન્તેન મહાજનેન તસ્મિં રુક્ખે એતેહિ નચ્ચાદીહિ અભિનાદિતે. **ઉચ્છિજ્જ સેનં પુરિસો અહાસી**તિ એકો કણ્હપુરિસો આગન્ત્વા તં રુક્ખં ઉચ્છિજ્જ પરિવારેત્વા ઠિતં સેનં પલાપેત્વા અહાસિ ગહેત્વા ગતો. પુન સો રુક્ખો આગન્ત્વા અમ્હાકં નિવેસનદ્વારયેવ ઠિતો. સો નો અયં રુક્ખસદિસો પણ્ડિતો સન્નિકેતં આગતો. ઇદાનિ સબ્બેવ તુમ્હે રુક્ખસ્સ ઇમસ્સ અપચિતિં કરોથ, મહાસક્કારં પવત્તેથ.

મમ પચ્ચયેનાતિ અમ્ભો, અમચ્ચા યે કેચિ મં નિસ્સાય લદ્ધેન યસેન **વિત્તા** તુટ્ઠચિત્તા, તે સબ્બે અત્તનો વિત્તં પાતુકરોન્તુ. **તિબ્બાની**તિ બહલાનિ મહન્તાનિ. **ઉપાયનાની**તિ પણ્ણાકારે. **યે કેચી**તિ અન્તમસો કીળનત્થાય બદ્ધે મિગપક્ખિનો ઉપાદાય. **મુઞ્ચરે**તિ મુઞ્ચન્તુ. **ઉન્નઙ્ગલા માસમિમં કરોન્તૂ**તિ ઇમં માસં કસનનઙ્ગલાનિ ઉસ્સાપેત્વા

એકમન્તે ઠપેત્વા નગરે ભેરિં ચરાપેત્વા સબ્બેવ મનુસ્સા મહાછણં કરોન્તુ. **ભક્ખયન્તૂ**તિ ભુઞ્જન્તુ. **અમજ્જપા**તિ એત્થ **અ**-કારો નિપાતમત્તં, મજ્જપા પુરિસા મજ્જરહા અત્તનો અત્તનો આપાનટ્ઠાનેસુ નિસિન્ના પિવન્તૂતિ અત્થો. **પુણ્ણાહિ થાલાહી**તિ પુણ્ણેહિ થાલેહિ. **પલિસ્સુતાહી**તિ અતિપુણ્ણત્તા પગ્ઘરમાનેહિ. **મહાપથં નિચ્ચ સમવ્હયન્તૂ**તિ અન્તોનગરે અલઙ્કતમહાપથં રાજમગ્ગં નિસ્સાય ઠિતા વેસિયા નિચ્ચકાલં કિલેસવસેન કિલેસત્થિકં જનં અવ્હયન્તૂતિ અત્થો. **તિબ્બન્તિ** ગાળ્હં. **યથા**તિ યથા રક્ખસ્સ સુસંવિહિતત્તા ઉન્નઙ્ગલા હુત્વા રુક્ખસ્સિમસ્સ અપચિતિં કરોન્તા અઞ્ઞમઞ્ઞં ન વિહેઠયેય્યું, એવં રક્ખં સંવિદહન્તૂતિ અત્થો.

એવં રઞ્ઞા વુત્તે –

૧૬૫૧.ઓરોધા ચ કુમારા ચ, વેસિયાના ચ બ્રાહ્મણા;
બહું અન્નઞ્ચ પાનઞ્ચ, પણ્ડિતસ્સાભિહારયું.

૧૬૫૨.હત્થારોહા અનીકટ્ઠા, રથિકા પત્તિકારકા;
બહું અન્નઞ્ચ પાનઞ્ચ, પણ્ડિતસ્સાભિહારયું.

૧૬૫૩.સમાગતા જાનપદા, નેગમા ચ સમાગતા;
બહું અન્નઞ્ચ પાનઞ્ચ, પણ્ડિતસ્સાભિહારયું.

૧૬૫૪બહુજનો પસન્નોસિ, દિસ્વા પણ્ડિતમાગતે;
પણ્ડિતમ્હિ અનુપ્પત્તે, ચેલુક્ખેપો પવત્તથા''તિ.

તત્થ **અભિહારયુન્તિ** એવં રઞ્ઞા આણત્તા મહાછણં પટિયાદેત્વા સબ્બે સત્તે બન્ધના મોચેત્વા એતે સબ્બે ઓરોધાદયો નાનપ્પકારં પણ્ણાકારં સજ્જેત્વા તેન સદ્ધિં અન્નઞ્ચ પાનઞ્ચ પણ્ડિતસ્સ પેસેસું. **પણ્ડિતમાગતે**તિ પણ્ડિતે આગતે તં પણ્ડિતં દિસ્વા બહુજનો પસન્નો અહોસિ.

છણો માસેન ઓસાનં અગમાસિ. તતો મહાસત્તો બુદ્ધકિચ્ચં સાધેન્તો વિય મહાજનસ્સ ધમ્મં દેસેન્તો રાજાનઞ્ચ અનુસાસન્તો દાનાદીનિ પુઞ્ઞાનિ કત્વા યાવતાયુકં ઠત્વા આયુપરિયોસાને સગ્ગપરાયણો અહોસિ. રાજાનં આદિં કત્વા સબ્બેપિ નગરવાસિનો પણ્ડિતસ્સોવાદે ઠત્વા દાનાદીનિ પુઞ્ઞાનિ કત્વા આયુપરિયોસાને સગ્ગપુરં પૂરયિંસુ.

સત્થા ઇમં ધમ્મદેસનં આહરિત્વા ''ન, ભિક્ખવે, ઇદાનેવ, પુબ્બેપિ તથાગતો પઞ્ઞાસમ્પન્નો ઉપાયકુસલોયેવા''તિ વત્વા જાતકં સમોધાનેસિ – ''તદા પણ્ડિતસ્સ માતાપિતરો મહારાજકુલાનિ અહેસું, જેટ્ઠભરિયા રાહુલમાતા, જેટ્ઠપુત્તો રાહુલો, વિમલા ઉપ્પલવણ્ણા, વરુણનાગરાજા સારિપુત્તો, સુપણ્ણરાજા મોગ્ગલ્લાનો, સક્કો અનુરુદ્ધો, ધનઞ્ચયકોરબ્યરાજા આનન્દો, પુણ્ણકો છન્નો, પરિસા બુદ્ધપરિસા, વિધુરપણ્ડિતો પન અહમેવ સમ્માસમ્બુદ્ધો અહોસિ''ન્તિ.

વિધુરજાતકવણ્ણના નવમા.

[૫૪૭] ૧૦. વેસ્સન્તરજાતકવણ્ણના

કુસ્સતી વરવણ્ણાભેતિ ઇદં સત્થા કપિલવત્થું ઉપનિસ્સાય નિગ્રોધારામે વિહરન્તો પોક્ખરવસ્સં આરબ્ભ કથેસિ. યદા હિ સત્થા પવત્તિતવરધમ્મચક્કો અનુક્કમેન રાજગહં ગન્ત્વા તત્થ હેમન્તં વીતિનામેત્વા ઉદાયિત્થેરેન મગ્ગદેસકેન વીસતિસહસ્સખીણાસવપરિવુતો પઠમગમનેન કપિલવત્થું અગમાસિ, તદા સક્યરાજાનો ''મયં અમ્હાકં ઞાતિસેટ્ઠં પસ્સિસ્સામા''તિ સન્નિપતિત્વા ભગવતો વસનટ્ઠાનં વીમંસમાના ''નિગ્રોધસક્કસ્સારામો રમણીયો''તિ સલ્લક્ખેત્વા તત્થ સબ્બં પટિજગ્ગનવિધિં કત્વા ગન્ધપુપ્ફાદિહત્થા પચ્ચુગ્ગમનં કરોન્તા સબ્બાલઙ્કારપ્પટિમણ્ડિતે દહરદહરે નાગરદારકે ચ નાગરદારિકાયો ચ પઠમં પહિણિંસુ, તતો રાજકુમારે ચ રાજકુમારિકાયો ચ. તેસં અન્તરા સામં ગન્ધપુપ્ફચુણ્ણાદીહિ સત્થારં પૂજેત્વા ભગવન્તં ગહેત્વા નિગ્રોધારામમેવ અગમિંસુ. તત્થ ભગવા વીસતિસહસ્સખીણાસવપરિવુતો પઞ્ઞત્તવરબુદ્ધાસને નિસીદિ. તદા હિ સાકિયા માનજાતિકા માનત્થદ્ધા. તે ''અયં સિદ્ધત્થકુમારો અમ્હેહિ દહરતરો, અમ્હાકં કનિટ્ઠો ભાગિનેય્યો પુત્તો નત્તા''તિ ચિન્તેત્વા દહરદહરે રાજકુમારે ચ રાજકુમારિકાયો ચ આહંસુ ''તુમ્હે ભગવન્તં વન્દથ, મયં તુમ્હાકં પિટ્ઠિતો નિસીદિસ્સામા''તિ.

તેસુ એવં અવન્દિત્વા નિસિન્નેસુ ભગવા તેસં અજ્ઝાસયં ઓલોકેત્વા ''ન મં ઞાતયો વન્દન્તિ, હન્દ ઇદાનેવ વન્દાપેસ્સામી''તિ અભિઞ્ઞાપાદકં ચતુત્થજ્ઝાનં સમાપજ્જિત્વા તતો વુટ્ઠાય આકાસં અબ્ભુગ્ગન્ત્વા તેસં સીસે પાદપંસું ઓકિરમાનો વિય કણ્ડમ્બરુક્ખમૂલે યમકપાટિહારિયસદિસં પાટિહારિયં અકાસિ. રાજા સુદ્ધોદનો તં અચ્છરિયં દિસ્વા આહ ''ભન્તે, તુમ્હાકં જાતદિવસે કાળદેવલસ્સ વન્દનત્થં ઉપનીતાનં વો પાદે પરિવત્તિત્વા બ્રાહ્મણસ્સ મત્થકે ઠિતે દિસ્વા અહં તુમ્હાકં પાદે વન્દિં, અયં મે પઠમવન્દના. પુનપિ વપ્પમઙ્ગલદિવસે જમ્બુચ્છાયાય સિરિસયને નિસિન્નાનં વો જમ્બુચ્છાયાય અપરિવત્તનં દિસ્વાપિ અહં તુમ્હાકં પાદે વન્દિં, અયં મે દુતિયવન્દના. ઇદાનિ ઇમં અદિટ્ઠપુબ્બં પાટિહારિયં દિસ્વાપિ તુમ્હાકં પાદે વન્દામિ, અયં મે તતિયવન્દના''તિ. રઞ્ઞા પન વન્દિતે અવન્દિત્વા ઠાતું સમત્થો નામ એકસાકિયોપિ નાહોસિ, સબ્બે વન્દિંસુયેવ.

ઇતિ ભગવા ઞાતયો વન્દાપેત્વા આકાસતો ઓતરિત્વા પઞ્ઞત્તવરબુદ્ધાસને નિસીદિ. નિસિન્ને ચ ભગવતિ સિખાપત્તો ઞાતિસમાગમો અહોસિ, સબ્બે એકગ્ગચિત્તા હુત્વા નિસીદિંસુ. તતો મહામેઘો ઉટ્ઠહિત્વા પોક્ખરવસ્સં વસ્સિ, તમ્બવણ્ણં ઉદકં હેટ્ઠા વિરવન્તં ગચ્છતિ. યે તેમેતુકામા, તે તેમેન્તિ. અતેમેતુકામસ્સ સરીરે એકબિન્દુમત્તમ્પિ ન પતતિ. તં દિસ્વા સબ્બે અચ્છરિયબ્ભુતચિત્તજાતા અહેસું. ''અહો અચ્છરિયં અહો અબ્ભુતં અહો બુદ્ધાનં મહાનુભાવતા, યેસં ઞાતિસમાગમે એવરૂપં પોક્ખરવસ્સં વસ્સી''તિ ભિક્ખૂ કથં સમુટ્ઠાપેસું. તં સુત્વા સત્થા ''ન, ભિક્ખવે, ઇદાનેવ, પુબ્બેપિ મમ ઞાતિસમાગમે મહામેઘો પોક્ખરવસ્સં વસ્સિયેવા''તિ વત્વા તેહિ યાચિતો અતીતં આહરિ.

અતીતે સિવિરટ્ઠે જેતુત્તરનગરે સિવિમહારાજા નામ રજ્જં કારેન્તો સઞ્ચયં નામ પુત્તં પટિલભિ. સો તસ્સ વયપ્પત્તસ્સ મદ્દરાજધીતરં ફુસ્સતિં નામ રાજકઞ્ઞં આનેત્વા રજ્જં નિય્યાદેત્વા ફુસ્સતિં અગ્ગમહેસિં અકાસિ. તસ્સા અયં પુબ્બયોગો – ઇતો એકનવુતિકપ્પે વિપસ્સી નામ સત્થા લોકે ઉદપાદિ. તસ્મિં બન્ધુમતિનગરં નિસ્સાય ખેમે મિગદાયે વિહરન્તે એકો રાજા રઞ્ઞો બન્ધુમસ્સ અનગ્ઘેન ચન્દનસારેન સદ્ધિં સતસહસ્સગ્ઘનિકં સુવણ્ણમાલં પેસેસિ. રઞ્ઞો પન દ્વે ધીતરો અહેસું. સો તં પણ્ણાકારં તાસં દાતુકામો હુત્વા ચન્દનસારં જેટ્ઠિકાય અદાસિ, સુવણ્ણમાલં કનિટ્ઠાય અદાસિ. તા ઉભોપિ ''ન મયં ઇમં અત્તનો સરીરે પિળન્ધિસ્સામ, સત્થારમેવ

પૂજેસ્સામા’’તિ ચિન્તેત્વા રાજાનં આહંસુ ‘‘તાત, ચન્દનસારેન ચ સુવણ્ણમાલાય ચ દસબલં પૂજેસ્સામા’’તિ. તં સુત્વા રાજા ‘‘સાધૂ’’તિ સમ્પટિચ્છિ. જેટ્ઠિકા સુખુમચન્દનચુણ્ણં કારેત્વા સુવણ્ણસમુગ્ગં પૂરેત્વા ગણ્હાપેસિ. કનિટ્ઠભગિની પન સુવણ્ણમાલં ઉરચ્છદમાલં કારાપેત્વા સુવણ્ણસમુગ્ગેન ગણ્હાપેસિ. તા ઉભોપિ મિગદાયવિહારં ગન્ત્વા જેટ્ઠિકા ચન્દનચુણ્ણેન દસબલસ્સ સુવણ્ણવણ્ણં સરીરં પૂજેત્વા સેસચુણ્ણાનિ ગન્ધકુટિયં વિકિરિત્વા ‘‘ભન્તે, અનાગતે તુમ્હાદિસસ્સ બુદ્ધસ્સ માતા ભવેય્ય’’ન્તિ પત્થનં અકાસિ. કનિટ્ઠભગિનીપિ તથાગતસ્સ સુવણ્ણવણ્ણં સરીરં સુવણ્ણમાલાય કતેન ઉરચ્છદેન પૂજેત્વા ‘‘ભન્તે, યાવ અરહત્તપ્પત્તિ, તાવ ઇદં પસાધનં મમ સરીરા મા વિગતં હોતૂ’’તિ પત્થનં અકાસિ. સત્થાપિ તાસં અનુમોદનં અકાસિ.

તા ઉભોપિ યાવતાયુકં ઠત્વા દેવલોકે નિબ્બત્તિંસુ. તાસુ જેટ્ઠભગિની દેવલોકતો મનુસ્સલોકં , મનુસ્સલોકતો દેવલોકં સંસરન્તી એકનવુતિકપ્પાવસાને અમ્હાકં બુદ્ધુપ્પાદકાલે બુદ્ધમાતા મહામાયાદેવી નામ અહોસિ. કનિટ્ઠભગિનીપિ તથેવ સંસરન્તી કસ્સપદસબલસ્સ કાલે કિકિસ્સ રઞ્ઞો ધીતા હુત્વા નિબ્બત્તિ. સા ચિત્તકમ્મકતાય વિય ઉરચ્છદમાલાય અલઙ્કતેન ઉરેન જાતત્તા ઉરચ્છદા નામ કુમારિકા હુત્વા સોળસવસ્સિકકાલે સત્થુ ભત્તાનુમોદનં સુત્વા સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠાય અપરભાગે ભત્તાનુમોદનં સુણન્તેનેવ પિતરા સોતાપત્તિફલં પત્તદિવસેયેવ અરહત્તં પત્વા પબ્બજિત્વા પરિનિબ્બાયિ. કિકિરાજાપિ અઞ્ઞા સત્ત ધીતરો લભિ. તાસં નામાનિ –

‘‘સમણી સમણગુત્તા ચ, ભિક્ખુની ભિક્ખદાયિકા;
ધમ્મા ચેવ સુધમ્મા ચ, સઙ્ઘદાસી ચ સત્તમી’’તિ.

તા ઇમસ્મિં બુદ્ધુપ્પાદે –

‘‘ખેમા ઉપ્પલવણ્ણા ચ, પટાચારા ચ ગોતમી;
ધમ્મદિન્ના મહામાયા, વિસાખા ચાપિ સત્તમી’’તિ.

તાસુ ફુસ્સતી સુધમ્મા નામ હુત્વા દાનાદીનિ પુઞ્ઞાનિ કત્વા વિપસ્સિસમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ કતાય ચન્દનચુણ્ણપૂજાય ફલેન રત્તચન્દનરસપરિપ્ફોસિતેન વિય સરીરેન જાતત્તા ફુસ્સતી નામ કુમારિકા હુત્વા દેવેસુ ચ મનુસ્સેસુ ચ સંસરન્તી અપરભાગે સક્કસ્સ દેવરઞ્ઞો અગ્ગમહેસી હુત્વા નિબ્બત્તિ. અથસ્સા યાવતાયુકં ઠત્વા પઞ્ચસુ પુબ્બનિમિત્તેસુ ઉપ્પન્નેસુ સક્કો દેવરાજા તસ્સા પરિક્ખીણાયુકતં ઞત્વા મહન્તેન યસેન તં આદાય નન્દનવનુય્યાનં ગન્ત્વા તત્થ તં અલઙ્કતસયનપિટ્ઠે નિસિન્નં સયં સયનપસ્સે નિસીદિત્વા એતદવોચ ‘‘ભદ્દે ફુસ્સતિ, તે દસ વરે દમ્મિ, તે ગણ્હસ્સૂ’’તિ વદન્તો ઇમસ્મિં ગાથાસહસ્સપટિમણ્ડિતે મહાવેસ્સન્તરજાતકે પઠમં ગાથમાહ –

૧૬૫૫ફુસ્સતી વરવણ્ણાભે, વરસ્સુ દસધા વરે;
પથબ્યા ચારુપુબ્બઙ્ગિ, યં તુય્હં મનસો પિય’’ન્તિ.

એવમેસા મહાવેસ્સન્તરધમ્મદેસના દેવલોકે પતિટ્ઠાપિતા નામ હોતિ.

તત્થ **ફુસ્સતી**તિ તં નામેનાલપતિ. **વરવણ્ણાભે**તિ વરાય વણ્ણાભાય સમન્નાગતે. **દસધા**તિ દસવિધે. **પથબ્યા**તિ પથવિયં ગહેતબ્બે કત્વા **વરસ્સુ** ગણ્હસ્સૂતિ વદતિ. **ચારુપુબ્બઙ્ગી**તિ ચારુના પુબ્બઙ્ગેન વરલક્ખણેન

સમન્નાગતે. **યં તુય્હં મનસો પિય**ન્તિ યં યં તવ મનસા પિયં, તં તં દસહિ કોટ્ઠાસેહિ ગણ્હાહીતિ વદતિ.

સા અત્તનો ચવનધમ્મતં અજાનન્તી પમત્તા હુત્વા દુતિયગાથમાહ –

૧૬૫૬દેવરાજ નમો ત્યત્થુ, કિં પાપં પકતં મયા;
રમ્મા ચાવેસિ મં ઠાના, વાતોવ ધરણીરુહ''ન્તિ.

તત્થ **નમો ત્યત્થૂ**તિ નમો તે અત્થુ. **કિં પાપ**ન્તિ કિં મયા તવ સન્તિકે પાપં પકતન્તિ પુચ્છતિ. **ધરણીરુહ**ન્તિ રુક્ખં.

અથસ્સા પમત્તભાવં ઞત્વા સક્કો દ્વે ગાથા અભાસિ –

૧૬૫૭ન ચેવ તે કતં પાપં, ન ચ મે ત્વમસિ અપ્પિયા;
પુઞ્ઞઞ્ચ તે પરિક્ખીણં, યેન તેવં વદામહં.

૧૬૫૮સન્તિકે મરણં તુય્હં, વિનાભાવો ભવિસ્સતિ;
પટિગ્ગણ્હાહિ મે એતે, વરે દસ પવેચ્છતો''તિ.

તત્થ **યેન તેવ**ન્તિ યેન તે એવં વદામિ. **તુય્હં વિનાભાવો**તિ તવ અમ્હેહિ સદ્ધિં વિયોગો ભવિસ્સતિ. **પવેચ્છતો**તિ દદમાનસ્સ.

સા સક્કસ્સ વચનં સુત્વા નિચ્છયેન અત્તનો મરણં ઞત્વા વરં ગણ્હન્તી આહ –

૧૬૫૯વરં ચે મે અદો સક્ક, સબ્બભૂતાનમિસ્સર;
સિવિરાજસ્સ ભદ્દન્તે, તત્થ અસ્સં નિવેસને.

૧૬૬૦નીલનેત્તા નીલભમુ, નીલક્ખી ચ યથા મિગી;
ફુસ્સતી નામ નામેન, તત્થપસ્સં પુરિન્દદ.

૧૬૬૧પુત્તં લભેથ વરદં, યાચયોગં અમચ્છરિં;
પૂજિતં પટિરાજૂહિ, કિત્તિમન્તં યસસ્સિનં.

૧૬૬૨ગબ્ભં મે ધારયન્તિયા, મજ્ઝિમઙ્ગં અનુન્નતં;
કુચ્છિ અનુન્નતો અસ્સ, ચાપંવ લિખિતં સમં.

૧૬૬૩થના મે નપ્પપતેય્યું, પલિતા ન સન્તુ વાસવ;
કાયે રજો ન લિમ્પેથ, વજ્ઝઞ્ચાપિ પમોચયે.

૧૬૬૪મયૂરકોઞ્ચાભિરુદે, નારિવરગણાયુતે;
ખુજ્જચેલાપકાકિણ્ણે, સૂતમાગધવણ્ણિતે.

૧૬૬૪.ચિત્રગ્ગળેરુઘુસિતે, સુરામંસપબોધને;
સિવિરાજસ્સ ભદ્દન્તે, તત્થસ્સં મહેસી પિયા''તિ.

તત્થ **સિવિરાજસ્સા**તિ સા સકલજમ્બુદીપતલં ઓલોકેન્તી અત્તનો અનુચ્છવિકં સિવિરઞ્ઞો નિવેસનં દિસ્વા તત્થ અગ્ગમહેસિભાવં પત્થેન્તી એવમાહ. **યથા મિગી**તિ એકવસ્સિકા હિ મિગપોતિકા નીલનેત્તા હોતિ, તેનેવમાહ. **તત્થપસ્સ**ન્તિ તત્થપિ ઇમિનાવ નામેન અસ્સં. **લભેથા**તિ લભેય્યં. **વરદ**ન્તિ અલઙ્કતસીસઅક્ખિયુગલહદયમંસરુધિરસેતચ્છત્તપુત્તદારેસુ યાચિતયાચિતસ્સ વરભણ્ડસ્સ દાયકં. **કુચ્છી**તિ ''મજ્ઝિમઙ્ગ''ન્તિ વુત્તં સરૂપતો દસ્સેતિ. **લિખિત**ન્તિ યથા છેકેન ધનુકારેન સમ્મા લિખિતં ધનુ અનુન્નતમજ્ઝં તુલાવટ્ટં સમં હોતિ, એવરૂપો મે કુચ્છિ ભવેય્ય.

નપ્પપતેય્યુન્તિ પતિત્વા લમ્બા ન ભવેય્યું. **પલિતા ન સન્તુ વાસવા**તિ વાસવ દેવસેટ્ઠ, પલિતાનિપિ મે સિરસ્મિં ન સન્તુ મા પઞ્ઞાયિંસુ. ''પલિતાનિ સિરોરુહા''તિપિ પાઠો. **વજ્ઝઞ્ચાપી**તિ કિબ્બિસકારકં રાજાપરાધિકં વજ્ઝપ્પત્તચોરં અત્તનો બલેન મોચેતું સમત્થા ભવેય્યં. ઇમિના અત્તનો ઇસ્સરિયભાવં દીપેતિ. **ભૂતમાગધવણ્ણિતે**તિ ભોજનકાલાદીસુ થુતિવસેન કાલં આરોચેન્તેહિ સૂતેહિ ચેવ માગધકેહિ ચ વણ્ણિતે. **ચિત્રગ્ગળેરુઘુસિતે**તિ પઞ્ચઙ્ગિકતૂરિયસદ્દસદિસં મનોરમં રવં રવન્તેહિ સત્તરતનવિચિત્તેહિ દ્વારકવાટેહિ ઉગ્ઘોસિતે. **સુરામંસપબોધને**તિ ''પિવથ, ખાદથા''તિ સુરામંસેહિ પબોધિયમાનજને એવરૂપે સિવિરાજસ્સ નિવેસને તસ્સ અગ્ગમહેસી ભવેય્યન્તિ ઇમે દસ વરે ગણ્હિ.

તત્થ સિવિરાજસ્સ અગ્ગમહેસિભાવો પઠમો વરો, નીલનેત્તતા દુતિયો, નીલભમુકતા તતિયો, ફુસ્સતીતિ નામં ચતુત્થો, પુત્તપટિલાભો પઞ્ચમો, અનુન્નતકુચ્છિતા છટ્ઠો, અલમ્બત્થનતા સત્તમો, અપલિતભાવો અટ્ઠમો, સુખુમચ્છવિભાવો નવમો, વજ્ઝપ્પમોચનસમત્થતા દસમો વરોતિ.

સક્કો આહ –

૧૬૬૫.''યે તે દસ વરા દિન્ના, મયા સબ્બઙ્ગસોભને;
સિવિરાજસ્સ વિજિતે, સબ્બે તે લચ્છસી વરે''તિ.

અથસ્સા સક્કો દેવરાજા ફુસ્સતિયા દસ વરે અદાસિ, દત્વા ચ પન ''ભદ્દે ફુસ્સતિ, તવ સબ્બે તે સમિજ્ઝન્તૂ''તિ વત્વા અનુમોદિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૬૬૬.ઇદં વત્વાન મઘવા, દેવરાજા સુજમ્પતિ;
ફુસ્સતિયા વરં દત્વા, અનુમોદિત્થ વાસવો''તિ.

તત્થ **અનુમોદિત્થા**તિ ''સબ્બે તે લચ્છસિ વરે''તિ એવં વરે દત્વા પમુદિતો તુટ્ઠમાનસો અહોસીતિ અત્થો.

દસવરકથા નિટ્ઠિતા.

હિમવન્તવણ્ણના

ઇતિ સા વરે ગહેત્વા તતો ચુતા મદ્દરઞ્ઞો અગ્ગમહેસિયા કુચ્છિમ્હિ નિબ્બત્તિ. જાયમાના ચ ચન્દનચુણ્ણપરિકિણ્ણેન વિય સરીરેન જાતા. તેનસ્સા નામગ્ગહણદિવસે ''ફુસ્સતી''ત્વેવ નામં કરિંસુ. સા મહન્તેન પરિવારેન વડ્ઢિત્વા સોળસવસ્સકાલે ઉત્તમરૂપધરા અહોસિ. અથ નં સિવિમહારાજા પુત્તસ્સ સઞ્જયકુમારસ્સ અત્થાય આનેત્વા તસ્સ છત્તં ઉસ્સાપેત્વા સોળસન્નં ઇત્થિસહસ્સાનં જેટ્ઠિકં કત્વા અગ્ગમહેસિટ્ઠાને ઠપેસિ. તેન વુત્તં –

''તતો ચુતા સા ફુસ્સતી, છત્તિયે ઉપપજ્જથ;
જેતુત્તરમ્હિ નગરે, સઞ્જયેન સમાગમી''તિ.

સા સઞ્જયસ્સ પિયા મનાપા અહોસિ. અથ નં સક્કો આવજ્જમાનો ''મયા ફુસ્સતિયા દિન્નવરેસુ નવ વરા સમિદ્ધા''તિ દિસ્વા ''એકો પન પુત્તવરો ન તાવ સમિજ્ઝતિ, તમ્પિસ્સા સમિજ્ઝાપેસ્સામી''તિ ચિન્તેસિ. તદા મહાસત્તો તાવતિંસદેવલોકે વસતિ, આયુ ચસ્સ પરિક્ખીણં અહોસિ. તં ઞત્વા સક્કો તસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા ''મારિસ, તયા મનુસ્સલોકં ગન્તું વટ્ટતિ, તત્થ સિવિરઞ્ઞો અગ્ગમહેસિયા કુચ્છિમ્હિ પટિસન્ધિં ગણ્હિતું વટ્ટતી''તિ વત્વા તસ્સ ચેવ અઞ્ઞેસઞ્ચ ચવનધમ્માનં સટ્ઠિસહસ્સાનં દેવપુત્તાનં પટિઞ્ઞં ગહેત્વા સકટ્ઠાનમેવ ગતો. મહાસત્તોપિ તતો ચવિત્વા તત્થુપપન્નો, સેસદેવપુત્તાપિ સટ્ઠિસહસ્સાનં અમચ્ચાનં ગેહેસુ નિબ્બત્તિંસુ. મહાસત્તે કુચ્છિગતે ફુસ્સતી દોહળિની હુત્વા ચતૂસુ નગરદ્વારેસુ નગરમજ્ઝે રાજનિવેસનદ્વારે ચાતિ છસુ ઠાનેસુ છ દાનસાલાયો કારાપેત્વા દેવસિકં છ સતસહસ્સાનિ વિસ્સજ્જેત્વા મહાદાનં દાતુકામા અહોસિ.

રાજા તસ્સા દોહળં સુત્વા નેમિત્તકે બ્રાહ્મણે પક્કોસાપેત્વા પુચ્છિ. નેમિત્તકા – ''મહારાજ, દેવિયા કુચ્છિમ્હિ દાનાભિરતો સત્તો ઉપ્પન્નો, દાનેન તિત્તિં ન ગમિસ્સતી''તિ વદિંસુ. તં સુત્વા રાજા તુટ્ઠમાનસો હુત્વા છ દાનસાલાયો કારાપેત્વા વુત્તપ્પકારં દાનં પટ્ઠપેસિ. બોધિસત્તસ્સ પટિસન્ધિગ્ગહણકાલતો પટ્ઠાય રઞ્ઞો આયસ્સ પમાણં નામ નાહોસિ. તસ્સ પુઞ્ઞાનુભાવેન સકલજમ્બુદીપરાજાનો પણ્ણાકારં પહિણિંસુ. દેવી મહન્તેન પરિવારેન ગબ્ભં ધારેન્તી દસમાસે પરિપુણ્ણે નગરં દટ્ઠુકામા હુત્વા રઞ્ઞો આરોચેસિ. રાજા નગરં દેવનગરં વિય અલઙ્કારાપેત્વા દેવિં રથવરં આરોપેત્વા નગરં પદક્ખિણં કારેસિ. તસ્સા વેસ્સાનં વીથિયા વેમજ્ઝં સમ્પત્તકાલે કમ્મજવાતા ચલિંસુ. અથ અમચ્ચા રઞ્ઞો આરોચેસું. તં સુત્વા વેસ્સવીથિયંયેવ તસ્સા સૂતિઘરં કારાપેત્વા વાસં ગણ્હાપેસિ. સા તત્થ પુત્તં વિજાયિ. તેન વુત્તં –

''દસ માસે ધારયિત્વાન, કરોન્તી પુરં પદક્ખિણં;
વેસ્સાનં વીથિયા મજ્ઝે, જનેસિ ફુસ્સતી મમ''ન્તિ. (ચરિયા॰ ૧.૭૬);

મહાસત્તો માતુ કુચ્છિતો નિક્ખન્તોયેવ વિસદો હુત્વા અક્ખીનિ ઉમ્મીલેત્વા નિક્ખમિ. નિક્ખન્તોયેવ ચ માતુ હત્થં પસારેત્વા ''અમ્મ, દાનં દસ્સામિ, અત્થિ કિઞ્ચિ તે ધન''ન્તિ આહ. અથસ્સ માતા ''તાત, યથાઅજ્ઝાસયેન દાનં દેહી''તિ પસારિતહત્થે સહસ્સત્થવિકં ઠપેસિ. મહાસત્તો હિ ઉમઙ્ગજાતકે ઇમસ્મિં જાતકે પચ્છિમત્તભાવેતિ તીસુ ઠાનેસુ જાતમત્તેયેવ માતરા સદ્ધિં કથેસિ. અથસ્સ નામગ્ગહણદિવસે વેસ્સવીથિયં જાતત્તા ''વેસ્સન્તરો''તિ નામં કરિંસુ.

તેન વુત્તં –

''ન મય્હં મત્તિકં નામં, નપિ પેત્તિકસમ્ભવં;

જાતોમ્હિ વેસ્સવીથિયં, તસ્મા વેસ્સન્તરો અહુ’’ન્તિ. (ચરિયા॰ ૧.૭૭);

જાતદિવસેયેવ પનસ્સ એકા આકાસચારિની કરેણુકા અભિમઙ્ગલસમ્મતં સબ્બસેતં હત્થિપોતકં આનેત્વા મઙ્ગલહત્થિટ્ઠાને ઠપેત્વા પક્કામિ. તસ્સ મહાસત્તં પચ્ચયં કત્વા ઉપ્પન્નત્તા ‘‘પચ્ચયો’’ત્વેવ નામં કરિંસુ. તં દિવસમેવ અમચ્ચગેહેસુ સટ્ઠિસહસ્સકુમારકા જાયિંસુ. રાજા મહાસત્તસ્સ અતિદીઘાદિદોસે વિવજ્જેત્વા અલમ્બથનિયો મધુરખીરાયો ચતુસટ્ઠિ ધાતિયો ઉપટ્ઠાપેસિ. તેન સદ્ધિં જાતાનઞ્ચ સટ્ઠિદારકસહસ્સાનં એકેકા ધાતિયો ઉપટ્ઠાપેસિ. સો સટ્ઠિસહસ્સેહિ દારકેહિ સદ્ધિં મહન્તેન પરિવારેન વડ્ઢતિ. અથસ્સ રાજા સતસહસ્સગ્ઘનકં કુમારપિળન્ધનં કારાપેસિ. સો ચતુપ્પઞ્ચવસ્સિકકાલે તં ઓમુઞ્ચિત્વા ધાતીનં દત્વા પુન તાહિ દીયમાનમ્પિ ન ગણ્હિ. તા રઞ્ઞો આરોચયિંસુ. રાજા તં સુત્વા ‘‘મમ પુત્તેન દિન્નં બ્રહ્મદેય્યમેવ હોતૂ’’તિ અપરમ્પિ કારેસિ. કુમારો તમ્પિ અદાસિયેવ. ઇતિ દારકકાલેયેવ ધાતીનં નવ વારે પિળન્ધનં અદાસિ.

અટ્ઠવસ્સિકકાલે પન પાસાદવરગતો સિરિસયનપિટ્ઠે નિસિન્નોવ ચિન્તેસિ ‘‘અહં બાહિરકદાનમેવ દેમિ, તં મં ન પરિતોસેતિ, અજ્ઝત્તિકદાનં દાતુકામોમ્હિ, સચે મં કોચિ સીસં યાચેય્ય, સીસં છિન્દિત્વા તસ્સ દદેય્યં. સચેપિ મં કોચિ હદયં યાચેય્ય, ઉરં ભિન્દિત્વા હદયં નીહરિત્વા દદેય્યં. સચે અક્ખીનિ યાચેય્ય, અક્ખીનિ ઉપ્પાટેત્વા દદેય્યં. સચે સરીરમંસં યાચેય્ય, સકલસરીરતો મંસં છિન્દિત્વા દદેય્યં. સચેપિ મં કોચિ રુધિરં યાચેય્ય, રુધિરં ગહેત્વા દદેય્યં. અથ વાપિ કોચિ ‘દાસો મે હોહી’તિ વદેય્ય, અત્તાનમસ્સ સાવેત્વા દાસં કત્વા દદેય્ય’’ન્તિ. તસ્સેવં સભાવં ચિન્તેન્તસ્સ ચતુનહુતાધિકદ્વિયોજનસતસહસ્સબહલા અયં મહાપથવી મત્તવરવારણો વિય ગજ્જમાના કમ્પિ. સિનેરુપબ્બતરાજા સુસેદિતવેત્તઙ્કુરો વિય ઓનમિત્વા જેતુત્તરનગરાભિમુખો અટ્ઠાસિ. પથવિસદ્દેન દેવા ગજ્જન્તો ખણિકવસ્સં વસ્સિ, અકાલવિજ્જુલતા નિચ્છરિંસુ, સાગરો સઙ્ખુભિ. સક્કો દેવરાજા અપ્ફોટેસિ, મહાબ્રહ્મા સાધુકારમદાસિ. પથવિતલતો પટ્ઠાય યાવ બ્રહ્મલોકા એકકોલાહલં અહોસિ.

વુત્તમ્પિ ચેતં –

‘‘યદાહં દારકો હોમિ, જાતિયા અટ્ઠવસ્સિકો;
તદા નિસજ્જ પાસાદે, દાનં દાતું વિચિન્તયિં.

‘‘હદયં દદેય્યં ચક્ખું, મંસમ્પિ રુધિરમ્પિ ચ;
દદેય્યં કાયં સાવેત્વા, યદિ કોચિ યાચયે મમં.

‘‘સભાવં ચિન્તયન્તસ્સ, અકમ્પિતમસણ્ઠિતં;
અકમ્પિ તત્થ પથવી, સિનેરુવનવટંસકા’’તિ. (ચરિયા॰ ૧.૭૮-૮૦);

બોધિસત્તો સોળસવસ્સિકકાલેયેવ સબ્બસિપ્પેસુ નિપ્ફત્તિં પાપુણિ. અથસ્સ પિતા રજ્જં દાતુકામો માતરા સદ્ધિં મન્તેત્વા મદ્દરાજકુલતો માતુલધીતરં મદ્દિં નામ રાજકઞ્ઞં આનેત્વા સોળસન્નં ઇત્થિસહસ્સાનં જેટ્ઠિકં અગ્ગમહેસિં કત્વા મહાસત્તં રજ્જે અભિસિઞ્ચિ. મહાસત્તો રજ્જે પતિટ્ઠિતકાલતો પટ્ઠાય દેવસિકં છ સતસહસ્સાનિ વિસ્સજ્જેન્તો મહાદાનં પવત્તેસિ. અપરભાગે મદ્દિદેવી પુત્તં વિજાયિ. તં કઞ્ચનજાલેન સમ્પટિચ્છિંસુ, તેનસ્સ ‘‘જાલીકુમારો’’ત્વેવ નામં કરિંસુ. તસ્સ પદસા ગમનકાલે ધીતરં વિજાયિ. તં કણ્હાજિનેન સમ્પટિચ્છિંસુ, તેનસ્સા ‘‘કણ્હાજિના’’ત્વેવ નામં કરિંસુ. મહાસત્તો માસસ્સ છક્ખત્તું અલઙ્કતહત્થિક્ખન્ધવરગતો છ દાનસાલાયો ઓલોકેસિ. તદા કાલિઙ્ગરટ્ઠે

દુબ્ભુટ્ઠિકા અહોસિ, સસ્સાનિ ન સમ્પજ્જિંસુ, મનુસ્સાનં મહન્તં છાતભયં પવત્તિ. મનુસ્સા જીવિતું અસક્કોન્તાચોરકમ્મં કરોન્તિ. દુબ્ભિક્ખપીળિતા જાનપદા રાજઙ્ગણે સન્નિપતિત્વા રાજાનં ઉપક્કોસિંસુ . તં સુત્વા રઞ્ઞા ''કિં, તાતા''તિ વુત્તે તમત્થં આરોચયિંસુ. રાજા ''સાધુ, તાતા, દેવં વસ્સાપેસ્સામી''તિ તે ઉય્યોજેત્વા સમાદિન્નસીલો ઉપોસથવાસં વસન્તોપિ દેવં વસ્સાપેતું નાસક્ખિ. સો નાગરે સન્નિપાતેત્વા ''અહં સમાદિન્નસીલો સત્તાહં ઉપોસથવાસં વસન્તોપિ દેવં વસ્સાપેતું નાસક્ખિં, કિં નુ ખો કાતબ્બ''ન્તિ પુચ્છિ. સચે, દેવ, દેવં વસ્સાપેતું ન સક્કોસિ, એસ જેતુત્તરનગરે સઞ્ચયસ્સ રઞ્ઞો પુત્તો વેસ્સન્તરો નામ દાનાભિરતો. તસ્સં કિર સબ્બસેતો મઙ્ગલહત્થી અત્થિ, તસ્સ ગતગતટ્ઠાને દેવો વસ્સિ. બ્રાહ્મણે પેસેત્વા તં હત્થિં યાચાપેતું વટ્ટતિ, આણાપેથાતિ.

સો ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિત્વા બ્રાહ્મણે સન્નિપાતેત્વા તેસુ ગુણવણ્ણસમ્પન્ને અટ્ઠ જને વિચિનિત્વા તેસં પરિબ્બયં દત્વા ''ગચ્છથ, તુમ્હે વેસ્સન્તરં હત્થિં યાચિત્વા આનેથા''તિ પેસેસિ. બ્રાહ્મણા અનુપુબ્બેન જેતુત્તરનગરં ગન્ત્વા દાનગ્ગે ભત્તં પરિભુઞ્જિત્વા અત્તનો સરીરં રજોપરિકિણ્ણં પંસુમક્ખિતં કત્વા પુણ્ણમદિવસે રાજાનં હત્થિં યાચિતુકામા હુત્વા રઞ્ઞો દાનગ્ગં આગમનકાલે પાચીનદ્વારં અગમંસુ. રાજાપિ ''દાનગ્ગં ઓલોકેસ્સામી''તિ પાતોવ ન્હત્વા નાનગ્ગરસભોજનં ભુઞ્જિત્વા અલઙ્કરિત્વા અલઙ્કતહત્થિક્ખન્ધવરગતો પાચીનદ્વારં અગમાસિ. બ્રાહ્મણા તત્થોકાસં અલભિત્વા દક્ખિણદ્વારં ગન્ત્વા ઉન્નતપદેસે ઠત્વા રઞ્ઞો પાચીનદ્વારે દાનગ્ગં ઓલોકેત્વા દક્ખિણદ્વારાગમનકાલે હત્થે પસારેત્વા ''જયતુ ભવં વેસ્સન્તરો''તિ તિક્ખત્તું આહંસુ. મહાસત્તો તે બ્રાહ્મણે દિસ્વા હત્થિં તેસં ઠિતટ્ઠાનં પેસેત્વા હત્થિક્ખન્ધે નિસિન્નો પઠમં ગાથમાહ –

૧૬૬૮.પરૂળ્હકચ્છનખલોમા , પઙ્કદન્તા રજસ્સિરા;
પગ્ગય્હ દક્ખિણં બાહું, કિં મં યાચન્તિ બ્રાહ્મણા''તિ.

બ્રાહ્મણા આહંસુ –

૧૬૬૯.રતનં દેવ યાચામ, સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢન;
દદાહિ પવરં નાગં, ઈસાદન્તં ઉરૂળ્હવ''ન્તિ.

તત્થ **ઉરૂળ્હવ**ન્તિ ઉબ્બાહનસમત્થં.

તં સુત્વા મહાસત્તો ''અહં સીસં આદિં કત્વા અજ્ઝત્તિકદાનં દાતુકામોમ્હિ, ઇમે પન મં બાહિરકદાનમેવ યાચન્તિ, પૂરેસ્સામિ તેસં મનોરથ''ન્તિ ચિન્તેત્વા હત્થિક્ખન્ધવરગતો તતિયં ગાથમાહ –

૧૬૭૦.દદામિ ન વિકમ્પામિ, યં મં યાચન્તિ બ્રાહ્મણા;
પભિન્નં કુઞ્જરં દન્તિં, ઓપવય્હં ગજુત્તમ''ન્તિ.

પટિજાનિત્વા ચ પન –

૧૬૭૧.હત્થિક્ખન્ધતો ઓરુય્હ, રાજા ચાગાધિમાનસો;
બ્રાહ્મણાનં અદા દાનં, સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢનો''તિ.

તત્થ **ઓપવય્હન્તિ** રાજવાહનં. **ચાગાધિમાનસોતિ** ચાગેન અધિકમાનસો રાજા. **બ્રાહ્મણાનં અદા દાનન્તિ** સો વારણસ્સ અનલઙ્કતટ્ઠાનં ઓલોકનત્થં તિક્ખત્તું પદક્ખિણં કત્વા અનલઙ્કતટ્ઠાનં અદિસ્વા કુસુમમિસ્સકસુગન્ધોદકપૂરિતં સુવણ્ણભિઙ્ગારં ગહેત્વા ''ઇતો એથા''તિ વત્વા અલઙ્કતરજતદામસદિસં હત્થિસોણ્ડં ગહેત્વા તેસં હત્થે ઠપેત્વા ઉદકં પાતેત્વા અલઙ્કતવારણં બ્રાહ્મણાનં અદાસિ.

તસ્સ ચતૂસુ પાદેસુ અલઙ્કારો ચત્તારિ સતસહસ્સાનિ અગ્ઘતિ, ઉભોસુ પસ્સેસુ અલઙ્કારો દ્વે સતસહસ્સાનિ, હેટ્ઠા ઉદરે કમ્બલં સતસહસ્સં, પિટ્ઠિયં મુત્તજાલં મણિજાલં કઞ્ચનજાલન્તિ તીણિ જાલાનિ તીણિ સતસહસ્સાનિ, ઉભોસુ કણ્ણેસુ અલઙ્કારો દ્વે સતસહસ્સાનિ, પિટ્ઠિયં અત્થરણકમ્બલં સતસહસ્સં, કુમ્ભાલઙ્કારો સતસહસ્સં, તયો વટંસકા તીણિ સતસહસ્સાનિ, કણ્ણચૂળાલઙ્કારો દ્વે સતસહસ્સાનિ, દ્વિન્નં દન્તાનં અલઙ્કારો દ્વે સતસહસ્સાનિ, સોણ્ડાય સોવત્થિકાલઙ્કારો સતસહસ્સં, નઙ્ગુટ્ઠાલઙ્કારો સતસહસ્સં, આરોહણનિસ્સેણિ સતસહસ્સં, ભુઞ્જનકટાહં સતસહસ્સં, ઠપેત્વા અનગ્ઘં ભણ્ડં કાયારુળ્હપસાધનં દ્વાવીસતિ સતસહસ્સાનિ . એવં તાવ એત્તકં ધનં ચતુવીસતિસતસહસ્સાનિ અગ્ઘતિ. છત્તપિણ્ડિયં પન મણિ, ચૂળામણિ, મુત્તાહારે મણિ, અઙ્કુસે મણિ, હત્થિકણ્ઠે વેઠનમુત્તાહારે મણિ, હત્થિકુમ્ભે મણીતિ ઇમાનિ છ અનગ્ઘાનિ, હત્થીપિ અનગ્ઘોયેવાતિ હત્થિના સદ્ધિં સત્ત અનગ્ઘાનીતિ સબ્બાનિ તાનિ બ્રાહ્મણાનં અદાસિ. તથા હત્થિનો પરિચારકાનિ પઞ્ચ કુલસતાનિ હત્થિમેણ્ડહત્થિગોપકેહિ સદ્ધિં અદાસિ. સહ દાનેનેવસ્સ હેટ્ઠા વુત્તનયેનેવ ભૂમિકમ્પાદયો અહેસું. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૬૭૨તદાસિ યં ભિંસનકં, તદાસિ લોમહંસનં;
હત્થિનાગે પદિન્નમ્હિ, મેદની સમ્પકમ્પથ.

૧૬૭૩તદાસિ યં ભિંસનકં, તદાસિ લોમહંસનં;
હત્થિનાગે પદિન્નમ્હિ, ખુભિત્થ નગરં તદા.

૧૬૭૪સમાકુલં પુરં આસિ, ઘોસો ચ વિપુલો મહા;
હત્થિનાગે પદિન્નમ્હિ, સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢને''તિ.

તત્થ **તદાસીતિ** તદા આસિ. **હત્થિનાગેતિ** હત્થિસઙ્ખાતે નાગે. **ખુભિત્થ નગરં તદાતિ** તદા જેતુત્તરનગરં સઙ્ખુભિતં અહોસિ.

બ્રાહ્મણા કિર દક્ખિણદ્વારે હત્થિં લભિત્વા હત્થિપિટ્ઠે નિસીદિત્વા મહાજનપરિવારા નગરમજ્ઝેન પાયિંસુ. મહાજનો તે દિસ્વા ''અમ્ભો બ્રાહ્મણા, અમ્હાકં હત્થિં આરુળ્હા કુતો વો હત્થી લદ્ધા''તિ આહ. બ્રાહ્મણા ''વેસ્સન્તરમહારાજેન નો હત્થી દિન્નો, કે તુમ્હે''તિ મહાજનં હત્થવિકારાદીહિ ઘટ્ટેન્તા નગરમજ્ઝેન ગન્ત્વા ઉત્તરદ્વારેન નિક્ખમિંસુ. નાગરા દેવતાવટ્ટનેન બોધિસત્તસ્સ કુદ્ધા રાજદ્વારે સન્નિપતિત્વા મહન્તં ઉપક્કોસમકંસુ. તેન વુત્તં –

''સમાકુલં પુરં આસિ, ઘોસો ચ વિપુલો મહા;
હત્થિનાગે પદિન્નમ્હિ, સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢને.

‘‘અથેત્થ વત્તતિ સદ્દો, તુમુલો ભેરવો મહા;
હત્થિનાગે પદિન્નમ્હિ, ખુભિત્થ નગરં તદા.

‘‘અથેત્થ વત્તતિ સદ્દો, તુમુલો ભેરવો મહા;
હત્થિનાગે પદિન્નમ્હિ, સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢને’’તિ.

તત્થ **ઘોસો**તિ ઉપક્કોસનસદ્દો પત્થટત્તા **વિપુલો**, ઉદ્ધં ગતત્તા **મહા**. **સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢને**તિ સિવિરટ્ઠસ્સ વુદ્ધિકરે.

અથસ્સ દાનેન સઙ્ખુભિતચિત્તા હુત્વા નગરવાસિનો રઞ્ઞો આરોચેસું. તેન વુત્તં –

૧૬૭૫ઉગ્ગા ચ રાજપુત્તા ચ, વેસિયાના ચ બ્રાહ્મણા;
હત્થારોહા અનીકટ્ઠા, રથિકા પત્તિકારકા.

૧૬૭૬કેવલો ચાપિ નિગમો, સિવયો ચ સમાગતા;
દિસ્વા નાગં નીયમાનં, તે રઞ્ઞો પટિવેદયું.

૧૬૭૭વિધમં દેવ તે રટ્ઠં, પુત્તો વેસ્સન્તરો તવ;
કથં નો હત્થિનં દજ્જા, નાગં રટ્ઠસ્સ પૂજિતં.

૧૬૭૮કથં નો કુઞ્જરં દજ્જા, ઈસાદન્તં ઉરૂળ્હવં;
ખેત્તઞ્ઞું સબ્બયુદ્ધાનં, સબ્બસેતં ગજુત્તમં.

૧૬૭૯પણ્ડુકમ્બલસઞ્છન્નં, પભિન્નં સત્તુમદ્દનં;
દન્તિં સવાલબીજનિં, સેતં કેલાસસાદિસં.

૧૬૮૦સસેતચ્છત્તં સઉપાધેય્યં, સાથબ્બનં સહત્થિપં;
અગ્ગયાનં રાજવાહિં, બ્રાહ્મણાનં અદા ગજ’’ન્તિ.

તત્થ **ઉગ્ગા**તિ ઉગ્ગતા પઞ્ઞાતા. **નિગમો**તિ નેગમકુટુમ્બિકજનો. **વિધમં દેવ તે રટ્ઠ**ન્તિ દેવ, તવ રટ્ઠં વિધમં. **કથં નો હત્થિનં દજ્જા**તિ કેન કારણેન અમ્હાકં હત્થિનં અભિમઙ્ગલસમ્મતં કાલિઙ્ગરટ્ઠવાસીનં બ્રાહ્મણાનં દદેય્ય. **ખેત્તઞ્ઞું સબ્બયુદ્ધાન**ન્તિ સબ્બયુદ્ધાનં ખેત્તભૂમિસીસજાનનસમત્થં. **દન્તિ**ન્તિ મનોરમદન્તયુત્તં. **સવાલબીજનિ**ન્તિ સહવાલબીજનિં. **સઉપાધેય્ય**ન્તિ સઅત્થરણં. **સાથબ્બન**ન્તિ સહત્થિવેજ્જં. **સહત્થિપ**ન્તિ હત્થિપરિચારકાનં પઞ્ચન્નં કુલસતાનં હત્થિમેણ્ડહત્થિગોપકાનઞ્ચ વસેન સહત્થિપં.

એવઞ્ચ પન વત્વા પુનપિ આહંસુ –

૧૬૮૧અન્નં પાનઞ્ચ યો દજ્જા, વત્થસેનાસનાનિ ચ;
એતં ખો દાનં પતિરૂપં, એતં ખો બ્રાહ્મણારહં.

૧૬૮૨અયં તે વંસરાજા નો, સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢનો;

કથં વેસ્સન્તરો પુત્તો, ગજં ભાજેતિ સઞ્ચય.

૧૬૮૩સચે ત્વં ન કરિસ્સસિ, સિવીનં વચનં ઇદં;
મઞ્ઞે તં સહ પુત્તેન, સિવી હત્થે કરિસ્સરે''તિ.

તત્થ **વંસરાજા**તિ પવેણિયા આગતો મહારાજા. **ભાજેતી**તિ દેતિ. **સિવી હત્થે કરિસ્સરે**તિ સિવિરટ્ઠવાસિનો સહ પુત્તેન તં અત્તનો હત્થે કરિસ્સન્તીતિ.

તં સુત્વા રાજા ''એતે વેસ્સન્તરં મારાપેતું ઇચ્છન્તી''તિ સઞ્ઞાય આહ –

૧૬૮૪કામં જનપદો માસિ, રટ્ઠઞ્ચાપિ વિનસ્સતુ;
નાહં સિવીનં વચના, રાજપુત્તં અદૂસકં;
પબ્બાજેય્યં સકા રટ્ઠા, પુત્તો હિ મમ ઓરસો.

૧૬૮૫કામં જનપદો માસિ, રટ્ઠઞ્ચાપિ વિનસ્સતુ;
નાહં સિવીનં વચના, રાજપુત્તં અદૂસકં;
પબ્બાજેય્યં સકા રટ્ઠા, પુત્તો હિ મમ અત્રજો.

૧૬૮૬ન ચાહં તસ્મિં દુબ્ભેય્યં, અરિયસીલવતો હિ સો;
અસિલોકોપિ મે અસ્સ, પાપઞ્ચ પસવે બહું;
કથં વેસ્સન્તરં પુત્તં, સત્થેન ઘાતયામસે''તિ.

તત્થ **માસી**તિ મા આસિ, મા હોતૂતિ અત્થો. **અરિયસીલવતો**તિ અરિયેન સીલવતેન અરિયાય ચ આચારસમ્પત્તિયા સમન્નાગતો. **ઘાતયામસે**તિ ઘાતયિસ્સામ.

તં સુત્વા સિવયો અવોચું –

૧૬૮૭મા નં દણ્ડેન સત્થેન, ન હિ સો બન્ધનારહો;
પબ્બાજેહિ ચ નં રટ્ઠા, વઙ્કે વસતુ પબ્બતે''તિ.

તત્થ **મા નં દણ્ડેન સત્થેના**તિ દેવ, તુમ્હે તં દણ્ડેન વા સત્થેન વા મા ઘાતયિત્થ. **ન હિ સો બન્ધનારહો**તિ સો બન્ધનારહોપિ ન હોતિયેવ.

રાજા આહ –

૧૬૮૮એસો ચે સિવીનં છન્દો, છન્દં ન પનુદામસે;
ઇમં સો વસતુ રત્તિં, કામે ચ પરિભુઞ્જતુ.

૧૬૮૯તતો રત્યા વિવસાને, સૂરિયસ્સુગ્ગમનં પતિ;
સમગ્ગા સિવયો હુત્વા, રટ્ઠા પબ્બાજયન્તુ ન''ન્તિ.

તત્થ **વસતૂ**તિ પુત્તદારસ્સ ઓવાદં દદમાનો વસતુ, એકરત્તિઞ્ચસ્સ ઓકાસં દેથાતિ વદતિ.

તે ''એકરત્તિમત્તં વસતૂ''તિ રઞ્ઞો વચનં સમ્પટિચ્છિંસુ. અથ રાજા ને ઉય્યોજેત્વા પુત્તસ્સ સાસનં પેસેન્તો કત્તારં આમન્તેત્વા તસ્સ સન્તિકં પેસેસિ. સો ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિત્વા વેસ્સન્તરસ્સ નિવેસનં ગન્ત્વા તં પવત્તિં આરોચેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૬૯૦ઉટ્ઠેહિ કત્તે તરમાનો, ગન્ત્વા વેસ્સન્તરં વદ;
'સિવયો દેવ તે કુદ્ધા, નેગમા ચ સમાગતા.

૧૬૯૧ઉગ્ગા ચ રાજપુત્તા ચ, વેસિયાના ચ બ્રાહ્મણા;
હત્થારોહા અનીકટ્ઠા, રથિકા પત્તિકારકા;
કેવલો ચાપિ નિગમો, સિવયો ચ સમાગતા.

૧૬૯૨અસ્મા રત્યા વિવસાને, સૂરિયસ્સુગ્ગમનં પતિ;
સમગ્ગા સિવયો હુત્વા, રટ્ઠા પબ્બાજયન્તિ તં'.

૧૬૯૩સ કત્તા તરમાનોવ, સિવિરાજેન પેસિતો;
આમુત્તહત્થાભરણો, સુવત્થો ચન્દનભૂસિતો.

૧૬૯૪સીસં ન્હાતો ઉદકે સો, આમુત્તમણિકુણ્ડલો;
ઉપાગમિ પુરં રમ્મં, વેસ્સન્તરનિવેસનં.

૧૬૯૫તત્થદ્દસ કુમારં સો, રમમાનં સકે પુરે;
પરિકિણ્ણં અમચ્ચેહિ, તિદસાનંવ વાસવં.

૧૬૯૬સો તત્થ ગન્ત્વા તરમાનો, કત્તા વેસ્સન્તરંબ્રવિ;
'દુક્ખં તે વેદયિસ્સામિ, મા મે કુજ્ઝિ રથેસભ'.

૧૬૯૭વન્દિત્વા રોદમાનો સો, કત્તા રાજાનમબ્રવિ;
ભત્તા મેસિ મહારાજ, સબ્બકામરસાહરો.

૧૬૯૮દુક્ખં તે વેદયિસ્સામિ, તત્થ અસ્સાસયન્તુ મં;
સિવયો દેવ તે કુદ્ધા, નેગમા ચ સમાગતા.

૧૬૯૯ઉગ્ગા ચ રાજપુત્તા ચ, વેસિયાના ચ બ્રાહ્મણા;
હત્થારોહા અનીકટ્ઠા, રથિકા પત્તિકારકા;
કેવલો ચાપિ નિગમો, સિવયો ચ સમાગતા.

૧૭૦૦અસ્મા રત્યા વિવસાને, સૂરિયસ્સુગ્ગમનં પતિ;
સમગ્ગા સિવયો હુત્વા, રટ્ઠા પબ્બાજયન્તિ ત''ન્તિ.

તત્થ **કુમારન્તિ** માતાપિતૂનં અત્થિતાય ''કુમારો''ત્વેવ સઙ્ખં ગતં રાજાનં. **રમમાનન્તિ** અત્તના દિન્નદાનસ્સ વણ્ણં કથયમાનં સોમનસ્સપ્પત્તં હુત્વા નિસિન્નં. **પરિકિણ્ણં અમચ્ચેહીતિ** અત્તના સહજાતેહિ સટ્ઠિસહસ્સેહિ અમચ્ચેહિ પરિવુતં સમુસ્સિતસેતચ્છત્તે રાજાસને નિસિન્નં. **વેદયિસ્સામીતિ** કથયિસ્સામિ. **તત્થ અસ્સાસયન્તુ મન્તિ** તસ્મિં દુક્ખસ્સાસનારોચને કથેતું અવિસહવસેન કિલન્તં મં, દેવ, તે પાદા અસ્સાસયન્તુ, વિસ્સત્થો કથેહીતિ મં વદથાતિ અધિપ્પાયેનેવમાહ.

મહાસત્તો આહ –

૧૭૦૧'કિસ્મિં મે સિવયો કુદ્ધા, નાહં પસ્સામિ દુક્કટં;
તં મે કત્તે વિયાચિક્ખ, કસ્મા પબ્બાજયન્તિ મ''ન્તિ.

તત્થ **કિસ્મિન્તિ** કતરસ્મિં કારણે. **વિયાચિક્ખાતિ** વિત્થારતો કથેહિ.

કત્તા આહ –

૧૭૦૨ઉગ્ગા ચ રાજપુત્તા ચ, વેસિયાના ચ બ્રાહ્મણા;
હત્થારોહા અનીકટ્ઠા, રથિકા પત્તિકારકા;
નાગદાનેન ખિય્યન્તિ, તસ્મા પબ્બાજયન્તિ ત''ન્તિ.

તત્થ **ખિય્યન્તીતિ** કુજ્ઝન્તિ.

તં સુત્વા મહાસત્તો સોમનસ્સપ્પત્તો હુત્વા આહ –

૧૭૦૩હદયં ચક્ખુમ્પહં દજ્જં, કિં મે બાહિરકં ધનં;
હિરઞ્ઞં વા સુવણ્ણં વા, મુત્તા વેળુરિયા મણિ.

૧૭૦૪દક્ખિણં વાપહં બાહું, દિસ્વા યાચકમાગતે;
દદેય્યં ન વિકમ્પેય્યં, દાને મે રમતે મનો.

૧૭૦૫કામં મં સિવયો સબ્બે, પબ્બાજેન્તુ હનન્તુ વા;
નેવ દાના વિરમિસ્સં, કામં છિન્દન્તુ સત્તધા''તિ.

તત્થ **યાચકમાગતેતિ** યાચકે આગતે તં યાચકં દિસ્વા. **નેવ દાના વિરમિસ્સન્તિ** નેવ દાના વિરમિસ્સામિ.

તં સુત્વા કત્તા નેવ રઞ્ઞા દિન્નં ન નાગરેહિ દિન્નં અત્તનો મતિયા એવ અપરં સાસનં કથેન્તો આહ –

૧૭૦૬એવં તં સિવયો આહુ, નેગમા ચ સમાગતા;
કોન્તિમારાય તીરેન, ગિરિમારઞ્જરં પતિ;
યેન પબ્બાજિતા યન્તિ, તેન ગચ્છતુ સુબ્બતો''તિ.

તત્થ **કોન્તિમારાયા**તિ કોન્તિમારાય નામ નદિયા તીરેન. **ગિરિમારઞ્જરં પતી**તિ આરઞ્જરં નામ ગિરિં અભિમુખો હુત્વા. **યેના**તિ યેન મગ્ગેન રટ્ઠા પબ્બાજિતા રાજાનો ગચ્છન્તિ, તેન સુબ્બતો વેસ્સન્તરોપિ ગચ્છતૂતિ એવં સિવયો કથેન્તીતિ આહ. ઇદં કિર સો દેવતાધિગ્ગહિતો હુત્વા કથેસિ.

તં સુત્વા બોધિસત્તો ''સાધુ દોસકારકાનં ગતમગ્ગેન ગમિસ્સામિ, મં ખો પન નાગરા ન અઞ્ઞેન દોસેન પબ્બાજેન્તિ, મયા હત્થિસ્સ દિન્નત્તા પબ્બાજેન્તિ. એવં સન્તેપિ અહં સત્તસતકં મહાદાનં દસ્સામિ, નાગરા મે એકદિવસં દાનં દાતું ઓકાસં દેન્તુ, સ્વે દાનં દત્વા તતિયદિવસે ગમિસ્સામી''તિ વત્વા આહ –

૧૭૦૭સોહં તેન ગમિસ્સામિ, યેન ગચ્છન્તિ દૂસકા;
રત્તિન્દિવં મે ખમથ, યાવ દાનં દદામહ''ન્તિ.

તં સુત્વા કત્તા ''સાધુ, દેવ, નાગરાનં વક્ખામી''તિ વત્વા પક્કામિ. મહાસત્તો તં ઉય્યોજેત્વા મહાસેનગુત્તં પક્કોસાપેત્વા 'તાત, અહં સ્વે સત્તસતકં નામ મહાદાનં દસ્સામિ, સત્ત હત્થિસતાનિ, સત્ત અસ્સસતાનિ, સત્ત રથસતાનિ, સત્ત ઇત્થિસતાનિ, સત્ત ધેનુસતાનિ, સત્ત દાસસતાનિ, સત્ત દાસિસતાનિ ચ પટિયાદેહિ, નાનપ્પકારાનિ ચ અન્નપાનાદીનિ અન્તમસો સુરમ્પિ સબ્બં દાતબ્બયુત્તકં ઉપટ્ઠપેહી''તિ સત્તસતકં મહાદાનં વિચારેત્વા અમચ્ચે ઉય્યોજેત્વા એકકોવ મદ્દિયા વસનટ્ઠાનં ગન્ત્વા સિરિસયનપિટ્ઠે નિસીદિત્વા તાય સદ્ધિં કથં પવત્તેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૭૦૮આમન્તયિત્થ રાજાનં, મદ્દિં સબ્બઙ્ગસોભનં;
યં તે કિઞ્ચિ મયા દિન્નં, ધનં ધઞ્ઞઞ્ચ વિજ્જતિ.

૧૭૦૯હિરઞ્ઞં વા સુવણ્ણં વા, મુત્તા વેળુરિયા બહૂ;
સબ્બં તં નિદહેય્યાસિ, યઞ્ચ તે પેત્તિકં ધન''ન્તિ.

તત્થ **નિદહેય્યાસી**તિ નિધિં કત્વા ઠપેય્યાસિ. **પેત્તિક**ન્તિ પિતિતો આગતં.

૧૭૧૦તમબ્રવિ રાજપુત્તી, મદ્દી સબ્બઙ્ગસોભના;
કુહિં દેવ નિદહામિ, તં મે અક્ખાહિ પુચ્છિતો''તિ.

તત્થ **તમબ્રવી**તિ ''મય્હં સામિકેન વેસ્સન્તરેન એત્તકં કાલં 'ધનં નિધેહી'તિ ન વુત્તપુબ્બં, ઇદાનેવ વદતિ, કુહિં નુ ખો નિધેતબ્બં, પુચ્છિસ્સામિ ન''ન્તિ ચિન્તેત્વા તં અબ્રવિ.

વેસ્સન્તરો આહ –

૧૭૧૧સીલવન્તેસુ દજ્જાસિ, દાનં મદ્દિ યથારહં;
ન હિ દાના પરં અત્થિ, પતિટ્ઠા સબ્બપાણિન''ન્તિ.

તત્થ **દજ્જાસી**તિ ભદ્દે, મદ્દિ કોટ્ઠાદીસુ અનિદહિત્વા અનુગામિકનિધિં નિદહમાના સીલવન્તેસુ દદેય્યાસિ. **ન હિ દાના પર**ન્તિ દાનતો ઉત્તરિતરં પતિટ્ઠા નામ ન હિ અત્થિ.

સા ‘‘સાધૂ’’તિ તસ્સ વચનં સમ્પટિચ્છિ. અથ નં ઉત્તરિપિ ઓવદન્તો આહ –

૧૭૧૨.
પુત્તેસુ મદ્દિ દયેસિ, સસ્સુયા સસુરમ્હિ ચ;
યો ચ તં ભત્તા મઞ્ઞેય્ય, સક્કચ્ચં તં ઉપટ્ઠહે.

૧૭૧૩.
નો ચે તં ભત્તા મઞ્ઞેય્ય, મયા વિપ્પવસેન તે;
અઞ્ઞં ભત્તારં પરિયેસ, મા કિસિત્થો મયા વિના’’તિ.

તત્થ **દયેસી**તિ દયં મેત્તં કરેય્યાસિ. **યો ચ તં ભત્તા મઞ્ઞેય્યા**તિ ભદ્દે, યો ચ મયિ ગતે ‘‘અહં તે ભત્તા ભવિસ્સામી’’તિ તં મઞ્ઞિસ્સતિ, તમ્પિ સક્કચ્ચં ઉપટ્ઠહેય્યાસિ. **મયા વિપ્પવસેન તે**તિ મયા સદ્ધિં તવ વિપ્પવાસેન સચે કોચિ ‘‘અહં તે ભત્તા ભવિસ્સામી’’તિ તં ન મઞ્ઞેય્ય, અથ સયમેવ અઞ્ઞં ભત્તારં પરિયેસ. **મા કિસિત્થો મયા વિના**તિ મયા વિના હુત્વા મા કિસા ભવિ, મા કિલમીતિ અત્થો.

અથ નં મદ્દી ‘‘કિં નુ ખો એસ એવરૂપં વચનં મં ભણતી’’તિ ચિન્તેત્વા ‘‘કસ્મા, દેવ, ઇમં અયુત્તં કથં કથેસી’’તિ પુચ્છિ. મહાસત્તો ‘‘ભદ્દે, મયા હત્થિસ્સ દિન્નત્તા સિવયો કુદ્ધા મં રટ્ઠા પબ્બાજેન્તિ, સ્વે અહં સત્તસતકં મહાદાનં દત્વા તતિયદિવસે નગરા નિક્ખમિસ્સામી’’તિ વત્વા આહ –

૧૭૧૪.
અહઞ્હિ વનં ગચ્છામિ, ઘોરં વાળમિગાયુતં;
સંસયો જીવિતં મય્હં, એકકસ્સ બ્રહાવને’’તિ.

તત્થ **સંસયો**તિ અનેકપચ્ચત્થિકે એકકસ્સ સુખુમાલસ્સ મમ વને વસતો કુતો જીવિતં, નિચ્છયેન મરિસ્સામીતિ અધિપ્પાયેનેવં આહ.

૧૭૧૫.
તમબ્રવિ રાજપુત્તી, મદ્દી સબ્બઙ્ગસોભના;
અભુમ્મે કથં નુ ભણસિ, પાપકં વત ભાસસિ.

૧૭૧૬.
નેસ ધમ્મો મહારાજ, યં ત્વં ગચ્છેય્ય એકકો;
અહમ્પિ તેન ગચ્છામિ, યેન ગચ્છસિ ખત્તિય.

૧૭૧૭.
મરણં વા તયા સદ્ધિં, જીવિતં વા તયા વિના;
તદેવ મરણં સેય્યો, યં ચે જીવે તયા વિના.

૧૭૧૮.
અગ્ગિં ઉજ્જાલયિત્વાન, એકજાલસમાહિતં;
તત્થ મે મરણં સેય્યો, યં ચે જીવે તયા વિના.

૧૭૧૯.
યથા આરઞ્ઞકં નાગં, દન્તિં અન્વેતિ હત્થિની;
જેસ્સન્તં ગિરિદુગ્ગેસુ, સમેસુ વિસમેસુ ચ.

૧૭૨૦.
એવં તં અનુગચ્છામિ, પુત્તે આદાય પચ્છતો;
સુભરા તે ભવિસ્સામિ, ન તે હેસ્સામિ દુબ્ભરા’’તિ.

તત્થ **અભુમ્મે**તિ અભૂતં વત મે કથેય્યાસિ. **નેસ ધમ્મો**તિ ન એસો સભાવો, નેતં કારણં. **તદેવા**તિ તયા સદ્ધિં યં મરણં અત્થિ, તદેવ મરણં સેય્યો. **તત્થા**તિ તસ્મિં એકજાલભૂતે દારુચિતકે. **જેસ્સન્ત**ન્તિ વિચરન્તં.

એવઞ્ચ પન વત્વા સા પુન દિટ્ઠપુબ્બં વિય હિમવન્તપ્પદેસં વણ્ણેન્તી આહ –

૧૭૨૧ઇમે કુમારે પસ્સન્તો, મઞ્જુકે પિયભાણિને;
આસીને વનગુમ્બસ્મિં, ન રજ્જસ્સ સરિસ્સસિ.

૧૭૨૨ઇમે કુમારે પસ્સન્તો, મઞ્જુકે પિયભાણિને;
કીળન્તે વનગુમ્બસ્મિં, ન રજ્જસ્સ સરિસ્સસિ.

૧૭૨૩ઇમે કુમારે પસ્સન્તો, મઞ્જુકે પિયભાણિને;
અસ્સમે રમણીયમ્હિ, ન રજ્જસ્સ સરિસ્સસિ.

૧૭૨૪ઇમે કુમારે પસ્સન્તો, મઞ્જુકે પિયભાણિને;
કીળન્તે અસ્સમે રમ્મે, ન રજ્જસ્સ સરિસ્સસિ.

૧૭૨૫ઇમે કુમારે પસ્સન્તો, માલધારી અલઙ્કતે;
અસ્સમે રમણીયમ્હિ, ન રજ્જસ્સ સરિસ્સસિ.

૧૭૨૬ઇમે કુમારે પસ્સન્તો, માલધારી અલઙ્કતે;
કીળન્તે અસ્સમે રમ્મે, ન રજ્જસ્સ સરિસ્સસિ.

૧૭૨૭યદા દક્ખિસિ નચ્ચન્તે, કુમારે માલધારિને;
અસ્સમે રમણીયમ્હિ, ન રજ્જસ્સ સરિસ્સસિ.

૧૭૨૮યદા દક્ખિસિ નચ્ચન્તે, કુમારે માલધારિને;
કીળન્તે અસ્સમે રમ્મે, ન રજ્જસ્સ સરિસ્સસિ.

૧૭૨૯યદા દક્ખિસિ માતઙ્ગં, કુઞ્જરં સટ્ઠિહાયનં;
એકં અરઞ્ઞે ચરન્તં, ન રજ્જસ્સ સરિસ્સસિ.

૧૭૩૦યદા દક્ખિસિ માતઙ્ગં, કુઞ્જરં સટ્ઠિહાયનં;
સાયં પાતો વિચરન્તં, ન રજ્જસ્સ સરિસ્સસિ.

૧૭૩૧યદા કરેણુસઙ્ઘસ્સ, યૂથસ્સ પુરતો વજં;
કોઞ્ચં કાહતિ માતઙ્ગો, કુઞ્જરો સટ્ઠિહાયનો;
તસ્સ તં નદતો સુત્વા, ન રજ્જસ્સ સરિસ્સસિ.

૧૭૩૨દુભતો વનવિકાસે, યદા દક્ખિસિ કામદો;

વને વાળમિગાકિણ્ણે, ન રજ્જસ્સ સરિસ્સસિ.

૧૭૩૩મિગં દિસ્વાન સાયન્હં, પઞ્ચમાલિનમાગતં;
કિમ્પુરિસે ચ નચ્ચન્તે, ન રજ્જસ્સ સરિસ્સસિ.

૧૭૩૪યદા સોસ્સસિ નિગ્ઘોસં, સન્દમાનાય સિન્ધુયા;
ગીતં કિમ્પુરિસાનઞ્ચ, ન રજ્જસ્સ સરિસ્સસિ.

૧૭૩૫યદા સોસ્સસિ નિગ્ઘોસં, ગિરિગબ્ભરચારિનો;
વસ્સમાનસ્સુલૂકસ્સ, ન રજ્જસ્સ સરિસ્સસિ.

૧૭૩૬યદા સીહસ્સ બ્યગ્ઘસ્સ, ખગ્ગસ્સ ગવયસ્સ ચ;
વને સોસ્સસિ વાળાનં, ન રજ્જસ્સ સરિસ્સસિ.

૧૭૩૭યદા મોરીહિ પરિકિણ્ણં, બરિહીનં મત્થકાસિનં;
મોરં દક્ખિસિ નચ્ચન્તં, ન રજ્જસ્સ સરિસ્સસિ.

૧૭૩૮યદા મોરીહિ પરિકિણ્ણં, અણ્ડજં ચિત્રપક્ખિનં;
મોરં દક્ખિસિ નચ્ચન્તં, ન રજ્જસ્સ સરિસ્સસિ.

૧૭૩૯યદા મોરીહિ પરિકિણ્ણં, નીલગીવં સિખણ્ડિનં;
મોરં દક્ખિસિ નચ્ચન્તં, ન રજ્જસ્સ સરિસ્સસિ.

૧૭૪૦યદા દક્ખિસિ હેમન્તે, પુપ્ફિતે ધરણીરુહે;
સુરભિં સમ્પવાયન્તે, ન રજ્જસ્સ સરિસ્સસિ.

૧૭૪૧યદા હેમન્તિકે માસે, હરિતં દક્ખિસિ મેદનિં;
ઇન્દગોપકસઞ્છન્નં, ન રજ્જસ્સ સરિસ્સસિ.

૧૭૪૨યદા દક્ખિસિ હેમન્તે, પુપ્ફિતે ધરણીરુહે;
કુટજં બિમ્બજાલઞ્ચ, પુપ્ફિતં લોદ્દપદ્ધકં;
સુરતિં સમ્પવાયન્તે, ન રજ્જસ્સ સરિસ્સસિ.

૧૭૪૩યદા હેમન્તિકે માસે, વનં દક્ખિસિ પુપ્ફિતં;
ઓપુપ્ફાનિ ચ પદ્માનિ, ન રજ્જસ્સ સરિસ્સસી''તિ.

તત્થ **મઞ્જુકે**તિ મધુરકથે. **કરેણુસઙ્ઘસ્સા**તિ હત્થિનિઘટાય. **યૂથસ્સા**તિ હત્થિયૂથસ્સ પુરતો વજન્તો ગચ્છન્તો. **દુભતો**તિ ઉભયપસ્સેસુ. **વનવિકાસે**તિ વનઘટાયો. **કામદો**તિ મય્હં સબ્બકામદો. **સિન્ધુયા**તિ નદિયા. **વસ્સમાનસ્સુલૂકસ્સા**તિ ઉલૂકસકુણસ્સ વસ્સમાનસ્સ. **વાળાન**ન્તિ વાળમિગાનં. તેસઞ્હિ સાયન્હસમયે સો સદ્દો પઞ્ચઙ્ગિકતૂરિયસદ્દો વિય ભવિસ્સતિ, તસ્મા તેસં સદ્દં સુત્વા રજ્જસ્સ ન સરિસ્સસીતિ વદતિ, **બરિહીન**ન્તિ

કલાપસઞ્છન્નં. **મત્થકાસિનન્તિ** નિચ્ચં પબ્બતમત્થકે નિસિન્નં. ''મત્તકાસિન''ન્તિપિ પાઠો, કામમદમત્તં હુત્વા આસીનન્તિ અત્થો. **બિમ્બજાલન્તિ** રત્તઙ્કુરરુક્ખં. **ઓપુપ્ફાનીતિ** ઓલમ્બકપુપ્ફાનિ પતિતપુપ્ફાનિ.

એવં મદ્દી હિમવન્તવાસિની વિય એત્તકાહિ ગાથાહિ હિમવન્તં વણ્ણેસીતિ.

હીમવન્તવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

દાનકણ્ડવણ્ણના

ફુસ્સતીપિ ખો દેવી ''પુત્તસ્સ મે કટુકસાસનં ગતં, કિં નુ ખો કરોતિ, ગન્ત્વા જાનિસ્સામી''તિ પટિચ્છન્નયોગ્ગેન ગન્ત્વા સિરિગબ્ભદ્વારે ઠિતા તેસં તં સલ્લાપં સુત્વા કલુનં પરિદેવિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૭૪૪તેસં લાલપ્પિતં સુત્વા, પુત્તસ્સ સુણિસાય ચ;
કલુનં પરિદેવેસિ, રાજપુત્તી યસસ્સિની.

૧૭૪૫સેય્યો વિસં મે ખાયિતં, પપાતા પપતેય્યહં;
રજ્જુયા બજ્ઝ મિય્યાહં, કસ્મા વેસ્સન્તરં પુત્તં;
પબ્બાજેન્તિ અદૂસકં.

૧૭૪૬અજ્ઝાયકં દાનપતિં, યાચયોગં અમચ્છરિં;
પૂજિતં પટિરાજૂહિ, કિત્તિમન્તં યસસ્સિનં;
કસ્મા વેસ્સન્તરં પુત્તં, પબ્બાજેન્તિ અદૂસકં.

૧૭૪૭માતાપેત્તિભરં જન્તું, કુલે જેટ્ઠાપચાયિકં;
કસ્મા વેસ્સન્તરં પુત્તં, પબ્બાજેન્તિ અદૂસકં.

૧૭૪૮રઞ્ઞો હિતં દેવિહિતં, ઞાતીનં સખિનં હિતં;
હિતં સબ્બસ્સ રટ્ઠસ્સ, કસ્મા વેસ્સન્તરં પુત્તં;
પબ્બાજેન્તિ અદૂસક''ન્તિ.

તત્થ **રાજપુત્તીતિ** ફુસ્સતી મદ્દરાજધીતા. **પપતેય્યહન્તિ** પપતેય્યં અહં. **રજ્જુયા બજ્ઝ મિય્યાહન્તિ** રજ્જુયા ગીવં બન્ધિત્વા મરેય્યં અહં. **કસ્માતિ** એવં અમતાયમેવ મયિ કેન કારણેન મમ પુત્તં અદૂસકં રટ્ઠા પબ્બાજેન્તિ. **અજ્ઝાયકન્તિ** તિણ્ણં વેદાનં પારઙ્ગતં, નાનાસિપ્પેસુ ચ નિપ્ફત્તિં પત્તં.

ઇતિ સા કલુનં પરિદેવિત્વા પુત્તઞ્ચ સુણિસઞ્ચ અસ્સાસેત્વા રઞ્ઞો સન્તિકં ગન્ત્વા આહ –

૧૭૪૯મધૂનિવ પલાતાનિ, અમ્બાવ પતિતા છમા;
એવં હેસ્સતિ તે રટ્ઠં, પબ્બાજેન્તિ અદૂસકં.

૧૭૫૦હંસો નિખીણપત્તોવ, પલ્લલસ્મિં અનૂદકે;
અપવિદ્ધો અમચ્ચેહિ, એકો રાજા વિહિય્યસિ.

૧૭૫૧તં તં બ્રૂમિ મહારાજ, અત્થો તે મા ઉપચ્ચગા;
મા નં સિવીનં વચના, પબ્બાજેસિ અદૂસક''ન્તિ.

તત્થ **પલાતાની**તિ પલાતમક્ખિકાનિ મધૂનિ વિય. **અમ્બાવ પતિતા છમા**તિ ભૂમિયં પતિતઅમ્બપક્કાનિ વિય. એવં મમ પુત્તે પબ્બાજિતે તવ રટ્ઠં સબ્બસાધારણં ભવિસ્સતીતિ દીપેતિ. **નિખીણપત્તોવા**તિ પગ્ઘરિતપત્તો વિય. **અપવિદ્ધો અમચ્ચેહી**તિ મમ પુત્તેન સહજાતેહિ સટ્ઠિસહસ્સેહિ અમચ્ચેહિ છડ્ડિતો હુત્વા. **વિહિય્યસી**તિ કિલમિસ્સસિ. **સિવીનં વચના**તિ સિવીનં વચનેન મા નં અદૂસકં મમ પુત્તં પબ્બાજેસીતિ.

તં સુત્વા રાજા આહ –

૧૭૫૨ધમ્મસ્સાપચિતિં કુમ્મિ, સિવીનં વિનયં ધજં;
પબ્બાજેમિ સકં પુત્તં, પાણા પિયતરો હિ મે''તિ.

તસ્સત્થો – ભદ્દે, અહં સિવીનં ધજં વેસ્સન્તરં કુમારં વિનયન્તો પબ્બાજેન્તો સિવિરટ્ઠે પોરાણકરાજૂનં પવેણિધમ્મસ્સ અપચિતિં કુમ્મિ કરોમિ, તસ્મા સચેપિ મે પાણા પિયતરો સો, તથાપિ નં પબ્બાજેમીતિ.

તં સુત્વા સા પરિદેવમાના આહ –

૧૭૫૩યસ્સ પુબ્બે ધજગ્ગાનિ, કણિકારાવ પુપ્ફિતા;
યાયન્તમનુયાયન્તિ, સ્વજ્જેકોવ ગમિસ્સતિ.

૧૭૫૪યસ્સ પુબ્બે ધજગ્ગાનિ, કણિકારવનાનિવ;
યાયન્તમનુયાયન્તિ, સ્વજ્જેકોવ ગમિસ્સતિ.

૧૭૫૫યસ્સ પુબ્બે અનીકાનિ, કણિકારાવ પુપ્ફિતા;
યાયન્તમનુયાયન્તિ, સ્વજ્જેકોવ ગમિસ્સતિ.

૧૭૫૬યસ્સ પુબ્બે અનીકાનિ, કણિકારવનાનિવ;
યાયન્તમનુયાયન્તિ, સ્વજ્જેકોવ ગમિસ્સતિ.

૧૭૫૭ઇન્દગોપકવણ્ણાભા , ગન્ધારા પણ્ડુકમ્બલા;
યાયન્તમનુયાયન્તિ, સ્વજ્જેકોવ ગમિસ્સતિ.

૧૭૫૮યો પુબ્બે હત્થિના યાતિ, સિવિકાય રથેન ચ;
સ્વજ્જ વેસ્સન્તરો રાજા, કથં ગચ્છતિ પત્તિકો.

૧૭૫૯કથં ચન્દનલિત્તઙ્ગો, નચ્ચગીતપ્પબોધનો;

ખુરાજિનં ફરસુઞ્ચ, ખારિકાજઞ્ચ હાહિતિ.

૧૭૬૦કસ્મા નાભિહરિસ્સન્તિ, કાસાવા અજિનાનિ ચ;
પવિસન્તં બ્રહારઞ્ઞં, કસ્મા ચીરં ન બજ્ઝરે.

૧૭૬૧કથં નુ ચીરં ધારેન્તિ, રાજપબ્બજિતા જના;
કથં કુસમયં ચીરં, મદ્દી પરિદહિસ્સતિ.

૧૭૬૨કાસિયાનિ ચ ધારેત્વા, ખોમકોટુમ્બરાનિ ચ;
કુસચીરાનિ ધારેન્તી, કથં મદ્દી કરિસ્સતિ.

૧૭૬૩વય્હાહિ પરિયાયિત્વા, સિવિકાય રથેન ચ;
સા કથજ્જ અનુજ્ઝઙ્ગી, પથં ગચ્છતિ પત્તિકા.

૧૭૬૪યસ્સા મુદુતલા હત્થા, ચરણા ચ સુખેધિતા;
સા કથજ્જ અનુજ્ઝઙ્ગી, પથં ગચ્છતિ પત્તિકા.

૧૭૬૫યસ્સા મુદુતલા પાદા, ચરણા ચ સુખેધિતા;
પાદુકાહિ સુવણ્ણાહિ, પીળમાનાવ ગચ્છતિ;
સા કથજ્જ અનુજ્ઝઙ્ગી, પથં ગચ્છતિ પત્તિકા.

૧૭૬૬યાસ્સુ ઇત્થિસહસ્સાનં, પુરતો ગચ્છતિ માલિની;
સા કથજ્જ અનુજ્ઝઙ્ગી, વનં ગચ્છતિ એકિકા.

૧૭૬૭યાસ્સુ સિવાય સુત્વાન, મુહું ઉત્તસતે પુરે;
સા કથજ્જ અનુજ્ઝઙ્ગી, વનં ગચ્છતિ ભીરુકા.

૧૭૬૮યાસ્સુ ઇન્દસગોત્તસ્સ, ઉલૂકસ્સ પવસ્સતો;
સુત્વાન નદતો ભીતા, વારુણીવ પવેધતિ;
સા કથજ્જ અનુજ્ઝઙ્ગી, વનં ગચ્છતિ ભીરુકા.

૧૭૬૯સકુણી હતપુત્તાવ, સુઞ્ઞં દિસ્વા કુલાવકં;
ચિરં દુક્ખેન ઝાયિસ્સં, સુઞ્ઞં આગમ્મિમં પુરં.

૧૭૭૦સકુણી હતપુત્તાવ, સુઞ્ઞં દિસ્વા કુલાવકં;
કિસા પણ્ડુ ભવિસ્સામિ, પિયે પુત્તે અપસ્સતી.

૧૭૭૧સકુણી હતપુત્તાવ, સુઞ્ઞં દિસ્વા કુલાવકં;
તેન તેન પધાવિસ્સં, પિયે પુત્તે અપસ્સતી.

૧૭૭૨કુરરી હતછાપાવ, સુઞ્ઞં દિસ્વા કુલાવકં;
ચિરં દુક્ખેન ઝાયિસ્સં, સુઞ્ઞં આગમ્મિમં પુરં.

૧૭૭૩કુરરી હતછાપાવ, સુઞ્ઞં દિસ્વા કુલાવકં;
કિસા પણ્ડુ ભવિસ્સામિ, પિયે પુત્તે અપસ્સતી.

૧૭૭૪કુરરી હતછાપાવ, સુઞ્ઞં દિસ્વા કુલાવકં;
તેન તેન પધાવિસ્સં, પિયે પુત્તે અપસ્સતી.

૧૭૭૫સા નૂન ચક્કવાકીવ, પલ્લલસ્મિં અનૂદકે;
ચિરં દુક્ખેન ઝાયિસ્સં, સુઞ્ઞં આગમ્મિમં પુરં.

૧૭૭૬સા નૂન ચક્કવાકીવ, પલ્લલસ્મિં અનૂદકે;
કિસા પણ્ડુ ભવિસ્સામિ, પિયે પુત્તે અપસ્સતી.

૧૭૭૭સા નૂન ચક્કવાકીવ, પલ્લલસ્મિં અનૂદકે;
તેન તેન પધાવિસ્સં, પિયે પુત્તે અપસ્સતી.

૧૭૭૮એવં મે વિલપન્તિયા, રાજા પુત્તં અદૂસકં;
પબ્બાજેસિ વનં રટ્ઠા, મઞ્ઞે હિસ્સામિ જીવિત’’ન્તિ.

તત્થ **કણિકારાવા**તિ સુવણ્ણાભરણસુવણ્ણવત્થપટિમણ્ડિતત્તા સુપુપ્ફિતા કણિકારા વિય. **યાયન્તમનુયાયન્તી**તિ ઉય્યાનવનકીળાદીનં અત્થાય ગચ્છન્તં વેસ્સન્તરં અનુગચ્છન્તિ. **સ્વજ્જેકોવા**તિ સો અજ્જ એકોવ હુત્વા ગમિસ્સતિ. **અનીકાની**તિ હત્થાનીકાદીનિ. **ગન્ધારા પણ્ડુકમ્બલા**તિ ગન્ધારરટ્ઠે ઉપ્પન્ના સતસહસ્સગ્ઘનકા સેનાય પારુતા રત્તકમ્બલા. **હાહિતી**તિ ખન્ધે કત્વા હરિસ્સતિ. **પવિસન્ત**ન્તિ પવિસન્તસ્સ. **કસ્મા ચીરં ન બજ્ઝરે**તિ કસ્મા બન્ધિતું જાનન્તા વાકચીરં ન બન્ધન્તિ. **રાજપબ્બજિતા**તિ રાજાનો હુત્વા પબ્બજિતા. **ખોમકોટુમ્બરાની**તિ ખોમરટ્ઠે કોટુમ્બરરટ્ઠે ઉપ્પન્નાનિ સાટકાનિ.

સા કથજ્જાતિ સા કથં અજ્જ. **અનુજ્ઝઙ્ગી**તિ અગરહિતઅઙ્ગી. **પીળમાનાવ ગચ્છતી**તિ કમ્પિત્વા કમ્પિત્વા તિટ્ઠન્તી વિય ગચ્છતિ. **યાસ્સુ ઇત્થિસહસ્સાન**ન્તિઆદીસુ **અસ્સૂ**તિ નિપાતો, યાતિ અત્થો. ‘‘યા સા’’તિપિ પાઠો. **સિવાયા**તિ સિઙ્ગાલિયા. **પુરે**તિ પુબ્બે નગરે વસન્તી. **ઇન્દસગોત્તસ્સા**તિ કોસિયગોત્તસ્સ. **વારુણીવા**તિ દેવતાપવિટ્ઠા યક્ખદાસી વિય. **દુક્ખેના**તિ પુત્તવિયોગસોકદુક્ખેન. **આગમ્મિ મં પુર**ન્તિ ઇમં મમ પુત્તે ગતે પુત્તનિવેસનં આગન્ત્વા. **પિયે પુત્તે**તિ વેસ્સન્તરઞ્ચેવ મદ્દિઞ્ચ સન્ધાયાહ. **હતછાપા**તિ હતપોતકા. **પબ્બાજેસિ વનં રટ્ઠા**તિ યદિ નં રટ્ઠા પબ્બાજેસીતિ.

દેવિયા પરિદેવિતસદ્દં સુત્વા સબ્બા સઞ્ચયસ્સ સિવિકઞ્ઞા સમાગતા પક્કન્દિંસુ. તાસં પક્કન્દિતસદ્દં સુત્વા મહાસત્તસ્સપિ નિવેસને તથેવ પક્કન્દિંસુ. ઇતિ દ્વીસુ રાજકુલેસુ કેચિ સકભાવેન સણ્ઠાતું અસક્કોન્તા વાતવેગેન પમદ્દિતા સાલા વિય પતિત્વા પરિવત્તમાના પરિદેવિંસુ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૭૭૯તસ્સા લાલપ્પિતં સુત્વા, સબ્બા અન્તેપુરે બહૂ;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્દું, સિવિકઞ્ઞા સમાગતા.

૧૭૮૦સાલાવ સમ્પમથિતા, માલુતેન પમદ્દિતા;
સેન્તિ પુત્તા ચ દારા ચ, વેસ્સન્તરનિવેસને.

૧૭૮૧ઓરોધા ચ કુમારા ચ, વેસિયાના ચ બ્રાહ્મણા;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્દું, વેસ્સન્તરનિવેસને.

૧૭૮૨હત્થારોહા અનીકટ્ઠા, રથિકા પત્તિકારકા;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્દું, વેસ્સન્તરનિવેસને.

૧૭૮૩તતો રત્યા વિવસાને, સૂરિયસ્સુગ્ગમનં પતિ;
અથ વેસ્સન્તરો રાજા, દાનં દાતું ઉપાગમિ.

૧૭૮૪વત્થાનિ વત્થકામાનં, સોણ્ડાનં દેથ વારુણિં;
ભોજનં ભોજનત્થીનં, સમ્મદેવ પવેચ્છથ.

૧૭૮૫મા ચ કઞ્ચિ વનિબ્બકે, હેટ્ઠયિત્થ ઇધાગતે;
તપ્પેથ અન્નપાનેન, ગચ્છન્તુ પટિપૂજિતા.

૧૭૮૬અથેત્થ વત્તતી સદ્દો, તુમુલો ભેરવો મહા;
દાનેન તં નીહરન્તિ, પુન દાનં અદા તુવં.

૧૭૮૭તે સુ મત્તા કિલન્તાવ, સમ્પતન્તિ વનિબ્બકા;
નિક્ખમન્તે મહારાજે, સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢને.

૧૭૮૮અચ્છેચ્છું વત ભો રુક્ખં, નાનાફલધરં દુમં;
યથા વેસ્સન્તરં રટ્ઠા, પબ્બાજેન્તિ અદૂસકં.

૧૭૮૯અચ્છેચ્છું વત ભો રુક્ખં, સબ્બકામદદં દુમં;
યથા વેસ્સન્તરં રટ્ઠા, પબ્બાજેન્તિ અદૂસકં.

૧૭૯૦અચ્છેચ્છું વત ભો રુક્ખં, સબ્બકામરસાહરં;
યથા વેસ્સન્તરં રટ્ઠા, પબ્બાજેન્તિ અદૂસકં.

૧૭૯૧યે વુડ્ઢા યે ચ દહરા, યે ચ મજ્ઝિમપોરિસા;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્દું, નિક્ખમન્તે મહારાજે;
સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢને.

૧૭૯૨અતિયક્ખા વસ્સવરા, ઇત્થાગારા ચ રાજિનો;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્દું, નિક્ખમન્તે મહારાજે;
સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢને.

૧૭૯૩થિયોપિ તત્થ પક્કન્દું, યા તમ્હિ નગરે અહુ;
નિક્ખમન્તે મહારાજે, સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢને.

૧૭૯૪યે બ્રાહ્મણા યે ચ સમણા, અઞ્ઞે વાપિ વનિબ્બકા;
બાહા પગ્ગય્હ પક્કન્દું, 'અધમ્મો કિર ભો' ઇતિ.

૧૭૯૫યથા વેસ્સન્તરો રાજા, યજમાનો સકે પુરે;
સિવીનં વચનત્થેન, સમ્હા રટ્ઠા નિરજ્જતિ.

૧૭૯૬સત્ત હત્થિસતે દત્વા, સબ્બાલઙ્કારભૂસિતે;
સુવણ્ણકચ્છે માતઙ્ગે, હેમકપ્પનવાસસે;

૧૭૯૭આરૂળ્હે ગામણીયેહિ, તોમરઙ્કુસપાણિભિ;
એસ વેસ્સન્તરો રાજા, સમ્હા રટ્ઠા નિરજ્જતિ.

૧૭૯૮સત્ત અસ્સસતે દત્વા, સબ્બાલઙ્કારભૂસિતે;
આજાનીયેવ જાતિયા, સિન્ધવે સીઘવાહને.

૧૭૯૯આરૂળ્હે ગામણીયેહિ, ઇલ્લિયાચાપધારિભિ;
એસ વેસ્સન્તરો રાજા, સમ્હા રટ્ઠા નિરજ્જતિ.

૧૮૦૦સત્ત રથસતે દત્વા, સન્નદ્ધે ઉસ્સિતદ્ધજે;
દીપે અથોપિ વેયગ્ઘે, સબ્બાલઙ્કારભૂસિતે.

૧૮૦૧આરૂળ્હે ગામણીયેહિ, ચાપહત્થેહિ વમ્મિભિ;
એસ વેસ્સન્તરો રાજા, સમ્હા રટ્ઠા નિરજ્જતિ.

૧૮૦૨સત્ત ઇત્થિસતે દત્વા, એકમેકા રથે ઠિતા;
સન્નદ્ધા નિક્ખરજ્જૂહિ, સુવણ્ણેહિ અલઙ્કતા.

૧૮૦૩પીતાલઙ્કારા પીતવસના, પીતાભરણભૂસિતા;
આળારપમ્હા હસુલા, સુસઞ્ઞા તનુમજ્ઝિમા;
એસ વેસ્સન્તરા રાજા, સમ્હા રટ્ઠા નિરજ્જતિ.

૧૮૦૪સત્ત ધેનુસતે દત્વા, સબ્બા કંસુપધારણા;

એસ વેસ્સન્તરો રાજા, સમ્હા રટ્ઠા નિરજ્જતિ.

૧૮૦૫સત્ત દાસિસતે દત્વા, સત્ત દાસસતાનિ ચ;
એસ વેસ્સન્તરો રાજા, સમ્હા રટ્ઠા નિરજ્જતિ.

૧૮૦૬હત્થી અસ્સરથે દત્વા, નારિયો ચ અલઙ્કતા;
એસ વેસ્સન્તરો રાજા, સમ્હા રટ્ઠા નિરજ્જતિ.

૧૮૦૭તદાસિ યં ભિંસનકં, તદાસિ લોમહંસનં;
મહાદાને પદિન્નમ્હિ, મેદની સમ્પકમ્પથ.

૧૮૦૮તદાસિ યં ભિંસનકં, તદાસિ લોમહંસનં;
યં પઞ્જલિકતો રાજા, સમ્હા રટ્ઠા નિરજ્જતી''તિ.

તત્થ **સિવિકઞ્ઞા**તિ ભિક્ખવે, કુસ્સતિયા પરિદેવિતસદ્દં સુત્વા સબ્બાપિ સઞ્ચયસ્સ સિવિરઞ્ઞો ઇત્થિયો સમાગતા હુત્વા પક્કન્દું પરિદેવિંસુ. **વેસ્સન્તરનિવેસને**તિ તત્થ ઇત્થીનં પક્કન્દિતસદ્દં સુત્વા વેસ્સન્તરસ્સપિ નિવેસને તથેવ પક્કન્દિત્વા દ્વીસુ રાજકુલેસુ કેચિ સકભાવેન સણ્ઠાતું અસક્કોન્તા વાતવેગેન સમ્પમથિતા સાલા વિય પતિત્વા પરિવત્તન્તા પરિદેવિંસુ. **તતો રત્યા વિવસાને**તિ ભિક્ખવે, તતો તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન સૂરિયે ઉગ્ગતે દાનવેય્યાવતિકા ''દાનં પટિયાદિત''ન્તિ રઞ્ઞો આરોચયિંસુ. અથ વેસ્સન્તરો રાજા પાતોવ ન્હત્વા સબ્બાલઙ્કારપ્પટિમણ્ડિતો સાદુરસભોજનં ભુઞ્જિત્વા મહાજનપરિવુતો સત્તસતકં મહાદાનં દાતું દાનગ્ગં ઉપાગમિ.

દેથાતિ તત્થ ગન્ત્વા સટ્ઠિસહસ્સઅમચ્ચે આણાપેન્તો એવમાહ. **વારુણિ**ન્તિ ''મજ્જદાનં નામ નિપ્ફલ''ન્તિ જાનાતિ, એવં સન્તેપિ ''સુરાસોણ્ડા દાનગ્ગં પત્વા 'વેસ્સન્તરસ્સ દાનગ્ગે સુરં ન લભિમ્હા'તિ વત્તું મા લભન્તૂ''તિ દાપેસિ. **વનિબ્બકે**તિ વનિબ્બકજનેસુ કઞ્ચિ એકમ્પિ મા વિહેઠયિત્થ. **પટિપૂજિતા**તિ મયા પૂજિતા હુત્વા યથા મં થોમયમાના ગચ્છન્તિ , તથા તુમ્હે કરોથાતિ વદતિ.

ઇતિ સો સુવણ્ણાલઙ્કારાનં સુવણ્ણધજાનં હેમજાલપ્પટિચ્છન્નાનં હત્થીનં સત્તસતાનિ ચ, તથારૂપાનઞ્ઞેવ અસ્સાનં સત્તસતાનિ ચ, સીહચમ્માદીહિ પરિક્ખિત્તાનં નાનારતનવિચિત્રાનં સુવણ્ણધજાનં રથાનં સત્તસતાનિ, સબ્બાલઙ્કારપ્પટિમણ્ડિતાનં ઉત્તમરૂપધરાનં ખત્તિયકઞ્ઞાદીનં ઇત્થીનં સત્તસતાનિ, સુવિનીતાનં સુસિક્ખિતાનં દાસાનં સત્તસતાનિ, તથા દાસીનં સત્તસતાનિ, વરઉસભજેટ્ઠકાનં કુણ્ડોપદોહિનીનં ધેનૂનં સત્તસતાનિ, અપરિમાણાનિ પાનભોજનાનીતિ સત્તસતકં મહાદાનં અદાસિ. તસ્મિં એવં દાનં દદમાને જેતુત્તરનગરવાસિનો ખત્તિયબ્રાહ્મણવેસ્સસુદ્દાદયો ''સામિ, વેસ્સન્તર સિવિરટ્ઠવાસિનો તં 'દાનં દેતી'તિ પબ્બાજેન્તિ, ત્વં પુન દાનમેવ દેસી''તિ પરિદેવિંસુ. તેન વુત્તં –

૧૮૦૯અથેત્થ વત્તતી સદ્દો, તુમુલો ભેરવો મહા;
દાનેન તં નીહરન્તિ, પુન દાનં અદા તુવ''ન્તિ.

દાનપટિગ્ગાહકા પન દાનં ગહેત્વા ''ઇદાનિ કિર વેસ્સન્તરો રાજા અમ્હે અનાથે કત્વા અરઞ્ઞં પવિસિસ્સતિ, ઇતો પટ્ઠાય કસ્સ સન્તિકં ગમિસ્સામા''તિ છિન્નપાદા વિય પતન્તા આવત્તન્તા પરિવત્તન્તા મહાસદ્દેન પરિદેવિંસુ.

તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૮૧૦તે સુ મત્તા કિલન્તાવ, સમ્પતન્તિ વનિબ્બકા;
નિક્ખમન્તે મહારાજે, સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢને''તિ.

તત્થ **તે સુ મત્તાતિ સુ**-કારો નિપાતમત્તો, તે વનિબ્બકાતિ અત્થો. **મત્તા કિલન્તાવાતિ** મત્તા વિય કિલન્તા વિય ચ હુત્વા. **સમ્પતન્તીતિ** પરિવત્તિત્વા ભૂમિયં પતન્તિ. **અચ્છેચ્છું વતાતિ** છિન્દિંસુ, **વતાતિ** નિપાતમત્તં. **યથાતિ** યેન કારણેન. **અતિયક્ખાતિ** ભૂતવિજ્જા ઇક્ખણિકાપિ. **વસ્સવરાતિ** ઉદ્ધટબીજા ઓરોધપાલકા. **વચનત્થેનાતિ** વચનકારણેન. **સમ્હા રટ્ઠા નિરજ્જતીતિ** અત્તનો રટ્ઠા નિગ્ગચ્છતિ. **ગામણીયેહીતિ** હત્થાચરિયેહિ. **આજાનીયેવાતિ** જાતિસમ્પન્ને . **ગામણીયેહીતિ** અસ્સાચરિયેહિ. **ઇલ્લિયાચાપધારિભીતિ** ઇલ્લિયઞ્ચ ચાપઞ્ચ ધારેન્તેહિ. **દીપે અથોપિ વેય્યગ્ઘેતિ** દીપિચમ્મબ્યગ્ઘચમ્મપરિક્ખિત્તે. **એકમેકા રથે ઠિતાતિ** સો કિર એકમેકં ઇત્થિરતનં રથે ઠપેત્વા અટ્ઠઅટ્ઠવણ્ણદાસીહિ પરિવુતં કત્વા અદાસિ.

નિક્ખરજ્જૂહીતિ સુવણ્ણસુત્તમયેહિ પામઙ્ગેહિ. **આળારપમ્હાતિ** વિસાલક્ખિગણ્ડા. **હસુલાતિ** મ્હિતપુબ્બઙ્ગમકથા. **સુસઞ્ઞાતિ** સુસ્સોણિયો. **તનુમજ્ઝિમાતિ** કરતલમિવ તનુમજ્ઝિમભાગા. તદા પન દેવતાયો જમ્બુદીપતલે રાજૂનં ''વેસ્સન્તરો રાજા મહાદાનં દેતી''તિ આરોચયિંસુ, તસ્મા તે ખત્તિયા દેવતાનુભાવેનાગન્ત્વા તા ગણ્હિત્વા પક્કમિંસુ. **કંસુપધારણાતિ** ઇધ **કંસન્તિ** રજતસ્સ નામં, રજતમયેન ખીરપટિચ્છનભાજનેન સદ્ધિઞ્ઞેવ અદાસીતિ અત્થો. **પદિન્નમ્હીતિ** દીયમાને. **સમ્પકમ્પથાતિ** દાનતેજેન કમ્પિત્થ. **યં પઞ્જલિકતોતિ** યં સો વેસ્સન્તરો રાજા મહાદાનં દત્વા અઞ્જલિં પગ્ગય્હ અત્તનો દાનં નમસ્સમાનો ''સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણસ્સ મે ઇદં પચ્ચયો હોતૂ''તિ પઞ્જલિકતો અહોસિ, તદાપિ ભીસનકમેવ અહોસિ, તસ્મિં ખણે પથવી કમ્પિત્થાતિ અત્થો. **નિરજ્જતીતિ** એવં કત્વા નિગ્ગચ્છતિયેવ, ન કોચિ નં નિવારેતીતિ અત્થો.

અપિચ ખો તસ્સ દાનં દદન્તસ્સેવ સાયં અહોસિ. સો અત્તનો નિવેસનમેવ ગન્ત્વા ''માતાપિતરો વન્દિત્વા સ્વે ગમિસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા અલઙ્કતરથેન માતાપિતૂનં વસનટ્ઠાનં ગતો. મદ્દીદેવીપિ ''અહં સામિના સદ્ધિં ગન્ત્વા માતાપિતરો અનુજાનાપેસ્સામી''તિ તેનેવ સદ્ધિં ગતા. મહાસત્તો પિતરં વન્દિત્વા અત્તનો ગમનભાવં કથેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૮૧૧આમન્તયિત્થ રાજાનં, સઞ્ચયં ધમ્મિનં વરં;
અવરુદ્ધસિ મં દેવ, વઙ્કં ગચ્છામિ પબ્બતં.

૧૮૧૨યે હિ કેચિ મહારાજ, ભૂતા યે ચ ભવિસ્સરે;
અતિત્તાયેવ કામેહિ, ગચ્છન્તિ યમસાધનં.

૧૮૧૩સ્વાહં સકે અભિસ્સસિં, યજમાનો સકે પુરે;
સિવીનં વચનત્થેન, સમ્હા રટ્ઠા નિરજ્જહં.

૧૮૧૪અઘં તં પટિસેવિસ્સં, વને વાળમિગાકિણ્ણે;
ખગ્ગદીપિનિસેવિતે, અહં પુઞ્ઞાનિ કરોમિ;

તુમ્હે પઙ્કમ્હિ સીદથા’’તિ.

તત્થ **ધમ્મિનં વર**ન્તિ ધમ્મિકરાજૂનં અન્તરે ઉત્તમં. **અવરુદ્ધસી**તિ રટ્ઠા નીહરસિ. **ભૂતા**તિ અતીતા. **ભવિસ્સરે**તિ યે ચ અનાગતે ભવિસ્સન્તિ , પચ્ચુપ્પન્ને ચ નિબ્બત્તા. **યમસાધન**ન્તિ યમરઞ્ઞો આણાપવત્તિટ્ઠાનં. **સ્વાહં સકે અભિસ્સસિ**ન્તિ સો અહં અત્તનો નગરવાસિનોયેવ પીળેસિં. કિં કરોન્તો? **યજમાનો સકે પુરે**તિ. પાળિયં પન ‘‘સો અહ’’ન્તિ લિખિતં. **નિરજ્જહ**ન્તિ નિક્ખન્તો અહં. **અઘં ત**ન્તિ યં અરઞ્ઞે વસન્તેન પટિસેવિતબ્બં દુક્ખં, તં પટિસેવિસ્સામિ. **પઙ્કમ્હી**તિ તુમ્હે પન કામપઙ્કમ્હિ સીદથાતિ વદતિ.

ઇતિ મહાસત્તો ઇમાહિ ચતૂહિ ગાથાહિ પિતરા સદ્ધિં કથેત્વા માતુ સન્તિકં ગન્ત્વા વન્દિત્વા પબ્બજ્જં અનુજાનાપેન્તો એવમાહ –

૧૮૧૪.અનુજાનાહિ મં અમ્મ, પબ્બજ્જા મમ રુચ્ચતિ;
સ્વાહં સકે અભિસ્સસિં, યજમાનો સકે પુરે;
સિવીનં વચનત્થેન, સમ્હા રટ્ઠા નિરજ્જહં.

૧૮૧૫.અઘં તં પટિસેવિસ્સં, વને વાળમિગાકિણ્ણે;
ખગ્ગદીપિનિસેવિતે, અહં પુઞ્ઞાનિ કરોમિ;
તુમ્હે પઙ્કમ્હિ સીદથા’’તિ.

તં સુત્વા ફુસ્સતી આહ –

૧૮૧૬.અનુજાનામિ તં પુત્ત, પબ્બજ્જા તે સમિજ્ઝતુ;
અયઞ્ચ મદ્દી કલ્યાણી, સુસઞ્ઞા તનુમજ્ઝિમા;
અચ્છતં સહ પુત્તેહિ, કિં અરઞ્ઞે કરિસ્સતી’’તિ.

તત્થ **સમિજ્ઝતૂ**તિ ઝાનેન સમિદ્ધા હોતુ. **અચ્છત**ન્તિ અચ્છતુ, ઇધેવ હોતૂતિ વદતિ.

વેસ્સન્તરો આહ –

૧૮૧૭.નાહં અકામા દાસિમ્પિ, અરઞ્ઞં નેતુમુસ્સહે;
સચે ઇચ્છતિ અન્વેતુ, સચે નિચ્છતિ અચ્છતૂ’’તિ.

તત્થ **અકામા**તિ અમ્મ, કિં નામેતં કથેથ, અહં અનિચ્છાય દાસિમ્પિ નેતું ન ઉસ્સહામીતિ.

તતો પુત્તસ્સ કથં સુત્વા રાજા સુણ્હં યાચિતું પટિપજ્જિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૮૧૮.તતો સુણ્હં મહારાજા, યાચિતું પટિપજ્જથ;
મા ચન્દનસમાચારે, રજોજલ્લં અધારયિ.

૧૮૧૯.મા કાસિયાનિ ધારેત્વા, કુસચીરં અધારયિ;

દુક્ખો વાસો અરઞ્ઞસ્મિં, મા હિ ત્વં લક્ખણે ગમી’’તિ.

તત્થ **પટિપજ્જથા**તિ ભિક્ખવે, પુત્તસ્સ કથં સુત્વા રાજા સુણ્હં યાચિતું પટિપજ્જિ. **ચન્દનસમાચારે**તિ લોહિતચન્દનેન પરિકિણ્ણસરીરે. **મા હિ ત્વં લક્ખણે ગમી**તિ સુભલક્ખણેન સમન્નાગતે મા ત્વં અરઞ્ઞં ગમીતિ.

૧૮૨૧.‘‘તમબ્રવિ રાજપુત્તી, મદ્દી સબ્બઙ્ગસોભના;
નાહં તં સુખમિચ્છેય્યં, યં મે વેસ્સન્તરં વિના’’તિ.

તત્થ **તમબ્રવી**તિ તં સસુરં અબ્રવિ.

૧૮૨૨.‘‘તમબ્રવિ મહારાજા, સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢનો;
ઇઙ્ઘ મદ્દિ નિસામેહિ, વને યે હોન્તિ દુસ્સહા.

૧૮૨૩.‘‘બહૂ કીટા પટઙ્ગા ચ, મકસા મધુમક્ખિકા;
તેપિ તં તત્થ હિંસેય્યું, તં તે દુક્ખતરં સિયા.

૧૮૨૪.‘‘અપરે પસ્સ સન્તાપે, નદીનુપનિસેવિતે;
સપ્પા અજગરા નામ, અવિસા તે મહબ્બલા.

૧૮૨૫.‘‘તે મનુસ્સં મિગં વાપિ, અપિ માસન્નમાગતં;
પરિક્ખિપિત્વા ભોગેહિ, વસમાનેન્તિ અત્તનો.

૧૮૨૬.‘‘અઞ્ઞેપિ કણ્હજટિનો, અચ્છા નામ અઘમ્મિગા;
ન તેહિ પુરિસો દિટ્ઠો, રુક્ખમારુય્હ મુચ્ચતિ.

૧૮૨૭.‘‘સઙ્ઘટ્ટયન્તા સિઙ્ગાનિ, તિક્ખગ્ગાતિપ્પહારિનો;
મહિંસા વિચરન્તેત્થ, નદિં સોતુમ્બરં પતિ.

૧૮૨૮.‘‘દિસ્વા મિગાનં યૂથાનં, ગવં સઞ્ચરતં વને;
ધેનુવ વચ્છગિદ્ધાવ, કથં મદ્દિ કરિસ્સસિ.

૧૮૨૯.‘‘દિસ્વા સમ્પતિતે ઘોરે, દુમગ્ગેસુ પ્લવઙ્ગમે;
અખેત્તઞ્ઞાય તે મદ્દિ, ભવિસ્સતે મહબ્ભયં.

૧૮૩૦.‘‘યા ત્વં સિવાય સુત્વાન, મુહું ઉત્તસયી પુરે;
સા ત્વં વઙ્કમનુપ્પત્તા, કથં મદ્દિ કરિસ્સસિ.

૧૮૩૧.‘‘ઠિતે મજ્ઝન્હિકે કાલે, સન્નિસિન્નેસુ પક્ખિસુ;
સણતેવ બ્રહારઞ્ઞં, તત્થ કિં ગન્તુમિચ્છસી’’તિ.

તત્થ **તમબ્રવીતિ** તં સુણ્હં અબ્રવિ. **અપરે પસ્સ સન્તાપે**તિ અઞ્ઞેપિ સન્તાપે ભયજનકે પેક્ખ. **નદીનુપનિસેવિતે**તિ નદીનં ઉપનિસેવિતે આસન્નટ્ઠાને, નદીકૂલે વસન્તેતિ અત્થો. **અવિસા**તિ નિબ્બિસા. **અપિ માસન્ન**ન્તિ આસન્નં અત્તનો સરીરસમ્ફસ્સં આગતન્તિ અત્થો. **અઘમ્મિગા**તિ અઘકરા મિગા, દુક્ખાવહા મિગાતિ અત્થો. **નદિં સોતુમ્બરં પતી**તિ સોતુમ્બરાય નામ નદિયા તીરે. **યૂથાન**ન્તિ યૂથાનિ, અયમેવ વા પાઠો. **ધેનુવ વચ્છગિદ્ધાવા**તિ તવ દારકે અપસ્સન્તી વચ્છગિદ્ધા ધેનુ વિય કથં કરિસ્સસિ. **વ**-કારો પનેત્થ નિપાતમત્તોવ. **સમ્પતિતે**તિ સમ્પતન્તે. **ઘોરે**તિ ભીસનકે વિરૂપે. **પ્લવઙ્ગમે**તિ મક્કટે. **અખેત્તઞ્ઞાયા**તિ અરઞ્ઞભૂમિઅકુસલતાય. **ભવિસ્સતે**તિ ભવિસ્સતિ. **સિવાય સુત્વાના**તિ સિઙ્ગાલિયા સદ્દં સુત્વા. **મુહુ**ન્તિ પુનપ્પુનં. **ઉત્તસયી**તિ ઉત્તસસિ. **સણતેવા**તિ નદતિ વિય સણન્તં વિય ભવિસ્સતિ.

૧૮૩૨તમબ્રવિ રાજપુત્તી, મદ્દી સબ્બઙ્ગસોભના;
યાનિ એતાનિ અક્ખાસિ, વને પટિભયાનિ મે;
સબ્બાનિ અભિસમ્ભોસ્સં, ગચ્છઞ્ઞેવ રથેસભ.

૧૮૩૩કાસં કુસં પોટકિલં, ઉસિરં મુઞ્ચપબ્બજં;
ઉરસા પનુદહિસ્સામિ, નસ્સ હેસ્સામિ દુન્નયા.

૧૮૩૪બહૂહિ વત ચરિયાહિ, કુમારી વિન્દતે પતિં;
ઉદરસ્સુપરોધેન, ગોહનુવેઠનેન ચ.

૧૮૩૫અગ્ગિસ્સ પારિચરિયાય, ઉદકુમ્મુજ્જનેન ચ;
વેધબ્યં કટુકં લોકે, ગચ્છઞ્ઞેવ રથેસભ.

૧૮૩૬અપિસ્સા હોતિ અપ્પત્તો, ઉચ્છિટ્ઠમપિ ભુઞ્જિતું;
યો નં હત્થે ગહેત્વાન, અકામં પરિકડ્ઢતિ;
વેધબ્યં કટુકં લોકે, ગચ્છઞ્ઞેવ રથેસભ.

૧૮૩૭કેસગ્ગહણમુક્ખેપા, ભૂમ્યા ચ પરિસુમ્ભના;
દત્વા ચ નો પક્કમતિ, બહું દુક્ખં અનપ્પકં;
વેધબ્યં કટુકં લોકે, ગચ્છઞ્ઞેવ રથેસભ.

૧૮૩૮સુક્કચ્છવી વેધવેરા, દત્વા સુભગમાનિનો;
અકામં પરિકડ્ઢન્તિ, ઉલૂકઞ્ઞેવ વાયસા;
વેધબ્યં કટુકં લોકે, ગચ્છઞ્ઞેવ રથેસભ.

૧૮૩૯અપિ ઞાતિકુલે ફીતે, કંસપજ્જોતને વસં;
નેવાતિવાક્યં ન લભે, ભાતૂહિ સખિનીહિપિ;
વેધબ્યં કટુકં લોકે, ગચ્છઞ્ઞેવ રથેસભ.

૧૮૪૦નગ્ગા નદી અનુદકા, નગ્ગં રટ્ઠં અરાજકં;

ઇત્થીપિ વિધવા નગ્ગા, યસ્સાપિ દસ ભાતરો;
વેધબ્યં કટુકં લોકે, ગચ્છઞ્એવ રથેસભ.

૧૮૪૧ધજો રથસ્સ પઞ્આણં, ધૂમો પઞ્આણમગ્ગિનો;
રાજા રટ્ઠસ્સ પઞ્આણં, ભત્તા પઞ્આણમિત્થિયા;
વેધબ્યં કટુકં લોકે, ગચ્છઞ્એવ રથેસભ.

૧૮૪૨યા દલિદ્દી દલિદ્દસ્સ, અડ્ઢા અડ્ઢસ્સ કિત્તિમા;
તં વે દેવા પસંસન્તિ, દુક્કરઞ્હિ કરોતિ સા.

૧૮૪૩સામિકં અનુબન્ધિસ્સં, સદા કાસાયવાસિની;
પથબ્યાપિ અભિજ્જન્ત્યા, વેધબ્યં કટુકિત્થિયા.

૧૮૪૪અપિ સાગરપરિયન્તં, બહુવિત્તધરં મહિં;
નાનારતનપરિપૂરં, નિચ્છે વેસ્સન્તરં વિના.

૧૮૪૫કથં નુ તાસં હદયં, સુખરા વત ઇત્થિયો;
યા સામિકે દુક્ખિતમ્હિ, સુખમિચ્છન્તિ અત્તનો.

૧૮૪૬નિક્ખમન્તે મહારાજે, સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢને;
તમહં અનુબન્ધિસ્સં, સબ્બકામદદો હિ મે''તિ.

તત્થ **તમબ્રવી**તિ ભિક્ખવે, મદ્દી રઞ્ઓ વચનં સુત્વા તં રાજાનં અબ્રવિ. **અભિસમ્ભોસ્સ**ન્તિ સહિસ્સામિ અધિવાસેસ્સામિ. **પોટકિલ**ન્તિ પોટકિલતિણં. **પનુદહિસ્સામી**તિ દ્વેધા કત્વા વેસ્સન્તરસ્સ પુરતો ગમિસ્સામિ. **ઉદરસ્સુપરોધેના**તિ ઉપવાસેન ખુદાધિવાસેન. **ગોહનુવેઠનેન ચા**તિ વિસાલકટિયો ઓનતપસ્સા ચ ઇત્થિયો સામિકં લભન્તીતિ કત્વા ગોહનુના કટિફલકં કોટ્ટાપેત્વા વેઠનેન ચ પસ્સાનિ ઓનામેત્વા કુમારિકા પતિં લભતિ. **કટુક**ન્તિ અસાતં. **ગચ્છઞ્એવા**તિ ગમિસ્સામિયેવ.

અપિસ્સા હોતિ અપ્પત્તોતિ તસ્સા વિધવાય ઉચ્છિટ્ઠકમ્પિ ભુઞ્જિતું અનનુચ્છવિકોવ. **યો ન**ન્તિ યો નીચજચ્ચો તં વિધવં અનિચ્છમાનઞ્એવ હત્થે ગહેત્વા કડ્ઢતિ. **કેસગ્ગહણમુક્ખેપા, ભૂમ્યા ચ પરિસુમ્ભના**તિ અસામિકં ઇત્થિં હત્થપાદેહિ કેસગ્ગહણં, ઉક્ખેપા, ભૂમિયં પાતનન્તિ એતાનિ અવમઞ્અનાનિ કત્વા અતિક્કમન્તિ. **દત્વા ચા**તિ અસામિકાય ઇત્થિયા એવરૂપં બહું અનપ્પકં દુક્ખં પરપુરિસો દત્વા ચ **નો પક્કમતિ** નિરાસઙ્કો ઓલોકેન્તોવ તિટ્ઠતિ.

સુક્કચ્છવીતિ ન્હાનીયચુણ્ણેન ઉટ્ઠાપિતચ્છવિવણ્ણા. **વેધવેરા**તિ વિધવિત્થિકામા પુરિસા. **દત્વા**તિ કિઞ્ચિદેવ અપ્પમત્તકં ધનં દત્વા. **સુભગમાનિનો**તિ મયં સુભગાતિ મઞ્અમાના. **અકામ**ન્તિ તં વિધવં અસામિકં અકામં. **ઉલૂકઞ્એવ વાયસા**તિ કાકા વિયઉલૂકં પરિકડ્ઢન્તિ. **કંસપજ્જોતને**તિ સુવણ્ણભાજનાભાય પજ્જોતન્તે. **વસ**ન્તિ એવરૂપેપિ ઞાતિકુલે વસમાના. **નેવાતિવાક્યં ન લભે**તિ ''અયં ઇત્થી નિસ્સામિકા, યાવજીવં અમ્હાકઞ્એવ ભારો

જાતો’’તિઆદીનિ વચનાનિ વદન્તેહિ ભાતૂહિપિ સખિનીહિપિ અતિવાક્યં ગરહવચનં નેવ ન લભતિ. **પઞ્ઞાણન્તિ** પાકટભાવકારણં.

યા દલિદ્દી દલિદ્દસ્સાતિ દેવ, કિત્તિસમ્પન્ના યા ઇત્થી અત્તનો સામિકસ્સ દલિદ્દસ્સ દુક્ખપ્પત્તકાલે સયમ્પિ દલિદ્દી સમાના દુક્ખાવ હોતિ, તસ્સ અડ્ઢકાલે તેનેવ સદ્ધિં અડ્ઢા સુખપ્પત્તા હોતિ, તં વે દેવા પસંસન્તિ. અભિજ્જન્ત્યાતિ અભિજ્જન્તિયા. સચેપિ હિ ઇત્થિયા સકલપથવી ન ભિજ્જતિ, તાય સકલાય પથવિયા સાવ ઇસ્સરા હોતિ, તથાપિ વેધબ્યં કટુકમેવાતિ અત્થો. સુખરા વત ઇત્થિયોતિ સુટ્ઠુ ખરા વત ઇત્થિયો.

૧૮૪૭.તમબ્રવિ મહારાજા, મદ્દિં સબ્બઙ્ગસોભનં;
ઇમે તે દહરા પુત્તા, જાલી કણ્હાજિના ચુભો;
નિક્ખિપ્પ લક્ખણે ગચ્છ, મયં તે પોસયામસે’’તિ.

તત્થ **જાલી કણ્હાજિના ચુભો**તિ જાલી ચ કણ્હાજિના ચાતિ ઉભો. **નિક્ખિપ્પા**તિ ઇમે નિક્ખિપિત્વા ગચ્છાહીતિ.

૧૮૪૮.તમબ્રવિ રાજપુત્તી, મદ્દી સબ્બઙ્ગસોભના;
પિયા મે પુત્તકા દેવ, જાલી કણ્હાજિના ચુભો;
ત્યમ્હં તત્થ રમેસ્સન્તિ, અરઞ્ઞે જીવસોકિન’’ન્તિ.

તત્થ **ત્યમ્હ**ન્તિ તે દારકા અમ્હાકં તત્થ અરઞ્ઞે. **જીવસોકિન**ન્તિ અવિગતસોકાનં હદયં રમયિસ્સન્તીતિ અત્થો.

૧૮૪૯.તમબ્રવિ મહારાજા, સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢનો;
સાલીનં ઓદનં ભુત્વા, સુચિં મંસૂપસેચનં;
રુક્ખફલાનિ ભુઞ્જન્તા, કથં કાહન્તિ દારકા.

૧૮૫૦.ભુત્વા સતપલે કંસે, સોવણ્ણે સતરાજિકે;
રુક્ખપત્તેસુ ભુઞ્જન્તા, કથં કાહન્તિ દારકા.

૧૮૫૧.કાસિયાનિ ચ ધારેત્વા, ખોમકોટુમ્બરાનિ ચ;
કુસચીરાનિ ધારેન્તા, કથં કાહન્તિ દારકા.

૧૮૫૨.વય્હાહિ પરિયાયિત્વા, સિવિકાય રથેન ચ;
પત્તિકા પરિધાવન્તા, કથં કાહન્તિ દારકા.

૧૮૫૩.કૂટાગારે સયિત્વાન, નિવાતે ફુસિતગ્ગળે;
સયન્તા રુક્ખમૂલસ્મિં, કથં કાહન્તિ દારકા.

૧૮૫૪.પલ્લઙ્કેસુ સયિત્વાન, ગોનકે ચિત્તસન્થતે;
સયન્તા તિણસન્થારે, કથં કાહન્તિ દારકા.

૧૮૫૫ગન્ધકેન વિલિમ્પિત્વા, અગરુચન્દનેન ચ;
રજોજલ્લાનિ ધારેન્તા, કથં કાહન્તિ દારકા.

૧૮૫૬ચામરમોરહત્થેહિ, બીજિતઙ્ગા સુખેધિતા;
કુટ્ઠા ડંસેહિ મકસેહિ, કથં કાહન્તિ દારકા''તિ.

તત્થ **પલસતે કંસે**તિ પલસતેન કતાય કઞ્ચનપાતિયા. **ગોનકે ચિત્તસન્થતે**તિ મહાપિટ્ઠિયં કાળકોજવે ચેવ વિચિત્તકે સન્થરે ચ. **ચામરમોરહત્થેહી**તિ ચામરેહિ ચેવ મોરહત્થેહિ ચ બીજિતઙ્ગા.

એવં તેસં સલ્લપન્તાનઞ્ઞેવ રત્તિ વિભાયિ, સૂરિયો ઉગ્ગચ્છિ. મહાસત્તસ્સ ચતુસિન્ધવયુત્તં અલઙ્કતરથં આનેત્વા રાજદ્વારે ઠપયિંસુ. મદ્દીપિ સસ્સુસસુરે વન્દિત્વા સેસિત્થિયો અપલોકેત્વા દ્વે પુત્તે આદાય વેસ્સન્તરતો પઠમતરં ગન્ત્વા રથે અટ્ઠાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૮૫૭તમબ્રવિ રાજપુત્તી, મદ્દી સબ્બઙ્ગસોભના;
મા દેવ પરિદેવેસિ, મા ચ ત્વં વિમનો અહુ;
યથા મયં ભવિસ્સામ, તથા હેસ્સન્તિ દારકા.

૧૮૫૮ઇદં વત્વાન પક્કામિ, મદ્દી સબ્બઙ્ગસોભના;
સિવિમગ્ગેન અન્વેસિ, પુત્તે આદાય લક્ખણા''તિ.

તત્થ **સિવિમગ્ગેના**તિ સિવિરઞ્ઞો ગન્તબ્બમગ્ગેન. **અન્વેસી**તિ તં અગમાસિ, પાસાદા ઓતરિત્વા રથં અભિરુહીતિ અત્થો.

૧૮૫૯તતો વેસ્સન્તરો રાજા, દાનં દત્વાન ખત્તિયો;
પિતુ માતુ ચ વન્દિત્વા, કત્વા ચ નં પદક્ખિણં.

૧૮૬૦ચતુવાહિં રથં યુત્તં, સીઘમારુય્હ સન્દનં;
આદાય પુત્તદારઞ્ચ, વઙ્કં પાયાસિ પબ્બત''ન્તિ.

તત્થ **તતો**તિ ભિક્ખવે, તસ્સા મદ્દિયા રથં અભિરુહિત્વા ઠિતકાલે. **દત્વા**તિ હિય્યો દાનં દત્વા. **કત્વા ચ નં પદક્ખિણ**ન્તિ પદક્ખિણઞ્ચ કત્વા. **ન**ન્તિ નિપાતમત્તં.

૧૮૬૧તતો વેસ્સન્તરો રાજા, યેનાસિ બહુકો જનો;
આમન્ત ખો તં ગચ્છામ, અરોગા હોન્તુ ઞાતયો''તિ.

તસ્સત્થો – ભિક્ખવે, તતો વેસ્સન્તરો રાજા યત્થ ''વેસ્સન્તરં રાજાનં પસ્સિસ્સામા''તિ બહુકો જનો ઠિતો આસિ, તત્થ રથં પેસેત્વા મહાજનં આપુચ્છન્તો ''આમન્ત ખો તં ગચ્છામ, અરોગા હોન્તુ ઞાતયો''તિ આહ. તત્થ **ત**ન્તિ નિપાતમત્તં. ભિક્ખવે, તતો વેસ્સન્તરો રાજા ઞાતકે આહ – ''તુમ્હે આમન્તેત્વા મયં ગચ્છામ, તુમ્હે સુખિતા હોથ નિદ્દુક્ખા''તિ.

એવં મહાસત્તો મહાજનં આમન્તેત્વા ‘‘અપ્પમત્તા હોથ, દાનાદીનિ પુઞ્ઞાનિ કરોથા’’તિ તેસં ઓવદિત્વા પક્કામિ. ગચ્છન્તે પન બોધિસત્તે માતા ‘‘પુત્તો મે દાનવિત્તકો દાનં દેતૂ’’તિ આભરણેહિ સદ્ધિં સત્તરતનપૂરાનિ સકટાનિ ઉભોસુ પસ્સેસુ પેસેસિ. સોપિ અત્તનો કાયારુળ્હમેવ આભરણભણ્ડં ઓમુઞ્ચિત્વા સમ્પત્તયાચકાનં અટ્ઠારસ વારે દત્વા અવસેસં સબ્બં અદાસિ. સો નગરા નિક્ખમિત્વા ચ નિવત્તિત્વા ઓલોકેતુકામો અહોસિ. અથસ્સ મનં પટિચ્ચ રથપ્પમાણટ્ઠાને મહાપથવી ભિજ્જિત્વા કુલાલચક્કં વિય પરિવત્તિત્વા રથં નગરાભિમુખં અકાસિ. સો માતાપિતૂનં વસનટ્ઠાનં ઓલોકેસિ. તેન કારણેન પથવીકમ્પો અહોસિ. તેન વુત્તં –

‘‘નિક્ખમિત્વાન નગરા, નિવત્તિત્વા વિલોકિતે;
તદાપિ પથવી કમ્પિ, સિનેરુવનવટંસકા’’તિ. (ચરિયા॰ ૧.૯૩);

સયં પન ઓલોકેત્વા મદ્દિમ્પિ ઓલોકાપેતું ગાથમાહ –

૧૮૬૨ઇઙ્ઘ મદ્દિ નિસામેહિ, રમ્મરૂપંવ દિસ્સતિ;
આવાસં સિવિસેટ્ઠસ્સ, પેત્તિકં ભવનં મમા’’તિ.

તત્થ **નિસામેહી**તિ ઓલોકેહિ.

અથ મહાસત્તો સહજાતે સટ્ઠિસહસ્સઅમચ્ચે ચ સેસજનઞ્ચ નિવત્તાપેત્વા રથં પાજેન્તો મદ્દિં આહ – ‘‘ભદ્દે, સચે પચ્છતો યાચકા આગચ્છન્તિ, ઉપધારેય્યાસી’’તિ. સાપિ ઓલોકેન્તી નિસીદિ. અથસ્સ સત્તસતકં મહાદાનં સમ્પાપુણિતું અસક્કોન્તા ચત્તારો બ્રાહ્મણા નગરં આગન્ત્વા ‘‘કુહિં વેસ્સન્તરો રાજા’’તિ પુચ્છિત્વા ‘‘દાનં દત્વા ગતો’’તિ વુત્તે ‘‘કિઞ્ચિ ગહેત્વા ગતો’’તિ પુચ્છિત્વા ‘‘રથેન ગતો’’તિ સુત્વા ‘‘અસ્સે નં યાચિસ્સામા’’તિ અનુબન્ધિંસુ. અથ મદ્દી તે આગચ્છન્તે દિસ્વા ‘‘યાચકા આગચ્છન્તિ, દેવા’’તિ આરોચેસિ. મહાસત્તો રથં ઠપેસિ. તે આગન્ત્વા અસ્સે યાચિંસુ. મહાસત્તો અસ્સે અદાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૮૬૩તં બ્રાહ્મણા અન્વગમું, તે નં અસ્સે અયાચિસું;
યાચિતો પટિપાદેસિ, ચતુન્નં ચતુરો હયે’’તિ.

અસ્સેસુ પન દિન્નેસુ રથધુરં આકાસેયેવ અટ્ઠાસિ. અથ બ્રાહ્મણેસુ ગતમત્તેસુયેવ ચત્તારો દેવપુત્તા રોહિચ્ચમિગવણ્ણેન આગન્ત્વા રથધુરં સમ્પટિચ્છિત્વા અગમંસુ. મહાસત્તો તેસં દેવપુત્તભાવં ઞત્વા ઇમં ગાથમાહ –

૧૮૬૪ઇઙ્ઘ મદ્દિ નિસામેહિ, ચિત્તરૂપંવ દિસ્સતિ;
મિગરોહિચ્ચવણ્ણેન, દક્ખિણસ્સા વહન્તિ મ’’ન્તિ.

તત્થ **દક્ખિણસ્સા**તિ સુસિક્ખિતા અસ્સા વિય મં વહન્તિ.

અથ નં એવં ગચ્છન્તં અપરો બ્રાહ્મણો આગન્ત્વા રથં યાચિ. મહાસત્તો પુત્તદારં ઓતારેત્વા તસ્સ રથં અદાસિ. રથે પન દિન્ને દેવપુત્તા અન્તરધાયિંસુ. રથસ્સ દિન્નભાવં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૮૬૫અથેત્થ પઞ્ચમો આગા, સો તં રથમયાચથ;
તસ્સ તં યાચિતોદાસિ, ન ચસ્સુપહતો મનો.

૧૮૬૬તતો વેસ્સન્તરો રાજા, ઓરોપેત્વા સકં જનં;
અસ્સાસયિ અસ્સરથં, બ્રાહ્મણસ્સ ધનેસિનો’’તિ.

તત્થ **અથેત્થા**તિ અથ તસ્મિં વને. **ન ચસ્સુપહતો મનો**તિ ન ચસ્સ મનો ઓલીનો. **અસ્સાસયી**તિ પરિતોસેન્તો નિય્યાદેસિ.

તતો પટ્ઠાય પન તે સબ્બેપિ પત્તિકાવ અહેસું. અથ મહાસત્તો મદ્દિં અવોચ –

૧૮૬૭ત્વં મદ્દિ કણ્હં ગણ્હાહિ, લહુ એસા કનિટ્ઠિકા;
અહં જાલિં ગહેસ્સામિ, ગરુકો ભાતિકો હિ સો’’તિ.

એવઞ્ચ પન વત્વા ઉભોપિ ખત્તિયા દ્વે દારકે અઙ્કેનાદાય પક્કમિંસુ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૮૬૮રાજા કુમારમાદાય, રાજપુત્તી ચ દારિકં;
સમ્મોદમાના પક્કામું, અઞ્ઞમઞ્ઞં પિયંવદા’’તિ.

દાનકણ્ડવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

વનપવેસનકણ્ડવણ્ણના

તે પટિપથં આગચ્છન્તે મનુસ્સે દિસ્વા ‘‘કુહિં વઙ્કપબ્બતો’’તિ પુચ્છન્તિ. મનુસ્સા ‘‘દૂરે’’તિ વદન્તિ. તેન વુત્તં –

૧૮૬૯યદિ કેચિ મનુજા એન્તિ, અનુમગ્ગે પટિપથે;
મગ્ગં તે પટિપુચ્છામ, ‘કુહિં વઙ્કતપબ્બતો’.

૧૮૭૦તે તત્થ અમ્હે પસ્સિત્વા, કલુનં પરિદેવયું;
દુક્ખં તે પટિવેદેન્તિ, દૂરે વઙ્કતપબ્બતો’’તિ.

મગ્ગસ્સ ઉભોસુ પસ્સેસુ વિવિધફલધારિનો રુક્ખે દિસ્વા દારકા કન્દન્તિ. મહાસત્તસ્સાનુભાવેન ફલધારિનો રુક્ખા ઓનમિત્વા હત્થસમ્ફસ્સં આગચ્છન્તિ. તતો સુપક્કફલાફલાનિ ઉચ્ચિનિત્વા તેસં દેતિ. તં દિસ્વા મદ્દી અચ્છરિયં પવેદેસિ. તેન વુત્તં –

૧૮૭૧યદિ પસ્સન્તિ પવને, દારકા ફલિને દુમે;
તેસં ફલાનં હેતુમ્હિ, ઉપરોદન્તિ દારકા.

૧૮૭૨રોદન્તે દારકે દિસ્વા, ઉબ્બિદ્ધા વિપુલા દુમા;

સયમેવોનમિત્વાન, ઉપગચ્છન્તિ દારકે.

૧૮૭૩ઇદં અચ્છેરકં દિસ્વા, અબ્ભુતં લોમહંસનં;
સાધુકારં પવત્તેસિ, મદ્દી સબ્બઙ્ગસોભના.

૧૮૭૪અચ્છેરં વત લોકસ્મિં, અબ્ભુતં લોમહંસનં;
વેસ્સન્તરસ્સ તેજેન, સયમેવોનતા દુમા’’તિ.

જેતુત્તરનગરતો સુવણ્ણગિરિતાલો નામ પબ્બતો પઞ્ચ યોજનાનિ, તતો કોન્તિમારા નામ નદી પઞ્ચ યોજનાનિ, તતો અઞ્ચરગિરિ નામ પબ્બતો પઞ્ચ યોજનાનિ, તતો દુન્નિવિટ્ઠબ્રાહ્મણગામો નામ પઞ્ચ યોજનાનિ, તતો માતુલનગરં દસ યોજનાનિ. ઇતિ તં મગ્ગં જેતુત્તરનગરતો તિંસયોજનં હોતિ. દેવતા તં મગ્ગં સંખિપિંસુ. તે એકદિવસેનેવ માતુલનગરં પાપુણિંસુ. તેન વુત્તં –

૧૮૭૫સઙ્ખિપિંસુ પથં યક્ખા, અનુકમ્પાય દારકે;
નિક્ખન્તદિવસેનેવ, ચેતરટ્ઠં ઉપાગમુ’’ન્તિ.

ઉપગચ્છન્તા ચ પન જેતુત્તરનગરતો પાતરાસસમયે નિક્ખમિત્વા સાયન્હસમયે ચેતરટ્ઠે માતુલનગરં પત્તા. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૮૭૬તે ગન્ત્વા દીઘમદ્ધાનં, ચેતરટ્ઠં ઉપાગમું;
ઇદ્ધં ફીતં જનપદં, બહુમંસસુરોદન’’ન્તિ.

તદા માતુલનગરે સટ્ઠિ ખત્તિયસહસ્સાનિ વસન્તિ. મહાસત્તો અન્તોનગરં અપવિસિત્વા નગરદ્વારેયેવ સાલાયં નિસીદિ. અથસ્સ મદ્દી બોધિસત્તસ્સ પાદેસુ રજં પુઞ્છિત્વા પાદે સમ્બાહિત્વા ‘‘વેસ્સન્તરસ્સ આગતભાવં જાનાપેસ્સામી’’તિ સાલાતો નિક્ખમિત્વા તસ્સ ચક્ખુપથે સાલાદ્વારે અટ્ઠાસિ. નગરં પવિસન્તિયો ચ નિક્ખમન્તિયો ચ ઇત્થિયો તં દિસ્વા પરિવારેસું. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૮૭૭ચેતિયો પરિવારિંસુ, દિસ્વા લક્ખણમાગતં;
સુખુમાલી વત અય્યા, પત્તિકા પરિધાવતિ.

૧૮૭૮વય્હાહિ પરિયાયિત્વા, સિવિકાય રથેન ચ;
સાજ્જ મદ્દી અરઞ્ઞસ્મિં, પત્તિકા પરિધાવતી’’તિ.

તત્થ **લક્ખણમાગત**ન્તિ લક્ખણસમ્પન્નં મદ્દિં આગતં. **પરિધાવતી**તિ એવં સુખુમાલી હુત્વા પત્તિકાવ વિચરતિ. **પરિયાયિત્વા**તિ જેતુત્તરનગરે વિચરિત્વા. **સિવિકાયા**તિ સુવણ્ણસિવિકાય.

મહાજનો મદ્દિઞ્ચ વેસ્સન્તરઞ્ચ દ્વે પુત્તે ચસ્સ અનાથાગમનેન આગતે દિસ્વા ગન્ત્વા રાજૂનં આચિક્ખિ. સટ્ઠિસહસ્સા રાજાનો રોદન્તા પરિદેવન્તા તસ્સ સન્તિકં આગમંસુ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૮૭૯તં દિસ્વા ચેતપામોક્ખા, રોદમાના ઉપાગમું;

કચ્ચિ નુ દેવ કુસલં, કચ્ચિ દેવ અનામયં;
કચ્ચિ પિતા અરોગો તે, સિવીનઞ્ચ અનામયં.

૧૮૮૦કો તે બલં મહારાજ, કો નુ તે રથમણ્ડલં;
અનસ્સકો અરથકો, દીઘમદ્ધાનમાગતો;
કચ્ચામિત્તેહિ પકતો, અનુપ્પત્તોસિમં દિસ''ન્તિ.

તત્થ **દિસ્વા**તિ દૂરતોવ પસ્સિત્વા. **ચેતપામોક્ખા**તિ ચેતરાજાનો. **ઉપાગમુ**ન્તિ ઉપસઙ્કમિંસુ. **કુસલ**ન્તિ આરોગ્યં. **અનામય**ન્તિ નિદ્દુક્ખભાવં. **કો તે બલ**ન્તિ કુહિં તવ બલકાયો. **રથમણ્ડલ**ન્તિ યેનાસિ રથેન આગતો, સો કુહિન્તિ પુચ્છન્તિ. **અનસ્સકો**તિ અસ્સવિરહિતો. **અરથકો**તિ અયાનકો. **દીઘમદ્ધાનમાગતો**તિ દીઘમગ્ગં આગતો. **પકતો**તિ અભિભૂતો.

અથ નેસં મહાસત્તો અત્તનો આગતકારણં કથેન્તો આહ –

૧૮૮૧કુસલઞ્ચેવ મે સમ્મા, અથો સમ્મા અનામયં;
અથો પિતા અરોગો મે, સિવીનઞ્ચ અનામયં.

૧૮૮૨અહઞ્હિ કુઞ્જરં દજ્જં, ઈસાદન્તં ઉરૂળ્હવં;
ખેત્તઞ્ઞું સબ્બયુદ્ધાનં, સબ્બસેતં ગજુત્તમં.

૧૮૮૩પણ્ડુકમ્બલસઞ્છન્નં, પભિન્નં સત્તુમદ્દનં;
દન્તિં સવાલબીજનિં, સેતં કેલાસસાદિસં.

૧૮૮૪સસેતચ્છત્તં સઉપાધેય્યં, સાથબ્બનં સહત્થિપં;
અગ્ગયાનં રાજવાહિં, બ્રાહ્મણાનં અદાસહં.

૧૮૮૫તસ્મિં મે સિવયો કુદ્ધા, પિતા ચુપહતોમનો;
અવરુદ્ધસિ મં રાજા, વઙ્કં ગચ્છામિ પબ્બતં;
ઓકાસં સમ્મા જાનાથ, વને યત્થ વસામસે''તિ.

તત્થ **તસ્મિં મે**તિ તસ્મિં કારણે મય્હં સિવયો કુદ્ધા. **ઉપહતોમનો**તિ ઉપહતચિત્તો કુદ્ધોવ મં રટ્ઠા પબ્બાજેસિ. **યત્થા**તિ યસ્મિં વને મયં વસેય્યામ, તત્થ વસનોકાસં જાનાથાતિ.

તે રાજાનો આહંસુ –

૧૮૮૬સ્વાગતં તે મહારાજ, અથો તે અદુરાગતં;
ઇસ્સરોસિ અનુપ્પત્તો, યં ઇધત્થિ પવેદય.

૧૮૮૭સાકં ભિસં મધું મંસં, સુદ્ધં સાલીનમોદનં;
પરિભુઞ્જ મહારાજ, પાહુનો નોસિ આગતો''તિ.

તત્થ **પવેદયા**તિ કથેહિ, સબ્બં પટિયાદેત્વા દસ્સામ. **ભિસ**ન્તિ ભિસમૂલં, યંકિઞ્ચિ કન્દજાતં વા.

વેસ્સન્તરો આહ –

૧૮૮૮.પટિગ્ગાહિતં યં દિન્નં, સબ્બસ્સ અગ્ઘિયં કતં;
અવરુદ્ધસિ મં રાજા, વઙ્કં ગચ્છામિ પબ્બતં;
ઓકાસં સમ્મા જાનાથ, વને યત્થ વસામસે’’તિ.

તત્થ **પટિગ્ગાહિત**ન્તિ સબ્બમેતં તુમ્હેહિ દિન્નં મયા ચ પટિગ્ગાહિતમેવ હોતુ, સબ્બસ્સ તુમ્હેહિ મય્હં અગ્ઘિયં નિવેદનં કતં. રાજા પન મં અવરુદ્ધસિ રટ્ઠા પબ્બાજેસિ, તસ્મા વઙ્કમેવ ગમિસ્સામિ, તસ્મિં મે અરઞ્ઞે વસનટ્ઠાનં જાનાથાતિ.

તે રાજાનો આહંસુ –

૧૮૮૯.ઇધેવ તાવ અચ્છસ્સુ, ચેતરટ્ઠે રથેસભ;
યાવ ચેતા ગમિસ્સન્તિ, રઞ્ઞો સન્તિક યાચિતું.

૧૮૯૦.નિજ્ઝાપેતું મહારાજં, સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢનં;
તં તં ચેતા પુરક્ખત્વા, પતીતા લદ્ધપચ્ચયા;
પરિવારેત્વાન ગચ્છન્તિ, એવં જાનાહિ ખત્તિયા’’તિ.

તત્થ **રઞ્ઞો સન્તિક યાચિતુ**ન્તિ રઞ્ઞો સન્તિકં યાચનત્થાય ગમિસ્સન્તિ. **નિજ્ઝાપેતુ**ન્તિ તુમ્હાકં નિદ્દોસભાવં જાનાપેતું. **લદ્ધપચ્ચયા**તિ લદ્ધપતિટ્ઠા. **ગચ્છન્તી**તિ ગમિસ્સન્તિ.

મહાસત્તો આહ –

૧૮૯૧.મા વો રુચ્ચિત્થ ગમનં, રઞ્ઞો સન્તિક યાચિતું;
નિજ્ઝાપેતું મહારાજં, રાજાપિ તત્થ નિસ્સરો.

૧૮૯૨.અચ્ચુગ્ગતા હિ સિવયો, બલગ્ગા નેગમા ચ યે;
તે વિધંસેતુમિચ્છન્તિ, રાજાનં મમ કારણા’’તિ.

તત્થ **તત્થા**તિ તસ્મિં મમ નિદ્દોસભાવં નિજ્ઝાપને રાજાપિ અનિસ્સરો. **અચ્ચુગ્ગતા**તિ અતિકુદ્ધા. **બલગ્ગા**તિ બલકાયા. **વિધંસેતુ**ન્તિ રજ્જતો નીહરિતું. **રાજાન**ન્તિ રાજાનમ્પિ.

તે રાજાનો આહંસુ –

૧૮૯૩.સચે એસા પવત્તેત્થ, રટ્ઠસ્મિં રટ્ઠવડ્ઢન;
ઇધેવ રજ્જં કારેહિ, ચેતેહિ પરિવારિતો.

૧૮૯૪ઇદ્ધં ફીતઞ્ચિદં રટ્ઠં, ઇદ્ધો જનપદો મહા;
મતિં કરોહિ ત્વં દેવ, રજ્જસ્સ મનુસાસિતુ''ન્તિ.

તત્થ **સચે એસા પવત્તેત્થા**તિ સચે એતસ્મિં રટ્ઠે એસા પવત્તિ. **રજ્જસ્સ મનુસાસિતુ**ન્તિ રજ્જં સમનુસાસિતું, અયમેવ વા પાઠો.

વેસ્સન્તરો આહ –

૧૮૯૫ન મે છન્દો મતિ અત્થિ, રજ્જસ્સ અનુસાસિતું;
પબ્બાજિતસ્સ રટ્ઠસ્મા, ચેતપુત્તા સુણાથ મે.

૧૮૯૬અતુટ્ઠા સિવયો આસું, બલગ્ગા નેગમા ચ યે;
પબ્બાજિતસ્સ રટ્ઠસ્મા, ચેતા રજ્જેભિસેચયું.

૧૮૯૭અસમ્મોદિયમ્પિ વો અસ્સ, અચ્ચન્તં મમ કારણા;
સિવીહિ ભણ્ડનં ચાપિ, વિગ્ગહો મે ન રુચ્ચતિ.

૧૮૯૮અથસ્સ ભણ્ડનં ઘોરં, સમ્પહારો અનપ્પકો;
એકસ્સ કારણા મય્હં, હિંસેય્ય બહુકો જનો.

૧૮૯૯પટિગ્ગહિતં યં દિન્નં, સબ્બસ્સ અગ્ઘિયં કતં;
અવરુદ્ધસિ મં રાજા, વઙ્કં ગચ્છામિ પબ્બતં;
ઓકાસં સમ્મા જાનાથ, વને યત્થ વસામસે''તિ.

તત્થ **ચેતા રજ્જેભિસેચયુ**ન્તિ ચેતરટ્ઠવાસિનો કિર વેસ્સન્તરં રજ્જે અભિસિઞ્ચિંસૂતિ તુમ્હાકમ્પિ તે અતુટ્ઠા આસું. **અસમ્મોદિય**ન્તિ અસામગ્ગિયં. **અસ્સા**તિ ભવેય્ય. **અથસ્સા**તિ અથ મય્હં એકસ્સ કારણા તુમ્હાકં ભણ્ડનં ભવિસ્સતીતિ.

એવં મહાસત્તો અનેકપરિયાયેન યાચિતોપિ રજ્જં ન ઇચ્છિ. અથસ્સ તે ચેતરાજાનો મહન્તં સક્કારં કરિંસુ. સો નગરં પવિસિતું ન ઇચ્છિ. અથ નં સાલમેવ અલઙ્કરિત્વા સાણિયા પરિક્ખેપં કત્વા મહાસયનં પઞ્ઞાપેત્વા સબ્બે આરક્ખં કરિંસુ. સો એકરત્તિં તેહિ સઙ્ગહિતારક્ખો સાલાયં સયિત્વા પુનદિવસે પાતોવ ન્હત્વા નાનગ્ગરસભોજનં ભુઞ્જિત્વા તેહિ પરિવુતો નિક્ખમિ. સટ્ઠિસહસ્સા ખત્તિયા તેન સદ્ધિં પન્નરસયોજનમગ્ગં ગન્ત્વા વનદ્વારે ઠત્વા પુરતો પન્નરસયોજનમગ્ગં આચિક્ખન્તા આહંસુ –

૧૯૦૦તગ્ઘ તે મયમક્ખામ, યથાપિ કુસલા તથા;
રાજિસી યત્થ સમ્મન્તિ, આહુતગ્ગી સમાહિતા.

૧૯૦૧એસ સેલો મહારાજ, પબ્બતો ગન્ધમાદનો;
યત્થ ત્વં સહ પુત્તેહિ, સહ ભરિયાય ચચ્છસિ.

૧૯૦૨તં ચેતા અનુસાસિંસુ, અસ્સુનેત્તા રુદંમુખા;
ઇતો ગચ્છ મહારાજ, ઉજું યેનુત્તરામુખો.

૧૯૦૩અથ દક્ખિસિ ભદ્દન્તે, વેપુલ્લં નામ પબ્બતં;
નાનાદુમગણાકિણ્ણં, સીતચ્છાયં મનોરમં.

૧૯૦૪તમતિક્કમ્મ ભદ્દન્તે, અથ દક્ખિસિ આપગં;
નદિં કેતુમતિં નામ, ગમ્ભીરં ગિરિગબ્ભરં.

૧૯૦૫પુથુલોમમચ્છાકિણ્ણં, સુપતિત્થં મહોદકં;
તત્થ ન્હત્વા પિવિત્વા ચ, અસ્સાસેત્વા સપુત્તકે.

૧૯૦૬અથ દક્ખિસિ ભદ્દન્તે, નિગ્રોધં મધુપિપ્ફલં;
રમ્મકે સિખરે જાતં, સીતચ્છાયં મનોરમં.

૧૯૦૭અથ દક્ખિસિ ભદ્દન્તે, નાળિકં નામ પબ્બતં;
નાનાદિજગણાકિણ્ણં, સેલં કિમ્પુરિસાયુતં.

૧૯૦૮તસ્સ ઉત્તરપુબ્બેન, મુચલિન્દો નામ સો સરો;
પુણ્ડરીકેહિ સઞ્છન્નો, સેતસોગન્ધિકેહિ ચ.

૧૯૦૯સો વનં મેઘસઙ્કાસં, ધુવં હરિતસદ્દલં;
સીહોવામિસપેક્ખીવ, વનસણ્ડં વિગાહય;
પુપ્ફરુક્ખેહિ સઞ્છન્નં, ફલરુક્ખેહિ ચૂભયં.

૧૯૧૦તત્થ બિન્દુસ્સરા વગ્ગૂ, નાનાવણ્ણા બહૂ દિજા;
કૂજન્તમુપકૂજન્તિ, ઉતુસંપુપ્ફિતે દુમે.

૧૯૧૧ગન્ત્વા ગિરિવિદુગ્ગાનં, નદીનં પભવાનિ ચ;
સો દક્ખિસિ પોક્ખરણિં, કરઞ્જકકુધાયુતં.

૧૯૧૨પુથુલોમમચ્છાકિણ્ણં , સુપતિત્થં મહોદકં;
સમઞ્ચ ચતુરંસઞ્ચ, સાદું અપ્પટિગન્ધિયં.

૧૯૧૩તસ્સા ઉત્તરપુબ્બેન, પણ્ણસાલં અમાપય;
પણ્ણસાલં અમાપેત્વા, ઉઞ્છાચરિયાય ઈહથા''તિ.

તત્થ **રાજિસી**તિ રાજાનો હુત્વા પબ્બજિતા. **સમાહિતા**તિ એકગ્ગચિત્તા. **એસા**તિ દક્ખિણહત્થં ઉક્ખિપિત્વા ઇમિના પબ્બતપાદેન ગચ્છથાતિ આચિક્ખન્તા વદન્તિ. **અચ્છસી**તિ વસિસ્સસિ. **આપગ**ન્તિ ઉદકવાહનદિઆવટ્ટં.

ગિરિગબ્ભરન્તિ ગિરીનં કુચ્છિતો પવત્તં. **મધુપિપ્ફલન્તિ** મધુરફલં. **રમ્મકેતિ** રમણીયે. **કિમ્પુરિસાયુતન્તિ** કિમ્પુરિસેહિ આયુતં પરિકિણ્ણં. **સેતસોગન્ધીકેહિ ચાતિ** નાનપ્પકારેહિ સેતુપ્પલેહિ ચેવ સોગન્ધિકેહિ ચ સઞ્છન્નો. **સીહોવામિસપેક્ખીવાતિ** આમિસં પેક્ખન્તો સીહો વિય.

બિન્દુસ્સરાતિ સમ્પિણ્ડિતસ્સરા. **વગ્ગૂતિ** મધુરસ્સરા. **કૂજન્તમુપકૂજન્તીતિ** પઠમં કૂજમાનં પક્ખિં પચ્છા ઉપકૂજન્તિ. **ઉતુસંપુપ્ફિતે દુમેતિ** ઉતુસમયે પુપ્ફિતે દુમે નિલીયિત્વા કૂજન્તં ઉપકૂજન્તિ. **સો દક્ખિસીતિ** સો ત્વં પસ્સિસ્સસીતિ અત્થો. **કરઞ્જકકુધાયુતન્તિ** કરઞ્જરુક્ખેહિ ચ કકુધરુક્ખેહિ ચ સમ્પરિકિણ્ણં. **અપ્પટિગન્ધિયન્તિ** પટિકૂલગન્ધવિરહિતં મધુરોદકપરિકિણ્ણંનાનપ્પકારપદુમુપ્પલાદીહિ સઞ્છન્નં. **પણ્ણસાલં અમાપયાતિ** પણ્ણસાલં માપેય્યાસિ. **અમાપેત્વાતિ** માપેત્વા. **ઉઞ્છાચરિયાય ઈહથાતિ** અથ તુમ્હે, દેવ, ઉઞ્છાચરિયાય યાપેન્તા અપ્પમત્તા ઈહથ, આરદ્ધવીરિયા હુત્વા વિહરેય્યાથાતિ અત્થો.

એવં તે રાજાનો તસ્સ પન્નરસયોજનમગ્ગં આચિક્ખિત્વા તં ઉય્યોજેત્વા વેસ્સન્તરસ્સ અન્તરાયભયસ્સ વિનોદનત્થં ''મા કોચિદેવ પચ્ચામિત્તો ઓકાસં લભેય્યા''તિ ચિન્તેત્વા એકં બ્યત્તં સુસિક્ખિતં ચેતપુત્તં આમન્તેત્વા ''ત્વં ગચ્છન્તે ચ આગચ્છન્તે ચ પરિગ્ગણ્હાહી''તિ વનદ્વારે આરક્ખણત્થાય ઠપેત્વા સકનગરં ગમિંસુ. વેસ્સન્તરોપિ સપુત્તદારો ગન્ધમાદનપબ્બતં પત્વા, તં દિવસં તત્થ વસિત્વા તતો ઉત્તરાભિમુખો વેપુલ્લપબ્બતપાદેન ગન્ત્વા, કેતુમતિયા નામ નદિયા તીરે નિસીદિત્વા વનચરકેન દિન્નં મધુમંસં ખાદિત્વા તસ્સ સુવણ્ણસૂચિં દત્વા તત્થ ન્હત્વા પિવિત્વા પટિપ્પસ્સદ્ધદરથો નદિતો ઉત્તરિત્વા સાનુપબ્બતસિખરે ઠિતસ્સ નિગ્રોધસ્સ મૂલે થોકં નિસીદિત્વા નિગ્રોધફલાનિ ખાદિત્વા ઉટ્ઠાય ગચ્છન્તો નાળિકં નામ પબ્બતં પત્વા તં પરિહરન્તો મુચલિન્દસરં ગન્ત્વા સરસ્સ તીરેન પુબ્બુત્તરકણ્ણં પત્વા, એકપદિકમગ્ગેન વનઘટં પવિસિત્વા તં અતિક્કમ્મ ગિરિવિદુગ્ગાનં નદિપ્પભવાનં પુરતો ચતુરંસપોક્ખરણિં પાપુણિ.

તસ્મિં ખણે સક્કો આવજ્જેન્તો ''મહાસત્તો હિમવન્તં પવિટ્ઠો''તિ ઞત્વા ''તસ્સ વસનટ્ઠાનં લદ્ધું વટ્ટતી''તિ ચિન્તેત્વા વિસ્સકમ્મં પક્કોસાપેત્વા ''ગચ્છ, તાત, ત્વં વઙ્કપબ્બતકુચ્છિમ્હિ રમણીયે ઠાને અસ્સમપદં માપેત્વા એહી''તિ પેસેસિ. સો ''સાધુ, દેવા''તિ દેવલોકતો ઓતરિત્વા તત્થ દ્વે પણ્ણસાલાયો દ્વે ચઙ્કમે રત્તિટ્ઠાનદિવાટ્ઠાનાનિ ચ માપેત્વા ચઙ્કમકોટિયં તેસુ તેસુ ઠાનેસુ નાનાફલધરે રુક્ખે ચ કદલિવનાનિ ચ દસ્સેત્વા સબ્બે પબ્બજિતપરિક્ખારે પટિયાદેત્વા ''યે કેચિ પબ્બજિતુકામા, તે ઇમે ગણ્હન્તૂ''તિ અક્ખરાનિ લિખિત્વા અમનુસ્સે ચ ભેરવસદ્દે મિગપક્ખિનો ચ પટિક્કમાપેત્વા સકટ્ઠાનમેવ ગતો.

મહાસત્તો એકપદિકમગ્ગં દિસ્વા ''પબ્બજિતાનં વસનટ્ઠાનં ભવિસ્સતી''તિ મદ્દિઞ્ચ પુત્તે ચ અસ્સમપદદ્વારે ઠપેત્વા અસ્સમપદં પવિસિત્વા અક્ખરાનિ ઓલોકેત્વા ''સક્કેનમ્હિ દિટ્ઠો''તિ ઞત્વા પણ્ણસાલં પવિસિત્વા ખગ્ગઞ્ચ ધનુઞ્ચ અપનેત્વા સાટકે ઓમુઞ્ચિત્વા રત્તવાકચીરં નિવાસેત્વા અજિનચમ્મં અંસે કત્વા જટામણ્ડલં બન્ધિત્વા ઇસિવેસં ગહેત્વા કત્તરદણ્ડં આદાય પણ્ણસાલતો નિક્ખમિત્વા પબ્બજિતસિરિં સમુબ્બહન્તો ''અહો સુખં, અહો સુખં, પબ્બજ્જા મે અધિગતા''તિ ઉદાનં ઉદાનેત્વા ચઙ્કમં આરુય્હ અપરાપરં ચઙ્કમિત્વા પચ્ચેકબુદ્ધસદિસેન ઉપસમેન પુત્તદારાનં સન્તિકં અગમાસિ. મદ્દીપિ મહાસત્તસ્સ પાદેસુ પતિત્વા રોદિત્વા તેનેવ સદ્ધિં અસ્સમપદં પવિસિત્વા અત્તનો પણ્ણસાલં ગન્ત્વા ઇસિવેસં ગણ્હિ. પચ્છા પુત્તેપિ તાપસકુમારકે કરિંસુ. ચત્તારો ખત્તિયા વઙ્કપબ્બતકુચ્છિમ્હિ વસિંસુ. અથ મદ્દી મહાસત્તં વરં યાચિ ''દેવ, તુમ્હે ફલાફલત્થાય વનં અગન્ત્વા પુત્તે ગહેત્વા

ઇધેવ હોથ, અહં ફલાફલં આહરિસ્સામી''તિ. તતો પટ્ઠાય સા અરઞ્ઞતો ફલાફલાનિ આહરિત્વા તયો જને પટિજગ્ગતિ.

બોધિસત્તોપિ તં વરં યાચિ ''ભદ્દે, મદ્દિ મયં ઇતો પટ્ઠાય પબ્બજિતા નામ, ઇત્થી ચ નામ બ્રહ્મચરિયસ્સ મલં, ઇતો પટ્ઠાય અકાલે મમ સન્તિકં મા આગચ્છાહી''તિ. સા ''સાધૂ''તિ સમ્પટિચ્છિ. મહાસત્તસ્સ મેત્તાનુભાવેન સમન્તા તિયોજને સબ્બે તિરચ્છાનાપિ અઞ્ઞમઞ્ઞં મેત્તચિત્તં પટિલભિંસુ. મદ્દીદેવીપિ પાતોવ ઉટ્ઠાય પાનીયપરિભોજનીયં ઉપટ્ઠાપેત્વા મુખોદકં આહરિત્વા દન્તકટ્ઠં દત્વા અસ્સમપદં સમ્મજ્જિત્વા દ્વે પુત્તે પિતુ સન્તિકે ઠપેત્વા પચ્છિખણિત્તિઅઙ્કુસહત્થા અરઞ્ઞં પવિસિત્વા વનમૂલફલાફલાનિ આદાય પચ્છિં પૂરેત્વા સાયન્હસમયે અરઞ્ઞતો આગન્ત્વા પણ્ણસાલાય ફલાફલં ઠપેત્વા ન્હત્વા પુત્તે ન્હાપેસિ. અથ ચત્તારોપિ જના પણ્ણસાલાદ્વારે નિસીદિત્વા ફલાફલં પરિભુઞ્જન્તિ. તતો મદ્દી પુત્તે ગહેત્વા અત્તનો પણ્ણસાલં પાવિસિ. ઇમિના નિયામેન તે પબ્બતકુચ્છિમ્હિ સત્ત માસે વસિંસૂતિ.

વનપવેસનકણ્ડવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

જૂજકપબ્બવણ્ણના

તદા કાલિઙ્ગરટ્ઠે દુન્નિવિટ્ઠબ્રાહ્મણગામવાસી જૂજકો નામ બ્રાહ્મણો ભિક્ખાચરિયાય કહાપણસતં લભિત્વા એકસ્મિં બ્રાહ્મણકુલે ઠપેત્વા પુન ધનપરિયેસનત્થાય ગતો. તસ્મિં ચિરાયન્તે બ્રાહ્મણકુલા કહાપણસતં વલઞ્જેત્વા પચ્છા ઇતરેન આગન્ત્વા ચોદિયમાના કહાપણે દાતું અસક્કોન્તા અમિત્તતાપનં નામ ધીતરં તસ્સ અદંસુ. સો તં આદાય કાલિઙ્ગરટ્ઠે દુન્નિવિટ્ઠબ્રાહ્મણગામં ગન્ત્વા વસિ. અમિત્તતાપના સમ્મા બ્રાહ્મણં પરિચરતિ. અથ અઞ્ઞે તરુણબ્રાહ્મણા તસ્સા આચારસમ્પત્તિં દિસ્વા ''અયં મહલ્લકબ્રાહ્મણં સમ્મા પટિજગ્ગતિ, તુમ્હે પન અમ્હેસુ કિં પમજ્જથા''તિ અત્તનો અત્તનો ભરિયાયો તજ્જેન્તિ. તા ''ઇમં અમિત્તતાપનં ઇમમ્હા ગામા પલાપેસ્સામા''તિ નદીતિત્થાદીસુ સન્નિપતિત્વા તં પરિભાસિંસુ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૯૧૪અહુ વાસી કલિઙ્ગેસુ, જૂજકો નામ બ્રાહ્મણો;
તસ્સાસિ દહરા ભરિયા, નામેનામિત્તતાપના.

૧૯૧૫તા નં તત્થ ગતાવોચું, નદિં ઉદકહારિયા;
થિયો નં પરિભાસિંસુ, સમાગન્ત્વા કુતૂહલા.

૧૯૧૬અમિત્તા નૂન તે માતા, અમિત્તો નૂન તે પિતા;
યે તં જિણ્ણસ્સ પાદંસુ, એવં દહરિયં સતિં.

૧૯૧૭અહિતં વત તે ઞાતી, મન્તયિંસુ રહોગતા;
યે તં જિણ્ણસ્સ પાદંસુ, એવં દહરિયં સતિં.

૧૯૧૮અમિત્તા વત તે ઞાતી, મન્તયિંસુ રહોગતા;
યે તં જિણ્ણસ્સ પાદંસુ, એવં દહરિયં સતિં.

૧૯૧૯દુક્કટં વત તે ઞાતી, મન્તયિંસુ રહોગતા;
ચે તં જિણ્ણસ્સ પાદંસુ, એવં દહરિયં સતિં.

૧૯૨૦પાપકં વત તે ઞાતી, મન્તયિંસુ રહોગતા;
ચે તં જિણ્ણસ્સ પાદંસુ, એવં દહરિયં સતિં.

૧૯૨૧અમનાપં વત તે ઞાતી, મન્તયિંસુ રહોગતા;
ચે તં જિણ્ણસ્સ પાદંસુ, એવં દહરિયં સતિં.

૧૯૨૨અમનાપવાસં વસિ, જિણ્ણેન પતિના સહ;
યા ત્વં વસસિ જિણ્ણસ્સ, મતં તે જીવિતા વરં.

૧૯૨૩ન હિ નૂન તુય્હં કલ્યાણિ, પિતા માતા ચ સોભને;
અઞ્ઞં ભત્તારં વિન્દિંસુ, ચે તં જિણ્ણસ્સ પાદંસુ;
એવં દહરિયં સતિં.

૧૯૨૪દુયિટ્ઠં તે નવમિયં, અકતં અગ્ગિહુત્તકં;
ચે તં જિણ્ણસ્સ પાદંસુ, એવં દહરિયં સતિં.

૧૯૨૫સમણે બ્રાહ્મણે નૂન, બ્રહ્મચરિયપરાયણે;
સા ત્વં લોકે અભિસપિ, સીલવન્તે બહુસ્સુતે;
યા ત્વં વસસિ જિણ્ણસ્સ, એવં દહરિયા સતી.

૧૯૨૬ન દુક્ખં અહિના દટ્ઠં, ન દુક્ખં સત્તિયા હતં;
તઞ્ચ દુક્ખઞ્ચ તિબ્બઞ્ચ, યં પસ્સે જિણ્ણકં પતિં.

૧૯૨૭નત્થિ ખિડ્ડા નત્થિ રતિ, જિણ્ણેન પતિના સહ;
નત્થિ આલાપસલ્લાપો, જગ્ઘિતમ્પિ ન સોભતિ.

૧૯૨૮યદા ચ દહરો દહરા, મન્તયન્તિ રહોગતા;
સબ્બેસં સોકા નસ્સન્તિ, યે કેચિ હદયસ્સિતા.

૧૯૨૯દહરા ત્વં રૂપવતી, પુરિસાનંભિપત્થિતા;
ગચ્છ ઞાતિકુલે અચ્છ, કિં જિણ્ણો રમયિસ્સતી''તિ.

તત્થ **અહૂ**તિ અહોસિ. **વાસી કલિઙ્ગેસૂ**તિ કાલિઙ્ગરટ્ઠેસુ દુન્નિવિટ્ઠબ્રાહ્મણગામવાસી. **તા નં તત્થ ગતાવોચુન્તિ** તત્થ ગામે તા ઇત્થિયો નદીતિત્થે ઉદકહારિકા હુત્વા ગતા નં અવોચું. **થિયો નં પરિભાસિંસૂ**તિ ઇત્થિયો ન અઞ્ઞં કિઞ્ચિ અવોચું, અથ ખો નં પરિભાસિંસુ. **કુતૂહલા**તિ કોતૂહલજાતા વિય હુત્વા. **સમાગન્ત્વા**તિ સમન્તા પરિક્ખિપિત્વા. **દહરિયં સતિ**ન્તિ દહરિં તરુણિં સોભગ્ગપ્પત્તં સમાનં. **જિણ્ણસ્સા**તિ જરાજિણ્ણસ્સ ગેહે. **દુયિટ્ઠં તે**

નવમિયન્તિ તવ નવમિયં યાગં દુયિટ્ઠં ભવિસ્સતિ, સો તે યાગપિણ્ડો પઠમં મહલ્લકકાકેન ગહિતો ભવિસ્સતિ. ‘‘દુયિટ્ઠા તે નવમિયા’’તિપિ પાઠો, નવમિયા તયા દુયિટ્ઠા ભવિસ્સતીતિ અત્થો. **અકતં અગ્ગિહુત્તકન્તિ** અગ્ગિજુહનમ્પિ તયા અકતં ભવિસ્સતિ. **અભિસપીતિ** સમણબ્રાહ્મણે સમિતપાપે વા બાહિતપાપે વા અક્કોસિ. તસ્સ તે પાપસ્સ ઇદં ફલન્તિ અધિપ્પાયેનેવ આહંસુ. **જગ્ઘિતમ્પિ ન સોભતીતિ** ખણ્ડદન્તે વિવરિત્વા હસન્તસ્સ મહલ્લકસ્સ હસિતમ્પિ ન સોભતિ. **સબ્બેસં સોકા નસ્સન્તીતિ** સબ્બે એતેસં સોકા વિનસ્સન્તિ. **કિં જિણ્ણોતિ** અયં જિણ્ણો તં પઞ્ચહિ કામગુણેહિ કથં રમયિસ્સતીતિ.

સા તાસં સન્તિકા પરિભાસં લભિત્વા ઉદકઘટં આદાય રોદમાના ઘરં ગન્ત્વા ‘‘કિં ભોતિ રોદસી’’તિ બ્રાહ્મણેન પુટ્ઠા તસ્સ આરોચેન્તી ઇમં ગાથમાહ –

૧૯૩૦ન તે બ્રાહ્મણ ગચ્છામિ, નદિં ઉદકહારિયા;
થિયો મં પરિભાસન્તિ, તયા જિણ્ણેન બ્રાહ્મણા’’તિ.

તસ્સત્થો – બ્રાહ્મણ, તયા જિણ્ણેન મં ઇત્થિયો પરિભાસન્તિ, તસ્મા ઇતો પટ્ઠાય તવ ઉદકહારિકા હુત્વા નદિં ન ગચ્છામીતિ.

જૂજકો આહ –

૧૯૩૧મા મે ત્વં અકરા કમ્મં, મા મે ઉદકમાહરિ;
અહં ઉદકમાહિસ્સં, મા ભોતિ કુપિતા અહૂ’’તિ.

તત્થ **ઉદકમાહિસ્સન્તિ** ભોતિ અહં ઉદકં આહરિસ્સામિ.

બ્રાહ્મણી આહ –

૧૯૩૨નાહં તમ્હિ કુલે જાતા, યં ત્વં ઉદકમાહરે;
એવં બ્રાહ્મણ જાનાહિ, ન તે વચ્છામહં ઘરે.

૧૯૩૩સચે મે દાસં દાસિં વા, નાનયિસ્સસિ બ્રાહ્મણ;
એવં બ્રાહ્મણ જાનાહિ, ન તે વચ્છામિ સન્તિકે’’તિ.

તત્થ **નાહન્તિ** બ્રાહ્મણ, યમ્હિ કુલે સામિકો કમ્મં કરોતિ, નાહં તત્થ જાતા. **યં ત્વન્તિ** તસ્મા યં ઉદકં ત્વં આહરિસ્સસિ, ન મય્હં તેન અત્થો.

જૂજકો આહ –

૧૯૩૪નત્થિ મે સિપ્પઠાનં વા, ધનં ધઞ્ઞઞ્ચ બ્રાહ્મણિ;
કુતોહં દાસં દાસિં વા, આનયિસ્સામિ ભોતિયા;
અહં ભોતિં ઉપટ્ઠિસ્સં, મા ભોતિ કુપિતા અહૂ’’તિ.

બ્રાહ્મણી આહ –

૧૯૩૫એહિ તે અહમક્ખિસ્સં, યથા મે વચનં સુતં;
એસ વેસ્સન્તરો રાજા, વઙ્કે વસતિ પબ્બતે.

૧૯૩૬તં ત્વં ગન્ત્વાન યાચસ્સુ, દાસં દાસિઞ્ચ બ્રાહ્મણ;
સો તે દસ્સતિ યાચિતો, દાસં દાસિઞ્ચ ખત્તિયો''તિ.

તત્થ **એહિ તે અહમક્ખિસ્સ**ન્તિ અહં તે આચિક્ખિસ્સામિ. ઇદં સા દેવતાધિગ્ગહિતા હુત્વા આહ.

જૂજકો આહ –

૧૯૩૭જિણ્ણોહમસ્મિ દુબ્બલો, દીઘો ચદ્ધા સુદુગ્ગમો;
મા ભોતિ પરિદેવેસિ, મા ચ ત્વં વિમના અહુ;
અહં ભોતિં ઉપટ્ઠિસ્સં, મા ભોતિ કુપિતા અહૂ''તિ.

તત્થ **જિણ્ણોહમસ્મી**તિ ભદ્દે, અહં જિણ્ણો અમ્હિ, કથં ગમિસ્સામીતિ.

બ્રાહ્મણી આહ –

૧૯૩૮યથા અગન્ત્વા સઙ્ગામં, અયુદ્ધોવ પરાજિતો;
એવમેવ તુવં બ્રહ્મે, અગન્ત્વાવ પરાજિતો.

૧૯૩૯સચે મે દાસં દાસિં વા, નાનયિસ્સસિ બ્રાહ્મણ;
એવં બ્રાહ્મણ જાનાહિ, ન તે વચ્છામહં ઘરે;
અમનાપં તે કરિસ્સામિ, તં તે દુક્ખં ભવિસ્સતિ.

૧૯૪૦નક્ખત્તે ઉતુપુબ્બેસુ, યદા મં દક્ખિસિલઙ્કતં;
અઞ્ઞેહિ સદ્ધિં રમમાનં, તં તે દુક્ખં ભવિસ્સતિ.

૧૯૪૧અદસ્સનેન મય્હં તે, જિણ્ણસ્સ પરિદેવતો;
ભિય્યો વઙ્કા ચ પલિતા, બહૂ હેસ્સન્તિ બ્રાહ્મણા''તિ.

તત્થ **અમનાપં તે**તિ વેસ્સન્તરસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા દાસં વા દાસિં વા અનાહરન્તસ્સ તવ અરુચ્ચનકં કમ્મં કરિસ્સામિ. **નક્ખત્તે ઉતુપુબ્બેસૂ**તિ નક્ખત્તયોગવસેન વા છન્નં ઉતૂનં તસ્સ તસ્સ પુબ્બવસેન વા પવત્તેસુ છણેસુ.

તં સુત્વા બ્રાહ્મણો ભીતો અહોસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૯૪૨તતો સો બ્રાહ્મણો ભીતો, બ્રાહ્મણિયા વસાનુગો;
અટ્ટિતો કામરાગેન, બ્રાહ્મણિં એતદબ્રવિ.

૧૯૪૩.પાથેય્યં મે કરોહિ ત્વં, સંકુલ્યા સગુળાનિ ચ;
મધુપિણ્ડિકા ચ સુકતાયો, સત્તુભત્તઞ્ચ બ્રાહ્મણિ.

૧૯૪૪.આનયિસ્સં મેથુનકે, ઉભો દાસકુમારકે;
તે તં પરિચરિસ્સન્તિ, રત્તિન્દિવમતન્દિતા’’તિ.

તત્થ **અટ્ટિતો**તિ ઉપદ્દુતો પીળિતો. **સગુળાનિ ચા**તિ સગુળપૂવે ચ. **સત્તુભત્ત**ન્તિ બદ્ધસત્તુઅબદ્ધસત્તુઞ્ચેવ પુટભત્તઞ્ચ. **મેથુનકે**તિ જાતિગોત્તકુલપદેસેહિ સદિસે. **દાસકુમારકે**તિ તવ દાસત્થાય કુમારકે.

સા ખિપ્પં પાથેય્યં પટિયાદેત્વા બ્રાહ્મણસ્સ આરોચેસિ. સો ગેહે દુબ્બલટ્ઠાનં થિરં કત્વા દ્વારં સઙ્ખરિત્વા અરઞ્ઞા દારૂનિ આહરિત્વા ઘટેન ઉદકં આહરિત્વા ગેહે સબ્બભાજનાનિ પૂરેત્વા તત્થેવ તાપસવેસં ગહેત્વા ‘‘ભદ્દે, ઇતો પટ્ઠાય વિકાલે મા નિક્ખમિ, યાવ મમાગમના અપ્પમત્તા હોહી’’તિ ઓવદિત્વા ઉપાહનં આરુય્હ પાથેય્યપસિબ્બકં અંસે લગ્ગેત્વા અમિત્તતાપનં પદક્ખિણં કત્વા અસ્સુપુણ્ણેહિ નેત્તેહિ રોદિત્વા પક્કામિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૯૪૫.ઇદં વત્વા બ્રહ્મબન્ધુ, પટિમુઞ્ચિ ઉપાહના;
તતો સો મન્તયિત્વાન, ભરિયં કત્વા પદક્ખિણં.

૧૯૪૬.પક્કામિ સો રુણ્ણમુખો, બ્રાહ્મણો સહિતબ્બતો;
સિવીનં નગરં ફીતં, દાસપરિયેસનં ચર’’ન્તિ.

તત્થ **રુણ્ણમુખો**તિ રુદંમુખો. **સહિતબ્બતો**તિ સમાદિન્નવતો, ગહિતતાપસવેસોતિ અત્થો. **ચર**ન્તિ દાસપરિયેસનં ચરન્તો સિવીનં નગરં આરબ્ભ પક્કામિ.

સો તં નગરં ગન્ત્વા સન્નિપતિતં જનં ‘‘વેસ્સન્તરો કુહિ’’ન્તિ પુચ્છતિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૯૪૭.સો તત્થ ગન્ત્વા અવચ, યે તત્થાસું સમાગતા;
કુહિં વેસ્સન્તરો રાજા, કત્થ પસ્સેમુ ખત્તિયં.

૧૯૪૮.તે જના તં અવચિંસુ, યે તત્થાસું સમાગતા;
તુમ્હેહિ બ્રહ્મે પકતો, અતિદાનેન ખત્તિયો;
પબ્બાજિતો સકા રટ્ઠા, વઙ્કે વસતિ પબ્બતે.

૧૯૪૯.તુમ્હેહિ બ્રહ્મે પકતો, અતિદાનેન ખત્તિયો;
આદાય પુત્તદારઞ્ચ, વઙ્કે વસતિ પબ્બતે’’તિ.

તત્થ **પકતો**તિ ઉપદ્દુતો પીળિતો અત્તનો નગરે વસિતું અલભિત્વા ઇદાનિ વઙ્કપબ્બતે વસતિ.

એવં ‘‘તુમ્હે અમ્હાકં રાજાનં નાસેત્વા પુનપિ આગતા ઇધ તિટ્ઠથા’’તિ તે લેડ્ડુદણ્ડાદિહત્થા બ્રાહ્મણં અનુબન્ધિંસુ. સો દેવતાધિગ્ગહિતો હુત્વા વઙ્કપબ્બતમગ્ગમેવ ગણ્હિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૯૫૦સો ચોદિતો બ્રાહ્મણિયા, બ્રાહ્મણો કામગિદ્ધિમા;
અઘં તં પટિસેવિત્થ, વને વાળમિગાકિણ્ણે;
ખગ્ગદીપિનિસેવિતે.

૧૯૫૧આદાય બેળુવં દણ્ડં, અગ્ગિહુત્તં કમણ્ડલું;
સો પાવિસિ બ્રહારઞ્ઞં, યત્થ અસ્સોસિ કામદં.

૧૯૫૨તં પવિટ્ઠં બ્રહારઞ્ઞં, કોકા નં પરિવારયું;
વિક્કન્દિ સો વિપ્પનટ્ઠો, દૂરે પન્થા અપક્કમિ.

૧૯૫૩તતો સો બ્રાહ્મણો ગન્ત્વા, ભોગલુદ્ધો અસઞ્ઞતો;
વઙ્કસ્સોરોહણે નટ્ઠે, ઇમા ગાથા અભાસથા''તિ.

તત્થ **અઘં તન્તિ** તં મહાજનેન અનુબન્ધનદુક્ખઞ્ચેવ વનપરિયોગાહનદુક્ખઞ્ચ. **અગ્ગિહુત્તન્તિ** અગ્ગિજુહનકટચ્છું. **કોકા નં પરિવારયુન્તિ** સો હિ અરઞ્ઞં પવિસિત્વા વઙ્કપબ્બતગામિમગ્ગં અજાનન્તો મગ્ગમૂળ્હો હુત્વા અરઞ્ઞે વિચરિ. અથ નં આરક્ખણત્થાય નિસિન્નસ્સ ચેતપુત્તસ્સ સુનખા પરિવારયિંસૂતિ અત્થો. **વિક્કન્દિ સો**તિ સો એકરુક્ખં આરુય્હ મહન્તેન રવેન કન્દિ. **વિપ્પનટ્ઠો**તિ વિનટ્ઠમગ્ગો. **દૂરે પન્થા**તિ વઙ્કપબ્બતગામિપન્થતો દૂરે પક્કામિ. **ભોગલુદ્ધો**તિ ભોગરત્તો. **અસઞ્ઞતો**તિ દુસ્સીલો. **વઙ્કસ્સોરોહણે નટ્ઠે**તિ વઙ્કપબ્બતસ્સ ગમનમગ્ગે વિનટ્ઠે.

સો સુનખેહિ પરિવારિતો રુક્ખે નિસિન્નોવ ઇમા ગાથા અભાસથ –

૧૯૫૪કો રાજપુત્તં નિસભં, જયન્તમપરાજિતં;
ભયે ખેમસ્સ દાતારં, કો મે વેસ્સન્તરં વિદૂ.

૧૯૫૫યો યાચતં પતિટ્ઠાસિ, ભૂતાનં ધરણીરિવ;
ધરણૂપમં મહારાજં, કો મે વેસ્સન્તરં વિદૂ.

૧૯૫૬યો યાચતં ગતી આસિ, સવન્તીનંવ સાગરો;
સાગરૂપમં મહારાજં, કો મે વેસ્સન્તરં વિદૂ.

૧૯૫૭કલ્યાણતિત્થં સુચિમં, સીતૂદકં મનોરમં;
પુણ્ડરીકેહિ સઞ્છન્નં, યુત્તં કિઞ્જક્ખરેણુના;
રહદૂપમં મહારાજં, કો મે વેસ્સન્તરં વિદૂ.

૧૯૫૮અસ્સત્થંવ પથે જાતં, સીતચ્છાયં મનોરમં;
સન્તાનં વિસમેતારં, કિલન્તાનં પટિગ્ગહં;
તથૂપમં મહારાજં, કો મે વેસ્સન્તરં વિદૂ.

૧૯૫૯નિગ્રોધંવ પથે જાતં, સીતચ્છાયં મનોરમં;
સન્તાનં વિસમેતારં, કિલન્તાનં પટિગ્ગહં;
તથૂપમં મહારાજં, કો મે વેસ્સન્તરં વિદૂ.

૧૯૬૦અમ્બં ઇવ પથે જાતં, સીતચ્છાયં મનોરમં;
સન્તાનં વિસમેતારં, કિલન્તાનં પટિગ્ગહં;
તથૂપમં મહારાજં, કો મે વેસ્સન્તરં વિદૂ.

૧૯૬૧સાલં ઇવ પથે જાતં, સીતચ્છાયં મનોરમં;
સન્તાનં વિસમેતારં, કિલન્તાનં પટિગ્ગહં;
તથૂપમં મહારાજં, કો મે વેસ્સન્તરં વિદૂ.

૧૯૬૨દુમં ઇવ પથે જાતં, સીતચ્છાયં મનોરમં;
સન્તાનં વિસમેતારં, કિલન્તાનં પટિગ્ગહં;
તથૂપમં મહારાજં, કો મે વેસ્સન્તરં વિદૂ.

૧૯૬૩એવઞ્ચ મે વિલપતો, પવિટ્ઠસ્સ બ્રહાવને;
અહં જાનન્તિ યો વજ્જા, નન્દિં સો જનયે મમ.

૧૯૬૪એવઞ્ચ મે વિલપતો, પવિટ્ઠસ્સ બ્રહાવને;
અહં જાનન્તિ યો વજ્જા, તાય સો એકવાચાય;
પસવે પુઞ્ઞં અનપ્પક''ન્તિ.

તત્થ **જયન્ત**ન્તિ મચ્છેરચિત્તં વિજયન્તં. **કો મે વેસ્સન્તરં વિદૂ**તિ કો મય્હં વેસ્સન્તરં આચિક્ખેય્યાતિ વદતિ. **પતિટ્ઠાસી**તિ પતિટ્ઠા આસિ. **સન્તાન**ન્તિ પરિસ્સન્તાનં. **કિલન્તાન**ન્તિ મગ્ગકિલન્તાનં. **પટિગ્ગહ**ન્તિ પટિગ્ગાહકં પતિટ્ઠાભૂતં. **અહં જાનન્તિ યો વજ્જા**તિ અહં વેસ્સન્તરસ્સ વસનટ્ઠાનં જાનામીતિ યો વદેય્યાતિ અત્થો.

તસ્સ તં પરિદેવસદ્દં સુત્વા આરક્ખણત્થાય ઠપિતો ચેતપુત્તો મિગલુદ્દકો હુત્વા અરઞ્ઞે વિચરન્તો ''અયં બ્રાહ્મણો વેસ્સન્તરસ્સ વસનટ્ઠાનત્થાય પરિદેવતિ, ન ખો પનેસ ધમ્મતાય આગતો, મદ્દિં વા દારકે વા યાચિસ્સતિ, ઇધેવ નં મારેસ્સામી''તિ તસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા ''બ્રાહ્મણ, ન તે જીવિતં દસ્સામી''તિ ધનું આરોપેત્વા આકડ્ઢિત્વા તજ્જેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૧૯૬૫તસ્સ ચેતો પટિસ્સોસિ, અરઞ્ઞે લુદ્દકો ચરં;
તુમ્હેહિ બ્રહ્મે પકતો, અતિદાનેન ખત્તિયો;
પબ્બાજિતો સકા રટ્ઠા, વઙ્કે વસતિ પબ્બતે.

૧૯૬૬તુમ્હેહિ બ્રહ્મે પકતો, અતિદાનેન ખત્તિયો;
આદાય પુત્તદારઞ્ચ, વઙ્કે વસતિ પબ્બતે.

૧૯૬૭અકિચ્ચકારી દુમ્મેધો, રક્ખા પવનમાગતો;
રાજપુત્તં ગવેસન્તો, બકો મચ્છમિવોદકે.

૧૯૬૮તસ્સ ત્યાહં ન દસ્સામિ, જીવિતં ઇધ બ્રાહ્મણ;
અયઞ્હિ તે મયા નુન્નો, સરો પિસ્સતિ લોહિતં.

૧૯૬૯સિરો તે વજ્ઝયિત્વાન, હદયં છેત્વા સબન્ધનં;
પન્થસકુણં યજિસ્સામિ, તુય્હં મંસેન બ્રાહ્મણ.

૧૯૭૦તુય્હં મંસેન મેદેન, મત્થકેન ચ બ્રાહ્મણ;
આહુતિં પગ્ગહેસ્સામિ, છેત્વાન હદયં તવ.

૧૯૭૧તં મે સુયિટ્ઠં સુહુતં, તુય્હં મંસેન બ્રાહ્મણ;
ન ચ ત્વં રાજપુત્તસ્સ, ભરિયં પુત્તે ચ નેસ્સસી''તિ.

તત્થ **અકિચ્ચકારી**તિ ત્વં અકિચ્ચકારકો. **દુમ્મેધો**તિ નિપ્પઞ્ઞો. **રક્ખા પવનમાગતો**તિ રક્ખતો મહારઞ્ઞં આગતો. **સરો પિસ્સતી**તિ અયં સરો તવ લોહિતં પિવિસ્સતિ. **વજ્ઝયિત્વાના**તિ તં મારેત્વા રુક્ખા પતિતસ્સ તે સીસં તાલફલં વિય લુઞ્ચિત્વા સબન્ધનં હદયમંસં છિન્દિત્વા પન્થદેવતાય પન્થસકુણં નામ યજિસ્સામિ. **ન ચ ત્વ**ન્તિ એવં સન્તે ન ત્વં રાજપુત્તસ્સ ભરિયં વા પુત્તે વા નેસ્સસીતિ.

સો તસ્સ વચનં સુત્વા મરણભયતજ્જિતો મુસાવાદં કથેન્તો આહ –

૧૯૭૨અવજ્ઝો બ્રાહ્મણો દૂતો, ચેતપુત્ત સુણોહિ મે;
તસ્મા હિ દૂતં ન હન્તિ, એસ ધમ્મો સનન્તનો.

૧૯૭૩નિજ્ઝત્તા સિવયો સબ્બે, પિતા નં દટ્ઠુમિચ્છતિ;
માતા ચ દુબ્બલા તસ્સ, અચિરા ચક્ખૂનિ જીયરે.

૧૯૭૪તેસાહં પહિતો દૂતો, ચેતપુત્ત સુણોહિ મે;
રાજપુત્તં નયિસ્સામિ, યદિ જાનાસિ સંસ મે''તિ.

તત્થ **નિજ્ઝત્તા**તિ સઞ્ઞત્તા. **અચિરા ચક્ખૂનિ જીયરે**તિ નિચ્ચરોદનેન ન ચિરસ્સેવ ચક્ખૂનિ જીયિસ્સન્તિ.

તદા ચેતપુત્તો ''વેસ્સન્તરં કિર આનેતું આગતો''તિ સોમનસ્સપ્પત્તો હુત્વા સુનખે બન્ધિત્વા ઠપેત્વા બ્રાહ્મણં ઓતારેત્વા સાખાસન્થરે નિસીદાપેત્વા ભોજનં દત્વા ઇમં ગાથમાહ –

૧૯૭૫પિયસ્સ મે પિયો દૂતો, પુણ્ણપત્તં દદામિ તે;
ઇમઞ્ચ મધુનો તુમ્બં, મિગસત્થિઞ્ચ બ્રાહ્મણ;
તઞ્ચ તે દેસમક્ખિસ્સં, યત્થ સમ્મતિ કામદો''તિ.

તત્થ **પિયસ્સ મે**તિ મમ પિયસ્સ વેસ્સન્તરસ્સ ત્વં પિયો દૂતો. **પુણ્ણપત્ત**ન્તિ તવ અજ્ઝાસયપૂરણં પુણ્ણપત્તં દદામીતિ.

જૂજકપબ્બવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

ચૂળવનવણ્ણના

એવં ચેતપુત્તો બ્રાહ્મણં ભોજેત્વા પાથેય્યત્થાય તસ્સ મધુનો તુમ્બઞ્ચેવ પક્કમિગસત્થિઞ્ચ દત્વા મગ્ગે ઠત્વા દક્ખિણહત્થં ઉક્ખિપિત્વા મહાસત્તસ્સ વસનોકાસં આચિક્ખન્તો આહ –

૧૯૭૬એસ સેલો મહાબ્રહ્મે, પબ્બતો ગન્ધમાદનો;
યત્થ વેસ્સન્તરો રાજા, સહ પુત્તેહિ સમ્મતિ.

૧૯૭૭ધારેન્તો બ્રાહ્મણવણ્ણં, આસદઞ્ચ મસં જટં;
ચમ્મવાસી છમા સેતિ, જાતવેદં નમસ્સતિ.

૧૯૭૮એતે નીલા પદિસ્સન્તિ, નાનાફલધરા દુમા;
ઉગ્ગતા અબ્ભકૂટાવ, નીલા અઞ્જનપબ્બતા.

૧૯૭૯ધવસ્સકણ્ણા ખદિરા, સાલા ફન્દનમાલુવા;
સમ્પવેધન્તિ વાતેન, સકિં પીતાવ માણવા.

૧૯૮૦ઉપરિ દુમપરિયાયેસુ, સઙ્ગીતિયોવ સુય્યરે;
નજ્જુહા કોકિલસઙ્ઘા, સમ્પતન્તિ દુમા દુમં.

૧૯૮૧અવ્હયન્તેવ ગચ્છન્તં, સાખાપત્તસમીરિતા;
રમયન્તેવ આગન્તં, મોદયન્તિ નિવાસિનં;
યત્થ વેસ્સન્તરો રાજા, સહ પુત્તેહિ સમ્મતિ.

૧૯૮૨ધારેન્તો બ્રાહ્મણવણ્ણં, આસદઞ્ચ મસં જટં;
ચમ્મવાસી છમા સેતિ, જાતવેદં નમસ્સતી''તિ.

તત્થ **ગન્ધમાદનો**તિ એસ ગન્ધમાદનપબ્બતો, એતસ્સ પાદેન ઉત્તરાભિમુખો ગચ્છન્તો યત્થ સક્કદત્તિયે અસ્સમપદે વેસ્સન્તરો રાજા સહ પુત્તદારેહિ વસતિ, તં પસ્સિસ્સસીતિ અત્થો. **બ્રાહ્મણવણ્ણ**ન્તિ સેટ્ઠપબ્બજિતવેસં. **આસદઞ્ચ મસં જટ**ન્તિ આકડ્ઢિત્વા ફલાનં ગહણત્થં અઙ્કુસઞ્ચ અગ્ગિજુહનકટચ્છુઞ્ચ જટામણ્ડલઞ્ચ ધારેન્તો. **ચમ્મવાસી**તિ અજિનચમ્મધરો. **છમા સેતી**તિ પથવિયં પણ્ણસન્થરે સયતિ. **ધવસ્સકણ્ણા ખદિરા**તિ ધવા ચ અસ્સકણ્ણા ચ ખદિરા ચ. **સકિં પીતાવ માણવા**તિ એકવારમેવ પીતા સુરાસોણ્ડા વિય. **ઉપરિ દુમપરિયાયેસૂ**તિ રુક્ખસાખાસુ. **સઙ્ગીતિયોવ સુય્યરે**તિ નાનાસકુણાનં વસ્સન્તાનં સદ્દા દિબ્બસઙ્ગીતિયો વિય સુય્યરે. **નજ્જુહા**તિ નજ્જુહસકુણા. **સમ્પતન્તી**તિ વિકૂજન્તા વિચરન્તિ. **સાખાપત્તસમીરિતા**તિ સાખાનં પત્તેહિ સઙ્ઘટ્ટિતા હુત્વા વિકૂજન્તા

સકુણા, વાતેન સમીરિતા પત્તસાખાયેવ વા. **આગન્તન્તિ** આગચ્છન્તં જનં. **યત્થાતિ** યસ્મિં અસ્સમે વેસ્સન્તરો વસતિ, તત્થ ગન્ત્વા ઇમં અસ્સમપદસમ્પત્તિં પસ્સિસ્સસીતિ.

તતો ઉત્તરિપિ અસ્સમપદં વણ્ણેન્તો આહ –

૧૯૮૩અમ્બા કપિત્થા પનસા, સાલા જમ્બૂ વિભીતકા;
હરીતકી આમલકા, અસ્સત્થા બદરાનિ ચ.

૧૯૮૪ચારુતિમ્બરુક્ખા ચેત્થ, નિગ્રોધા ચ કપિત્થના;
મધુમધુકા થેવન્તિ, નીચે પક્કા ચુદુમ્બરા.

૧૯૮૫પારેવતા ભવેય્યા ચ, મુદ્દિકા ચ મધુત્થિકા;
મધું અનેલકં તત્થ, સકમાદાય ભુઞ્જરે.

૧૯૮૬અઞ્ઞેત્થ પુપ્ફિતા અમ્બા, અઞ્ઞે તિટ્ઠન્તિ દોવિલા;
અઞ્ઞે આમા ચ પક્કા ચ, ભેકવણ્ણા તદૂભયં.

૧૯૮૭અથેત્થ હેટ્ઠા પુરિસો, અમ્બપક્કાનિ ગણ્હતિ;
આમાનિ ચેવ પક્કાનિ, વણ્ણગન્ધરસુત્તમે.

૧૯૮૮અતેવ મે અચ્છરિયં, હીઙ્કારો પટિભાતિ મં;
દેવાનમિવ આવાસો, સોભતિ નન્દનૂપમો.

૧૯૮૯વિભેદિકા નાળિકેરા, ખજ્જુરીનં બ્રહાવને;
માલાવ ગન્થિતા ઠન્તિ, ધજગ્ગાનેવ દિસ્સરે;
નાનાવણ્ણેહિ પુપ્ફેહિ, નભં તારાચિતામિવ.

૧૯૯૦કુટજી કુટ્ઠતગરા, પાટલિયો ચ પુપ્ફિતા;
પુન્નાગા ગિરિપુન્નાગા, કોવિળારા ચ પુપ્ફિતા.

૧૯૯૧ઉદ્દાલકા સોમરુક્ખા, અગરુફલ્લિયા બહૂ;
પુત્તજીવા ચ કકુધા, અસના ચેત્થ પુપ્ફિતા.

૧૯૯૨કુટજા સલળા નીપા, કોસમ્બા લબુજા ધવા;
સાલા ચ પુપ્ફિતા તત્થ, પલાલખલસન્નિભા.

૧૯૯૩તસ્સાવિદૂરે પોક્ખરણી, ભૂમિભાગે મનોરમે;
પદુમુપ્પલસઞ્છન્ના, દેવાનમિવ નન્દને.

૧૯૯૪અથેત્થ પુપ્ફરસમત્તા, કોકિલા મઞ્જુભાણિકા;

અભિનાદેન્તિ પવનં, ઉતુસમ્પુપ્ફિતે દુમે.

૧૯૯૪ભસ્સન્તિ મકરન્દેહિ, પોક્ખરે પોક્ખરે મધૂ;
અથેત્થ વાતા વાયન્તિ, દક્ખિણા અથ પચ્છિમા;
પદુમકિઞ્જક્ખરેણૂહિ, ઓકિણ્ણો હોતિ અસ્સમો.

૧૯૯૫થૂલા સિઙ્ઘાટકા ચેત્થ, સંસાદિયા પસાદિયા;
મચ્છકચ્છપબ્યાવિદ્ધા, બહૂ ચેત્થ મુપયાનકા;
મધું ભિસેહિ સવતિ, ખીરસપ્પિ મુળાલિભિ.

૧૯૯૬સુરભી તં વનં વાતિ, નાનાગન્ધસમોદિતં;
સમ્મદ્દતેવ ગન્ધેન, પુપ્ફસાખાહિ તં વનં;
ભમરા પુપ્ફગન્ધેન, સમન્તા મભિનાદિતા.

૧૯૯૭અથેત્થ સકુણા સન્તિ, નાનાવણ્ણા બહૂ દિજા;
મોદન્તિ સહ ભરિયાહિ, અઞ્ઞમઞ્ઞં પકૂજિનો.

૧૯૯૮નન્દિકા જીવપુત્તા ચ, જીવપુત્તા પિયા ચ નો;
પિયા પુત્તા પિયા નન્દા, દિજા પોક્ખરણીઘરા.

૨૦૦૦માલાવ ગન્થિતા ઠન્તિ, ધજગ્ગાનેવ દિસ્સરે;
નાનાવણ્ણેહિ પુપ્ફેહિ, કુસલેહેવ સુગન્થિતા;
યત્થ વેસ્સન્તરો રાજા, સહ પુત્તેહિ સમ્મતિ.

૨૦૦૧ધારેન્તો બ્રાહ્મણવણ્ણં, આસદઞ્ચ મસં જટં;
ચમ્મવાસી છમા સેતિ, જાતવેદં નમસ્સતી’’તિ.

તત્થ **ચારુતિમ્બરુક્ખા**તિ સુવણ્ણતિમ્બરુક્ખા. **મધુમધુકા**તિ મધુરસા મધુકા. **થેવન્તી**તિ વિરોચન્તિ. **પારેવતા**તિ પારેવતપાદસદિસા રુક્ખા. **ભવેય્યા**તિ દીઘફલા કદલિયો. **મધુત્થિકા**તિ મધુત્થેવે પગ્ઘરન્તિયો, મધુરતાય વા મધુત્થેવસદિસા. **સકમાદાયા**તિ તં સયમેવ ગહેત્વા પરિભુઞ્જન્તિ. **દોવિલા**તિ પતિતપુપ્ફપત્તા સઞ્જાયમાનફલા. **ભેકવણ્ણા તદૂભયન્તિ** તે ઉભોપિ આમા ચ પક્કા ચ મણ્ડૂકપિટ્ઠિવણ્ણાયેવ. **અથેત્થ હેટ્ઠા પુરિસો**તિ અથ એત્થ અસ્સમે તેસં અમ્બાનં હેટ્ઠા ઠિતકોવ પુરિસો અમ્બફલાનિ ગણ્હાતિ, આરોહણકિચ્ચં નત્થિ. **વણ્ણગન્ધરસુત્તમે**તિ એતેહિ વણ્ણાદીહિ ઉત્તમાનિ.

અતેવ મે અચ્છરિયન્તિ અતિવિય મે અચ્છરિયં. **હિઙ્કારો**તિ હિન્તિ કરણં. **વિભેદિકા**તિ તાલા. **માલાવ ગન્થિતા**તિ સુપુપ્ફિતરુક્ખાનં ઉપરિ ગન્થિતા માલા વિય પુપ્ફાનિ તિટ્ઠન્તિ. **ધજગ્ગાનેવ દિસ્સરે**તિ તાનિ રુક્ખાનિ અલઙ્કતધજગ્ગાનિ વિય દિસ્સન્તિ. **કુટજી કુટ્ઠતગરા**તિ કુટજિ નામેકા રુક્ખજાતિ કુટ્ઠગચ્છા ચ તગરગચ્છા ચ. **ગિરિપુન્નાગા**તિ મહાપુન્નાગા. **કોવિળારા**તિ કોવિળારરુક્ખા નામ. **ઉદ્દાલકા**તિ ઉદ્દાલરુક્ખા. **સોમરુક્ખા**તિ

પીતપુપ્ફવણ્ણા રાજરુક્ખા. **ફલ્લિયા**તિ ફલ્લિયરુક્ખા નામ. **પુત્તજીવા**તિ મહાનિગ્રોધા. **લબુજા**તિ લબુજરુક્ખા નામ. **પલાલખલસન્નિભા**તિ તેસં હેટ્ઠા પગ્ઘરિતપુપ્ફપુઞ્જા પલાલખલસન્નિભાતિ વદતિ.

પોક્ખરણીતિ ચતુરસ્સપોક્ખરણી. **નન્દને**તિ નન્દનવને નન્દાપોક્ખરણી વિય. **પુપ્ફરસમત્તા**તિ પુપ્ફરસેન મત્તા ચલિતા. **મકરન્દેહી**તિ કિઞ્જક્ખેહિ. **પોક્ખરે પોક્ખરે**તિ પદુમિનિપણ્ણે પદુમિનિપણ્ણે. તેસુ હિ કિઞ્જક્ખતો રેણુ ભસ્સિત્વા પોક્ખરમધુ નામ હોતિ. **દક્ખિણા અથ પચ્છિમા**તિ એત્તાવતા સબ્બા દિસા વિદિસાપિ વાતા દસ્સિતા હોન્તિ. **થૂલા સિઙ્ઘાટકા**તિ મહન્તા સિઙ્ઘાટકા ચ. **સંસાદિયા**તિ સયં જાતસાલી, સુકસાલીતિપિ વુચ્ચન્તિ. **પસાદિયા**તિ તેયેવ ભૂમિયં પતિતા. **બ્યાવિદ્ધા**તિ પસન્ને ઉદકે બ્યાવિદ્ધા પટિપાટિયા ગચ્છન્તા દિસ્સન્તિ. **મુપયાનકા**તિ કક્કટકા. **મધઉ**ન્તિ ભિસકોટિયા ભિન્નાય પગ્ઘરણરસો મધુસદિસો હોતિ. **ખીરસપ્પિ મુળાલિભી**તિ મુળાલેહિ પગ્ઘરણરસો ખીરમિસ્સકનવનીતસપ્પિ વિય હોતિ.

સમ્મદ્દતેવાતિ સમ્પત્તજનં મદયતિ વિય. **સમન્તા મભિનાદિતા**તિ સમન્તા અભિનદન્તા વિચરન્તિ. "**નન્દિકા**"તિઆદીનિ તેસં નામાનિ. તેસુ હિ પઠમા "સામિ વેસ્સન્તર, ઇમસ્મિં વને વસન્તો નન્દા"તિ વદન્તિ. દુતિયા "ત્વઞ્ચ સુખેન જીવ, પુત્તા ચ તે"તિ વદન્તિ. તતિયા "ત્વઞ્ચ જીવ, પિયા પુત્તા ચ તે"તિ વદન્તિ. ચતુત્થા "ત્વઞ્ચ નન્દ, પિયા પુત્તા ચ તે"તિ વદન્તિ. તેન તેસં એતાનેવ નામાનિ અહેસું. **પોક્ખરણીઘરા**તિ પોક્ખરણિવાસિનો.

એવં ચેતપુત્તેન વેસ્સન્તરસ્સ વસનટ્ઠાને અક્ખાતે જૂજકો તુસ્સિત્વા પટિસન્થારં કરોન્તો ઇમં ગાથમાહ –

૨૦૦૨ઇદઞ્ચ મે સત્તુભત્તં, મધુના પટિસંયુતં;
  મધુપિણ્ડિકા ચ સુકતાયો, સત્તુભત્તં દદામિ તે"તિ.

તત્થ **સત્તુભત્ત**ન્તિ પક્કમધુસન્નિભં સત્તુસઙ્ખાતં ભત્તં. ઇદં વુત્તં હોતિ – ઇદં મમ અત્થિ, તં તે દમ્મિ, ગણ્હાહિ નન્તિ.

તં સુત્વા ચેતપુત્તો આહ –

૨૦૦૩તુય્હેવ સમ્બલં હોતુ, નાહં ઇચ્છામિ સમ્બલં;
  ઇતોપિ બ્રહ્મે ગણ્હાહિ, ગચ્છ બ્રહ્મે યથાસુખં.

૨૦૦૪અયં એકપદી એતિ, ઉજું ગચ્છતિ અસ્સમં;
  ઇસીપિ અચ્ચુતો તત્થ, પઙ્કદન્તો રજસ્સિરો;
  ધારેન્તો બ્રાહ્મણવણ્ણં, આસદઞ્ચ મસં જટં.

૨૦૦૫ચમ્મવાસી છમા સેતિ, જાતવેદં નમસ્સતિ;
  તં ત્વં ગન્ત્વાન પુચ્છસ્સુ, સો તે મગ્ગં પવક્ખતી"તિ.

તત્થ **સમ્બલ**ન્તિ પાથેય્યં. **એતી**તિ યો એકપદિકમગ્ગો અમ્હાકં અભિમુખો એતિ, એસ અસ્સમં ઉજું ગચ્છતિ. **અચ્ચુતો**તિ એવંનામકો ઇસિ તત્થ વસતિ.

૨૦૦૬ઇદં સુત્વા બ્રહ્મબન્ધુ, ચેતં કત્વા પદક્ખિણં;
ઉદગ્ગચિત્તો પક્કામિ, યેનાસિ અચ્ચુતો ઇસી’’તિ.

તત્થ **યેનાસી**તિ યસ્મિં ઠાને અચ્ચુતો ઇસિ અહોસિ, તત્થ ગતોતિ.

ચૂળવનવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

મહાવનવણ્ણના

૨૦૦૭ગચ્છન્તો સો ભારદ્વાજો, અદ્દસ્સ અચ્ચુતં ઇસિં;
દિસ્વાન તં ભારદ્વાજો, સમ્મોદિ ઇસિના સહ.

૨૦૦૮કચ્ચિ નુ ભોતો કુસલં, કચ્ચિ ભોતો અનામયં;
કચ્ચિ ઉઞ્છેન યાપેસિ, કચ્ચિ મૂલફલા બહૂ.

૨૦૦૯કચ્ચિ ડંસા મકસા ચ, અપ્પમેવ સરીસપા;
વને વાળમિગાકિણ્ણે, કચ્ચિ હિંસા ન વિજ્જતી’’તિ.

તત્થ **ભારદ્વાજો**તિ જૂજકો. **અપ્પમેવા**તિ અપ્પાયેવ. **હિંસા**તિ તેસં વસેન તુમ્હાકં વિહિંસા.

તાપસો આહ –

૨૦૧૦કુસલઞ્ચેવ મે બ્રહ્મે, અથો બ્રહ્મે અનામયં;
અથો ઉઞ્છેન યાપેમિ, અથો મૂલફલા બહૂ.

૨૦૧૧અથો ડંસા મકસા ચ, અપ્પમેવ સરીસપા;
વને વાળમિગાકિણ્ણે, હિંસા મય્હં ન વિજ્જતિ.

૨૦૧૨બહૂનિ વસ્સપૂગાનિ, અસ્સમે વસતો મમ;
નાભિજાનામિ ઉપ્પન્નં, આબાધં અમનોરમં.

૨૦૧૩સ્વાગતં તે મહાબ્રહ્મે, અથો તે અદુરાગતં;
અન્તો પવિસ ભદ્દન્તે, પાદે પક્ખાલયસ્સુ તે.

૨૦૧૪તિન્દુકાનિ પિયાલાનિ, મધુકે કાસુમારિયો;
ફલાનિ ખુદ્દકપ્પાનિ, ભુઞ્જ બ્રહ્મે વરં વરં.

૨૦૧૫ઇદમ્પિ પાનીયં સીતં, આભતં ગિરિગબ્ભરા;
તતો પિવ મહાબ્રહ્મે, સચે ત્વં અભિકઙ્ખસી’’તિ.

જૂજકો આહ –

૨૦૧૬પટિગ્ગહિતં યં દિન્નં, સબ્બસ્સ અગ્ઘિયં કતં;
સઞ્જયસ્સ સકં પુત્તં, સિવીહિ વિપ્પવાસિતં;
તમહં દસ્સનમાગતો, યદિ જાનાસિ સંસ મે’’તિ.

તત્થ **તમહં દસ્સનમાગતો**તિ તં અહં દસ્સનાય આગતો. તાપસો આહ –

૨૦૧૭ન ભવં એતિ પુઞ્ઞત્થં, સિવિરાજસ્સ દસ્સનં;
મઞ્ઞે ભવં પત્થયતિ, રઞ્ઞો ભરિયં પતિબ્બતં;
મઞ્ઞે કણ્હાજિનં દાસિં, જાલિં દાસઞ્ચ ઇચ્છસિ.

૨૦૧૮અથ વા તયો માતાપુત્તે, અરઞ્ઞા નેતુમાગતો;
ન તસ્સ ભોગા વિજ્જન્તિ, ધનં ધઞ્ઞઞ્ચ બ્રાહ્મણા’’તિ.

તત્થ **ન તસ્સ ભોગા**તિ ભો બ્રાહ્મણ, તસ્સ વેસ્સન્તરસ્સ અરઞ્ઞે વિહરન્તસ્સ નેવ ભોગા વિજ્જન્તિ, ધનધઞ્ઞઞ્ચ ન વિજ્જતિ, દુગ્ગતો હુત્વા વસતિ, તસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા કિં કરિસ્સસીતિ?

તં સુત્વા જૂજકો આહ –

૨૦૧૯અકુદ્ધરૂપોહં ભોતો, નાહં યાચિતુમાગતો;
સાધુ દસ્સનમરિયાનં, સન્નિવાસો સદા સુખો.

૨૦૨૦અદિટ્ઠપુબ્બો સિવિરાજા, સિવીહિ વિપ્પવાસિતો;
તમહં દસ્સનમાગતો, યદિ જાનાસિ સંસ મે’’તિ.

તસ્સત્થો – અહં, ભો તાપસ, અકુદ્ધરૂપો, અલં એત્તાવતા, અહં પન ન કિઞ્ચિ વેસ્સન્તરં યાચિતુમાગતો, અરિયાનં પન દસ્સનં સાધુ, સન્નિવાસો ચ તેહિ સદ્ધિં સુખો. અહં તસ્સ આચરિયબ્રાહ્મણો, મયા ચ સો યતો સિવીહિ વિપ્પવાસિતો, તતો પટ્ઠાય અદિટ્ઠપુબ્બો, તેનાહં તં દસ્સનત્થાય આગતો. યદિ તસ્સ વસનટ્ઠાનં જાનાસિ, સંસ મેતિ.

સો તસ્સ વચનં સુત્વા સદ્દહિત્વા ‘‘હોતુ સ્વે સંસિસ્સામિ તે, અજ્જ તાવ ઇધેવ વસાહી’’તિ તં ફલાફલેહિ સન્તપ્પેત્વા પુનદિવસે મગ્ગં દસ્સેન્તો દક્ખિણહત્થં પસારેત્વા આહ –

૨૦૨૧એસ સેલો મહાબ્રહ્મે, પબ્બતો ગન્ધમાદનો;
યત્થ વેસ્સન્તરો રાજા, સહ પુત્તેહિ સમ્મતિ.

૨૦૨૨ધારેન્તો બ્રાહ્મણવણ્ણં, આસદઞ્ચ મસં જટં;
ચમ્મવાસી છમા સેતિ, જાતવેદં નમસ્સતિ.

૨૦૨૩એતે નીલા પદિસ્સન્તિ, નાનાફલધરા દુમા;
ઉગ્ગતા અબ્ભકૂટાવ, નીલા અઞ્જનપબ્બતા.

૨૦૨૪ધવસ્સકણ્ણા ખદિરા, સાલા ફન્દનમાલુવા;
સમ્પવેધન્તિ વાતેન, સકિં પીતાવ માણવા.

૨૦૨૫ઉપરિ દુમપરિયાયેસુ, સંગીતિયોવ સુય્યરે;
નજ્જુહા કોકિલસઙ્ઘા, સમ્પતન્તિ દુમા દુમં.

૨૦૨૬અવ્હયન્તેવ ગચ્છન્તં, સાખાપત્તસમીરિતા;
રમયન્તેવ આગન્તં, મોદયન્તિ નિવાસિનં;
યત્થ વેસ્સન્તરો રાજા, સહ પુત્તેહિ સમ્મતિ.

૨૦૨૭ધારેન્તો બ્રાહ્મણવણ્ણં, આસદઞ્ચ મસં જટં;
ચમ્મવાસી છમા સેતિ, જાતવેદં નમસ્સતિ.

૨૦૨૮કરેરિમાલા વિતતા, ભૂમિભાગે મનોરમે;
સદ્દલાહરિતા ભૂમિ, ન તત્થુદ્ધંસતે રજો.

૨૦૨૯મયૂરગીવસઙ્કાસા, તૂલફસ્સસમૂપમા;
તિણાનિ નાતિવત્તન્તિ, સમન્તા ચતુરઙ્ગુલા.

૨૦૩૦અમ્બા જમ્બૂ કપિત્થા ચ, નીચે પક્કા ચુદુમ્બરા;
પરિભોગેહિ રુક્ખેહિ, વનં તં રતિવડ્ઢનં.

૨૦૩૧વેળુરિયવણ્ણસન્નિભં, મચ્છગુમ્બનિસેવિતં;
સુચિં સુગન્ધં સલિલં, આપો તત્થપિ સન્દતિ.

૨૦૩૨તસ્સાવિદૂરે પોક્ખરણી, ભૂમિભાગે મનોરમે;
પદુમુપ્પલસઞ્છન્ના, દેવાનમિવ નન્દને.

૨૦૩૩તીણિ ઉપ્પલજાતાનિ, તસ્મિં સરસિ બ્રાહ્મણ;
વિચિત્તં નીલાનેકાનિ, સેતા લોહિતકાનિ ચા''તિ.

તસ્સત્થો હેટ્ઠા વુત્તસદિસોયેવ. **કરેરિમાલા વિતતા**તિ કરેરિપુપ્ફેહિ વિતતા. **સદ્દલાહરિતા**તિ ધુવસદ્દલેન હરિતા. **ન તત્થુદ્ધંસતે રજો**તિ તસ્મિં વને અપ્પમત્તકોપિ રજો ન ઉદ્ધંસતે. **તૂલફસ્સસમૂપમા**તિ મુદુસમ્ફસ્સતાય તૂલફસ્સસદિસા. **તિણાનિ નાતિવત્તન્તી**તિ તાનિ તસ્સા ભૂમિયા મયૂરગીવવણ્ણાનિ તિણાનિ સમન્તતો ચતુરઙ્ગુલપ્પમાણાનેવ વત્તન્તિ, તતો પન ઉત્તરિ ન વડ્ઢન્તિ. **અમ્બા જમ્બૂ કપિત્થા ચા**તિ અમ્બા ચ જમ્બૂ ચ કપિત્થા ચ. **પરિભોગેહી**તિ નાનાવિધેહિ પુપ્ફૂપગફલૂપગેહિ પરિભોગરુક્ખેહિ. **સન્દતી**તિ તસ્મિં વનસણ્ડે વઙ્કપબ્બતે કુન્નદીહિ ઓતરન્તં ઉદકં સન્દતિ, પવત્તતીતિ અત્થો. **વિચિત્તં નીલાનેકાનિ, સેતા લોહિતકાનિ ચા**તિ એકાનિ નીલાનિ, એકાનિ સેતાનિ, એકાનિ લોહિતકાનીતિ ઇમેહિ તીહિ ઉપ્પલજાતેહિ તં સરં વિચિત્તં. સુસજ્જિતપુપ્ફચઙ્કોટકં વિય સોભતીતિ દસ્સેતિ.

એવં ચતુરસ્સપોક્ખરણિં વણ્ણેત્વા પુન મુચલિન્દસરં વણ્ણેન્તો આહ –

૨૦૩૪ખોમાવ તત્થ પદુમા, સેતસોગન્ધિકેહિ ચ;
કલમ્બકેહિ સઞ્છન્નો, મુચલિન્દો નામ સો સરો.

૨૦૩૫અથેત્થ પદુમા ફુલ્લા, અપરિયન્તાવ દિસ્સરે;
ગિમ્હા હેમન્તિકા ફુલ્લા, જણ્ણુતગ્ઘા ઉપત્થરા.

૨૦૩૬સુરભી સમ્પવાયન્તિ, વિચિત્તપુપ્ફસન્થતા;
ભમરા પુપ્ફગન્ધેન, સમન્તા મભિનાદિતા''તિ.

તત્થ **ખોમાવા**તિ ખોમમયા વિય પણ્ડરા. **સેતસોગન્ધિકેહિ ચા**તિ સેતુપ્પલેહિ ચ સોગન્ધિકેહિ ચ કલમ્બકેહિ ચ સો સરો સઞ્છન્નો. **અપરિયન્તાવ દિસ્સરે**તિ અપરિમાણા વિય દિસ્સન્તિ. **ગિમ્હા હેમન્તિકા**તિ ગિમ્હે ચ હેમન્તિકે ચ પુપ્ફિતપદુમા. **જણ્ણુતગ્ઘા ઉપત્થરા**તિ જણ્ણુપમાણે ઉદકે ઉપત્થરા ફુલ્લા હોન્તિ, સન્થતા વિય ખાયન્તિ. **વિચિત્તપુપ્ફસન્થતા**તિ વિચિત્તા હુત્વા પુપ્ફેહિ સન્થતા સદા સુરભી સમ્પવાયન્તિ.

૨૦૩૭અથેત્થ ઉદકન્તસ્મિં, રુક્ખા તિટ્ઠન્તિ બ્રાહ્મણ;
કદમ્બા પાટલી ફુલ્લા, કોવિળારા ચ પુપ્ફિતા.

૨૦૩૮અઙ્કોલા કચ્છિકારા ચ, પારિજઞ્ઞા ચ પુપ્ફિતા;
વારણા વયના રુક્ખા, મુચલિન્દમુભતો સરં.

૨૦૩૯સિરીસા સેતપારિસા, સાધુ વાયન્તિ પદ્મકા;
નિગ્ગુણ્ડી સિરીનિગ્ગુણ્ડી, અસના ચેત્થ પુપ્ફિતા.

૨૦૪૦પઙ્કુરા બહુલા સેલા, સોભઞ્જના ચ પુપ્ફિતા;
કેતકા કણિકારા ચ, કણવેરા ચ પુપ્ફિતા.

૨૦૪૧અજ્જુના અજ્જુકણ્ણા ચ, મહાનામા ચ પુપ્ફિતા;
સુપુપ્ફિતગ્ગા તિટ્ઠન્તિ, પજ્જલન્તેવ કિંસુકા.

૨૦૪૨સેતપણ્ણી સત્તપણ્ણા, કદલિયો કુસુમ્ભરા;
ધનુતક્કારી પુપ્ફેહિ, સીસપાવરણાનિ ચ.

૨૦૪૩અચ્છિવા સલ્લવા રુક્ખા, સલ્લકિયો ચ પુપ્ફિતા;
સેતગેરુ ચ તગરા, મંસિકુટ્ઠા કુલાવરા.

૨૦૪૪દહરા રુક્ખા ચ વુદ્ધા ચ, અકુટિલા ચેત્થ પુપ્ફિતા;
અસ્સમં ઉભતો ઠન્તિ, અગ્યાગારં સમન્તતો''તિ.

તત્થ **તિટ્ઠન્તી**તિ સરં પરિક્ખિપિત્વા તિટ્ઠન્તિ. **કદમ્બા**તિ કદમ્બરુક્ખા. **કચ્છિકારા ચા**તિ એવંનામકા રુક્ખા. **પારિજઞ્ઞા**તિ રત્તમાલા. **વારણા વયના**તિ વારણરુક્ખા ચ વયનરુક્ખા ચ. **મુચલિન્દમુભતો સરન્તિ** મુચલિન્દસ્સ સરસ્સ ઉભયપસ્સેસુ. **સેતપારિસા**તિ સેતગચ્છરુક્ખા . તે કિર સેતક્ખન્ધા મહાપણ્ણા કણિકારસદિસપુપ્ફા હોન્તિ. **નિગ્ગુણ્ડી સિરીનિગ્ગુણ્ડી**તિ પકતિનિગ્ગુણ્ડી ચેવ કાળનિગ્ગુણ્ડી ચ. **પઙ્કુરા**તિ પઙ્કુરરુક્ખા. **કુસુમ્ભરા**તિ એકગચ્છા. **ધનુતક્કારી પુપ્ફેહી**તિ ધનૂનઞ્ચ તક્કારીનઞ્ચ પુપ્ફેહિ સોભિતા. **સીસપાવરણાનિ ચા**તિ સીસપેહિ ચ વરણેહિ ચ સોભિતા. **અચ્છિવા**તિઆદયોપિ રુક્ખાયેવ. **સેતગેરુ ચ તગરા**તિ સેતગેરુ ચ તગરા ચ. **મંસિકુટ્ઠા કુલાવરા**તિ મંસિગચ્છા ચ કુટ્ઠગચ્છા ચ કુલાવરા ચ. **અકુટિલા**તિ ઉજુકા. **અગ્યાગારં સમન્તતો**તિ અગ્યાગારં પરિક્ખિપિત્વા ઠિતાતિ અત્થો.

૨૦૪૫અથેત્થ ઉદકન્તસ્મિં, બહુજાતો ફણિજ્જકો;
મુગ્ગતિયો કરતિયો, સેવાલસીસકા બહૂ.

૨૦૪૬ઉદ્ધાપવત્તં ઉલ્લુળિતં, મક્ખિકા હિઙ્ગુજાલિકા;
દાસિમકઞ્જકો ચેત્થ, બહૂ નીચેકલમ્બકા.

૨૦૪૭એલમ્ફુરકસચ્છન્ના, રુક્ખા તિટ્ઠન્તિ બ્રાહ્મણ;
સત્તાહં ધારિયમાનાનં, ગન્ધો તેસં ન છિજ્જતિ.

૨૦૪૮ઉભતો સરં મુચલિન્દં, પુપ્ફા તિટ્ઠન્તિ સોભના;
ઇન્દીવરેહિ સચ્છન્નં, વનં તં ઉપસોભતિ.

૨૦૪૯અડ્ઢમાસં ધારિયમાનાનં, ગન્ધો તેસં ન છિજ્જતિ;
નીલપુપ્ફી સેતવારી, પુપ્ફિતા ગિરિકણ્ણિકા;
કલેરુક્ખેહિ સચ્છન્નં, વનં તં તુલસીહિ ચ.

૨૦૫૦સમ્મદ્દતેવ ગન્ધેન, પુપ્ફસાખાહિ તં વનં;
ભમરા પુપ્ફગન્ધેન, સમન્તા મભિનાદિતા.

૨૦૫૧તીણિ કક્કારુજાતાનિ, તસ્મિં સરસિ બ્રાહ્મણ;
કુમ્ભમત્તાનિ ચેકાનિ, મુરજમત્તાનિ તા ઉભો''તિ.

તત્થ **ફણિજ્જકો**તિ ભૂતનકો. **મુગ્ગતિયો**તિ એકા મુગ્ગજાતિ. **કરતિયો**તિ રાજમાસો. **સેવાલસીસકા**તિ ઇમેપિ ગચ્છાયેવ, અપિ ચ **સીસકા**તિ રત્તચન્દનં વુત્તં. **ઉદ્ધાપવત્તં ઉલ્લુળિતન્તિ** તં ઉદકં તીરમરિયાદબન્ધં વાતાપહતં ઉલ્લુળિતં હુત્વા તિટ્ઠતિ. **મક્ખિકા હિઙ્ગુજાલિકા**તિ હિઙ્ગુજાલસઙ્ખાતે વિકસિતપુપ્ફગચ્છે પઞ્ચવણ્ણા મધુમક્ખિકા મધુરસ્સરેન વિરવન્તિયો તત્થ વિચરન્તીતિ અત્થો. **દાસિમકઞ્જકો ચેત્થા**તિ ઇમાનિ દ્વે રુક્ખજાતિયો ચ એત્થ. **નીચેકલમ્બકા**તિ નીચકલમ્બકા. **એલમ્ફુરકસચ્છન્ના**તિ એવંનામિકાય વલ્લિયા સચ્છન્ના. **તેસન્તિ** તેસં તસ્સા વલ્લિયા પુપ્ફાનં સબ્બેસમ્પિ વા એતેસં દાસિમકઞ્જકાદીનં પુપ્ફાનં સત્તાહં ગન્ધો ન છિજ્જતિ. એવં ગન્ધસમ્પન્નાનિ પુપ્ફાનિ, રજતપટ્ટસદિસવાલુકપુણ્ણા ભૂમિભાગા. **ગન્ધો તેસન્તિ** તેસં ઇન્દીવરપુપ્ફાદીનં ગન્ધો

અટ્ઠમાસં ન છિજ્જતિ. **નીલપુપ્ફીતિ**આદિકા પુપ્ફવલ્લિયો. **તુલસીહિ ચાતિ** તુલસિગચ્છેહિ ચ. **કક્કારુજાતાનીતિ** વલ્લિફલાનિ. તત્થ એકિસ્સા વલ્લિયા ફલાનિ મહાઘટમત્તાનિ, દ્વિન્નં મુદિઙ્ગમત્તાનિ. તેન વુત્તં ''મુરજમત્તાનિ તા ઉભો''તિ.

૨૦૫૨અથેત્થ સાસપો બહુકો, નાદિયો હરિતાયુતો;
અસી તાલાવ તિટ્ઠન્તિ, છેજ્જા ઇન્દીવરા બહૂ.

૨૦૫૩અપ્ફોટા સૂરિયવલ્લી ચ, કાળીયા મધુગન્ધિયા;
અસોકા મુદયન્તી ચ, વલ્લિભો ખુદ્દપુપ્ફિયો.

૨૦૫૪કોરણ્ડકા અનોજા ચ, પુપ્ફિતા નાગમલ્લિકા;
રુક્ખમારુય્હ તિટ્ઠન્તિ, ફુલ્લા કિંસુકવલ્લિયો.

૨૦૫૫કટેરુહા ચ વાસન્તી, યૂથિકા મધુગન્ધિયા;
નિલિયા સુમના ભણ્ડી, સોભતિ પદુમુત્તરો.

૨૦૫૬પાટલી સમુદ્દકપ્પાસી, કણિકારા ચ પુપ્ફિતા;
હેમજાલાવ દિસ્સન્તિ, રુચિરગ્ગિ સિખૂપમા.

૨૦૫૭યાનિ તાનિ ચ પુપ્ફાનિ, થલજાનુદકાનિ ચ;
સબ્બાનિ તત્થ દિસ્સન્તિ, એવં રમ્મો મહોદધી''તિ.

તત્થ **સાસપોતિ** સિદ્ધત્થકો. **બહુકોતિ** બહુ. **નાદિયો હરિતાયુતોતિ** હરિતેન આયુતો નાદિયો. ઇમા દ્વેપિ લસુણજાતિયો, સોપિ લસુણો તત્થ બહુકોતિ અત્થો. **અસી તાલાવ તિટ્ઠન્તીતિ અસીતિ** એવંનામકા રુક્ખા સિનિદ્ધાય ભૂમિયા ઠિતા તાલા વિય તિટ્ઠન્તિ. **છેજ્જા ઇન્દીવરા બહૂતિ** ઉદકપરિયન્તે બહૂ સુવણ્ણઇન્દીવરા મુટ્ઠિના છિન્દિતબ્બા હુત્વા ઠિતા. **અપ્ફોટાતિ** અપ્ફોટવલ્લિયો. **વલ્લિભો ખુદ્દપુપ્ફિયોતિ** વલ્લિભો ચ ખુદ્દપુપ્ફિયો ચ. **નાગમલ્લિકાતિ** વલ્લિનાગા ચ મલ્લિકા ચ. **કિંસુકવલ્લિયોતિ** સુગન્ધપત્તા વલ્લિજાતી. **કટેરુહા ચ વાસન્તીતિ** ઇમે ચ દ્વે પુપ્ફગચ્છા. **મધુગન્ધિયાતિ** મધુસમાનગન્ધા. **નિલિયા સુમના ભણ્ડીતિ** નીલવલ્લિસુમના ચ પકતિસુમના ચ ભણ્ડી ચ. **પદુમુત્તરોતિ** એવંનામકો રુક્ખો. **કણિકારાતિ** વલ્લિકણિકારા રુક્ખકણિકારા. **હેમજાલાવાતિ** પસારિતહેમજાલા વિય દિસ્સન્તિ. **મહોદધીતિ** મહતો ઉદકક્ખન્ધસ્સ આધારભૂતો મુચલિન્દસરોતિ.

૨૦૫૮અથસ્સા પોક્ખરણિયા, બહુકા વારિગોચરા;
રોહિતા નળપી સિઙ્ગૂ, કુમ્ભિલા મકરા સુસૂ.

૨૦૫૯મધુ ચ મધુલટ્ઠિ ચ, તાલિસા ચ પિયઙ્ગુકા;
કુટન્દજા ભદ્દમુત્તા, સેતપુપ્ફા ચ લોલુપા.

૨૦૬૦સુરભી ચ રુક્ખા તગરા, બહુકા તુઙ્ગવણ્ટકા;
પદ્મકા નરદા કુટ્ઠા, ઝામકા ચ હરેણુકા.

૨૦૬૧હલિદ્દકા ગન્ધસિલા, હિરિવેરા ચ ગુગ્ગુલા;
વિભેદિકા ચોરકા કુટ્ઠા, કપ્પૂરા ચ કલિઙ્ગુકા''તિ.

તત્થ **અથસ્સા પોક્ખરણિયા**તિ ઇધ પોક્ખરણિસદિસતાય સરમેવ પોક્ખરણીતિ વદતિ. **રોહિતા**તિઆદીનિ તેસં વારિગોચરાનં નામાનિ. **મધુ ચા**તિ નિમ્મક્ખિકમધુ ચ. **મધુલટ્ઠિ ચા**તિ લટ્ઠિમધુકઞ્ચ. **તાલિસા ચા**તિઆદિકા સબ્બા ગન્ધજાતિયો.

૨૦૬૨અથેત્થ સીહબ્યગ્ઘા ચ, પુરિસાલૂ ચ હત્થિયો;
એણેય્યા પસદા ચેવ, રોહિચ્ચા સરભા મિગા.

૨૦૬૩કોટ્ઠસુણા સુણોપિ ચ, તુલિયા નળસન્નિભા;
ચામરી ચલની લઙ્ઘી, ઝાપિતા મક્કટા પિચુ.

૨૦૬૪કક્કટા કટમાયા ચ, ઇક્કા ગોણસિરા બહૂ;
ખગ્ગા વરાહા નકુલા, કાળકેત્થ બહૂતસો.

૨૦૬૫મહિંસા સોણસિઙ્ગાલા, પમ્પકા ચ સમન્તતો;
આકુચ્છા પચલાકા ચ, ચિત્રકા ચાપિ દીપિયો.

૨૦૬૬પેલકા ચ વિઘાસાદા, સીહા ગોગણિસાદકા;
અટ્ઠપાદા ચ મોરા ચ, ભસ્સરા ચ કુકુત્થકા.

૨૦૬૭ચઙ્કોરા કુક્કુટા નાગા, અઞ્ઞમઞ્ઞં પકૂજિનો;
બકા બલાકા નજ્જુહા, દિન્દિભા કુઞ્જવાજિતા.

૨૦૬૮બ્યગ્ઘિનસા લોહપિટ્ઠા, પમ્પકા જીવજીવકા;
કપિઞ્જરા તિત્તિરાયો, કુલા ચ પટિકુત્થકા.

૨૦૬૯મન્દાલકા ચેલકેટુ, ભણ્ડુતિત્તિરનામકા;
ચેલાવકા પિઙ્ગલાયો, ગોટકા અઙ્ગહેતુકા.

૨૦૭૦કરવિયા ચ સગ્ગા ચ, ઉહુઙ્કારા ચ કુક્કુહા;
નાનાદિજગણાકિણ્ણં, નાનાસરનિકૂજિત''ન્તિ.

તત્થ **પુરિસાલૂ**તિ વળવામુખયક્ખિનિયો. **રોહિચ્ચા સરભા મિગા**તિ રોહિતા ચેવ સરભા મિગા ચ. **કોટ્ઠસુકા**તિ સિઙ્ગાલસુનખા. ''કોત્થુસુણા''તિપિ પાઠો. **સુણોપિ ચા**તિ એસાપેકા ખુદ્દકમિગજાતિ. **તુલિયા**તિ પક્ખિબિળારા. **નળસન્નિભા**તિ નળપુપ્ફવણ્ણા રુક્ખસુનખા. **ચામરી ચલની લઙ્ઘી**તિ ચામરીમિગા ચ ચલનીમિગા ચ લઙ્ઘીમિગા ચ. **ઝાપિતા મક્કટા**તિ દ્વે મક્કટજાતિયોવ. **પિચૂ**તિ સરપરિયન્તે ગોચરગ્ગાહી એકો મક્કટો. **કક્કટા કટમાયા ચા**તિ દ્વે મહામિગા. **ઇક્કા**તિ અચ્છા. **ગોણસિરા**તિ અરઞ્ઞગોણા. **કાળકેત્થ બહૂતસો**તિ કાળમિગા નામેત્થ બહૂતસો.

સોણસિઙ્ગાલાતિ રુક્ખસુનખા ચ સિઙ્ગાલા ચ. **પમ્પકા**તિ અસ્સમપદં પરિક્ખિપિત્વા ઠિતા મહાવેળુપમ્પકા. **આકુચ્છા**તિ ગોધા. **પચલાકા ચા**તિ ગજકુમ્ભમિગા. **ચિત્રકા ચાપિ દીપિયો**તિ ચિત્રકમિગા ચ દીપિમિગા ચ.

પેલકા ચાતિ સસા. **વિઘાસાદા**તિ એતે ગિજ્ઝા સકુણા. **સીહા**તિ કેસરસીહા. **ગોગણિસાદકા**તિ ગોગણે ગહેત્વા ખાદનસીલા દુટ્ઠમિગા. **અટ્ઠપાદા**તિ સરભા મિગા. **ભસ્સરા**તિ સેતહંસા. **કુકુત્થકા**તિ કુકુત્થકસકુણા. **ચઙ્કોરા**તિ ચઙ્કોરસકુણા. **કુક્કુટા**તિ વનકુક્કુટા. **દિન્દિભા કુઞ્જવાજિતા**તિ ઇમે તયોપિ સકુણાયેવ. **બ્યગ્ઘિનસા**તિ સેના. **લોહપિટ્ઠા**તિ લોહિતવણ્ણસકુણા. **પમ્પકા**તિ પમ્પટકા. **કપિઞ્જરા તિત્તિરાયો**તિ કપિઞ્જરા ચ તિત્તિરા ચ. **કુલા ચ પટિકુત્થકા**તિ ઇમેપિ દ્વે સકુણા. **મન્દાલકા ચેલકેટૂ**તિ મન્દાલકા ચેવ ચેલકેટુ ચ. **ભણ્ડુતિત્તિરનામકા**તિ ભણ્ડૂ ચ તિત્તિરા ચ નામકા ચ. **ચેલાવકા પિઙ્ગલાયો**તિ દ્વે સકુણજાતિયો ચ, તથા **ગોટકા અઙ્ગહેતુકા. સગ્ગા**તિ ચાતકસકુણા. **ઉહુઙ્કારા**તિ ઉલૂકા.

૨૦૭૧અથેત્થ સકુણા સન્તિ, નીલકા મઞ્જુભાણકા;
મોદન્તિ સહ ભરિયાહિ, અઞ્ઞમઞ્ઞં પકૂજિનો.

૨૦૭૨અથેત્થ સકુણા સન્તિ, દિજા મઞ્જુસ્સરા સિતા;
સેતચ્છિકૂટા ભદ્રક્ખા, અણ્ડજા ચિત્રપેખુણા.

૨૦૭૩અથેત્થ સકુણા સન્તિ, દિજા મઞ્જુસ્સરા સિતા;
સિખણ્ડી નીલગીવાહિ, અઞ્ઞમઞ્ઞં પકૂજિનો.

૨૦૭૪કુકુત્થકા કુળીરકા, કોટ્ઠા પોક્ખરસાતકા;
કાલામેય્યા બલીયક્ખા, કદમ્બા સુવસાળિકા.

૨૦૭૫હલિદ્દા લોહિતા સેતા, અથેત્થ નલકા બહૂ;
વારણા ભિઙ્ગરાજા ચ, કદમ્બા સુવકોકિલા.

૨૦૭૬ઉક્કુસા કુરરા હંસા, આટા પરિવદેન્તિકા;
પાકહંસા અતિબલા, નજ્જુહા જીવજીવકા.

૨૦૭૭પારેવતા રવિહંસા, ચક્કવાકા નદીચરા;
વારણાભિરુદા રમ્મા, ઉભો કાલૂપકૂજિનો.

૨૦૭૮અથેત્થ સકુણા સન્તિ, નાનાવણ્ણા બહૂ દિજા;
મોદન્તિ સહ ભરિયાહિ, અઞ્ઞમઞ્ઞં પકૂજિનો.

૨૦૭૯અથેત્થ સકુણા સન્તિ, નાનાવણ્ણા બહૂ દિજા;
સબ્બે મઞ્જૂ નિકૂજન્તિ, મુચલિન્દમુભતો સરં.

૨૦૮૦અથેત્થ સકુણા સન્તિ, કરવિયા નામ તે દિજા;

મોદન્તિ સહ ભરિયાહિ, અઞ્ઞમઞ્ઞં પકૂજિનો.

૨૦૮૧અથેત્થ સકુણા સન્તિ, કરવિયા નામ તે દિજા;
સબ્બે મઞ્જૂ નિકૂજન્તિ, મુચલિન્દમુભતો સરં.

૨૦૮૨એણેય્યપસદાકિણ્ણં, નાગસંસેવિતં વનં;
નાનાલતાહિ સઞ્છન્નં, કદલીમિગસેવિતં.

૨૦૮૩અથેત્થ સાસપો બહુકો, નીવારો વરકો બહુ;
સાલિ અકટ્ઠપાકો ચ, ઉચ્છુ તત્થ અનપ્પકો.

૨૦૮૪અયં એકપદી એતિ, ઉજું ગચ્છતિ અસ્સમં;
ખુદં પિપાસં અરતિં, તત્થ પત્તો ન વિન્દતિ;
યત્થ વેસ્સન્તરો રાજા, સહ પુત્તેહિ સમ્મતિ.

૨૦૮૫ધારેન્તો બ્રાહ્મણવણ્ણં, આસદઞ્ચ મસં જટં;
ચમ્મવાસી છમા સેતિ, જાતવેદં નમસ્સતી’’તિ.

તત્થ **નીલકા**તિ ચિત્રરાજિપત્તા. **મઞ્જૂસ્સરા સિતા**તિ નિબદ્ધમધુરસ્સરા. **સેતચ્છિકૂટા ભદ્રક્ખા**તિ ઉભયપસ્સેસુ સેતેહિ અક્ખિકૂટેહિ સમન્નાગતા સુન્દરક્ખા. **ચિત્રપેખુણા**તિ વિચિત્રપત્તા. **કુળીરકા**તિ કક્કટકા. **કોટ્ઠા**તિઆદયો સકુણાવ. **વારણા**તિ હત્થિલિઙ્ગસકુણા. **કદમ્બા**તિ મહાકદમ્બા ગહિતા. **સુવકોકિલા**તિ કોકિલેહિ સદ્ધિં વિચરણસુવકા ચેવ કોકિલા ચ. **ઉક્કુસા**તિ કાળકુરરા. **કુરરા**તિ સેતકુરરા. **હંસા**તિ સકુણહંસા. **આટા**તિ દબ્બિસણ્ઠાનમુખસકુણા. **પરિવદેન્તિકા**તિ એકા સકુણજાતિ. **વારણાભિરુદા રમ્મા**તિ રમ્માભિરુદા વારણા. **ઉભો કાલૂપકૂજિનો**તિ સાયં પાતો પબ્બતપાદં એકનિન્નાદં કરોન્તા નિકૂજન્તિ. **એણેય્યપસદાકિણ્ણ**ન્તિ એણેય્યમિગેહિ ચ પસદમિગેહિ ચ આકિણ્ણં. **તત્થ પત્તો ન વિન્દતી**તિ બ્રાહ્મણ, વેસ્સન્તરસ્સ અસ્સમપદં પત્તો પુરિસો તત્થ અસ્સમે છાતકં વા પાનીયપિપાસં વા ઉક્કણ્ઠિતં વા ન પટિલભતિ.

૨૦૮૬ઇદં સુત્વા બ્રહ્મબન્ધુ, ઇસિં કત્વા પદક્ખિણં;
ઉદગ્ગચિત્તો પક્કામિ, યત્થ વેસ્સન્તરો અહૂ’’તિ.

તત્થ **યત્થ વેસ્સન્તરો અહૂ**તિ યસ્મિં ઠાને વેસ્સન્તરો અહોસિ, તં ઠાનં ગતોતિ.

મહાવનવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

દારકપબ્બવણ્ણના

જૂજકોપિ અચ્ચુતતાપસેન કથિતમગ્ગેન ગચ્છન્તો ચતુરસ્સપોક્ખરણિં પત્વા ચિન્તેસિ ‘‘અજ્જ અતિસાયન્હો, ઇદાનિ મદ્દી અરઞ્ઞતો આગમિસ્સતિ. માતુગામો હિ નામ દાનસ્સ અન્તરાયકરો હોતિ, સ્વે તસ્સા અરઞ્ઞં ગતકાલે અસ્સમં ગન્ત્વા વેસ્સન્તરં ઉપસઙ્કમિત્વા દારકે યાચિત્વા તાય અનાગતાય તે ગહેત્વા પક્કમિસ્સામી’’તિ.

અથસ્સ અવિદૂરે એકં સાનુપબ્બતં આરુય્હ એકસ્મિં ફાસુકટ્ઠાને નિપજ્જિ. તં પન રત્તિં પચ્ચૂસકાલે મદ્દી સુપિનં અદ્દસ. એવરૂપો સુપિનો અહોસિ – એકો પુરિસો કણ્હો દ્વે કાસાયાનિ પરિદહિત્વા દ્વીસુ કણ્ણેસુ રત્તમાલં પિળન્ધિત્વા આવુધહત્થો તજ્જેન્તો આગન્ત્વા પણ્ણસાલં પવિસિત્વા મદ્દિં જટાસુ ગહેત્વા આકડ્ઢિત્વા ભૂમિયં ઉત્તાનકં પાતેત્વા વિરવન્તિયા તસ્સા દ્વે અક્ખીનિ ઉપ્પાટેત્વા બાહાનિ છિન્દિત્વા ઉરં ભિન્દિત્વા પગ્ઘરન્તલોહિતબિન્દું હદયમંસં આદાય પક્કામીતિ. સા પબુજ્ઝિત્વા ભીતતસિતા ''પાપકો સુપિનો મે દિટ્ઠો, સુપિનપાઠકો પન વેસ્સન્તરેન સદિસો નામ નત્થિ, પુચ્છિસ્સામિ ન''ન્તિ ચિન્તેત્વા પણ્ણસાલં ગન્ત્વા મહાસત્તસ્સ પણ્ણસાલદ્વારં આકોટેસિ. મહાસત્તો ''કો એસો''તિ આહ. ''અહં દેવ, મદ્દી''તિ. ''ભદ્દે, અમ્હાકં કતિકવત્તં ભિન્દિત્વા કસ્મા અકાલે આગતાસી''તિ. ''દેવ, નાહં કિલેસવસેન આગચ્છામિ, અપિચ ખો પન મે પાપકો સુપિનો દિટ્ઠો''તિ. ''તેન હિ કથેહિ, મદ્દી''તિ. સા અત્તના દિટ્ઠનિયામેનેવ કથેસિ.

મહાસત્તોપિ સુપિનં પરિગ્ગણ્હિત્વા ''મય્હં દાનપારમી પૂરિસ્સતિ, સ્વે મં યાચકો આગન્ત્વા પુત્તે યાચિસ્સતિ, મદ્દિં અસ્સાસેત્વા ઉય્યોજેસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા ''મદ્દિ, તવ દુસ્સયનદુબ્ભોજનેહિ ચિત્તં આલુળિતં ભવિસ્સતિ, મા ભાયી''તિ સંમોહેત્વા અસ્સાસેત્વા ઉય્યોજેસિ. સા વિભાતાય રત્તિયા સબ્બં કત્તબ્બકિચ્ચં કત્વા દ્વે પુત્તે આલિઙ્ગિત્વા સીસે ચુમ્બિત્વા ''તાતા, અજ્જ મે દુસ્સુપિનો દિટ્ઠો, અપ્પમત્તા ભવેય્યાથા''તિ ઓવદિત્વા ''દેવ, તુમ્હે દ્વીસુ કુમારેસુ અપ્પમત્તા હોથા''તિ મહાસત્તં પુત્તે પટિચ્છાપેત્વા પચ્છિખણિત્તિઆદીનિ આદાય અસ્સૂનિ પુઞ્છન્તી મૂલફલાફલત્થાય વનં પાવિસિ. તદા જૂજકોપિ ''ઇદાનિ મદ્દી અરઞ્ઞં ગતા ભવિસ્સતી''તિ સાનુપબ્બતા ઓરુય્હ એકપદિકમગ્ગેન અસ્સમાભિમુખો પાયાસિ. મહાસત્તોપિ પણ્ણસાલતો નિક્ખમિત્વા પણ્ણસાલદ્વારે પાસાણફલકે સુવણ્ણપટિમા વિય નિસિન્નો ''ઇદાનિ યાચકો આગમિસ્સતી''તિ પિપાસિતો વિય સુરાસોણ્ડો તસ્સાગમનમગ્ગં ઓલોકેન્તોવ નિસીદિ. પુત્તાપિસ્સ પાદમૂલે કીળન્તિ. સો મગ્ગં ઓલોકેન્તો બ્રાહ્મણં આગચ્છન્તં દિસ્વા સત્ત માસે નિક્ખિત્તં દાનધુરં ઉક્ખિપન્તો વિય 'એહિ, ત્વં ભો બ્રાહ્મણા''તિ સોમનસ્સજાતો જાલિકુમારં આમન્તેન્તો ઇમં ગાથમાહ –

૨૦૮૭ઉટ્ઠેહિ જાલિ પતિટ્ઠ, પોરાણં વિય દિસ્સતિ;
બ્રાહ્મણં વિય પસ્સામિ, નન્દિયો માભિકીરરે''તિ.

તત્થ **પોરાણં વિય દિસ્સતી**તિ પુબ્બે જેતુત્તરનગરે નાનાદિસાહિ યાચકાનં આગમનં વિય અજ્જ યાચકાનં આગમનં દિસ્સતિ. **નન્દિયો માભિકીરરે**તિ એતસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ દિટ્ઠકાલતો પટ્ઠાય મં સોમનસ્સાનિ અભિકીરન્તિ, ઘમ્માભિતત્તસ્સ પુરિસસ્સ સીસે સીતૂદકઘટસહસ્સેહિ અભિસેચનકાલો વિય જાતોતિ.

તં સુત્વા કુમારો આહ –

૨૦૮૮અહમ્પિ તાત પસ્સામિ, યો સો બ્રહ્માવ દિસ્સતિ;
અદ્ધિકો વિય આયાતિ, અતિથી નો ભવિસ્સતી''તિ.

વત્વા ચ પન કુમારો મહાસત્તસ્સ અપચિતિં કરોન્તો ઉટ્ઠાયાસના બ્રાહ્મણં પચ્ચુગ્ગન્ત્વા પરિક્ખારગ્ગહણં આપુચ્છિ. બ્રાહ્મણો તં ઓલોકેન્તો ''અયં વેસ્સન્તરસ્સ પુત્તો જાલિકુમારો નામ ભવિસ્સતિ, આદિતો પટ્ઠાયેવ ફરુસવચનં કથેસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા ''અપેહિ અપેહી''તિ અચ્છરં પહરિ. કુમારો અપગન્ત્વા ''અયં બ્રાહ્મણો

અતિફરુસો, કિં નુ ખો''તિ તસ્સ સરીરં ઓલોકેન્તો અટ્ઠારસ પુરિસદોસે પસ્સિ. બ્રાહ્મણોપિ બોધિસત્તં ઉપસઙ્કમિત્વા પટિસન્થારં કરોન્તો આહ –

૨૦૮૯કચ્ચિ નુ ભોતો કુસલં, કચ્ચિ ભોતો અનામયં;
કચ્ચિ ઉઞ્છેન યાપેથ, કચ્ચિ મૂલફલા બહૂ.

૨૦૯૦કચ્ચિ ડંસા મકસા ચ, અપ્પમેવ સરીસપા;
વને વાળમિગાકિણ્ણે, કચ્ચિ હિંસા ન વિજ્જતી''તિ.

બોધિસત્તોપિ તેન સદ્ધિં પટિસન્થારં કરોન્તો આહ –

૨૦૯૧કુસલઞ્ચેવ નો બ્રહ્મે, અથો બ્રહ્મે અનામયં;
અથો ઉઞ્છેન યાપેમ, અથો મૂલફલા બહૂ.

૨૦૯૨અથો ડંસા મકસા ચ, અપ્પમેવ સરીસવા;
વને વાળમિગાકિણ્ણે, હિંસા અમ્હં ન વિજ્જતિ.

૨૦૯૩સત્ત નો માસે વસતં, અરઞ્ઞે જીવસોકિનં;
ઇમમ્પિ પઠમં પસ્સામ, બ્રાહ્મણં દેવવણ્ણિનં;
આદાય વેળુવં દણ્ડં, અગ્ગિહુત્તં કમણ્ડલું.

૨૦૯૪સ્વાગતં તે મહાબ્રહ્મે, અથો તે અદુરાગતં;
અન્તો પવિસ ભદ્દન્તે, પાદે પક્ખાલયસ્સુ તે.

૨૦૯૫તિણ્ડુકાનિ પિયાલાનિ, મધુકે કાસુમારિયો;
ફલાનિ ખુદ્દકપ્પાનિ, ભુઞ્જ બ્રહ્મે વરં વરં.

૨૦૯૬ઇદમ્પિ પાનીયં સીતં, આભતં ગિરિગબ્ભરા;
તતો પિવ મહાબ્રહ્મે, સચે ત્વં અભિકઙ્ખસી''તિ.

એવઞ્ચ પન વત્વા મહાસત્તો ''અયં બ્રાહ્મણો ન અકારણેન ઇમં બ્રહારઞ્ઞં આગતો, આગમનકારણં પપઞ્ચં અકત્વા પુચ્છિસ્સામિ ન''ન્તિ ચિન્તેત્વા ઇમં ગાથમાહ –

૨૦૯૭અથ ત્વં કેન વણ્ણેન, કેન વા પન હેતુના;
અનુપ્પત્તો બ્રહારઞ્ઞં, તં મે અક્ખાહિ પુચ્છિતો''તિ.

તત્થ **વણ્ણેના**તિ કારણેન. **હેતુના**તિ પચ્ચયેન.

જૂજકો આહ –

૨૦૯૮યથા વારિવહો પૂરો, સબ્બકાલં ન ખીયતિ;
એવં તં યાચિતાગચ્છિં, પુત્તે મે દેહિ યાચિતો''તિ.

તત્થ **વારિવહો**તિ પઞ્ચસુ મહાનદીસુ ઉદકવાહો. **ન ખીયતી**તિ પિપાસિતેહિ આગન્ત્વા હત્થેહિપિ ભાજનેહિપિ ઉસ્સિઞ્ચિત્વા પિવિયમાનો ન ખીયતિ. **એવં તં યાચિતાગચ્છિ**ન્તિ ત્વમ્પિ સદ્ધાય પૂરિતત્તા એવરૂપોયેવાતિ મઞ્ઞમાનો અહં તં યાચિતું આગચ્છિં. **પુત્તે મે દેહિ યાચિતો**તિ મયા યાચિતો તવ પુત્તે મય્હં દાસત્થાય દેહીતિ.

તં સુત્વા મહાસત્તો સોમનસ્સજાતો પસારિતહત્થે સહસ્સત્થવિકં ઠપેન્તો વિય પબ્બતપાદં ઉન્નાદેન્તો ઇમા ગાથા આહ –

૨૦૯૯દદામિ ન વિકમ્પામિ, ઇસ્સરો નય બ્રાહ્મણ;
પાતો ગતા રાજપુત્તી, સાયં ઉઞ્છાતો એહિતિ.

૨૧૦૦એકરત્તિં વસિત્વાન, પાતો ગચ્છસિ બ્રાહ્મણ;
તસ્સા ન્હાતે ઉપઘાતે, અથ ને માલધારિને.

૨૧૦૧એકરત્તિં વસિત્વાન, પાતો ગચ્છસિ બ્રાહ્મણ;
નાનાપુપ્ફેહિ સઞ્છન્ને, નાનાગન્ધેહિ ભૂસિતે;
નાનામૂલફલાકિણ્ણે, ગચ્છ સ્વાદાય બ્રાહ્મણા''તિ.

તત્થ **ઇસ્સરો**તિ ત્વં મમ પુત્તાનં ઇસ્સરો સામિકો હુત્વા એતે નય, અપિચ ખો પનેકં કારણં અત્થિ. એતેસં માતા રાજપુત્તી ફલાફલત્થાય પાતો ગતા સાયં અરઞ્ઞતો આગમિસ્સતિ, તાય આનીતાનિ મધુરફલાફલાનિ ભુઞ્જિત્વા ઇધેવ ઠાને અજ્જેકરત્તિં વસિત્વા પાતોવ દારકે ગહેત્વા ગમિસ્સસિ. **તસ્સા ન્હાતે**તિ તાય ન્હાપિતે. **ઉપઘાતે**તિ સીસમ્હિ ઉપસિઙ્ઘિતે. **અથ ને માલધારિને**તિ અથ ને વિચિત્રાય માલાય અલઙ્કતે તં માલં વહમાને. પાળિપોત્થકેસુ પન ''અથ ને માલધારિનો''તિ લિખિતં, તસ્સત્થો ન વિચારિતો. **નાનામૂલફલાકિણ્ણે**તિ મગ્ગે પાથેય્યત્થાય દિન્નેહિ નાનામૂલફલાફલેહિ આકિણ્ણે.

જૂજકો આહ –

૨૧૦૨ન વાસમભિરોચામિ, ગમનં મય્હ રુચ્ચતિ;
અન્તરાયોપિ મે અસ્સ, ગચ્છઞ્ઞેવ રથેસભ.

૨૧૦૩ન હેતા યાચયોગી નં, અન્તરાયસ્સ કારિયા;
ઇત્થિયો મન્તં જાનન્તિ, સબ્બં ગણ્હન્તિ વામતો.

૨૧૦૪સદ્ધાય દાનં દદતો, માસં અદક્ખિ માતરં;
અન્તરાયમ્પિ સા કયિરા, ગચ્છઞ્ઞેવ રથેસભ.

૨૧૦૫આમન્તયસ્સુ તે પુત્તે, મા તે માતરમદ્દસું;

સદ્ધાય દાનં દદતો, એવં પુઞ્ઞં પવડ્ઢતિ.

૨૧૦૬આમન્તયસ્સુ તે પુત્તે, મા તે માતરમદ્દસું;
માદિસસ્સ ધનં દત્વા, રાજ સગ્ગં ગમિસ્સસી’’તિ.

તત્થ **ન હેતા યાચયોગી ન**ન્તિ એત્થ **ન**ન્તિ નિપાતમત્તં. ઇદં વુત્તં હોતિ – મહારાજ, એતા ઇત્થિયો ચ નામ ન હિ યાચયોગી, ન યાચનાય અનુચ્છવિકા હોન્તિ, કેવલં અન્તરાયસ્સ કારિયા દાયકાનં પુઞ્ઞન્તરાયં, યાચકાનઞ્ચ લાભન્તરાયં કરોન્તીતિ. **ઇત્થિયો મન્ત**ન્તિ ઇત્થી માયં નામ જાનન્તિ. **વામતો**તિ સબ્બં વામતો ગણ્હન્તિ, ન દક્ખિણતો. **સદ્ધાય દાનં દદતો**તિ કમ્મઞ્ચ ફલઞ્ચ સદ્દહિત્વા દાનં દદતો. **માસ**ન્તિ મા એતેસં માતરં અદક્ખિ. **કયિરા**તિ કરેય્ય. **આમન્તયસ્સૂ**તિ જાનાપેહિ, મયા સદ્ધિં પેસેહીતિ વદતિ. **દદતો**તિ દદન્તસ્સ.

વેસ્સન્તરો આહ –

૨૧૦૭સચે ત્વં નિચ્છસે દટ્ઠું, મમ ભરિયં પતિબ્બતં;
અય્યકસ્સપિ દસ્સેહિ, જાલિં કણ્હાજિનં ચુભો.

૨૧૦૮ઇમે કુમારે દિસ્વાન, મઞ્જુકે પિયભાણિને;
પતીતો સુમનો વિત્તો, બહું દસ્સતિ તે ધન’’ન્તિ.

તત્થ **અય્યકસ્સા**તિ મય્હં પિતુનો સઞ્ચયમહારાજસ્સ દ્વિન્નં કુમારાનં અય્યકસ્સ. **દસ્સતિ તે ધન**ન્તિ સો રાજા તુય્હં બહું ધનં દસ્સતિ.

જૂજકો આહ –

૨૧૦૯અચ્છેદનસ્સ ભાયામિ, રાજપુત્ત સુણોહિ મે;
રાજદણ્ડાય મં દજ્જા, વિક્કિણેય્ય હનેય્ય વા;
જિનો ધનઞ્ચ દાસે ચ, ગારય્હસ્સ બ્રહ્મબન્ધુયા’’તિ.

તત્થ **અચ્છેદનસ્સા**તિ અચ્છિન્દિત્વા ગહણસ્સ ભાયામિ. **રાજદણ્ડાય મં દજ્જા**તિ ‘‘અયં બ્રાહ્મણો દારકચોરો, દણ્ડમસ્સ દેથા’’તિ એવં દણ્ડત્થાય મં અમચ્ચાનં દદેય્ય. **ગારય્હસ્સ બ્રહ્મબન્ધુયા**તિ કેવલં બ્રાહ્મણિયાવ ગરહિતબ્બો ભવિસ્સામીતિ.

વેસ્સન્તરો આહ –

૨૧૧૦ઇમે કુમારે દિસ્વાન, મઞ્જુકે પિયભાણિને;
ધમ્મે ઠિતો મહારાજા, સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢનો;
લદ્ધા પીતિસોમનસ્સં, બહું દસ્સતિ તે ધન’’ન્તિ.

જૂજકો આહ –

૨૧૧૧નાહં તમ્પિ કરિસ્સામિ, યં મં ત્વં અનુસાસસિ;
દારકેવ અહં નેસ્સં, બ્રાહ્મણ્યા પરિચારકે’’તિ.

તત્થ **દારકેવા**તિ અલં મય્હં અઞ્ઞેન ધનેન, અહં ઇમે દારકેવ અત્તનો બ્રાહ્મણિયા પરિચારકે નેસ્સામીતિ.

તં તસ્સ ફરુસવચનં સુત્વા દારકા ભીતા પલાયિત્વા પિટ્ઠિપણ્ણસાલં ગન્ત્વા તતોપિ પલાયિત્વા ગુમ્બગહને નિલીયિત્વા તત્રાપિ જૂજકેનાગન્ત્વા ગહિતા વિય અત્તાનં સમ્પસ્સમાના કમ્પન્તા કત્થચિ ઠાતું અસમત્થા ઇતો ચિતો ચ ધાવિત્વા ચતુરસ્સપોક્ખરણિતીરં ગન્ત્વા દળ્હં વાકચીરં નિવાસેત્વા ઉદકં ઓરુય્હ પોક્ખરપત્તં સીસે ઠપેત્વા ઉદકેન પટિચ્છન્ના હુત્વા અટ્ઠંસુ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૧૧૨તતો કુમારા બ્યથિતા, સુત્વા લુદ્દસ્સ ભાસિતં;
તેન તેન પધાવિંસુ, જાલી કણ્હાજિના ચુભો’’તિ.

જૂજકોપિ કુમારે અદિસ્વા બોધિસત્તં અપસાદેસિ ‘‘ભો વેસ્સન્તર, ઇદાનેવ ત્વં મય્હં દારકે દત્વા મયા ‘નાહં જેતુત્તરનગરં ગમિસ્સામિ, દારકે મમ બ્રાહ્મણિયા પરિચારકે નેસ્સામી’તિ વુત્તે ઇઙ્ગિતસઞ્ઞં દત્વા પુત્તે પલાપેત્વા અજાનન્તો વિય નિસિન્નો, નત્થિ મઞ્ઞે લોકસ્મિં તયા સદિસો મુસાવાદી’’તિ. તં સુત્વા મહાસત્તો પકમ્પિતચિત્તો હુત્વા ‘‘દારકા પલાતા ભવિસ્સન્તી’’તિ ચિન્તેત્વા ‘‘ભો બ્રાહ્મણ, મા ચિન્તયિ, આનેસ્સામિ તે કુમારે’’તિ ઉટ્ઠાય પિટ્ઠિપણ્ણસાલં ગન્ત્વા તેસં વનગહનં પવિટ્ઠભાવં ઞત્વા પદવલઞ્જાનુસારેન પોક્ખરણિતીરં ગન્ત્વા ઉદકે ઓતિણ્ણપદં દિસ્વા ‘‘કુમારા ઉદકં ઓરુય્હ ઠિતા ભવિસ્સન્તી’’તિ ઞત્વા ‘‘તાત, જાલી’’તિ પક્કોસન્તો ઇમં ગાથાદ્વયમાહ –

૨૧૧૩એહિ તાત પિયપુત્ત, પૂરેથ મમ પારમિં;
હદયં મેભિસિઞ્ચેથ, કરોથ વચનં મમ.

૨૧૧૪યાના નાવા ચ મે હોથ, અચલા ભવસાગરે;
જાતિપારં તરિસ્સામિ, સન્તારેસ્સં સદેવક’’ન્તિ.

કુમારો પિતુ વચનં સુત્વા ‘‘બ્રાહ્મણો મં યથારુચિ કરોતુ, પિતરા સદ્ધિં દ્વે કથા ન કથેસ્સામી’’તિ સીસં નીહરિત્વા પોક્ખરપત્તાનિ વિયૂહિત્વા ઉદકા ઉત્તરિત્વા મહાસત્તસ્સ દક્ખિણપાદે નિપતિત્વા ગોપ્ફકસન્ધિં દળ્હં ગહેત્વા પરોદિ. અથ નં મહાસત્તો આહ ‘‘તાત, ભગિની તે કુહિ’’ન્તિ. ‘‘તાત, ઇમે સત્તા નામ ભયે ઉપ્પન્ને અત્તાનમેવ રક્ખન્તી’’તિ. અથ મહાસત્તો ‘‘પુત્તેહિ મે કતિકા કતા ભવિસ્સતી’’તિ ઞત્વા ‘‘એહિ અમ્મ કણ્હે’’તિ પક્કોસન્તો ગાથાદ્વયમાહ –

૨૧૧૫એહિ અમ્મ પિયધીતિ, પૂરેથ મમ પારમિં;
હદયં મેભિસિઞ્ચેથ, કરોથ વચનં મમ.

૨૧૧૬યાના નાવા ચ મે હોથ, અચલા ભવસાગરે;
જાતિપારં તરિસ્સામિ, ઉદ્ધરિસ્સં સદેવક’’ન્તિ.

સાપિ ‘‘પિતરા સદ્ધિં દ્વે કથા ન કથેસ્સામી’’તિ તથેવ ઉદકા ઉત્તરિત્વા મહાસત્તસ્સ વામપાદે નિપતિત્વા ગોપ્ફકસન્ધિં દળ્હં ગહેત્વા પરોદિ. તેસં અસ્સૂનિ મહાસત્તસ્સ ફુલ્લપદુમવણ્ણે પાદપિટ્ઠે પતન્તિ. તસ્સ અસ્સૂનિ તેસં સુવણ્ણફલકસદિસાય પિટ્ઠિયા પતન્તિ. અથ મહાસત્તો કુમારે ઉટ્ઠાપેત્વા અસ્સાસેત્વા ‘‘તાત, જાલિ કિં ત્વં મમ દાનવિત્તકભાવં ન જાનાસિ, અજ્ઝાસયં મે, તાત, મત્થકં પાપેહી’’તિ વત્વા ગોણે અગ્ઘાપેન્તો વિય તત્થેવ ઠિતો કુમારે અગ્ઘાપેસિ. સો કિર પુત્તં આમન્તેત્વા આહ ‘‘તાત, જાલિ ત્વં ભુજિસ્સો હોતુકામો બ્રાહ્મણસ્સ નિક્ખસહસ્સં દત્વા ભુજિસ્સો ભવેય્યાસિ, ભગિની ખો પન તે ઉત્તમરૂપધરા, કોચિ નીચજાતિકો બ્રાહ્મણસ્સ કિઞ્ચિદેવ ધનં દત્વા તવ ભગિનિં ભુજિસ્સં કત્વા જાતિસમ્ભેદં કરેય્ય, અઞ્ઞત્રરઞ્ઞા સબ્બસતદાયકો નામ નત્થિ, તસ્મા ભગિની તે ભુજિસ્સા હોતુકામા બ્રાહ્મણસ્સ દાસસતં દાસીસતં હત્થિસતં અસ્સસતં ઉસભસતં નિક્ખસતન્તિ એવં સબ્બસતાનિ દત્વા ભુજિસ્સા હોતૂ’’તિ એવં કુમારે અગ્ઘાપેત્વા સમસ્સાસેત્વા અસ્સમપદં ગન્ત્વા કમણ્ડલુના ઉદકં ગહેત્વા ‘‘એહિ વત, ભો બ્રાહ્મણા’’તિ આમન્તેત્વા સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણસ્સ પચ્ચયો હોતૂતિ પત્થનં કત્વા ઉદકં પાતેત્વા ‘‘અમ્ભો બ્રાહ્મણ, પુત્તેહિ મે સતગુણેન સહસ્સગુણેન સતસહસ્સગુણેન સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણમેવ પિયતર’’ન્તિ પથવિં ઉન્નાદેન્તો બ્રાહ્મણસ્સ પિયપુત્તદાનં અદાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૧૧૭તતો કુમારે આદાય, જાલિં કણ્હાજિનં ચુભો;
બ્રાહ્મણસ્સ અદા દાનં, સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢનો.

૨૧૧૮તતો કુમારે આદાય, જાલિં કણ્હાજિનં ચુભો;
બ્રાહ્મણસ્સ અદા વિત્તો, પુત્તકે દાનમુત્તમં.

૨૧૧૯તદાસિ યં ભિંસનકં, તદાસિ લોમહંસનં;
યં કુમારે પદિન્નમ્હિ, મેદની સમ્પકમ્પથ.

૨૧૨૦તદાસિ યં ભિંસનકં, તદાસિ લોમહંસનં;
યં પઞ્જલિકતો રાજા, કુમારે સુખવચ્છિતે;
બ્રાહ્મણસ્સ અદા દાનં, સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢનો’’તિ.

તત્થ **વિત્તો**તિ પીતિસોમનસ્સજાતો હુત્વા. **તદાસિ યં ભિંસનક**ન્તિ તદા દાનતેજેન ઉન્નદન્તી મહાપથવી ચતુનહુતાધિકદ્વિયોજનસતસહસ્સબહલા મત્તવારણો વિય ગજ્જમાના કમ્પિ, સાગરો સઙ્ખુભિ. સિનેરુપબ્બતરાજા સુસેદિતવેત્તઙ્કુરો વિય ઓનમિત્વા વઙ્કપબ્બતાભિમુખો અટ્ઠાસિ. સક્કો દેવરાજા અપ્ફોટેસિ, મહાબ્રહ્મા સાધુકારમદાસિ. યાવ બ્રહ્મલોકા એકકોલાહલં અહોસિ. પથવિસદ્દેન દેવો ગજ્જન્તો ખણિકવસ્સં વસ્સિ, અકાલવિજ્જુલતા નિચ્છરિંસુ. હિમવન્તવાસિનો સીહાદયો સકલહિમવન્તં એકનિન્નાદં કરિંસૂતિ એવરૂપં ભિંસનકં અહોસિ. પાળિયં પન ‘‘મેદની સમ્પકમ્પથા’’તિ એત્તકમેવ વુત્તં . **ય**ન્તિ યદા. **સુખવચ્છિતે**તિ સુખવસિતે સુખસંવડ્ઢિતે. **અદા દાન**ન્તિ અમ્ભો બ્રાહ્મણ, પુત્તેહિ મે સતગુણેન સહસ્સગુણેન સતસહસ્સગુણેન સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણમેવ પિયતરન્તિ તસ્સત્થાય અદાસિ.

મહાસત્તો દાનં દત્વા ‘‘સુદિન્નં વત મે દાન’’ન્તિ પીતિં ઉપ્પાદેત્વા કુમારે ઓલોકેન્તોવ અટ્ઠાસિ. જૂજકોપિ વનગુમ્બં પવિસિત્વા વલ્લિં દન્તેહિ છિન્દિત્વા આદાય કુમારસ્સ દક્ખિણહત્થં કુમારિકાય વામહત્થેન સદ્ધિં એકતો બન્ધિત્વા તમેવ વલ્લિકોટિં ગહેત્વા પોથયમાનો પાયાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૧૨૧ततो सो ब्राह्मणो लुद्दो, लतं दन्तेहि छिन्दिय;
लताय हत्थे बन्धित्वा, लताय अनुमज्जथ.

૨૧૨૨ततो सो रज्जुमादाय, दण्डञ्चादाय ब्राह्मणो;
आकोटयन्तो ते नेति, सिविराजस्स पेक्खतो''ति.

तत्थ **सिविराजस्सा**ति वेस्सन्तरस्स.

तेसं पहटपहटट्ठाने छवि छिज्जति, लोहितं पग्घरति. पहरणकाले अञ्ञमञ्ञस्स पिट्ठिं ददन्ति. अथेकस्मिं विसमट्ठाने ब्राह्मणो पक्खलित्वा पति. कुमारानं मुदुहत्थेहि बद्धवल्लि गळित्वा गता. ते रोदमाना पलायित्वा महासत्तस्स सन्तिकं आगमंसु. तमत्थं पकासेन्तो सत्था आह –

૨૧૨૩ततो कुमारा पक्कामुं, ब्राह्मणस्स पमुञ्चिय;
अस्सुपुण्णेहि नेत्तेहि, पितरं सो उदिक्खति.

૨૧૨૪वेधमस्सत्थपत्तंव, पितु पादानि वन्दति;
पितु पादानि वन्दित्वा, इदं वचनमब्रवि.

૨૧૨૫अम्मा च तात निक्खन्ता, त्वञ्च नो तात दस्ससि;
याव अम्मम्पि पस्सेमु, अथ नो तात दस्ससि.

૨૧૨૬अम्मा च तात निक्खन्ता, त्वञ्च नो तात दस्ससि;
मा नो त्वं तात अददा, याव अम्मापि एतु नो;
तदायं ब्राह्मणो कामं, विक्किणातु हनातु वा.

૨૧૨૭बलङ्कपादो अन्धनखो, अथो ओवद्धपिण्डिको;
दीघुत्तरोट्ठो चपलो, कळारो भग्गनासको.

૨૧૨૮कुम्भोदरो भग्गपिट्ठि, अथो विसमचक्खुको;
लोहमस्सु हरितकेसो, वलीनं तिलकाहतो.

૨૧૨૯पिङ्गलो च विनतो च, विकटो च ब्रहा खरो;
अजिनानि च सन्नद्धो, अमनुस्सो भयानको.

૨૧૩૦मनुस्सो उदाहु यक्खो, मंसलोहितभोजनो;
गामा अरञ्ञमागम्म, धनं तं तात याचति.

૨૧૩૧नीयमाने पिसाचेन, किं नु तात उदिक्खसि;
अस्मा नून ते हदयं, आयसं दळ्हबन्धनं.

૨૧૩૨યો નો બદ્ધે ન જાનાસિ, બ્રાહ્મણેન ધનેસિના;
અચ્ચાયિકેન લુદ્દેન, યો નો ગાવોવ સુમ્ભતિ.

૨૧૩૩ઇધેવ અચ્છતં કણ્હા, ન સા જાનાતિ કિસ્મિઞ્ચિ;
મિગીવ ખિરસમ્મત્તા, યૂથા હીના પકન્દતી''તિ.

તત્થ **ઉદિક્ખતી**તિ સો પિતુ સન્તિકં ગન્ત્વા કમ્પમાનો ઓલોકેતિ. **વેધન્તિ** વેધમાનો. **ત્વઞ્ચ નો તાત, દસ્સસી**તિ ત્વઞ્ચ અમ્હે તાય અનાગતાય એવ બ્રાહ્મણસ્સ દદાસિ, એવં મા કરિ, અધિવાસેહિ ત્વં તાવ. યાવ અમ્મં પસ્સેમુ, અથ નો તાય દિટ્ઠકાલે ત્વં પુન દસ્સસિ. **વિક્કિણાતુ હનાતુ વા**તિ તાત, અમ્માય આગતકાલે એસ અમ્હે વિક્કિણાતુ વા હનતુ વા. યં ઇચ્છતિ, તં કરોતુ. અપિચ ખો પનેસ કક્ખળો ફરુસો, અટ્ઠારસહિ પુરિસદોસેહિ સમન્નાગતોતિ અટ્ઠારસ પુરિસદોસે કથેસિ.

તત્થ **બલઙ્કપાદો**તિ પત્થટપાદો. **અન્ધનખો**તિ પૂતિનખો. **ઓવદ્ધપિણ્ડિકો**તિ હેટ્ઠાગલિતપિણ્ડિકમંસો. **દીઘુત્તરોટ્ઠો**તિ મુખં પિદહિત્વા ઠિતેન દીઘેન ઉત્તરોટ્ઠેન સમન્નાગતો. **ચપલો**તિ પગ્ઘરિતલાલો. **કળારો**તિ સૂકરદાઠાહિ વિય નિક્ખન્તદન્તેહિ સમન્નાગતો . **ભગ્ગનાસકો**તિ ભગ્ગાય વિસમાય નાસાય સમન્નાગતો. **લોહમસ્સૂ**તિ તમ્બલોહવણ્ણમસ્સુ. **હરિતકેસો**તિ સુવણ્ણવણ્ણવિરૂળ્હકેસો. **વલીનન્તિ** સરીરચમ્મમસ્સ વલિગ્ગહિતં. **તિલકાહતો**તિ કાળતિલકેહિ પરિકિણ્ણો. **પિઙ્ગલો**તિ નિબ્બિદ્ધપિઙ્ગલો બિળારક્ખિસદિસેહિ અક્ખીહિ સમન્નાગતો. **વિનતો**તિ કટિયં પિટ્ઠિયં ખન્ધેતિ તીસુ ઠાનેસુ વઙ્કો. **વિકટો**તિ વિકટપાદો. ''અબદ્ધસન્ધી''તિપિ વુત્તં, ''કટકટા''તિ વિરવન્તેહિ અટ્ઠિસન્ધીહિ સમન્નાગતો. **બ્રહા**તિ દીઘો. **અમનુસ્સો**તિ ન મનુસ્સો, મનુસ્સવેસેન વિચરન્તોપિ યક્ખો એસ. **ભયાનકો**તિ અતિવિય ભિંસનકો.

મનુસ્સો ઉદાહુ યક્ખોતિ તાત, સચે કોચિ ઇમં બ્રાહ્મણં દિસ્વા એવં પુચ્છેય્ય ''મનુસ્સોયં બ્રાહ્મણો, ઉદાહુ યક્ખો''તિ. ''ન મનુસ્સો, અથ ખો મંસલોહિતભોજનો યક્ખો''તિ વત્તું યુત્તં. **ધનં તં તાત યાચતી**તિ તાત, એસ અમ્હાકં મંસં ખાદિતુકામો તુમ્હે પુત્તધનં યાચતિ. **ઉદિક્ખસી**તિ અજ્ઝુપેક્ખસિ. **અસ્મા નૂન તે હદયન્તિ** તાત, માતાપિતૂનં હદયં નામ પુત્તેસુ મુદુકં હોતિ, પુત્તાનં દુક્ખં ન સહતિ, ત્વં અજાનન્તો વિય અચ્છસિ, તવ પન હદયં પાસાણો વિય મઞ્ઞે, અથ વા **આયસં દળ્હબન્ધનં**. તેન અમ્હાકં એવરૂપે દુક્ખે ઉપ્પન્ને ન રુજતિ.

ન જાનાસીતિ અજાનન્તો વિય અચ્છસિ. **અચ્ચાયિકેન લુદ્દેના**તિ અતિવિય લુદ્દેન પમાણાતિક્કન્તેન. **યો નો**તિ બ્રાહ્મણેન નો અમ્હે કનિટ્ઠભાતિકે બદ્ધે બન્ધિતે યો ત્વં ન જાનાસિ. **સુમ્ભતી**તિ પોથેતિ. **ઇધેવ અચ્છતન્તિ** તાત, અયં કણ્હાજિના કિઞ્ચિ દુક્ખં ન જાનાતિ. યથા નામ ખીરસમ્મત્તા મિગપોતિકા યૂથા પરિહીના માતરં અપસ્સન્તી ખીરત્થાય કન્દતિ, એવં અમ્મં અપસ્સન્તી કન્દિત્વા સુસ્સિત્વા મરિસ્સતિ, તસ્મા મંયેવ બ્રાહ્મણસ્સ દેહિ, અહં ગમિસ્સામિ, અયં કણ્હાજિના ઇધેવ હોતૂતિ.

એવં વુત્તેપિ મહાસત્તો ન કિઞ્ચિ કથેતિ. તતો કુમારો માતાપિતરો આરબ્ભ પરિદેવન્તો આહ –

૨૧૩૪ન મે ઇદં તથા દુક્ખં, લબ્ભા હિ પુમુના ઇદં;
યઞ્ચ અમ્મં ન પસ્સામિ, તં મે દુક્ખતરં ઇતો.

૨૧૩૫ન મે ઇદં તથા દુક્ખં, લબ્ભા હિ પુમુના ઇદં;
યઞ્ચ તાતં ન પસ્સામિ, તં મે દુક્ખતરં ઇતો.

૨૧૩૬સા નૂન કપણા અમ્મા, ચિરરત્તાય રુચ્છતિ;
કણ્હાજિનં અપસ્સન્તી, કુમારિં ચારુદસ્સનિં.

૨૧૩૭સો નૂન કપણો તાતો, ચિરરત્તાય રુચ્છતિ;
કણ્હાજિનં અપસ્સન્તો, કુમારિં ચારુદસ્સનિં.

૨૧૩૮સા નૂન કપણા અમ્મા, ચિરં રુચ્છતિ અસ્સમે;
કણ્હાજિનં અપસ્સન્તી, કુમારિં ચારુદસ્સનિં.

૨૧૩૯સો નૂન કપણો તાતો, ચિરં રુચ્છતિ અસ્સમે;
કણ્હાજિનં અપસ્સન્તો, કુમારિં ચારુદસ્સનિં.

૨૧૪૦સા નૂન કપણા અમ્મા, ચિરરત્તાય રુચ્છતિ;
અડ્ઢરત્તે વ રત્તે વા, નદીવ અવસુચ્છતિ.

૨૧૪૧સો નૂન કપણો તાતો, ચિરરત્તાય રુચ્છતિ;
અડ્ઢરત્તે વ રત્તે વા, નદીવ અવસુચ્છતિ.

૨૧૪૨ઇમે તે જમ્બુકા રુક્ખા, વેદિસા સિન્દુવારકા;
વિવિધાનિ રુક્ખજાતાનિ, તાનિ અજ્જ જહામસે.

૨૧૪૩અસ્સત્થા પનસા ચેમે, નિગ્રોધા ચ કપિત્થના;
વિવિધાનિ ફલજાતાનિ, તાનિ અજ્જ જહામસે.

૨૧૪૪ઇમે તિટ્ઠન્તિ આરામા, અયં સીતૂદકા નદી;
યત્થસ્સુ પુબ્બે કીળામ, તાનિ અજ્જ જહામસે.

૨૧૪૫વિવિધાનિ પુપ્ફજાતાનિ, અસ્મિં ઉપરિપબ્બતે;
યાનસ્સુ પુબ્બે ધારેમ, તાનિ અજ્જ જહામસે.

૨૧૪૬વિવિધાનિ ફલજાતાનિ, અસ્મિં ઉપરિપબ્બતે;
યાનસ્સુ પુબ્બે ભુઞ્જામ, તાનિ અજ્જ જહામસે.

૨૧૪૭ઇમે નો હત્થિકા અસ્સા, બલિબદ્દા ચ નો ઇમે;
યેહિસ્સુ પુબ્બે કીળામ, તાનિ અજ્જ જહામસે’’તિ.

તત્થ **પુમુના**તિ ભવે વિચરન્તેન પુરિસેન. **લબ્ભા**તિ લભિતબ્બં. **તં મે દુક્ખતરં ઇતો**તિ યં મે અમ્મં પસ્સિતું અલભન્તસ્સ દુક્ખં, તં ઇતો પોથનદુક્ખતો સતગુણેન સહસ્સગુણેન સતસહસ્સગુણેન દુક્ખતરં. **રુચ્છતી**તિ રોદિસ્સતિ. **અડ્ઢરત્તે વ રત્તે વા**તિ અડ્ઢરત્તે વા સકલરત્તે વા અમ્હે સરિત્વા ચિરં રોદિસ્સતિ. **અવસુચ્છતી**તિ અપ્પોદકા કુન્નદી અવસુસ્સતિ. યથા સા ખિપ્પમેવ સુસ્સતિ, એવં અરુણે ઉગ્ગચ્છન્તેયેવ સુસ્સિત્વા મરિસ્સતીતિ અધિપ્પાયેનેવમાહ. **વેદિસા**તિ ઓલમ્બનસાખા. **તાની**તિ યેસં નો મૂલપુપ્ફફલાનિ ગણ્હન્તેહિ ચિરં કીળિતં, તાનિ અજ્જ ઉભોપિ મયં જહામ. **હત્થિકા**તિ તાતેન અમ્હાકં કીળનત્થાય કતા હત્થિકા.

તં એવં પરિદેવમાનમેવ સદ્ધિં ભગિનિયા જૂજકો આગન્ત્વા પોથેન્તો ગહેત્વા પક્કામિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૧૪૮નીયમાના કુમારા તે, પિતરં એતદબ્રવું;
અમ્મં આરોગ્યં વજ્જાસિ, ત્વઞ્ચ તાત સુખી ભવ.

૨૧૪૯ઇમે નો હત્થિકા અસ્સા, બલિબદ્દા ચ નો ઇમે;
તાનિ અમ્માય દજ્જેસિ, સોકં તેહિ વિનેસ્સતિ.

૨૧૫૦ઇમે નો હત્થિકા અસ્સા, બલિબદ્દા ચ નો ઇમે;
તાનિ અમ્મા ઉદિક્ખન્તી, સોકં પટિવિનેસ્સતી''તિ.

તદા બોધિસત્તસ્સ પુત્તે આરબ્ભ બલવસોકો ઉપ્પજ્જિ, હદયમંસં ઉણ્હં અહોસિ. સો કેસરસીહેન ગહિતમત્તવારણો વિય રાહુમુખં પવિટ્ઠચન્દો વિય ચ કમ્પમાનો સકભાવેન સણ્ઠાતું અસક્કોન્તો અસ્સુપુણ્ણેહિ નેત્તેહિ પણ્ણસાલં પવિસિત્વા કલુનં પરિદેવિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૧૫૧તતો વેસ્સન્તરો રાજા, દાનં દત્વાન ખત્તિયો;
પણ્ણસાલં પવિસિત્વા, કલુનં પરિદેવયી''તિ.

તતો પરા મહાસત્તસ્સ વિલાપગાથા હોન્તિ –

૨૧૫૨કં ન્વજ્જ છાતા તસિતા, ઉપરુચ્છન્તિ દારકા;
સાયં સંવેસનાકાલે, કો ને દસ્સતિ ભોજનં.

૨૧૫૩કં ન્વજ્જ છાતા તસિતા, ઉપરુચ્છન્તિ દારકા;
સાયં સંવેસનાકાલે, 'અમ્મા છાતમ્હ દેથ નો'.

૨૧૫૪કથં નુ પથં ગચ્છન્તિ, પત્તિકા અનુપાહના;
સન્તા સૂનેહિ પાદેહિ, કો ને હત્થે ગહેસ્સતિ.

૨૧૫૫કથં નુ સો ન લજ્જેય્ય, સમ્મુખા પહરં મમ;
અદૂસકાનં પુત્તાનં, અલજ્જી વત બ્રાહ્મણો.

૨૧૫૬યોપિ મે દાસિદાસસ્સ, અઞ્ઞો વા પન પેસિયો;
તસ્સાપિ સુવિહીનસ્સ, કો લજ્જી પહરિસ્સતિ.

૨૧૫૭વારિજસ્સેવ મે સતો, બદ્ધસ્સ કુમિનામુખે;
અક્કોસતિ પહરતિ, પિયે પુત્તે અપસ્સતો''તિ.

તત્થ **કં ન્વજ્જા**તિ કં નુ અજ્જ. **ઉપરુચ્છન્તી**તિ સઙ્ઘિયોજનમગ્ગં ગન્ત્વા ઉપરોદિસ્સન્તિ. **સંવેસનાકાલે**તિ મહાજનસ્સ પરિવેસનાકાલે. **કોને દસ્સતી**તિ કો નેસં ભોજનં દસ્સતિ. **કથં નુ પથં ગચ્છન્તી**તિ કથં નુ સઙ્ઘિયોજનમગ્ગં ગમિસ્સન્તિ. **પત્તિકા**તિ હત્થિયાનાદીહિ વિરહિતા. **અનુપાહના**તિ ઉપાહનમત્તેનપિ વિયુત્તા સુખુમાલપાદા. **ગહેસ્સતી**તિ કિલમથવિનોદનત્થાય કો ગણ્હિસ્સતિ. **દાસિદાસસ્સા**તિ દાસિયા દાસો અસ્સ. **અઞ્ઞો વા પન પેસિયો**તિ તસ્સપિ દાસો, તસ્સપિ દાસોતિ એવં દાસપતિદાસપરમ્પરાય ''યો મય્હં ચતુત્થો પેસિયો પેસનકારકો અસ્સ, તસ્સ એવં સુવિહીનસ્સપિ અયં વેસ્સન્તરસ્સ દાસપતિદાસો''તિ ઞત્વા. **કો લજ્જી**તિ કો લજ્જાસમ્પન્નો પહરેય્ય, યુત્તં નુ ખો તસ્સ નિલ્લજ્જસ્સ મમ પુત્તે પહરિતુન્તિ. **વારિજસ્સેવા**તિ કુમિનામુખે બદ્ધસ્સ મચ્છસ્સેવ સતો મમ. **અપસ્સતો**તિ **અ**-કારો નિપાતમત્તો, પસ્સન્તસ્સેવ પિયપુત્તે અક્કોસતિ ચેવ પહરતિ ચ, અહો વત દારુણોતિ.

અથસ્સ કુમારેસુ સિનેહેન એવં પરિવિતક્કો ઉદપાદિ ''અયં બ્રાહ્મણો મમ પુત્તે અતિવિય વિહેઠેતિ, સોકં સન્ધારેતું ન સક્કોમિ, બ્રાહ્મણં અનુબન્ધિત્વા જીવિતક્ખયં પાપેત્વા આનેસ્સામિ તે કુમારે''તિ . તતો ''અટ્ઠાનમેતં કુમારાનં પીળનં અતિદુક્ખન્તિ દાનં દત્વા પચ્છાનુતપ્પં નામ સતં ધમ્મો ન હોતી''તિ ચિન્તેસિ. તદત્થજોતના ઇમા દ્વે પરિવિતક્કગાથા નામ હોન્તિ –

૨૧૫૮અદુ ચાપં ગહેત્વાન, ખગ્ગં બન્ધિય વામતો;
આનેસ્સામિ સકે પુત્તે, પુત્તાનઞ્હિ વધો દુખો.

૨૧૫૯અટ્ઠાનમેતં દુક્ખરૂપં, યં કુમારા વિહઞ્ઞરે;
સતઞ્ચ ધમ્મમઞ્ઞાય, કો દત્વા અનુતપ્પતી''તિ.

તત્થ **સત**ન્તિ પુબ્બબોધિસત્તાનં પવેણિધમ્મં.

સો કિર તસ્મિં ખણે બોધિસત્તાનં પવેણિં અનુસ્સરિ. તતો ''સબ્બબોધિસત્તાનં ધનપરિચ્ચાગં , અઙ્ગપરિચ્ચાગં , પુત્તપરિચ્ચાગં, ભરિયપરિચ્ચાગં, જીવિતપરિચ્ચાગન્તિ ઇમે પઞ્ચ મહાપરિચ્ચાગે અપરિચ્ચજિત્વા બુદ્ધભૂતપુબ્બો નામ નત્થિ. અહમ્પિ તેસં અબ્ભન્તરો હોમિ, મયાપિ પિયપુત્તધીતરો અદત્વા ન સક્કા બુદ્ધેન ભવિતુ''ન્તિ ચિન્તેત્વા ''કિં ત્વં વેસ્સન્તર પરેસં દાસત્થાય દિન્નપુત્તાનં દુક્ખભાવં ન જાનાસિ, યેન બ્રાહ્મણં અનુબન્ધિત્વા જીવિતક્ખયં પાપેસ્સામીતિ સઞ્ઞં ઉપ્પાદેસિ, દાનં દત્વા પચ્છાનુતપ્પો નામ તવ નાનુરૂપો''તિ એવં અત્તાનં પરિભાસિત્વા ''સચેપિ એસો કુમારે મારેસ્સતિ, દિન્નકાલતો પટ્ઠાય મમ ન કિઞ્ચિ હોતી''તિ દળ્હસમાદાનં અધિટ્ઠાય પણ્ણસાલતો નિક્ખમિત્વા પણ્ણસાલદ્વારે પાસાણફલકે કઞ્ચનપટિમા વિય નિસીદિ. જૂજકોપિ બોધિસત્તસ્સ સમ્મુખે કુમારે પોથેત્વા નેતિ. તતો કુમારો વિલપન્તો આહ –

૨૧૬૦સચ્ચં કિરેવમાહંસુ, નરા એકચ્ચિયા ઇધ;
યસ્સ નત્થિ સકા માતા, યથા નત્થિ તથેવ સો.

૨૧૬૧‘‘એહિ કણ્હે મરિસ્સામ, નત્થત્થો જીવિતેન નો;
દિન્નમ્હાતિ જનિન્દેન, બ્રાહ્મણસ્સ ધનેસિનો;
અચ્ચાયિકસ્સ લુદ્દસ્સ, યો નો ગાવોવ સુમ્ભતિ.

૨૧૬૨ઇમે તે જમ્બુકા રુક્ખા, વેદિસા સિન્દુવારકા;
વિવિધાનિ રુક્ખજાતાનિ, તાનિ કણ્હે જહામસે.

૨૧૬૩અસ્સત્થા પનસા ચેમે, નિગ્રોધા ચ કપિત્થના;
વિવિધાનિ ફલજાતાનિ, તાનિ કણ્હે જહામસે.

૨૧૬૪ઇમે તિટ્ઠન્તિ આરામા, અયં સીતૂદકા નદી;
યત્થસ્સુ પુબ્બે કીળામ, તાનિ કણ્હે જહામસે.

૨૧૬૫વિવિધાનિ પુપ્ફજાતાનિ, અસ્મિં ઉપરિપબ્બતે;
યાનસ્સુ પુબ્બે ધારેમ, તાનિ કણ્હે જહામસે.

૨૧૬૬વિવિધાનિ ફલજાતાનિ, અસ્મિં ઉપરિપબ્બતે;
યાનસ્સુ પુબ્બે ભુઞ્જામ, તાનિ કણ્હે જહામસે.

૨૧૬૭ઇમે નો હત્થિકા અસ્સા, બલિબદ્દા ચ નો ઇમે;
યેહિસ્સુ પુબ્બે કીળામ, તાનિ કણ્હે જહામસે’’તિ.

તત્થ **યસ્સા**તિ યસ્સ સન્તિકે સકા માતા નત્થિ. પિતા અત્થિ, યથા નત્થિયેવ.

પુન બ્રાહ્મણો એકસ્મિં વિસમટ્ઠાને પક્ખલિત્વા પતિ. તેસં હત્થતો બન્ધનવલ્લિ મુચ્ચિત્વા ગતા. તે પહટકુક્કુટા વિય કમ્પન્તા પલાયિત્વા એકવેગેનેવ પિતુ સન્તિકં આગમિંસુ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૧૬૮નીયમાના કુમારા તે, બ્રાહ્મણસ્સ પમુઞ્ચિય;
તેન તેન પધાવિંસુ, જાલી કણ્હાજિના ચુભો’’તિ.

તત્થ **તેન તેના**તિ તેન મુત્તખણેન યેન દિસાભાગેન તેસં પિતા અત્થિ, તેન પધાવિંસુ, પધાવિત્વા પિતુ સન્તિકઞ્ઞેવ આગમિંસૂતિ અત્થો.

જૂજકો વેગેનુટ્ઠાય વલ્લિદણ્ડહત્થો કપ્પુટ્ઠાનગ્ગિ વિય અવત્થરન્તો આગન્ત્વા ‘‘અતિવિય પલાયિતું છેકા તુમ્હે’’તિ હત્થે બન્ધિત્વા પુન નેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૧૬૯તતો સો રજ્જુમાદાય, દણ્ડઞ્ચાદાય બ્રાહ્મણો;

આકોટયન્તો તે નેતિ, સિવિરાજસ્સ પેક્ખતો’’તિ.

એવં નીયમાનેસુ કણ્હાજિના નિવત્તિત્વા ઓલોકેન્તી પિતરા સદ્ધિં સલ્લપિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૧૭૦તં તં કણ્હાજિનાવોચ, અયં મં તાત બ્રાહ્મણો;
લટ્ઠિયા પટિકોટેતિ, ઘરે જાતંવ દાસિયં.

૨૧૭૧ન ચાયં બ્રાહ્મણો તાત, ધમ્મિકા હોન્તિ બ્રાહ્મણા;
યક્ખો બ્રાહ્મણવણ્ણેન, ખાદિતું તાત નેતિ નો;
નીયમાને પિસાચેન, કિં નુ તાત ઉદિક્ખસી’’તિ.

તત્થ **તન્તિ** તં પસ્સમાનં નિસિન્નં પિતરં સિવિરાજાનં. **દાસિયન્તિ** દાસિકં. **ખાદિતુન્તિ** ખાદનત્થાય અયં નો ગિરિદ્વારં અસમ્પત્તેયેવ ઉભોહિ ચક્ખૂહિ રત્તલોહિતબિન્દું પગ્ઘરન્તેહિ ખાદિસ્સામીતિ નેતિ, ત્વઞ્ચ ખાદિતું વા પચિતું વા નીયમાને કિં અમ્હે ઉદિક્ખસિ, સબ્બદા સુખિતો હોહીતિ પરિદેવિ.

દહરકુમારિકાય વિલપન્તિયા કમ્પમાનાય ગચ્છન્તિયા મહાસત્તસ્સ બલવસોકો ઉપ્પજ્જિ, હદયવત્થુ ઉણ્હં અહોસિ. નાસિકાય અપ્પહોન્તિયા મુખેન ઉણ્હે અસ્સાસપસ્સાસે વિસ્સજ્જેસિ. અસ્સૂનિ લોહિતબિન્દૂનિ હુત્વા નેત્તેહિ નિક્ખમિંસુ. સો ‘‘ઇદં એવરૂપં દુક્ખં સિનેહદોસેન જાતં, ન અઞ્ઞેન કારણેન. સિનેહં અકત્વા મજ્ઝત્તેનેવ ભવિતબ્બ’’ન્તિ તથારૂપં સોકં અત્તનો ઞાણબલેન વિનોદેત્વા પકતિનિસિન્નાકારેનેવ નિસીદિ. ગિરિદ્વારં અસમ્પત્તાયેવ કુમારિકા વિલપન્તી અગમાસિ.

૨૧૭૨ઇમે નો પાદકા દુક્ખા, દીઘો ચદ્ધા સુદુગ્ગમો;
નીચે ચોલમ્બતે સૂરિયો, બ્રાહ્મણો ચ ધારેતિ નો.

૨૧૭૩ઓકન્દામસે ભૂતાનિ, પબ્બતાનિ વનાનિ ચ;
સરસ્સ સિરસા વન્દામ, સુપતિત્થે ચ આપકે.

૨૧૭૪તિણલતાનિ ઓસધ્યો, પબ્બતાનિ વનાનિ ચ;
અમ્મં આરોગ્યં વજ્જાથ, અયં નો નેતિ બ્રાહ્મણો.

૨૧૭૫વજ્જન્તુ ભોન્તો અમ્મઞ્ચ, મદ્દિં અસ્માક માતરં;
સચે અનુપતિતુકામાસિ, ખિપ્પં અનુપતિયાસિ નો.

૨૧૭૬અયં એકપદી એતિ, ઉજું ગચ્છતિ અસ્સમં;
તમેવાનુપતેય્યાસિ, અપિ પસ્સેસિ ને લહું.

૨૧૭૭અહો વત રે જટિની, વનમૂલફલહારિકે;
સુઞ્ઞં દિસ્વાન અસ્સમં, તં તે દુક્ખં ભવિસ્સતિ.

૨૧૭૮અતિવેલં નુ અમ્માય, ઉઞ્છા લદ્ધો અનપ્પકો;

યા નો બદ્ધે ન જાનાસિ, બ્રાહ્મણેન ધનેસિના.

૨૧૭૯અચ્ચાયિકેન લુદ્દેન, યો નો ગાવોવ સુમ્ભતિ;
અપજ્જ અમ્મં પસ્સેમુ, સાયં ઉઞ્છાતો આગતં.

૨૧૮૦દજ્જા અમ્મા બ્રાહ્મણસ્સ, ફલં ખુદ્દેન મિસ્સિતં;
તદાયં અસિતો ધાતો, ન બાળ્હં ધારયેય્ય નો.

૨૧૮૧સૂના ચ વત નો પાદા, બાળ્હં ધારેતિ બ્રાહ્મણો;
ઇતિ તત્થ વિલપિંસુ, કુમારા માતુગિદ્ધિનો''તિ.

તત્થ **પાદકા**તિ ખુદ્દકપાદા. **ઓકન્દામસે**તિ અવકન્દામ, અપચિતિં નીચવુત્તિં દસ્સેન્તા જાનાપેમ. **સરસ્સા**તિ ઇમસ્સ પદુમસરસ્સ પરિગ્ગાહકાનેવ નાગકુલાનિ સિરસા વન્દામ. **સુપતિત્થે ચ આપકે**તિ સુપતિત્થાય નદિયા અધિવત્થા દેવતાપિ વન્દામ. **તિણલતાની**તિ તિણાનિ ચ ઓલમ્બકલતાયો ચ. **ઓસધ્યો**તિ ઓસધિયો. સબ્બત્થ અધિવત્થા દેવતા સન્ધાયેવમાહ. **અનુપતિતુકામાસી**તિ સચેપિ સા અમ્હાકં પદાનુપદં આગન્તુકામાસિ. **અપિ પસ્સેસિ ને લહુ**ન્તિ અપિ નામ એતાય એકપદિયા અનુપતમાના પુત્તકે તે લહું પસ્સેય્યાસીતિ એવં તં વદેય્યાથાતિ. **જટિની**તિ બદ્ધજટં આરબ્ભ માતરં પરમ્મુખાલપનેન આલપન્તી આહ. **અતિવેલ**ન્તિ પમાણાતિક્કન્તં કત્વા. **ઉઞ્છા**તિ ઉઞ્છાચરિયાય . **ફલ**ન્તિ વનમૂલફલાફલં. **ખુદ્દેન મિસ્સિત**ન્તિ ખુદ્દકમધુના મિસ્સિતં. **અસિતો**તિ અસિતાસનો પરિભુત્તફલો. **ધાતો**તિ સુહિતો. **ન બાળ્હં ધારયેય્ય નો**તિ ન નો બાળ્હં વેગેન નયેય્ય. **માતુગિદ્ધિનો**તિ માતરિ ગિદ્ધેન સમન્નાગતા બલવસિનેહા એવં વિલવિંસૂતિ.

દારકપબ્બવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

મદ્દીપબ્બવણ્ણના

યં પન તં રઞ્ઞા પથવિં ઉન્નાદેત્વા બ્રાહ્મણસ્સ પિયપુત્તેસુ દિન્નેસુ યાવ બ્રહ્મલોકા એકકોલાહલં જાતં, તેનપિ ભિજ્જમાનહદયા વિય હિમવન્તવાસિનો દેવા તેસં બ્રાહ્મણેન નિયમાનાનં તં વિલાપં સુત્વા મન્તયિંસુ ''સચે મદ્દી કાલસ્સેવ અસ્સમં આગમિસ્સતિ, તત્થ પુત્તકે અદિસ્વા વેસ્સન્તરં પુચ્છિત્વા બ્રાહ્મણસ્સ દિન્નભાવં સુત્વા બલવસિનેહેન પદાનુપદં ધાવિત્વા મહન્તં દુક્ખં અનુભવેય્યા''તિ. અથ તે તયો દેવપુત્તે ''તુમ્હે સીહબ્યગ્ઘદીપિવેસે નિમ્મિનિત્વા દેવિયા આગમનમગ્ગં સન્નિરુમ્ભિત્વા યાચિયમાનાપિ યાવ સૂરિયત્થઙ્ગમના મગ્ગં અદત્વા યથા ચન્દાલોકેન અસ્સમં પવિસિસ્સતિ, એવમસ્સા સીહાદીનમ્પિ અવિહેઠનત્થાય આરક્ખં સુસંવિહિતં કરેય્યાથા''તિ આણાપેસું. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૧૮૨તેસં લાલપ્પિતં સુત્વા, તયો વાળા વને મિગા;
સીહો બ્યગ્ઘો ચ દીપિ ચ, ઇદં વચનમબ્રવું.

૨૧૮૩મા હેવ નો રાજપુત્તી, સાયં ઉઞ્છાતો આગમા;
મા હેવમ્હાક નિબ્ભોગે, હેઠયિત્થ વને મિગા.

૨૧૮૪સીહો ચે નં વિહેઠેય્ય, બ્યગ્ઘો દીપિ ચ લક્ખણં;
નેવ જાલીકુમારસ્સ, કુતો કણ્હાજિના સિયા;
ઉભયેનેવ જીયેથ, પતિં પુત્તે ચ લક્ખણા''તિ.

તત્થ **ઇદં વચનમબ્રવુન્તિ** ''તુમ્હે તયો જના સીહો ચ બ્યગ્ઘો ચ દીપિ ચાતિ એવં તયો વાળા વને મિગા હોથા''તિ ઇદં તા દેવતા તયો દેવપુત્તે વચનમબ્રવું. **મા હેવ નો**તિ મદ્દી રાજપુત્તી ઉઞ્છાતો સાયં મા આગમિ, ચન્દાલોકેન સાયં આગચ્છતૂતિ વદન્તિ. **મા હેવમ્હાક નિબ્ભોગે**તિ અમ્હાકં નિબ્ભોગે વિજિતે વનઘટાયં મા નં કોચિપિ વને વાળમિગો વિહેઠેસિ. ન યથા વિહેઠેતિ, એવમસ્સા આરક્ખં ગણ્હથાતિ વદન્તિ. **સીહો ચે નન્તિ** સચે હિ તં અનારક્ખં સીહાદીસુ કોચિ વિહેઠેય્ય, અથસ્સા જીવિતક્ખયં પત્તાય નેવ જાલિકુમારો અસ્સ, કુતો કણ્હાજિના સિયા. એવં સા લક્ખણસમ્પન્ના **ઉભયેનેવ જીયેથ પતિં પુત્તે ચા**તિ દ્વીહિ કોટ્ઠાસેહિ જીયેથેવ, તસ્મા સુસંવિહિતમસ્સા આરક્ખં કરોથાતિ.

અથ તે તયો દેવપુત્તા ''સાધૂ''તિ તાસં દેવતાનં તં વચનં પટિસ્સુણિત્વા સીહબ્યગ્ઘદીપિનો હુત્વા આગન્ત્વા તસ્સા આગમનમગ્ગે પટિપાટિયા નિપજ્જિંસુ. મદ્દીપિ ખો ''અજ્જ મયા દુસ્સુપિનો દિટ્ઠો, કાલસ્સેવ મૂલફલાફલં ગહેત્વા અસ્સમં ગમિસ્સામી''તિ કમ્પમાના મૂલફલાફલાનિ ઉપધારેસિ. અથસ્સા હત્થતો ખણિત્તિ પતિ, તથા અંસતો ઉગ્ગીવઞ્ચ પતિ, દક્ખિણક્ખિચ ફન્દતિ, ફલિનો રુક્ખા અફલા વિય અફલા ચ ફલિનો વિય ખાયિંસુ, દસ દિસા ન પઞ્ઞાયિંસુ. સા ''કિં નુ ખો ઇદં, પુબ્બે અભૂતપુબ્બં અજ્જ મે હોતિ, કિં ભવિસ્સતિ, મય્હં વા અન્તરાયો ભવિસ્સતિ, મમ પુત્તાનં વા, ઉદાહુ વેસ્સન્તરસ્સા''તિ ચિન્તેત્વા આહ –

૨૧૮૫ખણિત્તિકં મે પતિતં, દક્ખિણક્ખિ ચ ફન્દતિ;
અફલા ફલિનો રુક્ખા, સબ્બા મુય્હન્તિ મે દિસા''તિ.

એવં સા પરિદેવન્તી પક્કામિ.

૨૧૮૬તસ્સા સાયન્હકાલસ્મિં, અસ્સમાગમનં પતિ;
અત્થઙ્ગતમ્હિ સૂરિયે, વાળા પન્થે ઉપટ્ઠહું.

૨૧૮૭નીચે ચોલમ્બતે સૂરિયો, દૂરે ચ વત અસ્સમો;
યઞ્ચ નેસં ઇતો હસ્સં, તં તે ભુઞ્જેય્યુ ભોજનં.

૨૧૮૮સો નૂન ખત્તિયો એકો, પણ્ણસાલાય અચ્છતિ;
તોસેન્તો દારકે છાતે, મમં દિસ્વા અનાયતિં.

૨૧૮૯તે નૂન પુત્તકા મય્હં, કપણાય વરાકિયા;
સાયં સંવેસનાકાલે, ખીરપીતાવ અચ્છરે.

૨૧૯૦તે નૂન પુત્તકા મય્હં, કપણાય વરાકિયા;
સાયં સંવેસનાકાલે, વારિપીતાવ અચ્છરે.

૨૧૯૧તે નૂન પુત્તકા મય્હં, કપણાય વરાકિયા;
પચ્ચુગ્ગતા મં તિટ્ઠન્તિ, વચ્છા બાલાવ માતરં.

૨૧૯૨તે નૂન પુત્તકા મય્હં, કપણાય વરાકિયા;
પચ્ચુગ્ગતા મં તિટ્ઠન્તિ, હંસાવુપરિપલ્લલે.

૨૧૯૩તે નૂન પુત્તકા મય્હં, કપણાય વરાકિયા;
પચ્ચુગ્ગતા મં તિટ્ઠન્તિ, અસ્સમસ્સાવિદૂરતો.

૨૧૯૪એકાયનો એકપથો, સરા સોબ્ભા ચ પસ્સતો;
અઞ્ઞં મગ્ગં ન પસ્સામિ, યેન ગચ્છેય્ય અસ્સમં.

૨૧૯૫મિગા નમત્થુ રાજાનો, કાનનસ્મિં મહબ્બલા;
ધમ્મેન ભાતરો હોથ, મગ્ગં મે દેથ યાચિતા.

૨૧૯૬અવરુદ્ધસ્સાહં ભરિયા, રાજપુત્તસ્સ સિરીમતો;
તં ચાહં નાતિમઞ્ઞામિ, રામં સીતાવનુબ્બતા.

૨૧૯૭તુમ્હે ચ પુત્તે પસ્સથ, સાયં સંવેસનં પતિ;
અહઞ્ચ પુત્તે પસ્સેય્યં, જાલિં કણ્હાજિનં ચુભો.

૨૧૯૮બહું ચિદં મૂલફલં, ભક્ખો ચાયં અનપ્પકો;
તતો ઉપડ્ઢં દસ્સામિ, મગ્ગં મે દેથ યાચિતા.

૨૧૯૯રાજપુત્તી ચ નો માતા, રાજપુત્તો ચ નો પિતા;
ધમ્મેન ભાતરો હોથ, મગ્ગં મે દેથ યાચિતા''તિ.

તત્થ **તસ્સા**તિ તસ્સા મમ. **અસ્સમાગમનં પતી**તિ અસ્સમં પટિચ્ચ સન્ધાય આગચ્છન્તિયા. **ઉપટ્ઠહુન્તિ** ઉટ્ઠાય ઠિતા. તે કિર પઠમં પટિપાટિયા નિપજ્જિત્વા તાય આગમનકાલે ઉટ્ઠાય વિજમ્ભિત્વા મગ્ગં રુમ્ભન્તા પટિપાટિયા તિરિયં અટ્ઠંસુ. **યઞ્ચ તેસ**ન્તિ અહઞ્ચ યં ઇતો મૂલફલાફલં તેસં હરિસ્સં, તમેવ વેસ્સન્તરો ચ ઉભો પુત્તકા ચાતિ તે તયોપિ જના ભુઞ્જેય્યું, અઞ્ઞં તેસં ભોજનં નત્થિ. **અનાયતિ**ન્તિ અનાગચ્છન્તિં મં ઞત્વા એકકોવ નૂન દારકે તોસેન્તો નિસિન્નો. **સંવેસનાકાલે**તિ અઞ્ઞેસુ દિવસેસુ અત્તનો ખાદાપનપિવાપનકાલે **ખીરપીતાવા**તિ યથા ખીરપીતા મિગપોતકા ખીરત્થાય કન્દિત્વા તં અલભિત્વા કન્દન્તાવ નિદ્દં ઓક્કમન્તિ, એવં મે પુત્તકા ફલાફલત્થાય કન્દિત્વા તં અલભિત્વા કન્દન્તાવ નિદ્દં ઉપગતા ભવિસ્સન્તીતિ વદતિ.

વારિપીતાવાતિ યથા પિપાસિતા મિગપોતકા પાનીયત્થાય કન્દિત્વા તં અલભિત્વા કન્દન્તાવ નિદ્દં ઓક્કમન્તીતિ ઇમિનાવ નયેન અત્થો વેદિતબ્બો. **અચ્છરે**તિ અચ્છન્તિ. **પચ્ચુગ્ગતા મં તિટ્ઠન્તી**તિ મં પચ્ચુગ્ગતા હુત્વા તિટ્ઠન્તિ. ''પચ્ચુગ્ગન્તુના''તિપિ પાઠો, પચ્ચુગ્ગન્ત્વાતિ અત્થો. **એકાયનો**તિ એકસ્સેવ અયનો એકપદિકમગ્ગો. **એકપથો**તિ સો ચ એકોવ, દુતિયો નત્થિ, ઓક્કમિત્વા ગન્તું ન સક્કા. કસ્મા? યસ્મા સરા સોબ્ભા

ચ પસ્સતો. **મિગા નમત્થૂ**તિ સા અઞ્ઞં મગ્ગં અદિસ્વા “એતે યાચિત્વા પટિક્કમાપેસ્સામી”તિ ફલપચ્છિં સીસતો ઓતારેત્વા અઞ્જલિં પગ્ગય્હ નમસ્સમાના એવમાહ. **ભાતરો**તિ અહમ્પિ મનુસ્સરાજપુત્તી, તુમ્હીપિ મિગરાજપુત્તા, ઇતિ મે ધમ્મેન ભાતરો હોથ.

અવરુદ્ધસ્સાતિ રટ્ઠતો પબ્બાજિતસ્સ. **રામં સીતાવનુબ્બતા**તિ યથા દસરથરાજપુત્તં રામં તસ્સ કનિટ્ઠભગિની સીતાદેવી તસ્સેવ અગ્ગમહેસી હુત્વા તં અનુબ્બતા પતિદેવતા હુત્વા અપ્પમત્તા ઉપટ્ઠાસિ, તથા અહમ્પિ વેસ્સન્તરં ઉપટ્ઠહામિ, નાતિમઞ્ઞામીતિ વદતિ. **તુમ્હે ચા**તિ તુમ્હે ચ મય્હં મગ્ગં દત્વા સાયં ગોચરગ્ગહણકાલે પુત્તે પસ્સથ, અહઞ્ચ અત્તનો પુત્તે પસ્સેય્યં, દેથ મે મગ્ગન્થિ યાચતિ.

અથ તે તયો દેવપુત્તા વેલં ઓલોકેત્વા “ઇદાનિસ્સા મગ્ગં દાતું વેલા”તિ ઞત્વા ઉટ્ઠાય અપગચ્છિંસુ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૨૦૦તસ્સા લાલપ્પમાનાય, બહું કારુઞ્ઞસઞ્હિતં;
સુત્વા નેલપતિં વાચં, વાળા પન્થા અપક્કમુ”ન્તિ.

તત્થ **નેલપતિ**ન્તિ ન એલપતિં એલપાતવિરહિતં વિસટ્ઠં મધુરવાચં.

સાપિ વાળેસુ અપગતેસુ અસ્સમં અગમાસિ. તદા ચ પુણ્ણમુપોસથો હોતિ. સા ચઙ્કમનકોટિં પત્વા યેસુ યેસુ ઠાનેસુ પુબ્બે પુત્તે પસ્સતિ, તેસુ તેસુ ઠાનેસુ અપસ્સન્તી આહ –

૨૨૦૧ઇમમ્હિ નં પદેસમ્હિ, પુત્તકા પંસુકુણ્ઠિતા;
પચ્ચુગ્ગતા મં તિટ્ઠન્તિ, વચ્છા બાલાવ માતરં.

૨૨૦૨ઇમમ્હિ નં પદેસમ્હિ, પુત્તકા પંસુકુણ્ઠિતા;
પચ્ચુગ્ગતા મં તિટ્ઠન્તિ, હંસાવુપરિપલ્લલે.

૨૨૦૩ઇમમ્હિ નં પદેસમ્હિ, પુત્તકા પંસુકુણ્ઠિતા;
પચ્ચુગ્ગતા મં તિટ્ઠન્તિ, અસ્સમસ્સાવિદૂરતો.

૨૨૦૪દ્વે મિગા વિય ઉક્કણ્ણા, સમન્તા મભિધાવિનો;
આનન્દિનો પમુદિતા, વગ્ગમાનાવ કમ્પરે;
ત્યજ્જ પુત્તે ન પસ્સામિ, જાલિં કણ્હાજિનં ચુભો.

૨૨૦૫છકલીવ મિગી છાપં, પક્ખી મુત્તાવ પઞ્જરા;
ઓહાય પુત્તે નિક્ખમિં, સીહીવામિસગિદ્ધિની;
ત્યજ્જ પુત્તે ન પસ્સામિ, જાલિં કણ્હાજિનં ચુભો.

૨૨૦૬ઇદં નેસં પદક્કન્તં, નાગાનમિવ પબ્બતે;
ચિતકા પરિકિણ્ણાયો, અસ્સમસ્સાવિદૂરતો;

ત્યજ્જ પુત્તે ન પસ્સામિ, જાલિં કણ્હાજિનં ચુભો.

૨૨૦૭વાલિકાયપિ ઓકિણ્ણા, પુત્તકા પંસુકુણ્ઠિતા;
સમન્તા અભિધાવન્તિ, તે ન પસ્સામિ દારકે.

૨૨૦૮યે મં પુરે પચ્ચુટ્ઠેન્તિ, અરઞ્ઞા દૂરમાયતિં;
ત્યજ્જ પુત્તે ન પસ્સામિ, જાલિં કણ્હાજિનં ચુભો.

૨૨૦૯છકલિંવ મિગિં છાપા, પચ્ચુગ્ગન્તુન માતરં;
દૂરે મં પવિલોકેન્તિ, તે ન પસ્સામિ દારકે.

૨૨૧૦ઇદં નેસં કીળનકં, પતિતં પણ્ડુબેલુવં;
ત્યજ્જ પુત્તે ન પસ્સામિ, જાલિં કણ્હાજિનં ચુભો.

૨૨૧૧થના ચ મય્હિમે પૂરા, ઉરો ચ સમ્પદાલતિ;
ત્યજ્જ પુત્તે ન પસ્સામિ, જાલિં કણ્હાજિનં ચુભો.

૨૨૧૨ઉચ્છઙ્ગેકો વિચિનાતિ, થનમેકાવલમ્બતિ;
ત્યજ્જ પુત્તે ન પસ્સામિ, જાલિં કણ્હાજિનં ચુભો.

૨૨૧૩યસ્સુ સાયન્હસમયં, પુત્તકા પંસુકુણ્ઠિતા;
ઉચ્છઙ્ગે મે વિવત્તન્તિ, તે ન પસ્સામિ દારકે.

૨૨૧૪અયં સો અસ્સમો પુબ્બે, સમજ્જો પટિભાતિ મં;
ત્યજ્જ પુત્તે અપસ્સન્ત્યા, ભમતે વિય અસ્સમો.

૨૨૧૫કિમિદં અપ્પસદ્દોવ, અસ્સમો પટિભાતિ મં;
કાકોલાપિ ન વસ્સન્તિ, મતા મે નૂન દારકા.

૨૨૧૬કિમિદં અપ્પસદ્દોવ, અસ્સમો પટિભાતિ મં;
સકુણાપિ ન વસ્સન્તિ, મતા મે નૂન દારકા''તિ.

તત્થ **નન્તિ** નિપાતમત્તં. **પંસુકુણ્ઠિતા**તિ પંસુમક્ખિતા. **પચ્ચુગ્ગતા મન્તિ** મં પચ્ચુગ્ગતા હુત્વા. ''પચ્ચુગ્ગન્તુના''તિપિ પાઠો, પચ્ચુગ્ગન્ત્વાઇચ્ચેવ અત્થો. **ઉક્કણ્ણા**તિ યથા મિગપોતકા માતરં દિસ્વા કણ્ણે ઉક્ખિપિત્વા ગીવં પસારેત્વા માતરં ઉપગન્ત્વા હટ્ઠતુટ્ઠા સમન્તા અભિધાવિનો. **વગ્ગમાનાવ કમ્પરે**તિવજ્જમાનાયેવ માતુ હદયમંસં કમ્પેન્તિ વિય એવં પુબ્બે મમ પુત્તા. **ત્યજ્જા**તિ તે અજ્જ ન પસ્સામિ. **છકલીવ મિગી છાપન્તિ** યથા છકલી ચ મિગી ચ પઞ્જરસઙ્ઘાતા કુલાવકા મુત્તા પક્ખી ચ આમિસગિદ્ધિની સીહી ચ અત્તનો છાપં ઓહાય ગોચરાય પક્કમન્તિ, તથાહમ્પિ ઓહાય પુત્તે ગોચરાય નિક્ખમિન્તિ વદતિ. **ઇદં નેસં પદક્કન્ત**ન્તિ વસ્સારત્તે સાનુપબ્બતે નાગાનં પદવલઞ્જં વિય ઇદં નેસં કીળનટ્ઠાને આધાવનપરિધાવનપદક્કન્તં

પચ્ચાયતિ. **ચિતકાતિ** સઞ્ચિતનિચિતા કવાલુકપુઞ્જા. **પરિકિણ્ણાયોતિ** વિપ્પકિણ્ણાયો. **સમન્તા મભિધાવન્તીતિ** અઞ્ઞેસુ દિવસેસુ સમન્તા અભિધાવન્તિ.

પચ્ચુટ્ઠેન્તીતિ પચ્ચુગ્ગચ્છન્તિ. **દૂરમાયતિન્તિ** દૂરતો આગચ્છન્તિં. **છકલિંવ મિગિં છાપાતિ** અત્તનો માતરં છકલિં વિય મિગિં વિય ચ છાપા. **ઇદં નેસં કીળનકન્તિ** હત્થિરૂપકાદીહિ કીળન્તાનં ઇદઞ્ચ તેસં હત્થતો સુવણ્ણવણ્ણં કીળનબેલુવં પરિગળિત્વા પતિતં. **મય્હિમેતિ** મય્હં ઇમે થના ચ ખીરસ્સ પૂરા. **ઉરો ચ સમ્પદાલતીતિ** હદયઞ્ચ ફલતિ. **ઉચ્છઙ્ગે મે વિવત્તન્તીતિ** મમ ઉચ્છઙ્ગે આવત્તન્તિ વિવત્તન્તિ. **સમજ્જો પટિભાતિ મન્તિ** સમજ્જટ્ઠાનં વિય મય્હં ઉપટ્ઠાતિ. **ત્યજ્જાતિ** તે અજ્જ. **અપસ્સન્ત્યાતિ** અપસ્સન્તિયા મમ. **ભમતે વિયાતિ** કુલાલચક્કં વિય ભમતિ. **કાકોલાતિ** વનકાકા. **મતા નૂનાતિ** અદ્ધા મતા વા કેનચિ નીતા વા ભવિસ્સન્તિ. **સકુણાતિ** અવસેસસકુણા.

ઇતિ સા વિલપન્તી મહાસત્તસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા ફલપચ્છિં ઓતારેત્વા મહાસત્તં તુણ્હિમાસીનં દિસ્વા દારકે ચસ્સ સન્તિકે અપસ્સન્તી આહ –

૨૨૧૭કિમિદં તુણ્હિભૂતોસિ, અપિ રત્તેવ મે મનો;
કાકોલાપિ ન વસ્સન્તિ, મતા મે નૂન દારકા.

૨૨૧૮કિમિદં તુણ્હિભૂતોસિ, અપિ રત્તેવ મે મનો;
સકુણાપિ ન વસ્સન્તિ, મતા મે નૂન દારકા.

૨૨૧૯કચ્ચિ નુ મે અય્યપુત્ત, મિગા ખાદિંસુ દારકે;
અરઞ્ઞે ઇરિણે વિવને, કેન નીતા મે દારકા.

૨૨૨૦અદુ તે પહિતા દૂતા, અદુ સુત્તા પિયંવદા;
અદુ બહિ નો નિક્ખન્તા, ખિડ્ડાસુ પસુતા નુ તે.

૨૨૨૧નેવાસં કેસા દિસ્સન્તિ, હત્થપાદા ચ જાલિનો;
સકુણાનઞ્ચ ઓપાતો, કેન નીતા મે દારકા''તિ.

તત્થ **અપિ રત્તેવ મે મનોતિ** અપિ બલવપચ્ચૂસે સુપિનં પસ્સન્તિયા વિય મે મનો. **મિગાતિ** સીહાદયો વાળમિગા. **ઇરિણેતિ** નિરોજે. **વિવનેતિ** વિવિત્તે. **દૂતાતિ** અદુ જેતુત્તરનગરે સિવિરઞ્ઞો સન્તિકં તયા દૂતા કત્વા પેસિતા. **સુત્તાતિ** અન્તોપણ્ણસાલં પવિસિત્વા સયિતા. **અદુ બહિ નોતિ** અદુ તે દારકા ખિડ્ડાપસુતા હુત્વા બહિ નિક્ખન્તાતિ પુચ્છતિ. **નેવાસં કેસા દિસ્સન્તીતિ** સામિ વેસ્સન્તર, નેવ તેસં કાળઞ્જનવણ્ણા કેસા દિસ્સન્તિ. **જાલિનોતિ** કઞ્ચનજાલવિચિત્તા હત્થપાદા. **સકુણાનઞ્ચ ઓપાતોતિ** હિમવન્તપદેસે હત્થિલિઙ્ગસકુણા નામ અત્થિ, તે ઓપતિત્વા આદાય આકાસેનેવ ગચ્છન્તિ. તેન તં પુચ્છામિ ''કિં તેહિ સકુણેહિ નીતા, ઇતો અઞ્ઞેસમ્પિ કેસઞ્ચિ તેસં સકુણાનં વિય ઓપાતો જાતો, અક્ખાહિ, કેન નીતા મે દારકા''તિ?

એવં વુત્તેપિ મહાસત્તો ન કિઞ્ચિ આહ. અથ નં સા ''દેવ, કસ્મા મયા સદ્ધિં ન કથેસિ, કો મમ દોસો''તિ વત્વા આહ –

૨૨૨૨ઇદં તતો દુક્ખતરં, સલ્લવિદ્ધો યથા વણો;
ત્યજ્જ પુત્તે ન પસ્સામિ, જાલિં કણ્હાજિનં ચુભો.

૨૨૨૩ઇદમ્પિ દુતિયં સલ્લં, કમ્પેતિ હદયં મમ;
યઞ્ચ પુત્તે ન પસ્સામિ, ત્વઞ્ચ મં નાભિભાસસિ.

૨૨૨૪અજ્જેવ મે ઇમં રત્તિં, રાજપુત્ત ન સંસતિ;
મઞ્ઞે ઓક્કન્તસન્તં મં, પાતો દક્ખિસિ નો મત''ન્તિ.

તત્થ **ઇદં તતો દુક્ખતર**ન્તિ સામિ વેસ્સન્તર, યં મમ રઞ્ઞા પબ્બાજિતાય અરઞ્ઞે વસન્તિયા પુત્તે ચ અપસ્સન્તિયા દુક્ખં, ઇદં તવ મયા સદ્ધિં અકથનં મય્હં તતો દુક્ખતરં. ત્વઞ્હિ મં અગ્ગિદડ્ઢં પટિદહન્તો વિય પપાતા પતિતં દણ્ડેન પોથેન્તો વિય સલ્લેન વણં વિજ્ઝન્તો વિય તુણ્હીભાવેન કિલમેસિ. ઇદઞ્હિ મે હદયં સલ્લવિદ્ધો યથા વણો તથેવ કમ્પતિ ચેવ રુજતિ ચ. ''સમ્પવિદ્ધો''તિપિ પાઠો, સમ્પતિવિદ્ધોતિ અત્થો. **ઓક્કન્તસન્તં મ**ન્તિ અપગતજીવિતં મં. **દક્ખિસિ નો મત**ન્તિ એત્થ **નો**-કારો નિપાતમત્તો, મતં મં કાલસ્સેવ ત્વં પસ્સિસ્સસીતિ અત્થો.

અથ મહાસત્તો ''કક્ખળકથાય નં પુત્તસોકં જહાપેસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા ઇમં ગાથમાહ –

૨૨૨૫નૂન મદ્દી વરારોહા, રાજપુત્તી યસસ્સિની;
પાતો ગતાસિ ઉઞ્છાય, કિમિદં સાયમાગતા''તિ.

તત્થ **કિમિદં સાયમાગતા**તિ ''મદ્દિ, ત્વં અભિરૂપા પાસાદિકા, હિમવન્તે ચ નામ બહૂ વનચરકા તાપસવિજ્જાધરાદયો વિચરન્તિ. કો જાનાતિ, કિં ભવિસ્સતિ, કિઞ્ચિ તયા કતં, ત્વં પાતોવ ગન્ત્વા કિમિદં સાયમાગચ્છસિ, દહરકુમારકે ઓહાય અરઞ્ઞગતિત્થિયો નામ સસામિકિત્થિયો એવરૂપા ન હોન્તિ, 'કા નુ ખો મે દારકાનં પવત્તિ, કિં વા મે સામિકો ચિન્તેસ્સતી'તિ એત્તકમ્પિ તે નાહોસિ. ત્વં પાતોવ ગન્ત્વા ચન્દાલોકેન આગચ્છસિ, મમ દુગ્ગતભાવસ્સેવેસ દોસો''તિ તજ્જેત્વા વઞ્ચેત્વા કથેસિ.

સા તસ્સ કથં સુત્વા આહ –

૨૨૨૬નનુ ત્વં સદ્દમસ્સોસિ, યે સરં પાતુમાગતા;
સીહસ્સપિ નદન્તસ્સ, બ્યગ્ઘસ્સ ચ નિકુજ્જિતં.

૨૨૨૭અહુ પુબ્બનિમિત્તં મે, વિચરન્ત્યા બ્રહાવને;
ખણિત્તો મે હત્થા પતિતો, ઉગ્ગીવઞ્ચાપિ અંસતો.

૨૨૨૮તદાહં બ્યથિતા ભીતા, પુથુ કત્વાન અઞ્જલિં;
સબ્બદિસા નમસ્સિસ્સં, અપિ સોત્થિ ઇતો સિયા.

૨૨૨૯મા હેવ નો રાજપુત્તો, હતો સીહેન દીપિના;

દારકા વા પરામટ્ઠા, અચ્છકોકતરચ્છિહિ.

૨૨૩૦સીહો બ્યગ્ઘો ચ દીપિ ચ, તયો વાળા વને મિગા;
તે મં પરિયાવરું મગ્ગં, તેન સાયમ્હિ આગતા''તિ.

તત્થ **યે સરં પાતુમાગતા**તિ યે પાનીયં પાતું ઇમં સરં આગતા. **બ્યગ્ઘસ્સ ચા**તિ બ્યગ્ઘસ્સ ચ અઞ્ઞેસં હત્થિઆદીનં ચતુપ્પદાનઞ્ચેવ સકુણસઙ્ઘસ્સ ચ નિકૂજિતં એકનિન્નાદસદ્દં કિં ત્વં ન અસ્સોસીતિ પુચ્છતિ. સો પન મહાસત્તેન પુત્તાનં દિન્નવેલાય સદ્દો અહોસિ. **અહુ પુબ્બનિમિત્તં મે**તિ દેવ, ઇમસ્સ મે દુક્ખસ્સ અનુભવનત્થાય પુબ્બનિમિત્તં અહોસિ. **ઉગ્ગીવન્તિ** અંસકૂટે પચ્છિલગ્ગનકં. **પુથૂ**તિ વિસું વિસું. **સબ્બદિસા નમસ્સિસ્સ**ન્તિ સબ્બા દસ દિસા નમસ્સિં. **મા હેવ નો**તિ અમ્હાકં રાજપુત્તો સીહાદીહિ હતો મા હોતુ, દારકાપિ અચ્છાદીહિ પરામટ્ઠા મા હોન્તૂતિ પત્થયન્તી નમસ્સિસ્સં. **તે મં પરિયાવરું મગ્ગ**ન્તિ સામિ વેસ્સન્તર, અહં ''ઇમાનિ ચ ભીસનકાનિ મહન્તાનિ, દુસ્સુપિનો ચ મે દિટ્ઠો, અજ્જ સકાલસ્સેવ ગમિસ્સામી''તિ કમ્પમાના મૂલફલાફલાનિ ઉપધારેસિં, અથ મે ફલિતરુક્ખાપિ અફલા વિય અફલા ચ ફલિનો વિય દિસ્સન્તિ, કિચ્છેન ફલાફલાનિ ગહેત્વા ગિરિદ્વારં સમ્પાપુણિં. અથ તે સીહાદયો મં દિસ્વા મગ્ગં પટિપાટિયા રુમ્ભિત્વા અટ્ઠંસુ. તેન સાયં આગતામ્હિ, ખમાહિ મે, સામીતિ.

મહાસત્તો તાય સદ્ધિં એત્તકમેવ કથં વત્વા યાવ અરુણુગ્ગમના ન કિઞ્ચિ કથેસિ. તતો પટ્ઠાય મદ્દી નાનપ્પકારકં વિલપન્તી આહ –

૨૨૩૧અહં પતિઞ્ચ પુત્તે ચ, આચેરમિવ માણવો;
અનુટ્ઠિતા દિવારત્તિં, જટિની બ્રહ્મચારિની.

૨૨૩૨અજિનાનિ પરિદહિત્વા, વનમૂલફલહારિયા;
વિચરામિ દિવારત્તિં, તુમ્હં કામા હિ પુત્તકા.

૨૨૩૩અહં સુવણ્ણહલિદ્દિં, આભતં પણ્ડુબેલુવં;
રુક્ખપક્કાનિ ચાહાસિં, ઇમે વો પુત્ત કીળના.

૨૨૩૪ઇમં મૂળાલિવત્તકં, સાલુકં ચિઞ્ચભેદકં;
ભુઞ્જ ખુદ્દેહિ સંયુત્તં, સહ પુત્તેહિ ખત્તિય.

૨૨૩૫પદુમં જાલિનો દેહિ, કુમુદઞ્ચ કુમારિયા;
માલિને પસ્સ નચ્ચન્તે, સિવિ પુત્તાનિ અવ્હય.

૨૨૩૬તતો કણ્હાજિનાયપિ, નિસામેહિ રથેસભ;
મઞ્જુસ્સરાય વગ્ગુયા, અસ્સમં ઉપયન્તિયા.

૨૨૩૭સમાનસુખદુક્ખમ્હા, રટ્ઠા પબ્બાજિતા ઉભો;
અપિ સિવિ પુત્તે પસ્સેસિ, જાલિં કણ્હાજિનં ચુભો.

૨૨૩૮સમણે બ્રાહ્મણે નૂન, બ્રહ્મચરિયપરાયણે;
અહં લોકે અભિસ્સપિં, સીલવન્તે બહુસ્સુતે;
ત્યજ્જ પુત્તે ન પસ્સામિ, જાલિં કણ્હાજિનં ચુભો''તિ.

તત્થ **આચેરમિવ માણવો**તિ વત્તસમ્પન્નો અન્તેવાસિકો આચરિયં વિય પટિજગ્ગતિ. **અનુટ્ઠિતા**તિ પારિચરિયાનુટ્ઠાનેન અનુટ્ઠિતા અપ્પમત્તા હુત્વા પટિજગ્ગામિ. **તુમ્હં કામા**તિ તુમ્હાકં કામેન તુમ્હે પત્થયન્તી. **પુત્તકા**તિ કુમારે આલપન્તી પરિદેવતિ. **સુવણ્ણહલિદ્દિ**ન્તિ પુત્તકા અહં તુમ્હાકં ન્હાપનત્થાય સુવણ્ણવણ્ણં હલિદ્દિં ઘંસિત્વા આદાય આગતા. **પણ્ડુબેલુવ**ન્તિ કીળનત્થાય ચ વો ઇદં સુવણ્ણવણ્ણં બેલુવપક્કં મયા આભતં. **રુક્ખપક્કાની**તિ તુમ્હાકં કીળનત્થાય અઞ્ઞાનિપિ મનાપાનિ રુક્ખફલાનિ આહાસિં. **ઇમે વો**તિ પુત્તકા ઇમે વો કીળનાતિ વદતિ. **મૂળાલિવત્તક**ન્તિ મૂળાલકુણ્ડલકં. **સાલુક**ન્તિ ઇદં ઉપ્પલાદિસાલુકમ્પિ મે બહુ આભતં. **ચિઞ્ચભેદક**ન્તિ સિઙ્ઘાટકં. **ભુઞ્જા**તિ ઇદં સબ્બં ખુદ્દમધુના સંયુત્તં પુત્તેહિ સદ્ધિં ભુઞ્જાહીતિ પરિદેવતિ. **સિવિ પુત્તાનિ અવ્હયા**તિ સામિ સિવિરાજ, પણ્ણસાલાય સયાપિતટ્ઠાનતો સીઘં પુત્તકે પક્કોસાહિ. **અપિ સિવિ પુત્તે પસ્સેસી**તિ સામિ સિવિરાજ, અપિ પુત્તે પસ્સસિ, સચે પસ્સસિ, મમ દસ્સેહિ, કિં મં અતિવિય કિલમેસિ. **અભિસ્સપિ**ન્તિ તુમ્હાકં પુત્તધીતરો મા પસ્સિત્થાતિ એવં નૂન અક્કોસિન્તિ.

એવં વિલપમાનાયપિ તાય સદ્ધિં મહાસત્તો ન કિઞ્ચિ કથેસિ. સા તસ્મિં અકથેન્તે કમ્પમાના ચન્દાલોકેન પુત્તે વિચિનન્તી યેસુ યેસુ જમ્બુરુક્ખાદીસુ પુબ્બે કીળિંસુ, તાનિ તાનિ પત્વા પરિદેવન્તી આહ –

૨૨૩૯ઇમે તે જમ્બુકા રુક્ખા, વેદિસા સિન્દુવારકા;
વિવિધાનિ રુક્ખજાતાનિ, તે કુમારા ન દિસ્સરે.

૨૨૪૦અસ્સત્થા પનસા ચેમે, નિગ્રોધા ચ કપિત્થના;
વિવિધાનિ ફલજાતાનિ, તે કુમારા ન દિસ્સરે.

૨૨૪૧ઇમે તિટ્ઠન્તિ આરામા, અયં સીતૂદકા નદી;
યત્થસ્સુ પુબ્બે કીળિંસુ, તે કુમારા ન દિસ્સરે.

૨૨૪૨વિવિધાનિ પુપ્ફજાતાનિ, અસ્મિં ઉપરિપબ્બતે;
યાનસ્સુ પુબ્બે ધારિંસુ, તે કુમારા ન દિસ્સરે.

૨૨૪૩વિવિધાનિ ફલજાતાનિ, અસ્મિં ઉપરિપબ્બતે;
યાનસ્સુ પુબ્બે ભુઞ્જિંસુ, તે કુમારા ન દિસ્સરે.

૨૨૪૪ઇમે તે હત્થિકા અસ્સા, બલિબદ્દા ચ તે ઇમે;
યેહિસ્સુ પુબ્બે કીળિંસુ, તે કુમારા ન દિસ્સરે''તિ.

તત્થ **ઇમે તે હત્થિકા**તિ સા પબ્બતૂપરિ દારકે અદિસ્વા પરિદેવમાના તતો ઓરુય્હ પુન અસ્સમપદં આગન્ત્વા તત્થ તે ઉપધારેન્તી તેસં કીળનભણ્ડકાનિ દિસ્વા એવમાહ.

અથસ્સા પરિદેવનસદ્દેન ચેવ પદસદ્દેન ચ મિગપક્ખિનો ચલિંસુ. સા તે દિસ્વા આહ –

૨૨૪૫ઇમે સામા સસોલૂકા, બહુકા કદલીમિગા;
 યેહિસ્સુ પુબ્બે કીળિંસુ, તે કુમારા ન દિસ્સરે.

૨૨૪૬ઇમે હંસા ચ કોઞ્ચા ચ, મયૂરા ચિત્રપેખુણા;
યેહિસ્સુ પુબ્બે કીળિંસુ, તે કુમારા ન દિસ્સરે''તિ.

તત્થ **સામા**તિ ખુદ્દકા સામા સુવણ્ણમિગા. **સસોલૂકા**તિ સસા ચ ઉલૂકા ચ.

સા અસ્સમપદે પિયપુત્તે અદિસ્વા નિક્ખમિત્વા પુપ્ફિતવનઘટં પવિસિત્વા તં તં ઠાનં ઓલોકેન્તી આહ –

૨૨૪૭ઇમા તા વનગુમ્બાયો, પુપ્ફિતા સબ્બકાલિકા;
યત્થસ્સુ પુબ્બે કીળિંસુ, તે કુમારા ન દિસ્સરે.

૨૨૪૮ઇમા તા પોક્ખરણી રમ્મા, ચક્કવાકૂપકૂજિતા;
મન્દાલકેહિ સઞ્છન્ના, પદુમુપ્પલકેહિ ચ;
યત્થસ્સુ પુબ્બે કીળિંસુ, તે કુમારા ન દિસ્સરે''તિ.

તત્થ **વનગુમ્બાયો**તિ વનઘટાયો.

સા કત્થચિ પિયપુત્તે અદિસ્વા પુન મહાસત્તસ્સ સન્તિકં આગન્ત્વા તં દુમ્મુખં નિસિન્નં દિસ્વા આહ –

૨૨૪૯ન તે કટ્ઠાનિ ભિન્નાનિ, ન તે ઉદકમાહટં;
અગ્ગિપિ તે ન હાપિતો, કિં નુ મન્દોવ ઝાયસિ.

૨૨૫૦પિયો પિયેન સઙ્ગમ્મ, સમો મે બ્યપહઞ્ઞતિ;
ત્યજ્જ પુત્તે ન પસ્સામિ, જાલિં કણ્હાજિનં ચુભો''તિ.

તત્થ **ન હાપિતો**તિ ન જલિતો. ઇદં વુત્તં હોતિ – સામિ, ત્વં પુબ્બે કટ્ઠાનિ ભિન્દસિ, ઉદકં આહરિત્વા ઠપેસિ, અઙ્ગારકપલ્લે અગ્ગિં કરોસિ, અજ્જ તેસુ એકમ્પિ અકત્વા કિં નુ મન્દોવ ઝાયસિ, તવ કિરિયા મય્હં ન રુચ્ચતીતિ. **પિયો પિયેના**તિ વેસ્સન્તરો મય્હં પિયો, ઇતો મે પિયતરો નત્થિ, ઇમિના મે પિયેન સઙ્ગમ્મ સમાગન્ત્વા પુબ્બે સમો મે બ્યપહઞ્ઞતિ દુક્ખં વિગચ્છતિ, અજ્જ પન મે ઇમં પસ્સન્તિયાપિ સોકો ન વિગચ્છતિ, કિં નુ ખો કારણન્તિ. **ત્યજ્જા**તિ હોતુ, દિટ્ઠં મે કારણં, તે અજ્જ પુત્તે ન પસ્સામિ, તેન મે ઇમં પસ્સન્તિયાપિ સોકો ન વિગચ્છતીતિ.

તાય એવં વુત્તેપિ મહાસત્તો તુણ્હીભૂતોવ નિસીદિ. સા તસ્મિં અકથેન્તે સોકસમપ્પિતા પહટકુક્કુટી વિય કમ્પમાના પુન પઠમં વિચરિતટ્ઠાનાનિ વિચરિત્વા મહાસત્તસ્સ સન્તિકં પચ્ચાગન્ત્વા આહ –

૨૨૫૧ન ખો નો દેવ પસ્સામિ, યેન તે નીહતા મતા;

કાકોલાપિ ન વસ્સન્તિ, મતા મે નૂન દારકા.

૨૨૫૨ન ખો નો દેવ પસ્સામિ, યેન તે નીહતા મતા;
સકુણાપિ ન વસ્સન્તિ, મતા મે નૂન દારકા''તિ.

તત્થ **ન ખો નો**તિ દેવ, ન ખો અમ્હાકં પુત્તે પસ્સામિ. **યેન તે નીહતા**તિ કેનચિ તેસં નીહતભાવમ્પિ ન જાનામીતિ અધિપ્પાયેનેવમાહ.

એવં વુત્તેપિ મહાસત્તો ન કિઞ્ચિ કથેસિયેવ. સા પુત્તસોકેન ફુટ્ઠા પુત્તે ઉપધારેન્તી તતિયમ્પિ તાનિ તાનિ ઠાનાનિ વાતવેગેન વિચરિ. તાય એકરત્તિં વિચરિતટ્ઠાનં પરિગ્ગય્હમાનં પન્નરસયોજનમત્તં અહોસિ. અથ રત્તિ વિભાસિ, અરુણોદયો જાતો. સા પુન ગન્ત્વા મહાસત્તસ્સ સન્તિકે ઠિતા પરિદેવિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૨૫૩સા તત્થ પરિદેવિત્વા, પબ્બતાનિ વનાનિ ચ;
પુનદેવસ્સમં ગન્ત્વા, રોદિ સામિકસન્તિકે.

૨૨૫૪ન ખો નો દેવ પસ્સામિ, યેન તે નીહતા મતા;
કાકોલાપિ ન વસ્સન્તિ, મતા મે નૂન દારકા.

૨૨૫૫ન ખો નો દેવ પસ્સામિ, યેન તે નીહતા મતા;
સકુણાપિ ન વસ્સન્તિ, મતા મે નૂન દારકા.

૨૨૫૬નુ ખો નો દેવ પસ્સામિ, યેન તે નીહતા મતા;
વિચરન્તી રુક્ખમૂલેસુ, પબ્બતેસુ ગુહાસુ ચ.

૨૨૫૭ઇતિ મદ્દી વરારોહા, રાજપુત્તી યસસ્સિની;
બાહા પગ્ગય્હ કન્દિત્વા, તત્થેવ પતિતા છમા''તિ.

તત્થ **સામિકસન્તિકે**તિ ભિક્ખવે, સા મદ્દી તત્થ વઙ્કપબ્બતકુચ્છિયં સાનુપબ્બતાનિ વનાનિ ચ વિચરન્તી પરિદેવિત્વા પુન ગન્ત્વા સામિકં નિસ્સાય તસ્સ સન્તિકે ઠિતા પુત્તાનં અત્થાય રોદિ, ''ન ખો નો''તિઆદીનિ વદન્તી પરિદેવીતિ અત્થો. **ઇતિ મદ્દી વરારોહા**તિ ભિક્ખવે, એવં સા ઉત્તમરૂપધરા વરારોહા મદ્દી રુક્ખમૂલાદીસુ વિચરન્તી દારકે અદિસ્વા ''નિસ્સંસયં મતા ભવિસ્સન્તી''તિ બાહા પગ્ગય્હ કન્દિત્વા તત્થેવ વેસ્સન્તરસ્સ પાદમૂલે છિન્નસુવણ્ણકદલી વિય છમાયં પતિ.

અથ મહાસત્તો ''મતા મદ્દી''તિ સઞ્ઞાય કમ્પમાનો ''અટ્ઠાને પદેસે મતા મદ્દી. સચે હિસ્સા જેતુત્તરનગરે કાલકિરિયા અભવિસ્સ, મહન્તો પરિવારો અભવિસ્સ, દ્વે રટ્ઠાનિ ચલેય્યું. અહં પન અરઞ્ઞે એકકોવ, કિં નુ ખો કરિસ્સામી''તિ ઉપ્પન્નબલવસોકોપિ સતિં પચ્ચુપટ્ઠાપેત્વા ''જાનિસ્સામિ તાવા''તિ ઉટ્ઠાય તસ્સા હદયે હત્થં ઠપેત્વા સન્તાપપવત્તિં ઞત્વા કમણ્ડલુના ઉદકં આહરિત્વા સત્ત માસે કાયસંસગ્ગં અનાપન્નપુબ્બોપિ બલવસોકેન પબ્બજિતભાવં સલ્લક્ખેતું અસક્કોન્તો અસ્સુપુણ્ણેહિ નેત્તેહિ તસ્સા સીસં ઉક્ખિપિત્વા ઊરૂસુ ઠપેત્વા ઉદકેન પરિપ્ફોસિત્વા મુખઞ્ચ હદયઞ્ચ પરિમજ્જન્તો નિસીદિ. મદ્દીપિ ખો થોકં વીતિનામેત્વા સતિં પટિલભિત્વા હિરોત્તપ્પં

પચ્ચુપટ્ઠાપેત્વા ઉટ્ઠાય મહાસત્તં વન્દિત્વા ‘‘સામિ વેસ્સન્તર, દારકા તે કુહિં ગતા’’તિ આહ. ‘‘દેવિ, એકસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ દાસત્થાય દિન્ના’’તિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૨૫૮તમજ્ઝપત્તં રાજપુત્તિં, ઉદકેનાભિસિઞ્ચથ;
અસ્સત્થં નં વિદિત્વાન, અથ નં એતદબ્રવી’’તિ.

તત્થ **અજ્ઝપત્તન્તિ** અત્તનો સન્તિકં પત્તં, પાદમૂલે પતિત્વા વિસઞ્ઞિભૂતન્તિ અત્થો. **એતદબ્રવીતિ** એતં ‘‘એકસ્સ મે બ્રાહ્મણસ્સ દાસત્થાય દિન્ના’’તિ વચનં અબ્રવિ.

તતો તાય ‘‘દેવ, પુત્તે બ્રાહ્મણસ્સ દત્વા મમ સબ્બરત્તિં પરિદેવિત્વા વિચરન્તિયા કિં નાચિક્ખસી’’તિ વુત્તે મહાસત્તો આહ –

૨૨૫૯આદિયેનેવ તે મદ્દિ, દુક્ખં નક્ખાતુમિચ્છિસં;
દલિદ્દો યાચકો વુડ્ઢો, બ્રાહ્મણો ઘરમાગતો.

૨૨૬૦તસ્સ દિન્ના મયા પુત્તા, મદ્દિ મા ભાયિ અસ્સસ;
મં પસ્સ મદ્દિ મા પુત્તે, મા બાળ્હં પરિદેવસિ;
લચ્છામ પુત્તે જીવન્તા, અરોગા ચ ભવામસે.

૨૨૬૧પુત્તે પસુઞ્ચ ધઞ્ઞઞ્ચ, યઞ્ચ અઞ્ઞં ઘરે ધનં;
દજ્જા સપ્પુરિસો દાનં, દિસ્વા યાચકમાગતં;
અનુમોદાહિ મે મદ્દિ, પુત્તકે દાનમુત્તમ’’ન્તિ.

તત્થ **આદિયેનેવાતિ** આદિકેનેવ. ઇદં વુત્તં હોતિ – સચે તે અહં આદિતોવ તમત્થં આચિક્ખિસ્સં, તતો તવ સોકં સન્ધારેતું અસક્કોન્તિયા હદયં ફલેય્ય, તસ્મા આદિકેનેવ તે મદ્દિ દુક્ખં ન અક્ખાતું ઇચ્છિસ્સન્તિ. **ઘરમાગતોતિ** ઇમં અમ્હાકં વસનટ્ઠાનં આગતો. **અરોગા ચ ભવામસેતિ** યથા તથા મયં અરોગા હોમ, જીવમાના અવસ્સં પુત્તે બ્રાહ્મણેન નીતેપિ પસ્સિસ્સામ. **યઞ્ચ અઞ્ઞન્તિ** યઞ્ચ અઞ્ઞં ઘરે સવિઞ્ઞાણકં ધનં. **દજ્જા સપ્પુરિસો દાનન્તિ** સપ્પુરિસો ઉત્તમત્થં પત્થેન્તો ઉરં ભિન્દિત્વા હદયમંસમ્પિ ગહેત્વા દાનં દદેય્યાતિ.

મદ્દી આહ –

૨૨૬૨અનુમોદામિ તે દેવ, પુત્તકે દાનમુત્તમં;
દત્વા ચિત્તં પસાદેહિ, ભિય્યો દાનં દદો ભવ.

૨૨૬૩યો ત્વં મચ્છેરભૂતેસુ, મનુસ્સેસુ જનાધિપ;
બ્રાહ્મણસ્સ અદા દાનં, સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢનો’’તિ.

તત્થ **અનુમોદામિ તેતિ** દસ માસે કુચ્છિયા ધારેત્વા દિવસસ્સ દ્વત્તિક્ખત્તું ન્હાપેત્વા પાયેત્વા ભોજેત્વા ઉરે નિપજ્જાપેત્વા પટિજગ્ગિતપુત્તકેસુ બોધિસત્તેન દિન્નેસુ સયં પુત્તદાનં અનુમોદન્તી એવમાહ. ઇમિના કારણેન

જાનિતબ્બં ‘‘પિતાવ પુત્તાનં સામિકો’’તિ. **ભિય્યો દાનં દદો ભવા**તિ મહારાજ, ઉત્તરિપિ પુનપ્પુનં દાનં દાયકોવ હોહિ, ‘‘સુદિન્નં મે દાન’’ન્તિ ચિત્તં પસાદેહિ, યો ત્વં મચ્છેરભૂતેસુ સત્તેસુ પિયપુત્તે અદાસીતિ.

એવં વુત્તે મહાસત્તો ‘‘મદ્દિ, કિન્નામેતં કથેસિ, સચે હિ મયા પુત્તે દત્વા ચિત્તં પસાદેતું નાભવિસ્સ, ઇમાનિ પન મે અચ્છરિયાનિ ન પવત્તેય્યુ’’ન્તિ વત્વા સબ્બાનિ પથવિનિન્નાદાદીનિ કથેસિ. તતો મદ્દી તાનિ અચ્છરિયાનિ કિત્તેત્વા દાનં અનુમોદન્તી આહ –

૨૨૬૪નિન્નાદિતા તે પથવી, સદ્દો તે તિદિવઙ્ગતો;
સમન્તા વિજ્જુતા આગું, ગિરીનંવ પતિસ્સુતા’’તિ.

તત્થ **વિજ્જુતા આગુ**ન્તિ અકાલવિજ્જુલતા હિમવન્તપદેસે સમન્તા નિચ્છરિંસુ. **ગિરીનંવ પતિસ્સુતા**તિ ગિરીનં પતિસ્સુતસદ્દા વિય વિરવા ઉટ્ઠહિંસુ.

૨૨૬૫તસ્સ તે અનુમોદન્તિ, ઉભો નારદપબ્બતા;
ઇન્દો ચ બ્રહ્મા પજાપતિ, સોમો યમો વેસ્સવણો;
સબ્બે દેવાનુમોદન્તિ, તાવતિંસા સઇન્દકા.

૨૨૬૬ઇતિ મદ્દી વરારોહા, રાજપુત્તી યસસ્સિની;
વેસ્સન્તરસ્સ અનુમોદિ, પુત્તકે દાનમુત્તમ’’ન્તિ.

તત્થ **ઉભો નારદપબ્બતા**તિ ઇમેપિ દ્વે દેવનિકાયા અત્તનો વિમાનદ્વારે ઠિતાવ ‘‘સુદિન્નં તે દાન’’ન્તિ અનુમોદન્તિ. **તાવતિંસા સઇન્દકા**તિ ઇન્દજેટ્ઠકા તાવતિંસાપિ દેવા તે દાનં અનુમોદન્તીતિ.

એવં મહાસત્તેન અત્તનો દાને વણ્ણિતે તમેવત્થં પરિવત્તેત્વા ‘‘મહારાજ વેસ્સન્તર, સુદિન્નં નામ તે દાન’’ન્તિ મદ્દીપિ તથેવ દાનં વણ્ણયિત્વા અનુમોદમાના નિસીદિ. તેન સત્થા ‘‘ઇતિ મદ્દી વરારોહા’’તિ ગાથમાહ.

મદ્દીપબ્બવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

સક્કપબ્બવણ્ણના

એવં તેસુ અઞ્ઞમઞ્ઞં સમ્મોદનીયં કથં કથેન્તેસુ સક્કો ચિન્તેસિ ‘‘અયં વેસ્સન્તરો રાજા હિય્યો જૂજકસ્સ પથવિં ઉન્નાદેત્વા દારકે અદાસિ, ઇદાનિ તં કોચિ હીનપુરિસો ઉપસઙ્કમિત્વા સબ્બલક્ખણસમ્પન્નં મદ્દિં યાચિત્વા રાજાનં એકકં કત્વા મદ્દિં ગહેત્વા ગચ્છેય્ય, તતો એસ અનાથો નિપ્પચ્ચયો ભવેય્ય. અહં બ્રાહ્મણવણ્ણેન નં ઉપસઙ્કમિત્વા મદ્દિં યાચિત્વા પારમિકૂટં ગાહાપેત્વા કસ્સચિ અવિસ્સજ્જિયં કત્વા પુન નં તસ્સેવ દત્વા આગમિસ્સામી’’તિ. સો સૂરિયુગ્ગમનવેલાય તસ્સ સન્તિકં અગમાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૨૬૭તતો રત્યા વિવસાને, સૂરિયસ્સુગ્ગમનં પતિ;
સક્કો બ્રાહ્મણવણ્ણેન, પાતો તેસં અદિસ્સથા’’તિ.

તત્થ **પાતો તેસં અદિસ્સથા**તિ પાતોવ નેસં દ્વિન્નમ્પિ જનાનં પઞ્ઞાયમાનરૂપો પુરતો અટ્ઠાસિ, ઠત્વા ચ પન પટિસન્થારં કરોન્તો આહ –

૨૨૬૮કચ્ચિ નુ ભોતો કુસલં, કચ્ચિ ભોતો અનામયં;
કચ્ચિ ઉઞ્છેન યાપેથ, કચ્ચિ મૂલફલા બહૂ.

૨૨૬૯કચ્ચિ ડંસા મકસા ચ, અપ્પમેવ સરીસપા;
વને વાળમિગાકિણ્ણે, કચ્ચિ હિંસા ન વિજ્જતી''તિ.

મહાસત્તો આહ –

૨૨૭૦કુસલઞ્ચેવ નો બ્રહ્મે, અથો બ્રહ્મે અનામયં;
અથો ઉઞ્છેન યાપેમ, અથો મૂલફલા બહૂ.

૨૨૭૧અથો ડંસા મકસા ચ, અપ્પમેવ સરીસપા;
વને વાળમિગાકિણ્ણે, હિંસા મય્હં ન વિજ્જતિ.

૨૨૭૨સત્ત નો માસે વસતં, અરઞ્ઞે જીવસોકિનં;
ઇદં દુતિયં પસ્સામ, બ્રાહ્મણં દેવવણ્ણિનં;
આદાય વેળુવં દણ્ડં, ધારેન્તં અજિનક્ખિપં.

૨૨૭૩સ્વાગતં તે મહાબ્રહ્મે, અથો તે અદુરાગતં;
અન્તો પવિસ ભદ્દન્તે, પાદે પક્ખાલયસ્સુ તે.

૨૨૭૪તિન્દુકાનિ પિયાલાનિ, મધુકે કાસુમારિયો;
ફલાનિ ખુદ્દકપ્પાનિ, ભુઞ્જ બ્રહ્મે વરં વરં.

૨૨૭૫ઇદમ્પિ પાનીયં સીતં, આભતં ગિરિગબ્ભરા;
તતો પિવ મહાબ્રહ્મે, સચે ત્વં અભિકઙ્ખસી''તિ.

એવં તેન સદ્ધિં પટિસન્થારં કત્વા મહાસત્તો –

૨૨૭૬અથ ત્વં કેન વણ્ણેન, કેન વા પન હેતુના;
અનુપ્પત્તો બ્રહારઞ્ઞં, તં મે અક્ખાહિ પુચ્છિતો''તિ. –

આગમનકારણં પુચ્છિ. અથ નં સક્કો ''મહારાજ, અહં મહલ્લકો, ઇધાગચ્છન્તો તવ ભરિયં મદ્દિં યાચિતું આગતો, તં મે દેહી''તિ વત્વા ઇમં ગાથમાહ –

૨૨૭૭યથા વારિવહો પૂરો, સબ્બકાલં ન ખીયતિ;
એવં તં યાચિતાગચ્છિં, ભરિયં મે દેહિ યાચિતો''તિ.

એવં વુત્તે મહાસત્તો ‘‘હિય્યો મે બ્રાહ્મણસ્સ દારકા દિન્ના, અરઞ્ઞે એકકો હુત્વા કથં તે મદ્દિં દસ્સામી’’તિ અવત્વા પસારિતહત્થે સહસ્સત્થવિકં ઠપેન્તો વિય અસજ્જિત્વા અબજ્ઝિત્વા અનોલીનમાનસો હુત્વા ગિરિં ઉન્નાદેન્તો ઇમં ગાથમાહ –

૨૨૭૮દદામિ ન વિકમ્પામિ, યં મં યાચસિ બ્રાહ્મણ;
સન્તં નપ્પટિગુય્હામિ, દાને મે રમતી મનો’’તિ.

તત્થ **સન્તં નપ્પટિગુય્હામી**તિ સંવિજ્જમાનં ન ગુય્હામિ.

એવઞ્ચ પન વત્વા સીઘમેવ કમણ્ડલુના ઉદકં આહરિત્વા ઉદકં હત્થે પાતેત્વા પિયભરિયં બ્રાહ્મણસ્સ અદાસિ. તઙ્ખણેયેવ હેટ્ઠા વુત્તપ્પકારાનિ સબ્બાનિ અચ્છરિયાનિ પાતુરહેસું. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૨૭૯મદ્દિં હત્થે ગહેત્વાન, ઉદકસ્સ કમણ્ડલું;
બ્રાહ્મણસ્સ અદા દાનં, સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢનો.

૨૨૮૦તદાસિ યં ભિંસનકં, તદાસિ લોમહંસનં;
મદ્દિં પરિચ્ચજન્તસ્સ, મેદની સમ્પકમ્પથ.

૨૨૮૧નેવસ્સ મદ્દી ભાકુટિ, ન સન્ધીયતિ ન રોદતિ;
પેક્ખતેવસ્સ તુણ્હી સા, એસો જાનાતિ યં વર’’ન્તિ.

તત્થ **અદા દાન**ન્તિ ‘‘અમ્ભો બ્રાહ્મણ, મદ્દિતો મે સતગુણેન સહસ્સગુણેન સતસહસ્સગુણેન સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણમેવ પિયતરં, ઇદં મે દાનં સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણપ્પટિવેધસ્સ પચ્ચયો હોતૂ’’તિ વત્વા દાનં અદાસિ વુત્તમ્પિ ચેતં –

‘‘જાલિં કણ્હાજિનં ધીતં, મદ્દિં દેવિં પતિબ્બતં;
ચજમાનો ન ચિન્તેસિં, બોધિયાયેવ કારણા.

‘‘ન મે દેસ્સા ઉભો પુત્તા, મદ્દી દેવી ન દેસ્સિયા;
સબ્બઞ્ઞુતં પિયં મય્હં, તસ્મા પિયે અદાસહ’’ન્તિ. (ચરિયા॰ ૧.૧૧૮-૧૧૯);

તત્થ **સમ્પકમ્પથા**તિ પથવી ઉદકપરિયન્તં કત્વા કમ્પિત્થ. **નેવસ્સ મદ્દી ભાકુટી**તિ ભિક્ખવે, તસ્મિં ખણે મદ્દી ‘‘મં મહલ્લકસ્સ બ્રાહ્મણસ્સ રાજા દેતી’’તિ કોધવસેન ભાકુટિપિ નાહોસિ. **ન સન્ધીયતિ ન રોદતી**તિ નેવ મઙ્કુ અહોસિ, ન અક્ખીનિ પૂરેત્વા રોદતિ, અથ ખો તુણ્હી સા હુત્વા ‘‘માદિસં ઇત્થિરતનં દદમાનો ન નિક્કારણા દસ્સતિ, એસો યં વરં, તં જાનાતી’’તિ ફુલ્લપદુમવણ્ણં અસ્સ મુખં **પેક્ખતેવ**, ઓલોકયમાનાવ ઠિતાતિ અત્થો.

અથ મહાસત્તો ‘‘કીદિસા મદ્દી’’તિ તસ્સા મુખં ઓલોકેસિ. સાપિ ‘‘સામિ કિં મં ઓલોકેસી’’તિ વત્વા સીહનાદં નદન્તી ઇમં ગાથમાહ –

૨૨૮૨કોમારી યસ્સાહં ભરિયા, સામિકો મમ ઇસ્સરો;

યસ્સિચ્છે તસ્સ મં દજ્જા, વિક્કિણેય્ય હનેય્ય વા’’તિ.

તત્થ **કોમારી યસ્સાહં ભરિયા**તિ અહં યસ્સ તવ દહરિકા ભરિયા, સો ત્વઞ્ઞેવ મમ ઇસ્સરો સામિકો. **યસ્સિચ્છે તસ્સા**તિ ઇસ્સરો ચ નામ દાસિં મં યસ્સ દાતું ઇચ્છેય્ય, તસ્સ દદેય્ય. **વિક્કિણેય્ય વા**તિ ધનેન વા અત્થે સતિ વિક્કિણેય્ય, મંસેન વા અત્થે સતિ હનેય્ય, તસ્મા યં વો રુચ્ચતિ, તં કરોથ, નાહં કુજ્ઝામીતિ.

સક્કો તેસં પણીતજ્ઝાસયતં વિદિત્વા થુતિં અકાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૨૮૩તેસં સઙ્કપ્પમઞ્ઞાય, દેવિન્દો એતદબ્રવિ;
સબ્બે જિતા તે પચ્ચૂહા, યે દિબ્બા યે ચ માનુસા.

૨૨૮૪નિન્નાદિતા તે પથવી, સદ્દો તે તિદિવઙ્ગતો;
સમન્તા વિજ્જુતા આગું, ગિરીનંવ પતિસ્સુતા.

૨૨૮૫તસ્સ તે અનુમોદન્તિ, ઉભો નારદપબ્બતા;
ઇન્દો ચ બ્રહ્મા પજાપતિ, સોમો યમો વેસ્સવણો;
સબ્બે દેવાનુમોદન્તિ, દુક્કરઞ્હિ કરોતિ સો.

૨૨૮૬દુદ્દદં દદમાનાનં, દુક્કરં કમ્મ કુબ્બતં;
અસન્તો નાનુકુબ્બન્તિ, સતં ધમ્મો દુરન્નયો.

૨૨૮૭તસ્મા સતઞ્ચ અસતં, નાના હોતિ ઇતો ગતિ;
અસન્તો નિરયં યન્તિ, સન્તો સગ્ગપરાયણા.

૨૨૮૮યમેતં કુમારે અદા, ભરિયં અદા વને વસં;
બ્રહ્મયાનમનોક્કમ્મ, સગ્ગે તે તં વિપચ્ચતૂ’’તિ.

તત્થ **પચ્ચૂહા**તિ પચ્ચત્થિકા. **દિબ્બા**તિ દિબ્બસમ્પત્તિપટિબાહકા. **માનુસા**તિ મનુસ્સસમ્પત્તિપટિબાહકા. કે પન તેતિ? મચ્છરિયધમ્મા. તે સબ્બે પુત્તદારં દેન્તેન મહાસત્તેન જિતા. તેનાહ ‘‘સબ્બે જિતા તે પચ્ચૂહા’’તિ. **દુક્કરઞ્હિ કરોતિ સો**તિ સો વેસ્સન્તરો રાજા એકકોવ અરઞ્ઞે વસન્તો ભરિયં બ્રાહ્મણસ્સ દેન્તો દુક્કરં કરોતીતિ એવં સબ્બે દેવા અનુમોદન્તીતિ વદતિ. ‘‘**યમેત**’’ન્તિ ગાથં અનુમોદનં કરોન્તો આહ. **વને વસ**ન્તિ વને વસન્તો. **બ્રહ્મયાન**ન્તિ સેટ્ઠયાનં. તિવિધો હિ સુચરિતધમ્મો એવરૂપો ચ દાનધમ્મો અરિયમગ્ગસ્સ પચ્ચયો હોતીતિ ‘‘બ્રહ્મયાન’’ન્તિ વુચ્ચતિ. તસ્મા યં તં ઇદં અજ્જ દાનં દદતોપિ નિપ્ફન્નં બ્રહ્મયાનં અપાયભૂમિં અનોક્કમિત્વા સગ્ગે તે તં વિપચ્ચતુ, વિપાકપરિયોસાને ચ સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણદાયકં હોતૂતિ.

એવમસ્સ સક્કો અનુમોદનં કત્વા ‘‘ઇદાનિ મયા ઇધ પપઞ્ચં અકત્વા ઇમં ઇમસ્સેવ દત્વા ગન્તું વટ્ટતી’’તિ ચિન્તેત્વા આહ –

૨૨૮૯દદામિ ભોતો ભરિયં, મદ્દિં સબ્બઙ્ગસોભનં;

ત્વઞ્ચેવ મદ્દિયા છન્નો, મદ્દી ચ પતિના સહ.

૨૨૯૦.યથા પયો ચ સઙ્ખો ચ, ઉભો સમાનવણ્ણિનો;
એવં તુવઞ્ચ મદ્દી ચ, સમાનમનચેતસા.

૨૨૯૧.અવરુદ્ધેત્થ અરઞ્ઞસ્મિં, ઉભો સમ્મથ અસ્સમે;
ખત્તિયા ગોત્તસમ્પન્ના, સુજાતા માતુપેત્તિતો;
યથા પુઞ્ઞાનિ કયિરાથ, દદન્તા અપરાપર''ન્તિ.

તત્થ **છન્નો**તિ અનુરૂપો. **ઉભો સમાનવણ્ણિનો**તિ સમાનવણ્ણા ઉભોપિ પરિસુદ્ધાયેવ. **સમાનમનચેતસા**તિ આચારાદીહિ કમ્મેહિ સમાનેન મનસઙ્ખાતેન ચેતસા સમન્નાગતા. **અવરુદ્ધેત્થા**તિ રટ્ઠતો પબ્બાજિતા હુત્વા એત્થ અરઞ્ઞે વસથ. **યથા પુઞ્ઞાની**તિ યથા જેતુત્તરનગરે વો બહૂનિ પુઞ્ઞાનિ કતાનિ, હિય્યો પુત્તાનં અજ્જ ભરિયાય દાનવસેનપિ કતાનીતિ એત્તકેનેવ પરિતોસં અકત્વા ઇતો ઉત્તરિપિ અપરાપરં દદન્તા યથાનુરૂપાનિ પુઞ્ઞાનિ કરેય્યાથાતિ.

એવઞ્ચ પન વત્વા સક્કો મહાસત્તસ્સ મદ્દિં પટિચ્છાપેત્વા વરં દાતું અત્તાનં આચિક્ખન્તો આહ –

૨૨૯૨.સક્કોહમસ્મિ દેવિન્દો, આગતોસ્મિ તવન્તિકે;
વરં વરસ્સુ રાજિસિ, વરે અટ્ઠ દદામિ તે''તિ.

કથેન્તોયેવ ચ દિબ્બત્તભાવેન જલન્તો તરુણસૂરિયો વિય આકાસે અટ્ઠાસિ. તતો બોધિસત્તો વરં ગણ્હન્તો આહ –

૨૨૯૩.વરં ચે મે અદો સક્ક, સબ્બભૂતાનમિસ્સર;
પિતા મં અનુમોદેય્ય, ઇતો પત્તં સકં ઘરં;
આસનેન નિમન્તેય્ય, પઠમેતં વરં વરે.

૨૨૯૪.પુરિસસ્સ વધં ન રોચેય્યં, અપિ કિબ્બિસકારકં;
વજ્ઝં વધમ્હા મોચેય્યં, દુતિયેતં વરં વરે.

૨૨૯૫.યે વુડ્ઢા યે ચ દહરા, યે ચ મજ્ઝિમપોરિસા;
મમેવ ઉપજીવેય્યું, તતિયેતં વરં વરે.

૨૨૯૬.પરદારં ન ગચ્છેય્યં, સદારપસુતો સિયં;
થીનં વસં ન ગચ્છેય્યં, ચતુત્થેતં વરં વરે.

૨૨૯૭.પુત્તો મે સક્ક જાયેથ, સો ચ દીઘાયુકો સિયા;
ધમ્મેન જિને પથવિં, પઞ્ચમેતં વરં વરે.

૨૨૯૮.તતો રત્યા વિવસાને, સૂરિયસ્સુગ્ગમનં પતિ;

દિબ્બા ભક્ખા પાતુભવેય્યું, છટ્ઠમેતં વરં વરે.

૨૨૯૯દદતો મે ન ખીયેથ, દત્વા નાનુતપેય્યહં;
દદં ચિત્તં પસાદેય્યં, સત્તમેતં વરં વરે.

૨૩૦૦ઇતો વિમુચ્ચમાનાહં, સગ્ગગામી વિસેસગૂ;
અનિવત્તિ તતો અસ્સં, અટ્ઠમેતં વરં વરે''તિ.

તત્થ **અનુમોદેય્યા**તિ સમ્પટિચ્છેય્ય ન કુજ્ઝેય્ય. **ઇતો પત્ત**ન્તિ ઇમમ્હા અરઞ્ઞા સકં ઘરં અનુપ્પત્તં. **આસનેના**તિ રાજાસનેન. રજ્જં મે દેતૂતિ વદતિ. **અપિ કિબ્બિસકારક**ન્તિ રાજા હુત્વા રાજાપરાધિકમ્પિ વજ્ઝં વધમ્હા મોચેય્યં, એવરૂપસ્સપિ મે વધો નામ ન રુચ્ચતુ. **મમેવ ઉપજીવેય્યુ**ન્તિ સબ્બેતે મઞ્ઞેવ નિસ્સાય ઉપજીવેય્યું. **ધમ્મેન જિને**તિ ધમ્મેન જિનાતુ, ધમ્મેન રજ્જં કારેતૂતિ અત્થો. **વિસેસગૂ**તિ વિસેસગમનો હુત્વા તુસિતપુરે નિબ્બત્તો હોમીતિ વદતિ. **અનિવત્તિ તતો અસ્સ**ન્તિ તુસિતભવનતો ચવિત્વા મનુસ્સત્તં આગતો પુનભવે અનિવત્તિ અસ્સં, સબ્બઞ્ઞુતં સમ્પાપુણેય્યન્તિ વદતિ.

૨૩૦૧તસ્સ તં વચનં સુત્વા, દેવિન્દો એતદબ્રવિ;
'અચિરં વત તે તતો, પિતા તં દટ્ઠુમેસ્સતી'''તિ.

તત્થ **દટ્ઠુમેસ્સતી**તિ મહારાજ, તવ માતા ચ પિતા ચ અચિરેનેવ તં પસ્સિતુકામો હુત્વા ઇધાગમિસ્સતિ, આગન્ત્વા ચ પન સેતચ્છત્તં દત્વા રજ્જં નિય્યાદેત્વા જેતુત્તરનગરમેવ નેસ્સતિ, સબ્બે તે મનોરથા મત્થકં પાપુણિસ્સન્તિ, મા ચિન્તયિ, અપ્પમત્તો હોહિ, મહારાજાતિ.

એવં મહાસત્તસ્સ ઓવાદં દત્વા સક્કો સકટ્ઠાનમેવ ગતો. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૩૦૨ઇદં વત્વાન મઘવા, દેવરાજા સુજમ્પતિ;
વેસ્સન્તરે વરં દત્વા, સગ્ગકાયં અપક્કમી''તિ.

તત્થ **વેસ્સન્તરે**તિ વેસ્સન્તરસ્સ. **અપક્કમી**તિ ગતો અનુપ્પત્તોયેવાતિ.

સક્કપબ્બવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

મહારાજપબ્બવણ્ણના

બોધિસત્તો ચ મદ્દી ચ સમ્મોદમાના સક્કદત્તિયે અસ્સમે વસિંસુ. જૂજકોપિ કુમારે ગહેત્વા સટ્ઠિયોજનમગ્ગં પટિપજ્જિ. દેવતા કુમારાનં આરક્ખમકંસુ. જૂજકોપિ સૂરિયે અત્થઙ્ગતે કુમારે ગચ્છે બન્ધિત્વા ભૂમિયં નિપજ્જાપેત્વા સયં ચણ્ડવાળમિગભયેન રુક્ખં આરુય્હ વિટપન્તરે સયતિ. તસ્મિં ખણે એકો દેવપુત્તો વેસ્સન્તરવણ્ણેન, એકા દેવધીતા મદ્દિવણ્ણેન આગન્ત્વા કુમારે મોચેત્વા હત્થપાદે સમ્બાહિત્વા ન્હાપેત્વા મણ્ડેત્વા દિબ્બભોજનં ભોજેત્વા દિબ્બસયને સયાપેત્વા અરુણુગ્ગમનકાલે બદ્ધાકારેનેવ નિપજ્જાપેત્વા અન્તરધાયિ. એવં તે દેવતાસઙ્ગહેન અરોગા હુત્વા ગચ્છન્તિ. જૂજકોપિ દેવતાધિગ્ગહિતો હુત્વા ''કાલિઙ્ગરટ્ઠં ગચ્છામી''તિ ગચ્છન્તો

અટ્ઠમાસેન જેતુત્તરનગરં પત્તો. તં દિવસં પચ્ચૂસકાલે સઞ્જયો મહારાજા સુપિનં પસ્સિ. એવરૂપો સુપિનો અહોસિ – રઞ્ઞો મહાવિનિચ્છયે નિસિન્નસ્સ એકો પુરિસો કણ્હો દ્વે પદુમાનિ આહરિત્વા રઞ્ઞો હત્થે ઠપેસિ. રાજા તાનિ દ્વીસુ કણ્ણેસુ પિળન્ધિ. તેસં રેણુ ભસ્સિત્વા રઞ્ઞો ઉરે પતતિ. સો પબુજ્ઝિત્વા પાતોવ બ્રાહ્મણે પુચ્છિ. તે ''ચિરપવુત્થા વો, દેવ, બન્ધવા આગમિસ્સન્તી''તિ બ્યાકરિંસુ. સો પાતોવ સીસં ન્હાયિત્વા નાનગ્ગરસભોજનં ભુઞ્જિત્વા અલઙ્કરિત્વા વિનિચ્છયે નિસીદિ. દેવતા બ્રાહ્મણં દ્વીહિ કુમારેહિ સદ્ધિં આનેત્વા રાજઙ્ગણે ઠપયિંસુ. તસ્મિં ખણે રાજા મગ્ગં ઓલોકેન્તો કુમારે દિસ્વા આહ –

૨૩૦૩કસ્સેતં મુખમાભાતિ, હેમં-વુત્તત્તમગ્ગિના;
  નિક્ખંવ જાતરૂપસ્સ, ઉક્કામુખપહંસિતં.

૨૩૦૪ઉભો સદિસપચ્ચઙ્ગા, ઉભો સદિસલક્ખણા;
  જાલિસ્સ સદિસો એકો, એકા કણ્હાજિના યથા.

૨૩૦૫સીહા બિલાવ નિક્ખન્તા, ઉભો સમ્પતિરૂપકા;
  જાતરૂપમયાયેવ, ઇમે દિસ્સન્તિ દારકા''તિ.

તત્થ **હેમંવુત્તત્તમગ્ગિના**તિ હેમં ઇવ ઉત્તત્તં અગ્ગિના. **સીહ**ા બિલાવ નિક્ખન્તાતિ કઞ્ચનગુહતો નિક્ખન્તા સીહા વિય.

એવં રાજા તીહિ ગાથાહિ કુમારે વણ્ણેત્વા એકં અમચ્ચં આણાપેસિ ''ગચ્છેતં બ્રાહ્મણં દારકેહિ સદ્ધિં આનેહી''તિ. સો વેગેન ગન્ત્વા બ્રાહ્મણં આનેસિ. અથ રાજા બ્રાહ્મણં આહ –

૨૩૦૬કુતો નુ ભવં ભારદ્વાજ, ઇમે આનેસિ દારકે;
  અજ્જ રટ્ઠં અનુપ્પત્તો, કુહિં ગચ્છસિ બ્રાહ્મણા''તિ.

જૂજકો આહ –

૨૩૦૭મય્હં તે દારકા દેવ, દિન્ના વિત્તેન સઞ્જય;
  અજ્જ પન્નરસા રત્તિ, યતો લદ્ધા મે દારકા''તિ.

તત્થ **વિત્તેના**તિ તુટ્ઠેન પસન્નેન. **અજ્જ પન્નરસા રત્તી**તિ ઇમેસં લદ્ધદિવસતો પટ્ઠાય અજ્જ પન્નરસા રત્તીતિ વદતિ.

રાજા આહ –

૨૩૦૮કેન વા વાચપેય્યેન, સમ્માઞાયેન સદ્દહે;
  કો તેતં દાનમદદા, પુત્તકે દાનમુત્તમ''ન્તિ.

તત્થ **કેન વા વાચપેય્યેના**તિ બ્રાહ્મણ, કેન પિયવચનેન તે તયા લદ્ધા. **સમ્માઞાયેન સદ્દહે**તિ મુસાવાદં અકત્વા સમ્માઞાયેન કારણેન અમ્હે સદ્દહાપેય્યાસિ. **પુત્તકે**તિ અત્તનો પિયપુત્તકે ઉત્તમં દાનં કત્વા કો તે એતં દાનં

અદદાતિ.

જૂજકો આહ –

૨૩૦૯.

‘‘યો યાચતં પતિટ્ઠાસિ, ભૂતાનં ધરણીરિવ;

સો મે વેસ્સન્તરો રાજા, પુત્તેદાસિ વને વસં.

૨૩૧૦.

‘‘યો યાચતં ગતી આસિ, સવન્તીનંવ સાગરો;

સો મે વેસ્સન્તરો રાજા, પુત્તેદાસિ વને વસ’’ન્તિ.

તત્થ **પતિટ્ઠાસી**તિ પતિટ્ઠા આસિ.

તં સુત્વા અમચ્ચા વેસ્સન્તરં ગરહમાના આહંસુ –

૨૩૧૧.

‘‘દુક્કટં વત ભો રઞ્ઞા, સદ્ધેન ઘરમેસિના;

કથં નુ પુત્તકે દજ્જા, અરઞ્ઞે અવરુદ્ધકો.

૨૩૧૨.

‘‘ઇમં ભોન્તો નિસામેથ, યાવન્તેત્થ સમાગતા;

કથં વેસ્સન્તરો રાજા, પુત્તેદાસિ વને વસં.

૨૩૧૩.

‘‘દાસિં દાસઞ્ચ સો દજ્જા, અસ્સં ચસ્સતરીરથં;

હત્થિઞ્ચ કુઞ્જરં દજ્જા, કથં સો દજ્જ દારકે’’તિ.

તત્થ **સદ્ધેના**તિ સદ્ધાય સમ્પન્નેનપિ સતા ઘરં આવસન્તેન રઞ્ઞા ઇદં દુક્કટં વત, અયુત્તં વત કતં. **અવરુદ્ધકો**તિ રટ્ઠા પબ્બાજિતો અરઞ્ઞે વસન્તો. **ઇમં ભોન્તો**તિ ભોન્તો નગરવાસિનો યાવન્તો એત્થ સમાગતા, સબ્બે ઇમં નિસામેથ ઉપધારેથ, કથં નામેસો પુત્તકે દાસે કત્વા અદાસિ, કેન નામ એવરૂપં કતપુબ્બન્તિ અધિપ્પાયેનેવમાહંસુ. **દજ્જા**તિ દાસાદીસુ યં કિઞ્ચિ ધનં દેતુ. **કથં સો દજ્જ દારકે**તિ ઇમે પન દારકે કેન કારણેન અદાસીતિ.

તં સુત્વા કુમારો પિતુ ગરહં અસહન્તો વાતાભિહતસ્સ સિનેરુનો બાહં ઓડ્ડેન્તો વિય ઇમં ગાથમાહ –

૨૩૧૪.

‘‘યસ્સ નસ્સ ઘરે દાસો, અસ્સો ચસ્સતરીરથો;

હત્થી ચ કુઞ્જરો નાગો, કિં સો દજ્જા પિતામહા’’તિ.

રાજા આહ –

૨૩૧૫.

‘‘દાનમસ્સ પસંસામ, ન ચ નિન્દામ પુત્તકા;

કથં નુ હદયં આસિ, તુમ્હે દત્વા વનિબ્બકે’’તિ.

તત્થ **દાનમસ્સ પસંસામા**તિ પુત્તકા મયં તવ પિતુ દાનં પસંસામ ન નિન્દામ.

તં સુત્વા કુમારો આહ –

૨૩૧૬દુક્ખસ્સ હદયં આસિ, અથો ઉણ્હમ્પિ પસ્સસિ;
રોહિનીહેવ તમ્બક્ખી, પિતા અસ્સૂનિ વત્તયી''તિ.

તત્થ **દુક્ખસ્સ હદયં આસી**તિ પિતામહ કણ્હાજિનાય વુત્તં એતં વચનં સુત્વા તસ્સ હદયં દુક્ખં આસિ. **રોહિનીહેવ તમ્બક્ખી**તિ તમ્બવણ્ણેહિ વિય રત્તઅક્ખીહિ મમ પિતા તસ્મિં ખણે અસ્સૂનિ પવત્તયિ.

ઇદાનિસ્સા તં વચનં દસ્સેન્તો આહ –

૨૩૧૭યં તં કણ્હાજિનાવોચ, અયં મં તાત બ્રાહ્મણો;
લદ્ધિયા પટિકોટેતિ, ઘરે જાતંવ દાસિયં.

૨૩૧૮ન ચાયં બ્રાહ્મણો તાત, ધમ્મિકા હોન્તિ બ્રાહ્મણા;
યક્ખો બ્રાહ્મણવણ્ણેન, ખાદિતું તાત નેતિ નો;
નીયમાને પિસાચેન, કિં નુ તાત ઉદિક્ખસી''તિ.

અથ ને કુમારે બ્રાહ્મણં અમુઞ્ચન્તે દિસ્વા રાજા ગાથમાહ –

૨૩૧૯રાજપુત્તી ચ વો માતા, રાજપુત્તો ચ વો પિતા;
પુબ્બે મે અઙ્કમારુય્હ, કિં નુ તિટ્ઠથ આરકા''તિ.

તત્થ **પુબ્બે મે**તિ તુમ્હે ઇતો પુબ્બે મં દિસ્વા વેગેનાગન્ત્વા મમ અઙ્કમારુય્હ, ઇદાનિ કિં નુ આરકા તિટ્ઠથાતિ?

કુમારો આહ –

૨૩૨૦રાજપુત્તી ચ નો માતા, રાજપુત્તો ચ નો પિતા;
દાસા મયં બ્રાહ્મણસ્સ, તસ્મા તિટ્ઠામ આરકા''તિ.

તત્થ **દાસા મય**ન્તિ ઇદાનિ પન મયં બ્રાહ્મણસ્સ દાસા ભવામ.

રાજા આહ –

૨૩૨૧મા સમ્મેવં અવચુત્થ, ડય્હતે હદયં મમ;
ચિતકાયંવ મે કાયો, આસને ન સુખં લભે.

૨૩૨૨મા સમ્મેવં અવચુત્થ, ભિય્યો સોકં જનેથ મં;
નિક્કિણિસ્સામિ દબ્બેન, ન વો દાસા ભવિસ્સથ.

૨૩૨૩કિમગ્ઘિયઞ્હિ વો તાત, બ્રાહ્મણસ્સ પિતા અદા;
યથાભૂતં મે અક્ખાથ, પટિપાદેન્તુ બ્રાહ્મણ''ન્તિ.

તત્થ **સમ્મા**તિ પિયવચનં. **ચિતકાયંવ મે કાયો**તિ ઇદાનિ મમ કાયો અઙ્ગારચિતકાયં આરોપિતો વિય જાતો. **જનેથ મ**ન્તિ જનેથ મે, અયમેવ વા પાઠો. **નિક્કિણિસ્સામિ દબ્બેના**તિ ધનં દત્વા મોચેસ્સામિ. **કિમગ્ઘિય**ન્તિ કિં અગ્ઘં કત્વા. **પટિપાદેન્તૂ**તિ ધનં પટિચ્છાપેન્તુ.

કુમારો આહ –

૨૩૨૪સહસ્સગ્ઘઞ્હિ મં તાત, બ્રાહ્મણસ્સ પિતા અદા;
અથ કણ્હાજિનં કઞ્ઞં, હત્થિના ચ સતેન ચા''તિ.

તત્થ **સહસ્સગ્ઘં હી**તિ દેવ, મં પિતા તદા નિક્ખસહસ્સં અગ્ઘાપેત્વા અદાસિ. **અથ કણ્હાજિન**ન્તિ કનિટ્ઠં પન મે કણ્હાજિનં. **હત્થિના ચ સતેન ચા**તિ હત્થીનઞ્ચ અસ્સાનઞ્ચ ઉસભાનઞ્ચ નિક્ખાનઞ્ચાતિ સબ્બેસં એતેસં સતેન અન્તમસો મઞ્ચપીઠપાદુકે ઉપાદાય સબ્બસતેન અગ્ઘાપેસીતિ.

રાજા કુમારાનં નિક્કયં દાપેન્તો આહ –

૨૩૨૫ઉટ્ઠેહિ કત્તે તરમાનો, બ્રાહ્મણસ્સ અવાકર;
દાસિસતં દાસસતં, ગવં હત્થુસભં સતં;
જાતરૂપસહસ્સઞ્ચ, પુત્તાનં દેહિ નિક્કય''ન્તિ.

તત્થ **અવાકરા**તિ દેહિ.

૨૩૨૬તતો કત્તા તરમાનો, બ્રાહ્મણસ્સ અવાકરિ;
દાસિસતં દાસસતં, ગવં હત્થુસભં સતં;
જાતરૂપસહસ્સઞ્ચ, પુત્તાનંદાસિ નિક્કય''ન્તિ.

તત્થ **અવાકરી**તિ અદાસિ. **નિક્કય**ન્તિ અગ્ઘસ્સ મૂલં.

એવં બ્રાહ્મણસ્સ સબ્બસતઞ્ચ નિક્ખસહસ્સઞ્ચ કુમારાનં નિક્કયં અદાસિ, સત્તભૂમિકઞ્ચ પાસાદં, બ્રાહ્મણસ્સ પરિવારો મહા અહોસિ. સો ધનં પટિસામેત્વા પાસાદં અભિરુય્હ સાદુરસભોજનં ભુઞ્જિત્વા મહાસયને નિપજ્જિ. કુમારે સીસં નહાપેત્વા ભોજેત્વા અલઙ્કરિત્વા એકં અય્યકો, એકં અય્યિકાતિ દ્વેપિ ઉચ્છઙ્ગે ઉપવેસેસું. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૩૨૭નિક્કિણિત્વા નહાપેત્વા, ભોજયિત્વાન દારકે;
સમલઙ્કરિત્વા ભણ્ડેન, ઉચ્છઙ્ગે ઉપવેસયું.

૨૩૨૮સીસં ન્હાતે સુચિવત્થે, સબ્બાભરણભૂસિતે;
રાજા અઙ્કે કરિત્વાન, અય્યકો પરિપુચ્છથ.

૨૩૨૯કુણ્ડલે ઘુસિતે માલે, સબ્બાભરણભૂસિતે;
રાજા અઙ્કે કરિત્વાન, ઇદં વચનમબ્રવિ.

૨૩૩૦કચ્ચિ ઉભો અરોગા તે, જાલિ માતાપિતા તવ;
કચ્ચિ ઉઞ્છેન યાપેન્તિ, કચ્ચિ મૂલફલા બહૂ.

૨૩૩૧કચ્ચિ ડંસા મકસા ચ, અપ્પમેવ સરીસપા;
વને વાળમિગાકિણ્ણે, કચ્ચિ હિંસા ન વિજ્જતી''તિ.

તત્થ **કુણ્ડલે**તિ કુણ્ડલાનિ પિલન્ધાપેત્વા. **ઘુસિતે**તિ ઉગ્ઘોસિતે મનોરમં રવં રવન્તે. **માલે**તિ પુપ્ફાનિ પિલન્ધાપેત્વા. **અઙ્કે કરિત્વાના**તિ જાલિકુમારં અઙ્કે નિસીદાપેત્વા.

કુમારો આહ –

૨૩૩૨અથો ઉભો અરોગા મે, દેવ માતાપિતા મમ;
અથો ઉઞ્છેન યાપેન્તિ, અથો મૂલફલા બહૂ.

૨૩૩૩અથો ડંસા મકસા ચ, અપ્પમેવ સરીસપા;
વને વાળમિગાકિણ્ણે, હિંસા નેસં ન વિજ્જતિ.

૨૩૩૪ખણન્તાલુકલમ્બાનિ, બિલાનિ તક્કલાનિ ચ;
કોલં ભલ્લાતકં બેલ્લં, સા નો આહત્વ પોસતિ.

૨૩૩૫યઞ્ચેવ સા આહરતિ, વનમૂલફલહારિયા;
તં નો સબ્બે સમાગન્ત્વા, રત્તિં ભુઞ્જામ નો દિવા.

૨૩૩૬અમ્માવ નો કિસા પણ્ડુ, આહરન્તી દુમપ્ફલં;
વાતાતપેન સુખુમાલી, પદુમં હત્થગતામિવ.

૨૩૩૭અમ્માય પતનૂ કેસા, વિચરન્ત્યા બ્રહાવને;
વને વાળમિગાકિણ્ણે, ખગ્ગદીપિનિસેવિતે.

૨૩૩૮કેસેસુ જટં બન્ધિત્વા, કચ્છે જલ્લમધારયિ;
ચમ્મવાસી છમા સેતિ, જાતવેદં નમસ્સતી''તિ.

તત્થ **ખણન્તાલુકલમ્બાની**તિ ખણન્તી આલૂનિ ચ કલમ્બાનિ ચ. ઇમિના માતાપિતૂનં કિચ્છજીવિકં વણ્ણેતિ. **તં નો**તિ એત્થ **નો**તિ નિપાતમત્તં. **પદુમં હત્થગતામિવા**તિ હત્થેન પરિમદ્દિતં પદુમં વિય જાતા. **પતનૂ કેસા**તિ દેવ, અમ્માય મે મહાવને વિચરન્તિયા તે ભમરપત્તવણ્ણા કાળકેસા રુક્ખસાખાદીહિ વિલુત્તા પતનૂ જાતા. **જલ્લમધારયી**તિ ઉભોહિ કચ્છેહિ જલ્લં ધારેતિ, કિલિટ્ઠવેસેન વિચરતીતિ.

સો એવં માતુ દુક્ખિતભાવં કથેત્વા અય્યકં ચોદેન્તો ઇમં ગાથમાહ –

૨૩૩૯પુત્તા પિયા મનુસ્સાનં, લોકસ્મિં ઉદપજ્જિસું;

न हि नूनम्हाकं अय्यस्स, पुत्ते स्नेहो अजायथा''ति.

तत्थ **उदपज्जिसुन्ति** उप्पज्जिंसु.

ततो राजा अत्तनो दोसं आविकरोन्तो आह –

२३४०दुक्कटञ्च हि नो पुत्त, भूनहच्चं कतं मया;
यो हं सिवीनं वचना, पब्बाजेसिमदूसकं.

२३४१यं मे किञ्चि इध अत्थि, धनं धञ्ञञ्च विज्जति;
एतु वेस्सन्तरो राजा, सिविरट्ठे पसासतू''ति.

तत्थ **पुत्ता**ति पुत्त जालि एतं अम्हाकं दुक्कटं. **भूनहच्चन्ति** वुड्ढिघातकम्मं. **यं मे किञ्ची**ति तात, यं मे किञ्चि इध अत्थि, सब्बं ते पितु देमि. **सिविरट्ठे पसासतू**ति इमस्मिं नगरे सो राजा हुत्वा पसासतूति.

कुमारो आह –

२३४२न देव मय्हं वचना, एहिति सिविसुत्तमो;
सयमेव देवो गन्त्वा, सिञ्च भोगेहि अत्रज''न्ति.

तत्थ **सिविसुत्तमो**ति सिविसेट्ठो वेस्सन्तरो. **सिञ्चा**ति महामेघो विय वुट्ठिया भोगेहि अभिसिञ्च.

२३४३ततो सेनापतिं राजा, सञ्जयो अज्झभासथ;
हत्थी अस्सा रथा पत्ती, सेना सन्नाहयन्तु नं;
नेगमा च मं अन्वेन्तु, ब्राह्मणा च पुरोहिता.

२३४४ततो सट्ठिसहस्सानि, योधिनो चारुदस्सना;
खिप्पमायन्तु सन्नद्धा, नानावण्णेहिलङ्कता.

२३४५नीलवत्थधरा नेके, पीतानेके निवासिता;
अञ्ञे लोहितउण्हीसा, सुद्धानेके निवासिता;
खिप्पमायन्तु सन्नद्धा, नानावण्णेहिलङ्कता.

२३४६हिमवा यथा गन्धधरो, पब्बतो गन्धमादनो;
नानारुक्खेहि सञ्छन्नो, महाभूतगणालयो.

२३४७ओसधेहि च दिब्बेहि, दिसा भाति पवाति च;
खिप्पमायन्तु सन्नद्धा, दिसा भन्तु पवन्तु च.

२३४८ततो नागसहस्सानि, योजयन्तु चतुद्दस;

સુવણ્ણકચ્છા માતઙ્ગા, હેમકપ્પનવાસસા.

૨૩૪૯આરૂળ્હા ગામણીયેહિ, તોમરઙ્કુસપાણિભિ;
ખિપ્પમાયન્તુ સન્નદ્ધા, હત્થિક્ખન્ધેહિ દસ્સિતા.

૨૩૫૦તતો અસ્સસહસ્સાનિ, યોજયન્તુ ચતુદ્દસ;
આજાનીયાવ જાતિયા, સિન્ધવા સીઘવાહના.

૨૩૫૧આરૂળ્હા ગામણીયેહિ, ઇલ્લિયાચાપધારિભિ;
ખિપ્પમાયન્તુ સન્નદ્ધા, અસ્સપિટ્ઠેહીલઙ્કતા.

૨૩૫૨તતો રથસહસ્સાનિ, યોજયન્તુ ચતુદ્દસ;
અયોસુકતનેમિયો, સુવણ્ણચિતપક્ખરે.

૨૩૫૩આરોપેન્તુ ધજે તત્થ, ચમ્માનિ કવચાનિ ચ;
વિપ્પાલેન્તુ ચ ચાપાનિ, દળ્હધમ્મા પહારિનો;
ખિપ્પમાયન્તુ સન્નદ્ધા, રથેસુ રથજીવિનો''તિ.

તત્થ **સન્નાહયન્તુનન્તિ** સન્નય્હન્તુ. **સટ્ઠિસહસ્સાનીતિ** મમ પુત્તેન સહજાતા સટ્ઠિસહસ્સા અમચ્ચા. **નીલવત્થધરા નેકેતિ** એકે નીલવત્થનિવાસિતા હુત્વા આયન્તુ. **મહાભૂતગણાલયોતિ** બહુયક્ખગણાનં આલયો. **દિસા ભન્તુ પવન્તુ ચાતિ** વુત્તપ્પકારો હિમવા વિય આભરણવિલેપનાદીહિ ઓભાસેન્તુ ચેવ પવાયન્તુ ચ. **હત્થિક્ખન્ધેહીતિ** તે હત્થિગામણિનો હત્થિક્ખન્ધેહિ ખિપ્પમાયન્તુ. **દસ્સિતાતિ** દસ્સિતવિભૂસના. **અયોસુકતનેમિયોતિ** અયેન સુટ્ઠુ પરિક્ખિત્તનેમિયો. **સુવણ્ણચિતપક્ખરેતિ** સુવણ્ણેન ખચિતપક્ખરે. એવરૂપે ચુદ્દસ સહસ્સે રથે યોજયન્તૂતિ વદતિ. **વિપ્પાલેન્તૂતિ** આરોપેન્તુ.

એવં રાજા સેનઙ્ગં વિચારેત્વા ''પુત્તસ્સ મે જેતુત્તરનગરતો યાવ વઙ્કપબ્બતા અટ્ઠુસભવિત્થારં આગમનમગ્ગં સમતલં કત્વા મગ્ગાલઙ્કારત્થાય ઇદઞ્ચિદઞ્ચ કરોથા''તિ આણાપેન્તો આહ –

૨૩૫૪લાજા ઓલોપિયા પુપ્ફા, માલાગન્ધવિલેપના;
અગ્ઘિયાનિ ચ તિટ્ઠન્તુ, યેન મગ્ગેન એહિતિ.

૨૩૫૫ગામે ગામે સતં કુમ્ભા, મેરયસ્સ સુરાય ચ;
મગ્ગમ્હિ પતિતિટ્ઠન્તુ, યેન મગ્ગેન એહિતિ.

૨૩૫૬મંસા પૂવા સઙ્કુલિયો, કુમ્માસા મચ્છસંયુતા;
મગ્ગમ્હિ પતિતિટ્ઠન્તુ, યેન મગ્ગેન એહિતિ.

૨૩૫૭સપ્પિ તેલં દધિ ખીરં, કઙ્ગુબીજા બહૂ સુરા;
મગ્ગમ્હિ પતિતિટ્ઠન્તુ, યેન મગ્ગેન એહિતિ.

૨૩૫૮.આળારિકા ચ સૂદા ચ, નટનટ્ટકગાયિનો;
પાણિસ્સરા કુમ્ભથૂણિયો, મન્દકા સોકજ્ઝાયિકા.

૨૩૫૯.આહઞ્ઞન્તુ સબ્બવીણા, ભેરિયો દિન્દિમાનિ ચ;
ખરમુખાનિ ધમેન્તુ, નદન્તુ એકપોક્ખરા.

૨૩૬૦.મુદિઙ્ગા પણવા સઙ્ખા, ગોધા પરિવદેન્તિકા;
દિન્દિમાનિ ચ હઞ્ઞન્તુ, કુતુમ્પદિન્દિમાનિ ચા''તિ.

તત્થ **લાજા ઓલોપિયા પુપ્ફા**તિ લાજેહિ સદ્ધિં લાજપઞ્ચમકાનિ પુપ્ફાનિ ઓકિરન્તાનં ઓકિરણપુપ્ફાનિ પટિયાદેથાતિ આણાપેતિ. **માલાગન્ધવિલેપના**તિ મગ્ગવિતાને ઓલમ્બકમાલા ચેવ ગન્ધવિલેપનાનિ ચ. **અગ્ઘિયાનિ ચા**તિ પુપ્ફઅગ્ઘિયાનિ ચેવ રતનઅગ્ઘિયાનિ ચ યેન મગ્ગેન મમ પુત્તો એહિતિ, તત્થ તિટ્ઠન્તુ. **ગામે ગામે**તિ ગામદ્વારે ગામદ્વારે. **પતિતિટ્ઠન્તૂ**તિ પિપાસિતાનં પિવનત્થાય પટિયાદિતા હુત્વા સુરામેરયમજ્જકુમ્ભા તિટ્ઠન્તુ. **મચ્છસંયુતા**તિ મચ્છેહિ સંયુત્તા. **કઙ્ગુબીજા**તિ કઙ્ગુપિટ્ઠમયા. **મન્દકા**તિ મન્દકગાયિનો. **સોકજ્ઝાયિકા**તિ માયાકારા, અઞ્ઞેપિ વા યે કેચિ ઉપ્પન્નસોકહરણસમત્થા સોકજ્ઝાયિકાતિ વુચ્ચન્તિ, સોચન્તે જને અત્તનો વંસધોસપરમ્પરાનં નચ્ચે કતે નિસ્સોકે કત્વા સયાપકાતિ અત્થો. **ખરમુખાની**તિ સામુદ્દિકમહામુખસઙ્ખા. **સઙ્ખા**તિ દક્ખિણાવટ્ટા મુટ્ઠિસઙ્ખા , નાળિસઙ્ખાતિ દ્વે સઙ્ખા. ગોધા પરિવદેન્તિકા દિન્દિમાનિ કુતુમ્પદિન્દિમાનીતિ ઇમાનિપિ ચત્તારિ તૂરિયાનેવ.

એવં રાજા મગ્ગાલઙ્કારાનિ વિચારેસિ. જૂજકોપિ પમાણાતિક્કન્તં ભુઞ્જિત્વા જીરાપેતું અસક્કોન્તો તત્થેવ કાલમકાસિ. રાજા તસ્સ સરીરકિચ્ચં કારાપેત્વા ''નગરે કોચિ બ્રાહ્મણસ્સ ઞાતકો અત્થિ, ઇદં ગણ્હાતૂ''તિ ભેરિં ચરાપેસિ. ન કઞ્ચિસ્સ ઞાતકં પસ્સિ, ધનં પુન રઞ્ઞોયેવ અહોસિ. અથ સત્તમે દિવસે સબ્બા સેના સન્નિપતિ. અથ રાજા મહન્તેન પરિવારેન જાલિં મગ્ગનાયકં કત્વા નિક્ખમિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૩૬૧.સા સેના મહતી આસિ, ઉય્યુત્તા સિવિવાહિની;
જાલિના મગ્ગનાયેન, વઙ્કં પાયાસિ પબ્બતં.

૨૩૬૨.કોઞ્ચં નદતિ માતઙ્ગો, કુઞ્જરો સટ્ઠિહાયનો;
કચ્છાય બદ્ધમાનાય, કોઞ્ચં નદતિ વારણો.

૨૩૬૩.આજાનીયા હસિયન્તિ, નેમિઘોસો અજાયથ;
અબ્ભં રજો અચ્છાદેસિ, ઉય્યુત્તા સિવિવાહિની.

૨૩૬૪.સા સેના મહતી આસિ, ઉય્યુત્તા હારહારિની;
જાલિના મગ્ગનાયેન, વઙ્કં પાયાસિ પબ્બતં.

૨૩૬૫.તે પાવિંસુ બ્રહારઞ્ઞં, બહુસાખં મહોદકં;
પુપ્ફરુક્ખેહિ સઞ્છન્નં, ફલરુક્ખેહિ ચૂભયં.

૨૩૬૬તત્થ બિન્દુસ્સરા વગ્ગૂ, નાનાવણ્ણા બહૂ દિજા;
કૂજન્તમુપકૂજન્તિ, ઉતુસમ્પુપ્ફિતે દુમે.

૨૩૬૭તે ગન્ત્વા દીઘમદ્ધાનં, અહોરત્તાનમચ્ચયે;
પદેસં તં ઉપાગચ્છું, યત્થ વેસ્સન્તરો અહૂ''તિ.

તત્થ **મહતી**તિ દ્વાદસઅક્ખોભણિસઙ્ખાતા સેના. **ઉય્યુત્તા**તિ પયાતા. **કોઞ્ચં નદતી**તિ તદા કાલિઙ્ગરટ્ઠવાસિનો બ્રાહ્મણા અત્તનો રટ્ઠે દેવે વુટ્ઠે તં નાગં આહરિત્વા સઞ્જયસ્સ અદંસુ. સો હત્થી ''સામિકં વત પસ્સિતું લભિસ્સામી''તિ તુટ્ઠો કોઞ્ચનાદમકાસિ. તં સન્ધાયેતં વુત્તં. **કચ્છાયા**તિ સુવણ્ણકચ્છાય બદ્ધમાનાયપિ તુસ્સિત્વા કોઞ્ચં નદતિ. **હસિયન્તી**તિ હસસદ્દમકંસુ . **હારહારિની**તિ હરિતબ્બહરણસમત્થા. **પાવિંસૂ**તિ પવિસિંસુ. **બહુસાખ**ન્તિ બહુરુક્ખસાખં. **દીઘમદ્ધાન**ન્તિ સટ્ઠિયોજનમગ્ગં. **ઉપાગચ્છુ**ન્તિ યત્થ વેસ્સન્તરો અહોસિ, તં પદેસં ઉપગતાતિ.

મહારાજપબ્બવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

છખત્તિયકમ્મવણ્ણના

જાલિકુમારો મુચલિન્દસરતીરે ખન્ધાવારં નિવાસાપેત્વા ચુદ્દસ રથસહસ્સાનિ આગતમગ્ગાભિમુખાનેવ ઠપાપેત્વા તસ્મિં તસ્મિં પદેસે સીહબ્યગ્ઘદીપિઆદીસુ આરક્ખં સંવિદહિ. હત્થિઆદીનં સદ્દો મહા અહોસિ. અથ મહાસત્તો તં સદ્દં સુત્વા ''કિં નુ ખો મે પચ્ચામિત્તા મમ પિતરં ઘાતેત્વા મમત્થાય આગતા''તિ મરણભયભીતો મદ્દિં આદાય પબ્બતં આરુય્હ સેનં ઓલોકેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૩૬૮તેસં સુત્વાન નિગ્ઘોસં, ભીતો વેસ્સન્તરો અહુ;
પબ્બતં અભિરુહિત્વા, ભીતો સેનં ઉદિક્ખતિ.

૨૩૬૯ઇઙ્ઘ મદ્દિ નિસામેહિ, નિગ્ઘોસો યાદિસો વને;
આજાનીયા હસિયન્તિ, ધજગ્ગાનિ ચ દિસ્સરે.

૨૩૭૦ઇમે નૂન અરઞ્ઞસ્મિં, મિગસઙ્ઘાનિ લુદ્દકા;
વાગુરાહિ પરિક્ખિપ્પ, સોબ્ભં પાતેત્વા તાવદે;
વિક્કોસમાના તિબ્બાહિ, હન્તિ નેસં વરં વરં.

૨૩૭૧યથા મયં અદૂસકા, અરઞ્ઞે અવરુદ્ધકા;
અમિત્તહત્થત્તં ગતા, પસ્સ દુબ્બલઘાતક''ન્તિ.

તત્થ **ઇઙ્ઘા**તિ ચોદનત્થે નિપાતો. **નિસામેહી**તિ સકસેના વા પરસેના વાતિ ઓલોકેહિ ઉપધારેહિ. ''ઇમે નૂન અરઞ્ઞસ્મિ''ન્તિઆદીનં અડ્ઢતેય્યગાથાનં એવમત્થસમ્બન્ધો વેદિતબ્બો ''મદ્દિ યથા અરઞ્ઞમ્હિ મિગસઙ્ઘાનિ લુદ્દકા વાગુરાહિ પરિક્ખિપ્પ અથ વા પન સોબ્ભં પાતેત્વા તાવદેવ 'હનથ, અરે, દુટ્ઠમિગે'તિ વિક્કોસમાના તિબ્બાહિ મિગમારણસત્તીહિ નેસં મિગાનં વરં વરં થૂલં થૂલં હનન્તિ, ઇમે ચ નૂન તથેવ અમ્હે અસબ્ભાહિ વાચાહિ

વિક્કોસમાના તિબ્બાતિ સત્તીહિ હનિસ્સન્તિ, મયઞ્ચ અદૂસકા અરઞ્ઞે અવરુદ્ધકા રટ્ઠા પબ્બાજિતા વને વસામ, એવં સન્તેપિ અમિત્તાનં હત્થત્તં ગતા, પસ્સ દુબ્બલઘાતક''ન્તિ. એવં સો મરણભયેન પરિદેવિ.

સા તસ્સ વચનં સુત્વા સેનં ઓલોકેત્વા ''સકસેનાય ભવિતબ્બ''ન્તિ મહાસત્તં અસ્સાસેન્તી ઇમં ગાથમાહ –

૨૩૭૨અમિત્તા નપ્પસાહેય્યું, અગ્ગીવ ઉદકણ્ણવે;
તદેવ ત્વં વિચિન્તેહિ, અપિ સોત્થિ ઇતો સિયા''તિ.

તત્થ **અગ્ગીવ ઉદકણ્ણવે**તિ યથા તિણુક્કાદીનં વસેન ઉપનીતો અગ્ગિ અણ્ણવસઙ્ખાતાનિ પુથુલગમ્ભીરાનિ ઉદકાનિ નપ્પસહતિ, તાપેતું ન સક્કોતિ , તથા તં અમિત્તા નપ્પસહેય્યું નાભિભવિસ્સન્તિ. **તદેવા**તિ યં સક્કેન તુય્હં વરં દત્વા ''મહારાજ, ન ચિરસ્સેવ તે પિતા એહિતી''તિ વુત્તં, તદેવ ત્વં વિચિન્તેહિ, અપિ નામ ઇતો બલકાયતો અમ્હાકં સોત્થિ સિયાતિ મહાસત્તં અસ્સાસેસિ.

અથ મહાસત્તો સોકં તનુકં કત્વા તાય સદ્ધિં પબ્બતા ઓરુય્હ પણ્ણસાલાદ્વારે નિસીદિ, ઇતરાપિ અત્તનો પણ્ણસાલાદ્વારે નિસીદિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૩૭૩તતો વેસ્સન્તરો રાજા, ઓરોહિત્વાન પબ્બતા;
નિસીદિ પણ્ણસાલાયં, દળ્હં કત્વાન માનસ''ન્તિ.

તત્થ **દળ્હં કત્વાન માનસ**ન્તિ મયં પબ્બજિતા નામ, અમ્હાકં કો કિં કરિસ્સતીતિ થિરં હદયં કત્વા નિસીદિ.

તસ્મિં ખણે સઞ્ચયો રાજા દેવિં આમન્તેત્વા – ''ભદ્દે, કુસ્સતિ અમ્હેસુ સબ્બેસુ એકતો ગતેસુ સોકો મહા ભવિસ્સતિ, પઠમં તાવ અહં ગચ્છામિ, તતો 'ઇદાનિ સોકં વિનોદેત્વા નિસિન્ના ભવિસ્સન્તી'તિ સલ્લક્ખેત્વા ત્વં મહન્તેન પરિવારેન આગચ્છેય્યાસિ. અથ થોકં કાલં વીતિનામેત્વા જાલિકણ્હાજિના પચ્છતો આગચ્છન્તૂ''તિ વત્વા રથં નિવત્તાપેત્વા આગતમગ્ગાભિમુખં કત્વા તત્થ તત્થ આરક્ખં સંવિદહિત્વા અલઙ્કતહત્થિક્ખન્ધતો ઓરુય્હ પુત્તસ્સ સન્તિકં અગમાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૩૭૪નિવત્તયિત્વાન રથં, વુટ્ઠપેત્વાન સેનિયો;
એકં અરઞ્ઞે વિહરન્તં, પિતા પુત્તં ઉપાગમિ.

૨૩૭૫હત્થિક્ખન્ધતો ઓરુય્હ, એકંસો પઞ્જલીકતો;
પરિકિણ્ણો અમચ્ચેહિ, પુત્તં સિઞ્ચિતુમાગમિ.

૨૩૭૬તત્થદ્દસ કુમારં સો, રમ્મરૂપં સમાહિતં;
નિસિન્નં પણ્ણસાલાયં, ઝાયન્તં અકુતોભય''ન્તિ.

તત્થ **વુટ્ઠપેત્વાન સેનિયો**તિ આરક્ખત્થાય બલકાયે ઠપેત્વા. **એકંસો**તિ એકંસકતઉત્તરાસઙ્ગો. **સિઞ્ચિતુમાગમી**તિ રજ્જે અભિસિઞ્ચિતું ઉપાગમિ. **રમ્મરૂપ**ન્તિ અનઞ્જિતં અમણ્ડિતં.

૨૩૭૭તઞ્ચ દિસ્વાન આયન્તં, પિતરં પુત્તગિદ્ધિનં;

વેસ્સન્તરો ચ મદ્દી ચ, પચ્ચુગ્ગન્ત્વા અવન્દિસું.

૨૩૭૮મદ્દી ચ સિરસા પાદે, સસુરસ્સાભિવાદયિ;
મદ્દી અહઞ્હિ તે દેવ, પાદે વન્દામિ તે સુણ્હા;
તે સુ તત્થ પલિસ્સજ્જ, પાણિના પરિમજ્જથા''તિ.

તત્થ **પાદે વન્દામિ તે સુણ્હા**તિ અહં, દેવ, તવ સુણ્હા પાદે વન્દામીતિ એવં વત્વા વન્દિ. **તે સુ તત્થા**તિ તે ઉભોપિ જને તસ્મિં સક્કદત્તિયે અસ્સમે પલિસ્સજિત્વા હદયે નિપજ્જાપેત્વા સીસે પરિચુમ્બિત્વા મુદુકેન પાણિના પરિમજ્જથ, પિટ્ઠિયો નેસં પરિમજ્જિ.

તતો રોદિત્વા પરિદેવિત્વા રાજા સોકે પરિનિબ્બુતે તેહિ સદ્ધિં પટિસન્થારં કરોન્તો આહ –

૨૩૭૯કચ્ચિ વો કુસલં પુત્ત, કચ્ચિ પુત્ત અનામયં;
કચ્ચિ ઉઞ્છેન યાપેથ, કચ્ચિ મૂલફલા બહૂ.

૨૩૮૦કચ્ચિ ડંસા મકસા ચ, અપ્પમેવ સરીસપા;
વને વાળમિગાકિણ્ણે, કચ્ચિ હિંસા ન વિજ્જતી''તિ.

પિતુ વચનં સુત્વા મહાસત્તો આહ –

૨૩૮૧અત્થિ નો જીવિકા દેવ, સા ચ યાદિસકીદિસા;
કસિરા જીવિકા હોમ, ઉઞ્છાચરિયાય જીવિતં.

૨૩૮૨અનિદ્ધિનં મહારાજ, દમેતસ્સંવ સારથિ;
ત્યમ્હા અનિદ્ધિકા દન્તા, અસમિદ્ધિ દમેતિ નો.

૨૩૮૩અપિ નો કિસાનિ મંસાનિ, પિતુ માતુ અદસ્સના;
અવરુદ્ધાનં મહારાજ, અરઞ્ઞે જીવસોકિન''ન્તિ.

તત્થ **યાદિસકીદિસા**તિ યા વા સા વા, લામકાતિ અત્થો. **કસિરા જીવિકા હોમા**તિ તાત, અમ્હાકં ઉઞ્છાચરિયાય જીવિતં નામ કિચ્છં, દુક્ખા નો જીવિકા અહોસિ. **અનિદ્ધિન**ન્તિ મહારાજ, અનિદ્ધિં અસમિદ્ધિં દલિદ્દપુરિસં નામ સાવ અનિદ્ધિ છેકો સારથિ અસ્સં વિય દમેતિ, નિબ્બિસેવનં કરોતિ, તે મયં ઇધ વસન્તા અનિદ્ધિકા દન્તા નિબ્બિસેવના કતા, અસમિદ્ધિયેવ નો દમેતીતિ. ''દમેથ નો''તિપિ પાઠો, દમયિત્થ નોતિ અત્થો. **જીવસોકિન**ન્તિ અવિગતસોકાનં અરઞ્ઞે વસન્તાનં કિં નામ અમ્હાકં સુખન્તિ વદતિ.

એવઞ્ચ પન વત્વા પુન પુત્તાનં પવત્તિં પુચ્છન્તો આહ –

૨૩૮૪યેપિ તે સિવિસેટ્ઠસ્સ, દાયાદાપત્તમાનસા;
જાલી કણ્હાજિના ચુભો, બ્રાહ્મણસ્સ વસાનુગા;
અચ્ચાયિકસ્સ લુદ્દસ્સ, યો ને ગાવોવ સુમ્ભતિ.

૨૩૮૫તે રાજપુત્તિયા પુત્તે, યદિ જાનાથ સંસથ;
પરિયાપુણાથ નો ખિપ્પં, સપ્પદટ્ઠંવ માણવ''ન્તિ.

તત્થ **દાયાદાપત્તમાનસા**તિ મહારાજ, યેપિ તે તવ સિવિસેટ્ઠસ્સ દાયાદા અપત્તમાનસા અસમ્પુણ્ણમનોરથા હુત્વા બ્રાહ્મણસ્સ વસાનુગા જાતા, તે દ્વે કુમારે યો બ્રાહ્મણો ગાવોવ સુમ્ભતિ પહરતિ, તે રાજપુત્તિયા પુત્તે યદિ દિટ્ઠવસેન વા સુતવસેન વા જાનાથ સંસથ. **સપ્પદટ્ઠંવ માણવન્તિ** વિસનિમ્મદનત્થાય સપ્પદટ્ઠં માણવં તિકિચ્છન્તા વિય ખિપ્પં નો પરિયાપુણાથ કથેથાતિ વદતિ.

રાજા આહ –

૨૩૮૬ઉભો કુમારા નિક્કીતા, જાલી કણ્હાજિના ચુભો;
બ્રાહ્મણસ્સ ધનં દત્વા, પુત્ત મા ભાયિ અસ્સસા''તિ.

તત્થ **નિક્કીતા**તિ નિક્કયં દત્વા ગહિતા.

તં સુત્વા મહાસત્તો પટિલદ્ધસ્સાસો પિતરા સદ્ધિં પટિસન્થારમકાસિ –

૨૩૮૭કચ્ચિ નુ તાત કુસલં, કચ્ચિ તાત અનામયં;
કચ્ચિ નુ તાત મે માતુ, ચક્ખુ ન પરિહાયતી''તિ.

તત્થ **ચક્ખુ ન પરિહાયતી**તિ પુત્તસોકેન રોદન્તિયા ચક્ખુ ન પરિહાયતીતિ.

રાજા આહ –

૨૩૮૮કુસલઞ્ચેવ મે પુત્ત, અથો પુત્ત અનામયં;
અથો ચ પુત્ત તે માતુ, ચક્ખુ ન પરિહાયતી''તિ.

બોધિસત્તો આહ –

૨૩૮૯કચ્ચિ અરોગં યોગ્ગં તે, કચ્ચિ વહતિ વાહનં;
કચ્ચિ ફીતો જનપદો, કચ્ચિ વુટ્ઠિ ન છિજ્જતી''તિ.

તત્થ **વુટ્ઠી**તિ વુટ્ઠિધારા.

રાજા આહ –

૨૩૯૦અથો અરોગં યોગ્ગં મે, અથો વહતિ વાહનં;
અથો ફીતો જનપદો, અથો વુટ્ઠિ ન છિજ્જતી''તિ.

એવં તેસં સલ્લપન્તાનઞ્ઞેવ ફુસ્સતી દેવી ''ઇદાનિ સોકં તનુકં કત્વા નિસિન્ના ભવિસ્સન્તી''તિ સલ્લક્ખેત્વા મહાપરિવારેન સદ્ધિં પુત્તસ્સ સન્તિકં અગમાસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૩૯૧ઇચ્ચેવં મન્તયન્તાનં, માતા નેસં અદિસ્સથ;
રાજપુત્તી ગિરિદ્વારે, પત્તિકા અનુપાહના.

૨૩૯૨તઞ્ચ દિસ્વાન આયન્તિં, માતરં પુત્તગિદ્ધિનિં;
વેસ્સન્તરો ચ મદ્દી ચ, પચ્ચુગ્ગન્ત્વા અવન્દિસું.

૨૩૯૩મદ્દી ચ સિરસા પાદે, સસ્સુયા અભિવાદયિ;
મદ્દી અહઞ્હિ તે અય્યે, પાદે વન્દામિ તે સુણ્હા''તિ.

તેસં ફુસ્સતિદેવિં વન્દિત્વા ઠિતકાલે પુત્તકા કુમારકુમારિકાહિ પરિવુતા આગમિંસુ. મદ્દી ચ તેસં આગમનમગ્ગં ઓલોકેન્તીયેવ અટ્ઠાસિ. સા તે સોત્થિના આગચ્છન્તે દિસ્વા સકભાવેન સણ્ઠાતું અસક્કોન્તી તરુણવચ્છા વિય ગાવી પરિદેવમાના તતો પાયાસિ. તેપિ તં દિસ્વા પરિદેવન્તા માતરાભિમુખાવ પધાવિંસુ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૩૯૪મદ્દિઞ્ચ પુત્તકા દિસ્વા, દૂરતો સોત્થિમાગતા;
કન્દન્તા મભિધાવિંસુ, વચ્છબાલાવ માતરં.

૨૩૯૫મદ્દી ચ પુત્તકે દિસ્વા, દૂરતો સોત્થિમાગતે;
વારુણીવ પવેધેન્તી, થનધારાભિસિઞ્ચથા''તિ.

તત્થ **કન્દન્તા મભિધાવિંસૂ**તિ કન્દન્તા અભિધાવિંસુ. **વારુણીવા**તિ યક્ખાવિટ્ઠા ઇક્ખણિકા વિય પવેધમાના થનધારા અભિસિઞ્ચથાતિ.

સા કિર મહાસદ્દેન પરિદેવિત્વા કમ્પમાના વિસઞ્ઞી હુત્વા દીઘતો પથવિયં પતિ. કુમારાપિ વેગેનાગન્ત્વા વિસઞ્ઞિનો હુત્વા માતુ ઉપરિયેવ પતિંસુ. તસ્મિં ખણે તસ્સા દ્વીહિ થનેહિ દ્વે ખીરધારા નિક્ખમિત્વા તેસં મુખેયેવ પવિસિંસુ. સચે કિર એત્તકો અસ્સાસો નાભવિસ્સ, દ્વે કુમારા સુક્ખહદયા હુત્વા અદ્ધા નસ્સિસ્સન્તિ. વેસ્સન્તરોપિ પિયપુત્તે દિસ્વા સોકં સન્ધારેતું અસક્કોન્તો વિસઞ્ઞી હુત્વા તત્થેવ પતિ. માતાપિતરોપિસ્સ વિસઞ્ઞિનો હુત્વા તત્થેવ પતિંસુ, તથા સહજાતા સટ્ઠિસહસ્સા અમચ્ચા. તં કારુઞ્ઞં પસ્સન્તેસુ એકોપિ સકભાવેન સણ્ઠાતું નાસક્ખિ. સકલં અસ્સમપદં યુગન્તવાતેન પમદ્દિતં વિય સાલવનં અહોસિ. તસ્મિં ખણે પબ્બતા નદિંસુ, મહાપથવી કમ્પિ, મહાસમુદ્દો સઙ્ખુભિ, સિનેરુ ગિરિરાજા ઓનમિ. છ કામાવચરદેવલોકા એકકોલાહલા અહેસું.

સક્કો દેવરાજા ''છ ખત્તિયા સપરિસા વિસઞ્ઞિનો જાતા, તેસુ એકોપિ ઉટ્ઠાય કસ્સચિ સરીરે ઉદકં સિઞ્ચિતું સમત્થો નામ નત્થિ, અહં દાનિ ઇમેસં પોક્ખરવસ્સં વસ્સાપેસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા છખત્તિયસમાગમે પોક્ખરવસ્સં વસ્સાપેસિ. તત્થ યે તેમિતુકામા, તે તેમેન્તિ, અતેમિતુકામાનં ઉપરિ એકબિન્દુમત્તમ્પિ ન પતતિ, પદુમપત્તતો ઉદકં વિય નિવત્તિત્વા ગચ્છતિ. ઇતિ પોક્ખરવને પતિતં વસ્સં વિય તં વસ્સં અહોસિ. છ ખત્તિયા અસ્સાસં પટિલભિંસુ. મહાજનો તમ્પિ દિસ્વા ''અહો અચ્છરિયં, અહો અબ્ભુતં એવરૂપે ઞાતિસમાગમે પોક્ખરવસ્સં વસ્સિ, મહાપથવી કમ્પી''તિ અચ્છરિયં પવેદેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૩૯૬સમાગતાનં ઞાતીનં, મહાઘોસો અજાયથ;

પબ્બતા સમનાદિંસુ, મહી પકમ્પિતા અહુ.

૨૩૯૭વુટ્ઠિધારં પવત્તેન્તો, દેવો પાવસ્સિ તાવદે;
અથ વેસ્સન્તરો રાજા, ઞાતીહિ સમગચ્છથ.

૨૩૯૮નત્તારો સુણિસા પુત્તો, રાજા દેવી ચ એકતો;
યદા સમાગતા આસું, તદાસિ લોમહંસનં.

૨૩૯૯પઞ્જલિકા તસ્સ યાચન્તિ, રોદન્તા ભેરવે વને;
વેસ્સન્તરઞ્ચ મદ્દિઞ્ચ, સબ્બે રટ્ઠા સમાગતા;
ત્વં નોસિ ઇસ્સરો રાજા, રજ્જં કારેથ નો ઉભો''તિ.

તત્થ **ઘોસો**તિ કારુઞ્ઞઘોસો. **પઞ્જલિકા**તિ સબ્બે નાગરા ચેવ નેગમા ચ જાનપદા ચ પગ્ગહિતઞ્જલિકા હુત્વા. **તસ્સ યાચન્તી**તિ તસ્સ પાદેસુ પતિત્વા રોદિત્વા કન્દિત્વા ''દેવ, ત્વં નો સામિ ઇસ્સરો, પિતા તે ઇધેવ અભિસિઞ્ચિત્વા નગરં નેતુકામો, કુલસન્તકં સેતચ્છત્તં પટિચ્છથા''તિ યાચિંસુ.

છખત્તિયકમ્મવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

નગરકણ્ડવણ્ણના

તં સુત્વા મહાસત્તો પિતરા સદ્ધિં સલ્લપન્તો ઇમં ગાથમાહ –

૨૪૦૦ધમ્મેન રજ્જં કારેન્તં, રટ્ઠા પબ્બાજયિત્થ મં;
ત્વઞ્ચ જાનપદા ચેવ, નેગમા ચ સમાગતા''તિ.

તતો રાજા પુત્તં અત્તનો દોસં ખમાપેન્તો આહ –

૨૪૦૧દુક્કટઞ્ચ હિ નો પુત્ત, ભૂનહચ્ચં કતં મયા;
યોહં સિવીનં વચના, પબ્બાજેસિમદૂસક''ન્તિ.

ઇમં ગાથં વત્વા અત્તનો દુક્ખહરણત્થં પુત્તં યાચન્તો ઇતરં ગાથમાહ –

૨૪૦૨યેન કેનચિ વણ્ણેન, પિતુ દુક્ખં ઉદબ્બહે;
માતુ ભગિનિયા ચાપિ, અપિ પાણેહિ અત્તનો''તિ.

તત્થ **ઉદબ્બહે**તિ હરેય્ય. **અપિ પાણેહી**તિ તાત પુત્તેન નામ જીવિતં પરિચ્ચજિત્વાપિ માતાપિતૂનં સોકદુક્ખં હરિતબ્બં, તસ્મા મમ દોસં હદયે અકત્વા મમ વચનં કરોહિ, ઇમં ઇસિલિઙ્ગં હારેત્વા રાજવેસં ગણ્હ તાતાતિ ઇમિના કિર નં અધિપ્પાયેનેવમાહ.

બોધિસત્તો રજ્જં કારેતુકામોપિ ‘‘એત્તકે પન અકથિતે ગરુકં નામ ન હોતી’’તિ કથેસિ. મહાસત્તો ‘‘સાધૂ’’તિ સમ્પટિચ્છિ. અથસ્સ અધિવાસનં વિદિત્વા સહજાતા સટ્ઠિસહસ્સા અમચ્ચા ‘‘નહાનકાલો મહારાજ, રજોજલ્લં પવાહયા’’તિ વદિંસુ. અથ ને મહાસત્તો ‘‘થોકં અધિવાસેથા’’તિ વત્વા પણ્ણસાલં પવિસિત્વા ઇસિભણ્ડં ઓમુઞ્ચિત્વા પટિસામેત્વા સઙ્ખવણ્ણસાટકં નિવાસેત્વા પણ્ણસાલતો નિક્ખમિત્વા ‘‘ઇદં મયા નવ માસે અડ્ઢમાસઞ્ચ વસન્તેન સમણધમ્મસ્સ કતટ્ઠાનં, પારમીકૂટં ગણ્હન્તેન મયા દાનં દત્વા મહાપથવિયા કમ્પાપિતટ્ઠાન’’ન્તિ પણ્ણસાલં તિક્ખત્તું પદક્ખિણં કત્વા પઞ્ચપતિટ્ઠિતેન વન્દિત્વા અટ્ઠાસિ. અથસ્સ કપ્પકાદયો કેસમસ્સુકમ્માદીનિ કરિંસુ. તમેનં સબ્બાભરણભૂસિતં દેવરાજાનમિવ વિરોચમાનં રજ્જે અભિસિઞ્ચિંસુ. તેન વુત્તં –

૨૪૦૩તતો વેસ્સન્તરો રાજા, રજોજલ્લં પવાહયિ;
રજોજલ્લં પવાહેત્વા, સઙ્ખવણ્ણં અધારયી’’તિ.

તત્થ **પવાહયી**તિ હારેસિ, હારેત્વા ચ પન રાજવેસં ગણ્હીતિ અત્થો.

અથસ્સ યસો મહા અહોસિ. ઓલોકિતઓલોકિતટ્ઠાનં કમ્પતિ, મુખમઙ્ગલિકા મુખમઙ્ગલાનિ ઘોસયિંસુ, સબ્બતૂરિયાનિ પગ્ગણ્હિંસુ, મહાસમુદ્દકુચ્છિયં મેઘગજ્જિતઘોસો વિય તૂરિયઘોસો અહોસિ. હત્થિરતનં અલઙ્કરિત્વા ઉપાનયિંસુ. સો ખગ્ગરતનં બન્ધિત્વા હત્થિરતનં અભિરુહિ. તાવદેવ નં સહજાતા સટ્ઠિસહસ્સા અમચ્ચા સબ્બાલઙ્કારપ્પટિમણ્ડિતા પરિવારયિંસુ, સબ્બકઞ્ઞાયો મદ્દિદેવિમ્પિ નહાપેત્વા અલઙ્કરિત્વા અભિસિઞ્ચિંસુ. સીસે ચ પનસ્સા અભિસેકઉદકં અભિસિઞ્ચમાના ‘‘વેસ્સન્તરો તં પાલેતૂ’’તિઆદીનિ મઙ્ગલાનિ વદિંસુ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૪૦૪સીસં ન્હાતો સુચિવત્થો, સબ્બાભરણભૂસિતો;
પચ્ચયં નાગમારુય્હ, ખગ્ગં બન્ધિ પરન્તપં.

૨૪૦૫તતો સટ્ઠિસહસ્સાનિ, યોધિનો ચારુદસ્સના;
સહજાતા પકિરિંસુ, નન્દયન્તા રથેસભં.

૨૪૦૬તતો મદ્દિમ્પિ ન્હાપેસું, સિવિકઞ્ઞા સમાગતા;
વેસ્સન્તરો તં પાલેતુ, જાલી કણ્હાજિના ચુભો;
અથોપિ તં મહારાજા, સઞ્ચયો અભિરક્ખતૂ’’તિ.

તત્થ **પચ્ચયં નાગમારુય્હા**તિ તં અત્તનો જાતદિવસે ઉપ્પન્નં હત્થિનાગં. **પરન્તપ**ન્તિ અમિત્તતાપનં. **પકિરિંસૂ**તિ પરિવારયિંસુ. **નન્દયન્તા**તિ તોસેન્તા. **સિવિકઞ્ઞા**તિ સિવિરઞ્ઞો પજાપતિયો સન્નિપતિત્વા ગન્ધોદકેન ન્હાપેસું. **જાલી કણ્હાજિના ચુભો**તિ ઇમે તે પુત્તાપિ માતરં રક્ખન્તૂતિ.

૨૪૦૭ઇદઞ્ચ પચ્ચયં લદ્ધા, પુબ્બે સંક્લેસમત્તનો;
આનન્દિયં આચરિંસુ, રમણીયે ગિરિબ્બજે.

૨૪૦૮ઇદઞ્ચ પચ્ચયં લદ્ધા, પુબ્બે સંક્લેસમત્તનો;
આનન્દિ વિત્તા સુમના, પુત્તે સઙ્ગમ્મ લક્ખણા.

૨૪૦૯ઇદઞ્ચ પચ્ચયં લદ્ધા, પુબ્બે સંક્લેસમત્તનો;
આનન્દિ વિત્તા પતીતા, સહ પુત્તેહિ લક્ખણા''તિ.

તત્થ **ઇદઞ્ચ પચ્ચયં લદ્ધા**તિ ભિક્ખવે, વેસ્સન્તરો મદ્દી ચ ઇદઞ્ચ પચ્ચયં લદ્ધા ઇમં પતિટ્ઠં લભિત્વા, રજ્જે પતિટ્ઠહિત્વાતિ અત્થો. **પુબ્બે**તિ ઇતો પુબ્બે અત્તનો વનવાસસંક્લેસઞ્ચ અનુસ્સરિત્વા. **આનન્દિયં આચરિંસુ, રમણીયે ગિરિબ્બજે**તિ રમણીયે વઙ્કગિરિકુચ્છિમ્હિ ''વેસ્સન્તરસ્સ રઞ્ઞો આણા''તિ કઞ્ચનલતાવિનદ્ધં આનન્દભેરિં ચરાપેત્વા આનન્દછણં આચરિંસુ. **આનન્દિ વિત્તા સુમના**તિ લક્ખણસમ્પન્ના મદ્દી પુત્તે સઙ્ગમ્મ સમ્પાપુણિત્વા વિત્તા સુમના હુત્વા અતિવિય નન્દીતિ અત્થો. **પતીતા**તિ સોમનસ્સા હુત્વા.

એવં પતીતા હુત્વા ચ પન પુત્તે આહ –

૨૪૧૦એકભત્તા પુરે આસિં, નિચ્ચં થણ્ડિલસાયિની;
ઇતિ મેતં વતં આસિ, તુમ્હં કામા હિ પુત્તકા.

૨૪૧૧તં મે વતં સમિદ્ધજ્જ, તુમ્હે સઙ્ગમ્મ પુત્તકા;
માતુજમ્પિ તં પાલેતુ, પિતુજમ્પિ ચ પુત્તક;
અથોપિ તં મહારાજા, સઞ્ચયો અભિરક્ખતુ.

૨૪૧૨યં કિઞ્ચિત્થિ કતં પુઞ્ઞં, મય્હઞ્ચેવ પિતુચ્ચ તે;
સબ્બેન તેન કુસલેન, અજરો અમરો ભવા''તિ.

તત્થ **તુમ્હં કામા હિ પુત્તકા**તિ પુત્તકા અહં તુમ્હાકં કામા તુમ્હે પત્થયમાના પુરે તુમ્હેસુ બ્રાહ્મણેન નીતેસુ એકભત્તં ભુઞ્જિત્વા ભૂમિયં સયિં, ઇતિ મે તુમ્હાકં કામા એતં વતં આસીતિ વદતિ. **સમિદ્ધજ્જા**તિ તં મે વતં અજ્જ સમિદ્ધં. **માતુજમ્પિ તં પાલેતુ, પિતુજમ્પિ ચ પુત્તકા**તિ પુત્તજાલિ તં માતુજાતં સોમનસ્સમ્પિ પિતુજાતં સોમનસ્સમ્પિ પાલેતુ, માતાપિતૂનં સન્તકં પુઞ્ઞં તં પાલેતૂતિ અત્થો. તેનેવાહ "**યં કિઞ્ચિત્થિ કતં પુઞ્ઞ**"ન્તિ.

કુસ્સતીપિ દેવી ''ઇતો પટ્ઠાય મમ સુણ્હા ઇમાનેવ વત્થાનિ નિવાસેતુ, ઇમાનિ આભરણાનિ ધારેતૂ''તિ સુવણ્ણસમુગ્ગે પૂરેત્વા પહિણિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૪૧૩કપ્પાસિકઞ્ચ કોસેય્યં, ખોમકોટુમ્બરાનિ ચ;
સસ્સુ સુણ્હાય પાહેસિ, યેહિ મદ્દી અસોભથ.

૨૪૧૪તતો હેમઞ્ચ કાયૂરં, ગીવેય્યં રતનામયં;
સસ્સુ સુણ્હાય પાહેસિ, યેહિ મદ્દી અસોભથ.

૨૪૧૫તતો હેમઞ્ચ કાયૂરં, અઙ્ગદં મણિમેખલં;
સસ્સુ સુણ્હાય પાહેસિ, યેહિ મદ્દી અસોભથ.

૨૪૧૬ઉણ્ણતં મુખફુલ્લઞ્ચ, નાનારત્તે ચ માણિકે;

સસ્સુ સુણ્હાય પાહેસિ, યેહિ મદ્દી અસોભથ.

૨૪૧૭ઉગ્ગત્થનં ગિઙ્ગમકં, મેખલં પાટિપાદકં;
સસ્સુ સુણ્હાય પાહેસિ, યેહિ મદ્દી અસોભથ.

૨૪૧૮સુત્તઞ્ચ સુત્તવજ્જઞ્ચ, ઉપનિજ્ઝાય સેય્યસિ;
અસોભથ રાજપુત્તી, દેવકઞ્ઞાવ નન્દને.

૨૪૧૯સીસં ન્હાતા સુચિવત્થા, સબ્બાલઙ્કારભૂસિતા;
અસોભથ રાજપુત્તી, તાવતિંસેવ અચ્છરા.

૨૪૨૦કદલીવ વાતચ્છુપિતા, જાતા ચિત્તલતાવને;
અન્તાવરણસમ્પન્ના, રાજપુત્તી અસોભથ.

૨૪૨૧સકુણી માનુસિનીવ, જાતા ચિત્તપત્તા પતી;
નિગ્રોધપક્કબિમ્બોટ્ઠી, રાજપુત્તી અસોભથા''તિ.

તત્થ **હેમઞ્ચ કાયૂર**ન્તિ સુવણ્ણમયં વનખજ્જૂરિફલસણ્ઠાનં ગીવાપસાધનમેવ. **રતનમય**ન્તિ અપરમ્પિ રતનમયં ગીવેય્યં. **અઙ્ગદં મણિમેખલ**ન્તિ અઙ્ગદાભરણઞ્ચ મણિમયમેખલઞ્ચ. **ઉણ્ણત**ન્તિ એકં નલાટપસાધનં. **મુખફુલ્લ**ન્તિ નલાટન્તે તિલકમાલાભરણં. **નાનારત્તે**તિ નાનાવણ્ણે. **માણિકે**તિ મણિમયે. **ઉગ્ગત્થનં ગિઙ્ગમક**ન્તિ એતાનિપિ દ્વે આભરણાનિ. **મેખલ**ન્તિ સુવણ્ણરજતમયં મેખલં. **પાટિપાદક**ન્તિ પાદપસાધનં. **સુત્તઞ્ચ સુત્તવજ્જં ચા**તિ સુત્તારૂળ્હઞ્ચ અસુત્તારૂળ્હઞ્ચ પસાધનં. પાળિયં પન ''સુપ્પઞ્ચ સુપ્પવજ્જઞ્ચા''તિ લિખિતં. **ઉપનિજ્ઝાય સેય્યસી**તિ એતં સુત્તારૂળ્હઞ્ચ અસુત્તારૂળ્હઞ્ચ આભરણં તં તં ઊનટ્ઠાનં ઓલોકેત્વા અલઙ્કરિત્વા ઠિતા સેય્યસી ઉત્તમરૂપધરા મદ્દી દેવકઞ્ઞાવ નન્દને અસોભથ. **વાતચ્છુપિતા**તિ ચિત્તલતાવને જાતા વાતસમ્ફુટ્ઠા સુવણ્ણકદલી વિય તં દિવસં સા વિજમ્ભમાના અસોભથ . **દન્તાવરણસમ્પન્ના**તિ બિમ્બફલસદિસેહિ રત્તદન્તાવરણેહિ સમન્નાગતા. **સકુણી માનુસિનીવ, જાતા ચિત્તપત્તા પતી**તિ યથા માનુસિયા સરીરેન જાતા માનુસિની નામ સકુણી ચિત્તપત્તા આકાસે ઉપ્પતમાના પક્ખે પસારેત્વા ગચ્છન્તી સોભતિ, એવં સા રત્તોટ્ઠતાય નિગ્રોધપક્કબિમ્બફલસદિસઓટ્ઠેહિ અસોભથ.

સટ્ઠિસહસ્સા અમચ્ચા મદ્દિં અભિરુહનત્થાય સબ્બાલઙ્કારપ્પટિમણ્ડિતં નાતિવદ્ધં સત્તિસરપહારક્ખમં એકં તરુણહત્થિં ઉપનામેસું. તેન વુત્તં –

૨૪૨૨તસ્સા ચ નાગમાનેસું, નાતિવદ્ધંવ કુઞ્જરં;
સત્તિક્ખમં સરક્ખમં, ઈસાદન્તં ઉરૂળ્હવં.

૨૪૨૩સા મદ્દી નાગમારુહિ, નાતિવદ્ધંવ કુઞ્જરં;
સત્તિક્ખમં સરક્ખમં, ઈસાદન્તં ઉરૂળ્હવ''ન્તિ.

તત્થ **તસ્સા ચા**તિ ભિક્ખવે, તસ્સાપિ મદ્દિયા સબ્બાલઙ્કારપ્પટિમણ્ડિતં કત્વા નાતિવદ્ધં સત્તિસરપહારક્ખમં એકં તરુણહત્થિં ઉપનેસું. **નાગમારુહી**તિ વરહત્થિપિટ્ઠિં અભિરુહિ.

ઇતિ તે ઉભોપિ મહન્તેન યસેન ખન્ધાવારં અગમંસુ. સઞ્ચયરાજા દ્વાદસહિ અક્ખોભિણીહિ સદ્ધિં માસમત્તં પબ્બતકીળં વનકીળં કીળિ. મહાસત્તસ્સ તેજેન તાવમહન્તે અરઞ્ઞે કોચિ વાળમિગો વા પક્ખી વા કઞ્ચિ ન વિહેઠેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૪૨૪.સબ્બમ્હિ તં અરઞ્ઞમ્હિ, યાવન્તેત્થ મિગા અહું;
વેસ્સન્તરસ્સ તેજેન, નઞ્ઞમઞ્ઞં વિહેઠયું.

૨૪૨૫.સબ્બમ્હિ તં અરઞ્ઞમ્હિ, યાવન્તેત્થ દિજા અહું;
વેસ્સન્તરસ્સ તેજેન, નઞ્ઞમઞ્ઞં વિહેઠેયું.

૨૪૨૬.સબ્બમ્હિ તં અરઞ્ઞમ્હિ, યાવન્તેત્થ મિગા અહું;
એકજ્ઝં સન્નિપાતિંસુ, વેસ્સન્તરે પયાતમ્હિ;
સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢને.

૨૪૨૭.સબ્બમ્હિ તં અરઞ્ઞમ્હિ, યાવન્તેત્થ દિજા અહું;
એકજ્ઝં સન્નિપાતિંસુ, વેસ્સન્તરે પયાતમ્હિ;
સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢને.

૨૪૨૮.સબ્બમ્હિ તં અરઞ્ઞમ્હિ, યાવન્તેત્થ મિગા અહું;
નાસ્સુ મઞ્જૂ નિકૂજિંસુ, વેસ્સન્તરે પયાતમ્હિ;
સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢને.

૨૪૨૯.સબ્બમ્હિ તં અરઞ્ઞમ્હિ, યાવન્તેત્થ દિજા અહું;
નાસ્સુ મઞ્જૂ નિકૂજિંસુ, વેસ્સન્તરે પયાતમ્હિ;
સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢને''તિ.

તત્થ **યાવન્તેત્થા**તિ યાવન્તો એત્થ. **એકજ્ઝં સન્નિપાતિંસૂ**તિ એકસ્મિં ઠાને સન્નિપતિંસુ, સન્નિપતિત્વા ચ પન ''ઇતો પટ્ઠાય ઇદાનિ અમ્હાકં અઞ્ઞમઞ્ઞં લજ્જા વા હિરોત્તપ્પં વા સંવરો વા ન ભવિસ્સતી''તિ દોમનસ્સપત્તા અહેસું. **નાસ્સુ મઞ્જૂ નિકૂજિંસૂ**તિ મહાસત્તસ્સ વિયોગદુક્ખિતા મધુરં રવં પુબ્બે વિય ન રવિંસુ.

સઞ્ચયનરિન્દો માસમત્તં પબ્બતકીળં, વનકીળં કીળિત્વા સેનાપતિં પક્કોસાપેત્વા ''તાત, ચિરં નો અરઞ્ઞે વુત્તં, કિં તે મમ પુત્તસ્સ ગમનમગ્ગો અલઙ્કતો''તિ પુચ્છિત્વા ''આમ, દેવ, કાલો વો ગમનાયા''તિ વુત્તે વેસ્સન્તરસ્સ આરોચાપેત્વા સેનં આદાય નિક્ખમિ. વઙ્કગિરિકુચ્છિતો યાવ જેતુત્તરનગરા સટ્ઠિયોજનં અલઙ્કતમગ્ગં મહાસત્તો મહન્તેન પરિવારેન સદ્ધિં પટિપજ્જિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૪૩૦.પટિયત્તો રાજમગ્ગો, વિચિત્તો પુપ્ફસન્થતો;

વસિ વેસ્સન્તરો યત્થ, યાવતાવ જેતુત્તરા.

૨૪૩૧તતો સટ્ઠિસહસ્સાનિ, યોધિનો ચારુદસ્સના;
સમન્તા પરિકિરિંસુ, વેસ્સન્તરે પયાતમ્હિ;
સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢને.

૨૪૩૨ઓરોધા ચ કુમારા ચ, વેસિયાના ચ બ્રાહ્મણા;
સમન્તા પરિકિરિંસુ, વેસ્સન્તરે પયાતમ્હિ;
સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢને.

૨૪૩૩હત્થારોહા અનીકટ્ઠા, રથિકા પત્તિકારકા;
સમન્તા પરિકિરિંસુ, વેસ્સન્તરે પયાતમ્હિ;
સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢને.

૨૪૩૪સમાગતા જાનપદા, નેગમા ચ સમાગતા;
સમન્તા પરિકિરિંસુ, વેસ્સન્તરે પયાતમ્હિ;
સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢને.

૨૪૩૫કરોટિયા ચમ્મધરા, ઇલ્લીહત્થા સુવમ્મિનો;
પુરતો પટિપજ્જિંસુ, વેસ્સન્તરે પયાતમ્હિ;
સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢને''તિ.

તત્થ **પટિયત્તો**તિ વિસાખાપુણ્ણમપૂજાકાલે વિય અલઙ્કતો. **વિચિત્તો**તિ કદલિપુણ્ણઘટધજપટાકાદીહિ વિચિત્તો. **પુપ્ફસન્થતો**તિ લાજાપઞ્ચમકેહિ પુપ્ફેહિ સન્થતો. **યત્થા**તિ યસ્મિં વઙ્કપબ્બતે વેસ્સન્તરો વસતિ, તતો પટ્ઠાય યાવ જેતુત્તરનગરા નિરન્તરં અલઙ્કતપ્પટિયત્તોવ. **કરોટિયા**તિ સીસકરોટીતિ લદ્ધનામાય સીસે પટિમુક્કકરોટિકા યોધા. **ચમ્મધરા**તિ કણ્ડવારણચમ્મધરા. **સુવમ્મિનો**તિ વિચિત્રાહિ જાલિકાહિ સુટ્ઠુ વમ્મિકા. **પુરતો પટિપજ્જિંસૂ**તિ મત્તહત્થીસુપિ આગચ્છન્તેસુ અનિવત્તિનો સૂરયોધા રઞ્ઞો વેસ્સન્તરસ્સ પુરતો પટિપજ્જિંસુ.

રાજા સટ્ઠિયોજનમગ્ગં દ્વીહિ માસેહિ અતિક્કમ્મ જેતુત્તરનગરં પત્તો અલઙ્કતપ્પટિયત્તનગરં પવિસિત્વા પાસાદં અભિરુહિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૪૩૬તે પાવિસું પુરં રમ્મં, મહાપાકારતોરણં;
ઉપેતં અન્નપાનેહિ, નચ્ચગીતેહિ ચૂભયં.

૨૪૩૭વિત્તા જાનપદા આસું, નેગમા ચ સમાગતા;
અનુપ્પત્તે કુમારમ્હિ, સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢને.

૨૪૩૮ચેલુક્ખેપો અવત્તિત્થ, આગતે ધનદાયકે;
નન્દિં પવેસિ નગરે, બન્ધના મોક્ખો અઘોસથા''તિ.

તત્થ **મહાપાકારતોરણન્તિ** મહન્તેહિ પાકારેહિ ચ તોરણેહિ ચ સમન્નાગતં. **નચ્ચગીતેહિ ચૂભયન્તિ** નચ્ચેહિ ચ ગીતેહિ ચ ઉભયેહિ સમન્નાગતં. **વિત્તાતિ** તુટ્ઠા સોમનસ્સપ્પત્તા. **આગતે ધનદાયકેતિ** મહાજનસ્સ ધનદાયકે મહાસત્તે આગતે. **નન્દિં પવેસીતિ** ''વેસ્સન્તરસ્સ મહારાજસ્સ આણા''તિ નગરે નન્દિભેરી ચરિ. **બન્ધના મોક્ખો અઘોસથાતિ** સબ્બસત્તાનં બન્ધના મોક્ખો ઘોસિતો. અન્તમસો બિળારં ઉપાદાય વેસ્સન્તરમહારાજા સબ્બસત્તે બન્ધના વિસ્સજ્જાપેસિ.

સો નગરં પવિટ્ઠદિવસેયેવ પચ્ચૂસકાલે ચિન્તેસિ ''યે વિભાતાય રત્તિયા મમ આગતભાવં સુત્વા યાચકા આગમિસ્સન્તિ, તેસાહં કિં દસ્સામી''તિ? તસ્મિં ખણે સક્કસ્સ ભવનં ઉણ્હાકારં દસ્સેસિ. સો આવજ્જેન્તો તં કારણં ઞત્વા તાવદેવ રાજનિવેસનસ્સ પુરિમવત્થુઞ્ચ પચ્છિમવત્થુઞ્ચ કટિપ્પમાણં પૂરેન્તો ઘનમેઘો વિય સત્તરતનવસ્સં વસ્સાપેસિ, સકલનગરે જાણુપ્પમાણં વસ્સાપેસિ. પુનદિવસે મહાસત્તો ''તેસં તેસં કુલાનં પુરિમપચ્છિમવત્થૂસુ વુટ્ઠધનં તેસં તેસઞ્ઞેવ હોતૂ''તિ દાપેત્વા અવસેસં આહરાપેત્વા અત્તનો ગેહવત્થુસ્મિં સદ્ધિં ધનેન કોટ્ઠાગારેસુ ઓકિરાપેત્વા દાનમુખે ઠપેસિ. તમત્થં પકાસેન્તો સત્થા આહ –

૨૪૩૯.જાતરૂપમયં વસ્સં, દેવો પાવસ્સિ તાવદે;
વેસ્સન્તરે પવિટ્ઠમ્હિ, સિવીનં રટ્ઠવડ્ઢને.

૨૪૪૦.તતો વેસ્સન્તરો રાજા, દાનં દત્વાન ખત્તિયો;
કાયસ્સ ભેદા સપ્પઞ્ઞો, સગ્ગં સો ઉપપજ્જથા''તિ.

તત્થ **સગ્ગં સો ઉપપજ્જથાતિ** તતો ચુતો દુતિયચિત્તેન તુસિતપુરે ઉપ્પજ્જીતિ.

નગરકણ્ડવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

સત્થા ઇમં ગાથાસહસ્સપ્પટિમણ્ડિતં મહાવેસ્સન્તરધમ્મદેસનં આહરિત્વા જાતકં સમોધાનેસિ – ''તદા જૂજકો દેવદત્તો અહોસિ, અમિત્તતાપના ચિઞ્ચમાણવિકા, ચેતપુત્તો છન્નો, અચ્ચુતતાપસો સારિપુત્તો, સક્કો અનુરુદ્ધો, સઞ્ચયનરિન્દો સુદ્ધોદનમહારાજા, ફુસ્સતી દેવી સિરિમહામાયા, મદ્દી દેવી રાહુલમાતા, જાલિકુમારો રાહુલો, કણ્હાજિના ઉપ્પલવણ્ણા, સેસપરિસા બુદ્ધપરિસા, મહાવેસ્સન્તરો રાજા પન અહમેવ સમ્માસમ્બુદ્ધો અહોસિ''ન્તિ.

વેસ્સન્તરજાતકવણ્ણના દસમા.

મહાનિપાતવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

જાતક-અટ્ઠકથા સમત્તા.